რევაზ მიშველაძე

არ უნდა მეთქვა?

(ლიტერატურული წრილები, პუბლიცისტიკა...)

გამომცემლობა „ობოლი მარგალიტი“
2003

წინასიტყვა

ამღვრეულ ეპოქაში ვცხოვრობთ. საქართველოს ლოცვაში მოხვედრილი ნავივით აქანავებს ისტორიის ქარბორია..

ქართველის ბედს აყოლილმა იმთავითვე მივუსაჯე ჩემს თაჯს ერის საგუშაგოზე დგომა, რაც მშვიდ ცხოვრებას, ოდენ მაგიდასთან სიტყვის რანდვა- ძერწვაში განვლილ დღეებს გამორიცხავს.

ჩემი ფიქრი, ჩემი ბრძოლა, რამაც ამ ბოლო სამი წლის განმავლობაში მოიცვა რევაზ მიშველაძის სიცოცხლე ლიტერატურული წერილებისა, საჯარო გამოსვლების სახით, ნაწილობრივ ამ წიგნში მოვაქციე.

იქნებ ვიჩქარე კიდეც, მაგრამ ბეჭებთან სიბერის სუნთქვას ვგრძნობ და მინდოდა ჩემი ბოლოდროინდელი ლიტერატურულ-პოლემიკური ნააზრევი ყდაში მომექცია

მწერლობისადმი ამ გულგრილ ათწლეულში ამ ქვეყნიდან ჩემი წასვლის შემდეგ, მეეჭვება, ვინმემ ჟურნალ-გაზეთებში თუ ეთერში (მითუმეტეს ეთერში) მიმობნეული ფრაზებისთვის მოიცალოს.

რევაზ მიშველაძე
15. V. 2003წ.

რედაქტორი სოსო სიგუა

კითხვა - კითხვაში

(წერილები ლიტერატურაზე)

ენა და მწერალი

მიხეილ ჯავახიშვილი წერდა; „ენა მწერლობის ბალავარია, მისი უმთავრესი იარაღია. ენის უცოდინარი მწერალი სამფეხა ცხენსა ჰგავს: გენიოსიც რომ იყოს, ვერც გაიქცევა და ვერც დაიძვრება.“

უფრო ლამაზად ვერ იტყვის კაცი.

მწერლობა მოკლედ, ლამაზად და საინტერესოდ წერაა- სხვა არაფერი.

მოკლედ და ლამაზად წერა მხოლოდდამხოლოდ ენას უკავშირდება.

ვერც საინტერესოდ დაწერ, თუ ენის წიაღში, როგორც იტყვიან, ყელამდე არ ხარ ჩაფლული.

ათასი ვარიანტიდან ერთი-ყველაზე ზუსტი ფრაზა უნდა მოძებნო მოვლენის დასასურათხატებლად. ამას ტიტანური შრომა სჭირდება. მოკლედ და ლამაზად თქმა, იცით, რა არის? მაგალითად, კაცი რომ ცხენზე შეჯდა, ცხენს დეზი ჰკრა, დასჭყივლა, გაქუსლა მერანი, მტერს ერთ უტევანზე რომ მიუახლოვდა, ხმალი წინ გაიშვირა და წაგრძელებული ეძგერა მტერს-ამას ზოგიერთი მწერალი, იქნებ, სამ გვერდზეც გაჭიმავდა, რუსთაველმა კი ერთ სტრიქონში ჩაატია; „ერთსა წავსწვდი უტევანსა, წავგრძელდი და წაეე გრძელად“.

ესაა ენის ზედმიწევნითი ცოდნის მაგალითი.

ენის ფენომენის ფლობით შეუდარებელია შოთა რუსთაველი. „ეეფხისტყაოსნის“ აკადემიური ტექსტის დამდგენი კომისია ბევრს ეცადა, რუსთაველის ენა დაემახინჯებინა (მაგ. „იგი წავა და სხვა მოვა ტურფასა საბაღნაროსა,“ ასე გადააკეთა: „იგი წარჰხდების, სხვა მოვა ტურფასა საბაღნაროსა“), მაგრამ ბოლომდე მაინც ვერ მოახერხა.

„ეეფხისტყაოსანს“ რომ ეკითხულობ, შიში მიპყრობს და წერის ხალისი მეკარგება. მრცხვენია, რომ მწერლად „ვიხსენიები“.

რუსთაველი ენობრივი თვალსაზრისითაც ვირტუოზია.

ბრწყინვალედ ფლობენ ქართულს სულხან-საბა ორბელიანი, დავით გურამიშვილი, ილია ჭავჭავაძე, აკაკი წერეთელი, კონსტანტინე გამსახურდია, მიხეილ ჯავახიშვილი, გალაკტიონ ტაბიძე...

ამჟამად, საერთოდ, მკითხველის ინტერესი მინელდა მწერლობისადმი.

რაც შეეხება მწერალს, ჭეშმარიტი მწერალი არ შეიძლება,

„სალიტერატურო ენისადმი ინტერესს“ ანელებდეს. ენა მისი უპირველესი იარაღია და ნიადაგ იმის ცდაში უნდა იყოს, როგორ გააფხაეოს ეს იარაღი.

მე თვით ვარ მოწმე, როგორ წვალობდა კონსტანტინე ლორთქიფანიძე სტილის დახვეწაზე. განუწყვეტლივ ეძებდა „იმ ერთადერთს“, გიჟდებოდა ერთი პროზაიკოსის სტილზე; ეს ოჯახაშენებული ერთი სიტყვის მაგივრად ოც სიტყვას წერსო.

ახალგაზრდა რომ ვიყავი, ერთ წერილში გატკბილებულად, გრძლად, მოსაწყენად წერის „ხელოვნება“ გავაკრიტიკე. ერთი მწერლის ასეთი ფრაზა მოვიტანე: „სასადილოში ადამიანები აქა-იქ შემოსხდომოდნენ მაგიდებს და თავთავიანთ კერძებს შეექცეოდნენ.“ მწერალი ასე არ უნდა წერდეს მეთქი, სასადილოში მაგიდებს მხოლოდ ადამიანები უსხედან და სწორედ რომ თავიანთ (და არა სხვის) კერძებს შეექცევიან მეთქი. ასე რომ, ეს გრძელი წინადადება სამი სიტყვით უნდა დაწერილიყო-„სასადილოში ხალვათობა იყო“ მეთქი.

ჭეშმარიტი მწერალი თვით ჰქმნის თავის ენობრივ სტილს და აქედან გამომდინარე, მისი წერის მანერაც და ლექსიკაც სწორედ რომ მისეულია. დღეს პოლიგლოტებისა და სიტყვათა საშიში სესხება-გასესხების, თუ მეცნიერულ- ტექნიკური რევოლუციის გამო უამრავი ნეოლოგიზმის გაჩენის ეპოქაში, რა თქმა უნდა, აუცილებელია, დასხდნენ ჭკუადამჯდარი მეცნიერები და ენის ნორმა-წესები დაადგინონ. ოღონდ, ეს უნდა გაკეთდეს უაღრესად ფაქიზად და დელიკატურად. ენა ძალდატანებას, ტლანქ დამოკიდებულებას ვერ იტანს. დღეს, მაგალითად, მკაცრი „სტილისტი“ იმერიზმად მიიჩნევს სიტყვას „გამოსულარიან“, ესაო კუთხურ-პროვინციალურია და უფრო სწორია „გამოსულანო“,განა „გამოსულ არიან“ უძველესი ქართული „გამოსრულ არიან“ არ არის და „გამოსულან“ სწორედ მისგან არ წარმოსდგა? უნაპირო „ენობრივი თავისუფლების“ წინააღმდეგი ვარ. რაც იუპიტერს ეპატიება, ხარს არ შეშვენის. ვაჟას ჰქონდა უფლება, ფშაური დიალექტი უხვად შემოეშვა თავის სწორუპოვარ შემოქმედებაში, სხვამ კეთილი უნდა ინებოს და სალიტერატურო ქართულის ნორმები შეძლებისდაგვარად დაიცვას.

ენის ბატონ—პატრონი ერია, ენის მებაირახტრე და რჯულმდებელი მწერალია, ხოლო ენის კანონების მჩხრეკელ-დამდგენელი-მეცნიერი. რუსთაველი, ილია და გამსახურდია ენის რეფორმატორები არიან. მერე მოდის მეცნიერი და ამბობს; ამ სულკურთხეულებმა ენის რეფორმა მოახდინესო.

არ დავმალავ, ჩემთვის მიუღებელია ოთარ ჩხეიძის, ეთერ თათარაიძის და გურამ დოჩანაშვილის ენობრივი პოზიცია (ამ უკანასკნელმა „სტილის ძიების“ გზაზე ერთ დროს ძალიან „გაუტია“, მაგრამ მალე მოეგო გონს, თუმცა ამ ბოლო დროს მაინც ნაკლები პასუხისმგებლობით ეკიდება ენას.).

ქართული სალიტერატურო ენის მოვლა-პატრონობაში მწერალი უმთავრეს როლს ასრულებს. მე ჩემს უმრწემეს მეგობრებს ყოველთვის მოვუწოდებ - მეტი იმუშაონ ფრაზაზე, ფასი დასდონ, „კბილი გაუსინჯონ“ ყოველ სიტყვას.

მე იმერელი გახლავართ, მაგრამ ვინმემ „ქუთაისელი მწერალი“ რომ მიწოდოს, ქვას ვესვრი. თუ წაგიკითხავთ ჩემი ნოველები, შეამჩნევთ, რომ ჩემი პერსონაჟები კახურადაც უქცევენ, ქართლურადაც... და, თქვენ წარმოიდგინეთ, ფერეიდნულ ან ინგილოურ კილოსაც. მაგიდასაც მიდევს დიალექტთა ლექსიკონები-ისინი ჩემი სამაგიდო წიგნებია.

მარტო ლექსიკონებზე როდი გახლავართ მიჯაჭვული. სადაც უნდა ვიყო, ჩემი მოსაუბრის ლექსიკას ვაკვირდები და, თუ რასმე საგულისხმოს მოვკარი ყური, მაშინვე უბის წიგნაკში ვიწერ, გარდა ამისა- მე თვითონვე ვქმნი კომპოზიტებს და, თქვენ წარმოიდგინეთ, ახალ სიტყვებსაც. არ ვიცი, რამდენად გაიკაფავენ ისინი გზას. ახლახან პროფესორმა თენგიზ სანიკიძემ გამოსცა ჩემთვის უაღრესად სასიხარულო წიგნი „რევაზ მიშველაძის ენის ლექსიკა.“ ბ-ნ თენგიზს ჩემს ნაწერებში 2000(ორი ათასი) ისეთი სიტყვა აღმოუჩენია, „ქართული ენის განმარტებით ლექსიკონში“ (რვატომეული) რომ არ არის შეტანილი.

კ. გამსახურდია წერდა: „ჩვენი კრიტიკა უგულებელყოფს ხშირად არა მარტო სტილისტურსა და ენობრივ მომენტებს მწერლის შემოქმედებისას, იგი თვით იმის განსჯაში არ შედის, თუ რამდენად არღვევს ესა თუ ის მწერალი ქართული ენის ელემენტარულ ნორმებსა და სწორ წერას“.

ვთვლი, რომ კლასიკოსის პრეტენზია კრიტიკის მიმართ სწორია, ოღონდ კრიტიკა მარტო ენობრივ „დარღვევებზე“ კი არ უნდა მიგვითითებდეს, იმასაც უნდა აღნიშნავდეს, რა სიახლე შეიტანა ამა თუ იმ მწერალმა ენის განვითარებაში.

დღეს ძალიან უჭირს ჩვენი ჟურნალისტიკის ენას. გაზეთების სტილი თითქმის აუტანელია. შთაბეჭდილება მრჩება, .რომ კორექტორები,სტილისტები ამ უაღრესად კეთილშობილი სამსახურის წარმომადგენლები, საერთოდ, გაჰქრნენ რედაქციებიდან.

თუ ვინმე რეკვნის ახლა ქართულს, სწორედ რომ გაზეთები ჰრეკვნიან(რა თქმა უნდა, ყველა გაზეთზე არ მოგახსენებთ)

იარსებებს თუ არა ქართველი ერი, უპირველესად იმაზეა დამოკიდებული, იარსებებს თუ არა ქართული ენა.

დღეს მსოფლიოში 15 ათასამდე ენაა, როგორც მეცნიერები ამტკიცებენ, ყოველ 50 წელიწადში საშუალოდ თითო ენა ქრება. ეს იმას ნიშნავს, რომ ამ ენაზე მოლაპარაკე ერი სტოვებს ისტორიის ასპარეზს; ან გადაშენდება, ან სხვა ერს შეერწყმება, ანუ სხვა ერში გაითქვიფება.

ულმობელი ურბანისტური ეპოქა და გლობალიზაციის მსახვრალი ხელი უპირველესად მცირერიცხოვან ერებს გასწირავს ხოლმე სასიკვდილოდ.

ჩვენ მცირერიცხოვანი, მაგრამ უძველესი კულტურის მქონე, უაღრესად თვითმყოფადი ერი ვართ.

მსოფლიო ისტორიის ყველაზე დიდი უსამართლობა იქნება, შოთა რუსთაველის დამბადებელ ერს, „ვეფხისტყაოსნის“ ენას რომ გაქრობის საფრთხე დაემუქროს.

ყველანი, ერიცა და ბერიც, დავირაზმოთ ქართული ენის დასაცავად. შეურყევლად დავდგეთ ქართული ენის საგუშაგოზე.

პოეზიის ეკლიან სარეცელზე

გასული საუკუნის სამოციანი წლები ლიტერატურის ისტორიაში ორი ნიშნით დამკვიდრდა: ჯერ ერთი, მოვიდა ახალი, თვითმყობადი თაობა, რომელმაც თან მოიტანა ორიგინალური მსოფლხედვა, მეორეც, თითქოს წუთისოფლის ზარმა დარეკაო, რიგრიგობით გაიკრიფნენ სააქაოდან საუკუნის ლიტერატურული მამები: გალაკტიონი, შალვა დადიანი, იოსებ გრიშაშვილი, გიორგი ლეონიძე... მოგვიანებით კონსტანტინე გამსახურდია.

სიცოცხლის მიმწუხრს წითელი ხელისუფლების მიერ „დაუთოვებული“ ეს გამოჩენილი მწერლები დამცხრალის, ცხოვრებასთან შეგუებულის შთაბეჭდილებას სტოვებდნენ.

სალიტერატურო კრიტიკა თითო-ოროლა კონიუნქტურული თხზულების საპარადო აფრიალებით დაუზოგაეად აცხადებდა ზე-

მოთხამოთველილთ საბჭოთა პოეზიის, პროზის თუ დრამატურგიის პიონერებად, კომუნისტური წყობილების მომღერლებად, ახალი ადამიანის სულის გამომჭედელ-გამომხარხველებად.

სინამდვილეში ჭეშმარიტ ქართველ მწერალთა განელილ გზაზე დაკვირვებული თვალი შეამჩნევდა ახალი დროის მიერ უხვად მოტანილ „სისხლსა და ცხედრებს“, ურვა-კვნესას თავისუფლებაწართმეული სამშობლოს გამო, ათასი ლიტერატურული სკოლა-ი'ზმის გამოგონებას, რათა საბჭოური ესთეტიკის პროკრუსტეს სარეცელს როგორმე არიდებოდნენ.

ღღეს, როცა გარდასულთა ლიტერატურულ არქივებში თავისუფლად ვიქექებით და აღარც მეოცე საუკუნის ლიტერატურული პანორამის შეცველა-შელამაზებას გვავალებს ვინმე, დიამეტრალურად საწინააღმდეგო სურათს ვღებულობთ იმისას, რაც ტენდენციურ საბჭოურ ლიტერატურათმცოდნეობაში თითქმის დაკანონებული იყო.

სათითაოდ და ყველა ერთად, ვისაც ბოლშევიკთა პარპაშის დროს სამწერლო ტვირთის ტარება არგუნა ბუნებამ, ფარული თუ აშკარა დისიდენტი იყო. წერდა და თავის ლიტერატურულ სკივრში ალაგებდა კომუნისტური რეჟიმისადმი აშკარა პროტესტით დამუხტულ სტრიქონებს.

და, რაც მთავარია, ქართული ლიტერატურის ისტორიულ ხაზს ერთგულებდა იმ უმთავრეს საკითხში, რასაც დამპყრობლისადმი დაუმორჩილებლობა და სამშობლოს გათავისუფლებისთვის დაუცხრომელი ბრძოლა ჰქვია.

ამ წერილში იოსებ გრიშაშვილის სიცოცხლეში გამოუქვეყნებელ ლექსებს შეეეხებით. ეს ლექსები არქივში მოიძია და 1992 წელს ცალკე წიგნად გამოსცა ნოდარ გრიგორაშვილმა.

„დაუბეჭდავი ლექსების“ (გამომც. „ნობათი“, რედ. ზ. კალანდაძე) წაკითხვა ერთხელ კიდევ გვარწმუნებს საბჭოთა ცენზურის და საგამომცემლო სისტემის სისასტიკეში. სოციალისტური ეპოქის დროს წიგნის ბაზარზე გამოსული პოეტური კრებულები იოსებ გრიშაშვილისა, ისევ „მოწესრიგებული“, რომ არა თუ არსებულით უკმაყოფილების, სინამდვილისადმი თუნდაც მცირეოდენი შენიშვნის კვალიც არ ეტყობა და ეს მაშინ, როცა „თბილისის ტრუბადური“ უჯრაში ინახავდა თავისი სულის ჭეშმარიტ ლირიკულ ანარეკლს, დამპყრობელთადმი ზიზღით გამსჭვალულ, მრისხანე პოეზიას.

1919 წელია. საქართველომ ერთი წელია, რაც დამოუკიდებლობის ქარტია ააფრიალა და მსოფლიოს სუვერენულ სახელმწი-

ფოთა რიგში ჩადგომის სურვილი გამოთქვა. მართალია, საქართველოს გზებზე ხშირად შეხვდებით მოკლეშარვლიან და პლანტატორისქუდოსან უცხოელ მისიონერებს და ქვეყანას მსოფლიოს საინვესტიციო ბანკები აშენებას ჰპირდებიან, მაგრამ არ სძინავს მოდერნიზებულ იმპერიას. ახლა უკვე „წითელი რუსეთი“ უპირებს საქართველოს ჩაყლაპვას და ასჩვიდმეტწლოვანი მონობით გაწამებულ ჩვენს სამშობლოს დასაპყრობად ეღირება.

დღეს ჩვენს ირგვლივ ბნელმა ძალამ
დარაზმა და დაამზადა
ყველა რჯულის მოღალატე,
ვერაგი და არამზადა.
ყველა მეთქი! ვისაც გულში
არ უღვივის წმინდა გრძნობა,
ვინც საკუთარ ტვინის ბოგირს
ვერასოდეს დაეყრდნობა,
და უნდათ, რომ საქართველო-
ეს პატარა ნატვრისთვალი,
კვლავ გახადონ სხვისი მონა,
მორჩილი და შენამკრთალი...

ამ ლექსის სათაური გახლავთ „საქართველოს მტრებს“ და თარიღად სწორედ 1919 წელი უსის. ავი წინათგრძნობა სტანჯავს პოეტს და მისი საიმდროო განწყობილებაც მებრძოლურია:

არასოდეს! ვიდრე ზეცა
აქ არ შეწყვეტს მზის ჩანჩქერებს,
ვიდრე მტკვარი თავის ბუტბუტს
არ მოსპობს და შეაჩერებს.
ვიდრე ერთი ქართველიც კი
სამშობლოსთვის ასე ‘სრუნავს,
არ მოჰკვდება საქართველო,
მაინც ბრუნავს... მაინც ბრუნავს...
(„საქართველოს მტრებს“)

დემოკრატიული საქართველოს არსებობას მძიმე ჟამი უდგას. ლენინი საქართველოს „გათავხედებაზე“ ლაპარაკობს. მენშევიკური ხელისუფლება-სოციალ-დემოკრატიული იდეებით ძუძუნაწოვი, გუშინ რომ ურუსეთოდ სიცოცხლე ვერ წარმოედგინა, დღეს კარგად ხედავს ვერაგი ჩრდილოელის „ძლევამოსილ სვლას“ სამხრეთისაკენ. ისტორიის საათი ავისმომასწავლებლად გუგუნებს. საქართველოს მთავრობა ცდილობს, ბოლშევიკური ფასკუნჯის მადა ხან საკუთარი სხეულიდან მოჭრილი ტერიტორია-ლუკმებით დააცხროს, ხან

ურთიერთთავდაუსხმელობის(?!) ხელშეკრულებით დრო გაიყვანოს. იქნებ მსოფლიოს ასპარეზზე ახალი „მაშველი“ ძალა გაჩნდეს, ან საქართველოს გადასარჩენად იმპერიის სათავეში მყოფმა „ქართველმა ბიჭებმა“ გამოიდონ თავი.

მაგრამ ჯერჯერობით ხსნა არსაიდან ჩანს, ხოლო 7 მაისის პაქტი ბეწვზე ჰკიდია, რაკი თაგვისა და კატის დაზაეებას წააგავს.

ამ უთანასწორო დიპლომატიურ დემარშს, პოლიტიკურ ფარდად რომ ააფარა ხელისუფლებამ რუსეთ-საქართველოს დაძაბულ ვითარებას, იოსებ გრიშაშვილი მენშევიკურ მთავრობას ღალატად უთვლის:

> რა გიჭირთ! ყველგან კარი გეღებათ,
> რომ გაიმარჯვეთ ღალატით ჩვენზე!
> წაიღებთ ახლა, რაც წაგეღებათ,
> რომ კრამიტს არც კი დასტოვებთ სხვენზე.
> თქვენ ჯარს ვერ შეჰქმნით ამგვარ ბანდიდან,
> უმეთაუროდ, უწინამძღოლოდ.
> დღეს ყასბეგამდე დარუბანდიდან
> თქვენდამი ზიზღი გუგუნებს მხოლოდ.
> ...მაგრამ არ ვაქებ ხანას სასტიკსა,
> ვიტყვი ილიას ამ სიტყვებს მეცა,
> „რაც კარგი სურდეს რუსისა შტიკსა,
> ღმერთმა იმ რუსსვე მისცეს ასკეცად.“

(„რა გიჭირთ“, 20.VI.1920წ.)

საბედისწერო ჟამმაც არ დაიგვიანა. რუსულმა ხიშტმა თავისი ჰქნა, თხუთმეტ თებერვალს ომის გამოუცხადებლად, 7 მაისის ხელშეკრულების ყველა პუნქტის აბსოლუტური იგნორირებით ბოლშევიკურმა რუსეთმა საქართველოს თავისი სისასტიკით ცნობილი მეთერთმეტე არმია შემოუსია.

...იყო მთავრობის მიერ რუსეთის ამ ნაბიჯის აგრესიად გამოცხადება და მსოფლიოსთვის დროულად შეტყობინება სუვერენული სახელმწიფოს ხელჰყოფაზე (რაც არ გააკეთა საქართველოს ხელისუფლებამ, როცა 1993წლის აგვისტო-სექტემბერში რუსეთის არმია XXსაუკუნეში მეორედ დაესხა თავს საქართველოს და ამჯერად აფხაზეთ-სამაჩაბლო წაჰგვარა).

...იყო ქვეყნის საომარი მობილიზება და ქართული მხედრობის თავგანწირული კვეთება სამშობლოს დასაცავად.

...იყო იუნკრების სისხლით წითლად შეღებილი კოჯრის თოჯლი და ძმათა საშველად მოფრენილი, ძმათა შორისვე მტრის ტყვიით განგმირული უნაზესი თეთრი გედი- მარო მაყაშვილი.

...იყო დაცემული თბილისი და დედაქალაქის გადასარჩენად მტრის ლაშქარს თეთრი ცხენით შეგებებული, სირცხვილისაგან წელში გამწყდარი „ცისფერყანწელთა“ მისია.

იყო ცხენის ფლოქვით გათელილი ქართული ეროვნული დროშები და თბილისის დამცველთა გვამებზე გადავლილი XI არმია, რომელსაც თბილისში რუსეთის ყოფილ ელჩთან პირწავარდნილ შოვინისტ კიროვთან ერთად ყაბალახიანი და გაწკეპილულვაშიანი, სამშობლოს გამყიდველი „იმერელი ბიჭი“-სერგო ორჯონიკიძე მოუძღოდა.

წითელი ფარშევანგებით გავსებულ, პირქვედამხობილ თბილისში სწორედ იმ დღეს, 1921 წლის 25 თებერვალს, როცა XI არმია თბილისში შემოვიდა და სერგო ორჯონიკიძემ ლენინ- სტალინს დეპეშით აცნობა, „თბილისის თავზე საბჭოთა ხელისუფლების დროშა ფრიალებსო“, მაშინ ჯერ კიდევ ახალგაზრდა პოეტი, იოსებ გრიშაშვილი, ყუმბარისებურ ლექსს სტყორცნის „ახალ ხელისუფლებას“. რაკიღა ეს ლექსი ზემოთხსენებული კრებულის გარდა პოეტის არცერთ სხვა წიგნში არ შესულა, თავს ნებას მივცემ, იგი მთლიანად წარმოგიდგინოთ, როგორც ქართული პოეზიის მოქალაქეობრივი გაბედულების ბრწყინვალე ნიმუში:

მართალია, დღეს ეს ლექსი
ბევრ კომუნისტს გააჯავრებს,
მაგრამ მაინც თამამ სიტყვას
მოვახსენებ ახალ მთავრებს.
...თქვენ ამბობდით: საქართველომ
რაც გინდ ბევრი გაიბრძოლოს,
დიდ რუსეთის პროვინციად
გადიქცევა მაინც ბოლოს!
ჰა, აღსრულდა! თქვენ მოხვედით,
ჩვენც მიგიღეთ ცრემლით ცხელით,
მაგრამ ხალხი არ შეგინდობთ,
რუსის ხიშტით შემოხვედით.
განა ჩვენ აქ გვქონდა ტახტი,
ან ზედ დავსვით ვინმე მეფედ,
რომ ქართველთა წმინდა სისხლი
დაღვარეთ და ააშხეფეთ?!
განა ჩვენი არწივები
გაურბოდნენ დროშას წითელს,
რომ დღეს ჩვენზე ახარხარებთ
ყველა ბილწს და ყველა სკვითელს.

ო, ჩვენ ისე შეეჩვიეთ
ჩვენს მიწა- წყალს, ჩვენს ერს, ჩვენს ხმას,
რომ ვერასდროს ვერ ავიტანთ
გამარჯვებულ რუსულ ნექმას.
ზეინაბად გადვიქცევით,
გულს ჩაეკლავთ აღთქმას შმაგურს
და უსისხლოდ მტერს არ მივცემთ
არც ერთ კუთხეს, არც ერთ აგურს.
... მაგრამ თქვენში თუ ვიპოვით
ჩვენ'ზე კარგს და ჩვენ'ზე ძლიერს,
უანგარო მამულიშვილს,
სასახელო ოვერიელს;
თუ დაიცავთ ჩვენი ერის
სილამაზ'ეს, ენას, დოვლათს,
თუ ჩვენს ცხელ მ'ზეს არ გარდაქმნით
ჩრდილოეთის მსუსხავ თოვლად,
თუ აღადგენთ საქართველოს
ისტორიულ მთლიან ხა'ზად,
მა'შინ ჩვენს გულს, სულს, სიყვარულს
ქვე'შ დაგიყენთ ფიანდა'ზად.
მაგრამ ვინმემ თუ გაბედა,
რომ მოგვსპოს და გადაგვთელოს-
ვიტყვი: მოკვდა საქართველო-
გაუმარჯოს საქართველოს!

„ცხელ გულ'ზე" დაწერილ ამ ლექსით ჭეშმარიტ მამულიშვილთა ურვა, ერის ჯანსაღი ნაწილის განწყობილებაა გამოთქმული. პოეტი ხა'ზს უსვამს ბოლშეევიკთა „წინასწარმეტყველების" საკვალალო ახდომას, იგი სასტიკი და კატეგორიულია „რუსის ხიშტით" შემოსული ხელისუფლების მიმართ და ლაპარაკობს იმ ხალხის სახელით, რომელიც ვერასოდეს აიტანს „გამარჯვებულ რუსულ ნექმას." არის ამ ლექსში დროებით გამარჯვებულისადმი პირობისა თუ დაკალების (გნებავთ, ულტიმატუმის) მიცემაც („თუ დაიცავთ ჩვენი ერის სილამაზ'ეს, ენას, დოვლათს, თუ ჩვენს ცხელ მ'ზეს არ გარდაქმნით ჩრდილოეთის მსუსხავ თოვლად ..."), მაგრამ ყველა'ზე ძლიერი სტრიქონებში ნადებული შეურიგებლობის მუხტია, ასე რომ სჭირდებოდა მაშინ თვისტომთა ღალატით და „გაიძვერა მოყვრის" ვერაგობით შეძრწუნებული ქართველის გულსა და გონებას:

...და უსისხლოდ მტერს არ მივცემთ
არც ერთ კუთხეს, არც ერთ აგურს.

ბოლშევიკებმა სამშობლოს ყადრი არ იცოდნენ, თორემ ძალაუფლების მიტაცების და დრაკონული ხერხებით მისი შენარჩუნების ხელოვნება ძვალ-რბილში ჰქონდათ გამჯდარი, გაგებული ჰქონდათ, რომ ხელისუფლებაში მოსვლისთანავე უნდა დათრგუნო და ალიკაპი ამოსდო მასათა განწყობილებაზე ზემოქმედების ყველაზე ქმედით საშუალებას -ლიტერატურას.

...და, ბუნებრივია, ახალი ხელისუფლება იოსებ გრიშაშვილს ამ მამხილებელი პათოსით გაჟღენთილ, სატევარივით გაშიშვლებულ ლექსს არ აპატიებდა. პოეტი დააპატიმრეს და მეტეხის ციხეში ჩასვეს.

სამშობლოს თავისუფლებისათვის მებრძოლ ქართველ პოეტებს მეტეხი ბედისწერად ექცათ. მეტეხის ციხეში ისხდნენ გულდამწვარი ოცდათორმეტიანელნი, თვითმპყრობელობის წინააღმდეგ შეთქმული და იასე ფალავანდიშვილის ხელით უღვთოდ გაყიდული პოეტები ... მეტეხის ციხეში მიაბრძანეს „ხუმარას“ მოხუცი გამომცემელი, საქართველოს ბულბული - აკაკი წერეთელი, მეტეხის ხეხვა ხვდა წილად თავისი გმირი წინაპრების კვალზე მავალ „ხარფუხელ ფირუსას“- იოსებ გრიშაშვილს, და, თუ არ ვცდები, სამიოდე წლის შემდეგ მეტეხშივე გაათევინებენ ღამეს მგზნებარე გალაკტიონს; 1924წლის შეთქმულებაზე დაწერილი პოემისათვის „მოგონებანი იმ დღეებისა, როცა იელვა“ (ეს პოემა „მნათობში“ დაიბეჭდა და „ფხიზელმა“ ბოლშევიკებმა ჟურნალის მთელი ტირაჟი გაანადგურეს).

რკინის გისოსებზე ჩამოიმარცვლნენ ტანჯვის დღეები და საათები. ნუთუ ასე დარჩება საქართველო დაპყრობილი და დაჩოქებული, ნუთუ მსოფლიო შეეგუება წითელი ვეშაპის დაუოკებელ დგაფუნს კავკასიურ ოკეანეში?- ეს ფიქრები არ ასვენებს პოეტს და 1922წლის 9 სექტემბერს ციხის საკანში იწერება სევდით და იმედით გამსჭვალული სტრიქონები:

იმღერეს დიდება! ლალები, ფარჩები,
დარკინულ სარკმელზე იღვრება სამფერად.
რა ვუყოთ, თუ ჩრდილოს ხორშაკმა დაბერა?
ო, ჩემო ქვეყანავ, ასე არ დარჩები!
სად მიჰყავთ ამდენი ჭაბუკი ნარჩევი?
მაღნარი აივსო ეკლით და ხნარცვითა,
ახ, უცხო ყინულმა ჩვენი მზე გასცვითა,
იყუჩე... იყუჩე... ასე არ დარჩები!

ო, ჩემო ტყვილისო, არც კვდები, არც რჩები.
და გდიხარ უძრავად საფლავის ლოდივით.
აჯანყდა სხეული ამდენი ლოდინით
-იყუჩე, პოეტო, ასე არ დარჩები!
და ვინც კი დახვრიტეთ, იცოდეთ,ის ტყვია
ქართველებს გულებში სახსოვრად გვიწყვია.

გაილია სექტემბერი, ოქტომბერი, ნოემბერი ...დეკემბერი იწურება. ხსნა არსით არის. მეტეხის ბებერი კედლები, ციხის სარკმლიდან დანახული ნარიყალაღა. ქცეულა პოეტის სამსერის არე - მასშტაბად, ხოლო ღამღამობით პატიმრის ყურს წვდება თავისუფლებაწართმეული, პირქვედამხობილი ქვეყნის გმინვა. ხელისუფლებასთან ერთად ეროვნული ინტელიგენციის ერთმა ნაწილმა კარგახანია გაღმა გაცურა. პარიზის ქუჩებში დააბიჯებენ გულგასენილი ემიგრანტები და საღამოობით შინდაბრუნებულნი თავიანთ უკიდეგანო მწუხარებას სევდიანი ლექსებით გამოთქვამენ. საქართველოს ისტორიულ განძს გულმოდგინედ ფუთავს და ცერბერივით დარაჯობს ექვთიმე თაყაიშვილი, ხოლო დევნილი ხელისუფლების წარმომადგენლები საათობით სხედან ევროპელ მინისტრთა თუ პრემიერ- მინისტრთა მოსაცდელებში, რათა ოფიციალურად განუცხადონ საქართველოში ბოლშევიკთა მიერ ჩადენილი ვანდალიზმის, კანონიერი ხელისუფლების დამხობის შესახებ. ევროპა-ამერიკაში ყველაფერი მშვენიერად იციან, მაგრამ ნოე ჟორდანიას მხოლოდ თანაგრძნობის ღიმილს აგებებენ ისე, როგორც ღარიბ ნათესავს. ქმედითი დახმარების ხელს დასავლეთი არ გამოიღებს. ათი თავი არავისა აქვს. გაწითლებული რუსეთი ვერაგია და დაუნდობელი. მისი გაღიზიანება არ შეიძლება. ადრე თუ გვიან იგი დასავლეთისთვისაც მოიცლის (აკი მოიცალა კიდეც ორმოციანი წლების პარმაღსე). უპორთფელო მინისტრები, უჯარო გენერლები, უმრევლო მთავრობა თვეში ორჯერ იკრიბება და „საქმიან“ სხდომებს ატარებს. სხდომებს ნოე ჟორდანია გულშიჩამწვდომი, იმედიანი სიტყვით აგვირგვინებს, თუმცა ამ ოპტიმიზმისა არც თვით სჯერა და არც მისი მთავრობის წევრებს.

რაკიღა ოცნება თავისუფლებაზე საზღვრებს მიღმა დარჩა, რაკიღა ემიგრაციაშიღა შეიძლება შენს ფიქრებს უკალაპოტო, ცენზურის მარწუხებს არიდებული სადინარი მისცე, მეტეხის პატიმარსაც ქვეყნიდან გაქცევის სურვილი დაეუფლა.

აქ რა მინდა! აქ ყველაფერს
პირუკუღმა სთხრიან, ჰყრიან...
აქ მე ტირილს მიკრძალავენ,

აქ მე სიტყვებს მიკორტნიან.
აქ რა მინდა, აქ როდესაც
ჩამოინგრა ბურჯი ხიდის,
აქ რასაც ვწერ, მეგობრებო,
კალმის იქით ველარ მიდის.
...წავალ! წავალ უცხო მხარეს,
ამ სიტლანქეს დაუჩვევი,
გამარჯვებას თუ ვერ ვნახავ,
დამარცხებას გადვურჩები.
აქ რა მინდა! აქ უაზროდ
მიწას ვტკეპნი, ჰაერს ვნაყავ,
თავისუფალ საქართველოს
უცხოეთში დავინახავ!
(წავალ, წავალ...)

მაგრამ ვით საქართველოს გათავისუფლებას რუსის მათრახისაგან, არც ამ ოცნებას ეწერა ახდომა, პოეტმა თავის სამშობლოს უცხოეთიდან ვერ შემოხედა. 1923წლის დასაწყისში გაათავისუფლეს იგი მეტეხის ციხიდან და შინიდან გაუსვლელობის ხელწერილი ჩამოართვეს. ამასთანავე პირობა დაადებინეს, რომ ამიერიდან პოლიტიკაში აღარ გაერეოდა და არა მარტო ხელისუფლების საწინააღმდეგო, საერთოდ, ცრემლგარეულ ლექსებსაც აღარ დაწერდა. შემოქმედების თემატიკაც მკაცრად განუსაზღვრეს: სოციალისტური აღმშენებლობა და ბოლშევიკური სინამდვილის ხოტბა... და რაკიღა პოეზია სატრფიალო მოტივის გარეშე წარმოუდგენელია, დიდსულოვნად დართეს ნება, შიგადაშიგ სასიყვარულო ლექსებიც ეწერა.

მიუხედავად ამ ზომებისა, ხელისუფლებამ იოსებ გრიშაშვილის პოეტური კასტრაცია ვერა და ვერ მოახერხა. იოსებ გრიშაშვილმა მეტეხის ციხე დატოვა, როგორც მებრძოლმა და მოქალაქემ:

ძმათა საფლავზე ვიყავ პარასკევს,
სადაც ისვენებს მოღლილი ჯარი.
აი, გწერ მკვდართა ნალაპარაკევს;
„დავკეცეთ დროშა, გავტეხეთ ჯვარი!“
ბაგრატიონი და ფეიქრები?!
არ მინდა ერი სხვა ერს მოებას,
დახეულ ქუდით მოდის ფიქრები,
ოცნება საზღვრავს უსაზღვროებას.
ძმაო, არ მინდა შენც დამაობლო-
ჩემი ლექსები სხვის კარზე ჰქროდეს.

თუ პოეზიას არ აქვს სამშობლო
პოეტს სამშობლო ხომ უნდა ჰქონდეს.

როცა გემი იძირება, კაპიტანი უკანასკნელ წერილს წერს და ბოთლს ატანს. ვინძლო, ოდესმე ვინმემ იპოვოს და წაიკითხოს, ლექსების ციკლს, რომელშიც ‘სემოთმოტანილი სტრიქონებია, „წერილები ბოთლში“ ჰქვია. იგი პირდაპირი პასუხია ერთა ათქვეფისა და პოეზიის უნაპირობის ბოლშევიკურ თეორიაზე, დილიდან საღამომდე რომ ყურს უხედნიდა ლიტერატურის მუშაკებს.

მოვიდა სახელოვანი 1924. საქართველომ დაიქუხა და რუსის აპეურისაგან თავის დასაღწევად თავგანწირულად გაიბრძოლა. რა ერთსულოვანი იყო მაშინ ქვეყანა. საქართველოს ყოველ კუთხე-კუნჭულში იფეთქა აჯანყებამ და რომ არა გამცემთა სულნამცეცობა, ყველაფერი ერისთვის სასურველად წარიმართებოდა, მაგრამ შეთქმულება საეალალო შედეგით დამთავრდა. საქართველოს თავზე კიდევ ერთხელ დატრიალდა ცეცხლის კვერი, რუსმა კიდევ ერთი სისხლის კალო მოაწყო. დაუნდობლად გაელიტეს თავისუფლების მსურველნი. ციხეები პატიმრებს ვეღარ იტევდა, ყვირილას წითლად ღებავდა შორაპანთან ვაგონებში დახვრეტილთა სისხლი. სასწაულებრივად გადარჩენილმა მოთავეებმა კვლავ უცხოეთს მიაშურეს, ხოლო თავისი რაზმით ტყეებში დარბოდა და შეფიცულთა რიგებს ახალი წევრებით ავსებდა ქაქუცა ჩოლოყაშვილი.

იოსებ გრიშაშვილი 1924 წლის სექტემბერში საფლავთა შორის დადის სიბრაზისაგან ტუჩებგათეთრებული, საყელოაწეული, გაოგნებული და სასოწარკვეთილი...

ო, ეს ცოდვა ვინა ზიდა?
რა გინდოდათ, შორი გზიდან
განა მისთვის ჩამოხვედით,
რომ დაგვტანჯოთ რკინის ღვედით?
რომ გასწყვიტოთ ხალხი ... ხალხი ...
და ჩააცვათ მშობელს თალხი?!
ვინ ჩაგითვლით მოსაწონად.
მიწა ჰქონდეს ხალხს საწოლად ...“

მართალია, მიწა ყველაფერს ფარავს, მაგრამ ერის მეხსიერება მტვრით არასოდეს იბინდება. 1924 წელს ჯალათთა მიერ დაღვრილი სისხლი გადარეცხა წვიმამ, ქვეყანაში თითქოსდა მყუდროებამ დაისადგურა, მაგრამ ეს იყო მხოლოდდამხოლოდ კეტით დამყარებული „მშვიდობა“, ხალხი თავისუფლების დაკარგვას ერიი დღითაც არ შეგუებია, სოციალისტური ეპოქისგან სისხლგამშრა-

ლი იოსებ გრიშაშვილი წერდა:

წურბელით სარგებლობას
კარაბადინით მიხსნი...
ძმაო, სადა მაქვს, მითხარ,
გამოსაშვები სისხლი?
დღეს გული აღარ გულობს,
დღეს თვალი აღარ გიშრობს,
მე ეს დროება, ძმაო,
სისხლს უწურბელოდ მიშრობს.
(„კოტოში", 1926წ.)

„გასაბჭოების" შემდეგ საქართველო'ში დამკვიდრებულ ყოფას, ერის გარინდებას, ლიტერატურისთვის ცენ'სურის აპეურის ამოდებას და თავისუფალი თქმის ნების უფლების „წართმევის" დრამატიზმს გამოხატავს 1927წელს დაწერილი ლექსი „მე ისევ ის ვარ":

მე ისევ ის ვარ? ლექსი კი -ტყვეა!
არ გაგიგია? არ შეგიტყვია?
არ ვიცი ახლა რა უნდა მერქვას,
მე-ნედლ მასალას, მე-ცოცხალ მერქანს.
კაცს გული ჰქონდეს ცის მადლით სველი,
იხილოს სივრცე დაუმწყემსველი,
იყოს ჯანსაღი, იყოს ფხიანი,
იცოდეს სიტყვა ვენახიანი,
და არა ჰქონდეს ამის თქმის ნება!
ამაზედ დიდი ტანჯვა იქნება?
თავისუფლებავ! მითხარ, სად ხარ?
ფიქრსაც დააჭვეს მძიმე ყადაღა..
და აღარ არის არვის დანდობა,
სიტყვის შენახვა, სულის განდობა.
აღარ მასვენებს ხმა სამარიდან:
„რად დაგვივიწყეთ? რამ გაგარინდათ?"
ეს ცეცხლი გულში როგორ დავიქრო?-
ვფიქრობ და ვფიქრობ, ვფიქრობ და ვფიქრობ.
რამდენჯერ უნდა დამარტყან ტყვია?
მე ისევ ის ვარ! ლექსი კი -ტყვეა.

ქვეყანა გამოიცვალა. „ხელმსუბუქი" პოეტები ბოლშევიკების სამსახურში ჩადგნენ. ხელისუფლება ცდილობს, „დაბნეულ მწერლებს" და „თანამგზავრებს" მარქსისტული ქურქი ჩამოაცვას და ყველა ერთად მწერალთა ახლებურ ოჯახში შერეკოს. ამ ნიშნით

ტარდება ქართველ მწერალთა პირველი და მეორე ყრილობები, სახელოვანი სამოციანელები აღარ არიან ცოცხალთა შორის. სახელოვანი, ეროვნული მწერლები: დავით კლდიაშვილი, ნიკო ლორთქიფანიძე, ვასილ ბარნოვი, შიო არაგვისპირელი... რუსის ხიშტით მოსულ ხელისუფლებას ბოიკოტს უცხადებენ და თითქმის აღარაფერს სწერენ. კონსტანტინე გამსახურდია გადასახლებულია და სოლოვკის კუნძულებზე იხდის სასჯელს. თითქოსდა ხალხი დაღალა რევოლუციებმა. ერი უიმედობამ, აპათიამ შეიპყრო. პოეტს ასეთ ვითარებაში სრულიად ბუნებრივი მარტოობის განცდა ეუფლება:

მე კი არვინ მყავს! დავდივარ მარტო,
შეეცქერი თბილისს ცრემლებით ნამულს
და არვინ იცის, თუ როგორ ვნატრობ;
თავისუფლებას, ლექსსა და მამულს.
(„კრწანისის ალაყაფიდან“)

იოსებ გრიშაშვილის ლირიკული გმირი უცხოეთში გადახვეწილ თანამებრძოლებსაც ხშირად იგონებს და ეხმიანება:

... და არც მართლები! არც მტყუანები!
გაინდა სხვა ხალხი რაღაც სავნებო,
პოლიტიკური დონჟუანები,
სწყვეტენ ერის ბედს, ძვირფასო ძმებო!
ნუთუ ასეა ქართლის ბუნება,
ნუთუ მონა ვართ, ყმა და ფარეში,
ნუთუ ტფილისში დაუბრუნებლად
დაიხოცებით უცხო მხარეში?!

როდესაც რკინის ხელისუფლება მწერლებს საბჭოური იდეებისადმი ერთგულებაზე ძალით აფიცებდა, როდესაც გუშინდელი „პროლეტარი-მაწანწალა“ მაქსიმ გორკი ქართველ მწერლებს „მპყრობელიეით დასცქეროდა“ იმ ქვეყანაში, სადაც მისი ლიტერატურული აკვანი დაირწა , როდესაც საიდუმლო სამსახურები თავისუფალი ფიქრის უფლებასაც არ იძლეოდნენ, იოსებ გრიშაშვილი წერდა;

მწამს საქართველოს შავბნელი ღამე
წინ დაგვიხვდება თეთრად ნანათი,
ვინ დაგვაძინებს წითელი შხამით
და ბოლშევიკურ იავნანათი?

(1932წ)

ხაზგასასმელი სწორედ ის არის, რომ პოეტის ამგვარი განწყობილება ეპიზოდური როდი გახლავთ. იგი ათწლეულების მან-

ძილზე გრძელდება და ზოგჯერ ასეთ მეამბოხურ-ოპტიმისტურ სტრიქონებად ჩამოიქნება:

უნდა გაირღვეს ეს ჯებირი, მალე, სულ მალე
უნდა ველოდოთ დიად ტალღას, მოვარდნილ ტალღას.
თან გაიყოლებს დაჩირქებულ შხამსა და ბალღამს
და გულს მოწყდება სიმძიმილი და სივალალე.
უკვე ლექსს ისხამს წარბშეკრული ჩემი კრებული,
უკვე ყისმათმა ჩარხი ჩვენსკენ შეატრიალა,
უკვე დამწიფდა საქართველოს ტანზე იარა,
როგორც ეს თუთა დასაბერტყად გამზადებული.
(„ლექსი თუთის ხის ქვეშ“)

* * *

საოცარია ადამიანის ბედი საერთოდ და განსაკუთრებით შემოქმედისა.

სამოციან წლებში იოსებ გრიშაშვილს სოციალისტური აღმშენებლობის მომღერალს, თბილისის მგოსანს და სიყვარულის ტრუბადურს ეძახდნენ.

ნაცრისფერშლაპიანი, აკადემიკოსისნიშნოსანი, მაკენტოჟისპლაშიანი, ხელწიგნიანი პოეტი მეც ხშირად შემხვედრია რუსთაველზე და „ლიტერატურული გაზეთის“ რედაქციაში.

„ძია სოსოს“ სწორედ მაშინ მიაკითხავდნენ, როცა გაზეთს „იდეური“ ლექსი დაჭირდებოდა, ან სახალხო პოეტს ოპერის თეატრში „ლექსი უნდა ეტყორცნა“ რომელიმე კომუნისტი ფუნქციონერისთვის.

კომკავშირლები საპატიო კომკავშირლად თელიდნენ, ხშირად პიონერთა სასახლეში იწვევდნენ პატარა ბოლშევიკები და წითელ ყელსახვევს უკეთებდნენ.

... და ძალიან ცოტამ თუ იცოდა მაშინ საქართველოში, რომ ჭეშმარიტი პოეტის უჯრაში სწორედ ის ფეთქებადი ლექსები ინახებოდა, რომელ ლექსებზეც ზემოთ ვისაუბრეთ.

... რომ პოეტს ჭირივით სძულდა წითელი ხელისუფლება და ის ავადსახსენებელი წყობა, მისი სამშობლო, სულ მცირე, სამოცდაათი წლით მაინც რომ დააჩოქა.

გრიგოლ რობაქიძის პოეზია

კომუნისტური ტირანიის დროს, განსაკუთრებით ორმოციან, ორმოცდაათიან წლებში, ფანჯრის დარაბებს რომ მივკეტავდი და უცხო ტალღის მოსასმენად რადიოს შემოვუსხდებოდით, საბჭოური ხმის ჩახშობის ბრდღვინვა-ღრჭიალში ზოგჯერ გამოაღწევდა ხოლმე „თავისუფლების“ დიქტორის ნათქვამი: „-დღეს ჩვენი სტუმარია გრიგოლ რობაქიძე!“ შიშითა და მოკრძალებით გავირინდ- გავისუსებოდით. შიშით იმიტომ, რომ გრიგოლ რობაქიძის სახელის ხსენებაც კი აკრძალული გვქონდა, მოკრძალებით –იმიტომ, რომ მისი მხოლოდდამხოლოდ „გველის პერანგი“ წაგვეკითხა მალულად, ყველაზე საიმედო კაცის ხელით მოწვდილი, გაზეთშემოხვეული, გაცრეცილი, ყვითელი წიგნი. მეტი არაფერი ვიცოდით გრიგოლ რობაქიძისა და იგი ჩვენს თვალში საიდუმლოებით მოცული, ლეგენდარული კაცი იყო, „საბჭოთა სამოთხიდან“ გაქცეული და თავისი სამშობლოსათვის ნიადაგ მლოცველი.

რადიორეპროდუქტორში გაისმოდა გრიგოლ რობაქიძის მომნუსხველი, ბოხი ხმა. იგი აკაკი ხორავას ხმას წააგავდა და „ოტელოს“ ინტონაციებსაც კი ვიჭერდით ტრაგიკული ქართველის ოკეანისმიღმურ დაძახილში -„ქართველნო!“

რა ერქვა გრიგოლ რობაქიძის რადიომიმართვებს? „რა უნდა აგონდებოდეს ქართველს“, „მიმართვა ახალგაზრდობისადმი“, „მიმართვა ქართველ ხალხს“, „სულის დაშლა“, „მიმართვა ქართველ მწერლებს“...

რაზე წუხდა, რაზე ჰგოდებდა, რას მოუწოდებდა მშობლიურ ერს საქართველოს ეს დაღვრემილი ჭირისუფალი?

ბოლშევიზმის დემონურ ძალას ქედი არ მოუხაროთო, „ადამიანი მხოლოდ მაშინაა ადამიანი, როცა თავის უფალიაო“, ვიცი, „საბჭოეთში კაცს შიშის გამო მოსვენებით ვერ დაუძინია“, მაგრამ ქართული ამაყი ჯიშის ყიყილს, ქართულ გენს გაუფრთხილდით, მსოფლიოში ქართული კულტურის დიდი წვლილი გაითავისეთ და როგორმე გასძელითო. ქართველო მწერლებო, თავი ანებეთ პარტიის კარნახით წერასო, არ ეკადრებათ გამსახურდიას და ლეონიძეს ბელადის ხოტბა და ვერც გრიშაშვილს მოეუწონებ ბერიაზე ლექსის გაშანშალებასო.

შეწედებოდა ნახევარსაათიანი ქართული სიტყვა რადიოთავისუფლებისა და შეთქმულებივით გამოვდიოდით ქუჩაში. თითქოსდა, დიდს რასმე საიდუმლოს ვატარებდით გულით. გრიგოლ რობა-

ქიძემ ჩვენ მოგვმართა-ქართველ ახალგაზრდებს, ჩვენ დაგვმოძღვრა. ჩვენ უკვე საიდუმლო გვქონდა. ერთმანეთსაც არ ვუმხელდით, რომ სხვებსაც მოესმინა მიუნხენიდან გრიგოლ რობაქიძის მთრთოლვარე სიტყვა.

დრო გადიოდა. იმპერია ცვდებოდა. ჰაერში საქართველოს თავისუფლების სუნი ტრიალებდა და დღითიდღე უფროდაუფრო ახლოს მოდიოდა ჩვენთან ტანჯული ემიგრაციის სახელოვან შვილთა საქმე და სახელი გრიგოლ რობაქიძე, ვიქტორ ნოსაძე, მიხაკო წერეთელი, გიორგი გამყრელიძე, ილია კუჭუხიძე, პაპავები, კარლო ინასარიძე, გიორგი ყიფიანი, შალვა ამირეჯიბი, სალიები.

იმპერიის ნაწილობრივ დაშლას გრიგოლ რობაქიძე ვერ მოესწრო.

1962 წლის 19 ნოემბერს გარდაიცვალა იგი ჟენევაში ლამის უპატრონოდ, მარტოხელა, ბედისაგან დევნილი, მოხუცი, მაგრამ ამაყი და ქედმოუხრელი ბოლომდე.

მერე, როცა კვლავ გველირსა მეოცე საუკუნეში სამწლიანი დამოუკიდებლობა, გრიგოლ რობაქიძე მთელი სისრულით წარმოსდგა ქართული ლიტერატურის კაბადონზე.

ხელახლა დაიბეჭდა მისი თხზულებანი, ითარგმნა გერმანულ ენაზე დაწერილი ნაწარმოებებიც.

რასაკვირველია, „აკრძალული ხილის" სინდრომმა თავისი ჰქმნა. ნებადართული გრიგოლ რობაქიძე აკრძალულ გრიგოლ რობაქიძესთან შედარებით რამდენადმე სხვა თვალით დავინახეთ, რაკიღა რეალური პროფილით მოგვევლინა. მოლოდინის ეიფორიამ გაგვიარა და ახლა საშუალება გვაქვს, ეს მშვენიერი ქართველი მწერალი ლიტერატურისმცოდნის სახომებით „ახლოით განვიხრიკოთ" და თავისი ადგილი მივუჩინოთ ქართული მწერლობის ისტორიაში.

რა განაპირობებს გრიგოლ რობაქიძის ორიგინალურ, განუმეორებელ როლს ჩვენი კულტურის წიაღში?

უპირველეს ყოვლისა, მოვლენებისადმი არტისტული, რომანტიკული დამოკიდებულება, განუწყვეტელი ჭიდილი ქართულ სიტყვასთან, თითოეული სიტყვის სუნის და გემოს გასინჯვასთან ერთად მისი ფონეტიკური დანაწევრებაც, ფუძის ძიება სემანტიკურ-ისტორიულ ფესვთა აღმოსაჩენად, განსაცვიფრებელი ეროვნული სიამაყე, რომელსაც მე სრულიად ვეთანხმები, მაგრამ „რაფინირებულ" ევროპელს შეიძლება, ზოგჯერ პიროვნულად მოეჩვენოს, და გაუბზარავი, შეუცვლელი რწმენა საქართველოს თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობისათვის მებრძოლი პატრიოტისა.

გრიგოლ რობაქიძემ და მისმა რაზმმა ირწმუნეს, რომ ბოლო

ორი საუკუნის მანძილზე საქართველოს ყველაზე დიდი მტერი, მისი დამმონებელ-დამპყრობელი რუსეთია და საქართველოს რუსეთისაგან ხსნის ისტორიულ გზაზე ყოველგვარი კომპრომისი დაუშვებელია.

გრიგოლ რობაქიძე წერდა რომანებს, მოთხრობებს, ლექსებს, პიესებს, ნარკვევებს, ესსეებს, ლიტერატურულ-კრიტიკულ წერილებს და მეოცე საუკუნის ათიანი წლებიდან მოკიდებული, სანამ „სამშობლოს მოღალატედ" და „ხალხის მტრად" გამოაცხადებდნენ, ქართული მწერლობის ავანგარდში იდგა. მის შემოქმედებაში საოცრად შენივთდა-შეღუღაბდა და მონოლითურ ლიტერატურულ ფენომენად ჩამოყალიბდა ნაციონალიზმით ლიბოგამაგრებული მოდერნიზმი. ლიტერატურული მოდა ფორმაში, ხოლო შინაარსში კი-ილია ჭავჭავაძის ხაზის ერთგულება, ქართველი მწერლის ტრადიციული საოქმელის გამოხატვა.

„გველის პერანგის" ავტორის ლიტერატურული დებიუტი ლექსით შედგა და ჩვენც უენეველი მწერის შემოქმედების ურთულეს ლაბირინთში შეღწევა მის ლექსებზე საუბრით დავიწყოთ.

გრიგოლ რობაქიძის ლექსები ათიან-ოციანი წლების ლიტერატურულ პერიოდიკაში და ოცდაათიანი წლებიდან ქართულ ემიგრანტულ გამოცემებშია მიმობნეული. როგორც ჩანს, ლექსს ეს საკმაოდ ხელხვავიანი მწერალი იშვიათად მიმართავდა. ქართულად გრიგოლ რობაქიძის ლექსები ორ ათეულს ძლივს აღემატება, რამდენიმე ლექსი გერმანულადაც დაუწერია (მათ შორის განსაკუთრებით საინტერესოა „ჰაინე და ორფეოსი", „მომაკვდავი არწივი", „ჟანა დარკი", „ელვანაკრავი" ...). ეს არის სულ.

ამ დროს უკვე ქართველი მკითხველის გონებას ლამის ერთბაშად იპყრობს და მეოცე საუკუნის მოქალაქის სულის კვლევაში სასწაულებს აღწევს გალაკტიონ ტაბიძე, ამ დროს კვლავ მძლავრად გაისმის ვაჟასა და აკაკის ომახიანი პოეზიის ექო და მაინც კრიტიკოსები გრიგოლ რობაქიძეს იშვიათად როდი ახსენებენ, ქართველი სიმბოლისტები მას თავიანთი „ცისფერი ორდენის" წევრად თვლიან და ჟურნალ „ცისფერი ყანწების" პირველსავე ნომერში კარს ფართოდ უღებენ. მოგვიანებით გრიგოლ რობაქიძე დაწერს: „მე ვიყავ ყანწელებთან" მხოლოდ, როგორც მეგობარი უფროსი, დამხმარე და წამახალისებელი. ხაზს ვუსვამ „მხოლოდ" რისთვის? რათა აღვნიშნო, რომ ჩემს შემოქმედებაში იყო გულვებულ „სიმბოლოსთან" ერთად „მითოსიც".

„სიმბოლოს" და „მითოსს" გრიგოლ რობაქიძე არა მარტო თავისი პოეზიის, საერთოდ, თავისი შემოქმედების უმთავრეს ნიშნად მიიჩ-

ნევს და წერილში, „სათავენი ჩემი შემოქმედებისა“, გარკვევით აცხადებს: „ვისაც „სიმბოლო“ და „მითოსი“ არ ესმის, იგი ჩემს შემოქმედებას ვერ გაიგებს. იქვე გარკვევისათვის დასძენს: ჩვენში დღემდე ვერ განუსხვავებიათ „სიმბოლური“ „სიმბოლისტურისაგან“, -სამწუხაროდ. პოეზია სიმბოლურია იმთავითვე. არასიმბოლური პოეზია ქვეყანაზე არ ყოფილა და არც იქნება“.

„წმინდა ნინოს“ -ასე ჰქვია გრიგოლ რობაქიძის ერთ ფრიად გახმაურებულ ლექსს, რომელშიც არა მარტო პოეტის მსოფლგანცდაა გამოხატული, მისი პოეტური ხელწერის ტიპიური თვისებებიც ლამის სრულად შეიცნობა. „წმინდა ნინოს“ 1923 წელსაა დაწერილი. ახალგადავლილია 1921 წლის ომის გრიგალი. საქართველო ოკუპირებულია ვერაგი დამპყრობლის მიერ. ჭეშმარიტი ქართველი ბოღმის ცრემლს ყლაპავს და თან საყოველთაო ეროვნული ამბოხებისთვის ემზადება. გრიგოლ რობაქიძე წმინდა ნინოს სახით საქართველოს იმედს ესაუბრება:

იცი-შენი ჯვარი ლხინია ლერწების,
ტოტებს აიყრიან მეტი ახელებით,
როცა გადასხლავენ სასტიკი სასხლავით,
ქალწულო ნინო, ათასჯერ გვენახე,
შენ გეალერსება დედული ვენახი.

რატომ მოისმის ამ, ერთი შეხედვით, რელიგიურ ლექსში ასე აშკარად ეროვნული რექვიემი? რატომ უსვამს პოეტი ხაზს წმინდა ნინოსადმი მიძღვნილ, გარეგნულად უხმაურო ლექსში იმ გარემოებას, რომ ქართული ვაზი, ნინოს ჯვარი „მეტი ახელებით“ სწორედ მაშინ აიყრის ყლორტებს, „როცა გადასხლავენ სასტიკი სასხლავით?“ ამის ახსნა ძნელი არ გახლავთ „გრაალის მცველის“ ავტორის იმდროინდელი განწყობილებიდან გამომდინარე.

ლექსში სხვა ადგილზეც გამოსჭვივის საქართველოს ვერდაჩოქების პოეტისეული პოზიცია:

შორითგან გიყურებს, ავს რომ აგაშოროს,
ხმალამოღებული მზევაჟი ლაშარი.
ის არის ივერის მცველი და მზვერავი
და ჯვარსა ვაზისას წაართმევს ვერავინ.
ლექსი ლოცვით მთავრდება:
დაო და დედაო,
ღვთიშობლის დობილო,
ვართ შენზე დანდობილი
და შენი შენდობით
არ გადავშენდებით.

მაღალგემოვნებიან მკითხველს, შეიძლება, ყური მოჭრას ლექსის ფინალის მხატვრულმა უხერხულობამ („შენდობით“, „არ გადავშენდებით“, ორი სმნის მუსიკალურმა ახლოს ყოფნამ), მაგრამ სხვა მხრივ ლექსი მოქალაქეობრივი გაბედულების ნიმუშია. „წმინდა ნინოს“ რელიგიურ-ეროვნულ იერსახეს პოეტი გაძლების სიმბოლოდ სახავს და მტარვალთა სრახვებს უპირისპირებს. „სხვა როგორ ვიგულვოთ აქ შენი ნაცვალი!“ -მიმართავს პოეტი ვაზის ჯვრით საქართველოში შემოსულ წმინდანს და ეს სტრიქონი ლაიტმოტივად გასდევს მთელს ლექსს.

ვაზის ჯვარში ხედავს გრიგოლ რობაქიძე ქრისტიანობისა და ქართული ფენომენის ერთიანობას და სხვა, უცხო, თუნდაც ჯვრით მოსული, მის გულს არ ეკარება:

„ არ გვინდა, დედაო, სხვა ჯვარი ბერწების,
არ გვინდა სხვა მიწა და სხვა ნასახლევი!“

ვიმეორებ, „წმინდა ნინოს“ იმ დროს დაიწერა, როცა ბოლშევიკი ავაზაკები დიდ რუს ძმასთან საქართველოს ხელახლა ჩახუტების საზიზღარ სპექტაკლს თამაშობდნენ. ჩეკა გამადიდებელი შუშით უცქეროდა ლიტერატურას, ხომ არ ღვივისო სადმე ნაციონალიზმის ნაპერწკალი. ასეთ ვითარებაში ეროვნული თავისუფლების ღვთიურ ფიქრს არ სძინავს: გრიგოლ რობაქიძე წერს „წმინდა ნინოს“, იოსებ გრიშაშვილი, ერთი შეხედვით, პოლიტიკის გარეშე მდგარი, ჰამაკისა და გედის ყელის ტრუბადური იოსებ გრიშაშვილიც კი ისვრის ოკუპანტებისკენ მრისხანე ყუმბარას ლექსით „ახალ ხელისუფლებას“. ამას ჰქვია ერის გვერდით დგომა და არა იმას, ჟურნალისტს სურვილი რომ გაუჩნდება, ამ ძნელ დროში ხალხის საყვარელი პოეტი გადაგარჩინოს. ეროვნული დაქუცმაცების პროტესტს რომ მოგიძებნის ადრეულ ლექსებში და შენ საქვეყნოდ რომ ხელს გაასავსავებ -ასეთი რამ ფიქრადაც არ მომსელია და ნუ შემაწუხებთო.

იმპერიათა ჭიდილში არამკითხე მეომრად გაწვეული, თავის საბრძოლო სამი'ნეს, თავის კერას მოცილებული ქართველი კაცის გამოსარჩლებაა გრიგოლ რობაქიძის „ქართველი დედის წერილი ომში გაყვანილ შვილისადმი“.

„ეგება გცივა, შვილო, უცხო მხარეში
ყინვებია, თურმე, მანდ ნამეტნავი.
რომ ვიცოდე, თუა კიდევ, ნეტავი,
ცხრათვალა მ'ხე საქართველოს გარეშე.“

მოთქვამს ლექსის ლირიკული გმირი-ქართველი დედა, და ათასობით მის ბედში მყოფის, ძუძუგამშრალი, ლოდინით თვალებამო-

ღამებული ქალის ურვას ეხმიანება:

„ცრემლის დენით დაშრეტილი დედები
ვეფინებით თმაგაშლილი ტყე-ველთა.
საქართველოს მიწის საკურთხეველთან
მიგვაქვს ურვა ძუძუდამშრალ მკერდებით“.

პატრიოტული ლირიკის ბრწყინვალე ნიმუშია გრიგოლ რობაქიძის ერთერთი უკანასკნელი ლექსი „მშობელი მიწის მიმართ“. ეს ლექსი, ბუნებრივია, ემიგრაციაშია დაწერილი და ერთგვარი აღსარებაა თავისი შორეული სამშობლოს გასაგონად თქმული, პოეტის სულის ამონაკვნესია, ნოსტალგიით შეპყრობილი სულისა.

აი, როგორ წარმოუდგენია ლექსის ლირიულ გმირს უცხოეთში თავისი მიუსაფარი ყოფნა:

დათუთქულ ლოცვას ძლივს იკავებს ობობას ქსელი.
ღამურას შრიალს მოაქვს ნუმად დუმილი მწირის,
ვხედავ კრეტსაბმელს: ლოკოკინა მიღოღავს სველი
და მეც ვით იგი გამომძვრალი ქურქიდან მცირე
მოვთქვამ და ვტირი.

ამ ლექსით პოეტმა, თითქოსდა იწინასწარმეტყველა თავისი ეული აღსასრული სამშობლოს გარეთ და ღვთიურ წარმოსახვაში ის ქართველი ქალიც დალანდა, ობოლ ცრემლს რომ გაუყინავს თვალში პოეტის გახსენების კაეშანი.

„შენ იცი მხოლოდ, მშობელო მიწავ, თუ რისთვის ვენთე“ -ამ სიტყვებით მიანდობს მშობელ მიწაზე მლოცველი ემიგრანტი მისი წვის დანახვა-შეფასებას მშობლიურ მიწას და შთამომაველობას. ინტიმურ-მედიტაციური ლექსი „მშობელი მიწის მიმართ“ დინამიურია, განწყობილების უშუალობა, ემიგრანტის სულის ტკივილთან დაკავშირებული— მას შინაგანი დრამატიზმით ტვირთავს და სულმოუთქმელად გაკითხებთ.

კარლო ინასარიძეს, რომელმაც 1984 წელს მიუნხენში გამოსცა გრიგოლ რობაქიძის ლექსებისა და წერილების მეტნაკლებად სრული კრებული, თავის წინასიტყვაობაში მოაქვს ერთი სტროფი პოეტის ზემოთხსენებული ლექსისა:

„მიდამო, მკვდარი, გარუჯული ლანდების კუთხე,
ძველი საჯვარე, სურნელება დამჭნარი დაფნის.
სამარის სევდა, მოდუნება მლაშე და წუთხე,
ობოლ ხატის წინ აცრემლილი სანთელი თაფლის“.

და ასეთ კომენტარს უკეთებს:

„აქ ყოველი სიტყვა, ყოველი წინადადება გარეგან-შინაგანი რიტმითა და ჰარმონიულობითაა გაჟღენთილი, ლაკონურად და

ძუნწად ჩამოსხმული, რაც, თითქოს, მითიურ-რეალისტური სურათთა რიგია, რომელშიც ფორმის ფორმალური შინაარსი და შინაარსის შინაარსობრივი ფორმა ისე ორგანულადაა შესისხლხორცებული, რომ მკითხველი, თითქოს „დამჭნარი დაფნის“ სურნელებასაც კი ეგრძნობა, აქ სიტყვა უკვე სურათია, მისი პირველადი ფორმაა; სხვა სიტყვებით: აქ საქმე გვაქვს არა „დაწერილ“, არამედ „ნათქვამ“, „მეტყველებით“, „სურათადქცეულ სიტყვასთან“.

გამორჩეული ადგილი უჭირავს გრიგოლ რობაქიძის შემოქმედებაში ორ ლექსს- „აქლემი“ და „ვასაკა“.

ათიანი წლების ბოლოს (1918-19) დაწერილ ამ ლექსებს აშკარად ეტყობა მოდერნისტული პოეზიის სუნთქვა. ქართული ლექსის ტრადიციულ თხრობითობას და მეტაფორულობას აქ ენაცვლება ექსპრესიონისტული დეპეშურობა და ზედსართავ-მიმდეობების ჩამოთვლით პორტრეტის შექმნა. პოეტს ამ შემთხვევაში მხოლოდ მოვლენის ხატი აინტერესებს. აღწერით, შტრიხებით ქმნის იგი სიმბოლურ სურათს იმისას, რაც პოეტური ხედვის ფოკუსში მოქცეულა ეს სურათი კი საოცრად მსუყე და შთამბეჭდავია. მაგალითად:

„აყუდებული, აეროყვილი, ორკუნსიანი,
ცხუნე სივრცეთა კოშმარების უგვანო ბუში.
ბაიასაეთ გამომწყარი ზანგელა ბურში,
უცხო, უთვისო, მატანტალა შორიგზიანი.
ამპარტავანი, ნელი, დინჯი, თავაზიანი,
მოდუნებული მეოცნებე შორეთის მურში,
მორცხვი კეკელა, მოალერსე, მუსუსი, მრუში,
გახუნებული, მაგრამ მაინც მარად მზიანი...“
(„აქლემი“)

რა ფერებია, რა ზუსტი ბგერწერაა და საერთოს, აბსტრაქტულის გამორჩევის რა მაღალი მწერლური ნიჭი ჩანს. უნებლიედ მაგონდება ჩინგიზ აიტმატოვის მიერ დახატული აქლემი ამ რამდენიმე წლის წინათ გამოცემულ მის გახმაურებულ რომანში -„და დღე იყო უფრო დიდი წუთისოფელზე“.

ახლა ვნახოთ ბაყაეს-ვასაკას, როგორ ხატავს პოეტი:

უკარებელი, ზაფრიანი, ტანგატრუნული,
ხავსისფერ კანზე მზის ხაოთი სქლად მოწვეთილი.
სოველში ცოცვით მკერდზე ოეთრად გადაცვეთილი.
რუმი, გვერდულა, ალმაცერა, ცქერაქურდული.
თავისიანებს თავიძულვით ჩამოწყვეტილი
მუხისა წყლიან ფუღუროში გადაბურდული.

ქოსა, თვალკუსა, ლორწიანი, ცხვირგასურდული,
სოფლის ავიზნით ცხარე ტვინში ხშირად წყვეტილი.
(„ვასაკა“)

მხატვრული სახეებით მდიდარ, კომპოზიციურად მტკიცე ამ ლექსებში ახალი, არაორდინალური პოეზიის სიო ჰქრის და თუ ხედვის მანერას, ხატვის ფორმალურ მხარეს ჩავეძიებით, უსათუოდ მივალთ იქამდე, რატომაც თვლიდნენ გრიგოლ რობაქიძეს ავანგარდიზმისა და სიმბოლიზმის პირველ მერცხლად საქართველოში.

პოეტური ინტუიციის, წინასწარჭვრეტის ნიმუშია გრიგოლ რობაქიძის ლექსი „გერა (პაოლო იაშვილის დოგის მოგონება მაისში)“.

ლექსი პაოლო იაშვილის სიცოცხლეშია შექმნილი. ავტორი აღწერს თავისი სულიერი ძმის, (პაოლოს „ძმას“ უწოდებს, რ.მ.) ძაღლის, სავალალო ხვედრს და ლექსის დასასრულს უეცრად სიუჟეტს ამგვარი სენტენციით შემოატრიალებს:

„ლამაზო გერა! ვიცი, ძაღლის წაიღე წყენა.
ცრემლს ნუ მიჩვენებ, თუ გიყვარდე, ამასა გვედრი.
ვინ იცის, ეგებ შენი ორევა-მიყივლოს ენამ!
იყოს აგრეთვე მოშხამული ჩემი ძმის ხვედრი.
მიტოვებული, დავარდნილი ღვთის ანაბარად,
ეგებ შენსავით იგი ერთხელ ჩაიქცეს ღრეში.
დაიტირებენ შენს პაოლოს კოლხეთის ბარად
ჟუჟუნა წვიმა ჩვენი ყანის და რბილი ხრეში ...“

რა იყო ეს? მოახლოვებული ოცდაჩვიდმეტის შორეული გუგუნი? პოეტური გუმანით ნაგრძნობი ხვალინდელი დღე? ის, რასაც ცოტა ხნის შემდეგ პოეტი იტყვის -„ჩვენ ახლა სხვა დრო წამოგვეწია, ჩვენც, ალბათ, სადმე, ჩაგვაძაღლებენ.“

გრიგოლ რობაქიძე ქართველ სიმბოლისტთა ლიტერატურულ პრესაში სწორედ ლექსებითაა წარმოდგენილი. „ცისფერი ყანწების“ პირველ ნომერში (1916წ.) დაბეჭდილია პოეტის ერთი ლექსი- „სირენას სიმღერა“(„რეულიდან „ლალი და ზურმუხტი“), ხოლო ამავე ჟურნალის მეორე ნომერში - ორი „სონეტი ლოცვის“ და „ვერის ხიდზე“.

„სირენას სიმღერა“ მუსიკალურ-რომანტიკული ლექსია. ზღვისა და მზის ჰარმონიით ენებამორეული მითიური ქალის სიმღერა - მონოლოგია ასეთი მეტაფორული სიმბოლოებით დატვირთული:

„ვერთვი თვლემას,-
ნელინელ თვალს ენისლება სიზმარეთი,

აღარ მახსოვს თუ ვინა. ვარ, ‘სღვის თვალი თუ მზის ნაკვეთი“.

ასეთივე ეიფორიული, დინამიური, მკვეთრად გამოკვეთილი სიმბოლისტური ლექსია „ვერის ხიდ‘ზე“. ლექსის მაეორული გამმა წუთისოფლის გიჟური სრბოლის ასოციაციას აღძრავს:

„ვერის ხიდ‘ზე ქარი გიჟი დავლურს უვლის, სტვენს და ჰკივის,
ჭინკა ჭინკას მისდევს ცეკვით, კუდიანი ხტის და ჰყივის“.

თემატიკით და ინტონაციით ამ ლექსთაგან განსხვავებულია „ცისფერი ყანწების“ №2-ში დაბეჭდილი „სონეტი ლოცვის“, რომელსაც გრიგოლ რობაქიძე უძღვნის „ახალ მხედართ: ვ. გაფრინდაშვილს, პ. იაშვილს, ტ. ტაბიძეს, გ. ტაბიძეს“.

ამ ლექსში გრ. რობაქიძის ხელწერისათვის დამახასიათებელი პოეტური შტრიხების თანამიმდევრული დალაგების პრინციპი, ე. წ ლეპეშური პოეტური სტილი სევდიან განწყობილებას, რელიგიურ-მისტიკურ მელოდიას ჰქმნის;

„ უძირო სევდა, ნელი სევდა, ვით ძილი ქვისა,
ფიცხელი ფიქრის, მწვავი ფიქრის, წითელი გზნება,
უნისლო ტევრი, ხშირი ტევრი უსიტყვო თქმისა,
დამწვარი თვლემა: მეუდრო, მკრთალი, დამწვარი ვნება“...

გრიგოლ რობაქიძის პოეზიაზე სხვადასხვა დროს თავიანთი შეხედულებები გამოუთქვამთ კიტა აბაშიძეს, იპოლიტე ვართაგავას, ვახტანგ კოტეტიშვილს, კონსტანტინე გამსახურდიას, კოსტანტინე ჭიჭინაძეს, კარლო ინასარიძეს, გიორგი გამყრელიძეს, კალისტრატე სალიას და სხვებს. წერილებში საუბარია გრიგოლ რობაქიძის თითო-ოროლა ლექსზე და ავტორთა უმეტესობა „აქლემის“ ავტორს ქართული მოდერნიზმის მამამთავრად ასახელებს.

ლამის დაუჯერებლობის ‘სღვარზეა ცნობილი გერმანელი მწერლების გამონათქვამები გრიგოლ რობაქიძის ლექსებზე, რომელთაც გერმანელები ხელნაწერებში გაეცვნენ.

„განცვიფრებული ვდგავარ-წერდა გრიგოლს პოეტი ფრანკ მარაუნ- საოცარი შეთვისების წინაშე, რომლითაც თქვენ გერმანული ენა და მისი პოეტური გამოთქმის შესაძლებლობანი ჯერ მიულწეველ, არნახულ დონე‘ზე აიყვანეთ. ჩემი გულწრფელი რწმენაა, რომ რილკეს შემდეგ ასე სრულყოფილად არაფერი გამოსულა გერმანულ ენაზე“.

ასევე აღფრთოვანებულია გრიგოლ რობაქიძის ლექსებით ცნობილი გერმანელი პოეტი და მთარგმნელი, ჰომეროსის განთქმული მკელეეარი ტასილიო ფონ შეფერ; „ძვირფასო მაესტრო! რა შესანიშნავია თქვენი შაირი „მომაკვდავი არწივი“. როგორ შესძელით თქვენ, უცხოელმა, ჩვენი ძნელი გერმანული ენის ისე გაშლა და

ამაღლება, როგორც ამას ვერ შეძლებდა თვით გერმანელი? შინაარსიდან რა ვიგრძენი, ამას თქვენ მიხვდებით, როგორც დიდი პოეტი. ხოლო ამ შინაარსის ასეთ გამოთქმებში განფენა რომ შესძელით, ეს არის მეტი, ვინემ მადლი. მე შემშურდებოდა თქვენი გენიისა, რომ რაიმე მიდრეკილება მქონდეს შურიანობისა, მაგრამ რადგან ეს არა მაქვს, დამრჩენია მხოლოდ, აღფრთოვანებული ვიყო თქვენით" (გერმანელ ავტორთა ორივე ციტატა ამოღებულია კალისტრატე სალიას წერილიდან). მართალია, გოეთეს ერის წარმომადგენელთა ეს შეფასებანი მხოლოდ პირად ბარათებს, ეპისტოლარულ სფეროს განეკუთვნება და ამ სტრიქონების ავტორს ურჩევნოდა, ეს ა'სრები მათი ავტორების მიერ დაბეჭდილი ეხილა, მაგრამ თუ გავითვალისწინებთ, რომ სხვათა შეფასებაში ძუნწი გერმანელები ეპითეტებს ჰაიჰარად არ ისვრიან, უნდა ვირწმუნოთ ამ შეფასებათა გულწრფელობა.

გრიგოლ რობაქიძეს, როგორც პოეტს და მოა'როვნეს, არაერთი ლექსი უძღვნეს ქართველმა პოეტებმა. იმ ლექსების განხილვა ამჟამად ჩვენს ამოცანას არ შეადგენს, მაგრამ პარნას'სე ახლადმოვლენილი, სულ გამოქვეყნებული სამი-ოთხი ლექსის ავტორის-გრიგოლ რობაქიძისადმი მიძღვნილი ტიციან ტაბიძის ლექსიდან ერთ ნაწყვეტს ამოვწერ:

ხარ მეორეჯერ მონათლული დანტეს ემბა'ში,
იყავი მეფე-'სეცას გიწერს ბედის მწერალი,
დაცემის ორმო და აღდგომის თეორი მწვერვალი
დიდების ცეცხლი მარად გინთებს სამეფო კარავს,
გამარჯვების მ'ზეს უბედობა ველარ დაფარავს.
პოეტს, მეგობარს მაამაყებ მელექსეთ ბა'ში.

რა ხდება? გალაკტიონის პირველი წიგნი შვიდი წლის გამოსულია და რა „მეფობა'ს", „დანტეს ემბა'ს'ს", „დიდების ცეცხლ'ს" ელაპარაკება ტიციან ტაბიძე გრიგოლ რობაქიძეს? ამას უსათუოდ ახსნა სჭირდება და, ჩემი ა'სრით, ახსნა სწორედ ის გახლავთ, რომ გრიგოლ რობაქიძემ ლიტერატურა'ში ახალი სკოლის შექმნით ჭეშმარიტად ახალი და სწორედ თავისი სიახლით უცნაური, უჩვეულო ლექსი მოიტანა. რასაც ჰქვია ავანგარდი'სმი, მოდერნიზმი საერთოდ და სიმბოლი'სმი კონკრეტულად, სწორედ რომ ათიანი წლების მეორე ნახევარ'ში გრიგოლ რობაქიძემ დაამკვიდრა და ამით ჩვენს მწერლობაში ევროპული მოდური სკოლების გავრცელებას ლიბო გაუმაგრა.

„ვეფხისტყაოსნის“ იუმორი

რუსთაველამდელ ქართულ კლასიკურ მწერლობაში სატირისა და იუმორის ნიშნებს ან სრულებითაც ვერ ეხვდებით, ან აქა-იქ გაკრთება ძლივსმბეუტავი სატირული პასაჟი.

ჰაგიოგრაფიულ მწერლობას მკაცრად განსაზღვრული, მწუხარებითა და ტრაგიზმით სავსე ჟანრული ხასიათის გამო (რაც წმინდანთა ცხოვრებისა და წამების გადმოცემაში გამოიხატებოდა) სიცილისათვის არ ეცალა. ამასთან ერთად, ქრისტიანული ეკლესია სიცილს ცდუნების ერთერთ სახედ თვლიდა. XI საუკუნეში გრიგოლ ხარიტონწმინდელის მიერ პალავრაში გადაწერილ კრებულში ეკითხულობთ: „პირველი მონაზონისა სულისა ოხრებაი სიცილი და განცხრომაი არს. ჰოი მონაზონო, ოდეს იხილო ესეეითარი რაიმე სულსა შენსა დადგრომილი, გულისხმა ჰყავ, ეითარმედ დია ჰხლებულხარ შენ სიღრმესა წარსაწყმედელისასა... სიცილმან და განცხრომამან წარწყმიდის სული მონაზონისაი, სიცილმან... შთაადგდის სული მონაზონისაი ენებათა მწინკულევანსა, არა ხოლო თუ ოდენ ჭაბუკი, არამედ მოხუცებულიცა... სიცილ უხმარ არს და უსარგებლო“ (ციტირებულია ლ.კეკელიძის წიგნიდან „სატირა და იუმორი მე-17, მე18 სს. ქართულ მწერლობაში“, გამომც. „მეცნიერება“, თბილისი, 1964, გვ. 7..).

იუმორის კვალი არც მეხოტბეთა (შავთელი, ჩახრუხაძე) შემოქმედებაში ჩანს და საერთოდ შუასაუკუნური სამიჯნურო- სარაინდო პოემები სიცილ-ღიმილს გაურბიან. ცხოვრებასთან სარაინდო რომანების გმირთა ირონიასმოკლებული, რომანტიკულ-სერიოზული დამოკიდებულებისა გამო დასცინა ასე უმოწყალოდ მათ სერვანტესმა „დონკიხოტ ლამანჩელის თავგადასავლით“.

რუსთაველი იმითაც არის გენიალური რეჟორმატორი და ნოვატორი, რომ მან პირველმა გაარღვია სარაინდო-სამიჯნურო ლიტერატურაში დამკვიდრებული კრძალულობა სიცილის მიმართ და „ვეფხისტყაოსანში“ ზომიერად შემოიტანა ადამიანის განუყრელი თვისება-სიცილი, პიროვნების ინტელექტუალობისა და შინაგანი თავისუფლების ერთერთი მკაფიო ნიშანი-იუმორის გრძნობა.

„ვეფხისტყაოსნის“ პერსონაჟები, მიუხედავად მათი უმეტესობის ტრაგიკული ბედისა, ხშირად ლაღობენ, იცინიან, ეხუმრებიანექილიკებიან კიდეც ერთმანეთს, თითქოსდა ასე არ გაურბოდნენ ხუმრობა-ღიმილს მწუხარე სახის მაცხოვრის-უფალ იესოს ცხოვრების აღმწერნი-ოთხივე სახარების ავტორები და თითქოს პა-

ლავრის ქრისტიანული ხელნაწერი ყურში არ ჩაგვძახოდეს: „სიცილი უხმარ არს და უსარგებლო“.

რუსთაველმა არა მარტო თავის გმირებს მიჰმადლა იუმორის ნიჭი, ლიტერატურის ჟანრულ სისტემაშიც მოუძებნა ადგილი სალაღობო ნაწარმოებებს:

„მესამე ლექსი კარგია სანადიმოდ, სამღერელად,
სააშიკოდ, სალაღობოდ, ამხანაგთა სათრეველად“.

სატირული პასაჟი რუსთაველმა თავის „არს პოეტიკაში“-ც შეიტანა. ირონიის პირველი სუსხი პოეტებს მოხვდა. „ვეფხისტყაოსნის“ ავტორმა განდიდების მანიით შეპყრობილი, თითო-ოროლა „უმსგავსო და შორი-შორი“ ლექსების ავტორები გააკრიტიკა:

მოშაირე არა ჰქვიან, თუ სადმე თქვას ერთი, ორი,
თავი ყოლა ნუ ჰგონია მელექსეთა კარგთა სწორი,
განაღა თქვას ერთი, ორი; უმსგავსო და შორი-შორი,
მაგრა იტყვის; „ჩემი სჯობსო“, უცილობლობს, ვითა ჯორი.

თავის კოლეგებთან ეს პოლემიკა ქართულ მწერლობაში ლიტერატურული კრიტიკის ჩასახვის სიმპტომია ისე, როგორც შესავლის ლიტერატურათმცოდნეობითი ნაწილი („შაირობა პირველადვე“) ქართული ლიტერატურათმცოდნეობის დასაბამი.

სიტუაციური იუმორის პირველი ნაპერწკალი პოემის პირველსავე თავში გამოკრთა; თინათინის მეფედ კურთხევის ნადიმზე როსტევან მეფემ უეცრად მოიწყინა. ავთანდილმა უპირველეს ვეზირს-სოგრატს შესთავაზა-მეფეს რაიმე სალაღობო ვუთხრათ, იქნებ გავამხიარულოთო, აავსეს ჭიქები და მეფეს „წინა მოუსხდეს“. სოგრატმა ჰკადრა:

„დაგიღრეჯია, მეფეო, აღარ გიცინის პირიო,
მართალ ხარ; წახდა საჭურჭლე თქვენი მძიმე და ძვირიო,
ყველასა გასცემს ასული თქვენი, საბოძვარ-ხშირიო;
ყოლამცა მეფედ ნუ დასვი! თავსა რად უგდე ჭირიო.“

ესეიგი მეფესთან შეთამამებულმა დიდებულებმა როსტევანის მოწყენა მისი ასულის მიერ განძეულის უხვად გაცემას დააბრალეს, თუმცა კარგად იცოდნენ, რომ მეფე ძუნწი სრულიადაც არ იყო. ამით უნდოდათ, მისი მოწყენის განქარევება. მეფეს მართლაც გაეცინა -„ჩემი ზრახვა სიძუნწისა, ტყუის, ვინცა დაიებედნაო!“

მიუხედავად ყმისთვის დამახასიათებელი არაჩვეულებრივი რიდისა მეფის წინაშე (მოიგონეთ, პოემის ფინალი, როცა ავთანდილს ვერ გაუბედნია როსტევანის წინაშე წარდგომა, რაკიღა ტარიელის საძებნელად გაიპარა), ავთანდილი თავის გამსრდელს ხშირად ეხუმრება. სიცილი მათი ბედნიერი ცხოვრების განუყრელი თან-

ამგზავრია, როცა ავთანდილმა მხცოვან მეფესთან მშვილდოსნობაში გაჯიბრება გადაწყვიტა, გამზრდელ-გაზრდილნი:

...იცინოდეს, ყმაწვილობდეს, საყვარლად და კარგად ზმიდეს,
ნაძლეევიცა გაიჩინეს, ამა პირსა დაასკვნიდეს:
„ვინცა იყოს უარესი, თავ-შიშველი სამ დღე ვლიდეს!“

ხოლო როცა ნადირობა გასრულდა და მონები ნანადირევის დათვლას შეუდგნენ, როსტევანი და ავთანდილი.

„ერთმანეთსა თუ „მე გჯობო“, სიცილით ეუბნებოდეს,
ამხანაგობდეს, ლაღობდეს, იქით და აქით დგებოდეს...“

რუსთაველისეული, მაღალი იუმორის ნიმუშს წარმოადგენს იგავი ჭაში ჩავარდნილი კაცის შესახებ.

როცა ავთანდილმა ასმათისგან ტარიელის ვინაობის გამჟღავნებასე სასტიკი უარი მიიღო, ცრემლი მოერია და გაკერპებულ ქალს ამცნო-მიჯნური ვარ, იმ მოყმის ამბის გაგება „ჩემმა მსემ“ დამავალაო. მიჯნურობის ხსენებამ ასმათს გული მოულბო: „აწ რაცა გითხრა, თუ ამა საქმესა დამმორჩილდები, რასაცა ეძებ, მიხვდები უცილოდ, არ ასცილდებიო“.

სხვა რა გზა ჰქონდა ავთანდილს:

„ყმამან უთხრა: „ეგე საქმე ამას ჰგავსო, არა სხვასა.
ორნი კაცნი მიდიოდეს სადაურნი სადმე გზასა,
უკანამან წინა ნახა ჩავარდნილი შიგან ჭასა,
ზედ მიადგა, ჩაჰყიოდა, ტირს, იძახის ვაგლახ-ვასა.

ეგრე უთხრა: „ამხანაგო, იყავ მანდა, მომიცდიდე,
წავალ თოკთა მოსასხმელად, მწადსო, თუცა ამოგზიდე.
მას ქვეშეთსა გაეცინნეს, გაუკვირდა მეტად კიდე,
ამოჰყიეღლა: „არ გელოდე, სად გაგექცე, სად წავიდე“.

ეს იგავი არა მარტო იუმორში გახვეული სიბრძნითაა ბრწყინვალე, არამედ ორიგინალურობითაც. მოგეხსენებათ, იგავთა დიდი ნაწილი ესოპეს იგავთა რემინისცენციითაა ნასაზრდოები. რუსთაველი ერთადერთი იგავის ავტორია და ამ იგავს ანალოგია არ მოეპოვება სხვა (რა თქმა უნდა რუსთაველამდელ) ავტორთა შემოქმედებაში.

იუმორის გრძნობა ოდენ „ვეფხისტყაოსნის“ გმირებს კი არა, მეორეხარისხოვან პერსონაჟებსაც არ სტოვებს.

როცა ავთანდილმა ტარიელის დასახმარებლად წასვლის განსრახვა ჩაიდო გულში, კარგად უწყოდა, რომ როსტევან მეფე სპასპეტის ხელმეორედ წასვლას არ შეურიგდებოდა, ამიტომაც ეშმაკობას მიმართა. სოგრატ ვაზირს ქრთამად „ასი ათასი წითელი“

მიაროვა და სთხოვა, დაერწმუნებინა, შეემზადებინა მეფე ავთანდილის წასვლის აუცილებლობისათვის.

„ვაზირმან უთხრა სიცილით: „ქრთამი შენ გქონდეს შენია“,
შენგან კმა ჩემად წყალობა, რომე გზა გაგიჩენია.
მაგას რა ეჰკადრებ მეფესა, რაცა აწ თქვენგან მსმენია,
ვიცი, უცილოდ ამავსებს, შოება არ-საწყენია!“

დამეთანხმებით, რომ ვაზირის პასუხი ქილიკითა და ირონიითაა სავსე; ქრთამი შენვე გქონდესო, ჩემთვის ისიც საკმარისია, რომ „გზა გაგიჩენიაო“. ესეც არ იყოს . „ამ (სასიხარულო!) ამბავს რომ ვეტყვი,მეფემ ხომ თვითონვე დამასაჩუქრებსო („ვიცი უცილოდ ამავსებს“). წამის შემდეგ სოგრატ-ვეზირი მეფის ნამდვილ რეაქციას ამცნობს ავთანდილს, მაგრამ ირონიის ნიღაბს მაინც არ იცილებს:

„თავმან მისმან, მუნვე მომკლავს, ვეჭვ, წამიცა არ წამაროს!
შენი ოქრო შენვე დაგრჩეს, მე, გლახ მიწა მესამაროს.“

ამ ბოლო ფრაზით წეღანდელი სიცილის მიზეზი აუხსნა, ქრთამს იმიტომ არ გართმევ, რომ ვიცი, მეფე მომკლავს და შენი ოქრო ისედაც შენ დაგრჩებაო. სოგრატს იუმორის გრძნობა არც მას შემდეგ ღალატობს, რაც მეფემ არამკითხე-მოციქულობისთვის წარმოუდგენელი რისხვა დაატეხა და ერთგულ ვაზირს სულ „აკი, შმაგი, უმეცარი, შლეგი, წბილი“ უძახა. მობრუნდა ცოცხალ- მკვდარი ვეზირი ავთანდილითან და;

“ქრთამსა სთხოვს და ამხანაგობს, თუცა ცრემლსა ვერ
იწურვებს
-მიკვირს, რად სცალს წყლიანობად, რად არ გულსა
შეიურვებს?-
„ვინ არ მისცემს ქადებულსა, მოურავსა მოიმდურვებს,
თქმულა: „ქრთამი საურავსა ჯოჯოხეთსა დაიურვებს“.

მეფისგან დასეტყვილი სოგრატის გულგატეხილობა და ენაწყლიანობა თვით ავტორსაც უკვირს („მიკვირს, რად სცალს წყლიანობად, რად არ გულსა შეიურვებს“).

რაკი სიტყვამ მოიტანა, აქვე აღვნიშნავ „ეეფხისტყაოსნის“ ერთ მხატვრულ თავისებურებასაც-ავტორის ჩართვას მოქმედება-დიალოგში და პასაჟისადმი მისი დამოკიდებულების გამჟღავნებას. რუსთაველი ძირითადად ეპიკური მთხრობელია, დასწრების ეფექტით და რეპორტაჟისტის ლირიზმით იგი იშვიათად გვანებივრებს, სოგჯერ კი ვერ მალავს თავის განწყობილებას და თავს გაამჟღავნებს. ავტორის გამოჩენა ხანდახან იუმორის უმარილითაა შესავებული. მაგ:

ფატმან ცოლი უსენისა, გაეგება კართა წინა,
მხიარულმან უსალამა, სიხარული დაიჩინა;
ერთმანერთი მოიკითხეს, შევიდეს და დასხდეს შინა;
ფატმან ხათუნს მოსელა მისი, შევითვატყვე, არ ეწყინა.

„ვეფხისტყაოსნის“ ავტორის მაღალი იუმორი არა მარტო სატირულ პასაჟებს ამკობს, იგი ისეთ „სერიოზულ“ ჟანრშიც გაჟონავს, როგორიც გახლავთ, აფორიზმი: მაგ.: „თუ ყვავი ვარდსა იშოვის, თავი ბულბული ჰგონია“, ან „მართლად თქმულა: „არა მართებს ყვავსა ვარდი, ვირსა რქანი“ და ა.შ.

რუსთაველის დამოკიდებულება ვაჭართა წრისადმი ცნობილია. „ვეფხისტყაოსნის“ ავტორი არა მარტო ომის არცოდნას და სიჯაბანეს („თქვენ, ვაჭარნი, ჯაბანნი ხართ, ომისაცა უმეცარნი“) უკიჟინებს ვაჭართ, პირუმტკიცებასაც, სიტყვის გატეხვასაც აღმოაჩენს ვაჭართა უხუცესის საქციელში. გულანშაროს ხელისუფლის წინაშე უსენის წარდგენის სცენას (ფატმანის მიერ დახატულს) აშკარად დაჰკრავს ირონიისა და სიტუაციური კომიზმის ელფერი:

„უსენ მიეიდა, ხელმწიფე დახვდა ნადიმად მჯდომელი,
უსენ არიფი მეფისა, მეფეცა მისი მნდომელი,
წინა მიისვა, შეიძღვნა, ძღვენი მიაროვა რომელი,
აწ ნახო მთვრალი ვაჭარი, ცქაფი, უწრფელი, მსწრომელი“.
„რა მეფემან უსენს წინა სვა მრავალი დოსტაქანი,
კელა შესვეს და კელა აუვსნეს სხვა ფარჩნი და სხვა ჭიქანი.
დაავიწყდეს იგი იცნი, რა მუსაფნი, რა მაქანი!
მართლად თქმულა: „არა მართებს ყვავსა ვარდი, ვირსა რქანი“.

ხაზს ეუსვამ, მიუხედავად „ვეფხისტყაოსნის“ პერსონაჟთა მძიმე, დრამატული ყოფისა, მათ უმრავლესობას ხუმრობის, ლაღობის სურვილი ნიადაგ თან ახლავს. მაგ.: ნესტანის ძებნით გაწამებული ტარიელი და ავთანდილი ფრიდონის სამეფოს მიადგნენ. არც თუ დიდი დროა გასული იმის შემდეგ, რაც ავთანდილმა ვეფხისტყაოსანი რაინდი თეიმკელელობას გამოარიდა, მოასულიერა და მოტეუებით ცხენზე შესვა, მერე ფრიდონისკენ საკმაოდ შორი და ძნელი გზა გამოიარეს და სწორედ მაშინ, როდესაც დაღლილ მხედრებს სახუმაროდ სულაც არა აქვთ საქმე, ტარიელი „ლაღობის“ გუნებაზე დგება. „მოდიო, ფრიდონს „ჯოგი წავუღოთ“, შეურაცხყოფილი მეფე მეკობრეებად მიგვიჩნევს, საომრად გამოგვიდგება, მერედა გვიცნობს და გაეხარდება, „ამოა კარგი ლაღობა, ლაღსა შევე -იქმ, ლაღებადო“.

ასეც მოიქცნენ, ჯერ ფრიდონის მეჯოგენი დაიფრინეს:
„მათ მშვილდები დაიწვადეს, მეჯოგეთა გაეკიდნეს,

მეჯოგენი მიიზიდეს, ხმანი მათი გაადიდნეს:
„გვიშველეთო, გვიშველეთო, მეკობრეთა ამოგვწყვიდეს!“
ხმა შეიქმნა, შეიყარნეს, ფრიდონს ჰკადრეს, არ დარიდნეს“.
ფრიდონმაც არ დააყოვნა და „ყაჩაღთა“ დასჯა გადაწყვიტა, ის იყო მეკობრეთა და ჯოგის პატრონს შორის ურთიერთობის გარკვევის მძიმე წუთები ახლოვდებოდა, რომ ტარიელმა მუ'სარადი მოიხადა და
“ფრიდონს უთხრა: „რასა ლამი, ჩვენი მოსვლა რას გეწყინა?!
პურად ავი მასპინძელი მოგვეგებვი ომად წინა“.
რა თქმა უნდა, ყველაფერი მშვიდობით დამთავრდა, ფრიდონმა სტუმრები იცნო და თაყვანისცემად „დავარდა“, უცნაურ ძმადნაფიცთა ლაღობაზე ცოტა ხნის წინ დამფრთხალ-გაქცეული მეჯოგენიც კი იცინოდნენ.
მძიმე სიტუაციის განმმუხტავი, ჭირსა შიგან მშველელი იუმორის გრძნობა „ვეფხისტყაოსნის“ გმირებმა პოემის სიუჟეტის კულმინაციურ მომენტში, ქაჯეთის ციხის აღების დროსაც გამოამჟღავნეს; როცა ტარიელმა ძმადნაფიცებს ციხის აღების თაკისი სტრატეგიული გეგმა წარმოუდგინა.
„ფრიდონ უთხრა: შემიგნია, გამიგია, ვიცი მე რა;
მაგა ცხენსა ჩემეულსა მოჰსწრებენ კართა ვერა;
ოდენ გიძღვენ, არ ვიცოდი, ქაჯეთს გვინდა ქაჯთა მ'სერა,
თვარა ყოლა არ გიძღვნიდი, ჩემი გითხრა სიძუნწე რა.“
რომ მცოდნოდა, ქაჯებთან შებმა მომიწევდა, არ გაჩუქებდი ჩემეულ ცხენსო, ეხუმრება ფრიდონი ტარიელს ქაჯეთ'ზე სისხლიანი შეტევის დაწყების წინა წუთებში, როგორ რეაგირებენ ამ ხუმრობაზე ტარიელი და ავთანდილი:
„ფრიდონ ლაღი ამხანაგობს საუბართა ესოდენთა.
ამას ზედა გაიცინეს მათ წყლიანთა, სიტყვა- ბრძენთა,
ერთმანეთსა ალაღობნეს ლაღობათა, მათთა მშვენთა,
გარდახდეს და დაეკაზმნეს, უკეთესთა შესხდეს ცხენთა.“
„ჭირის გარდახდის“, ქაჯეთის აღების, ნესტანის გამოხსნის შემდეგ ჩვენმა გმირებმა ლაღობა და სიცილი, როგორც რუსთველი იტყვის ხოლმე, „აათასეს“.
„შვენის მღერა და სიცილი მათ, მისთა არ-უიცართა“
დამთავრდა ბოროტ'ზე კეთილის გამარჯვების ეპოპეა. გმირები სამშობლოსკენ მოემგზავრებიან. ჯერ ფრიდონის სამეფოში გამოიარეს. მულღაზანზარი გამარჯვებულებს ზარ-'ზეიმით შეხვდა. ნადიმის მეცხრე დღეს ტარიელმა ავთანდილს მოციქულად ფრიდონი მიუგზავნა: „თუ შენ შენს ცოლსა არ შეგრთავ, მე ჩემსა არ

ვექმარებიო“.

რა ფრიდონ უთხრა ავთანდილს ტარიელს მოციქულობა,
მას გაეცინნეს, გაღიმდა, შვენოდა მხიარულობა;
თქვა, თუ: მეშველი რად მინდა? მჭირს არავისგან წყლულობა:
ჩემი მზე არცა ქაჯთა ჰყავს, არცა სჭირს ლხინნაკლულობა.

ტარიელმა ავთანდილის შველის განზრახვა არ დაიშალა და ამ საქმის გასასრულებლად ასეთი „ცულლუტური“ ხერხი მოიფიქრა: წავალ არაბეთს და როსტევანს შენთვის თინათინის ხელს ვთხოვ, ამით იქნებ ავთანდილ'ზე გაგულისებული მეფე „შევახვეწო, შევაგუოო“. მიუხედავად ავთანდილის კატეგორიული უარისა (ეტყვის: „ყმა რაცა შეესცოდე როსტანს წლეულად მე წელად კვლა, ნუ მიქმ ერთგულობისა გამტეხლად, და-ცა-მლეწელად“), ტარიელმა ჩანაფიქრი შეასრულა, არაბეთის საზღვარს მიადგა და როსტევანს შეუთვალა:

„აწ ამად მოვალ წინაშე, დავყარენ ჩემნი გზანია,
შემინდოთ, რაცა შეგცოდე, ჰქმნნეთ გაწრყომისა კმანია,
ძღვენი არა მაქვს, მმოწმობენ ფრიდონ და მისნი ყმანია...
ოდენ ძღვნად თქვენი ავთანდილ მე თქვენთვის მომიტანია“.

სტროფის უკანასკნელი სტრიქონი ტარიელის იუმორის განუყრელ გრძნობაზე მიგვითითებს. „ძღვენი არა მაქვსო“, - აცხადებს ქაჯეთის ამღები და დევთა აუწონელი საგანძურის მფლობელი, თანაც მოწმეებად ფრიდონს და მის ყმებს იშველიებს, ამჯერად „ძღვნად“ თქვენს ავთანდილს უნდა დამჯერდეთო.

ლამაზი ხუმრობაა. რა განძი შეედრებოდა როსტევანისთვის ავთანდილის დაბრუნების სიხარულს.

და აი, პოემის სიუჟეტის ბოლო აკორდი. ტარიელისა და ნესტანის ინდოეთს გამგზავრების დრო დადგა. ახლადდაქორწინებულმა ავთანდილმა მოყვარეთა ინდოეთს ხლების სურვილი გამოთქვა. ეს პასაჟიც რუსთაველისეული რბილი იუმორითაა განსმსჭვალული. თუმცა სჯობს, თვით რუსთაველს მოვუსმინოთ;

ავთანდილ უთხრა ტარიელს ეს სიტყვები და ორები,
მან უთხრა; „გაე, ნუ უბნობ, შეცევ ბროლისა ყორები,
ახალ შეყრილსა მთვარესა, მზეო ვით მოეშორები?...
ავთანდილ უთხრა: „მაგითა შენგან არ მოვიღორები.

არ, დია გინდა დამაგდო, წახვიდე ჩემად მზრახავად!
„ცოლი უყვარსო, გამწირა, იყო ამისად მსახავად;
მე დავრჩე შენი გაყრილი თავისა მევაგლახავად?
კაცსა მოყვრისა გაწირვა, ახ მოუხდების, ახ, ავად.“

მოტანილი მაგალითების გათვალისწინებით ასეთი დასკვნის გაკეთება შეიძლება.

„ვეფხისტყაოსნის“ პერსონაჟები უკვდავმა პოეტმა სხვა ბრწყინვალე თვისებებთან ერთად იუმორის მაღალი გრძნობითაც დაჯილდოვა, იუმორი ეხმარება წუთისოფლის სიმუხთლესთან ბრძოლაში დამაშვრალ გმირებს წინააღმდეგობათა გადალახვაში, სულიერი წონასწორობის შენარჩუნებაში.

მკითხველს ერთხელ კიდევ მოვაგონებ თავში ნათქვამს იმის შესახებ, რომ რუსთაველი სიცილის მოშველიებითაც სამიჯნურო-სარაინდო რომანში, სწორუპოვარი ნოვატორია.

სატირა და იუმორი გალაკტიონის შემოქმედებაში

დიდ მწერლებს მაღალი იუმორის გრძნობაც ახასიათებთ და, ბუნებრივია, გალაკტიონიც არ იყო ამ მხრივ გამონაკლისი.

კომუნისტური რეჟიმი, ადამიანის თავისუფლებას რომ ყოველმხრივ თრგუნავდა, იმ რეჟიმით ნაკარნახევი ცხოვრების წესი პოეტისა-მარტოსულობა, გულუბრყვილო კაცისა თუ დიდი ბავშვის ნიღაბი, რა თქმა უნდა, იძლეოდა საფუძველს, „ლურჯა ცხენების“ ავტორს ირონიით შეეხედა ზოგიერთი მოვლენისათვის, სატირის მახვილით გაეკენწლა, რაც არ მოსწონდა, სიცილის ფარიც მიეშველებინა უმდიდრესი ლიტერატურული არსენალით აღჭურვილს.

თანამედროვეებს ახსოვთ მწერალთა კავშირის ფოიეში „უბრალო რამეზე“ ახარხარებული გალაკტიონი და უფრო ხშირად ირონიულად თვალმოჭუტული, თვალებში ათასი ეშმაკი რომ უთამაშებდა და მოსაუბრეს „ბოლომდე არ გაეხსნებოდა“. ესოპეს ენით, გადაკვრით პასუხობდა და საუკუნის ხუმრობას თითქოსდა ისე, სხვათაშორის სტყორცნიდა ხოლმე.

შემოქმედების ადრეულ წლებში გალაკტიონი წმინდანივით იშვიათად იღიმება. ახალგაზრდა პოეტის გაწამებულ სულს და დეკადენტურ განწყობილებას თითქოსდა, არ უხდება (და ამიტომაც არ ახლავს) სატირა და იუმორი. მერე, სევდის გრიგალები რომ

გადაივლის, ასაკთან ერთად პოეტს ირონიული ხედვის უნარიც ემატება, მასში პოლემიკოსიც იბადება და პოლემიკა ხომ სატირის მახვილის გარეშე იშვიათია.

ბრწყინვალე მედიტაციურ პოეზიაში გალაკტიონი ზოგჯერ ირონიულ ლირიკასაც გაურევს, მაგრამ სატირას და იუმორს გაცილებით უხვად შეიცავს პოეტის კრიტიკული ჩანახატები, წერილები, მოგონებები და სხვადასხვა ვითარებაში წარმოთქმული სიტყვები.

„ხელოვანის ტრაგედია" დაურქმევია გალაკტიონს 1948 წელს დაწერილი სატირულ-ირონიული ჩანახატისათვის, რომელიც გზასამცდარი ხელოვანის ტრაგედიას ეხება. ტაშისცემით, იაფი ყვავილებით, რეკლამით განზე გაიტყუეს ნიჭიერი ხელოვანი და გადაახვევინეს სწორი გზიდან. ჩანახატში ლექსია ჩართული. პოეტი კიცხავს დაბნეულ კაცს, ხალხს იმედი რომ არ გაუმართლა:

„ხელოვანი, რომელიც ლაბორატორიულ მუშაობას მოსწყდება, თავს ასე ინუგეშებს: „დავუშვებ ამ შეცდომას, რომელიც სხვადასხვა მიზეზებითაა გამოწვეული, გადავუხვევ გზას მხოლოდ ეხლა, მხოლოდ ერთხელ... რა დიდი ამბავია თავისთავის წინააღმდეგ წახვიდე და ისიც მხოლოდ ერთხელ... განა ჩემი მომავალი ჩემს ხელში არ არის? განა ხვალვე არ შეუდგები ჩემს სწორი გზით სიარულს, იმ გზით, რომელიც მიყვარს, ვაღმერთებ..." მაგრამ ხელოვანს იმედი არ გაუმართლა. იგი ერთხელ მოსწყვიტეს რა კერას, წაიყვანეს თავისი გზით, გაცილებით უფრო იოლი და სასიამოვნოთი, იაფი ტაშისცემის გზით, იაფი ყვავილებით, იაფი რეკლამით, და როდესაც ხელოვანმა მოისურვა თავის წინანდელ გზას დაბრუნებოდა, იგი ვეღარ იპოვა, დაჰკარგა რა სწორი გეზი, შემოეცალა ყალბი დიდების შარავანდედიც. იგი მოსწყინდათ, იოლი და სასიამოვნო გზაც გაჭრა, ტაშს აღარავინ უკრავს, იაფი ყვავილებიც დასჭკნენ. ხელოვანი მარტოდმარტოა. და აქ იწყება მისი ტრაგედიაც. დაცარიელებული სულით ბრუნდება დიდი ხნის შემდეგ თავის ლაბორატორიაში და იქ ანონიმური ბარათი ხვდება ლექსად დაწერილი:

კაცს საწუთრო როგორ აბნევს, იძლეოდი დიდ იმედებს.
ეგონათ, რომ ბედი დაფნებს მხოლოდ შენთვის გაიმეტებს.
ურემს დიდი სიმწრის ძალით მიათრევდა გზად ყევარი,
მაინც განვლე იმ ჭრიალით საუკუნის ნახევარი.
ნდობა გექონდა მეტისმეტი და გზას გაგიანკარებდით,
არ გამართლდა ის იმედი, ჩვენ რომ შენზე ვამყარებდით!

ჭრიალით, მაგრამ მაინც მიდიოდა ურემი. ბოლოს იგი

გადაბრუნდა. ურემი გადაბრუნდა და გზაც მერე გამოჩნდა. ნამდვილი ხელოვნების გზა, მშვენიერზე მშვენიერი გზა. მაგრამ... რა ახლოა და როგორ შორსაა იგი... ხელოვანი უკვე ჭაღარაშერეული კაცია! ეჰ, საბოლოოდ გადაბრუნდა ურემი (გ. ტაბიძე, „საქართველო", 1989, წიგნი II, გვ257.)

ძნელი მისახვედრი როდია, რომ „ლაბორატორიული მუშაობისაგან მოწყვეტაში" გალაკტიონი ხელისუფლების დაკვეთით სწორი შემოქმედებითი პრინციპებიდან გადახვევას, წითელი ეშმაკისადმი სულის მიყიდვას გულისხმობს. საერთოდ, ხელოვანის ბედზე დაწერილი ეს მშვენიერი ნოველა გაკვეთილია სულსწრაფთა და ტაშსგამოდევნებულთა, კარის ხელოვანთა გასაგონად შექმნილი.

შემთხვევითი როდია გალაკტიონის ირონიული დამოკიდებულება მწერლობას ადევნებულთადმი. უნიჭოებსა და მედროვეებს პოეტი ამგვარი სატირული პასაჟითაც ჰკენწლავს:

„არიან სამი წყების მწერლები. პირველად ისეთები, რომლებიც სწერენ უფიქრებლად, ხსოვნით, მოგონებებით ანდა უშუალოდ სხვისი წიგნებიდან. ესაა ყველაზე მრავალრიცხოვანი კლასი. მეორედ, რომლებიც ფიქრობენ წერის დროს იმიტომ, რომ სწერონ, გვხვდებიან ძალიან ხშირად. მესამე- რომლებიც ფიქრობენ მანამ, სანამ წერას დაიწყებენ. ისინი სწერენ მხოლოდ იმიტომ, რომ ფიქრობდნენ. ასეთები ძალიან იშვიათნი არიან" (იქვე, გვ.269).

გალაკტიონის პოეზიას ნიადაგ ახლავს ფარული თუ აშკარა პოლემიკა აღზევებულ უნიჭოთადმი, პოეტის სიცოცხლეშივე მედროვის დაუოკებელი ინსტინქტებით უტიფრად რომ ეპოტინებოდნენ მეფე-პოეტის გვირგვინს:

"როდესაც პოეტი ყალბი პოეტია,
ამაოდ ფიქრობენ, რომ ის გოეთეა... ·
ვაიმარს გაგზავნონ ავიოკალათით,
ვირზე ჩამობრუნდეს ხახვით და სალათით.

როდესაც პოეტი მავნე პოეტია,
ენაჭარტალაა, მიეთ— მოეთია,
წინ ჩოთქი უდევს და ნაბოძი ხალათი,
პოეტი კი არა -ის არის ჯალათი!
(ტომი I, „საქართველო" 1988, გვ.607)

ტაშის მაძიებელთადმი ირონიით აღსავსე ლექსია „საუბარი ტალღებთან":

პოეტი მიჰყვეს, მიჰყვეს
სასახლესა და ქუჩას-

თუ ტაშისცემა ბრიყვის
დიდ დაფასებად უჩანს.

დგას უსაზღვრობა დროთა,
ჰქუხს მარადისის რაში...
ო, თავს მოიკლავს შოთა,
თუ არ დაუკრეს ტაში.

თუ ვერ გაიგეს წმინდა
გენია დღეთა მნათი,
არც მათი დაფნა მინდა,
არც ტაშისცემა მათი.

იგი მიართვან იმას,
ვინც პოეზიის დიდის
აზრს იდიოტის ღიმის
ნება-სურვილ'ზე ყიდის!

მაგრამ ნუგეში სხვაა
დიდი ეპოქის ხმაშიც,
იგი მღელვარე ზღვაა...
ტაშიც არის და ტაშიც.

უნიჭო შვებას ჰპოვებს,
იგი სენისგან მორჩა:
კლაკიორების ბრბოებს
მოისყიდის და მორჩა."
(იქვე, გვ. 511)

გალაკტიონის სატირული მახვილი ზოგჯერ მკითხველსაც გადასწვდება ხოლმე.

„არის მკითხველი
მშვენიერ წიგნის
და არის მხოლოდ
გადამკითხველი...

ის ფურცლავს, ნიშნავს,
ადარებს, ჩიჩქნის,
მაგრამ ვინ არის
აქ გამკითხველი?

(იქვე, გვ. 566)

ნაცნობ მეგობრებთან შექილიკებით, „სალაღობოდ, სათრეველად“ შექმნილ ლექსებში გალაკტიონი უწყინარი და მისებურად კეთილია, მაგრამ აქა-იქ მსუსხავ ირონიას მაინც გამოურევს ხოლმე.

ცნობილია პოეტის მეგობრობა ცისფერყანწელებთან, მაგრამ უცნობია მიზეზი, თუ რატომ დაშორდა გალაკტიონი ქართველი სიმბოლისტების ამ მშვენიერ ორდენს. ამის შესახებ თავის წერილში მხოლოდ ორიოდე სიტყვით ამბობს: „მე და პაოლო დაველტაკეთ... სამუდამოდ დავშორდი ცისფერყანწელებს“. ეს „დაშორება“ გალაკტიონს სალაღობო ლექსითაც დაუგვირგვინებია:

„გამარჯობათ ყანწელებო,
პაოლო და ტიციანო,
გრიგოლი და ვალერიან
ხიდის ყურში იცდიანო,
გამარჯობა, ჩემო ალი,
ხმატკბილო და ხრინწიანო,
გამარჯობა, გამარჯობა,
უკვიცო და კვიციანო,
გალსტუკებში გამოეწყო
სიმამრიან-სიძიანო
ცხენზე შეჯდა უკუდოზე,
თვალი მიაქვ პრინციანო.
ტაში-ტუში, ტაში-ტუში,
პაოლო და ტიციანო,
ცოტა ლაგამს დამორჩილდით,
ძმობილნო და ბიძიანო,
თორემ მართლა გემართებათ
საქმე თათქარიძიანო.
ქიმერიონს გაუთხარეთ
ძირი-ფუძე-ფიციანო,
ქიმერიონს ვიღა ჩივის,
გოსიზდატში გვიცდიანო.
ნელა-ნელა გაიარე
პორთფელი არ იზიანო!

იუმორით და ირონიით ბრწყინავს სანდრო შანშიაშვილთან შეხუმრება:

ქიზიყელ მეწისქვილესა
შანშიაშვილსა სანდროსა

ზოგი ეძახის ალექსას
და ზოგი ალეხანდროსა.
ლექსებსაცა სწერს, დრამებსაც,
მინდსაც დიდს იღებს ამ დროსა,
საფხულსე ქიზიყს მგალობლობს,
თბილისში დაიზამთროსა.
შექებას ალეხანდროსას
„ნიანგიც“ დაეპირების,
სულით და გულით მიძღვნილი
მცირედიც შეიწირების:
არა სმენია „ნიანგსა“
გაბულბულება ვირების!

თუ ამ ლექსში თავიდან ყველაფერი უწყინარ ხუმრობას (მოლოცვასაც კი) ჰგავდა და მხოლოდ ბოლოში „გაექცა ხელი“ პოეტს, სამაგიეროდ, მოსესადმი მიძღვნილი ლექსი თავიდან ბოლომდე სატირის ჭინჭრით სუსხავს ადრესატს:

აბა, მოსე, ჩემო მოსე,
შეივსე და შეიმოსე,-
ფილოსოფოსს შენისთანას
ჭამა უნდა თავის დროზე.

თუ არ სვა და თუ არ ჭამა,
უცხონდება მეტი მამა,
რაც იმან ვერ შეისწავლოს
გეგელი და დასტურ-ლამა.

ისტორიკოს იტყვის ჰოსსე,
ასე სჯობსო თავის დროზე.
გალაკტიონ ლექსებს წერდეს
და გონორარს სჭამდეს მოსე.

არც მწერალთა კავშირის სამდივნოს სტოვებს უყურადღებოდ პოეტი. ამ სარკასტულ ლექსში იგი მისთვის ჩვეული ირონიით ქირქილებს სკამს გამოდევნებულ მწერალთა ბედზე და სატირული ძვეტექსტით ოსტატურად მიგვანიშნებს, რომ დივანი (სკამი) ვერ უშველის მწერალს, თუ დივნიდან ჩამოსკუპების შემდეგ არ დატოვა რამე ხელმოსაჭიდი:

ეროი ფეხმტკივანი
ვიყიდეთ დივანი,
ზედ სამი მდივანი დავსვით.

პირველი ჭაჭაძე,
მეორე კვაჭაძე,
მესამე ქაჯაძე-
ნავსი.
ჩვეეა ვერ დამალეს,
ერთურთს არ აცალეს,
ყანწები დასცალეს სავსე,
და ფეხებმტკივანი
დაგორდა დივანი
და-სამი მდივანი წამსვე.

გალაკტიონი ზოგჯერ სარკაზმის მახვილს იმარჯვებს და მაშინ იგი მრისხანე და დაუნდობელია. ერთი ხელის მოსმით გამოაქვს ერთსტროფიან ლექსში განაჩენი ქართული კრიტიკისადმი:

გონებაჩლუნგი და
კვლავ ენატიკტიკა-
აი, როგორია
ქართული კრიტიკა.

არამკითხე „მრჩეველ კრიტიკოსსე“ აშკარა განაწყენება ჩანს ამ სტრიქონებშიც:

ერთმა მასებთან კავშირი
და მეგობრობა ურჩია,
მეორემ გულდანახშირი
მარქსის ტომები ურჩია,
რომ არ მიიღო არცეროი,
ერთხმად უძახეს; ურჩია!

მკითხველს ვთხოვ, გალაკტიონის მოქალაქეობრივ გაბედულებას კიდევ ერთხელ მიაქციოს ყურადღება. მარქსის ირონიულად ხსენებას სხვა ლექსშიც ვხვდებით და ეს ლექსიც ოცდაათიან მრისხანე წლებს ეკუთვნის:

ჩემო მაქსიმე,
რა გზა მაქვს, იმე!
რომ არ ვიკითხო
ახლა მარქსი მე.

საუკუნის აზრთა მპყრობელი კომუნისტური სამოთხის იმ „სიკეთესაც“ კარგად ხედავს, ერთა და კულტურათა ათქვეფის (საბოლოო ჯამში გარუსების, რ.მ) უწყინარ თეორიად რომ ჩამოაყალიბა მერე მარქსიზმის „დიდმა შემოქმედებითად განმავითარებელმა“-ბრეჟნევმა:

ეს ვალიას, ეს თედორეს,

ეს ტარიელს, ეს კი მოსეს,
ჯერ ვითვლებით ქართველებად,
თუ არ გაგვაესკიმოსეს.
და ამ სტრიქონების დამწერი ‘სოგჯერ ამოიკვნესებდა:
სათქმელი სხვებ’სე
და თავის თავ’სე
აქვს, მაგრამ პირი
წყლითა აქეს სავსე.

აქ მთლად ნუ დავუჯერებთ „ლურჯა ცხენების“ ავტორს. როგორც ჭეშმარიტი გენიოსი, იგი სათქმელს გულ’ში არ იტოვებდა, რასაც თავის უკვდავ ლირიკაში ვერ უპოვიდა ადგილს, სატირისა და იუმორის ენით, ‘სოგჯერ ეზოპეს ენითაც გამოთქვამდა.

ბერია რომ მოსკოვ’ში გადაიყვანეს, გალაკტიონს დაუწერია ლექსი, რომლის გამოქვეყნება ან სხვისთვის ჩვენება კი არა, მაგიდის უჯრა’ში შენახვაც საშიში იყო იმ დროს, ოცდაჩვიდმეტის ელდა ჯერ კიდევ რომ არ განელებულიყო და, რომ იტყვიან, კედლებსაც კი ყურები ჰქონდა. ეს ლექსი გალაკტიონის არქივ’ში ვახტანგ ჯაფახაძემ აღმოაჩინა და პირველად გაზეთ „მამულ’ში“ გამოაქვეყნა („მამული,“ №2, 1989წ, გვ.6).

ბერია ხვრელს შეეცრა,
მაგრამ მის კუდების
ქნევითა ჩვენ, მწერლებს,
სული გვეხუთების.

ჩვენვე ჩვენი თავი
აღარ გვეყუდნების,
სული გვეხუთების,
სუნთქვა გვეხუთების.

მაშ, ძირს მყარველობა
კაენ-იუდების,
ქნევა და თარეში
ბერიას კუდების.

პოეტის ირონიულ ლირიკა’ში ილანდება „ახალი დროის“ პირმშოს მოჩვენებითად საქმიანი (სინამდვილე’ში კი უსაქმო) კაცის სატირული პორტრეტი. ეს იმ გაფუყული კაცის წინაპარია, ასე მწვავედ რომ გაამათრახეს შემდგომ მურმან ლებანიძემ და შოთა ნიშნიანიძემ. მოვუსმინოთ გალაკტიონს:

ღმუის ტყიანი ქედი,

როგორც ბებერი მგელი-
კაცის ბოროტი ბედი!
გადაგვარება ნელი!

წიგნთა არეულ თაღებს
ჰგავდა ფიქრები მკაცრის,
სიმპათიური სახის
მუდამ უსაქმო კაცის

ფეოდალური ბაღის
უკანასკნელი ნაძვი-
სიმპათიური სახის
მარად უსაქმო კაცი!
(იქვე, გვ.569)

უცხოა გალაკტიონისთვის მეოდროვე, ფუსს და ლოჟა - პარტერს გამოდევნებული პიროვნება. ერთსტროფიან ლექსში ცხადად დაგვიხატა პოეტმა თავისი და „იმ კაცის" პორტრეტის კონკრეტული შტრიხები:

თქვენ გენატრებათ ლოჟა, პარტერი,
თქვენ გინდათ გახდეთ მილიარდელი,
მე კი ვარჩევდი გ'სას უნაპიროს,
ცოტა სიყვარულს და ღერ პაპიროსს.
(იქვე, გვ. 595)

პოეტი მწარედ განიცდის იმ გარემოებას, რომ გააბნაურებული მდაბიო (პოეტი მას აშკარად „მტერს" უწოდებს) სიცოცხლეს უმწარებს ნიჭიერ, პატიოსან ადამიანებს და პირფერობის „ციის წყალმა" ლამის წალეკოს ქვეყანა:

„ხომ გინახავს გაჭირვება? ნათქვამია ფერი ფერსო,
მუდამ მოელოლიავო, მოეფერო, უალერსო,
და როდემდის? პირფერობამ ქვეყნის გული გადასუსხა,
ბევრს არ ძალუძს, მტერს კი მუდამ ციის წყალი უნდა უსხა ."
(იქვე გვ.602)

სიტყვის ბუმბერაზთან მებრძოლ კაცუნას (მათი კონკრეტული სახის დადგენა ძნელი როდია გალაკტიონის დღიურების და ჩანაწერების კითხვისას) პოეტმა ერთ ირონიულ ლექსში თვითვე გამოუტანა განაჩენი:

იყო ვექილი ფრიად მართალი,
ისეთი, ქვეყნად რომ არ ფასდება,
უყვარდა სიტყვის სალტო-მართალი,

და სიტყვიერად გაფანტასტება.

ეცვა ბრჭყვიალა ფარჩა-ფართალი,
თუ „საქმეს“ ხედავს, ერთი ასდება,
თუ ფული არის-არის სარდალი,
თუ აღარ არის -ის განა'ხდება.

ასეთი კარგი და ხელოვანი,
ცხვირი ანფასი, ფეხი- პროფილი,
მიცვალებული სახელოვანი
წევს ბალდახინ'ს'ე გამოწყობილი
(იქვე. გვ.610)

უნიჭო პოეტთა და მეადროვეთა გაკილვა-გაკენწლვიდან გალაკტიონი მრისხანე სოციალურ სატირასაც გადადის. იქ უკვე სატირის სამი'ნე მთელი სინამდვილეა. ვისაც კომუნისტური რეჟიმის მარწუხებ'ს'ე ოდნავი წარმოდგენა მაინც აქვს, დამეთანხმება, რომ რადიოს სარკასტული ხსენება ლექს'ში იმ დროისათვის მოქალაქეობრივი გმირობის ტოლფასი იყო:

წარმოსთქვა რა სიტყვა თვისი
გრძელი და საპატიო,
ერთხელ კიდევ აღრიალდა
და გაჩუმდა რადიო.

ვიფიქრე, თუ ახლა მაინც
მოისვენებს ტანჯული,
მაგრამ აგერ მოქალაქე
მოდის გადაღრანჯული.

ცა ქუდად არ მიანნდა
და გაჭკვის 'ბიქასტებს,
მთელ თვის გრძნობას უსინდისო
თავდადებით 'ბიგა სდებს.
(იქვე. გვ.609)

თითქოსდა ამ ლექსის პირველ სტროფ'ში ჩადებულმა თავისივე ნაღმმა („რადიო“) შეაშინაო, გალაკტიონი მომდევნო ორ სტროფ'ში აკონკრეტებს ლექსის ადრესატს და ჯოხს „გადაღრანჯულ მოქალაქე'ს'ე“ გადატეხს, მაგრამ დაკვირვებული თვალი შეამჩნევს, რომ სატირის მახვილი სწორედ არსებული სოციალური სინამდვილის წინააღმდეგაა მიმართული. სინამდვილისა, ასე მკაცრი

და უმადური რომ იყო „ლურჯა ცხენების“ ავტორის მიმართ და რომელმაც გენიალურ პოეტს ასეთი „უწყინარი სამადლობელი“ გამოსტყუა:

სინამდვილეს არ ვემდური,
არ ყოფილა თითქმის;
არყოფილზე საყვედური
არასოდეს ითქმის.
(იქვე. გვ. 589)

სწორედ, რომ ეს არყოფილი სინამდვილე სთავაზობდა გალაკტიონს გაუთავებელ დევნა-დამცირებას, იგნორირებას, წიგნის გამოცემის გაჭიანურებას, გამადიდებელი შუშით ცქერას სტრიქონებში. ამ სინამდვილემ მიიყვანა გალაკტიონი არაერთგზის თვითმკვლელობის გადაწყვეტილებამდე და ცხოვრების მიმწუხრს გადაადგმევინა კიდეც ეს საბედისწერო ნაბიჯი. სწორედ რომ იმ სინამდვილიდანაა გამოსული გალაკტიონის საეჭვო „თანამგზავრი.“

„ამ კაცს აქვს ძლიერ ცუდი ჩვეულება. საზოგადო ადგილას, რესტორანში, ქუჩაში, ტრამვაიში, ავტობუსში დაჯდეს და ვისმეს მიაშტეროს თვალები განუწყვეტლად. გაცა ათი წუთი, ოცი, ოცდაათი. იგი ზის და გიყურებს. აკვირდება შენს სახის გამომეტყველებას, შენს ყოველ მოძრაობას.

მოგჩერებია, მოგჩერებია, მოგჩერებია და გრძნობ, რომ ეს უტიფრობაა, უზრდელობაა, უკულტურობაა.

ეს ცდაა, მოთმინებიდან გამოგიყვანოს, ცდაა იმისი, რომ მკაცრი სიტყვა წამოგაცდევინოს, სილაც გამოგტეუოს და ეს იქნება მისთვის უდიდესი სიამოვნება: ხომ გამოგიყვანა მოთმინებიდან, ხომ გამოგტყუა სილა და მას არც უნდოდა მეტი“(ტ.II, გვ.497).

ამ „მოშტერებული კაცის“ თვალებიდან ერთი ნაბიჯია დევნის მანიამდე, გალაკტიონს მთელი ცხოვრების მანძილზე არც თუ უსაბუთოდ რომ აწვალებდა, მაგრამ ზოგჯერ იძულებულს ხდიდა, განწყობილება იუმორით შეეზავებინა.

„რაღაც საიდუმლოებაა ჩემი სასტუმროს ოთახის კარები; ვერც ვაღებ და ვერც ვკეტავ. მოვა კელნერშა, კიდევაც აღებს და კიდევაც კეტავს“(იქვე გვ. 531).

გამახვილებული გრძნობა იუმორისა, ასე უხვად რომ მოჰმადლა გალაკტიონს ბუნებამ, მხოლოდ სიტუაციურ იუმორსა და მოვლენასთან ირონიულ მიმართებაში როდი მჟღავნდება. პოეტს სატირული პორტრეტის შექმნის იშვიათი უნარიც ახასიათებს. აი, რა შთამბეჭდავად, მეტაფორულად დაგვიხატა მან პოემა „ჯონ რიდში“ რევოლუციის დღეების ბებერი რუსეთის სატირული ხატი:

„სდგას ერთი გრანდიოზული სკამი, რომელსაც, მართლაც, მოტეხილი აქვს სამი ფეხი და ზედ ძლივს ზის ჯერ ისევ ძველი რუსეთი. ქვეშ დახეული ხალიჩა უგია. წინ დამტვრეული ჯამი უდგას ქაშით. აქვს ცარიელი სკივრი, სავსე სატკივრით. ამ სიცივეში საწყალს არ აქვს ქვეშსაგები, მისთვის ბალიში არ არსებობს და არც საბანი. მხოლოდ თოვლია მისი ბუმბული. ქარში, თოვლ-ჭყაპში ამოწუმპული: სანთელი დიდი ხანია გაუქრო ქარმა. ზურგზე ჰკიდია ტომარა, ხელში ცარიელი დოქი, ქამრის მაგიერ თოკი, წელზე ჰკიდია ქვაბი და გატეხილი ტაშტი, წასული დროის ნაშთი. ხელში უჭირავს ჯოხი, თავზე ახურავს გობი-ყოველივე ამის შესახებ შემდეგ მოვა ვიღაც, რომელიც რომანებს დაღვრის ჩაფებით, ის იტყვის: უსარმაზარი ბოქლომი დაადო რუსეთს მონობამ, გასაღები ხალხმა იპოვა. მეფემ უმძიმესი ურდულით გამოხურა რუსეთის კარები. მისი სკიპტრა ახლაც მიყუდებულია რომელიღაც მუზეუმში - ხალხმა ამოიღო კვესი, მონახა აბედი, გაჰკრა კვესს, მაშინ, როდესაც პირსახოცით მხარზე და ხელში სავარცხლით წყაროსკენ მიიმღეროდა ფეოდალობა“(იქვე. გვ. 24-25)

გალაკტიონის ჩანაწერებში ვხვდებით სასაცილო, დასამახ-სოვრებელ, კურიოზულ ამბებს. პოეტი წვრილმან სახუმარო ეპიზოდსაც ინიშნავს:

„ერთ „პოეტს“ სახელად რაუდენი ერქვა. ასოთამწყობმა „რაუდ“ ააწყო, შეცდომით „რაუდ“. ხსენებული პოეტი აღტაცებული იყო ამ კონკრეტული შეცდომით. მიიღო ეს სახელი და შემდეგ ყოველთვის ხელს აწერდა: რაუდ გოგოხია.“(იქვე ტ.II გვ494).

ზოგჯერ იუმორისტულ ეფექტს პოეტი სიტყვათა უბრალო თამაშითაც აღწევს:

„ეს ისეთი კაცია, ერთ გროშს როგორმე წაართმევ, მაგრამ, სამაგიეროდ იმ სულს ამოგართმევს“ (იქვე. გვ. 431).

ძუნწის დახასიათებისას გალაკტიონის საერთოდ გულთბილი, თანაგრძნობიანი იუმორი გროტესკულ დაუნდობლობაში გადადის:

“გინახავს სადმე, რომ გველს ფეხები ჰქონდეს?

-არა!

-დაგინახავს როდესმე ჭიანჭველას თვალები?

-არა, არ დამინახავს!

-ისე ვერც მაგის პურმარილს ნახავ!

(იქვე. გვ. 431)

სახუმარო ეპიზოდების უმეტესობა უწყინარი ხასიათისაა და კონკრეტულ პიროვნებებს უკავშირდება. გალაკტიონი ძუნწად, მაგრამ

სხარტად და გრაფიკული სიზუსტით გვიხატავს სიტუაციას, აი, „პატარა მოგონება“ პაოლო იაშვილზე:

„მე და პაოლო ერთხელ ვიდექით ერთად ქუთაისის თეატრის ფოიეში, სწორედ შესასვლელ კარებთან. არ მახსოვს, რაღაც პიესა მიდიოდა: ჩვენ არ გვინდოდა შიგნით შესვლა. საიდანღაც გამოჩნდა ამ დროს დათიკო ქებაძე. მან ჯიბეებში ხელი ჩაიწყო, ირონიულად გადახედა პაოლოს, რის გამოც ძლიერ უხერხულად ვიგრძენი თავი. რა უნდა მეთქი, ნეტავ, ამ კაცს. დავითმა კიდეე გაიარგამოიარა, პაოლოს წინ დადგა და ასეთი ლექსით მიმართა: „პავლე, რომ დაიყლანწები, სადაა შენი ყანწები?“ (ე.ი. „ყანწების“ მეორე ნომერი, რომლის გამოსვლაც რაღაც ძალიან დაგვიანდა). პაოლოს სიბრაზისაგან სახე გაუწითლდა. ქებაძემ კიდეე გაიმეორა“(იქვე, ტ.II, გვ.364).

„პაოლოს თემას“ გალაკტიონის სხვა ჩანაწერებშიც ვხვდებით. მოგონებაში „ასი ლექსი“ პოეტს ასეთი შემოხვევა აქვს აღწერილი:

„როდესაც რუსთაველის პროსპექტზე შეეხვდი, მან (პაოლომ რ. მ.) მითხრა:

-აი,როგორ შეგყავს ხალხი შეცდომაში...

-როგორ თუ შეცდომაში?

პაოლომ გადაიხარხარა:

-შენ დაბეჭდილი გაქვს არა ასი, არამედ ოთხმოცდათვრამეტი ლექსი... ორი ლექსი აკლია.

-როგორ?

-აი, ნახე.

დავითვალე, მართლა არა ასი, არამედ ოთხმოცდათვრამეტი ლექსი იყო.

იმწამსვე სტამბაში გავექანე. მოვითხოვე ჩემი ხელნაწერი და იქ, მართლაც, ამოგლეჯილი იყო ერთი ლექსი“ (იქვე, ტ. II, გვ. 331)

ერთი ღიმილიანი ჩანახატი აკადემიკოს შანიძესთან შეხვედრითაა შთაგონებული:

„სახელგამში აკაკი შანიძეს შევჩივლე:

-აი, ლიტერატურის სახელმძღვანელო VIII კლასისათვის. პოეტების ათ-ათი ლექსია შიგ და ჩემი კი ერთი-მეთქი.

-ეგ სრულებით არაფერია, -მიპასუხა აკაკიმ, -ერთხელ ირაკლი მეფე გლეხის ოჯახში იყო. ამ გლეხს ათი ვაჟი ჰყავდა. ერეკლემ უთხრა მასპინძელს, რა ბედნიერი ხარ, რომ ათი შვილი გყავსო. მასპინძელმა უპასუხა ამოოხვრით: ეჰ, დიდო ბატონო, ნეტაკი ერთი შვილი მყავდეს და თქვენისთანაო. ყველამ გადაიხარხარა“.(იქვე, ტ.II, გვ.499)

მოსე თოიძესე დაწერილ მოგონებაში გალაკტიონი მოხუცი მხატვრის გულმავიწყობის ასეთ შემთხვევას იხსენებს:

„...რუსთაველის პროსპექტზე რომ ბორჯომის კანტორაა, იქ შევედი წყლის დასალევად. გამყიდველმა ჭიქაში წყალი დამისხა და დარაბასე დადგა. არ გასულა ორი წუთი, რომ ფაციფუცით დარბაზში შემოვიდა მოსე თოიძე. სალაროში ჩეკი მისცეს დარაბასთან მოვიდა. ერთი ჩეკი მოსამსახურეს რომ მისცა, ამ დროს, მე დამინახა, ძალიან გაუხარდა.

მერე მოსემ მოჰკიდა ხელი ბორჯომის წყლით სავსე ჩემს ჭიქას და კარებისაკენ წავიდა- საესე ჭიქით. მე გავოცდი. მოსე გავიდა კიდეც დარბაზიდან, მაგრამ მალე შემობრუნდა და მოსამსახურეს მიმართა:

-მე მთელი ბოთლი გითხარით, თქვენ კი ჭიქა...

-თქვენ ერთი ჩეკი მომეცით, - უპასუხა გამყიდველმა.

-არა, მე მთელი ბოთლი ვიყიდე.

მართალია, -დაუმოწმა მოლარემ, მოსემ ერთი ბოთლის ფული გადაიხადა და მეც ჩეკი მივეცი.

-არა, ბატონო, -ამბობდა დახლში მდგომი - აი, ის ჩეკი. რომელიც თქვენ მომეცით -და გაუწოდა მოსეს მისი ჩეკი.

მაშინ მოსე შეფიქრიანდა. ჯიბეში ხომ არ ჩამრჩა ჩეკიო. გაისინჯა ჯიბეები და დაიძახა: „აჰა, აქ არისო, ჯიბეში ჩამრჩენიაო," მისცა ჩეკი, გამოართვა ბოთლი და წავიდა."(იქვე, ტ.II, გვ.332)

ირონიული და სატირული ლირიკის გვერდით გალაკტიონის პოეზიაში გვხვდება ზოგჯერ სრულიად უწყინარი იუმორით აღსავსე ლექსები. პოეტის ცნობილი ლექსი „სვინტრი" სწორედ ამგვარ ლექსთა ნიმუშია:

„არც დეალეთში, არც ქიზიყში, არც ჰერეთში,
არც დღეის დღეს, არც ხვალეთში, არც მერეთში,
არც ბოხოხში, არც ცილინდრში, არც ბერეტში,
სვინტრი იგი ხარობს თურმე იმერეთში,

უნდა შუბლით ფიქრთა ნისლი გამერეკა,
მსურდა სწრაფად მსოფლიოსთვის დამერეკა,
რომ აღმოჩნდა, რომ აღმოჩდა ამერიკა
და რომ სვინტრი ბალახია იმერეთში."
(იქვე, ტ.I გვ.545)

გალაკტიონისებური ლბილი იუმორითა და სიბრძნითაა შეზავებული აგრეთვე გალაკტიონის ერთი უსათაურო ლექსიც:

„შენ რომ სურათი მოხოვე, ო, მერი,

და გითხარ: სურათს მოგართმევ მერე;
ალბათ, გულში სთქვი: „მერე-მერეთი“
ჩვენი ვერ წავა შორს იმერეთი.

მართლაც, რაგვარად ამ სიტყვამ-„მერე“
წაგვართვა იმერთ სიმშვენიერე.
სად არს სოლომონ, ბეკინა, პეტრე,
თქვენი სიმკვირცხლე, სიმხნე, სიმკვეთრე?

და ამიტომაც მოგართმევ, მერი,
სურათს ახლავე და არა მერე“.
(იქვე, ტI, გვ.607)

გალაკტიონის სახუმარო ლირიკა სწორედ იმ ხასიათის ლექსებია, რუსთაველი „მესამე ლექსს“ რომ უწოდებს „სალაღობოდ...“ „ამხანაგთა სათრეველად“ დაწერილს, ასეთ ლექსთა რიცხვს განეკუთვნება ფედია ჩუდეცკისადმი მიძღვნილი სალაღობო:

„იყო ღრმა ფილოსოფოსი“,
სახელად ერქვა სპინოზა,
სულ გვაყვედრიდა,-რათა სომთ
ამდენ არაყს და ღვინოსა.

ეს რომ სიკვდილმა გაიგო,
სთქვა: ცოტა მამითმინოსა,
ჩამოუქროლა სპინოზას
და მტვრად აქცია სპინოზა.

ესე ამბავი სახუმრო,
სერიოზულზე მეტია,
რაც დღე დააკლდა სპინოზას
შენ შეგემატოს ფედია!

გალაკტიონის სატირულ-ირონიული ფერებით შესავებული ნაწარმოებების შესწავლა ცხადად გვიჩვენებს, რომ პოეტი ლიტერატურის ამ ურთულეს არსენალსაც მშვენიერად ფლობდა. გარდა ამისა, ირონიულ ლირიკაში უფრო მკაფიოდ ვლინდება გალაკტიონის პოლემიკური დამოკიდებულება თავისი დროის სინამდვილესთან. მრავალფეროვანია ამ ხასით პოეტის შემოქმედებითი პალიტრა. იგი წერს როგორც მრისხანე სატირულ ლექსებს და ირონიულ ლირიკას, ისე სრულიად უწყინარ, სალაღობო

ჩანახატებსაც. ცდილობს მცირეოდენი ხუმრობაც კი ჩაინიშნოს, რაც იუმორისადმი პოეტის ბუნებრივ ყურადღებაზე მიგვანიშნებს. მაგალითად, წერილში-„შენიშვნები სვანეთის შესახებ“, ასეთ ადგილსაც წააწყდებით:

„ვეკითხები ღრმა მოხუცს:

-თათარ-ხან, რამდენი წლის იქნები ახლა შენა...

-ოო... დიდი ხნისა ვარ...

-მაინც, მაინც?

-ოო... ჩემი ხნის ქვაც კი არ არის სვანეთში...

-მაინც, ჩვიდმეტი წლის იქნები?

-ოო... ჩვიდმეტის, მგონია, ვიქნები. ჩვიდმეტის კი ვიქნები, ჩვიდმეტს არა დამაკლდება რა!“

(იქვე, ტ.II გვ.254)

გალაკტიონის უბის წიგნაკში აღმოჩნდა 1946 წელს დაწერილი სიუჟეტიანი სატირული ლექსი. ამ ლექსის დედაასრი ალეგორიულად შეიცავს პროტესტს არსებული რეჟიმისადმი და, ალბათ, ესეც იყო მიზეზი იმისა, რომ გალაკტიონს იგი არცერთ კრებულში არ შეუტანია:

თევზმა თევზს უთხრა;
რა გითხრა, იცი,
დაიძარ ცოტა
იქით მიიწი.
მან უპასუხა:
-სად წავალ, აბა,
ვიხრაკებითო
ორივ ერთ ტაფას.

გალაკტიონის სატირული მახვილი ხშირადაა მიმართული იმ ვაიშემფასებლებისაკენ, კრიტიკოსის პრეტენზიით მოსულნი სულს რომ უხუთავდნენ ჭეშმარიტ მწერლებს და ლიტერატურის ნორმალურ სელაგეზს თანდათანობით რომ აქცევდნენ პარტიულ ყალიბში. წაიკითხავს გალაკტიონი ცრუ კრიტიკოსის ნაჯღაბნს და მის მაგიდაზე ასეთი ჩანაწერი გაჩდება.

რა არის მასზე უფრო მავნებელი,
როცა ტეტია
მშვენიერების შემფასებელი
და ესთეტია“.

სიმბოლისტებთან გალაკტიონის უთანხმოება ამ ირონიულ ჩანახატშიც ნათლად ჩანს:

„ტიციან ტაბიძე აცხადებდა აკადემიას, ალი არსენიშვილი წინააღმდეგი ყოფილა, რობაქიძისათვის ეს სულ ერთია, იაშვილი სავსებით უარყოფდა რაიმე აკადემიურ მუშაობას. -ასე და ამგვარად, ჩვენთვის ჯერაც გამოურკვეველია, ინიციატორები არიან ცისფერყანწელები თუ ჩვენა ვართ, ყველანი. ე.ი. მე მინდა ვთქვა: აკადემიას აარსებენ ჯგუფის სახელით, ჯგუფური მიზნებისათვის, თუ საერთოდ ქართული პოეზიისათვის. აი, აქ ემჩნევა არევ-დარევა, უთანხმოება და დაბნევა ინიციატორებს. რობაქიძე ვერ ერკვევა იმაში, რომ ლექსის ლაბორატორია სხვა ემოციებში არ შეიძლება არ შეიქნას. მიკროსკოპებით შეიარაღებული პოეტი არასდროს თქვენთან არ მოვა... თქვენ გენაცვალეთ, მასწავლეთ რამე, უცოდინარი ვარ, აქ ყველა მცოდნეა ლექსის და არავინ უცოდინარი. მე არ მესმის ასეთი ტონით ლაპარაკი. მე პირადათ იმ აზრის ვარ, რომ ცისფერყანწელებს მოუხდებათ ასეთი ლაბორატორია.

მე ყოველთვის დიდი სიამოვნებით ვივლი ამ კრებაზე, მაგრამ არა რაიმეს შესწავლის მიზნით. შესასწავლად და ლაბორატორიისთვის მე ჩემი ბინა მაქვს. იქ უფრო გაცილებით მეტს ვისწავლი!...“

1955 წლის 6 აპრილია. არასრული ოთხი წელი რჩება გალაკტიონის თვითმკვლელობამდე. გალაკტიონის ურთიერთობა მწერალთა კავშირთან კვლავინდებურად დაძაბულია. ხან „რჩეულს“ ამოუგდებენ გეგმიდან, ხან ყრილობის დელეგატთა სიიდან გამორჩებათ და ხან დასაჯილდოვებელთა სიას აარიდებენ. და გალაკტიონიც „შურს იძიებს ხოლმე იგნორირებისათვის, ვერდანახვისათვის, უმადურობისათვის, ნახეთ გალაკტიონის სააპრილო ხუმრობა.

„მწერალთა კავშირში შვიდი განყოფილებაა. შეიძლება, ამ დანაყოფებს სექციები ვუწოდოთ, მაგრამ არა...

1. „მწვერვალთა კავშირი“- გულისხმობს ლიტერატურულ მწვერვალებს. ისიც ძალიან ცოტანი არიან, მწვერვალები.

2. მწერალთა კავშირი - გულისხმობს მწერლებს

3. მწერელთა კავშირი - გულისხმობს არამწერლებს მწერალთა კავშირში.

4. გადამწერელთა კავშირი - გულისხმობს კრიტიკოსების სექციას -გასაგებია რატომ.

5. მიმომწერელთა კავშირი - გულისხმობს კანცელარიის მუშაკებს- მწერლებს.

6. ჩამწერელთა კავშირი - გულისხმობს მეგონორარეებს.

7. მწერთა კავშირი - გულისხმობს მწერლებს და სხვადასხვა

პარაზიტებს, გასაგებია, მგონი.

ასეთია საქართველოს მწერალთა კავშირში საქმეთა ვითარება".

რედაქტორთა ყოფაზე ხანგრძლივ დაკვირვებას პოეტი ასეთ „დასკვნამდე" მიუყვანია:

„საქმე იმაშია, რომ არასდროს არავითარ დაწესებულებაში არ უნდა იკისრო თავმჯდომარეობა, ან რედაქტორობა, არამედ მდივნობა. რედაქტორები მუდამ წამს იცვლებიან, მდივანი ყოველთვის რჩება. ასეა პოლიტიკაში, ასეა დაწესებულებების პრაკტიკაში. მხოლოდ ამას უნდა სპეციალური ნიჭის კაცი".

გალაკტიონის ირონია ჟურნალისტიკასაც წვდება. გაზეთში დაბეჭდილი ინფორმაციის დანიშნულებაზე ასეთ ჩანახატს გვთავაზობს:

„ყოველი ცნობა გაზეთში აუცილებლად იმისთვის უნდა იბეჭდებოდეს, რომ საზოგადოების ყურადღება მიიქციოს. ცნობას, რომელიც მხოლოდ ერთი პიროვნებისათვის არის საინტერესო, გაზეთში ადგილი არ უნდა ჰქონდეს. აიღეთ, მაგალითად, ორი ცნობა;

1) მგოსანი აკაკი ამჟამად ქუთაისში იმყოფება, 2) ივანე გვარამია ამჟამად ქუთაისში იმყოფება. პირველი ცნობა არავითარ გაკვირვებას არ გამოიწვევს, რადგან იგი ეკუთვნის აკაკის, რომლის ყოველი ნაბიჯი საინტერესოა მკითხველისათვის, ხოლო ივანე გვარამიას ქუთაისში ყოფნა, მხოლოდ ბ-ტ გვარამიას თუ და აინტერესებს, თორემ სხვას არა".

პოეტს გაუკვირვლავი არც მეცნიერებათა აკადემია რჩება, აკადემია, რომლის ნამდვილი წევრობითაც ასე ამაყობდა იგი:

„აკადემიის კიბესე
ქარმა დაჰქროლა ქვენამან
მეცნიერნი და უვიცნი
ერთად შეჰყარა ზენამან".

სახუმარო ფერები პოეტს ისეთ სერიოზულ თემაზე საუბრის დროსაც არ ელევა, როგორიც გახლავთ მაიაკოვსკის სტუმრობა თბილისში. გალაკტიონის უბის წიგნაკში წავაწყდი იუმორით აღსავსე ნოველას მაიაკოვსკის თემაზე:

„თბილისში მაიაკოვსკი იმ დროს ჩამოვიდა, როდესაც შეუძლებელი იყო, ვისმესში რაიმე აღელვება ან ინტერესი გამოეწვია. დაინტერესებული მკითხველი შემეკითხება.;- ვითომ, რითეინაო? - იმისთვინა, ჩემო გულუბრყვილო მკითხველო, რომ იყო აგვისტო, და ყველამ იცის, რას ნიშნავს თბილისში აგვისტო... მაიაკოვსკიზე ადრე ეს აგვისტო ტფილისისა განიცადა პოეტმა ნადსონმა. ნადსონი

კავკასიაში გამოგზავნეს ექიმებმა და ადგილიც დაუნიშნეს - ტფილისი. დროც დაუნიშნეს-ზაფხული. ჩამოვიდა ახალგაზრდა ნადსონი ტფილისში და დაბინავდა იმ სახლის მეორე სართულზე, რომლის პირველ სართულში თონე იყო მოწყობილი. და ჩავარდა პოეტი ორცეცხლსშუა. ზევიდან აგვისტოს შეუბრალებელი მ'ხე, ქვევიდან რაჭუნიკების მიერ გაცხელებული თონე და დაიწყო ისტერიული ტირილი წერილებით. ეს რა ჯოჯოხეთში გამომგ'ავნეთ, ეს რა სააგარაკო ადგილია, მიშველეთ, ჩქარა აქედან წამიყვანეთო. ასეთია აგვისტო ტფილისში. ამიტომაც ტფილისელები 'საფხულ'შივე სტოვებენ ტფილისს. და დადიოდა მაიაკოვსკი ტფილისში ჯიბეში ხელჩაწყობილი, ხელ'ში ჯოხით, ევროპულ ტანისამოსში.

ის იყო „მნათობის" რედაქციიდან გამოვედი, დავინახე მაიაკოვსკი, ადგილობრივი ფუტურისტებით გარშემორტყმული მოდიოდა რუსთაველის პროსპექტისაკენ. არავითარი ყურადღება მისდამი. ასე მოვიდა მილოვის სახლებამდე და შემდეგ უკანვე გაბრუნდა.

სულ რამდენიმე ნაბიჯი და ჩვენ შევხვდებოდით, მაგრამ მე რაღაც არ მიმიწევდა მისკენ გული.

ეს იყო პირველი და უკანასკნელი მისი ნახვა.

ეს იყო 1924 წ.

თუ არ ვცდები, მაიაკოვსკიმ იმ ღამესვე დასტოვა ტფილისი".

გალაკტიონის სატირული ნიჭი პოეტის გრაფიკულ ჩანახატებშიც ნათლად ჩანს. უბის წიგნაკებში უამრავი შარჟი, კარიკატურა, ზოგჯერ ამოუცნობი, აბსტრაქტული პასაჟი შეგხვდებათ. პოეტი ხშირად ხატავს თაგვს. ეს თაგვი-კაცუნა გალაკტიონის სატირულ ჩანახატებში ხან წიგნზე შემოსკუპულა, ხან თაგჟ-გიგანტად ქცეული ადამიანებს ჩასანთქმელად ეღირება. აშკარაა, რომ ეს თაგვი-სიმბოლო პოეტისთვის არსებული ტირანული სინამდვილის გროტესკული, ანარეკლია და პოეტს ლექსის წერის დროს პროტესტული განწყობილების შესაქმნელად შეელის. აქა-იქ გალაკტიონი-კარიკატურისტი მეგობრულ შარჟებსაც ხატავს. განსაკუთრებული ოსტატობითაა შესრულებული ტიციან ტაბიძის შარჟი. პოეტს მარტო სიტყვა კი არა, ხასიც საოცრად უჯერებს, ემორჩილება, ნახატებზე ფანქრის მოძრაობა ლაღია და თამამი, ხოლო შტრიხი - ზუსტი და დამაჯერებელი.

იუმორისა და ირონიის ადგილს საუკუნის პოეზიის მეტრის ცხოვრებასა და შემოქმედებაში ყველაზე უკეთ თვით გალაკტიონის ლექსი-ავტოპორტრეტი მიუთითებს:

„შენს თეთრ შუბლსე თეით გენიის
სეციური მირონია,
მხოლოდ ბაგის კუთხეში კრთის
ღვთაებრივი ირონია.

ზღვაებრ დიდი, ვრცელი გრძნობა
მწუხარებას შვენის მარტოს,
სახის შენის გამოცნობა
ძალუძს მხოლოდ ლეონარდოს“.

უახლესი ტენდენციები ქართულ რომანისტიკაში

რომანი ადამიანის უძლეველობაზე

ამ საუკუნის ბოლოს ეროვნულად დათრგუნვილი, გულგატეხილი, პოლიტიკურად დაცვედნებული ქართველი მკითხველი წიგნს განუდგა.

ეს ინტელიგენციის მიმართ თავისებური პროტესტი იყო.

ტყუილი გამოდგა საუკუნის მანძილზე შენი ფარული თუ აშკარა მოწოდებანი, ქიმერა გამოდგა შენი ინტელექტუალური ღაღადისი ერის თავისუფლებაზე, არც თუ ზოგი, ერთ დროს საიმედო, ინტელიგენტის ხელდაუსხმელად საქართველო კვლავ მონობაში შეაბრუნეს და ამჯერად აურაცხელი ეროვნული დანაკლისის (სიცოცხლე, ტერიტორია, ეკონომიკა) ფასად. აღარ მჯერა შენი. თუ კაცი ხარ, მარტო დამტოვე ნემს შავბნელ ფიქრებთანო, თქვა ქართველმა კაცმა და გული გაიცივა ინტელიგენციის მიმართ.

სამწუხაროდ, ჩვენს მიერვე ანთებულ-დარაზმული ჩვენი თანამოძმეების საყვედური ყველას შეეხო მეტნაკლებად.

დაიწყო „უწიგნურობის“ გულისმომკვლელი პერიოდი.

მაღაზიის თაროებზე ხელუხლებლად იდო წიგნები, რომელთა ავტორების ყოველ სტრიქონს ადრე ხალხი სასიცოცხლო ძალასავით იტაცებდა და ვის ახალ წიგნებსეც ოთხმოციან წლებში მეიდველთა გრძელი რიგი იდგა.

და ბოლოს, ყინული მაინც გალღვა.

ქართველი მკითხველი თავისი მწერლისკენ შემობრუნდა.

რწმენა დაუბრუნდა? რაიმე ისეთი გაჩნდა ლიტერატურაში, ჭეშმარიტი ნიჭის გარდა დიდი სიმართლით რომაა საკუთე?

ერთიცა და მეორეც.

ამ ბოლო დროს ქართველი მკითხველი მხატვრული ლიტერატურისკენ სამმა მშვენიერმა რომანმაც მიაბრუნა — გურამ ფანჯიკიძის „ეშმაკის ბორბალმა", ჭაბუა ამერიჯიბის „გორა მბორგალმა" და ზაურ კალანდიას „ძეგლმა ყველასათვის".

ოც წელზე მეტი ელოდა მკითხველი ჭაბუა ამირეჯიბის ახალ ნაწარმოებს.

ბუნებრივიცაა. „დათა თუთაშხიას" უსადო ლიტერატურულმა ღირსებებმა და პოპულარობამ განაპირობა ჩვენი სურვილი, მალე გვეხილა გახმაურებული რომანის ავტორის კიდევ ერთი ნაოსტატარი.

მოლოდინი საკმაოდ გრძელი გახლდათ, ეჭვებითა და ერთგვარი სპორტული ინტერესით სავსეც.

გაჭიანურებულმა ამაო ცდამ ზოგიერთი სკეპტიკოსის თვალში სრულიად უსაბუთო მითიც კი დაბადა. ალბათ, არ არის ჭაბუას დაწერილი, თორემ რა დაუმთავრებელი დაემართა ახალ წიგნსო.

ერთხელ, ეს იყო ამ თუთხმეტი წლის წინათ, მწერალთა კავშირის ბაღში ჭაბუას სოსო პაიჭაძემ ჰკითხა - როგორ მიდის ახალი რომანის საქმეო.

- იცი რა, - ჩვენს გასაგონადაც უპასუხა მწერალმა - ვერ არის კარგად. ძალიან მძიმედ მეწერება. ხანდახან გავჩერდები რომელიმე პასაჟზე და ნაბიჯს ვერ ვდგამ. თვეები გადის - სტრიქონს სტრიქონზე ვერ ვაბამ.

- რაზეა, თუ საიდუმლო არ არისმეთქი, - საუბარში ჩავერიე.

- მეცამეტე საუკუნის საქართველოზე, მაინტერესებს, რა ემართება ქვეყანას დამპყრობლის ხელში. ისეთი დამპყრობლისა, რომელსაც შენი ტკივილი, შენი პრობლემები არ ესმის და არც შენი ფასი იცის.

მაშინ გაცილებით უფრო თამამი ვიყავი, ვიდრე ახლა ვარ და, მრცხვენია ჩემი მაშინდელი ნათქვამისა, მაგრამ მაინც უნდა გავიხსენო.

მეცამეტე საუკუნის საქართველო ხომ მხოლოდ წყაროებში უნდა მოიძიოთ, იგი მაინც წიგნთა რემინისცენციებით იქნება დაწერილი და არა თქვენს მიერ ნანახი და განცდილი. ალბათ, წერაც იმიტომ გიჭირთ, რომ ბევრი რამ უნდა გამოიგონოთ. თქვენი სტილი უფრო „მე"-დან დანახული ცხოვრების აღწერაა. არა და, რა ბიოგრაფია გაქვთ. მე ვინ მკითხავს, მაგრამ თქვენს ადგილზე თქვენი

ლეგენდარული „პაბეგების“ შესახებ დაეწერდი მეთქი.

„პაბეგები“ იმიტომ ვახსენე, რომ მანამდე ბაკურიანის შეკრებების დროს მახსოვს, რა ინტერესით ვუსმენდით ციმბირიდან ახალდაბრუნებულ (თუ გამოქცეულ) ჭაბუას, როცა იგი საოცარი ფერწერულობით გვიამბობდა თავის ფათერაკებსე.

მაშინ ჭაბუამ თავისთვის ჩაილაპარაკა:

— არ ვიცი, რა ვიცი... ასე მგონია, ჩემს ძაღლურ წარსულსე „დათა თუთაშხიაში“ ყველაფერი ვთქვიო.

მკითხველს ვთხოვ, სწორად გამიგოს; ეს ეპიზოდი „გორა მბორგალის“ იდეის გაჩენაში ჩემი განსაკუთრებული ხასგასმის წარმოსაჩენად არ მომიტანია.

უბრალოდ, სიტყვას მოჰყვა.

წავიკითხე „გორა მბორგალი“ და სიამაყე ვიგრძენი. ეს გახლავთ ჭეშმარიტ, დიდ ლიტერატურასთან შეხვედრა.

ეს გახლავთ ეპოქა საბჭოეთის საზოგადოებრივი ცხოვრებისა, კერძოდ, იმ უბნის, სამართლისა და კანონის სფეროს რომ ეძახიან. „გორა მბორგალი“ დიდი ოსტატობით ნათქვამი მწარე სიმართლეა კომუნისტური გულაგების ცხოვრებაზე და, რაც მთავარია, იგი ჰიმნია თავისუფლების წყურვილით შეპყრობილი ადამიანის უძლეველობაზე.

დაეხურე წიგნი და მთელი კვირა ამ წიგნისგან მიღებული დადებითი მუხტი წელში მმართავდა. ათასი მიზეზის გამო ურვა-შეყრილს, უფლებას არ მაძლევდა, სასოწარკვეთას მივცემოდი.

რა დიდებული რამაა ჭეშმარიტი ლიტერატურა. რა კარგია, რომ გორა მბორგალი არსებობს, „დალეწილი, მიწასთან გასწორებული ციხეში - სიმაგრეების ქვა-ღორღით ნაგები“ კაცი. რამდენს მოჰგვრის მისი სვლა მომავალის მრუმე ასწლეულებში მხნეობასა და „ჭირსა შიგან გამაგრების“ ძალას.

ტანჯვაზე დაწერილი რომანი ბოლოში გამოსვლისას გულზე მაჯლაჯუნასავით შემოკრულ ავ ფიქრებს ერთბაშად გიხსნის და ექსტაზს, განსაცვიფრებელ შინაგან ჰარმონია-სიმსუბუქეს გგვრის.

მეც და ჩემი კოლეგებიც, ვისაც ბედნიერება გვაქვს, ჭაბუა ამირეჯიბსაც ვიცნობდეთ, როგორც პიროვნებას, და მის შემოქმედებასაც, ჯიუტი თანმიმდევრობით (ინტერვიუშიც არაერთგან მაქვს აღნიშნული) ვპასუხობდით ეჭვიან კაცთა შეკითხვებზე- რომ საკმარისია მეთქი, ჭაბუას ერთი საათი ესაუბრო. რათა ყოველგვარი ეჭვი გაგიქრეს „დათა თუთაშხიას“ ორიგინალურობაზე.

ახლა „გორა მბორგალმა“ ეს ეჭვი, თუ სადმე კიდევ არსებობდა, საპნის ბუშტივით გააქრო.

ჯერ ერთი, „გორა მბორგალი“, თითქოსდა, სიმბოლურ-პრობლემური გაგრძელებაა „დათა თუთაშხიასი“. იგი, ერთი შეხედვით, დათა თუთაშხიას უმცროს ძმადაც შეიძლება მოგეჩვენოთ. გარდა ამისა, ელემენტარული სტილურ-სინტაქსური ანალიზიც ცხადყოფს, რომ „გორა მბორგალი“ „დათა თუთაშხიას“ ავტორის მიერაა დაწერილი.

ესეც სიტყვას მოჰყვა, თორემ ისეთი მკაფიო ნიჭის, ენციკლოპედიურად განათლებულ და მრავალჭირნანახ მწერალთან, როგორიც ჭაბუა ამირეჯიბია, ამის მტკიცება არ უნდა მჭირდებოდეს.

მკითხველი წიგნთან, უპირველეს ყოვლისა, თავის დამოკიდებულებას ამყარებს იმის მიხედვით, იღებს ან არ იღებს იგი ნაწარმოებს, თუ რამდენად ეხმიანება თხზულება მის შეხედულებებს, წარმოდგენებს, რამდენად სცემს პასუხს სწორედ მისი, როგორც პიროვნების, წინაშე დასმულ კითხვებს. და რაკი ეს ასეა, უპირველეს ყოვლისა, ხაზი უნდა გავუსვა, რომ „გორა მბორგალი“ სწორედ რომ თავისი ეპოქალური ხასიათით, შემეცნებითი ღირებულებით მოესალბუნა ჩემს სულსა და გულს. ჯერ ერთი იმიტომ, რომ კომუნისტური ტირანიისადმი ჩემი დამოკიდებულება აბსოლუტურად ემთხვევა ავტორის პოზიციას და რომანმა ჩემი ცოდნა საბჭოური ცხოვრების შესახებ ახალი სურათებით გაამდიდრა. თანაც, გარდა ნაცნობი გარემოს დიდებული აღწერისა, ლამის დოკუმენტური სიზუსტით აღწერილ ნაცნობ მოვლენებსაც წავაწყდი და ჩემთვის ახლობელი რამდენიმე ნაცნობის სახელიც მოვიხიშნე „გორა მბორგალის“ ეპიზოდურ პერსონაჟთა გალერეაში.

სახელდობრ: მეც მივლია ციმბირის ტაიგაში და ‘სამთარში იქაური ყინვა-ქარბუქის, ხოლო ‘საფხულში ცერისიმსხო კაციჭამია კოღოების „გემოც“ კარგად მახსოვს. ასე რომ, იმიერპოლარეთი, ნორილსკი, ტაიშეტი, ბაიკალი, ჩიტა, ომსკი, ნოვოსიბირსკი ჩემთვის ნაცნობი გეოგრაფიული პუნქტებია და რომანის კითხვისას მეჩვენებოდა, რომ მეც გორა მბორგალის გვერდით მივათრევდი სლიპ გ’სა-ყინულზე („სიმნისკს“ რომ ეძახიან) ჩემი ბედისწერის მძიმე ციგას.

გარდა ამისა, რომანის საყოველთაოდ ცნობილ ქართველ პერსონაჟებს რომ თავი გავანებოთ, „გორა მბორგალში“ ნახსენებ რუმინელ დისიდენტს, მარჩელსაც, კარგად ვიცნობ თავის უმშვენიერეს მეუღლესთან, ჟნ დინასთან ერთად, ამ ათიოდე წლის წინათ რუმინეთში ევროპის პროზაიკოსთა ფორუმზე ყოფნისას მარჩელმა მომძებნა, შინ მიმიწვია, ბევრი საინტერესო რამ მიამბო გულაგურ ცხოვრებაზე და ჭაბუასთან, წერილთან ერთად, საჩუქრად ჰალ-

სტუხიც გამომატანა.

1984-1994 წლები ა'სის რომანს შექმნის თარიღად. ეს იმას ნიშნავს, რომ ურთულესი ისტორიული კატაკლიზმების პერიოდში, თავისუფლებისთვის საქართველოს აქოჩრების, იმპერიის ნაწილობრივი რღვევის, ქიმერული სამწლიანი დამოუკიდებლობის და 1993 წელს რუსეთის მიერ საქართველოს ხელახლა დაპყრობა-ანექსიის წლებში იწერებოდა რომანი. ამიტომაც ავტორი ეპოქის თავისეულ შეფასებებში თავს ლაღად გრძნობს და ობიექტური ანალიტიკოსის მანტია უმშვენებს ბეჭებს. „გორა მბორგალი" ქვედა თუ ზედა დამანგრეველი გრიგალებისგან მოტორტმანე იმპერიას სხვადასხვა გან'სომილებაში განიხილავს და მისთვის სასიკვდილო განაჩენი გამოაქვს.

„გორა მბორგალის" მთავარი პრობლემა, როგორც მოგახსენეთ, თავისუფლებისთვის ბრძოლის პრობლემაა. არა მარტო პიროვნების ბრძოლაა დახატული, არამედ ნორილსკის საპატიმროთა ერთიანი ამბოხებაც გახლავთ ნაჩვენები და წიგნიდან გულაგებში განაწამებ ადამიანთა საპროტესტო გუგუნი გაისმის. ერთი მხრივ ერთი გაქცეული კაცის მოსაშთობად აღმსდგარა მრისხანე სტიქია და კოლონიის გამოცდილი მეფე მიტილენიჩი თავისი გლებ-თანაშემწეთი და მეძებრებით, მეორეს მხრივ, აჯანყებულ ნორილსკელ პატიმართა წინაშე კარგად შეიარაღებული დამთრგუნველი სახელმწიფო მანქანა დგას სპეციალურად შერჩეული, მანქურთი, გონებაჩლუნგი ჯარისკაცებით სავსე...

და მაინც, თავისუფლებისათვის ბრძოლის ჟინს თავისი გააქვს. გორამ მაინც მიაღწია ხაბიბულინის საბოსტნე ქოხამდე და სიხარულის ყიჟინით რკინიგ'სის რელს'ზე ჩამოჯდა. ნორილსკელმა მეამბოხეებმაც თავისი გაიტანეს. ადმინისტრაცია (ე.ი. სახელმწიფო, რ.მ.) იძულებული გახდა, 'სოგი რამ დაეთმო სასიკვდილოდ თავგადადებულ პატიმართათვის.

ახლა იმას მივაქციოთ ყურადღება, რომ „გორა მბორგალი" იბეჭდება სწორედ იმ დროს, როცა საქართველო თავის დაკარგულ დამოუკიდებლობას გლოვობს, როცა თავისუფლებისათვის საქართველოს გაბრძოლება იმპერიამ სისხლში ჩაახშო. 1992-93 წლების რუსეთ-საქართველოს ომში საქართველოს 30 ათასი პატრიოტი მოუკლა, სამასი ათასი კაცი თავისი ისტორიული მიწიდან (აფხა'სეთი, სამაჩაბლო) გამოდევნა და მსოფლიოს თვალწინ საქართველოს უსირცხვილოდ ჩამოაჭრა ტერიტორიის მესამედი.

ასეთ დროს, სრულიად ბუნებრივია, რომ ერის ერთი ნაწილი გულგატეხილობამ, პოლიტიკურმა ინდიფერენტიზმმა მოიცვა. ჩანს,

განწირული ქვეყანა ვართ, სანამ რუსეთი ჩვენი მესობელია (და ეს ყოველთვის ასე იქნება), თავისუფლებას ვერ ვეღირსებით! -ასეთი ნაკლებლოგიკური, მაგრამ გარემოებიდან ნაწილობრივ გამომდინარე აზრი გაჩნდა სკეპტიკოსთა თავში.

რა სჭირდება ამ შემთხვევაში ყველაზე უფრო მეტად დამცირებულ, დამონებულ ხალხს? -იმედი, გამხნევება, „ჰაის“ შეძახილი. „გორა მბორგალი“ სწორედ რომ გამხნევების წიგნია.

-ყური ნუ ჩამოგიყრია, მონობას ნუ შეჰგუებიხარ. თავისუფლებისთვის ბრძოლის ლოგიკა სწორედ იმას მოწმობს, რომ ჯიუტი ნება, დროებითი მარცხის მიუხედავად, ბოლოს მაინც იმარჯვებს, სამართალმა ბოლოს მაინც პური უნდა ჭამოს, დააკვირდი ჩემს გორას, იგი ხომ შენი ძმაა, შენი სისხლი სისხლთაგანი. საკმარისი იყო, ორიათასკილომეტრიან გოლგოთის გზაზე წუთით იმედი დაეკარგა, შიში შეჰპარვოდა გულში, ან თოვლის ყურბალიშზე სასოწარკვეთილს ჩასძინებოდა, რომ მეორე დღეს მდევარი-მიტილენიჩი ყინვისგან სამუდამოდ გაშეშებულ მის ცხედარსღა იპოვიდა. მაშ, ისწავლე გორასგან თავისუფლებისათვის დაუცხრომელი ბრძოლის ოსტატობა, მიიღე მისგან რკინის ნებისყოფის, გამძლეობის, შეუპოვრობის გაკვეთილები! -ასეთია „გორა მბორგალის“ ფურცლებიდან ჭაბუა ამირეჯიბის ჩვენსკენ მომართული შეგონება და სწორედ ამიტომ გახლავთ ეს რომანი წიგნი-მოწოდება, დროულად ანთებული მაშხალა წყვდიადში მდგომი დაბნეული ადამიანებისათვის გზის გასანათებლად.

ვინ არის გორა? ოციან წლებში დაბადებული ქართველი კაცი, გორა მბორგალი (იაგორ კარგარეთელი) მაღალი არისტოკრატიული ოჯახიდან. და სწორედ. თავისი არისტოკრატიული წარმოშობის გამო წითელი ხელისუფლებისგან სიყრმითგანვე დევნილ-მევიწროებული. ბოლშევიკური ცინიზმი მის ოჯახს ბედი მდევარივით თან ახლდა ყოველთვის. დედ-მამა რეპრესიების მსხვერპლია, გორა პაპასთან იზრდება. მისი მახსოვრობა ძალადობის აქტით დაიწყო. პატარა ბიჭი იყო, როცა შინ ღამის 3 საათზე ოთხი ფორმიანნაგანიანი კაცი ესტუმრა. ბინა გულდასმით გაჩხრიკეს, ისე გულდასმით, რომ გორას ერთი ციცქნა ლეიბიც კი გამოფატრეს კაუჭიანი სასხლავი დანით (კაუჭიანი, „სასხლავი“ დანა ჭაბუა ამირეჯიბის ტერმინია და ამიტომ ვხმაროობ, თორემ კაუჭიანი დანა სამეწნობი დანაა და არა სასხლავი. საერთოდ, დანით ვენახის გასხლვა არ არსებობს. სასხლავი რკინის მაკრატელია, რ.მ.). გორამ რადიოტექნიკუმი დაამთავრა და ომმაც მოუსწრო. მოხალისედ წავიდა, მაგრამ რამდენიმე თვეში კავკასიის მისადგომებიდან უკან

დააბრუნეს. ჩამოსული ჯემალ თურქიას არალეგალური ორგანიზაციის წევრი გახდა. პურის ყალბ კუპონებს ასაღებდა ორგანიზაციის წევრებისთვის იარაღის შესაძენად. დაიჭირეს და ამ „პოლიტიკური“ დანაშაულისათვის ოცდახუთი წელი აჰკიდეს. მერე სხვადასხვა გულაგიდან რამდენჯერმე გამოიქცა და ყოველი დაჭერის დროს, რა თქმა უნდა, პატიმრობის წლებს უმატებდნენ. ბოლოს გაათავისუფლეს და თბილისში ჩამოვიდა. ნაჯდომი კაცი „თავისუფლებას“ ვერ შეეგუა. გარეთ ყოფნამ ახალი და უფრო რთული პრობლემებით დატვირთა. საქართველო კორუპციის ბაღებში ჰყვაოდა. ერთი პატარა ოთახი, როგორც იქნა, იგდო ხელთ, მაგრამ თავი ხომ უნდა ერჩინა. ფულის შოვნის მიზნით კომბინატორ მიშა ქვათაძეს დაუმეგობრდა. ერთობლივი ცეხი-ფირმა გახსნეს და დასაწყისში ყველაფერი კარგად მიდიოდა, მაგრამ ერთ დღეს გორას რევიზია დაესხა თავს და საწარმო დალუქეს. თურმე ნუ იტყვით, ეს მიშა ქვათაძის ოინები იყო, გორას კომპანიონი რევიზიასთანაც შევიდა წილში, რათა გორასთვის ამ გზით ფული გამოეძალა. გორამ ეს ყველაფერი შეიტყო. ვერა, ძმაო, ფულის გულისთვის რომ ყველაფერს კისრულობენ, ისეთ საქართველოში მე ვერ გავჩერდებიო, თქვა და თავისი სურვილით ისევ ციმბირში, ამჯერად ურენგოიში გაბრუნდა. იქ პოლინა ცეზარევა დაისვა საყვარლად, მაგრამ ერთ მშვენიერ დღეს პოლინამ სწორედ გორას ლოგინში უღალატა ვინმე სანცოვთან. გორაში კავკასიელმა ოტელომ გაიღვიძა და ძვლების დამტვრევამდე სცემა თავის საყვარელს და მის კუროს. რომ იტყვიან, ღვინის ქურდი მთხლეს გადააყოლეს. ამ „ყოფითი შემთხვევის“ გამო გორა კვლავ დააპატიმრეს, მისი საბუთები ამოსწიეს და, რაკი ცნობილი „მორბენალი“ აღმოჩნდა, იმიერპოლარეთში, მკაცრი რეჟიმის კოლონიაში გადაასახლეს. ამ პერიოდში უკვე ხანშიშესულ გორას სხვადასხვა დროს მისჯილი ჰქონდა 83 წელი.

რომანი იმით იწყება, რომ მოუსვენარი მორბენალი ამ უკანასკნელი ბანაკიდან გარბის პატიმარ მიშა ფილიპოვის ინსტრუქტაჟითა და დახმარებით.

რატომ გაიქცა?

რომანში გორა მბორგალის გაქცევა და ამ გაქცევის გმირისეული ანალიზის თავები ბრწყინვალედ არის დაწერილი.

ჯერ პურგაში დაბადებულმა (იგი ბანაკიდან კოლექტორის არხით კოლონიის ტერიტორიიდან გაღწევას „დაბადებას“ ეძახის) სუსტად გაიანგარიშა, რამდენი საათის შემდეგ გაიგებდნენ, რომ გაიქცა, როგორ და რის საშუალებით დაედევნებოდნენ, რა სიჩქარით უნდა ეცლო, რომ მდევარი არ დასწეოდა, სად და როდის

უნდა შეჩერებულიყო მუხლებიდან ქარის ამოსაღებად და ა.შ. მერე იმაზე დაფიქრდა, თუ რატომ გაიქცა საერთოდ. ხომ არ ნიშნავდა მისი გაქცევა თვითმკვლელობას, რადგანაც მარტოდმარტოს, დევნის ქვეშ მყოფს, ხუთი თვე უნდა ევლო გაუვალ ტაიგაში, რომ „ოტრადამდე" მიეღწია. ფიქრობს გორა და ბოლოს იმ დასკვნამდე მიდის, რომ მას სხვანაირად არ შეეძლო. გაქცევა, ანუ თავისუფლებისკენ სწრაფვა მის ხასიათში, მის გენებში იდო და ეს საკმაოზე დიდი ალიბი იყო თავისი, ერთი შეხედვით, გიჟური საქციელის გასამართლებლად.

გორა გარბის იმიტომ, რომ წინააღმდეგობის გადალახვა, ძლევა მისი ცხოვრების წესია და იგი თავს სწორედ რომ „მძლეველართა" მოდგმას აკუთვნებს.

„ესენი („მძლეველები", რ.მ.) სერიოზული ხალხია. მთელი სიცოცხლე ძნელთა უძნელეს საქმეებს ეჭიდებიან, შემოქმედების, ახლის შექმნის, დაძლევისა და ჯობნის დაუოკებელი ჟინი აწვალებთ. თუ ვითარება ისეთი შეიქმნა, რომ მისაღწევი და დასაძლევი თვალსაწიერზე აღარაფერია-ეძებენ, პოულობენ და სიძნელეების უღელს კვლავდაკვლავ ნებაყოფლობით, ასარტითა და უღრმესი ინტერესით ეწევიან. ასეთი კაცი პატიმრობაში დიდხანს ვერ გაჩერდება. გაიქცევა, თუ საამისო ფიზიკური მონაცემები აქვს. რა არის მისი მიზანი? მის წინაშეა უსარმასარი იმპერია საათივით აწყობილი დამსჯელი მექანიზმებით, მსოფლიოში მაღალი პროფესიონალიზმით ცნობილი სამხედრო სამსახურებით, მკაცრი საპასპორტო რეჟიმით, ცენტრებიდან ათას კილომეტრობით დაშორებული, დაცვისა და საყარაულო ტექნიკის უკანასკნელი მიღწევებით აღჭურვილი საპატიმრო ადგილებითა და მათი გამოყენების უდიდესი პრაქტიკული გამოცდილების მქონე მრავალრიცხოვანი არმიით, აი, ასეთ მოწინააღმდეგესთან დაპირისპირების შესაძლებლობა მძლეველარი კაცისთვის ელდორადო, ქუდბედი და ღვთის მადლია. გარბის! მისთვის გაქცევის პროცესი საკუთარი სტიქიის რეალიზაციაა და სამშვიდობოს გასვლა -დიდთა საქმეთაგან ერთეროთის, შესაძლოა, უძნელესის აღსრულება. მძლავრი გარბის იმისთვის, რომ იცოცხლოს, სხვა ძნელთა უძნელეს საქმეებს შეეჭიდოს და არა იმისათვის, რომ ვაუკაცურად მოკვდეს, თუ სიკვდილი ‘სნეობრივად აუცილებელი არ არის " (გვ. 49)

და გორა მბორგალი გარბის.

გარბის იმისათვის, რომ იცოცხლოს, თავისუფლების ჰაერით ისუნთქოს. „თავისუფლების ჰაერისა" დიდი იმედი არა აქვს, რაკიღა საბჭოთა კავშირი დიდი საპყრობილეა და გარეთ მყოფს

არანაკლები არტახები უბოჭავს სახსრებს, ვიდრე პატიმარს, მაგრამ გორამ თავისი თავი დაიჭირა იმაში, რომ მას თავისუფლებისკენ სწრაფვის პროცესი მოსწონს, ეს პროცესი, წვალება-ჯაჯგური მშვენიერს ხდის მის ცხოვრებას.

წინააღმდეგობა კი იმაზე მეტი აქვს, ვიდრე შეიძლება წარმოიდგინო კაცმა. საგზაო ხიფათს თავი რომ გავანებოთ, გორას პირადად მოსდევს ბანაკის უფროსი მიტილენიჩი. მიტილენიჩი ძველი ჩეკისტია და გორაზე ნაკლებად როდი შეუძლია იმის გამოანგარიშება, თუ საით უნდა წავიდეს და როდის სად შეიძლება იყოს გაქცეული პატიმარი. აქ ორივენი ეშმაკობის, გამოგონების ფეირვერკს აღწევენ. გორა მოხერხებულად იმალება, მიტილენიჩი ოსტატურად ეძებს, თან, პარალელურად, გორას ცხოვრებას სწავლობს, მასთან დაკავშირებულ ყველა პირს ხვდება, მისამართებს აზუსტებს, თუ სად შეიძლება მივიდეს გორა და, რაც უფრო აზარტულად ეძებს თავის მსხვერპლს, მით უფრო აღტაცებული რჩება მისი ნიჭით, შეუპოვრობით და კაცური კაცობით.

დათა თუთაშხიას და მუშნი ზარანდიას ურთიერთობა გაიხსენე, მკითხველო, ეს ჭაბუასეული მშვენიერი ლიტერატურული ხერხია; იგი თავის გმირს ღირსეულ მოწინააღმდეგეს უპირისპირებს და ურთიერთჭიდილში ხსნის ორივე პიროვნების ბუნების ურთულეს ნიუანსებს.

დაიღალნენ ორივენი. ერთი-გაქცევით, მეორე-სდევნით.

მიტილენიჩმა ლამის აჯობა. ჩიხში მოიმწყვდია. იგი წინასწარ ხვდება იმათაც კი, ვისთანაც ღამე უნდა გაათიოს და ვინც შეიძლება დაიჭიროს. ან მძინარე გორა მოჰკლას (ზოგს ეს თანამდებობრივად ევალება), მაგრამ მიტილენიჩი ყველას აფრთხილებს, აჭამეთ, მოასვენეთ და გაუშვითო.

გორამ იცის, რომ მოაცილებენ, იცის, რომ ხაფანგშია, მაგრამ ფიქრობს, ალბათ, მიტილენიჩი სწორედ ფინიშზე, ვაგონიდან ცდილობს ჩემს აყვანას, ამით ჩემი შერცხვენა სურს და, ვინ იცის, იქნებ გავექცეო.

მაგრამ სრულიად სხვა რამ მოხდა ამ ორი კაცის ურთიერთობაში.

მიტილენიჩს აჯობა გორას ჯიუტმა ნებამ.

სჯობს, თვით ავტორს მოვუსმინოთ. აი, როგორ ალაპარაკებს იგი მიტილენიჩს:

„რაღაც გადატრიალება მოხდა ჩემს დამოკიდებულებაში კარგარეთელის მიმართ. დღემდე თავს არ ვუტყდები, მაგრამ გაორებული ვიყავი. ერთი მხრივ, ცნობიერად, შეგნებულად, ამოცანის სახ-

ით მიზნად მქონდა, მეპოვა და ამეყვანა. გადაწყვეტილება, თითქოს ურყევი, მკვდარი იყო. მეორე მხრივ, ჭია მღრღნიდა, ასეთი დასასრული არ მსურდა. პირველ ხანებში იმის იმედიც ჰღვიოდა ჩემში, რომ კარგარეთელი ამდენ განსაცდელს ვერ გაუძლებდა, სადმე გზაში მოკვდებოდა და მისი აყვანა ამცდებოდა. გზის ნახევარი, თუ მეტი ჰქონდა გავლილი, როდესაც ვიგრძენი, რომ სასიკვდილოდ არ მემეტებოდა... არა, იმ შემთხვევის შემდეგ დავრწმუნდი, რომ გაივლიდა და გავიდოდა. ის რა ჰქნა? მონადირემ რომ გვაცნობა-ჩემს ქოხში ვიღაც წევს, უგონო ავადმყოფია, ნამდვილად ის გამოქცეული პატიმარი იქნება, თქვენ რომ ეძებთო. ნეტავ რა სჭირდა? ფილტვების ანთება ექნებოდა. მივედით და არც იქ იყო, არც სადმე ხელმისაწვდომზე. რამდენი ვდიეთ, ვერ დავეწიეთ და კვალიც მიჩქმალა? ჯერ ის წარმოვიდგინოთ, ავადმყოფმა რამდენი იწვალა, სანამ ქოხს მიაგნო, ახლა ის, რომ იმ მოკლე დროში ვერ გამოკეთდებოდა, ნამდვილია. ესე იგი, ავადმყოფოფმა იარა. რა ჯანი ჰქონია. ზეზეულად მოიხადა. ამის შემდეგ, მოდი და სასიკვდილოდ გაიმეტე. ასეთები რამდენი გადახდა. ვინ იცის, სასიკვდილოდ გამეტება კი არა, პატივისცემა, მოკრძალება გამოჩნდა მის მიმართ. უნდა გამოვტყდე, ახლა ეგ კაცი თითქოს მიყვარს კიდეც“ (გვ. 625)

მოხდა ის, რასაც ამ ორი კაცის ურთიერთობასგაცნობილი მკითხველი ძნელად თუ წარმოიდგენდა, მიტილენიჩმა გორა ხაბიბულინის საბოსტნე ქოხამდე მიაცილა და იქაც დარაჯი დაუყენა, რომ ფარსაგი რამე არ შემთხვეოდა, მერე რკინიგზის მიღმა გორას პირდაპირ მჯდარი, თითქოსდა, თვითონაც ზეიმობდა სიკვდილგადარჩენილი კაცის სიხარულს.

ფინალამდე მივედით. გორა მატარებელში ჩაჯდა. ალბათ, მიუხედავად შინაგანი სიმპათიისა, ახლა კი შეასრულებს მიტილენიჩი პოლიციელის სამსახურებრივ მოვალეობას. აი, ფინალიც;

...ჭიქებს შორის კონვერტი იდო. კონვერტზე ლამაზი ხელით ეწერა;

„გასპადინუ იაგორუ ირაკლიევიუჩუ კარგარეტელი.“

გორამ კონვერტი აიღო. კიდევ ერთხელ წაიკითხა გვარ-სახელ-მამის სახელი და ისტერიული სიცილი აუტყდა. კარგა ხანს იცინა, დამშვიდდა, კონვერტი გახსნა, ქაღალდი ამოიღო, წაიკითხა... ზეზე წამოიჭრა, ისევ დაჯდა, კვლავ წაიკითხა და თავი ჩაქინდრა.

იჯდა, ფიქრობდა.

კარებში მიტილენიჩი გამოჩნდა. გორამ შეხედა, ადგა, რაღაც უნდოდა ეთქვა, მაგრამ მიტილენიჩმა გაიარა და წავიდა“- (გვ.644)

ბარაქალა, ბატონო ჭაბუა!

არც ერთი ზედმეტი სიტყვა. დახვეწილი, დაწურული, მრავლისთქმელი ფინალი, დიდი მწერლის, დიდი წიგნის საკადრისი ფინალი.

იქ, დათა თუთაშხია მუშნი ზარანდიამ თავისსავე შვილს მოაკლევინა, აქ მიტილენიჩმა წერილი დაახვედრა ვაგონში ძებნილს, შეიხედა კიდეც კუპეში, „გაიარა და წავიდა."

გაიარა და წავიდა!

დაინდო „მტერი". მის ვაჟკაცობას, ჯიუტ ნებას, ხასიათის სიმტკიცეს თავისი მიაგო.

ჩვენ უკვე ვიცით, რა ეწერა წერილში, რომელმაც გორას ენა დაუბა და მიტილენიჩის დანახვაზე ფეხზე დააყენა.

მიტილენიჩმა კი გაიარა და წავიდა.

ის შემთხვევაა, მტერი რომ მტრის ვაჟკაცობას პატივს სცემს, მონღოლს ცოტნეს გმირობამ გული რომ აუჩუყა.

ამ ბრწყინვალე ფინალამდე კი გორას საქციელის ზნეობრივი შეფასება თვით გორასვე ათქმევინა მწერალმა. მთავარი მიზანი-თავისუფლებისათვის ბრძოლა მაგალითია, რომელსაც ათასები გამოჰყვებიან, მიუხედავად იმისა, თუ რითი დამთავრდება ეს ბრძოლა.

„მოვედით, გორავ, რელსზე დავჯექით! საწადელს ხომ მიაღწიე. ხომ თავისუფალი ხარ და რელსზე ზიხარ... რატომ არ გიხარია? მაგას ჩემს თავს ყოველი გაქცევის შემდეგ ვეკითხებოდი. არასოდეს მიხაროდა, მაგრამ ახლა რა გუნებაზე ვარ, იცი? რომ გამოიღვიძებ და ისე ხარ გაქურდული-ნიფხავ-პერანგიც აღარსად არის! ამოვა მიტილენიჩი და გამქურდავს. მშვიდობით ძალისხმევავ, ჭირთათმენავ, მიზანსწრაფვავ და თავისუფლებავ! ეგ არ მოხდება, თავად კარგად იცი, საცა გიპირებს აყვანას, ხოლო იმას, რასაც მიაღწიე, ვეღარავინ მოგპარავს. ეს აღსრულებაა! დაე, უკანასკნელი, მაგრამ შენს აღსრულებათაგან უძნელესი-ნუ ვიქნებით ზომაზე მეტად მოკრძალებული. რაც შესძელი, ახლავე რომ გესროლონ და მოგკლან, არ დაიკარგება, ადამიანებისთვის დარჩება" (გვ. 638)

რომანში ეს გზა იყო მთავარი.

ფინალი ღირსეულ კაცთან ცხოვრების დამოკიდებულების იღბლიანი დეტალია .

გორას გამარჯვებული შარავანდედი ადგას, მიტილენიჩს მკითხველის მადლობით ღიმილი და დარდი მიაცილებს. დარდი იმის გამო, რომ ამ რაინდისგულიანმა კაცმა მთელი ცხოვრება ისეთ მკაცრ პროზაულ თანამდებობაზე გაატარა, როგორიც გულაგის უფროსობა გახლავთ.

გულაგი რომანტიკისთვისაც ტოვებს თურმე ადგილს.

ჩვენ მხოლოდ რომანის ცენტრალურ ფიგურებს შევეხეთ.

„გორა მბორგალი“ სავსეა უაღრესად კოლორიტული, ერთი ხელის მოსმით დახატული დასამახსოვრებელი პერსონაჟებით. ესენი გახლავთ: მიშა ფილიპოვი, კოლია-სანთელი, მუნჯი ტყიური, „ბარსუკი“, მიშა ქვათაძე, სანცოვი, აშნა, პოლინა ცე'სარევა, პოლიკარპ ვასილევიჩი, ჩანძოლინი, ბარონ გიგინეიშვილი, ხაბიბულინი და სხვანი მრავალნი.

რომანი მეოცე საუკუნის პანორამული სურათია და, თავის მხრივ, რამდენიმე დაწყებულ-დასრულებული ბრწყინვალე მოთხრობისაგან შედგება, ორიგინალურად რომ შერწყმიან რომანის სიუჟეტს. ასეთებია არსენა ოძელაშვილის სიკვდილის ვერსია, ნიკო ნაკაშიძის ცხოვრება, რეზო გოშხოთელის ამბავი, 1921 წლის ტრაგედია, კოჯრის ომი და სამშობლოსათვის თავდადებული იუნკერების ჩამოსვენება, 1924 წლის აჯანყება, 1937 წლის რეპრესიები, ნორილსკის ჩამოსვენება, 1924 წლის აჯანყება, 1937 წლის რეპრესიები, ნორილსკის აჯანყება, „ქურდი სილას“, „შვიდი ვალკას“ ამბები და ´სხვა

ჭაბუა ამირეჯიბი ხატოვნად, დარბაისლური, ფცერწერული ქართულით წერს. ფრაზა ზუსტი და გამჭირვალე აქვს; მაგ. „მოშორებით გაყინული მდინარე იდო“. (გვ. 360). თუმცა, ფიცში არ ჩავიყოლებ, იშვიათად ასეთი უხერხული ქართულიც გაერევა: „წაიხემსა და ადგილმდებარეობის გაგნებას მიჰყო ხელი. მზიანი დარი იყო“ (გვ. 287).

ახლა ორიოდე სიტყვით იმის შესახებ, რაც არ მომეწონა „გორა მბორგალში“.

უპირველესი შენიშვნა რომანის კომპოზიციას შეეხება.

რომანში თხრობა ორი ხაზით მიედინება: პირველი გახლავთ გულაგიდან გამოქცეული გორას თავგადასავალი და მეორე, მოგონებები წამების გზაზე შემდგარი გმირის თავში რომ გაჰკრთება ხოლმე. მოგონებათა ჯაჭვი ძირითადად მკითხველისათვის იმ ინფორმაციის მოწოდებას ემსახურება, თუ რამ ჩამოაყალიბა გორა მბორგალის ხასიათი. სიუჟეტი თავისთავად ფრიად დრამატულია. გორამ გაუვალ ტაიგაში ორი ათასი კილომეტრი უნდა გამოიაროს, სანამ ხაბიბულას ქოხამდე, ე.ი. რკინიგზამდე ჩამოაღწევდეს. თავი რომ დავანებოთ საგზაო ფათერაკებს, უგზოობას და უამინდობას, გორას ბანაკის მესვეურნიც მოსდევენ დასაჭერად. იგი თითქმის ყოველ ქოხთან, ყოველი გაჩერების დროს გრძნობს მდევრის ცხელ სუნთქვას, ბოლოს უკვე იმასაც ხვდება, რომ მდევარნი მას გულდაგულ მოაცილებენ და სადაცაა დაიჭერენ, უფრო სწორედ, ხელ-

საერელ მომენტს ეძებენ ასაევანად. ეს დრამატიზმი რომანს სიუჟეტურად დაძაბულს ხდის და მოლოდინის გრძნობა ფაბულაზე უხილავი ძაფით აბამს მკითხველს. ...და მაინც, ამ 660-გვერდიან რომანს კომპოზიციური ამორფულიბის საშიშროება ალაგ-ალაგ აშკარად დაჰკრავს. გეჩვენებათ, რომ თითქოს მწერალს დრო აღარ ეყო მოგონებათგან უმთავრესი, ყველაზე მნიშვნელოვანი ამოერჩია და ყოველგვარი ჟანრის მოგონება უსისტემოდ არ მიეწებებინა რომანის ფრიად გამძლე სიუჟეტურ ხერხემალზე.

გაიხსენეთ, კომპოზიციის რა საოცარი ოსტატები არიან ჰიუგო და ტოლსტოი. არც ერთი პასაჟი ამ გენიოს მწერალთა ქმნილებებში, სხვათაშორის, თვითმიზნურად არ დევს. ერთი შეხედვით, თუნდაც, უმნიშვნელო ეპიზოდიც კი ასიოდე გვერდის შემდეგ ამოტივტივდება და თხსულების სიუჟეტური ხვეულის ლოკალურ განმარტებას მაინც ემსახურება. ამ მხრივ „გორა მბორგალის“ კომპოზიცია უფრო შეკრულის სასურველ ფიქრს გიტოვებს.

ერთი შეხედვით, ხედმეტი და რამდენადმე რებუსული ფრაგმენტის ელფერი დაჰკრავს რომანში ჯემალ თურქიას ეპიზოდს.

ეს ეპიზოდი გორას პირველი დაპატიმრების ამბავს გვამცნობს და გორას ხასიათის გახსნის პირველ კვანძს ხსნის მკითხველის ცნობიერებაში, ამიტომ განსაკუთრებული ყურადღებით უნდა დაწერილიყო.

ვინ იყო ჯემალ თურქია? იგი კონსპირაციული ეროვნული ორგანიზაციის, „თეთრი გიორგის“, ერთ-ერთ ადგილობრივი განყოფილების ხელმძღვანელი გახლდათ, თუმც „მის წევრთაგან პირადად ერთსაც არ იცნობდა“. ჯემალ თურქიას ჯგუფის წევრი გახდა გორაც. ამ უკანასკნელს სხვებთან ერთად ევალებოდა „ფულადი სახსრების გამოძებნა, იარაღის შეძენა და პარტიზანებისთვის გადაცემა“. გორა ჯემალს კარგად იცნობდა, ახალგაზრდა მეამბოხე ერთ დროს გორას ბინაზეც კი იმალებოდა. ბოლოს მხატვარ რომან სუტას დაპატიმრების შემდეგ ჯემალ თურქიას ჯგუფი გამოაშკარავდა და კგბ-მ ჯგუფიის წევრები აიყვანა და, რასაკვირველია, თვით ჯემალ თურქიაზე ნადირობა დაიწყო.

დააპატიმრეს გორაც.

დაპატიმრებისთანავე გორას და ჩეკისტ „ვირგლა ილიკოს“ შორის ასეთი საუბარი გაიმართა;

-ჯემალ თურქიას თუ იცნობ?

-პირადი ნაცნობობა არა გვაქვს, მაგრამ ვიცი, რომელია, გარეგნობით ვიცი.

-ცოდო კაცია, ხალხს აფუჭებს... ნაციონალისტია, ჩვენი წყო-

ბილების მტერია. უნდა ავიყვანოთ, დაგეეხმარე!

გავიღიმე და მივუგე:

-ჯერ არის და, თქვენი კაცის დაჭერაში ჩემი დახმარება რაში გამოგადგებათ. ესეც არ იყოს, რა ძნელი დასაჭერი ეგ არის-ორი, სამი დღე არ გავა, სადმე ქუჩაში რომ არ მოვკრა თვალი, ქალაქში დაყიალობს.

-არ არის ეგ ჩვენი კაცი! -სიტყვა მკვახედ გამაწყვეტინა ბატონმა ილიკომ-მისი გარეგნობა არ ვიცი და არც ფოტოები გვაქვს.

ზარის ღილაკს დააჭირა თითი. სხვა ჩეკისტი შემოვიდა. დარაჯად დამიჯდა. თავად გავიდა და ერთი საათის განმავლობაში არ გამოჩნდა.

ფიქრის დრო მქონდა. ამ დიალოგიდან ერთი დასკვნა გამოვიტანე: ჯემალზე მართლა დადიოდა ხმა, -უშიშროების აგენტიაო. ეს ჭორი მათივე გავრცელებული იყო, -შეშინდებიან, აღარავინ გაიკარებსო. ეს არის, მაშინ ვერაფერს მივხვდი, ჩემზე რატომ შეჩერდა მათი არჩევანი? მცოდნოდა, რომ სუტა აყვანილი ჰყავდათ, ეს კითხვა აღარ დამებადებოდა და კიდევ ერთი საფიქრალი; მხოლოდღა დასაკითხად მომიყვანეს, თუ „აპარტამენტები" მზად ჰქონდათ ჩემთვის?"(გვ. 436)

ბევრი რამ არის, რბილად რომ ვთქვათ, დაუჯერებელი ამ დიალოგში;

ჯერ ერთი, დააპატიმრეს არალეგალური ორგანიზაციის წევრი გორა და ეკითხებიან მისი ჯგუფის ხელმძღვანელზე, თუ იცნობო.

„პირადი ნაცნობობა არა გვაქვს, მაგრამ ვიცი, რომელია, გარეგნობით ვიციო," ასე სწრაფად დამნაშავის გამოტეხვა, ალბათ, უშიშროების ისტორიაში არ მომხდარა. ან პირად ნაცნობობას რომ უარყოფს, ვინ აძალებდა, ისიც ეთქვა-თვალითაც არასოდეს მინახავსო.

დაუჯერებლობის ძაფები იქაც მრავლადაა, სადაც გამომძიებელი გორას ჯემალის შესახებ აუწყებს-ჩვენი წყობილების მტერია, ნაციონალისტიაო.

კი, მაგრამ ჯემალის ჯგუფის წევრს- გორა მბორგალს, „ჩვენი წყობილების მომხრედ" რატომ მიიჩნევს ჩეკისტი?

მიამიტობის ნაპერწკალი იქაც გამოკრთის, სადაც ჩეკისტი მოწყენილი სახით ეუბნება გორას-მისი (ჯემალის, რ.მ.) გარეგნობა არ ვიცით და არც ფოტოები გვაქვსო. ამიტომ მის აყვანაში შენ უნდა დაგვეხმაროო.

რატომ, რა ნიშნით გაიშინაურა ჩეკამ ასე გორა მბორგალი, რომ მისი კოლეგის დაპატიმრებაში შემწეობასაც კი სთხოვს.

ასეთ რამეს ხომ მხოლოდ უკვე გადაბირებულებს ავალებენ?

მთავარი გაუგებრობა წინ გვაქვს.

„ვირგლა ბატონი ილიკო, ჩანს, თავისზე ბომბორა ჩეკისტებთან იყო ჭკუის მარაგის შესავსებად და წარმატებითაც, რადგან ჩვენს შორის სასწრაფოდ დაიდო შემდეგ ხასიათის სიტყვიერი გარიგება; ვიელი ქუჩებით, სადაც ჯემალ თურქია შემხვედრია. ჩემს უკან საკმაო მანძილზე ივლის რამდენიმე ჩეკისტი. ჯიბეში მექნება სავარცხელი და თურქია შემომხვდება თუ არა, სავარცხელს ამოვიღებ, თმას გადავივარცხნი, გზას გავუდგები და ისინი იმ საზიზღარ ჯემალ თურქიას აიყვანენ“(გვ. 437).

ერიჰაა?! ეს გარიგება ხომ ფაქტიურად გორას მიერ ჩეკისტთა სამსახურში ჩადგომას ნიშნავს. მან უნდა გასცეს ჯემალი და თანაც ყველაზე ნაძირალური მეთოდით-ქოჩრის გადავარცხნით (იუდას ამბორი გაიხსენეთ სახარებიდან, რ.მ.)

ბევრი ვიფიქრე, მაგრამ ვერავითარი გამართლება ვერ მოვუძებნე გორას საქციელს.

რაღაცას არ ამბობს, რაღაცას გვიმალავს მწერალი.

რანაირად შეიძლება, ისეთმა ძლიერმა პიროვნებამ, როგორიც გორაა, „სასწრაფოდ დადოს“ ჩეკასთან ასეთი „სიტყვიერი გარიგება?“ სასწრაფოდ?

დაუჯერებელზე დაუჯერებელია.

მკითხველი უნებლიედ გაიფიქრებს, რომ ჭაბუკი გორას სახით აქ საქმე გვაქვს ჩეკასთან საკმაოზე მეტად ახლო მყოფ კაცთან, რომელსაც მანამდეც არაერთი დავალება შეუსრულებია. ამ ეჭვს ის გარემოებაც აძლიერებს, რომ ჩეკა რაღა გორას დაავალებდა თმის გადავარცხნის ოპერაციას (მითუმეტეს, რომ არ იცოდნენ, გორა როგორ პასუხს მისცემდათ), იქ არა ჰყავდათ მხატვარი რომან სუტა, რომელსაც „სიმღერა“ უკვე დაწყებული ჰქონდა.

მაინც რატომ დათანხმდა გორა გამცემის ხალათზე, ამის გულუბრყვილო პასუხს რამდენიმე სტრიქონის შემდეგ უფრო გულუბრყვილო პასაჟით ვიგებთ;

„ის ჩეკისტებიც კი მომიყვანეს და მაჩვენეს, ვინც ჩემს უკან ივლიდა, დამინიშნეს დრო და ადგილი, სადაც ხვალ დილით უნდა გამოვცხადებულიყავი და- ჰოი, საკვირველებავ! გამომიშვეს. სანამ ქუჩაში არ ამოვყავი თავი, ვერ დავიჯერე... არა, ჯერ ჯემალს დამიხედე, თავისი ერთი სურათიც რომ ვერ გაიმეტა უშიშროების ორგანოებისათვის და მერე თავად უშიშროებას-ნამდვილი რომ არაფერი სცოდნია.

სხვა რა უნდა ყოფილიყო?

ვიარე- ხან ფეხით, ხან ტრამვაით- დრო გავიყვანე. დავრწმუნდი, კუდი არ ამყოლია და ჯემალთან მივედი. ვიცოდი, სადაც იმალებოდა. ეუამბე ყველაფერი, გამოვთქვი აზრი, რომ ბინა სასწრაფოდ უნდა გამოეცვალა, დავემშვიდობე და შინისაკენ გავწიე"(გვ. 437).

თურმე, ნუ იტყვით, გორას ჩეკისტებთან ის გარიგება დროის მოსაგებად უნდოდა, რათა ჯემალი გაეფრთხილებინა, ბინა გამოეცვალა.

ვინ დაიჯერებს ამას.

განა ისეთი საცოდავი იყო ჩეკა, რომ ერთი საათის გადაბირებულ კაცს (რომლის გულწრფელობა ჯერ კიდევ შესამოწმებელი იყო) თავისუფლად, „უკუდოდ" გაუშვებდნენ ჯემალის გასაფრთხილებლად?

ასეთი „მიამიტობა", მკითხველის მოსატყუებლად მოგონილი, ავტორისაგან მოულოდნელზე მოულოდნელია.

მაშ, რა ხდება? მივყვეთ ქუჩაში ჩეკისტთა ექსკორტით მიმავალ გორას, რომელი მღვდელი თევდორე ეგა მყავს, მტერი უსიერ ტევრში შეიყვანოს და თავგზა აუბნიოს. პირობა აქვს მიცემული -ჯემალი უნდა დააჭერინოს. დღეს არ შეხვდება, ხვალ უნდა შეხვდეს. ჩეკისტებსაც არსად ეჩქარებათ -„იქამდე უნდა ვიაროთ, სანამ არ დაიჭერთო".

და აი, გორას (ე.ი. მწერლის, რ.მ.) გონებამ ასეთ „გენიალურ" გამოსავალს მიაგნო:

„კაკო ეძგვერაძე შემომხვდა, იმუბნელი ბიჭი იყო და ისეთი ბლუ, რომ დედამისს ვერაფერს აგებინებდა. შორიდან ვიცნობდი. გამისწორდა, თავი დავუკარი, ორიოდე ნაბიჯით გავცდი, ომა გადავივარცხნე და სანამ ჩეკისტები საცოდავ კაკოს ჰკოჭავდნენ, მე რკინიგზაზე გადადებული საქვეითო ხიდი გადავიარე, ბილეთი შევიძინე და კახეთისკენ მოვუსვი.

გოგია წულუკიძემ ჩეკისტებისა და კაკო ეძგვერაძის ურთიერთობას ასეთი შეფასება უძღვნა, -უბედურს, იმდენი ურტყეს, რუსის ბარაბანს არ მოხვედრიაო (გვ. 438)

საწყალ კაკო ეძგვერაძეს რაღას ვერჩოდით? ან კახეთი რა კონსპირაციული უბანი იყო გასაქცევად, ჩეკა რომ ვერ მიწვდებოდა.

ჩეკისტები განა „ბაზრის მილიციელები" იყვნენ ეძგვერაძეს მისეოდნენ და მისი ვინაობის გარკვევამდე (ე.ი. გორას გულწრფელობის დადასტურებამდე) თავიანთი „ახალი კოლეგა" ხელიდან გაეშვათ.

ერთი სიტყვით, ეს ამბავი თეორი ძაფით ნაკერს ჰგავს. მითუმეტეს, რომ დაპატიმრების შემდეგ გორა ვახტანგ ჯორჯაძისაგან შეიტყობს ჩეკისტების მიერ ვახტანგის ბინიდან გაქცევის დროს ჯემალ თურქიას მოკვლის ამბავს.

სხვას თუ არაფერს გაგვიმხელს, ის მაინც აღიაროს გორა მბორგალმა, იქნებ იმ ღამითვე, ჩეკისტებმა „უკუდოდ" რომ მიატოვეს, (ყოველ შემთხვევაში, მას ასე ეგონა) იგი ჯემალის უნებლიე გამცემი გახდა და იმის შემდეგ ჯემალს ნაბიჯ-ნაბიჯ დასდევდნენ ჯგუფის სხვა წევრთა დადგენის მიზნით?

ასეა თუ ისე, ეს ეპიზოდი, ჩემი აზრით, თითქმის ერთადერთი სიუჟეტურად, მხატვრულად არალოგიკური, დაუჯერებელია რომანში და მე რომ ჭაბუა ამირეჯიბი ვიყო, ამ ეპიზოდს ან მთლიანად ამოვიღებდი, ან სრულიად სხვაგვარად დავწერდი.

სხვა...

შეიძლება იდავოს კაცმა რომანში სტალინთან დაკავშირებულ პასაჟებზე. ის, რაც სტალინის სახეზე და პოზიციაზე წერია რომანში, ავტორის აზრია და სრული უფლება აქვს, მკითხველს მოახსენოს, მაგრამ ფრიად საჩოთირო და შეუმოწმებელი-დაუდასტურებული მგონია მწერლის ვარაუდები სტალინის ნაბუშარ-ნაბიჭვრობის (თითქოსდა ეგნატაშვილის შვილი იყო) და სტალინის სიყრმესთან თუ კეკეს ბიოგრაფიასთან, აგრეთვე სტალინის მამასთან („უკანონო შვილის მამობა ვეღარ აიტანა და ამ მიზეზით გადაჰყვა სმასო", გვ.293) ისტორიაში სამუდამოდ დამკვიდრებულ სტალინს ბატონი ჭაბუასგან ასეთი რამეები არ ეკადრება. მითუმეტეს, როცა უსაბუთოდ, ყურმოკრულ ამბებს ყვებით.

კიდევ ერთი; სქელტანიან რომანში ვერსად წავაწყდი გორა მბორგალის პორტრეტს. ერთ ადგილას გორას პაპაა ასე დახატული: „ხნოვანების მიუხედავად, სპორტული აღნაგობის, რაინდული გარეგნობისა და მიხრა-მოხრის კაფანდარა მოხუცი". ვიცით აგრეთვე, რომ გორა თავის პაპას ზედმიწევნით ჰგავდა, ცნობილია ჩვენთვის, რომ გორას მენჯის ძვლები სტკიოდა, მაგრამ როგორი იყო იგი კონკრეტულად, როგორი ხმა ჰქონდა, რა ფერის თმა, თვალები, ცხვირი- ერთი სიტყვით, გორას პორტრეტი მწერალს უსათუოდ უნდა დაეხატა.

და, ბოლოს, სათაური „გორა მბორგალი" არ მომწონს წარმოიდგინეთ, არც ალიტერაციულობით მიზიდავს ეს სახელი თუ ზედწოდება. ჯერ ერთი, „მბორგალი" არაფერს არ ნიშნავს. ქართული სიტყვა „მბორგავია" და სწორედ იმ შინაარსის , რისთვისაც გორას „მბორგალი" შეარქვეს („მოუსვენრობისათვის", გვ.12).

მე რომ მკითხონ, რომანს უბრალოდ „გორას“ დავარქმევდი. უფრო მეღერია, უფრო დასამახსოვრებელი და შთამბეჭდავიც.

...მაგრამ ეს ყველაფერი მხოლოდ ჩემი მეგობრული სურვილებია, კოლეგის ახალი წიგნით აღფრთოვანებული მკითხველის მიერ გამოთქმული.

„ჭორები მოაშორეთა...“ „გორა მბორგალზე“ სხვა უამრავი ფიქრი გაჩნდება. ეს გრძნეული წიგნი ყოველ წამკითხველს აიძულებს, თავისი დამოკიდებულება დაამყაროს მასთან. თავისი აღტაცებაც დაებადოს და პრეტენზიებიც.

„გორა მბორგალი“ გულგრილს არავის დატოვებს.

თვალს ვხუჭავ და ვხედავ თეთრ წყედიადში ყინულის ბილიკზე მიმავალ გორას, გაძელქვებული რომ მიათრევს თავისუფლებისკენ თავის უმძიმეს ციგას.

გორა არ გაჩერდება. მას შინაგანი ცეცხლი უნათებს გზას და იმედის სხივი მიაცილებს, სხივი, რომელიც ათასობით სასწორკვეთილს წელში გამართავს და გორა მბორგალის ძნელი გზით გაიყოლებს.

რომანი დაჩოქებულ საქართველოზე

თანამედროვე ქართული რომანი უაღრესად საინტერესო ლიტერატურული ფენომენია.

ამ საუკუნის პირველ ნახევარზე რომ აღარაფერი ვთქვათ, ბოლო ოცწლეულში შექმნილი რომანები რომ ჩამოთვალო კაცმა, ნათლად დაინახავ ამ ჟანრში ქართველ მწერალთა ოდენ ხელუხვობას კი არა, უეჭველ შემოქმედებით გამარჯვებას.

დღევანდელი ქართული რომანისტიკა ერის სულიერ ცხოვრებაზე ხომ წარუშლელ კვალს ტოვებს, არაერთი ეპიკური ოხსულება მაშინვე ითარგმნება სხვადასხვა ენაზე და მსოფლიოს ლიტერატურული კულტურის ნაწილი ხდება ხოლმე...

და მაინც, ბოლო წლებში, ქართველი რომანისტების დიდი ნაწილი გუშინდელ დღეს უფრო სწყალობს, ვიდრე დღევანდელს. ისტორიულ, მითოლოგიურ-რომანტიკულ და რელიგიურ სიუჟეტებს. მეტი გასაქანი აქვს რომანებში, ვიდრე თანამედროვე ცხოვრებაზე აგებულ ამბებს. ამით იმის თქმა როდი მსურს, ზემოთხსენებულ თემებს თითქოს ნაკლებად ეტანებოდეს მკითხველი, ან ნაკლები როლის შესრულება შეეძლოთ ადამიანის სულის გაკეთილშობილებაში, მაგრამ საკამათო არც ის გახლავთ, რომ ნართაულ-გადატანით თქმაზე, მინიშნებულ ჭეშმარიტებაზე მეტად ფართო მკითხ-

ელს ეპოქალური პრობლემების გაბედული, პირდაპირი დაყენება იზიდავს.

განა ჭეშმარიტი მწერლები ისტორიულ-მითოლოგიური სიუჟეტებით თანამედროვეობას არ ეხმარებიანო, მერამდენედ ამიხირდება ჩასაფრებული მოკამათე და ნაწილობრივ მართალიც იქნება, მაგრამ მეც, ასევე დაუღალავად, მეათასეჯერ მზად ვარ, გავიმეორო, — ლიტერატურა, რომლებიც მოელენებს ცხელ კვალზე არ მიჰყვება და ხშირად უკან მიდევნებული ლამპარივით არის, დგას იმ საშიშროების წინაშე, რომ მკითხველმა იგი, როგორც მისი ყოველდღიურობის ამსახავი, აქაოდა რა მეჩქარებაო, წასაკითხადაც სახვალიოდ გადადოს.

ასე ნელნელა, თანდათანობით, მისხალ-მისხალ მოდიდან გავა მწერალი და იგი თანამედროვეობის მღელვარე არენაზე შემთხვევით მოხვედრილ, გახუნებული, ძველმოდური ტანსაცმლით შემოსილ ე. წ. „გუშინდელ ინტელიგენტს“ დაემსგავსება. ერთი იმ თითზე ჩამოსათვლელ პროსაიკოსთაგან, ჩვენი დღეების მხატვრულ მატიანეს რომ ქმნის და დროის მძაფრი, დროული განცდა-აღქმით გამოირჩევა, გურამ ფანჯიკიძე გახლავთ.

სწორედ გურამ ფანჯიკიძემ შექმნა რომანების წყება, რითაც ამოავსო ქართულ პროზაში არსებული ვაკუუმი მეცნიერულ-ტექნიკური რევოლუციის დროინდელი ცხოვრების, მეოცე საუკუნის მიწურულის ინტელიგენციის წარმომადგენლის განზოგადებული ტიპის, ბირთვული ფიზიკისა და ნეიტრონების საქართველოს ხატვის საქმეში რომ არსებობდა. და, რაც მთავარია, ტექნიკური ეპოქა გურამ ფანჯიკიძემ დახატა ქართულ ეროვნულ-სოციალურ პრობლემებთან მჭიდრო კავშირში, ერის სულიერი ცხოვრების ღრმა ცოდნითი და რუდუნებით. გურამ ფანჯიკიძის სტილს როცა დაახასიათებს მომავლის ლიტერატურის ისტორიკოსი, ალბათ, მწერლის იმ თვისებასაც აღნიშნავს. რომ ქართული პროზის თვალსაჩინო ნიმუშებს, სადაც მანამდე ისტორიული თემატიკა და ქართული სოფლის დიდებულად ამსახველი თხზულებები სჭარბობდა, გურამ ფანჯიკიძემ გვერდით ამოუყენა ულტრათანამედროვე ინტელექტუალის, ატომური ეპოქის შვილის ცხოვრებაზე აგებული რომანები.

ცალკე საუბრის თემაა ცოცხალი, შთამბეჭდავი ხასიათები და მძაფრი, ორიგინალური, არალიტერატურული ტერმინი რომ ვიხმარო, მკითხველის დამბმელი სიუჟეტები, რითაც ასე მდიდარია გურამ ფანჯიკიძის პროზა.

მწერლის ახალი რომანი, „ეშმაკის ბორბალი“, ახალი სიტყვაა

გურამ ფანჯიკიძის შემოქმედებაში.

ჯერ ერთი იმიტომ, რომ თავის ტრადიციულ საკვლევს- ახალგაზრდა კაცის მიერ საზოგადოებაში ადგილის პოვნის თემას, ამ რომანში დაემატა უაღრესად თანადროული და თანამედროვე საქართველოსთვის მტკივნეული პრობლემა – რუსეთის მიერ დაპყრობილი საქართველოს ყოფა-ცხოვრება და კომუნისტური ანექსიის შედეგად დამკვიდრებული ცხოვრების წესის გავლენა პიროვნებაზე.

თითო-ოროლა გამონაკლისის გარდა რომანში კოლონიური უღლის მიერ ფსიქიკადამახინჯებული ადამიანები ცხოვრობენ.

იმპერიას ეროვნული ხასიათისთვის ფრთები შეუკვეცავს, სიამაყე დაუთრგუნავს, პიროვნული თავისუფლება ფეხქვეშ გაუთელავს.

თითქოსდა ეკონომიკურად არა უშავთ „ეშმაკის ბორბლის“ პერსონაჟებს, მაგრამ მწერალი მშვენივრად ხედავს და ჩვენ, კითხვისას ღრმად ვაცნობიერებთ, რომ საზოგადოებაში, სადაც ადამიანის ღირსება გათელილია, ქვეყანაში, სადაც არსებობს „ცენტრი“ და ნაცმენებით დასახლებული პროვინცია, სუნთქვა ჭირს, ადამიანები სქემებად ქცეულან, მათი ყოველდღიურობა სულისშემხუთველად დრამატული და ხშირად ტრაგიკულია.

რომანის მთავარი პერსონაჟი – არჩილ გორდელი, თავს იკლავს, თვითმკვლელობით ამთავრებს სიცოცხლეს მისი პაპაც – პოლკოვნიკი არჩილ გორდელი, არჩილის მამამ, ლევანმა, ციმბირის გულაგები მოიარა და სულიერ-ფიზიკურად გატეხილი პატიმრის აგონიით კვდება, არჩილის დედა – ქეთევანი, მისი მაღალი ღირსებისთვის შეუფერებელ საქციელს სჩადის – შვილის გადასარჩენად ხრუშჩოვს ფეხზე კოცნის, არჩილის შეყვარებული გოგონა, მანანა, ტყვედნამყოფ მამასთან ერთად ყაზახეთში გადაასახლეს...

გაუბედურებულ პერსონაჟთა სიის გაგრძელება კიდევ შეიძლებოდა.

რა დღეშია დაპყრობილი საქართველო, როგორი იყო ჩვენი სამშობლოსთვის სამოცდაათწლოვანი „კომუნისტური სამოთხე“ და განსაკუთრებით მისი ბოლო წლები – აი, რა ახალი მოტივი გაჩნდა გურამ ფანჯიკიძის პროზაში მისი ახალი რომანის სახით. და კიდევ „ეშმაკის ბორბალი“ მწერლის შემოქმედებაში ახალი სიტყვაა იმიტომაც, რომ გურამ ფანჯიკიძის პროზაში პირველად გამოჩნდნენ რეალური პერსონაჟები. რასაკვირველია, ყველა მათგანს ისტორიულს ვერ უწოდებ, მაგრამ ისინი თავიანთი სახელითა და გვარით არიან წარმოდგენილნი და საკმაოდ კოლორიტულად, მართლად დახატულნი მწერლის მიერ (ხრუშჩოვი, აჯუბეი, მჟავანაძე...).

არადოკუმენტურ ნაწარმოებში კონკრეტული პიროვნების შემოყვანა რთული საქმეა: ზედმიწევნით უნდა იცნობდე პერსონაჟის ბუნებას რეალურ ცხოვრებაში და რომანში იგი ისე ფრთხილად უნდა ჩასვა, რომ მხატვრული გამონაგონი არ დაჩრდილოს, ფანტასიით შექმნილი არ გააფერმკთალოს. დღეს, როცა ასე დიდია მკითხველის ინტერესი დოკუმენტური მასალისადმი და დასავლეთში ტრადიციულ-მხატვრული პროზა ლამის დააღრჩოს დოკუმენტურმა, გურამ ფანჯიკიძეს მხატვრულმა ალღომ არც ამჯერად უღალატა, ნამდვილმა ამბებმა მის რომანს მეტი დამაჯერებლობა, კონკრეტულობა და სიმძაფრე შესძინა.

ასე რომ, ჩვენში ამ ბოლო დროს სამწუხაროდ გაჩენილ მოდურ კამათს („რა გვახტუნავებდა, ვეოფილიყავით იმპერიაში, არავითარი დამონებულ- დაჩაგრულნი ჩვენ არ ვეოფილვართ. პირიქით, გალაღებულნი სწორედ მაშინ ვიყავით"...) გურამ ფანჯიკიძემ თავისი მხატვრული სიტყვით, სქელტანიანი რომანით დამაჯერებელი პასუხი გასცა და, უპირველეს ყოვლისა, სწორედ ამ მხრივ არის „ეშმაკის ბორბალი" ჩემთვის საინტერესო.

ვინც ყურადღებით წაიკითხავს სამოციან-ოთხმოციანი წლების ჩვენი ცხოვრების ამ მხატვრულ-ისტორიულ დოკუმენტს, დარწმუნდება, რა საშინელება იყო საქართველოსთვის ბოლო ორი საუკუნის მანძილზე ეროვნული კირთების ქვეშ ყოფნა.

რა ხდება? რუსეთის იმპერიამ დედამიწის ერთ მეექვსედზე მიაღწია თავის საწადელს, თავის სურვილს დაუმორჩილა, დაიმონა განაპირა პროვინციები (და არა მარტო ისინი), საქართველო კი ჯერ ისევ ფეთქავს, საქართველოს ბოლომდე არ დაუჩოქია! მაშ, მთელი ძალისხმევა სტალინის თავგასული სამშობლოს დასაჩოქებლად — ასეთია რუსეთის იმპერატორის, გონებაჩლუნგი (რუსეთს რომ ტრადიციულად არ აკლდა) ხრუშჩოვის საქართველოსთან დამოკიდებულების ანი და ჰაე...

ქართველი ერის ფეხქვეშ გათელვის სურვილით აწყობს იგი 1956 წლის 9 მარტის სასაკლაოს, დამცირებულ გათელილი საქართველოს ხილვის სურვილით ჩამოდის რამდენიმე წლის შემდეგ საქართველოში, ამ ერისადმი ზიზღისა და უპატივცემულობის შეგნებული ჟესტია ნიფხვისამარა ხრუშჩოვის მიერ მჟავანაძის მიღება თავის აპარტამენტში. კომუნისტმა იმპერატორმა ქართველი ხალხის მეთაურს კი არა, დაპყრობილი ერის წარმომადგენელს, თავის ყურმოჭრილ მონას უხმო საწოლ ოთახში და იმის დასამტკიცებლად, რომ არად აგდებდა — ბანჯგვლიანი ფეხებით წარუდგა. დამპყრობელი ერის წარმომადგენლის ამპარტავნულ-სულელური

სახის ხატვით გურამ ფანჯიკიძე თავისი გენიალური წინამორბედების ტრადიციებს აგრძელებს. მოიგონეთ რუსის ოფიცრის სარკასტული სახე („მგზავრის წერილები"), რასპუტინისა და კვაჭანტირაძის შეხვედრა („კვაჭი კვაჭანტირაძე"), სლანსკისა და სავარსამიძის ურთიერთობა („დიონისოს ღიმილი"), ეპისკოპოს პაელესა და ქართველი ექიმის სიტყვიერი დუელი („ლამბალო და ყაშა").

მძაფრი ვნებების რომანია გურამ ფანჯიკიძის ახალი რომანი. რა ძნელი მოსასმენიც უნდა იყოს თანამედროვისთვის ლამის პირში მიხლილი მწარე სიმართლე, ამ სიმართლეს სნეობრივი კათარზისის დიდი ძალა აქვს. უშიშროების ყოფილი აგენტი მანუკაშვილი არჩილ გორდელს მიკიბ-მოკიბვის გარეშე ეუბნება: „აი, თქვენი თაობა ხომ თავს დებს პატიოსნებაზე, ჰუმანიზმზე, კეთილშობილებაზე, შემწყნარებლობაზე, ღმერთმა ნუ ქნას, რომ დრო აირიოს, ღმერთმა ნუ ქნას, რომ უნამუსობას გასაქანი მიეცეს, აბა მაშინ ნახეთ, როგორ დაერევით და როგორ დაჭამთ ერთმანეთს".

იმპერიის სამსახურში შინაური კაცის სიტყვებში ხვალინდელი დღის შიშიც ჩანს და კომუნიზმის მარწუხებით ფსიქიკამოშლილი საზოგადოების სავალალო ნიშანიც. წითელ დროს ადამიანები გულცივებადაც, გულქვებადაც უქცევია. ისინი ზოგჯერ ოსტატურად ინიღბებიან და მხოლოდ ცხოვრებაში ღრმად ჩახედული მწერლის მახვილ თვალს ძალუძს მათი გამოცნობა.

რომანში ბრწყინვალედ დაწერილი ასეთი ეპიზოდი გვხვდება; არჩილ გორდელი და გეოლოგიური სამმართველოს უფროსი გიორგი ხიდთან შეჯგუფულ ხალხს მოჰკრავენ თვალს და მანქანას შეაჩერებენ. მალე ზაჰესთან მტკვარში გადაგდებული გოგონას ცხედარი გამოიტანეს ნაპირზე მილიციელებმა.

გიორგი გულდასმით შესცქეროდა ამ სურათს. როცა ყველაფერი დამთავრდა, მანქანაში შებრუნდა და თანამგზავრს სხეათა შორის უთხრა - მომშივდა, ხომ არ გვესადილაო.

არჩილ გორდელი ასკვნის, რომ კაცი, რომელმაც ხუთი წუთის წინ ოცი წლის გოგონას უსიცოცხლო სხეული ნახა და ახლა, ვითომც არაფერი, ამხანაგს რესტორანში ეპატიჟება, პოტენციური მკვლელი თუ არა, სქელშუბლა, სხვისი ჭირის არად ჩამგდები სნობი მაინც არის.

„ეშმაკის ბორბალი" თანამედროვე ფილოსოფიურ აზროვნებაზე დაფუძნებული, მაღალინტელექტუალური რომანია. სენტენციები რომანში თვითმიზნურად და განყენებულად კი არა, სწორედ რომ პერსონაჟთა მოქმედებაშია ჩართული და მათს საქციელში ცნაურდება.

ამავე დროს არ შეიძლება, არ მოხიბლოს მკითხველი რომანში დახატული ოთხი თაობის პერსონაჟების თვისებებში ამ თაობების სხვადასხვა შეხედულებებისა და ცხოვრების წესის შემჩნევის ავტორისეულმა შესაშურმა უნარმა.

საქართველოს პოლიტიკური ძალების და, საერთოდ, ქვეყნის ბედის ღრმა ცოდნით არის გამსჭვალული დათო გორდელის საუბარი მამის აჩრდილთან, რომანის სხვადასხვა ეპიზოდებში არაერთგან შეხვდებით თანამედროვე მეცნიერების, ხელოვნების (განსაკუთრებით მუსიკის) საკითხებში ღრმად ჩახედული მწერლის ნააზრევს.

რომანში უაღრესად რთული ურთიერთობებია დახატული და, მიუხედავად იმისა, რომ წიგნის ფურცლებიდან თქვენ შემოგყურებენ შთამბეჭდავად დახატული, განსხვავებული ბუნებათვისების ადამიანები, ყველა მათგანის ფსიქიკაზე აშკარად და სამუდამოდ აღბეჭდილია დროის დამღა.

ჭეშმარიტი მწერალი სწორედ რომ იქედან იწყება, როცა იგი ეპოქის ნიშნებს შენიშნავს ადამიანთა სულში და მის მიერ დახატულ პერსონაჟებს გარდასულ დროთა აჩრდილებს არ დაამსგავსებს.

ჩავხედოთ ამ მხრივ „ეშმაკის ბორბლის“ პერსონაჟთა ცხოვრებას. არჩილ გორდელი (შვილი) კონიუნქტურის მონად ქცეული კარიერისტული (და არა მარტო კარიერისტული) ბანგით შეპყრობილი, საქართველოსთვის დამღუპველ ეკოლოგიურ დასკვნას (დარიშხანის საქმე) აწერს ხელს და ამ გადაწყვეტილებამდე იგი იოლად როდი მიდის, არჩილი რთული ბუნების კაცია და მის დასახასიათებლად წინასწარმომზადებული სქემა – იარლიყები (ნაძირალა კარიერისტი) სრულიადაც არ გამოდგება. რომანის გმირს მრავალი პლანით გვიჩვენებს მწერალი. საზოგადოების თუ თავისი ოფიციალური მდგომარეობის ზნეობრივი დაუწერელი კანონებით შებოჭილი არჩილი თავის მოღალატე ცოლს ვერ გაშორებია და წლების განმავლობაში ერთგული ქმრის როლს თამაშობს გულისამრევ ყალბ საოჯახო სპექტაკლში. გაუცხოების მსახვრალი სუსხი მამასა და შვილს შორისაც ჩამდგარა. ავღანეთის ომიდან დაბრუნებული დათო ორი სიტყვითაც არ უამბობს მშობლებს თავის საბრძოლო თავგადასავალს და, როცა მამა მის სხეულზე ჭრილობებს შენიშნავს, სხვათაშორის, აუხსნის – ავღანური სუვენირებიაო.

ამ წერილში არ ვაპირებ რომანის მხატვრულ ანალიზს, საგაზეთო მოცულობა მას ვერ დაიტევს. ვიტყვი ოღონდ, რომ იგი დაწერილია უაღრესად თანამედროვე ხერხებით, საერთოდ, გ.ფანჯიკიძის რომანებში იგრძნობა მძლავრი, დაძაბული რიტმი,

სიტუაციებში ღრმა, ფსიქოლოგიური წვდომა, რომანის გარკვეული ნაწილი დაწერილია პირველ პირში, თითქმის ნახევარი კი ავტორის თხრობას ეთმობა, ვფიქრობ, ესეც ძალ'ხე ორიგინალური ხერხია, პირველ პირში მოგვითხრობს როგორც ავტორი, ასევე მთავარი გმირი არჩილ გორდელი. ალბათ, ამიტომაცაა, რომ იმ მრავალ ხასს, რომელიც „ეშმაკის ბორბალ'ში" გვხვდება, ავტორი ოსტატურად კრავს და ადუღებს. გვი'ხიდავს მახვილი, ლაკონური დიალოგები, ოსტატურად გამოძერწილი ხასიათები. რომანში უხვად გვხდება ძალ'ხე თანამედროვე და ორიგინალური მხატვრული სახეები. აქ მხოლოდ რამდენიმე მათგანს მოვიტან.

„ლინდა აკვარიუმში მოცურავე თევ'სებივით ხედავდა არჩილის ტვინში მბრუნავ ა'ხრებს".

„უიღბლო სიყვარულთან დაკავშირებულ მოგონებათა ჯაჭვის ჩაძირვა არა და არ ხერხდებოდა. იგი თითქოს წყალ'ში მოტივტივე ბურთს ჰგავდა. თუ ხელით არ დააწვებოდი, წყლის სიღრმე'ში არ ჩადიოდა, არ იძირებოდა. ხელს თუ აუშვებდა, უმალვე ზედაპირზე ამოტივტივდებოდა. ხომ არ შეეძლო, მთელი ცხოვრება ამ ბურთისათვის ხელი ჰქონოდა დაჭერილი?!"

„მისი ტვინი ადუღებულ-წყალს ჰგავდა, სადაც მოჩუხჩუხე ა'ხრები კეფას ჩაიდნის სახურავივით ათამაშებდა" და სხვა.

რაკი ავღანეთი ვახსენეთ, მკითხველს მინდა, ვურჩიო, გულდასმით წაიკითხოს რომანის ის ადგილები, ავღანეთის ომს რომ ასახავენ. ეს არის მაღალი რანგის პროზა. მწერლის მხატვრული ოსტატობა გხიბლავთ არა მარტო წიგნის მთავარი სათქმელის ბრწყინვალე გადმოცემით (თუ როგორ ასრულებენ „ინტერნაციონალურ ვალს" ოკუპანტი საბჭოთა ჯარისკაცები), არამედ - ავტორის უაღრესად დამაჯერებელი სვლით ახალგა'ხრდა კაცის სულიერ ლაბირინთ'ში. კითხულობთ ამ ადგილებს და მარტო ავღანეთის ბედთან საქართველოს ახლანდელი მდგომარეობის თანა'ხიარობა კი არ გტანჯავთ, თითქოსდა, გლობალურად დასცქერით დედამიწას, მის სვეს და ყოფას და გიკვირთ, რომ იგი ჯერ კიდევ გულგრილია „უფროს ძმათა" მიერ დატანჯული პატარა ერების ბედისადმი.

ამ წერილს სათაურად „რომანი დაჩოქებულ საქართველო'ს" დავარქვი. დიახ, რომანი კომუნისტური ტირანიით დამხობილი, მსოფლიოს პოლიტიკურ რუკა'ს წაშლილი საქართველოს ცხოვრებას ეხება. მოქმედება სწორედ ჩვენი საუკუნის ოთხმოცდაათიანი წლების დასაწყისამდე მოდის და მაშინ მთავრდება, იპოდრომ'ს პირველ მიტინგებს რომ მართავს მღვიმეებიდან გამოსული ეროვნულ-

გამათავისუფლებელი მოძრაობა.

რა ცინიკურადაც უნდა შეხედონ მავანთ ამ მოძრაობის მიერ მოტანილ შედეგს, ღმერთმა ხომ იცის, რომ იგი დაატყდა ცალ მუხლზე წამოწეულ საქართველოს. ქვეყანას, რომელმაც წამოდგომა სცადა და თავისუფლების ნიავს შუბლი შეუშვირა. დამოუკიდებლობის სურვილის გამო იგი სასტიკად გვემეს, მაგრამ ვერ კი დააჩოქეს.

მე სიამოვნებით დაველოდები გურამ ფანჯიკიძის ახალ წიგნს აწ უკვე მტრებზე შურისძიებით მრისხანედ აქოჩრილ, დაუმორჩილებელ საქართველოზე.

სარეცენზიო რომანზე კი თამამად შეიძლება ითქვას, რომ იგი ჭეშმარიტად ახალი სიტყვაა თანამედროვე ქართულ მწერლობაში და ახლებური გააზრებით, მოვლენათა ორიგინალური შეფასებით, მაღალმხატვრულობით ჩვენი რომანისტიკის საეტაპო მოვლენად შეიძლება ჩაითვალოს.

„ძალიან შორს შევტოპეთ, მამაო. . . "

ათიოდე წელი გვაშორებს საქართველოს ისტორიის ერთერთ უკანასკნელ სისხლიან პერიოდს, კინაღამ „სამარცხვინო პერიოდის" დასაწერად გამექცა კალამი, მაგრამ თავი შევიკავე.

ამ სახელისთვის მაინც ვერ ვიმეტებ 90-93 წლების მოვლენებს ორი მიზეზის გამო; ჯერ ერთი, ამ თარიღს უკავშირდება საქართველოს ეროვნულ-გამათავისუფლებელი მოძრაობის დაგვირგვინება საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადებით და ჭეშმარიტ მამულიშვილთა თავგანწირული ომი რუსი დამპყრობლის წინააღმდეგ.

თუმცა მარტო ჩემთვის, ქართველი მწერლისთვის კი არა, სადღაც სხვა მატერიკზე მჯდომი მსოფლიო ისტორიის ავტორისდა გასაოცრად, ერის ცხოვრების ეს ნათელი დღეები გაბინძურებულია საკუთარი ეროვნული ხელისუფლების დამხობით და სამარცხვინო სამოქალაქო ომით.

რა მოხდა? რა ბანგი ასვეს ასეთი ქვეყანას, რომ გუშინ იმპერიის მარწუხებქვეშ მგმინავმა და ძლიერს სანახევროდგათავისუფლებულმა ადამიანებმა ხელი აღმართეს რამდენიმე თვის წინათ მათ მიერვე არჩეულ პრეზიდენტზე, დაანგრიეს დედაქალაქი და ქვეყანა სამოქალაქო, ძმათამკვლელი ომის ხანძარში გაახვიეს.

ის უცნაური, აბურდულ-დახლართული ეპოქა კიდევ დიდხანს იქნება ისტორიკოსთა, ფილოსოფოსთა, მწერალთა, სოციოლოგთა

თუ პოლიტიკოსთა შესწავლის საგანი. და მაინც, უამრავი კითხვა პასუხგაუცემელი დარჩება, რადგანაც ისე, როგორც ოთხმოციანი წლების დასასრულის ეროვნული ენერგიის მოზღვავება, საზოგადოებრივ ძალთა არნახული გააქტიურებაა ძნელადასახსნელი, ასევე ძნელია, ახსნა მოუძებნო მეოცე საუკუნის დასასრულს ქართველი ერის სრულიად მოულოდნელ ჩაძინებას.

სასიამოვნოა, რომ ამ მოვლენათა ახსნის ავანგარდში ტრადიციულად ისევ მწერლობაა, სწორედ პირუთვნელი მხატვრული მეტყველების თვალით დანახული საქართველოს ათი მრისხანე წელი მისცემს ბიძგსა და უამრავ საბუთს მომავლის მკვლევართ საქართველოს ძნელბედი ისტორიის თეთრი ადგილების შესავსებად.

ზაურ კალანდიამ 1999 წლის „ცისკარში“ (№9, №10) გამოაქვეყნა რომანი „ძეგლი ყველასათვის“. რომანი სწორედ ზემოთხსენებულ ეპოქას ასახავს და ძმათა ომის პანორამული, დამაჯერებელი, შთამბეჭდავი სურათის შექმნის გარდა მოვლენათა არსში წვდომის კეთილშობილური სურვილითაა გამსჭვალული.

უპირველესად საგულისხმო ზაურ კალანდიას მიერ არჩეული ხატვის ორიგინალური მეთოდია. რომანი მთხრობელის სტილშია დაწერილი და ამით უშუალობის სასურველ ატმოსფეროსაც ქმნის მკითხველისათვის. თუ თვით ავტორი იქნებოდა აღმწერი, ან მოვლენათა ცენტრში მდგარი ისტორიულ პირთაგანი გვიამბობდა მის მიერ ნანახსა და განცდილს, დიდი ძალისხმევა დასჭირდებოდა მწერალს, რომ მის მიერ დახატული ფსიქოლოგიური გარემო სუბიექტურისა და პრეტენზიულის (თუ გნებავთ, ტენდენციურის) საშიშროებისაგან გაეთავისუფლებინა. ზაურ კალანდია ამ ნაცად, მაგრამ, ამ შემთხვევაში, არც თუ მომგებიან გზას როდი მოჰყვება, რომანში მოვლენები დანახულია თითქმის ნეიტრალური, მიზეზებში არც თუ გარკვეული და, მგონი, არც თუ დიდად დაკვირვებულ-ჩაძიებული ერთი გაუნათლებელი სოფლელი ბიჭის მიერ, რომელიც ყოველთვის ჩრდილში იდგა, არც ლიდერის თვისებებს ამჟღავნებდა და არც ჰქონდა ამის პრეტენზია. იგი ერთი იმ მრავალათასთაგანი იყო, შემსრულებელი რომ ჰქვიათ, დარბაზში დიდი საქმის განსაჯელად (ან იქნებ სულ ქვეყნის დასაქცევადაც შესულო) გარედან რომ დარაჯობენ და მცველად დაჰყვებიან.

რომანში მოქმედება იწყება სწორედ მაშინ, როცა საქართველოს ორი პრეზიდენტი ჰყავს-ერთი აღმოსავლეთ საქართველოში, მეორე - დასავლეთ საქართველოში.

ჭიჭე (ასე ჰქვია რომანის მთავარ გმირს) ქვეყნის დასავლეთელი მმართველის მარაქაშია, მისი საქმე თოფი და სიფხიზლეა,

მაგრამ რაკიღა საშუალება აქვს, თვალი ადევნოს, რა ხდება, ვინ ჩამოდის და ვინ მიდის (ერთ დღეს ზუგდიდში ჩამოსული ჩეჩენთა დელეგაციაც იხილა), რა მოლაპარაკება-გარიგებებია, ვინ ფუთ-ფუთებს ქვეყანაში და ვინ ითბობს ხელს, ან გუშინდელი ქურდი და ყომარბაზი რა ენერგიულად ცდილობს კანონიერი თუ უკანონო ხელისუფლების ნდობის მოპოვებას, რომ მერე ისევ თავისი უკეთური საქმე განაგრძოს. ჭიჭეც ძალაუნებურად ფიქრობს, აკვირდება და ბევრს რასმე თავისებურ ახსნას აძლევს.

ვიმეორებ, ეს ახსნა როდია იმპერიაში საქართველოს პოლიტიკურ-ეკონომიური ადგილის მცოდნის ან ქართველის ეთნოგენეზისში გარკვეული კაცის წიგნიერი დაკვირვებანი, ჭიჭე არ „ფილოსოფოსობს“ და არც ფანტაზია ჰყოფნის იმისათვის, რომ რაიმე შეთხზას, გამოიგონოს, იგი ერთი უბრალო თვითმხილველია. საროსკიპოში „ლომების შერკინების“ დროს ბედნიერი შემთხვევით წამოტივტივებული ტანდაბალი, დიდთავა, კაჭაფეხებიანი და ამიტომ განდაგან, აჩაბაჩად მოსიარულე, მაგრამ ჩაფსკვნილი და მიწაზე მკვიდრად მდგომი კაცი.

დამერწმუნეთ, მკითხველის ცნობიერებაში დამაჯერებლობის მეტი გარანტი სწორედ ამგვარ გულუბრყვილო თვითმხილველს აქვს, იგი ჭიჭეს უფრო ენდობა, ვიდრე თეორსაყელოიან ესთეტს, რაკიღა თვითონაც მკითხველის უმეტესობა არსთა-არსში ღრმადგაურკვეველთა და სწორედ ჭიჭესმსგავსთა სოციალურ ფენას წარმოადგენს,

ურთულესი ეპოქა რიგითი კაცის თვალით და მის ბაგეთაგან ამოსული პროვინციულ-ქალაქური მარტივი (ზოგჯერ ჟარგონით გაჯერებული) სიტყვებით დახატულიც უნდა გვეხილა და ზაურ კალანდიამ ეს შეძლო. ჭიჭეს სახით მან უკანასკნელი დროის მხატვრული პერსონაჟების გალერეა ერთი უაღრესად დამაჯერებელი, შთამბეჭდავი, კოლორიტული „პატარა კაცით“ გაამდიდრა.

იგი „რევოლუციის რაინდი“ არ არის. ბავშვობიდანვე ობოლი და თანატოლებისგან დაჩაგრული. თავში სატყაპუნებელიც კია, არც ჩხუბისთავია; პირიქით, პირველად რომ ჩხუბში მოხვდა, შიშისაგან ჩაიფსა კიდეც, მაგრამ გადარჩენის საოცარი ყისმათი აქვს და „ეროვნული მოძრაობის რაინდები“ ურთიერთ უაზრო კვეთებაში რომ დაიხოცნენ, სწორედ ჭიჭე გადარჩა. თანამოძმისაგან (ტაია) განწირულისთვის მოღალატის ტყვიაც სასიკვდილო არ აღმოჩნდა და აი, წერა-კითხვის მცირემცოდნე ჭიჭე „ზუგდიდის რესპუბლიკის“ თავისებური მატიანეა. იგი თხრობას სწორედ იმით იწყებს, რომ მწერლობის პრეტენზია არა აქვს. ღმერთმა დაიფაროს, კალმიან

კაცს როგორ შეეხებედავს, კალმიანი კაცისა თოფიან კაცზე უფრო ეშინია, იგი, უბრალოდ, თავისი სიცოცხლის სიზმარივით გაფრენილ მწარე დღეებს იგონებს და წამდაუწუმ, ამოსუნთქვასა და ამოსუნთქვას შორის, ერთ უმთავრეს კითხვას დაუგდებს ხოლმე მისი დეტექტიურ-კოვბოური ეპიზოდების სმენით ღრმად დაინტერესებულ მკითხველს; ერთი რამ ვერ გამიგია, რატომ ესროდა ძმა ძმას, რატომ ვხოცავდით ასე გამეტებით ქართველები ერთმანეთს?

სწორედ ამ რომანის პერსონაჟისაგან ბოლომდე პასუხგაუცემელ კითხვაში ნათლად ჩანს მწერლის პოზიცია და აშკარა მინიშნებაც რომანის რთული კოლიზიების ლოგიკიდან გამომდინარე; ჭიჭე ვერ ერკვევა, მაგრამ შენ კი ერთხელ და სამუდამოდ უნდა გაიგო, მკითხველო, რომ სამარცხვინოზე სამარცხვინო დღეების მოწმე გახდი, რომ ახალ ბაზალეთში ჩაგითრიეს და აწი მაინც ერთხელ და სამუდამოდ დაიხსომ-დაისწავლე; ეს არ უნდა განმეორდეს!

როგორია ჭიჭეს საამდროო განწყობილება? როგორ აფასებს რიგითი მოქალაქე ჩვენს მონაპოვარს? მივიღეთ, რისთვისაც ვიბრძოდით?

„რაღაც ვერ გამოგვივიდა ეს საქმე...

სიძულვილის მეტი რა იყო... აუ, ხელგაშლილი ნგრევის რა აზარტი იყო და რა მკლავგაშლილი ზეიმიც. ერთხანს ფასადი შევულამაზეთ, შევუმკეთ... მეც თქვენს გამო, თქვენსავით მუხლჩაუხრელად, ერთგულად დავქროდი და ღმერთია მოწმე, თუ ვინმეს, მეც გამომიცლია მისთვის ერთი აგური!

რაი მერე?

აი, ამ გადასახედიდან რომ ვუყურებ, არაფერი შეცვლილა, ფრჩხილისოდენაც კი, ისევ იმ ნახიშტრებით არის ეს ქვეყანა გაძეძგილი და სიმწრით მეცინება.

ზაურ კალანდიას, როგორც მწერლის, სტილის უმთავრესი ნიშანი ის გახლავთ, რომ იგი თანამედროვეობის მხატვარია, მოვლენათა ცხელ კვალზე წერს.

ჩვენი დღეების დრამატული კოლიზიები, ამ საოცარი ეპოქის ტრაგიკომედია დღეს მწერალს რომ გულგრილს დატოვებს და სწორედ ეპოქის ელფერის ვერშეცნობის გამო, დისტანციის თეორიის გამოდევნებით სიტყვას არ დასძრავს იმაზე, რაც მისი არსებობის ანსა და ჰოეს შეადგენს, მე ასეთი მწერალი, მაპატიოს და, მწერლად არ მიმაჩნია.

თითქოსდა ჩვენს თვალწინ ამ ათ წელიწადში ათასწლეულის აკუმულირებული ისტორია ჩაეტია; ლამის ომსგადაჩვეულ საქართველ-

ლოს „მოკავშირე რესპუბლიკათაგან“ პირველს მოუხდა სამკვდრო-სასიცოცხლო შეტაკება ნაპოლეონის და ჰიტლერის დამამარცხებელ მონსტრთან, რუსეთთან. ომის ლოგიკით, საქართველო ამ ომში უნდა დამარცხებულიყო და დამარცხდა კიდეც, მოსკოვის კომპიუტერულ ტანკებთან პირტიტველა, მოხალისე ქართველი ბიჭები ვერას გახდნენ. ხელისუფლებამ საბედისწერო შეცდომები დაუშვა ჯერ დაგომისის და მერე სოჭის ხელშეკრულებებით. მერე, როცა ქართველი მეომრები სოხუმში მოტყუებულმა თვითონვე განაიარაღა, ლაჩრულად მიატოვა ბრძოლის ველი და თბილისში გამოიქცა.

მერე იყო სამოქალაქო ომი. საქართველოს ქალაქების ქართველების მიერვე „გმირულად დაპყრობის“ სამარცხვინო დღეები და ბოლოს საქართველოს ყურით შეთრევა დსთ-ში სახელმწიფოს მეთაურის ერთპიროვნული გადაწყვეტილებით.

ამ დროისათვის საქართველოში ორხელისუფლებიანობაა, ქვეყანა ორ ნაწილადაა გაყოფილი. „კანონიერი პრეზიდენტი“ და სახელმწიფო საბჭოს თავმჯდომარე ცალ-ცალკე ექაჩებიან ტვირთს, მაგრამ სიტუაციას თავისსავე საბრძანებელშიც ვერ აკონტროლებენ. ქვეყანაში კრიმინალური ბანდები და გამდიდრების ჟინით შეპყრობილი მოყოჩაღო საქმოსნები დათარეშობენ.

ისტორია ამას ყოველივეს თავის ფურცლებზე მოგვიანებით დააგვირისტებს, მანამდე კი ორად გაყოფილი საზოგადოება ნემსის ყუნწში ძვრება, რომ პარლამენტისაგან 91-92 წლების მოვლენათა ობიექტურ შეფასებას მიაღწიოს, პარლამენტს დრო გაჰყავს და ფიქრობს; ამ ძალით გაწელილი ჟამის შემდეგ ან ვირი მოკვდება, ან ვირის პატრონი, მე კი მშრალზე დავრჩებიო.

მზის სხივს ხელის დაფარებით ვერ შეაჩერებ. ისტორიის წისქვილი რაკი საეჭვოდ ნელა ფქვავს, დროის განაჩენი მწერალს გამოაქვს, მწერალს, ყველაზე უფრო მიუდგომელ და უტყუარ მემატიანეს.

ზაურ კალანდიას მიერ რომანით გამოტანილი განაჩენი ჭეშმარიტი პატრიოტის უტყუარი აზრია ისტორიული საბუთებით გამაგრებული: ძმათამკვლელ ომში გამარჯვებული არ არსებობს. ორივე მხარე სავავალოდ დამარცხდა და დრომ უკვე დაუდგა ყველას სამარცხვინო ძეგლი. დიახ, ძეგლი ყველასათვის სწორედ სამარცხვინო და საზოთიროა.

რომანი მძაფრსიუჟეტიანია. სავსეა დეტექტიური პასაჟებით. პერსონაჟთა მოქმედება გონივრული განსჯის ნაცვლად ხშირად ცხოველური ინსტინქტით იმართება.

ომმა გააშიშვლა ვნებები და წინ წამოსწია ადამიანთა ხასიათის უარყოფითი მხარეები. პიროვნების ფსიქიკაში მთვლემარე მხეცმა გაიღვიძა და ასპარეზზე გამოვიდა. ატმოსფეროც ნერვიულია და პერსონაჟებიც ნერვებდაძაგრულნი დააბოტებენ. ყოველ ფეხის ნაბიჯზე სიკვდილი ჩასაფრებულა.

ეპიზოდები კინოკადრებივით ცვლიან ერთმანეთს. თითოეული ეპიზოდი ცალკეული ნოველის შთაბეჭდილებას ტოვებს და ცხოველი ინტერესით იკითხება;

მკითხველს ამაზრზენ პასაჟებად ამახსოვრდება ტოჩი ჩხოლარიას მოკვლის, გაბოსა და მეძავ გიულის ურიერთობის, ჭიჭეს უკანასკნელი დაპატიმრების და სხვა სცენები.

რომანის კომპოზიცია ისე მტკიცეა, ისე მკვიდრია ლოგიკური კავშირი ნაწარმოების ცალკეულ ეპისოდებს შორის, რომ მკითხველს მოწყენისათვის წამი არ რჩება, ავტორი იუველირის სიზუსტით არჩევს დეტალებს. თანაც სხვადასხვა ფსიქოლოგიური დატვირთვის, სხვადსხვა ტემპერამენტის, თუ გნებავთ, ლირიული და დრამატული პასაჟების მონაცვლეობით რომანს სასიამოვნოდ საკითხავს ქმნის, მონაცვლეობენ მაროდიორთა განურჩევლად ყაჩაღური ეპიზოდი და მოძმისთვის თავდადების, მეგობრობის სულშიჩამწვდომი სცენები, ტლანქი, ეროტიკულ-სექსუალური ორგიები და გოგოს და ბიჭის ნაზი სიყვარულის ეპიზოდები...

ჭიჭე, გაბო, ტოჩი ჩხოლარია, გიული, ავტორიტეტა, ლოთი პოეტი, კიკი, გურამი გორა, მამაო გურგენ... აი, ზაურ კალანდიას ახალი რომანის პერსონაჟთა არასრული სია. ყველა მათგანს ხასიათის თავისებური შტრიხი, გამორჩეული პიროვნული ნიშანი მიჰმადლა მწერალმა. „ძეგლი ყველასათვის", თანამედროვე რომანის მოსაწყენ ზებრებივით ურთიერთსდამსგავსებულ პერსონაჟთაგან განსხვავებით, ის შემთხვევაა, როცა მოქმედი პირი გამახსოვრდება, ერთი მეორეს არა ჰგავს, ისინი ყალბი ინტელექტუალიზმით, უსაგნო ფილოსოფოსობით, მთქნარებისმომგვრელ დიალოგებით კი არ დახატა ავტორმა, არამედ ბუნებრივი, ცხოვრებისეული ელფერით გამოკვეთა. მოულოდნელად, დინამიკურად გამოჩნდებიან ზაურ კალანდიას პერსონაჟები წამიწამ ელვით განათებულ, საეროოდ კი ჩაბნელებულ ცხოვრებისეულ სცენაზე და მოულოდნელადვე ქრებიან, ან ძმათა უაზრო რკინებაში სიცოცხლეს სტოვებენ, „სტეჩკინის" კანონადაში, თითქოს ტყვიამ შიგ გულში გაგიარაო, ელდასავით გაკვესავს სასიკვდილოდ განწირული კაცის შეძახილი;

-არ მესროლო, ბიჭო!

მაგრამ ამ უკანასკნელ შეძახილს ქართველისვე კბილთა ღრჭიო-

ლი, ყურისგამგლეჯი გინება და ტყვიის სეტყვა ფარავს.

ამ რომანში ადამიანებს ხშირად სრულიად გაუაზრებლად, განუსჯელად გამოაქვთ განაჩენი ერთმანეთისთვის. თითქოსდა სასიკვდილო ციებ-ცხელებას შეუპყრია ქვეყანა. თითქოსდა, წარღვნისწინა გუგუნი დაძრულა კავკასიონიდან და ადამის ტომი მეორედ მოსვლის ძრწოლა-სიჩქარეს შეუპყრია.

ულმობელი დროის დამახასიათებელ ერთ ამონარიდს მოვიტან რომანიდან;

„ის დროა, ისეთ ფა'სა'ში ვართ, სად აოროქლდები და გაქრები, არავინ იცის. სამარე უნდა იყო, ბოქლომი უნდა დაიდო პირზე, თუ არ გინდა, ტყვიაჩადულებულ სამარედ იქცე.

-ძალიან შორს შეეტოპეთ, „მამაო“.

სწორედ, რომ გურგენ მღვდელთან რომანის მთავარი მოქმედი პირის დიალოგებია ერთგვარი 'სნეობრივი კამერტონის როლის შემსრულებელი და ამ წერილის სიმბოლურ წერტილადაც ერთი უკანასკნელი დიალოგი უნდა გამოვიყენო.

„-რა ეშველება ქვეყანას, მამაო?

გაღი'სიანებას ვერ ვმალავ.

-ქვეყანას ეშველება, ჩვენ რა გვეშველება, ისა თქვი, ხუმრობს იგი.

-ამათ ხელ'ში, ალბათ...

მეღიმება.

-იცი, ჭიჭე, რას გეტყვი. დრო მოვა, ესეც გადაივლის. ყველაფერს თავისი სახელი დაერქმევა“.

ნაწილობრივ მართალი აღმოჩნდა, მამაო გურგენ.

წარღვნამ გადაიარა.

დარეჯგვილი საქართველო ისევ ფეთქავს.

თუმცა „ყველაფერს თავისი სახელი“ ჯერჯერობით ვერა და ვერ დაერქვა.

მე-20 საუკუნის უკანასკნელი ათწლეული და ქართული მწერლობა

მე-20 საუკუნის 90-იანი წლების პარმაღზე მსოფლიოს უდიდესი ისტორიული მოვლენა მოჩანს. დაინგრა რუსეთის იმპერია და რუსეთის მიერ დაპყრობილ ქვეყნებს, კომუნისტური კონსტიტუცია რომ ცინიკურად „მოძმე რესპუბლიკებს" ეძახდა, საშუალება მიეცათ, დამოუკიდებელი სახელმწიფოებრიობის გზას დადგომოდნენ, თუმცა იმპერია პოზიციის დათმობას ასე იოლად არ აპირებდა და მისი მსახვრალი ტორი არაერთგზის ცეცხლითა და მახვილით დაატყდა დამოუკიდებლობისაკენ მიმსწრაფლ ქვეყნებს, განსაკუთრებით ბალტიისპირეთს, აზერბაიჯანს და საქართველოს.

იმპერიულმა მონსტრმა თავისი ამბიციები ნაწილობრივ მაინც იმით დააკმაყოფილა, რომ მოდერნიზება სცადა იმპერიული სისტემისა და შექმნა ე.წ. თანამეგობრობა, რომელსაც „სნგ" უწოდა; ხოლო, როდესაც დარწმუნდა რუსეთის სისხლიანი პრეზიდენტი, ელცინი, რომ ყოფილი მოკავშირე რესპუბლიკები იმპერიულ ყულფში თავის გაყოფას აღარ აპირებდნენ, მთელი მსოფლიოს თვალწინ გაუგონარი უტიფრობით, ომის გამოუცხადებლად მიმართა ცეცხლი და მახვილი ყველაზე ურჩი რესპუბლიკისადმი - ეს „ურჩი" ქვეყანა საქართველო იყო.

რუსეთის ჯერ კიდევ ძლიერმა არმიამ, როგორც მოსალოდნელი იყო, 1993 წელს დაამარცხა მოხალისეთაგან შემდგარი ქართული ჯარი და პირველი წარმატებული ფაშისტური აგრესიის შედეგად საქართველოს წაართვა აფხაზეთი და სამაჩაბლო.

საქართველოს დაპყრობა რომ გაადვილებოდა, ე.წ. აფხაზეთის ომის დაწყებამდე ერთი წლით ადრე რუსეთის ძალისხმევით საქართველოში დაემხო ეროვნული ხელისუფლება და ხალხის მიერ არჩეული პირველი ეროვნული პრეზიდენტი, ზვიად გამსახურდია, საქართველოდან განდევნილ იქნა.

რუსეთის გამოუცხადებელი ომი საქართველოს წინააღმდეგ დღემდე გრძელდება.

„გაიძვერა მოყვარე" აფხაზეთით და სამაჩაბლოთი არ კმაყოფილდება და ცდილობს, არა მარტო მოაშთოს საქართველოში დასავლეთზე ორიენტირებული სახელმწიფო სისტემა, არამედ კიდევ უფრო დაარღვიოს საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობა, ამჟამად კი რუსეთის სამიზნედ პანკისის ხეობა, ჯავახეთი და აჭარა ქცეულა.

ასეთი უაღრესად რთული ისტორიული კატაკლიზმები ხვდება ასახვის ობიექტად ქართველ მწერალს.

ეპოქის პარადოქსულობას რომ თავი გავანებოთ, მწერლის თვალსაწიერში სრულიად ახალი ფსიქოლოგიურ-სოციალური შეხედულებებით დატვირთული ადამიანი შემოდის.

200-წლოვანი მონობის შემდეგ ქართველი კაცი პირველად გახდა თავისუფალი და გაუჩნდა პასუხისმგებლობის გრძნობა ქვეყნისა და ეპოქის წინაშე.

შინაგანი წინასწორობის რღვევით, შეხედულებათა რადიკალური გადაფასებით, ხვალინდელი დღის შიშით მიმდინარეობს დამოუკიდებელი საქართველოს მოქალაქის ჩამოყალიბების პროცესი, და, სრულიად ბუნებრივია, რომ ლიტერატურა ფეხდაფეხ ვერ მიჰყვება ამ ანქარებული დროის ელვისებურ სრბოლას.

მე-20 საუკუნის 90-იანი წლების ეპოქალური მოვლენების მხატვრულ კვლევას, ალბათ, საუკუნეები დასჭირდება.

უპირველესი სიახლე, რაც 90-იანი წლებზე შექმნილ ნაწარმოებებს აშკარად დაეტყო, ეს გახლავთ მწერალთა პოზიციების სხვადასხვაობა.

იოლი არ აღმოჩნდა კომუნისტური სტერეოტიპების ერთგულებიდან ეროვნულ პოზიციაზე ერობაშად გადმორთვა.

ეროვნული ბეგთარი მხოლოდ იმ მწერლებმა მოირგეს თავისუფლად და ბუნებრივად, ვის შემოქმედებაშიც ქართული ლიტერატურის ეროვნული ტრადიციებისადმი ეროგულების ძარღვი ფეთქავდა, ვინც კომუნისტური ტირანიის ცენზურის მარწუხებში თავისთავს ხშირად შეახსენებდა ხოლმე ილია ჭავჭავაძის ნათელ მაგალითს და ახერხებდა, სოგჯერ მინიშნებით და სოგჯერ პირდაპირ ქვეყნის თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობის ბძოლის იდეა გაეტარებინა.

შეხედულებათა ამ სხვადასხვაობამ და, ვინ იცის, იქნებ საქართველოს მომავლისადმი გულწრფელმა შიშმა გამოიწვია მწერალთა ერთი დიდი ჯგუფის წინააღმდეგობა ეროვნული ხელისუფლებისადმი და ნებით და უნებლიედ იმის გვერდით დადგომა, ვინც საქართველოში ეროვნული ხელისუფლების დამხობა მოამზადა. ხოლო, როდესაც მწერლობისგან სრულიად დამოუკიდებლად მოხდა ეს საეალალო ფაქტი, არაერთმა მწერალმა იხტიბარი აღარ გაიტეხა და გულწრფელი მონანიების ნაცვლად ეროვნულ მოძრაობაზე და მის ლიდერზე აშკარად ტენდენციური გამონათქვამებით და, რბილად რომ ვთქვათ, ცალმხრივი პუბლიცისტური წერილებით სცადა „ეპოქის ასახვა“.

ლიტერატურის ისტორიამ ამგვარი კონიუნქტურის მაგალითები იცის.

თითქმის იგივე განმეორდა 1918-21 წლებშიც. თუ ზოგი მწერალი დამოუკიდებელი საქართველოს მედაფდაფედ იქცა, სხვანი კვლავ რუსეთს და მსოფლიოს პროლეტარულ ერთობას მისტიროდნენ, ხოლო საქართველოში ხელისუფლების დადგომისთანავე ბოლშევიკთა წისქვილზე დაიწყეს წყლის დასხმა და არაერთმა მათგანმა ისე დაასრულა საიცოცხლე, რომ მარქსიზმ-ლენინიზმისადმი ერთგულება გულიდან არ ამოუღია. 90-იან წლებში რამდენიმე მწერალი მოვლენათა შემდგომმა განვითარებამ საბოლოოდ დაარწმუნა, რომ ეროვნული ხელისუფლებისადმი გაბუტულის პოზაში დგომა აშკარად არ შეესაბამებოდა მწერლის მოქალაქეობრივ ფუნქციას და ერის განწყობილებას. ამიტომაც განმარტოვდა, ლიტერატურულ ცხოვრებაში აქტიურად აღარ მონაწილეობს და თავის მუზას ისტორიული თემებისადმი სამსახური დაუსახა მი'ზნად. რაც, თუ თანამედროვეობიდან გაქცევას არა, მოვლენათა ცხელ კვალ'ზე, ერის კეთილ და ჭკვიანი მრჩეველის ფუნქციაზე ნაწილობრივ უარის თქმას ნიშნავს. დღეს ლიტერატურაში პოზიციათა ეს სხვადასხვაობა იმდენად თვალსაჩინოა, რომ ქართველ მწერალთა ერთ შემოქმედებით კავშირში გაერთიანებაც კი შეუძლებელი გახდა, მიუხედავად მავანთა ენერგიული ძალისხმევისა, რომელიც მიმართულია პოზიციათა შეჯერებისა და შერიგებისაკენ.

აქედან ერთი დასაკვნის გამოტანა შეიძლება; მწერლის ფაქიზი სული, ჩანს, იმდენად გაატლანქა კომუნისტური ცხოვრების წესმა, რომ იგი ჯერჯერობით ვერ დარწმუნდა ქვეყნის დამოუკიდებლობის სიკეთეში. ზოგი მათგანი აშკარად მისტირის რუსულ ჩექმას, ზოგი კი, რა უცნაურადაც უნდა მოგეჩვენოთ. 90-იანი წლების დასაწყისის ეროვნულ-განმათავისუფლებელ მოძრაობას „ეროვნულ-დამანგრეველ მოძრაობას" უწოდებს.

დიდი ფილოსოფიური დაკვირვება არ უნდა სჭირდებოდეს იმის გარკვევას, რომ ჭეშმარიტი მწერლის უწმინდესი მიზანი თავისი ხალხის დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლაა და, აქედან გამომდინარე, სრულიად ბუნებრივია, რომ ზვიად გამსახურდიას მსოფლმხედველობრივ მრწამსს ალტერნატივა არ გააჩნია, საკუთარ ნაჭუჭში ჩაკეტვა და „მე პოლიტიკაში არ ვერევი" პოზიციაზე დგომა ვერავითარი ნუგეშია იმისათვის, რომ მწერალს მისმა მკითხველმა ილიას ხაზიდან განდგომა არ უსაყვედუროს.

ჩვენს დაუდგრომელ დროში მკითხველს, უპირველეს ყოვლისა, თანამედროეეობის ურთულეს პრობლემებზე სჭირდება მწერლის

პასუხი, ხოლო, რაც შეეხება ყოველდღიურობის ფუსფუსით თავის არ ატკივების, ილია ჭავჭავაძესაც შეეძლო, მჯდარიყო საგურამოს მე-2 სართულის აივანზე და ეწერა „ოთარანთ ქვრივის“ მსგავსი გენიალური მოთხრობები, არ გაეკარებინა ეპოქის მტვერი თავისი მწერლური მანტიისათვის, „არც ქუჩაში ყეფით“ (აკაკის გამოთქმა) და თავისუფლებისაკენ მოწოდებით მოემართა მის წინააღმდეგ თვითმპყრობელობისა და საიდუმლო პოლიციის მანქანა.

მაშინ იგი არც ბერდენკის ტყვიას მიიღებდა შუბლში და ვინ იცის, იქნებ თავისი შემოქმედება უფრო მეტი დიდებული პოეტურ-პროსაული ქმნილებით გაემდიდრებინა, მაგრამ ასეთ შემთხვევაში ილია ჭავჭავაძე ილია ჭავჭავაძე არ იქნებოდა. მას ერთ დიდ მწერლად მივიჩნევდით და არა მე-19 საუკუნის საქართველოს სულიერ მამად, ეროვნულ-განმათავისუფლებელ მოძრაობას მსხვერპლად რომ შესწირა თავისი ფარზე აზიდული სიცოცხლე.

აი, ამიტომაც ღრმად ვარ დარწმუნებული, რომ ლიტერატურის ისტორია შეუცდომელი განსჯის შემდეგ სათანადოდ დააფასებს იმ ეროვნულ მწერალთა მტკიცე ნებას და გაუბზარავ სულისკვეთებას, ვის წინაშეც ერთი წუთითაც არ დამდგარა საკითხი, რა ორიენტაცია აერჩიათ და ვის გვერდით მდგარიყვნენ.

ისინი ყოველგვარი ყოყმანის გარეშე აღმოჩნდნენ ეროვნული მოძრაობის გვერდით და, მართალია, ამის გამო თავს გაუმზადეს მძიმე განსაცდელი, დამცირება, დარბევა, რეზინის ხელკეტებით ცემა, პოლიციაში წამდაუწუმ გამოძახება, ინსინუაციის კორიანტელში გახვევა და ა.შ., მაგრამ ცხოვრებამ მათი არჩევანი საბოლოოდ გაამართლა, მოსალოდნელიც იყო.

დღეს, მართალია, წინააღმდეგობათა შედეგად, მაგრამ ეროვნულ ძალთა მიმართ მიყენებული ჭრილობების შეხორცებას ხელისუფლებაც კი ცდილობს, კონსტანტინე და ზვიად გამსახურდიების სახლ-მუზეუმს არემონტებენ, საქართველოს პირველი პრეზიდენტის დაბადების დღეს აღნიშნავენ და მის სახელს ქუჩებს არქმევენ... რაც მთავარია, საქართველოს პარლამენტი დაგვიანებით, მაგრამ მაინც იღებს დადგენილებას იმის შესახებ, რომ 1992 წელს საქართველოში ეროვნული ხელისუფლების იარაღით დამხობა იყო უკანონო და უსაფუძვლო ვანდალური აქტი.

ასე რომ, ნელნელა კეისარს თავისი სახელი დაერქმევა, წყალი ნაგუბარში დადგება, ხოლო ის მწერალი კი, ვინც ეროვნული მოძრაობის მიმართ დღემდე არასწორ პოზიციაზე დგას (რაც ხშირ შემთხვევაში გამსახურდიასადმი პიროვნული პათოლოგიური სიძულვილით მოსდის), ისტორიას კალამაჩქარებულ გულნამცეცა

„მოღვაწედ“ შერჩება.

მეორე ნიშანი მიმდინარე ლიტერატურული პროცესისა არის ჟანრულ ძიებათა გამრავალფეროვნება. თითქოსდა, სოციალისტური რეალიზმის მიერ შტამპად ქცეული სტერეოტიპები პერსონაჟის სწორხაზოვნებისა ერთბაშად დაიმსხვრა და თვალშისაცემ ჟანრულ სიახლედ პროზისა და პოეზიის ერთგვარი გადოკუმენტურება, რეალური ცხოვრებისეული მაგალითებით ნაწარმოების აღჭურვა დამკვიდრდა.

დოკუმენტურობამ პუბლიცისტურობას ფართოდ გაუღო კარი, ხოლო პუბლიცისტურობამ კი ნაწარმოებს მხატვრული კონკრეტულობის ელფერი შესძინა. ერთი შეხედვით, კაცს ეგონება, რომ მონუმენტური განმაზოგადებელი ლიტერატურული ტილოების შექმნის, ე.წ. მოსამზადებელი პერიოდი მიმდინარეობს. თითქოსდა, მწერლები ცდილობენ, მოასწრონ და ჩაინიშნონ ყოველდღიურობის ყველაზე შთამბეჭდავი ფაქტები და მოვლენები, რათა მათი სრულყოფილი ხვალინდელი ხორცშესხმისათვის მასალა მზად ჰქონდეთ. ამიტომაც ასე მომრავლდა ჩვენს ლიტერატურაში უკანასკნელ ხანს თითქოსდა დაუმთავრებელი, ეროი შეხედვით, კომპოზიციურად შეუკვრელი, ცნობიერების ნაკადს დამორჩილებული რომანები და მოთხრობები, დოკუმენტური და მხატვრული პროზის ერთგვარ სინთეზად რომ წარმოგვიდგება.

ამ თხზულებებში ზოგჯერ არა მარტო ისტორიულ ფაქტს ჰქვია თავისი კონკრეტული სახელი, არამედ პერსონაჟებიც კი თავისი ნამდვილი სახელითა და გვარით წარმოგვიდგებიან. ამ სტრიქონების ავტორის სიმპათიები, პირველ რიგში, იმ შუბლსე ოფლგადამდინარე, თანამედროვეობის ამსახველ იმ მხატვრულ მემატიანეებს ეკუთვნის, ვინც არ დაიზარა და მებრძოლის ფარაჯა ჩაიცვა, „მაღალ მატერიებს“ გარკვეული დროით გამოარიდა თავისი კალამი და ფუტკარივით დღედაღამ ფუსფუსებს, რომ მომავალ თაობებს არ დაუკარგოს ჩვენი მღელვარე ცხოვრების არცერთი მნიშვნელოვანი ნიუანსი.

თითქმის იგივე მოვლენები ხდება პოეზიაშიც, თუმცა პოეზია ლიტერატურის უფრო მობილური სახეა და იგი ყოველდღიურობას, აღწერითობას, დოკუმენტურობას ნაკლებად იტანს. როგორც ჩანს, ახლა „ცისფერი სალონების“ დრო ნაკლებად არის და თუმცა პოეზიაში მომწოდებლურმა, მოქალაქეობრივმა, ეროვნულმა პათოსმა იმძლავრა, ლექსი მაინც ვერ დაახრჩო „წვრილმა ამბებმა, ამონაწერმა გაზეთებიდან“.

90-იანი წლების I ნახევარში შეიძლებოდა გეფიქრათ, რომ

ლიტერატურამ დაკარგა მკითხველზე ზემოქმედების ჩვეული ტრადიციული ძალა. რამდენიმე თვალსაჩინო მწერლის აშკარად გამოხატულმა არასწორმა ეროვნულმა პოზიციამ მკითხველი იქამდეც კი დააბნია, რომ თბილისის ერთ-ერთ მოედანზე წიგნების დაწვის ვანდალური ფაქტის მოწმეც კი გავხდით, წიგნების დაწვისა, და ეს ხდებოდა რუსთაველის, ილიას, აკაკის, ვაჟასა და გალაკტიონის ქვეყანაში.

შედეგად ის მივიღეთ, რომ მკითხველთა დიდმა ნაწილმა წიგნს ზურგი შეაქცია, თაროებზე ხელუხლებლად იდო არა მარტო თანამედროვე ქართველ მწერალთა, ლიტერატურის კლასიკოსთა წიგნებიც კი და მხატვრული სიტყვისადმი ამ გაგულგრილებას მარტოოდენ ეკონომიური სიდუხჭირე როდი ედო საფუძვლად. უკანასკნელ წლებში, შეიძლება თამამად ითქვას, რომ უნდობლობის ყინული მწერალსა და მკითხველს შორის გალღვა და ერი კვლავ შებრუნდა თავისი მწერლისაკენ. მაგრამ ჭკუანასწავლი მკითხველი უკვე სრულიად სამართლიანად იმ მწერალს აკითხავს და იმ წიგნს იღებს ხელში, ვინც ეროვნულ ჭირ-ვარამს გამოხატავს და რაც მის გულისთქმას ესალბუნება.

მიმდინარე ლიტერატურული პროცესის მესამე ნიშანი მისი არნახული გამრავალფეროვნება ანუ მრავალსპექტრიანობა გახლავთ, ისე, როგორც 20-იან წლებში, მწერლობაში დაიბადა უამრავი ლიტერატურული სკოლა და მიმართულება რეალიზმის, სიმბოლიზმის, ფუტურიზმის, აკადემური ასოციაციის და სხვათა სახით, ასევე თანამედროვე ლიტერატურის მკვლევარს ხელდაკაპიწებული შრომა მოუწევს დღევანდელი ლიტერატურული ცხოვრების ურთულეს লাბირინთებში გასარკვევად. ტრადიციული მწერალთა კავშირის გვერდით და მის წიაღშიც გაჩნდნენ ახალ-ახალი შემოქმედებითი ჯგუფები და კავშირები. გავბედავ და თავს ვიღებ ზოგი მათგანის ჩამოთვლას, რა თქმა უნდა, არა სიზუსტის პრეტენზიით, არამედ ლიტერატურულ პროცესთა მომავალი მკვლევარისათვის საქმის გაადვილების მიზნით, ესენია; „გულანი“ (მაყვალი გონაშვილი, ე. ჟღენტი, თ. შარვაძე...), „მე-20-საუკუნე“ (লაშა თაბუკაშვილი), ალ. ორბელიანის სა'ზოგადოებასთან არსებული გაზეთ „ჩვენი მწერლობის“ და „ომეგას“ ლიტერატურული ჯგუფი (ოთარ ჩხეიძე, როსტომ ჩხეიძე, ნ. შატაიძე, მ. ჯოხაძე), ჟურნალ „აფრას“ ჯგუფი (ნაირა გელაშვილი...), „ლიტერატურული მუზეუმი“ (იზა ორჯონიკიძე...), პოსტმოდერნისტები (დავით ბარბაქაძე, შოთა იათაშვილი...), „მარად ახალი ქნარი“ (ქეთევან დოლიძე, სევარიონ ნადირაძე, მიხეილ ღანიშაშვილი, ტრისტან მახაური...), ახალგაზრ-

და მწერალთა გაერთიანება (აკა მორჩილაძე, დათო ტურაშვილი, რატი ამაღლობელი, ლაშა იმედაშვილი, ლაშა ბუღაძე, დავით ქართველიშვილი...) „სარები გრიგალში“ (ცოტნე სივსივაძე, უჩა ღონღაძე, ზაზა ჭანტურია და სხვა.), „საქართველოს მწერალთა დარბაზი“, რომელშიც ძირითადად გაერთიანდნენ ის მწერლები, ვინც საქართველოს მწერალთა კავშირის ოფიციალურ პოზიციასთან შეუთავსებლობის გამო 1992 წელს დემონსტრაციულად დატოვა მწერალთა კავშირი...

ლიტერატურული სპექტრის გამრავალფეროვნება და გამრავალსახოვნება იმის ნიშანია, რომ საქართველოში ლიტერატურული ცხოვრება ახალ საინტერესო ინერციას იძენს და მკითხველის გულისთქმის გამოხატვის თუ ეპოქის მაღალმხატვრული, ადეკვატური ასახვის ახალ პერსპექტივაზე მიგვანიშნებს.

გვეძახდა და ხმა არ გავეცით, დაგვიკაკუნა და არ გავულეთ

რატი ნინუას ხვედრი, ალბათ, მაშინ გადაწყვიტა არსთაგამრიგემ, როცა სიყვარულის და პოეზიის ნიჭით მოაელინა ამქვეყნად.

ჩვენ მის ბედში ვერაფერს შევცვლიდით.

ანთებული გული ჩვენს თვალწინ ჩამოატარა, თვალებში ჩაგვხედა, თავისი მისია შეასრულა და გაუჩინარდა.

დრო გარბის. ვისაც მეოცნებე თბილისელი ბიჭის სახე თვალწინ უდგას, ისინიც გარდავლენ ამა სოფლიდან.

ოდენ ეს წიგნი გამოიხმობს რატი ნინუას სიკვდილისა და დავიწყების მღვიმიდან ლაზარესავით.

...თვითმკვლელთა უმეტესობა წერილს სტოვებს.

წავიდა და უეცარი გაფრენის მიზეზი ერთი სტრიქონიც არ დაგვიტოვა.

ოდენ რებუსად და თავსატეხად გვიქცია იმ გასროლის საშინელი წამი.

ალბათ, იფიქრა (და სწორედაც), რომ მიზესთა დაკონკრეტება გააფერმკრთალებდა უსასტიკეს განაჩენს, თავის ეპოქას, ულმობელ სინამდვილეს, თავის ბედს რომ გამოუტანა.

არა და, მის საქციელში ამოუცნობი თითქმის არაფერია.

წაიკითხეთ რატის მიერვე წერტილდასმული მისი ცხოვრების

დიდი წიგნი და პასუხს იქ იპოვით.

ვინც რატის იცნობდა, მისი ნაბიჯი არ გაკვირვებია.

ვინც არ იცნობდა...

თუმცა, ვიცნობთ კი ადამიანები ერთიმეორეს?

ის მცირე მონაკვეთი დროისა, ღმერთი ერთმანეთთან წუთიერად მისაახლებლად რომ გადმოგვიგდებს ხოლმე, განა საკმარისია იმისათვის, რომ ერთმანეთი კარგად გავიცნოთ?

* * *

1989 წლის 9 აპრილს რატი ნინუა თორმეტი წლის იყო. საერთოდ, თორმეტი წლის ბიჭუნები რიკტაფელას უკაკუნებენ და ქვეჯინის სატკივართან ბუნდოვანზე ბუნდოვანი კავშირი აქვთ, ტატოს გუმანს კი სხვა ტალღები ასკდებოდნენ, თითქოსდა ბავშვობისთვის აღარც ეცალა:

ფრთათეთრ ანგელოსების თრთის გაშლილი ბანაკი,
მამულის სამსხვერპლოზე ადის ხალხი ზვარაკად,
ეს რა სულმა გაშალა ძველი დროშა ქართული,
დავითის და ვახტანგის გულებში გარანდული.

...დაღლილი საქართველო ძაძებით იმოსება
და რაინდებს ლოცავენ თეთრი ანგელოსები.

თორმეტი წლის ბიჭი წერს ამ სტრიქონებს საბედისწერო ცხრა აპრილის მეორე დღეს.

მერე, როცა წამოიზარდა, უყოყმანოდ ჩადგა დამოუკიდებელი, თავისუფალი საქართველოსთვის მებრძოლ მამულიშვილთა რიგებში.

უბის წიგნაკში ვუპოვეთ ზვიად გამსახურდიასადმი მიძღვნილი ერთსტროფიანი ლექსი:

ყოველ ახალ წელს
ჩემს ნაძვის ხეზე,
სათამაშოებს შორის, ერთი
ჰკიდია ცრემლი.

* * *

რატი ნინუას მშფოთვარე სული გრძნობდა და ხედავდა, როგორ ჯიჯგნიდა მარიონეტული მთავრობის მსახვრალი ხელი საქართველოს ეროვნულ სხეულს.

„სურთ, საქართველო, პირველ რიგში, ზნეობრივად გახრწნან, გადააგვარონ, ათასი საცდურით მოხიბლონ ქართველები. გან-

საკუთრებით იღწვიან ახალგაზრდობის ზნეობრივი დეგრადაციისათვის, რათა უზნეო და „დასავლურმა“ საქართველომ სამარადისიან უფალს წაართვას შესაძლებლობა მადლის ზეგარდმოვლენისა ჩვენზე და ამით ბოლომდე მათ ტყვეობაში აღმოვჩნდეთ, უფლისა მადლის გარეშე დარჩენილი.“

რა ჩამორეცხავს ბრძენი ბავშვის ამ ბრალდებას ქვეყნის დაღუპვის მოსურნეთა ბნელი სახიდან.

თვით კი თავისუფლების მოედანზე, სტუდენტურ ზეიმზე, ხელისუფლების ტაშს აყოლილი თანატოლებისგან განზე გამდგარი, ტუჩმოკუმული, და სიბრაზისაგან სუნთქვაშეკრული შესთხოვდა უფალს:

მექმენ მფარველად, მექმენ დამხმარედ.
მექმენ დამსჯელად და შემბორკველად,
თუ არ აღმადგენ, როგორც ლაზარეს,
ნუ გამხდი ავის კარზე მროკველად.

* * *

ჩვიდმეტი წლის ჭაბუკმა საოცარი მინიატურა დაწერა - „სიზმრებში მცხოვრები კაცი.“

ლირიკული გმირი ურბანიზმის ეპოქასთან შეუთავსებლობით თავისი არაამქვეყნიურობის, გვიან დაბადებულის სინდრომის ახსნას ცდილობს.

„...ის სიზმრებში და წარმოდგენებში ცხოვრობდა. მთელი არსებით იქ იყო გადასახლებული.

...ცხენების ფლოქვთაცემა და ხმამაღლა ჭიხვინი უფორიაქებდა სულს. ეზმანებოდა აბჯროსანთა თორ-მუზარადის ლაპლაპი, ხმალთა კვესება და ფართა ყღარუნი. გმირული წარსულის ჰეროიკით ცხოვრობდა იგი და ვერ ამჩნევდა (თუ არ ამჩნევდა) გარსმომდგარი ეპოქის სხვანაირობას. თვით ყველაზე წარმავალი და წვრილმანი საქმით დაკავებულიც კი ვერ წყვეტდა ფიქრს გარდასულ ლანდებს -რატი ორბელიანებს და ნიანია ბაკურიანებს, ერისთავებს და სპასალარებს, აივენგოებს და სედრიქ საქსონელებს.

და მიაჩნდა, რომ ბუნებას შეცდომა მოუვიდა, როცა ის მეოცე საუკუნეში გააჩინა.“

არა, ეს რაინდული რომანების კითხვით აღტკინებული ყმაწვი-

ლის რომანტიკული ამონაკვნესი არ არის.

ეს მინიატურა გაცილებით უფრო ღრმაა, ვიდრე ერთი შეხედვით შეიძლება, მოგეჩვენოთ.

რატი ერთხელ კიდევ მოაელვებს თვალს მის ირგვლივ მორიალე ბრბოს. ცოდვის მორევში ათქვეფილ საქართველოს და მშობელი მიწის ყოველი მტკაველისათვის ბრძოლაში შუბლზეოფლგადამდინარე, ხელხმლიან, ნამდვილ საქართველოს მოისაკლისებს.

* * *

ნახეთ, რა ლიტერატურული ლომის გენი ჰქონდა, რა მეტაფორული აზროვნება, რა პოეტური მასშტაბები:

სადღაც ლერწმებში სევდიანი ტიროდა ქარი,
და როგორც ღამის შიშრეული შემოკივლება,-
მკლავზე მესვენე,
მწვანე მთების თეთრო ღრუბელო!
დროდადრო თარგმნიდა.

სათარგმნელადაც ისეთ ლექსებს ირჩევდა, მის მსოფლხედვას და განწყობილებას რომ ესალბუნებოდა.

სხვათაშორის, ბაირონის „გოდებაც“ თარგმნა, რომელიც ასე მთავრდება:

გარეულ მტრედს აქვს თავისი ბუდე.
მელიას-სორო თავშესაფარი,
ერებს-მამული, ხოლო ისრაელს -
აღარაფერი საფლავის გარდა.

როცა ამ სტრიქონებს თარგმნიდა, საქართველოს ყოფნა-არყოფნა ბეწვზე ეკიდა. რუსის ჩექმით გათელილ ქვეყანაში სამოქალაქო ომი მძვინვარებდა. ძვირფასი ცხედრებით მოფენილ ქუჩებში სიკვდილის აჩრდილი დათარეშობდა და პოეტის გულში რექვიემად ირხეოდა ფიქრი იმაზე, რომ საქართველოც დღეს ან ხვალ შეიძლება, მსახვრალი ბედის განჩინებით საფლავების ამარა დარჩენილიყო.

ბორკილად ექცა ყოველდღიურობა. ვერშემჩნევის, გულგრილობის, ღალატის სცენებს ხედავდა ყოველდღე, ყოველ ფეხის ნაბიჯზე. დილით გამოდიოდა იმედის პაწაწინა სანთლით ხელში, მთელი დღე ქარის მხრიდან ხელისგულს აფარებდა იმ სანთელს

და დუნიას ათასკითხვიანი თვალებით შესცქეროდა.

ჩვენ ყველას გამოგვეპარა მისი ნაღვლიანი მზერა და ვისაც სინდისის ნატამალი ჯერ კიდევ შერჩა, არ მოასვენებს ნერვებდაჭიმული ბიჭის ჯიუტი, საყვედურითა და თანაგრძნობით აღსავსე თვალი.

ტატოს მისი დრამატული დღეების კაბადონზე ერთბაშად ყველანი მოვწყინდით და ვარსკვლავებისკენ გაექცა მზერა:

ქარო, ქარო, დღეს ორივეს ფრენა გაგვაბედვინე,
ქარო, ზრუნვით დაიქროლე, სიგიჟედ დაგვეფინე,
რომ სამანებს გადავევლოთ, მივაღწიოთ ვარსკვლავებს,
იმ უშორეს ვარსკვლავებთან ქარი დაგვასაფლავებს.

* * *

ამ საუკუნის ბოლო წლებში ჩაძინებული საქართველოს გაღვიძება ოდენ სიტყვით კი არა, თავისი მოწამებრივი სიკვდილით სამმა დიდმა ქართველმა სცადა:

ძმათა ომის ცოდვით გაბრუებულთ გია აბესაძემ ჯერ განწირულის ხმით შესძახა: „რას ჩადიხართ!“ და რომ ვერა შეასმინა რა, თავისი სხეული ჩირაღდნად აუბრიალა ბოროტებით ჩაწკვარამეებულ პროსპექტზე.

რა იხილა სატანის აღსევებით დამარცხებული საქართველო, გზებზე უპატრონოდ დაყრილ წმინდა გვამებზე გადავლილი ბალტინის ტანკები ილუმინატორიდან შიგადაშიგ ურცხვად გამომზირალ ქართველთა თვალებით, ეროვნულ-გამათავისუფლებელი მოძრაობის ბელადმა, ზვიად გამსახურდიამ, სიცოცხლე უყოყმანოდ დასთმო. მოკლეს თუ თავი მოიკლა, ამას არსებითი მნიშვნელობა არა აქვს. ორივე შემთხვევაში მან მამულს შესწირა თავი.

იმ ტყვიის ექო საქართველოს მთებს მიაწყდა და ქართველთა გულში გაიარა.

ქვეყანა წამით გაირინდა. წამის შემდეგ ერის გამეიღველთა მიერ აბოლებულმა თრიაქმა და სულთათანამ თავისი ჰქნა. ხალხმა კვლავ ნირვანას მისცა თავი.

და ისევ აბორგდა დაუმორჩილებელი, მარად ამბოხებული სული.

ქვეყნის დაცვედნება-დადედლებით გულდაკოდილი, თანატოლთანამოძმეთა ამაზრზენ ძილბორგნეული როკვით სულშეძრული რატი ნინუა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში ახალგაზრდათა ყველაზე დიდ მექაში შევა და თავის თავზე თავისიეე ხე-

ლით გაწყობილ თოფს დააქუხებს.

ახლა მიეადექი იმ სტრიქონებს, რომლის დაწერაც კალმის წვერზე დაკიდებულ ცრემლს ცეცხლს უკიდებს და თითებს სასოწარკვეთის ყინულით მითოშავს:

იყო უსარმაზარი ცრემლის ტბა. ყვავილებით ლამის დაფარული კუბო. შავი ლენტით შუბლწაკრული ულამაზესი ქალ-ვაჟები... სულშიჩამწვდომი სამგლოვიარო სიტყვები, საღამოისპირს საფლავთან მიხაკით მისული ეული გოგონა...

იქნება სევდის ბაღში მოგონებათა ცრემლიანი საღამოებიც, არდავიწყების სენტიმენტალური დაპირებანი...

მერე?

ჩვენ ხომ ლამის თეატრალიზებული გლოვის ოსტატები ვართ... ეს ყველაფერი საჭირო და სულის მეოხი როგორ არ არის, მაგრამ სასაფლაოს ჭიშკართან მაღლა აწეული რატი ნინუას ცხედარი მარტო ნიჭიერი პოეტისა და მეგობრის ნეშტი ხომ არ იყო; იგი ხომ დაუმორჩილებლობის, სიკვდილისა და ბოროტების წინააღმდეგ ამხედრების ჩირაღდანიც იყო და დროშაც გულიდან გულში, ხელიდან ხელში გადასაცემი.

...რა გახდა, ჩემო სამშობლოვ, შენი გაღვიძება.

ახლებურად წაკითხვის ცდა

მეოცე საუკუნე ქართული მწერლობის ისტორიაში უაღრესად მდიდარი და ამაევე დროს რთული, წინააღმდეგობრივი საუკუნეა.

მალე დაიხურება ამ საუკუნის მწერლობის დიდი წიგნი და ლიტერატურის ობიექტური მემატიანე თამამად იტყვის, რომ მეოცემ ღირსეულად გააგრძელა ქართული მწერლობის ეროვნული ტრადიციები. არა მარტო გააგრძელა, ახალი მხატვრული აღმოჩენებით გაამდიდრა ჩვენი სულიერი სამყარო. ქართული ლიტერატურის უახლესი პერიოდის ბრწყინვალების ხაზგასმსმელად გალაკტიონის და გამსახურდიას დასახელებაც საკმარისია.

რეალიზმის გენერალური ხაზის ერთგულება, მოდური ლიტერატურული სკოლების დამკვიდრება, ურყევად მიჩნეულ შეხედულებათა გადაფასება, ჟანრთა გრანიტის ყალიბების მსხვრევა, ერთი მხრივ, არსებული სოციალური სინამდვილის მძაფრი კრიტიკა და მეორე მხრივ, წითელი ხელისუფლების დამცველ-გამმაგრებელის მისიის შესრულება-ასე პარადოქსულია მეოცე საუკუნის მწერლობის იერსახე.

საქართველოს პოლიტიკურმა პერიპეტიებმა, ამ საუკუნეში ორგზის უდღეურად გაჩენილმა დამოუკიდებელმა საქართველომ და კომუნისტური მონსტრის დამხობამ დღის წესრიგში არაერთი მხატვრული ნაწარმოების გადაფასება, ახლებური წაკითხვა დააყენა.

მეოცე საუკუნე დასასრულს უახლოვდება, ხოლო ამ საუკუნის ლიტერატურის ისტორიის წერა გრძელდება. უახლესი მწერლობის რთულ პროცესთა განსჯა-შეფასების ავანგარდში ავთანდილ ნიკოლეიშვილი დგას.

1994 წელს გამოვიდა ამ უაღრესად ავტორიტეტული კრიტიკოსისა და მკვლევარის წიგნი „XX საუკუნის ქართული ლიტერატურის ისტორიის ნარკვევები." კრებულში ახლებურად, სწორედ რომ თანამედროვე ლიტერატურათმცოდნეობის და ეროვნული აზროვნების დონეზე იყო განხილული შალვა დადიანის, ნიკოლორთქიფანიძის, გრიგოლ რობაქიძის, მიხეილ ჯავახიშვილის, იოსებ გრიშაშვილის, გალაკტიონ ტაბიძის, კონსტანტინე გამსახურდიას, ვალერიან გაფრინდაშვილის, პაოლო იაშვილის, ლადო ასათიანის და სხვათა შემოქმედება.

ახლახანს მკითხველმა მიიღო ავთანდილ ნიკოლეიშვილის ნარკვევების მეორე წიგნი. აშჯერად მკვლევარის თვალთახედვის არეში ლეო ქიაჩელი, პოლიკარპე კაკაბაძე, გიორგი ლეონიძე, ტიციან ტაბიძე და ია ეკალაძე მოექცა.

მე ვთქვი, ეპოქამ მოიტანა ზოგი ნაწარმოების ახლებური წაკითხვამეთქი, უფრო ნათლად რომ ვთქვა, დროა, სწორად წაეიკითხოთ ესა თუ ის მხატვრული ნაწარმოები და კუთვნილი ადგილი მივუჩინოთ ლიტერატურის ისტორიაში. ტენდენციურობა კომუნისტურ კრიტიკას ორ რამეში ეტყობოდა: ჯერ ერთი, სოციალისტური წყობის მხარდამჭერად აცხადებდა ლექსს და მოთხრობას, რომელშიც იმ წყობილების გაბიაბურება უფრო ჩანდა და მეორეც, რაკიღა ნაწარმოები „იდეური" იყო, მის, ზოგჯერ საეჭვო, მხატვრულ დონესაც გაბერილ- გაზვიადებულად წარმოგვიჩენდა.

ბოლო დროს ჯოხის საპირისპირო მხარეს გადაღუნვის სიმპტომებიც გამოკრთა-ზოგ კრიტიკოსს სურს, მწერალს ჩამოაცილოს იმ პერიოდში მისი რწმენის მანტია და ისეთი რამ დააბრალოს, რაზეც არც უფიქრია.

ავთანდილ ნიკოლეიშვილი კეთილსინდისიერად, საქმის ცოდნით იკვლევს მასალას. მას ახლოს უდევს არა მარტო მხატვრული პროდუქცია, არამედ - ცალკეულ მწერალთა შესახებ სულ ახლახანს გამოთქმული შეხედულებანი და აზრთა შედარება-შეჯერებით

დინჯად გამოთქვამს საკუთარს.

წიგნში სრულიად ახლებურადაა განხილული „თავადის ქალი მაია“, „ჰაკი აძბა“, „ყვარყვარე თუთაბერი“, „გვადი ბიგვა“, „ცხოვრების ჯარა“, „დემეტრე მეორე“, „სამგორი“, „ნატვრის ხე“. უაღრესად საინტერესოა ვრცელი ნარკვევი ტიციან ტაბიძეზე. ავთანდილ ნიკოლეიშვილს მეცნიერულ ბრუნვაში შემოაქვს ტიციანის ცხოვრებისა და შემოქმედების არაერთი, ფართო მკითხველისათვის აქამდე უცნობი დეტალი.

ავთანდილ ნიკოლეიშვილის „XX საუკუნის ქართული ლიტერატურის ისტორიის ნარკვევები“ ჩვენი ფილოლოგიური მეცნიერების ძვირფასი შენაძენია.

ღირსია

რეცენზია შოთა ახმედის ძე ზოიძის სადისერტაციო ნაშრომისა „ანა კალანდაძის პოეზიის თავისებურებანი და მისი ლექსების რუსული თარგმანები“, რომელიც წარმოდგენილია ფილოლოგიურ მეცნიერებათა კანდიდატის სამეცნიერო ხარისხის მოსაპოვებლად.

სანამ სადისერტაციო ნაშრომის ადრესატს, მეცნიერული თხზულების ღირსება-ნაკლოვანებებს შევეხებოდე, მსურს, პატივცემულ სამეცნიერო საბჭოს ნაშრომის ავტორზე მოვახსენო ორიოდე სიტყვა.

დღეს უჩვეულო დაცვის მოწმენი ვართ. დისერტანტის სახით ჩვენს წინაშეა მაღალნიჭიერი, უაღრესად პოპულარული ქართველი პოეტი. ამ ტრიბუნიდან მთელი პასუხისმგებლობით ვაცხადებ, რომ შოთა ზოიძე ქართული ლექსის თანამედროვე პირველხარისხოვან ოსტატთა რიგებში ჩანს, ხოლო ბოლო დროს მის მიერ გაცოცხლებულმა (ქართველ სიმბოლისტთაგან ალავერდით მიღებულმა) ქართულმა სონეტმა ფართო ლიტერატურული საზოგადოების ყურადღება დაიმსახურა და იგი მაღალი ლიტერატურულ-სახელმწიფოებრივი ჯილდოთი -ლადო ასათიანისა და საქართველოს სახელმწიფო პრემიებით აღინიშნა.

თანამედროეობის სუნოქვა, მეოცე საუკუნის მოქალაქის სულის ლაბირინთებში ლირიკული ლამპრით სვლა, წინააღმდეგობრივი ბუნების ლირიკული გმირის ჩაფიქრება წუთისოფლის ამაოებაზე

და ნათლად გამოკვეთილი ლიტერატურული პოზიცია ჩანდა ამ სონეტებში.

უნდა მოგახსენოთ ჩემი სასიამოვნო გაოცების შესახებ იმის გამო, რომ შოთა ზოიძემ თავისი რთული შემოქმედებითი მუშაობისთვის წართმეული დროის ხარჯზე მოიცალა ანა კალანდაძის პოეზიის თავისებურებებისა და რუსული თარგმანების შესასწავლად. მან პროფესიონალი პოეტისა და მთარგმნელის ალღოთი ჯერ ანა კალანდაძის სტილის თავისებურებებზე მიგვანიშნა, მერე თარგმანები შეუპირისპირა დედანს და საინტერესო დასკვნები შემოგვთავაზა.

ახლა თვით ანა კალანდაძის შესახებ:

სამოციან წლებში ფიზიკოსთა და ლირიკოსთა ეროერთ დისპუტზე კონსტანტინე გამსახურდიამ თქვა: „მთელი ქვეყანა უზარმაზარ ქარხანად რომ იქცეს, ბულბულის გალობა უფრო სანატრელი და სასურველი იქნებაო.“ ამით დიდმა მწერალმა ფაქტიურად დაამთავრა კამათი იმის შესახებ, გაუძლებდა თუ არა კიბერნეტიკის ეპოქას ლექსი, იყო თუ არა საჭირო ატომურ საუკუნეში იგი. დაამთავრა ბულბულის, პოეზიის სასარგებლოდ.

ბულბულის გალობასავით გაისმა საქართველოში ანა კალანდაძის ლექსი სწორედ მაშინ, როცა მეორე მსოფლიო ომი ახალდამთავრებული იყო. ადამიანის სულის უფაქიზესი სიმები მსოფლიო უბედურებისგან გატლანქებულ-გაუხეშებული გახლდათ და ლიტერატურაში დომინირებდა საომარი, მომწოდებლური, გაზეთურ- პატრიოტული პოეზია. მკითხველი ჯერ გაირინდა; მერე კი მთელი ტანით შებრუნდა პოეტი-ბულბულისაკენ-ეულად, სევდიანად რომ უსტვენდა და მშვენიერებას, ერთი შეხედვით, შეუმჩნეველ საგნებში მრისხანე დროისაგან დავიწყებულ მოვლენებში ეძებდა.

ახლა ანა კალანდაძის წაბაძვით ბევრი წერს. ეპიგონს იქნებ ზოგი რამ უკეთესადაც გამოუდის, მაგრამ ანა კალანდაძე როცა გამოჩნდა, იგი ერთადერთი პოეტი იყო, თავისი უნაზესი ჩურჩულით რომ შეძრა მკითხველთა გულები. პირველმა გააბატონა მეოცე საუკუნის მეორე ნახევრის ქართულ ლირიკაში პოეტური კდემა და ქალური საწყისი, ახალი სული შთაბერა ლექსს და ჭეშმარიტი პოეტის გრძნეული ხელით ახალ პოეტურ სამყაროში შეგვახედა.

ანა კალანდაძის ლექსი ზედმეტი სამკაულების გარეშე, სახეობრივ ზიზილ-პიპილოებს გარიდებული, ასე ლაღად და მსუბუქად მიედინება:

ჯეჯილში ჩაიშრიალა თვალგახელილმა ყანამა,

მთით მობერილმა ნიავმა, ნარგიზის იავნანამა,
ერთი პაწია ჩიორა მუხიდან მომესალამა,
ია განგებამ დახატა, თუ ფიროსმანის ყალამმა?
ყაყანოს „ღვინო სალხინო“ როგორ არ შესვას ანამა,
„ჟუჟუნა წვიმა მოვიდა, დიდი მინდორი დანამა“.
(„ჟუჟუნა წვიმა მოვიდა“)

პოეტს ძალუძს, კალმის მოსმით ბუნების ჰარმონიის მაგიური სურათი შექმნას. აქ ყოველი შტრიხი, ფერთა გამმა და განწყობილება მხოლოდ მისეული, ანასეულია:

თავგამოდებით გალობდა შაშვი
და სხივთამთოვარს
ეთხოვებოდა მზეს ნაძვის წვერი.
წითელი იყო ცა, ესო, ოდა,
წისქვილი, შქერი,.
იყო რაღაცა იმქვეყნიური
მზის გრძნეულ რეალში
და ძველისძველი...
თავგამოდებით გალობდა შაშვი
და სხივთა მთოვარს
ეთხოვებოდა მზეს ნაძვის წვერი.
(„ეთხოვებოდა“)

ანა კალანდაძემ არა მარტო ახალი ურთიერთობა დაამყარა სამყაროსთან, არა მარტო თავისებური ჰარმონია დაუდო საფენელად მის უნაზეს ლირიკას, რიტმიც თავისებური დაამკვიდრა.

ღრმაა და იდუმალი ანა კალანდაძის პოეზია. ზოგჯერ ასე მაგიური, არამიწიერი ხილვებით სავსე:

მე დავემალო კვლავ, გავექცე ჩემს მბრწყინავს ცთომილს, ასე დიდებულს ლამაზ ცას და ქვეყანას შორის,
და დავინთქა იმ უძირო სიცარიელეს,
სად უფეროდ რბიან დღეები?
თუ... მე გავიქცე მასთან, ისე ვისწრაფო მისკენ,
ვით წყლის სული და მიწის სული მიფრინავს ცისკენ.
ლურჯი კლდეებით?
(„მე დავემალო“...)

ხაზგასასმელია ანა კალანდაძის ლექსის კიდევ ერთი თვისება- სიტყვიერი ლაკონიზმი. არც ერთი ზედმეტი სტრიქონი, არცერთი ზედმეტი სიტყვა. კომპოზიციური სიმტკიცე არაჩვეულებრივი სისადავით მიიღწევა:

დგახარ ქუჩის განაპირას,
იებს ჰყიდი ...
- ჩემო კარგო,
არაბი ხარ?
-იეზიდი.

როგორც ია
თავდახრილი ბუჩქის ძირას,
მორცხვი ხარ და
როგორ გშვენის კდემა დიდი...
- თქვი, შავთვალავ,
არაბი ხარ?
იეზიდი.
(„დგახარ ქუჩის განაპირას“)

კითხულობთ ანა კალანდაძის ლექსებს და არ შეიძლება, არ გაგაოცოთ პოეტური ხედვის მასშტაბებმა. თითქოსდა ცად ამაღლებული მგოსანი ზემოდან დასცქერის დედამიწის ბუროს:

მადლი გადმოდის ცისფერ მთებზე უხილავ გზებით
და ლურჯი ტბების, ლურჯი ტბების თვალებში კრთება...
ეს არის მიწის, დედამიწის მარადი ვსება
იმ გრძნეულებით, რაც მის სულში არასდროს ქრება...
ო, უხილავნო, კვლავ დიდება თქვენს მეუფებას.
(„კვლავ დიდება თქვენს მეუფებას“)

ნახეთ, რა ლაპიდარულად ჩააქსოვა პოეტმა პატარა მინიატურაში ბუნების მთელი საიდუმლო - ჩიტის ტრაგედია და იქნებ, არა მარტო ჩიტის?

რომელი ჩიტი იშენებს ბუდეს
ძეძვის რტოებზე, რომელი ჩიტი
და მერე ტოვებს თავის საყოფელს
და ცხრა მთას იქეთ მიფრინავს, მიდის?
თუ... არად უჩანს თვისი საუფლო,
წარსულიც თვისი უჩანს არაფრად,
რომ დაუგდია მას იგი ვანი
ქვეწარმავალთ და გველთა ანაბრად?
ქანაობს ბუდე გარეჯის ცის ქვეშ.
მას კატასავით ეპარვის ბინდი...
რომელი ტოვებს თავის სამკვიდროს
ძეძვის რტოებზე, რომელი ჩიტი?
(„რომელი ჩიტი“)

ანა კალანდაძის ბგერწერა პანორამულია. პოეტი აბსტრაგირებას უკეთებს მოვლენის ზოგად ნიშნებს და პროზაულ დეტალიზაციამდე თითქმის არასოდეს ეშვება. გავიხსენოთ ზამთრისპირის უზუსტესი გრაფიკული სურათი:

შენ ემზადები თოვლისათვის: ვარსკვლავის სხივებს
გული დაუხშე და გაახმე ყველა ყვავილი.
გაშიშვლებული ველ-მინდვრები მიუგდე წვიმებს
შეგინებული სალოცავიეით.
შორს გადახიხნე ყველა ჩიტი, შორს გადაკარგე
და ყოველ ფოთოლს დაუმკვიდრე სასუფეველი.
მოდის ზამთარი თეთრი ცხენით, ცივი ხელებით,
ვითარცა მტერი და მშვენების შენის მრბეველი...
შენ ემზადები თოვლისათვის, ო, დედამიწავ!
(„შენ ემზადები“)

განა ეს ბიბლიური სურათი რენესანსის უკვდავ წარმომადგენელთა ფერწერულ სიუჟეტებს ტოლს დაუდებს?

გაბრწყინებული იყო ტაძარი,
ცეცხლმა აავსო და თვალთა სხივმან.
ხმა გუგუნებდა გუმბათიონით
„შექმენ საფარე, ვერ გარეკნას მღილმან!“
შენს ლამაზ სახეს კელეპტრის ალი
მიღმაქვეყნიურ სინათლეს ფენდა.
ხმა გუგუნებდა ისევ და ისევ;
„სახლს ნუ ააგებ ქვიშასა ზედა!“
გადგას შორეული, მომწვანო ელვა.
ქერუბიონის, ცათა მეოფისა.
კვლავ ჩურჩულებდა მოხუცი მათე:
„შენ ხარ მარილი ამა სოფლისა!“
გაცისკრებული იყო ტაძარი...
(„გაბრწყინებული იყო ტაძარი“)

გალაკტიონის ხსოვნისადმი მიძღვნილ ლექსში ანა კალანდაძე წერს:

ლამაზი სული ქარით, ფოთლებით,
თვისი სიმშვიდით და შეშფოთებით,
ქლიავისა და ატმის ტოტებით
საგაზაფხულო მიწას შორდება.
და ზამბახები ჩუმი ეტლებით
და ბეთანიის ლურჯი იები.
ანგელოსები პერგამენტებით

ღრუბლებისაკენ მიაცილებენ.

(„გალაკტიონის ხსოვნას“)

აქ არცერთი სიტყვა არ არის გალაკტიონის სახოტბოდ აღვლენილი, მაგრამ მთელი ლექსი, სწორედ რომ, გალაკტიონის პოეზიით სუნთქავს.

ანა კალანდაძის ლექსი ამ ქვეყნად სიყვარულის და სათნოების მოციქულია. ამ გრძნეული ფენომენის გარეშე ბევრს დაკარგავდა მეოცე საუკუნის ქართული ლექსი.

ანა კალანდაძის პოეზიის ამ და სხვა თვისებებზეა მაღალპროფესიონალური საუბარი შოთა ზოიძის სადისერტაციო ნაშრომის პირველ თავში.

აღნიშნული თავი ოთხი ქვეთავისაგან შედგება: „სტილი და ზოგადი შტრიხები“, „ძველი და ახალი თემატიკა“, „წმინდანთა სახეები“ და „ბიბლიური მოტივები“.

ჯერ უნდა გავუსვა ხაზი შოთა ზოიძის კეთილსინდისიერ დამოკიდებულებას ქართული ლიტერატურათმცოდნეობის მიღწევებისადმი. ავტორს მითითებული და გამოყენებული აქვს თითქმის ყველა სტატია ანა კალანდაძისადმი მიძღვნილი. იგი რამდენიმე შტრიხით მოხაზავს ქართულ კრიტიკაში აქამდე შექმნილ იერსახეს სახელოვანი პოეტისას, ხოლო შემდეგ თავისეულ დაკვირვებებს მოსომილად, საგნის ღრმა ცოდნით გვთავაზობს. დისერტანტმა ანა კალანდაძის პოეზიის ბევრი ისეთი წახნაგისთვის მიგვაქცევინა ყურადღება, აქამდე რომ არ გვიფიქრია და მოგვიხილავს.

საილუსტრაციოდ ერთ მაგალითს მოვიხმობ: შოთა ზოიძე წერს: „გრიგოლ ორბელიანის შესანიშნავ სტრიქონს - „სხვა საქართველო სად არის“ ანა კალანდაძემ ახალი შინაარსი შესძინა... შეიძლება ითქვას, რომ ანას ელვარე ტალანტმა ეს პოეტური ფრაზა მეორედ აღმოაჩინა ისე, რომ პირველქმნილობის სიდიადე და ხიბლი სრულიად შეუნარჩუნა. ანა კალანდაძის შემდეგ ბევრმა პოეტმა გამოიყენა ეს სტრიქონი რეფრენად, მაგრამ ეფექტურობა ნულის ტოლია“ (გვ. 25).

მეორე თავში დისერტანტი ჯერ ქართულ-რუსული ლიტერატურული ურთიერთობის ყველაზე თვალსაჩინო მხარეს - მთარგმნელობით საქმიანობას შეეხება, აღნიშნავს ცნობილი რუსი მწერლების წვლილს ამ საშვილიშვილო საქმეში და მერე უშუალოდ ანა კალანდაძის თარგმანებს განიხილავს. შენიშნავს, რომ ანა კალანდაძე თარგმნეს ბელა ახმადულინამ, ტატიანა ბეკმა, ევგენი ევტუშენკომ, ვლადიმერ ერომენკომ, ალექსანდრე ველიჩანსკიმ,

ელადიმერ ლეონოვიჩმა, ელენა ნიკოლაევსკაიამ, ბორის რეზნიკოვმა, იური რიაშენცევმა, არსენ ტარკოვსკიმ და სხვებმა. ამათგან განსაკუთრებით მაღალი დონისად დისერტანტი ელენა ნიკოლაევსკაიას თარგმანებს მიიჩნევს.

თარგმნის თეორიის (გ. გაჩეჩილაძე, დ. ფანჯიკიძე) სათანადოდ მომარჯვებით შოთა ზოიძე ყურადღებით განიხილავს ბრწყინვალე პოეტი ქალის გადარუსულებულ ლექსებს და სწორად მიუთითებს მთარგმნელთა მიერ დაშვებულ ხარვეზებზე.

შეიძლება ითქვას, რომ ანა კალანდაძის პოეზიის კვლევა შოთა ზოიძემ ერთი ღონიერი ნაბიჯით წასწია წინ. პოეტის მომავალი მკვლევარი გვერდს ვერ აუვლის პოეტი-ლიტერატურისმცოდნის ავტორიტეტულ დაკვირვებებს თავისი კოლეგის შემოქმედებაზე და ანა კალანდაძის პოეზიის რუსულ თარგმანებზე.

ორიოდე შენიშვნა-სურვილი;

1. ავტორი დელიკატურად გვერდს უვლის ანა კალანდაძის ლექსების რუსულ თარგმანთა ერთ საერთო ნაკლს - პოეტის ლექსის რიტმულ-ინტონაციურ და ფონეტიკურ არსში ვერწვდომას, რაც იმითაა გამოწვეული, რომ არცერთმა ანა კალანდაძის მთარგმნელთაგან ქართული არ იცოდა და თარგმნიდნენ მხოლოდდამხოლოდ მსოფლიოს მთარგმნელობითი პრაქტიკისათვის სრულიად მიუღებელი, ე.წ. „პადსტროჩნიკის" მეთოდით. ამიტომ ეტყობა „პადსტროჩნიკის" კვალი არაერთ თარგმანს, შ.ზოიძე რომ ზოგჯერ დელიკატურად ეჭცევა და მძაფრი კრიტიკის ქარცეცხლში არ ატარებს.

2. სადისერტაციო ნაშრომის მე-10 გვერდზე ვკითხულობთ: „ანა კალანდაძის სულიერი მემკვიდრეები არიან შოთა რუსთაველი, დავით გურამიშვილი, ილია, აკაკი, ვაჟა..."

კითხვა არ უნდა, კორექტურაა, მაგრამ დავძაბე გონება და ვერაფრით მოვიფიქრე, რა სიტყვა შეიძლება ყოფილიყო „მემკვიდრეების" ადგილას, რომ კომპიუტერზე ამწყობს შეშლოდა.

სამწუხაროდ, კორექტურული შეცდომები ნაშრომში სხვაგანაც გვხვდება.

3. ჩემი მთავარი შენიშვნა კი ის გახლავთ, რომ ხელოვნურად მიმაჩნია ანა კალანდაძის პოეზიის თავისებურებების და რუსული თარგმანების ერთ საკვალიფიკაციო ნაშრომში გაერთიანება. სრულიად საკმარისი იყო, ანა კალანდაძის პოეზიის სტილური ნიშნების დახასიათება ცალკე რომ წარმოედგინა, ან რუსული თარგმანების ანალიზი. თუმცა, ეს სურვილი უფრო დისერტანტის შრომის „დასოგვის" სურვილითაა გაპირობებული.

დასასრულ, მივმართავ სამეცნიერო საბჭოს და მთელი პასუხისმგებლობით ვუცხადებ, რომ შოთა ზოიძე ნაშრომისათვის „ანა კალანდაძის პოეზიის თავისებურებები და რუსული თარგმანები“ სავსებით იმსახურებს ფილოლოგიურ მეცნიერებათა კანდიდატის სამეცნიერო ხარისხს.

შეძრწუნებული ლირიკული გმირი

რაულ ჩილაჩავას ახალი წიგნი კიევში გამოიცა. „გოდების კედლის“ ყდაზე საქართველოს დანგრეული ციხეა დახატული, წიგნის ნახევარი უკანასკნელი წლების მანძილზე საქართველოს მდგომარეობით შთაგონებულ ორიგინალურ ლექსებს უჭირავს, ნახევარი - თარგმანებს უკრაინული პოეზიიდან.

„გოდების კედელში“ ერთი ასეთი ლექსია დაბეჭდილი;

როცა შემოდის დაღვრემილი ქართველი ჩემთან,
მესამე წელი რომ მოელის ლტოლვილის სტატუსს,
გონების თვალი გადასწვდება უეცრად ტატოს:
„შავი ზღვის ზვირთნი, ნაცვლად ჩვენთა მოსისხლე მტერთა,
აწ მოგვიგვრიან მრავალის მხრით ჩვენთა მოძმეთა!“
ვაგლახ, მგოსანო! არ გამართლდა ეს აღტკინება,
წარყვნეს ალაგი, როსმე შენი ფიქრთგანსაოველი
„სადაც აქამდინ ხმლით და ძალით ფლობდა ქართველი,“
აწ ჩამოთესლილ უკეთურთა ისმის გინება.
ძრწის კავკასია! მთებმა დანთქეს ხმა სიმართლისა,
გაგვიბატონდა სიეერაგე, სიძვა, ღალატი
და იავარქმნილ სიერცეს ზვერავს დრო მუხანათი,
რომ საბოლოოდ გარდაწყვიტოს ბედი ქართლისა“

ასე ფიქრობს, ასე აზროვნებს სამშობლოს მოშორებული, კიევში მცხოვრები ქართველი პოეტი და, მე ვფიქრობ, მისი ფიქრი სწორედ რომ ეროვნული, ქვეყნისთვის საჭირო, სწორი ფიქრია.

წავიკითხე ეს ლექსი და გავიფიქრე; ხომ ვერ წარმოიდგენდნენ ვერც გრიგოლ ორბელიანი, ვერც ნიკოლოზ ბარათაშვილი, ვერც ილია, აკაკი და ვაჟა, თუ რუსეთს შეეძლო ისე გაეწირა საქართველო, როგორც მეოცე საუკუნის ბოლოს გასწირა. მერე როგორი სისასტიკით მოექცა იგი თავისუფლების ნიავისთვის სახემიშვერილ ქვეყანას, ორი წელი რუსეთის მონობის ქვეშ რომ გმინავდა და ოთხმოცდაათიანმა წლებმა დამოუკიდებლობის სხივით გაუნათა

თვალები. როგორ თუ ჩემი კლანჭებიდან თავის დახსნა განიზრახეო, 1992 წელს მუხანათურად თავს დაესხა ორი მხრიდან. სამაჩაბლო-აფხაზეთის ფრონტზე მოუკლა 30 ათასი პატრიოტი, სამასი ათასი კაცი წარმოუდგენელი ცინიზმით ერთი საათის განმავლობაში გამოურეკა სახლებიდან და ჩამოსჭრა 25 ათასი კვადრატული კილომეტრი. ხომ ვერ წარმოიდგენდა მეცხრამეტე საუკუნის ქართველი, თუ დამპყრობელი ისეთი გულქვა აღმოჩნდებოდა, რომ კოდორჭუბერის გზაზე გამწკრივებულ ხიზანთა ტანჯული ქარავნის დახმარების მოსურნე კეთილი ნების მსოფლიოს თითს დაუქნევდა: არ გაბედოთ ქართველთა საშველად ნაბიჯის გადმოდგმა (ლაპარაკი იყო წითელი ჯვრის სამსახურზე), თორემ ამას საზღვრის დარღვევად და ჩემს საქმეებში ჩარევად ჩავთვლიო. და ყოველივე ამის მომსწრე და მნახველ თანამედროვე პოეტს განა არა აქვს უფლება ჩვენი ჩრდილოეთელი „მფარველის“ სახე ისე შეაფასოს, როგორც „პატრონმა და შუამავალმა“ ბოლო წლებში დაიმსახურა?

მწარე სინამდვილით შეძრწუნებული ლირიკული გმირი ლეჭ სისა „საშინელი სიზმარი“ ამბობს: რომ შემეძლოს ამ ახალ წელს საერთოდ გამოვტოვებდიო.

მე არ ვნახავდი მაშინ ერთბაშად
ამდენ ლტოლვილ და უბედურ ქართველს
და ფრთამოტეხილ არწივს, რომელიც
დასტირის თავის გაჭყლეტილ მართველს.
მე არ ვნახავდი... მაგრამ მე ვხედავ,
როგორ ეცლება მამულს საყრდენი,
მე ვხედავ ცხადში საშინელ სიზმარს -
სატანის სურვილს, თითქმის ახდენილს.

რაულ ჩილაჩავას ახალი წიგნი ოდენ ურვაწუხილი როდია დაჩოქებული სამშობლოს სვეზე, იგი სავსეა ერის უბედურების მიზეზებზე პოეტური მინიშნებებით და სახე-სიმბოლოებით:

„მოდის თეთრი მოჩვენება გამჭვირვალე მოსასხამით,
მოძღვრის ჟესტი და იერი თუ მოპარა მოსეს ღამით...
ისე მოდის, თითქოს თვითონ არაფერი არ ეხება
და არ იცნობს მათ, ვინც ძმათა სისხლით არე-მარე ღება.
თითქოს ამბობს, მე გიშველით, როგორც ადრე მიშველია,
ბავშვი არ ჩანს, რომ იყვიროს-შეხეთ, მეფე შიშველია“
(„აბსურდის აღლუმი“)

ახლა, როგორც ჩანს, ის დროა, შემოქმედმა ბრძნულად გააანალიზოს, რაც გეჭირს და ქვეყანას ამცნოს საერო სატკივარი. მდგომარეობის სწორად განჭვრეტის შემდეგ სამშობლოს შველის გზე-

ბიც გამოჩნდება.

როგორც აპრილში ტბაზე ყინული,
სამშობლოს რუკაე, დნები, მცირდები.
ვაი, რომ ჩვენაც წინაპრებივით,
ვერ შეგინახეთ შეუბღალავად,
ვით საქართველოს გოდების კედელს,
მე მივეყრდნობი რუხის გალავანს,
რჯულშელახული, პატივაყრილი
აღვაპყრობ ხელებს და ავტირდები.

სიმართლის მთქმელ პოეტთა მცირე, მაგრამ ვაუკაცურ ჯგუფში რაულ ჩილაჩავაც დგას, ამას მისი ახალი წიგნიც ადასტურებს.

ძახილი

არხოტს რომ გაცდებით და დათვიჯვრის თოელიან უღელტეხილიდან პირიქითა ხევსურეთს ჩახედავთ, სულისშემძვრელი სიამაყე და ამავე დროს სევდა შეგიპყრობთ, სიამაყე იმის შეგნებით, თუ რა შინაგანმა ძალამ უკარნახა ჩვენს წინაპარს მრისხანე კავკასიონი გადაელახა და შორს, ჩრდილოეთისკენ ჩაჭრილ ხეობაში, დაედგა კარავი, სევდა კი იმის გამო, რასაც ქვემოთ მოგახსენებთ:

პირიქითა ხევსურეთში ანუ კავკასიონსგალმა საქართველოში, რამდენიმე სოფელიღა ბუტაევს: არდოტი, მუცო, ლეპისკარი, შატილი... სოფელს ვეძახით, ორი-სამი მიწური თუ დგას. ერთი დაშლილ-დარღვეული ციხე და ხანდახან მაინც თუ შეერევა მოწყენილ ზეცას მიტოვებულ-გავერანებული ბუხრიდან ეული კვამლი.

სადღაა სოფელი... მისი სიცოცხლე დღეს თითო-ოროლა გმირენთუზიასტთა სინდისზეა და კიდევ იმ საეჭვო, მაგრამ მაინც სანატრელ ღონისძიებაზე, წელიწადში ორჯერ ვერტმფრენის გუგუნი რომ შეაშფოთებს დათვიჯვრის ღრუბლებს. რკინის ჩიტის კიბიდან თეთრსაყელოიან ქურქებში ჩაფუთნული ხელისუფლების წარმომადგენლები რომ ჩამოლაგდებიან, ფოტოაპარატების ტკაცუნსა და ტელეაპარატების ღუღუნში რომ გაიელ-გამოიელიან, თვალშეუდგამი მწვერვალების ფონზე ტელესიბრძნეებს რომ გადმოაფრქვევენ, „მიხედვა უნდა ამ მხარესო, “ სხვათა გასაგონად რომ იტყვიან, შიშით ცას რომ ახედავენ, საევრტმფრენო ტრასა არ დაიკეტოსო

და რამდენიმე წუთში ილუმინატორიდან დაუქნევენ ხელს ბედის ანაბარა დარჩენილთ.

... მერე ჩამოდგება რვათვიანი ზამთარი და მარტოდმარტო ებრძვიან უდროობას და უგზოობას, კარს მომდგარ სიკვდილს და გადაშენებას შატილიელნი და მუცოელნი...

ეგზოტიკურ-ეთნოგრაფიული სპექტაკლის დეკორაციასავით დგას მივიწყებული შატილი-საქართველოს ყველაზე შორეული სოფელი -ჩრდილოეთ კავკასიაში, საქართველოს ბოლო ჭიშკარი. დგას მეათე-მეთერთმეტე საუკუნის ციხეებით და იმის, სიობლითაც, ბედმა მოურჩენელ ჭირად რომ დაანათლა. შატილს რომ გაცდებით, წინაპართა ძვლებით პირთამდე სავსე ანატოსის აკლდამების ცივ სიჩუმეში მოხვდებით, ორიოდე ნაბიჯიც და, ჩეჩნეთის საზღვარია. როგორც ყველა ჭიშკარი, ჩვენი-რუსის მიერ მოშლილ-იავარქმნილი - სასაზღვრო პუნქტი ჰქვია ერთ პატარა ქოხმახს შეეუჟულ ორიოდე პირტიტველა მესაზღვრეს, ერთი საზიარო შაშხანით შეიარაღებულს. განა სხვაგან სად, რომელ ჭიშკარს ვერ შემოარღვევს, საქართველოს დაპყრობა თუ ჩაიდო გულში ნებისმიერმა გადამთიელმა?

რა უნდათ, სასწრაფოდ და გადაუდებლად რას მოითხოვენ საქართველოსთვის თაეგადაკლულნი ხევსურნი?

რაკი გზის შეკეთებას საშველი არ დაადგა, ერთი ტრაქტორი მაინც მოგვეცით და დათვიჯვრის გზას თვითონვე მოვუელითო. იქნებ არღუნზე ხიდი შეგვიკეთოთო („შარშან არდოტში თამარ არდოტელი გარდაიცვალა, მისი შვილი მოვიდა ბარიდან მდინარესთან. წყალში ვერ გადმოვიყვანეთ. იტირა, იტირა და ისევ ბარისკენ იბრუნა პირი"...).

არ აძლევს საქართველოს ხელისუფლება ერთ ტრაქტორს ხევსურებს, არ არემონტებს არღუნზე ხიდს, რათა შვილმა დედა მაინც დაიტიროს.

ჰპირდება, ჰპირდება, ჰპირდება კი დაუსრულებლად.

ასეთ ამბებზე გვიამბობს წინამდებარე წიგნი, ძვირფასო მკითხველო.

ერთი კაფანდარა ხევსური ქალი, პოეტი იზა ჯაჭვაძე ჰყვებაკი არ ჰყვება, ნერვების დაგლეჯამდე ჰყვირის, განგაშს ტეხს, ზარს რეკავს, იქნებ გაიგონოს სასმენელმა, იქნებ ამ დაქცეულ, მტერმორეულ საქართველოში ერთი კაცი მაინც აღმოჩნდეს, საქართველოს მთის ტრაგედიით რომ ისულდგმულებს.

იქნებ...

დისიდენტური ძარღვი ფეთქავდა...

ჭეშმარიტი მწერალი თავისი ერის სულიერი ბელადი და მეგბაირახტრეა. ამ ტრივიალურ ფრაზას ხასგასმით და დაჟინებით იმათ გასაგონად ვიმეორებ, ვისაც ქვეყნისათვის მწერლის სულიერი წინამძღოლობა საეჭვოდ გაუხდია და გულუბრყვილოდ სჯერა, რომ ეროვნულ-გამათავისუფლებელი მოძრაობა საქართველოში ამ საუკუნის სამოცდაათიან წლებში დაიწყო და ჰგონია, ოთხმოციანი წლების მიტინგების ორგანიზება უფრო დიდი და ქმედითი საქმე გახლდათ, ვიდრე თუნდაც ამ საუკუნეში რუსეთის იმპერიისთვის კონსტანტინე გამსახურდიას, მიხეილ ჯავახიშვილის, გრიგოლ რობაქიძის და სხვა მწერალთა მიერ ნასროლი ყუმბარა.

არც ისაა სადავო, რომ ყოველი საღი, ეროვნული, პროგრესული და, თუ გნებავთ, რევოლუციური აზრი ქვეყანას ტრადიციულად, უპირველეს ყოვლისა, სწორედ მწერლის ბაგეთაგან მოეჯლინება და მერე მას მილიონები აიტაცებენ.

დღეს, მწერლისადმი ზედმეტად გაშინაურებისა და მხარზე ხელის ფამილარული მოთათუნების ეპოქაში, როცა მავანთ ჭეშმარიტი შემოქმედის არსებაში ჩაბუდებული ცეცხლი ეპატარავებათ და საზოგადოების წინსვლისათვის ბრძოლაში მწერლის წვლილს ამრეზილად უყურებენ, როგორც არასდროს, საჭიროა მეოცე საუკუნის ქართული ლიტერატურის ახლებურად წაკითხვა. უნდა წარმოვაჩინოთ ყოველი ნამდვილი მწერლის ეროვნული პოზიცია, რაც უეჭველად მოგვცემს საშუალებას იმის დასამტკიცებლად, რომ ქართული მწერლობა მისი პირველი კლასიკური ძეგლის- „შუშანიკის წამების“ შექმნიდან დღემდე ერთ ხაზს ერთგულებდა-მტრებისგან სამშობლოს გამოხსნის ხაზს და ნიადაგ ჩაბმული იყო ეროვნულ- გამათავისუფლებელ მოძრაობაში.

ახლახან ერთი წიგნი ჩამივარდა ხელთ - იური ბიბილეიშვილის „დრამატურგთა ქალაქი“ (გამომ. „აჭარა“, 1998) - ავტორი ცნობილი, ნიჭიერი კრიტიკოსია და რაკიღა ქართველ დრამატურგთა ღვაწლზე წიგნი იშვიათად იწერება ხოლმე, ყურადღებით წავიკითხე. თანაც, მაინტერესებდა, აღმოჩნდებოდა თუ არა ამ გამოკვლევაში ის, რასაც ამ ბოლო დროს ყველა ლიტერატურისმცოდნის ნააზრევში გაფაციცებით დავეძებ - ახლებური, ეროვნული წაკითხვის კვალი.

წიგნში რვა ავტორია წარმოდგენილი: პარმენ ლორია, ამირან შერვაშიძე, ვალერიან კანდელაკი, გრიგოლ ბერძენიშვილი, ფრი-

დონ ხალვაში, შოთა როყვა, ალექსანდრე ჩხაიძე და ალექსანდრე სამსონია.

ზემოჩამოთვლილ მწერალთა შემოქმედებას კარგად იცნობს ქართველი მკითხველი და იური ბიბილეიშვილის მიზანი მათი ლიტერატურული ღვაწლის კიდევ ერთხელ წარმოჩენა კი არა, უპირველესად იმის ძიება გახლავთ, თუ როგორ შეეწია თითოეული მათგანი ცალ-ცალკე და ყველა ერთად ჩვენს საერთო ეროვნულ საქმეს-იმპერიის წინააღმდეგ ბრძოლას.

ამ მახვილგონივრულად, ახლებურად დაწერილ პატარა წიგნში თქვენ ამოიკითხავთ ასრს, რომელიც მკაფიოდ და ყველასთვის გასაგონად არ თქმულა ქართველ კრიტიკოსთა მიერ: ეროვნულ-დისიდენტური ძარღვი კომუნისტური ტირანიის პერიოდში ძალუმად ფეთქავდა აჭარაში მცხოვრებ მწერალთა დრამატურგიულ ქმნილებებში და ეს ფეთქვა ისეთი გარეგნულად „მშვიდი“ მწერლების ქმნილებებშიც იგრძნობა, როგორებიც იური ბიბილეიშვილის „ახლოით განსაჩხრეკი“ დრამატურგები არიან.

აქ არის პარმენ ლორიას გმირი „დელი მურადი“, რომლის ჩაგონებითაც აჭარის ერთ მივარდნილ სოფელში ქალაქთან დასაკავშირებელ გზას შეგნებულად შლიან გლეხები, რათა ამ გზას ბოლშევიკური ხელისუფლება არ ამოჰყვეს (გაიხსენეთ, ზუსტად ასეთივე პასაჟი მიხეილ ჯავახიშვილის “თეთრი საყელოდან“), აქვეა ჩვენი სიყრმის კეთილშობილი აბრაგი - დათა თუთაშხიას უფროსი ძმა მეყლუდ, ამავე სახელწოდების პიესიდან, და უსამართლობის წინაღმდეგ ამხედრებული გრიგოლ ბერძენიშვილის „დაჭრილი არწივი“ (დათიკო შევარდნაძე).

მკვეთრად გამოხატული ეროვნული პოზიციით გამოირჩევა ამირან შერვაშიძის „გენერალი ბაგრატიონი“. პიესაში გატარებულია მისი შექმნის დროისთვის ლამის იგნორირებული აზრი იმის შესახებ, რომ პეტრე ბაგრატიონს, მიუხედავად იმისა, რომ რუსის ხმალს იქნევდა, არასოდეს დავიწყნია თავისი სამშობლო და მისი დაცვის იდეაც გულიდან არ ამოუღია.

ვალერიან კანდელაკის გახმაურებული პიესები: „მაია წყნეთელი“, „სოკრატე“, და „დრო - ოცდაოთხი საათი“, ზოგჯერ შეფარვით, ზოგჯერ პირდაპირ ეპოქის უსამართლობათა მხილებითაა გაჟღენთილი და დღესაც არ დაუკარგავთ აქტუალობა. განა ოპოზიციის ყურის აწევის დღევანდელ ფონზე დამაფიქრებლად არ ჟღერს ერეკლე მეფისადმი მიმართული მაია წყნეთელის სიტყვები: „ბატონო, სიმართლეს ვიღა გეტყვის, თუ მართლის მთქმელს გაამათრახებ.“

ახლებურად წარმოჩინდა მკითხველის წინაშე ჩვენი ცნობილი მწერალი ფრიდონ ხალვაში, რომლის პიესებმაც: „სისხლიანი ქვეები“ (სელიმ ხიმშიაშვილზე), „ვაზის ტირილი“ და სხვა მცირე როლი როდი შეასრულა საქართველოს ეროვნული გამოღვიძების საპატიო საქმეში.

ვრცლად ჩერდება წიგნის ავტორი შოთა როყვას და ალექსანდრე (შოშია) ჩხეიძის პიესებზე. ამ უკანასკნელმა ხომ მთელი ეპოქა შექმნა ქართული დრამატურგიის ისტორიაში. ალექსანდრე ჩხაიძის „თავისუფალი თემა“, „როცა ქალაქს სძინავს“, „ინუ'სუნე, ფუტკარო“, „შთამომავლობა“ და „ხიდი“, იური ბიბილეიშვილის სამართლიანი მოსაზრებით, თავისი დროისათვის საკმაო'ს მეტად დისიდენტური თხზულებები გახლდათ და მათი ავტორი დასაბამს აძლევდა, სწორედ რომ ახლებურ, კრიტიკულ აზროვნებას ქართულ თეატრში.

კრებულში მოზრდილი თავი ალექსანდრე სამსონიას პიესების შესწავლა-გაშუქებას ეძღვნება: „ძველი ქოლგის“, „ვაჩე ვაჩეიშვილის“... „ორმოციანელთა კლუბის“, „შეშინებული კაცის ოჯახის“ ავტორი ჭეშმარიტად ნოვატორი დრამატურგია და მისი მართალი, შთამბეჭდავი ხასიათები ეროვნული დრამატურგიის წიაღს კიდევ დიდხანს დაამშვენებენ.

ერთი სიტყვით, იური ბიბილეიშვილმა კარგი საქმე გააკეთა; ქართული დრამატურგიის ისტორიას რამდენიმე საჭირო ფურცელი დაამატა.

გოდების ჟამის პოეტური მატიანე

საქართველოში ახლა ჭეშმარიტად გოდების ჟამი დგას.

საკუთარი ხალხის დამთრგუნველმა ხელისუფლებამ ყველაფერი გააკეთა იმისათვის, რომ ერში სამწლიანი (89-92წ.) თავისუფლების აღტკინება ჩაეკლა, რათა როგორმე ენანებინა საქართველოსთვის დამოუკიდებლობის სურვილი.

დავით აღმაშენებლის ხმლით შემოხაზულ მამულს ვინღა ჩივის, — აგერ, ახლახანს, ხელისუფლებამ მეოცე საუკუნის ოთხმოციან წლებამდე სასწაულებრივ შემორჩენილი მამული ქარს გაატანა. საქართველოს ყველაზე დიდ მტერთან — რუსეთთან, მოღალატური გარიგებებით აფხაზეთი და სამაჩაბლო „დააპყრობინა“ მომხვდურს, და დღემდე მსოფლიოს უმალავს, რომ საქართველოს ეს ძირძველი მიწები სწორედ რუსეთმა წაჰგვარა და სხვამ არავინ.

ფეხებზე ჰკიდია საფლავში მწოლი, ღალატით მოკლული 30 ათასი ბიჭი და 300 ათასი უსახლკარო ლტოლვილი.

ცინიზმი იქამდე მიდის, რომ საქართველოს დამარცხებული მთავარსარდალი ჩვენს განწირულ შვილებს დაუმარხავად დააგდებს და ფილარმონიაში თეთრ პიჯაკში გამოწყობილი სცენაზე გამოდის, სადაც მას ნაძირალა ფუნქციონერები ტაშის გრიალით შეხვდებიან, როგორც გამარჯვებულს.

ვაი, რომ მოტაშეთა შორის რამდენიმე ქართველი პოეტიც ერია.

დაეით აღმაშენებლის აბუჩად აგდება როდი აკმარეს ტანჯულ ქვეყანას; აგერ, ამ ექვსიოდე თვის წინათ, საქართველოში ქართველი ეროვნება წაშალეს და ქართველს წაართვეს თავის ქვეყანაში ავტოქტონური, ძირითადი ერის იურდიული და მორალური უფლება.

გამყიდველ ხელისუფლებას ამაზეც ტაში დაუკრეს ზოგ-ზოგებმა.

ეს იყო ილია ჭავჭავაძის ანდერძის აბუჩად აგდება; იმ ილიასი, ხელისუფლების წყალობით განებივრებული პათოლოგი კიკა-ბიჭუნები აგდებულად რომ მოიხსენიებენ ამ ბოლო დროს.

ვაი, რომ ეროვნულობის დასამარების მომხრეთა შორის ერთი-ორი პოეტიც ურევია.

ისინი, საიმედოდ ჩაყუჟულნი ხელმწიფის ნავში, დღეს აქოჩრილ-ატოტებულ, ღალატით შეძრწუნებულ, მებრძოლ საქართველოს ენას უყოფენ და, როცა საშუალება მიეცემათ, პრეზიდენტს იმით „ასიამოვნებენ," რომ ერთი ინტელიგენციის დასათრგუნავად რეპრესიებს მოითხოვს, მეორე კი ბოღმით მოჟამულ, გულისამრევ ლექსს დაწერს კოლხეთზე.

...და მაინც – „არ მომკვდარა, მხოლოდ ძინავს"...

ეროვნული სული გადარჩენილია, იგი თავისუფლებისათვის თავდადებულ მესიტყვეთა სულშია გადანახული, და ამაში იმ მეკალმეებს მიუძღვის ლომის წილი, რომელნიც ეროვნული, კანონიერი ხელისუფლების გვერდით დადგნენ და ერთხელ არჩეული გზისთვის არ უღალატნიათ.

გაუძლეს უმძიმეს წლებს.

გაუძლეს ცილისწამებას, დაპატიმრებას, მარბიელ ნიღბოსანთა სახლში შეჭრას, ცოლ-შვილის აწიოკებას, დაპატიმრებას, დაკითხვებს, დახვრეტის მუქარას და ათას სხვა ჯიჯგნა-კორტნას, ურჩთა ჭკუის სასწავლებლად უხვად რომ მოეპოვება ხელისუფლებას თავის არსენალში.

კალმით მებრძოლ უშიშარ, გაუღუნავ მეცხოვნეთა შორის ნათობს დილარ ივარდავა.

შარშან გამოცემულ მის წიგნში, „ჟამი გოდებისა“, ერთი სულისშემძვრელი პოემაა — „გასაუბრება ვახტანგ მეექვსესთან“. საქართველოს აწყმოთი გულდამძიმებული პოეტი მეფე-პოეტს ესაუბრება და თვალწინ გადაუშლის ჩვენი გაწეწილი, გასაცოდავებული ქვეყნის უბადრუკ სინამდვილეს. თანაც, შეფარულ საყვედურსაც არ ერიდება იმის გამო, რომ მეფემ თავის დროზე სამი ათასი „დიდებული ქართველი“ გაიყოლია და ჩრდილოეთის თვალუწვდენელ ველებზე მიმოფანტა ისინი.

ეს დილარ ივარდავას პოზიციაა — მართალი, პირდაპირი, ვაჟკაცური. როცა დილარ ივარდავა მხვდება, მას და მის რამდენიმე თანამოსაგრეს ისე შევცქერი, როგორც მამულისთვის წამებულ, სასწაულებრივად გადარჩენილ გმირებს, თუმცა მათი დევნა დღესაც არ დამთავრებულა და მიტინგებზე დღესაც მიაცილ-მოაცილებთ მოდარაჯე, მკაცრი თვალი.

ჩემი თაობა უკვე სიჭარმაგის ასაკში შედის. ჩვენი აღსრდა-გადაკეთება, როგორც ჩანს, უკვე აღარ მოხერხდება და მიხარია, რომ ამ თაობის სახელს და ღირსებას ბევრწილად განსაზღვრავს დილარ ივარდავა — მისი მაღალმხატვრული, გულიდან გამონაწური ლექსით და სულიერი ახოვანებით.

ალალ იყო მისთვის მშობელი ხალხის სიყვარული და ეს სტრიქონებიც!

მივხედოთ მეგრულ ფოლკლორს!

გრძნეული ლექსი

ამ ოცდახუთი წლის წინათ მარტვილში ას წელს მიღწეულმა სოლომონ ხარგელიამ ხალხური ლექსი ჩამაწერინა;

ბორჯი, ბორჯი,
სი რშუნ თინა
ეშე-გიმე მითინს ვაშუ,
ბორჯი, ბორჯი,
სი გიჯინუ
დღა დო სერიშ გორთაფაშა,
ბორჯი, ბორჯი
სი გიჯუნუ
სერიშ პირველ გოთანაშა

ენა მურე-
-სი გიჯინუ
დიხაშ პირველ დორთაფაშა.

ეს საოცარი ნიმუში პოეზიისა ჩემი უხეირო თარგმანით ასე გამოიყურება;

დროო, დროო,
რაც შენ გახსოვს,
ცას და მიწას,
აღარ ახსოვს.
დროო, დროო,
შენ იხილე
ვით განეყო ბნელს ნათელი.
დროო, დროო,
შენ შეესწარ
დღემ რომ სძლია ღამე ბნელი.
მეტიც, მეტიც გახსოვს, დროო,
(რა სცოდნია ამ ბუნებას),
შენ შეესწარ
პირველ ბიძგს და
მიწის პირველ დაბრუნებას.

დააკვირდით, რა პოეტური მასშტაბებია. რა მისტიკაა, რა საოცარი ხილვებია. სად წვდება სახალხო მთქმელის პოეტური მზერა. დროს-მარადს და უძლეველს, მიმართავს – შენ შეესწარ პირველ გათენებას და დედამიწის პირველ დატრიალებასო, რა არ უთქვამს ქართველ სახალხო მთქმელს, რაოდენი კაცთმოყვარება და სიკეთე დაუნჯებულა მის წიაღში (მარტო „ვეფხის და მოყმის ბალადა“ რად ღირს), მაგრამ დროის ფენომენისთვის ამ რაკურსით აქამდე არავის შეუხედავს. ეს პატარა ლექსი მითაჟამის მიღმა გვახედებს და თავისი უკიდეგანო ფანტაზია-გრძნეულებით, დიაღაც, რომ ამ-დიდრებს ქართულ ფოლკლორს.

დიდხანს ვფიქრობდი, ეს ლექსი თვით აწ განსვენებული სოლომონ ხარგელიას შემოქმედება ხომ არ არის მეთქი და ვეკრძალ-ვოდი ხალხურ ლექსად მის გამოცხადებას. ჩემს სიხარულს სასღ-ვარი არ ჰქონდა, ახლახან მეგრული სიტყვიერების ნიმუშების პა-ტარა კრებულში (1994, გამომც. „ოქროს კვეთი“, რედაქტორი მურ-მან თავდიშვილი) რომ წავაწყდი ამ დიდებულ ლექსს ოდნავ შეცვ-ლილი რედაქციით.

აქამდე ნაკლებად შესწავლილი მეგრული ფოლკლორი დღითი-დღე ხელიდან გვეცლება. არადა, რამდენ ასეთ მარგალიტს აღ-

მოაჩენს ამ დიდებული, ძველქართული ხალხური პოეზიის ერთ ღონიერ შენაკადში მოდარაჯე კაცის თვალი.

ხომ არ სჯობდა, მეგრული ენის მოჯღარკულობის დამტკიცებასე დროის ფუჭი ხარჯვის ნაცვლად ზოგ ჩვენს სახელოვან პოეტს ეს გენიალური ლექსი ეთარგმნა და ამით შეწეოდა მშობლიური ლიტერატურის გადარჩენის კეთილშობილურ საქმეს?

მთავარი საქმე...

უფროსი თაობის ზრუნვის მიუხედავად, არსებობს ჩვენი შემცველელი, ჩვენი იმედი და მომავალი – ახალგაზრდა მწერალი. იგი ჭეშმარიტი შემოქმედებითი ნიჭით მადლმოსილია და დღითიდღე უაღრესად პოპულარული ხდება. გაფაციცებით დაველოდებ პერიოდიკაში და წიგნის მაღაზიის თაროებზე აკა მორჩილაძის, დათო ტურაშვილის, ქეთევან შენგელიას, ქეთი დოლიძის, სევარიონ ნადირაძის, ლაშა იმედაშვილის, მიხეილ ღანიშაშვილის, ლაშა ბუღაძის და სხვათა ნახელავს. ვესწრები მათ ლიტერატურულ საღამოებს „სარდაფში“ თუ თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში და ბედნიერი ვარ. ლიტერატურაში მოვიდა უკომპლექსო, თავისუფალი, მამულის ბედზე და ჩვენს აბურდულ თანამედროვეობაზე ღრმად დაფიქრებული ახალგაზრდა თაობა.

ერთერთ მათგანზე, ლაშა იმედაშვილზე, მინდა, მკითხველს ვაუწყო ჩემი აზრი. ახლახან „მერანმა“ გამოსცა ლაშა იმედაშვილის მოთხრობების კრებული „ქართული ბეთსელერი“, რომელშიც სამი მოთხრობაა შესული: „გარდაცვალების ბუნებრივი ხიბლი“, „ქართული ბეთსელერი“, „სიმონ არონისა და თადეუშ დგებუაძის მღელვარე დღეები“.

ახალგაზრდა მწერალმა დროზე უნდა დაძლიოს ლიტერატურული შეგირდობის, მისდაუნებური ეპიგონობის ხანა. იშვიათზე იშვიათია მწერლობაში საკუთარი სტილით, საკუთარი ხელწერით კარის შემოღება, დავით კლდიაშვილი რომ დავით კლდიაშვილია, ისიც კი შემოქმედების ადრეულ წლებში ხალხოსნობის გავლენას განიცდიდა. თვითმყობადობა, ლიტერატურაში საკუთარი მონეტის მოჭრა წლების შემდეგ სიტყვასთან გაბედულ ჭიდილში, თვითკრიტიკის გრძნობის გაფაციცებაში იბადება.

ოთხი-ხუთი გახმაურებული ახალგაზრდა პროსაიკოსი ვიცი,

მრცხვენია მათ ახალ-ახალ თხზულებებს რომ წავაწყდები, ჩემი დაწერილი მგონია. ჩემი წერის მანერა, ჩემეული ირონია, ჩემგან წაღებული ფრაზები და ხასიათები, ზოგჯერ სიუჟეტიც კი. ზოგი მათგანი ისე ოსტატურად და ნიჭიერად მბაძავს, მგონი, ჩემსე უკეთესადაც წერს. და მაინც, ეს არ არის ჭეშმარიტი ლიტერატურა, ახლა რომ განუკითხაობაა მწერლობაში, ხვალ თუ ზეგ უსათუოდ მოვა ჭეშმარიტი კრიტიკოსი და ამ ლიტერატურულ პაროდიებს თავის სახელს დაარქმევს -ეპიგონობას.

უმრწემესი თაობის წარმომადგენელთაგან პროზაიკოსებს შორის სამი თვითმყობადი ტალანტი გამოიკვეთა; აკა მორჩილაძე, ლაშა იმედაშვილი და დათო ტურაშვილი. სამივეს თავისი სტილი, ინტონაცია აქვს იმდენად თვალში საცემი, რომ ნაწყვეტი რომ ჩამოვარდეს ხელში, ავტორის ამოცნობა არ გამიჭირდება. აკა მორჩილაძეს თბილი იუმორი აქვს და კოლორიტის გამძაფრებული გრძნობა, ლაშა იმედაშვილი უფრო რომანტიკულია და მისტიკურ-დეტექტიურ მანერას ირჩევს, დათო ტურაშვილი სიტყვიერ ჩუქურთმას არ გამოუდევნება, მოვლენებსე ობიექტური ამსახველის, რეალისტი ფერმწერის პრეტენსიით საუბრობს და აშკარად გამოხატული პუბლიცისტურ-პატრიოტული განწყობა აქვს.

ამთავითვე უნდა ვოქვა, რომ „ქართულმა ბეთსელერმა“ საკითხავად შემიყოლია, ავტორის პროფესიონალიზმმა მომხიბლა და, ამ ახალგაზრდა კოლეგისადმი პატივისცემით განმსჭვალულს, XXI საუკუნეში ქართული პროზის მომავლისადმი სულში იმედი ჩამისახლა.

პირველი, რასაც მხატვრულ ნაწარმოებში ვეძებ, ავტორის მიერ ეპოქის ასახვის უნარი გახლავთ. შემიძლია, როგორ არ შემიძლია დროში დაუკონკრეტებელი თხზულების კითხვა, მაგრამ ასე მგონია, ავტორი რაღაცას მიმალავს ან თვითონ შეუცურავს ზღვაში უიალქნოდ და უნიჩბოდ და დასაბრუნებლად ნაპირისკენ ვერ გამოუგნია.

ლაშა იმედაშვილის წიგნში პირველი მოთხრობა მეცხრამეტე საუკუნეს ეხება, მესამე-მე-20 საუკუნის ათიან წლებს, ხოლო „ქართული ბეთსელერი“ ჩვენი დღეების (ბოლო ათასწლეულის) ცხელ კვალსე გახლავთ დაწერილი.

ავტორი დროის კოლორიტს გამოდევნებული მწერალი არ არის. იგი ეპოქის მისანიშნებლად თითო შტრიხს ჩააგდებს ხოლმე მოთხრობაში (მაგ. „თავადი“, ან „ფული ბოლშევიკური გაზეთის გამოცემას მოხმარდა“ და ა.შ.). ოდენ თანამედროვეობის მაჯისცემის ჩვენების დროს იგი აბსოლუტურად არათვითმიზნურად, მა-

გრამ მხატვრული კეთილსინდისიერებით ახერხებს, ეპოქის სუნთქვა გვაგრძნობინოს.

მაგალითად, ავტორის მსჯელობა, რასაც 178-ე გვერდიდან ამოვწერ, სწორედ რომ ოთხმოცდაათიანი წლებისმიერია და სამოციან წლებში არამც და არამც არ დაიბადებოდა.

„კომპიუტერთან მთელი დღის ურთიერთობა პორნოგრაფიული ჟურნალის თვალიერებას ჩამოჰგავს. ეს სიახლე თავისთავად ინფორმაციის ოკეანეს კი გულისხმობს, მაგრამ იმავდროულად ერთ წერტილში საათობით ცქერა ადამიანის გონებას ელასტიურობას ართმევს, სხვა რამის ინტერესს უკარგავს, რაც საბოლოო ჯამში მის აზრობრივ იმპოტენციას აუცილებლად გამოიწვევს. დროთა განმავლობაში ეს გარდასახვა გარეგნობაშიც ჰპოვებს გამოხატულებას და ამგვარი საქმით დაკავებული ადამიანი ბავშვისთვისაც შეუცდომლად ადვილი ამოსაცნობი ხდება“ (გვ.178-179).

ვნახოთ, რა პროზაული სისრულით და ფოტოგრაფიული სიზუსტითაა ასახული ლაშა იმედაშვილის მიერ ჩვენი დროის ერთი სამარცხვინო, მაგრამ ფითრივით მოდებული სცენა:

„ვისაც ოპიუმის ხარშვა უნახავს, ალბათ, მიხვდება კიდეც, რომ ამ რიტუალს საახალწლო ელფერი დაჰკრავს და უფრო გოზინაყის მზადებას წააგავს, ვიდრე ყველასგან შეჩვენებულ კრიმინალურ ქმედებას. დავაგვიანეთ, ამიტომაც ვერც ცელოფნიდან წამლის აფხეკა ვნახეთ, ვერც ასანთის ღერიდან მისი შუშაში გადატანა, ვერც ანგიდრიდში გახსნა და ვერც მისი ტაზიკსე დაქცევა. მამუკამ ეს ყველაფერი ზედმიწევნით ზუსტად, ხუთოსანი მოსწავლესავით შეასრულა და ახლა ქურასთან მდგარი, რკინის ძველ ჯამთან ჯადოქრობდა: ბლანტი სითხე დუღილამდე მიყავს, რამდენიმე წამს ისვენებს და ამ პროცედურას თავიდან იწყებს“ (გვ. 184)

ახლა გავუსინჯოთ კბილი იმ უმთავრეს პირობას, რამაც უნდა მიიზიდოს მკითხველი და ინტერესის ჯაჭვით მიაბას მწერლის ნახელავზე.

ხომ არ ییოლებს საქმეს ახალგაზრდა მწერალი? ხომ არ ხატავს მხოლოდ ხატვისათვის და ამბავს კი არ მიჰყვება, არამედ მოსაწყენი დღეების უსისტემო ქრონიკებს ახვევებს თავის მოთხრობაში, როგორც ეს არაერთ დებიუტანტს ემართება?

სამივე მოთხრობის სიუჟეტს გადმოგცემთ ძირითად შტრიხებში და თავად განსაჯეთ.

1. გარდაიცვალა თავად ლევანის მეუღლე სოფიო. სოფიოს მოხუცი თავადი ლევანი არ უყვარდა (მისი სურვილის წინააღმდეგ

გაათხოვეს). პატარა გოგონას (მასაც სოფიო ჰქვია) გარდა გარდაცვლილს ამ ქვეყნად შეყვარებული გიორგი დარჩა. გიორგიმ საფლავიდან ამოთხარა სოფიო და თავის სახლში გადაასვენა. მოხდა სასწაული, სატრფოს ცრემლებმა მაგიურად იმოქმედა-სოფიო გაცოცხლდა. შეყვარებულებმა ქალაქი მიატოვეს და ახალი ცხოვრება დაიწყეს. სოფიოს გაგიჟებით მოუნდა თავისი პირმშოსთვის თვალის შეევლება. აისრულა კიდეც მისანი, შორიდან შეხედა ბავშვს, მეგრამ ეს სურვილი საბედისწერო აღმოჩნდა, ლევანმა და მოსამსახურემ იცნეს სოფიო, სასამართლო პროცესზე გიორგისა და სოფიოს „მტკიცებას", რომ სოფიო სოფიო არ არის და სხვა ქალია, მოსამართლენიც ირწმუნებდნენ, რომ არა ერთი გაუთვალისწინებელი გარემოება. სოფიომ ბავშვის დანახვისთანავე ეღარ აიტანა ეს იძულებითი გარდასახვა. მასში დედამ გაიმარჯვა. მივარდა პატარა სოფიკოს, გულში ჩაიკრა, (რითაც თავისი თავი გასცა), ხოლო ამის შემდეგ საძულველ მეუღლესთან დაბრუნებას იქვე საწამლავით თავის მოკვლა არჩია.

2. ახალგაზრდების ერთი ჯგუფი (ცოტნე, გია, კახა, მამუკა) თანამედროვე ნახევრადუსაქმური ბიჭების ტიპიური ცხოვრებით ცხოვრობს. ერთი მათგანი ხელმოცარული ლიტერატორია (ცოტნე), მეორემ ჯარში წასვლას თავი იმით აარიდა, რომ სასულიერო სემინარიაში მოეწყო. ანაფორით დადის და უხარია, რომ ავტოინსპექცია აღარ ანერებს. უპერსპექტივობის შეგრძნებამ ბიჭები ინერტულნი გახადა და გაანარკომანა კიდეც. ცოტნეს მამა, არჯევანი, ყოფილი დისიდენტია, კატორღა მოიარა და ლოგინადაა ჩავარდნილი. ექიმის დასკვნით, მისი მორჩენა მხოლოდ სიხარულის ძლიერ შოკს შეუძლია. ბიჭებმა გადაწყვიტეს, არჯევანს ძლიერი სტრესი იმით მოჰგვარონ, რისთვისაც ეს კაცი მთელი სიცოცხლე იბრძოდა. დაბეჭდეს გაზეთი, სადაც წერია, თუ როგორ ცნობენ დამოუკიდებელ საქართველოს მსოფლიოს სხვადასხვა სახელმწიფოები, მოხდა სასწაული. წაუკითხეს გაზეთი და ამ ქვეყნისკენ მობრუნდა არჯევანი. ახლა საჭიროა ამ განწყობილების შენარჩუნება. არჯევანი მოუთმენლად ელოდება გაზეთის ახალ ნომრებს, ცოტნე წერს „ტექსტებს", გია კი ბეჭდავს, არჯევანის მდგომარეობა დღითიდღე უკეთესობისკენ იცვლება. საცაა საბოლოოდ განიკურნება, მაგრამ ერთ დღეს ოჯახს კგბ-ს აგენტები „ეწვეივნენ" და სოციალისტური სამშობლოს ძირგამომთხრელი ბიჭები დააპატიმრეს. თურმე „ფხიზელ" უშიშროებას ხელში ჩაუვარდა გაზეთები და სასაცილოდ არ ჰყოფნის ბიჭების მტკიცება იმის შესახებ, რომ მათ დისიდენტობასთან საერთო არაფერი აქვთ და ეს ყოვე-

ლიევ ბატონი არჯევანის გადასარჩენად მოიგონეს. ბიჭები გაასამართლეს. ბატონი არჯევანი კი ყველაფერს მიხვდა და ისევ აპათიამ შეიპყრო, რის გამოც მალე გარდაიცვალა კიდეც. ძალად დისიდენტი ცოტნე კი „საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ“ ბრძოლაში დამსახურების გამო, იმის შემდეგ, რაც იმპერია დაინგრა და საქართველო ასე თუ ისე გათავისუფლდა, თანამდებობის პირი გახდა. ეროვნულ-გამათავისუფლებელი მოძრაობის „ბურჯი“ გადიდკაცების მერე პირველ რიგში თავის ძმაკაცებს დაერია.

3. გამოცდილ იუველირს, სიმონ არონს, თავის მაღაზია სალონში ლამაზი ქალი ეწვია და თავი ექიმ თადეუშ დგებუაძის მეუღლედ, ანა ჩოლოყაშვილად, გააცნო. ანას თურმე ძვირფასეულობის შეძენა სურს, თანაც დიდი რაოდენობით. თანაც ერთი სათხოვარი აქვს; იქნებ თვითონ მოიტანოს ოჯახში ბატონმა სიმონმა შერჩეული სამკაულები. პარალელურად ანა უცოლშვილო თადეუშ დგებუაძესთან მივიდა და აუხსნა. მე იუველირ სიმონ არონის ცოლი გახლავართ. ამ ბოლო დროს ჩემს ქმარს რაღაც სნება შეეყარა, ყველაფერს ჰყიდის, თქვენთანაც მოიტანს სამკაულებს გასაყიდად. თქვენ დაუყვავეთ, შეამოწმეთ მისი ფსიქიური მდგომარეობა ისე, რომ თვითონ პაციენტი ვერ მიხვდეს, მე კი ამ დროს თქვენთან იქვე გვერდით ოთახში ვიქნები და ავადმყოფ მეუღლეს სახლში წავიყვანო. დათქმულ დროზე მოვიდა სიმონი თავისი ბეჭედ-სამაჯურებით და ბრილიანტის საყურეებით. კარი, რასაკვირველია, თადეუშის მეუღლემ გაუღო და კიდევ ერთი თხოვნა გაუმხილა. თქვენ ჩემს ქმართან შებრძანდით, ამ სამკაულებს გავიკეთებ და ისე შემოვალ, რათა ჩემს ქმარს უფრო მოვაწონო და საფასურიც დაუნანებლად გადაგიხადოთო, შევიდა დიდვაჭარი ექიმთან. სხედან, საუბრობენ. გავიდა ორი საათი, ანა არ ჩანს. მოიძიეს, სადაა თქვენი მეუღლეო, ეკითხება არონი ექიმს. მე მეუღლე საერთოდ არა მყავს, იმ ქალმა კი თქვენს მეუღლედ გამაცნო თავიო. ბევრი ითავცემა, სასამართლოშიც ირბინა გაცურებულ-გაკოტრებულმა სიმონ არონმა, მაგრამ უკვე გვიან იყო. დიდი ხნის შემდეგ გაირკვა, რომ ანა ჩოლოყაშვილი (სინამდვილეში ნაირა ჯაში) მარქსისტული ჯგუფის წევრი იყო და იუველირის აწაპნილი სამკაულების გაყიდვით ნაშოვნი ფული „ბოლშევიკური გაზეთის“ გამოცემას მოხმარდა.

ლაშა იმედაშვილის მოთხრობათა სიუჟეტებს აქ იმიტომ კი არ მოვუხმე, რომ ამ მოთხრობების გულდასმით წაკითხვაში დამერწმუნებინეთ, არამედ-იმის დასამტკიცებლად, რომ ავტორს აქვს მწერლის უმთავრესი თვისება-ცხოვრების ორომტრიალიდან საინ-

ტერესო, განსაკუთრებული ამბების მოძიება-გამოყოფის უნარი. მან კარგად იცის, რას წერს და ისიც მშვენივრად მოეხსენება, რომ, თუ ახლებური, არაჩვეულებრივი, თუ გნებავთ, დეტექტური ხვეულებით შეზავებული ფაბულა არ მიაწოდე, ისე დღეს კაცი მოთხრობას (და მითუმეტეს, ვრცელ მოთხრობას) არ წაიკითხავს.

სიუჟეტთან დაკავშირებით ერთი მეგობრული რჩევა მინდა მივცე ჩემს ახალგაზრდა მეგობარს და აქვე დავძინო, რომ იქნებ ეს რჩევა, საერთოდ, სხვებმაც ისულგულონ. კომპოზიციის შეკვრას დიდი ოსტატობა სჭირდება, ‘სოგჯერ სიუჟეტის ზედმეტი ხვეულები ხომ არ გაგიტაცებთ ხოლმე? აბა, ამ თვალით ჩახედეთ სამივე მოთხრობას? განა მოთხრობა იქ არ თავდება, სადაც სოფიო თავს იკლავს? არის მერე საჭირო მასონურ-მისტიკური სექტის („წამიერნი“) ბურუსში გახვევა სიუჟეტისა, ან პორტსიგარის და კიდევ ერთი სასამართლოს ეპიზოდები? გულდასმით კიდევ ერთხელ რომ გადაიკითხავთ, ზედმეტად ხომ არ მოგეჩვენებათ, თათასა და ჯუნას ურთიერთობის, ცოტნეს სიმამრის (მელორი) მაქინაციების, ჯუნას მოკვლის და სხვა ისტორიები? მე არ გეკამათებით, უბრალოდ, რჩევას გკადრებთ, დანარჩენი თქვენ იცით. და კიდევ, პერსონაჟის პორტრეტის ხატვას გაურბიხართ. ეკითხულობ მოთხრობას და რებუსად რჩება ჩემთვის, როგორი ფერის თვალები, თმა ჰქონდა მოქმედ პირს, რა ეცვა, როგორ დადიოდა, რა უყვარდა და რა სძულდა, როგორი ხმა ჰქონდა, როგორ ლაპარაკობდა. არ შეიძლება, ყველა პერსონაჟი ერთი და იმავე ინტონაციით, ერთნაირი ლექსიკით, ერთნაირი მანერით (თუ გნებავთ, ერთნაირი ჟარგონითაც), ლაპარაკობდეს.

ამ უწყინარ შენიშვნას გულთან მიტანა და წერის დროს ყურადღების გაფხავება სჭირდება, სხვა არაფერი. თქვენ რომ მწერლად არ იყოთ დაბადებული, ეს რჩევა ყინულზე დანთებული კოცონი იქნებოდა და არც მე შევიწუხებდი მისი მიცემით თავს.

ლაშა იმედაშვილი რომ მწერალია, აშკარად ჩანს იმ ადგილებიდანაც, კითხვის დროს ფანქრით რომ გამიხაზავს მის წიგნში და ახლა გულმოდგინედ ვცდილობ, წავშალო:

„ეულადმჯდარი ლევანი ჩამორჩენილ, მობუსულ ჩიტს ჩამოგავს, დროდადრო სევდიანი თვალებით ცას ახედავს, თითქოს თბილ ქვეყნებში გაფრენილ მეგობრებს მისტირის. დავითი შორიდანვე დალანდავს, თავადს, მამისეულ ნაბადში გახვეულს მტირალა ბავშვს ამსგავსებს, რომელიც მშობლების რისხვას გამოქცეული იქვე, სახლთან ახლოს, დამალულა, რითაც ძალიან გულს არ უხეთქავს თავიანთ შემქმნელებს, მაგრამ ეუბნება: ნახეთ, რა ბიჭი ვარ, მეც

თავმოყვარეობა მაქვს, აზრი და გრძნობა გამაჩნია და ადგილიც კი მეკუთვნის თქვენს მიერ მოწყობილ სამყაროშიო“ (გვ. 15). მწერლის მახვილი თვალი და ალღო ავტორს კალმის ერთ მოსმაში, დეტალის გამოჩუქურთმებაშიც ეტყობა. მაგ:

„იმ დღეს მუსეუმს სტუდენტთა ჯგუფი ეწვია. სწორედ ისეთები, სამყაროს ცენტრად საკუთარი სიცილი რომ მიაჩნიათ და ეს ხმაურიანი განწყობა აქეთ-იქით ჩანთასავით თან დააქვთ“ (გვ.64).

„პორტსიგარის პატრონი ვექილის ბინაში ღამეს შემოჰყვა“ (გვ. 102).

„ოთახის შუაგულში მდგარი ცოტნე აბანოდან უტანსაცმლოდ გამოგდებულ ადამიანს ჰგავს, რომელსაც უკან არავინ აბრუნებს, ადგილიდან დაძვრას კი თვითონ ვერ ახერხებს“ (გვ.162).

„მერი ცოტნეს მივარდება და მამაკაცთა ღრიანცელში ისე ჩაეკვრება, თითქოს ბავშვობის ოცნებას ისრულებდეს. მერე ისევ სუფრასთან დაბრუნდება და საკუთარი სითამამით გაამაყებული ჭიქას ბოლომდე გამოცლის“(გვ.225).

„რა იცოდა ცოტნემ, რომ გამოღვიძებულს სრულიად ახალი სამყარო დახვდებოდა, მაგრამ ყველაზე საოცარი ის იყო, რომ ამ, თითქოს უცხო გარემოს, ისე მოირგებდა, როგორც მამისეულ შარვალს (გვ. 229)“.

ლაშა იმედაშვილი ზოგჯერ წაიფილოსოფოსებს კიდეც, ოღონდ ყოველთვის ზომიერი და კონკრეტული, ხატოვანი წაფილოსოფოსებით:

„დრო, მართლაც, დაუნდობელი მხედარია უსწრაფეს ბედაურზე ამხედრებული, შენზე მოქნილი და უკეთესი მონადირე. მასთან გაჯიბრება თავიდანვე მარცხის საწინდარია, ხოლო ამ მარცხისაგან ნაშობი ტკივილი იმდენად გაუსაძლისი, რომ ვინმესთან მისი განაწილების აუცილებლობა სასიცოცხლო მნიშვნელობას იძენს. ხშირ შემთხვევაში ამგვარი გადანაწილება უსამართლო ხასიათს ატარებს, რადგანაც ახალგაზრდა კაცისათვის ამ ძალის ტკივილის შეგრძნება ისე შორია და ისე ახლო, როგორც წყნარ გზაზე გაფრენილი ჰორიზონტის ხავერდოვანი ზოლი. ამიტომაც ამგვარი თანხვედრის შეუძლებლობა თავიდანვე გასაგებია. გასაგებია, მაგრამ ტკივილთან მიახლოებული კაცისათვის მიუღებელი. სწორედ აქ იმალება თაობათა შეუთავსებლობის ის ულპობი ფესვი, რომლის სიღრმესაც ვერც ვერავინ ჩასწვდა და ვერც ვერავინ გაჰკვეთა“ (გვ.75).

...ბევრი რომ აღარ გავაგრძელო, მომეწონა ლაშა იმედაშვილის

„ქართული ბეთსელერი“, თუ არ ვცდები, ეს ავტორის პირველი წიგნია, ავტორისა, რომლის პირველი მოთხრობაც მაშინ დაბეჭდე „პირველ სხივში“, როცა იგი სულ რაღაც თვრამეტი წლის იყო.

ორმოც წლამდე გაჭიანურება პირველი, შედარებით სრული, რომ იტყვიან, სოლიდური წიგნის გამოცემისა ზედმეტი თავმდაბლობა-მომთხოვნელობის მაჩვენებელია, თუ იმის ნიშანი, რომ ნიჭიერი კაცი სხვა ცდუნებებმა (სცენარები, დისერტაცია...) გაიტაცა.

არა და, ორმოცი წლის ასაკში შემოქმედების ერთი უმთავრესი მოსახვევი გავლილი უნდა გქონდეს ჭეშმარიტ შემოქმედს.

რჩევა: ლაშა ბატონო, შენმა ახალმა წიგნმა ასეთი საუმცროსძმო სურვილი გამიჩინა შენს მიმართ და უფლება არა მაქვს, დაგიმალო: შენს მთავარ საქმედ მწერლობა (კერძოდ, მოთხრობების წერა) გაიხადე. შენ მწერლად ხარ დაბადებული.

როგორ ვჭირდებით ერთმანეთს

მსურს, მკითხველს გავუსიარო პირველი შთაბეჭდილება, რაც აღმიძრა თეიმურაზ ქურდოვანიძის რომანმა „...მწე ჩემდა ხარ“

რაც შემეხება მე, უნდა გითხრათ, რომ საზიზღარი მკითხველი ვარ. განსაკუთრებით ჩემი მეგობრების წიგნებისა.

ამ ჩემი უბედური პროფესიის გამო წიგნს ვკითხულობ მწერლის თვალით. ხშირად ეუბრუნდები გვერდებს, იმავდროულად ვამოწმებ სიუჟეტს, დიალოგს, პერსონაჟთა ხატვის ხერხებს. მაქვს ცოტა ისეთი მეტოქურ-ქიშპური დამოკიდებულებაც. ხანდახან მეხარბება კარგად დაწერილი ადგილი, ზოგჯერ მეჩვენება, რომ მე უკეთესად დავწერდი და ა.შ. და ა.შ.

მომეწონა თეიმურაზ ქურდოვანიძის რომანი. ამ რომანით დავინახე არა მარტო განსოგადებული დრო – ყველა ეპოქაში შეიძლება მოხდეს ეს ტრაგედია, არამედ დავინახე, რა აკლია თითოეულ ჩვენგანს სრულყოფისათვის და შევიგრძენი, რა მარტოა კაცი ამ წუთისოფელში.

როგორც არ უნდა იყო შენ გარემოცული შვილებით, შვილიშვილებით, ახლობლებით, სამსახურით... დგება მომენტი და წუთი - დრამატული, ტრაგიკული, როდესაც აბსოლუტურად მარტო ხარ და შენი გადასაწყვეტია, შენს წინ არსებული უამრავი დაკეტილი

კარიდან რომელს შეაღებ.

გზაჯვარედინზე, სადაც ათასი გზა ხლართავს ერთმანეთს, ერთია ჭეშმარიტი და იმ ერთზე შეიძლება ისე დავამთავროთ სიცოცხლე, ვერასოდეს დავდგეთ.

შემძრა ამ რომანმა, სული ამიფორიაქა ოთარისა და აიას ოჯახში დატრიალებულმა უბედურებამ.

ცოლი და ქმარი თავისებურად ებრძვიან ბედს.

შვილმკვდარი დედა - აია, სასადილო მაგიდასე ცარიელ თეფშს დგამს და თავს ირწმუნებს, რომ სანამ ცოცხალია, ლევანის ხსოვნა არ წაიშლება. ისიც აიმედებს, რომ ლევანის მაგიერი შვილიშვილი დარჩა, რომელსაც ამაოდ მიეწება, რაკიღა რძალმა გიოც — უკანასკნელი იმედიც, მოაშორა და ქალაქის გზას გაუყენა. ოთარი მშვენიერი დალის შერთვით ცდილობს, აჯობოს ბედისწერას...

რომანის სიუჟეტი მძაფრად ვითარდება. ისე ერთმანეთის მიყოლებით ხდება ამბები, რომ ბუნებრივად გებადება კითხვა; რა უნდა მოხდეს კიდევ? რას ელის აია ასე გაუცნობიერებლად, მაგრამ დაბეჯითებით? და აი, ახალი გამოცდა: ქმარეოფილი სთხოვს აიას, ამშობიაროს ქალი, რომელმაც ოჯახი დაუნგრია... მკითხველს უჩნდება ინტერესი, როგორ გაართმევს თავს მწერალი ამ სიტუაციას, რას მოიმოქმედებს აია? სანამ იგი დალის მოალოგინებდა, მე ვფიქრობდი, ოღონდ ამ ბავშვს სიცოცხლე მისცეს მეთქი და... აი, ამ ქალმა კიდევ ერთხელ გამაოცა.

აიამ თავისთავს სძლია. მან თავისი ქმრის საყვარელი, რომლის გადარჩენის ცოტა იმედი არსებობდა, მოამშობიარა და ამით ერთბაშად გაკეთილშობილდა მკითხველის თვალში. თუმცა სიწმინდე და კეთილშობილება არც მანამდე აკლდა.

უაღრესად ძნელი იყო ცხოვრებისაგან უარეოფილი, ბედკრული ქალისთვის ამ ნაბიჯის გადადგმა, მაგრამ მან ახალშობილი გადაარჩინა. ესე იგი, სიცოცხლე გადაარჩინა, ანუ ოვითონვე ჩატეხა ყველა ხიდი, გაწყვიტა ყველა ძაფი, თავის ქმართან რომ აკავშირებდა.

ამ უნაპირო სიკეთის ჩადენამ თითქოსდა შვება მოჰგვარა, თავის თავში ფუნქცია იპოვა, თითქოსდა იმიტომ გაჩნდა ქვეყანაზე, რომ ეს უკეთილშობილესი საქმე ჩაედინა.

მე საუბარი დავიწყე რომანის ერთ-ერთ უმძაფრეს ეპიზოდზე. თემურ ქურდოვანიძეში, როგორც ამ რომანის ავტორში, ჩემთვის უაღრესად სასიამოვნოდ აღმოვაჩინე მძაფრი კოლიზიების, სულისშემძვრელი პასაჟების, მკითხველისათვის დამახასიათებელი სიუჟეტური ხლართების მაღალოსტატური შექმნის უნარი. სახელდახ-

ელოდ რამდენიმე მათგანს გავიხსენებ:

ოთარს და აიას ერთადერთი შვილი დაეღუპათ. უბედურება ხომ თავისთავად შემძვრელია, მაგრამ მწერალს, როგორც ფსიქოლოგს, უპირატესად აინტერესებს ამ უკიდეგანო ტრაგედიის შეფასება ოჯახის წევრების მიერ. რომანი იწყება იმის გადმოცემით, თუ როგორ შეხვდა მამა შვილის დაღუპვას.

ოთარი ტრაგედიის გაგების წუთებიდანვე აცნობიერებს, რომ მისთვის ჩვეულებრივი ცხოვრების რიტმი სამუდამოდ დაირღვა, რომ მან დაკარგა მარტო შვილი კი არა, უპირველეს ყოვლისა, მეგობარი, რომელთან ერთადაც ცხოვრების დარჩენილი წლების გავლას აპირებდა და რომელსაც უკავშირებდა მარტო შთამომავლობის გაგრძელებას კი არა, თავის საყვარელ საქმეს, ცხენსაშენს.

ამასთან ერთად ოთარმა ისიც ირწმუნა, რომ სიცოცხლე უნდა გაგრძელდეს, ცხოვრება თავისას მოითხოვს და მან ისევ უნდა გასწიოს თავისი მამაკაცური ტვირთით მხარზე.

დაღუპული ლევანის ცოლი-ნანა, ოთარის მსგავსად, რეალურად უყურებს ცხოვრებას. მან იცის, რომ ვერაფერს შეცვლის, ისიც კარგად იცის, რომ სამუდამოდ გაწყდა ჯაჭვი, რომელიც მას ამ სოფელთან, ამ ოჯახთან, ლევანის მშობლებთან აკავშირებდა. მას ახლობლის (მამის) დაკარგვის ტრაგედიით ერთხელ უკვე განცდილი აქვს, რას ნიშნავს სიკვდილი, ამიტომაც სასოწარკვეთას არ ეძლევა და ლევანის დაკრძალვისთანავე ფიქრობს, რომ ახალი ცხოვრება უნდა დაიწყოს.

ეს ფსიქოლოგიური სცენები მწერლის მიერ უაღრესად დამაჯერებლად, პიროვნების ხასიათის ნიუანსების ზუსტი ცოდნით არის დაწერილი.

მაინც მათ შორის ყველაზე სულის შემმძვრელი დედის ხასიათის მეტამორფოზაა.

აია ვერ იჯერებს შვილის სიკვდილს. მისი გონება მზად არ არის, რათა ირწმუნოს ეს საშინელება. დედას ტრაგედიამ თითქოს სიცოცხლე ჩაუქრო, მას სიცოცხლის ნიშანწყალი მხოლოდ გარეგნულად ეტყობა. იგი შინაგანად თითქოს ერთბაშად დაცარიელდა.

აკი თვითონვე ამბობს, მე მკვდარი ვარო.

აია არ ტირის, ხმას არ იღებს. მას მხოლოდ ის უკვირს, რომ ლევანის დასაფლავებიდან რამდენიმე დღის შემდეგ მისი ქმარი, ოთარი, და ოჯახის წევრები ჩვეულებრივ სიცოცხლეს განაგრძობენ. ოთარი სადილობის დროს მადიანად ჭამს, ყოველ დილით

თმას ივარცხნის, პერანგის საყელოს ისწორებს და თითქოს კოხტაობს კიდეც. ნანამ, მართალია, თალხი კაბა ჩაიცვა, მაგრამ მაინც ვერ ფარავს თავის ქალურ მომხიბვლელობას და მის ყოველ ნაბიჯში იგრძნობა, რომ იგი ისეთ რაღაცას მოიმოქმედებს, რითაც მარტო აიას კი არა, ოთარსაც გააოცებს, რადგანაც ხორცის ძახილი თავისას შვრება.

ერთადერთს – აიას, აღარაფერი აინტერესებს. იგი მხოლოდ ერთ რამეშია დარწმუნებული; მოვიდა ის, რისიც მთელი სიცოცხლე ეშინოდა. იგი ხომ გამუდმებით ელოდა, რომ დადგებოდა ყველაზე საშინელი წუთი, რომელიც ლევანს სამუდამოდ წაართმევდა.

სხვისი შვილის სიკვდილს რომ გაიგებდა, აია ელდანაკრავივით გამორბოდა შინისაკენ. მთელი ღამე რამდენჯერმე შედიოდა შვილის საწოლში და ქვეშეცნეული შიშით დასცქეროდა მძინარე შვილს. თითქოს მის სუნთქვას დარაჯობდა.

ეს ისეთი მართალი ფსიქოლოგიური შტრიხია, ისე სწორად არის დანახული შვილმკვდარი დედის განწყობილება (ყოველგვარ ზარკივილზე, პირის ხოკვაზე შთამბეჭდავი რომ არის), რომ არ შეიძლება, ნდობით არ განიმსჭვალოთ რომანის ავტორის მიმართ.

თეიმურაზ ქურდოვანიძე მშვენივრად ფლობს დრამატურგიის რკინის კანონებს. მან კარგად იცის, ყოველდღიურობით დამტვერილი და დაღლილი ნერვები თანამედროვე მკითხველისა სწორედ მძაფრი, გულში ჩაწვდომილი ეპიზოდებით უნდა შეარხიოს... და იგი ამ ამოცანას წარმატებით ართმევს თავს.

რომანში არც თუ ფეხაკრებით დადის ნაწარმოების ერთი უხილავი პერსონაჟი – ადამიანთა ცოდვა, და თითქოსდა ეს ცოდვა მართავს რომანის პერსონაჟთა ისედაც გაუბედურებულ ცხოვრებას.

ოთარის მამამ – ლუკამ, საკუთარი ძმა მოკლა და სოფლიდან გადაიკარგა. ოთარისა და აიას სასიყვარულო შეუღლება ერთ საშინელ ტრაგედიას დაეფუძნა: უარყოფილი სიყვარულის გამო თავი დაიწვა ოთარის ნანდაურმა, ლამაზმა თამრიკომ...

ცოდვილია ყველა – რომანის პერსონაჟთა უმეტესობა, თვით ოთარის საყვარელი, დალიც (რომლისგანაც ოთარი შვილს ელოდება) და უცოდველია მხოლოდ ოთარისა და დალის ურთიერთობის ნაყოფი – აიას მიერ გადარჩენილი პატარა ბიჭი, რომელსაც სიცოცხლის 3 დღეზე მეტი არ მისცა არსთგამრიგემ. თითქოსდა უწია თავისი მშობლების თუ წინაპრების ცოდვამ.

„მწე ჩემდა ხარ“ ტრადიციული ლიტერატურული ხერხებით, ნაწარმოების კლასიკური კანონების ერთგულებით შექმნილი რომანია და ესეც არის ერთ-ერთი მიზეზი იმისა, რომ იგი იმ ინტერესით იკითხება, ერთი ამოსუნთქვით წაკითხვას რომ ეძახიან კრიტიკოსები.

უაღრესად ტევადი რომანის ჟანრი ამ ბოლო დროს არაერთგზის იქცა გაუმართლებელი ძიების და უაზრო ექსპერიმენტების მსხვერპლად.

ბევრი ჩვენი კოლეგა რომანს ეძახის გაჭიანურებულ, გაბერილ მოთხრობას, რომელშიც გრაფომანი ავტორი გაუთავებლად დაატარებს მთავარ პერსონაჟს აღმა-დაღმა და სქელტანიანი რომანის წაკითხვის შემდეგ მკითხველს უჭირს გარკვევა, რა მოხდა ნაწარმოებში, საერთოდ, რისთვის დაიწერა იგი. ნუთუ, მხოლოდდამხოლოდ არაფრისმთქმელი ეპიზოდების ერთ ყდაში მოსაქცევად?

როცა მწერლობადაბრალებული გრაფომანის „რომანს“ კითხულობ, შთაბეჭდილება ისეთი გრჩება, რომ მის ავტორს წინ ედო მხოლოდდამხოლოდ თაბახების მთელი დასტა და, მათი შევსებით გატაცებული, სრულებით არ ფიქრობდა იმაზე, რომ იგი მხატვრულ ნაწარმოებად ჩამოექნა. ხოლო მხატვრულ ნაწარმოებს სულ მცირე, ოთხი რამ მაინც სჭირდება: საინტერესო სიუჟეტი, შთამბეჭდავი კოლორიტული ხასიათები, შინაგანი ინტუიციით განპირობებული მტკიცე კომპოზიცია (როცა ეპიზოდებს ერთმანეთთან ლოგიკური კავშირი აქვს) და ლაპიდარული, ზომიერი, საინტერესო მთხრობელის კალამი, ანუ სალიტერატურო ენის იმგვარი ფლობა, რასაც მხოლოდ მწერლის თანდაყოლილი ნიჭი ჭირდება. ლექსიკონით კი ვერა და ვერ ისწავლი.

„მწე ჩემდა ხარ“ 250 გვერდიანი რომანია. ისე ლოგიკურად, ერთ მძივად აუკინძავს ავტორს რომანში მოთხრობილი ამბები, რომ ერთ პასაჟსაც ვერ გამოაკლებ.

მწერლის ოსტატობის ხაზგასასმელად მახსენდება ოთარის დედის თვითმკვლელობის ეპიზოდი: ქმრის ბიოგრაფიით შერცხვენილმა გულდაკოდილმა ქალმა სახლი მიალაგ-მოალაგა, თეთრეული გარეცხა და დაასუფთავა, ტახტიც კი გამოწია შუა ოთახში, რასაც უნდა დაესვენებინათ. მერე ეზო მოაწესრიგა, რომ პანაშვიდზე მომსვლელებს ეზოს მოუვლელობის შთაბეჭდილება არ შექმნოდათ. ბოლოს საბძელში შევიდა. შაბიამანი დალია და თავი მოიკლა.

ან, თუნდაც, მოტივირებული დამაჯერებელი ხატვის სხვა მაგალითი ვნახოთ: გაიანესა და ოთარის დაყინებული რჩევა-თხ-

ოვნით აიამ სცადა, პირველ სექტემბერს სკოლაში მისულიყო და თავის საყვარელ საქმეს — სკოლას დაბრუნებოდა. თითქოსდა ყველაფერი რიგზეა. ოთარმა მიაცილა ცოლი სკოლამდე. აიამ სკოლის დერეფანში შეაბიჯა, მაგრამ მისმა გულმა ბავშვების ჟრიამული ვერ აიტანა. მხიარული მოსწავლეების ხილვამ იგი საბოლოოდ დაარწმუნა, რომ გაკვეთილის ჩატარებას ვერ შეძლებდა. გამობრუნდა, სწრაფი ნაბიჯით გამოიქცა შინისაკენ და კიბეზე შემოფეთებულ გაიანეს აუწყა: „ბავშვები აღარ მიყვარს, აღარავინ მიყვარს!“

რომანი დაწერილია, როგორც მოგახსენეთ, დიდ ადამიანურ ტრაგედიაზე. მწერალი ერთი წუთითაც არ ცდილობს, შეანელოს ამაოებისა და სიკვდილის განცდა, ყალბი ილუზიისა და ოპტიმიზმის ნამცეცები ჩაგვაფრქვიოს სულში. იგი გვიხატავს გაუსაძლის ყოფას ისეთად, როგორიც არის იგი.

და მაინც, რომანის ბოლოსკენ რექვიემივით ჩაგვესმის ოსტატის სულიდან დარხეული და ჩვენზე გადმოსული ჩურჩულით ნათქვამი: „ჩვენ ერთმანეთს ვჭირდებით.“

იქნებ მკაცრი იყოს მწერლის მიერ რომანის ფინალში უდანაშაულო ყრმისთვის გამოტანილი განაჩენი, მაგრამ იქნებ იგი იმიტომ გაჩნდა, რათა რომანის პერსონაჟთათვის შეეხსენებინა: თქვენ, თქვენი ცოდვებისთვის პასუხი უნდა აგოთ და აბსოლუტური განწმედის იმედი ნუ გექნებათ!

თავისი ამქვეყნად მოვლინებით და მისი ანგელოზური სულის ისევ ზეცას შერთვით ეს ჭეშმარიტება იქადაგა პატარა სიცოცხლემ.

თეიმურაზ ქურდოვანიძის შემოქმედებას მე აქამდე, ვისლა დავუმალო, მისი კანტიკუნტი პიესებით, მოთხრობებით, ნარკვევებით ვიცნობდი და ახლა, როცა „მწე ჩემდა ხარ“ წავიკითხე, უაღრესად მოწონების გრძნობასთან ერთად მის მიმართ ცოტაოდენი გაბრაზების გრძნობამაც შემიპყრო.

რატომ არ გაიხადა თემურ ქურდოვანიძემ სიყრმიდანვე მხატვრული ლიტერატურა თავის უმთავრეს მოწოდებად, რამდენი მხატვრული პასაჟი გაატარა მან განზე და არ მისცა ქაღალდზე გადატანით სამუდამო სიცოცხლის მინიჭების საშუალება.

თუმცა ეს ყველაფერი ჩემი, როგორც მკითხველის, სურვილების სფეროა.

კაცმა არ იცის, რა და როგორ სჯობდა. ერთ რამეში კი ღრმად ვარ დარწმუნებული, — თეიმურაზ ქურდოვანიძის ახალი რომანი, ჩვენი მკითხველის გასახარად, მკვიდრად დაიდო თანამედროვე ქართული მწერლობის თაროზე.

ლამპრად წამძღვარებული სტრიქონები

წინათქმა ოთარ რამიშვილის წიგნისა

ქარიგით მოხეტიალე, დაუდგრომელი, ნიადაგ მოფუსფუსე, თმატალავერიანად ანაჩულ-დაჩაჩული, უსიამო მოსაუბრეს უდროობის ჩივილით გარიდებული, სულით ნათესავისგან დღედაღამ განუყრელი...

მისი სახლი ქუჩაა.

აქა დგას იგი ნაცნობებით გარშემორტყმული... მოსწრებული თქმების, ხუმრობების — ე. ი. სიცოცხლის უშურველად მფრქვევი.

იგი ყოველთვის ყურადღების ცენტრშია, სიტუაციის ბატონ - პატრონი...

ან სასურველი სტუმარია, ან - გულუხეი მასპინძელი...

მოდუნებული, ძალადდაბრძენებული „კეაჭიჭო" არავის უნახავს.

იგი ტროლეიბუსიდან დადევნებული „გამარჯობასავით" უბრალოა და კეთილი...

ვერ წარმომიდგენია, ღამით როგორ აძინებენ...

დილით შინიდან ისე გამოდის, თითქოს მეზობელთან წუთით შეიარა... ინერცია სადღაც შორიდან აქვს აღებული...

საკმარისია ერთი საათი გაატარო მასთან, რომ პირველი, რაც დაგცდება, ეგ არის - „ღმერთო ჩემო, რა სასიცოცხლო ენერგია აქვს ამ კაცს"...

დაუძახებენ? ოთარ რამიშვილის ლექსიკონში არ არსებობს „დაკავებული ვარ"... „ჩემს თავ'ს ვმუშაობ"... „არა მცალია", „სხვა დროს მოდი"...

გამოიხედავს: „შენ ხარ?" შებრუნდება...

წამში გიტარიანად კიბეზე ჩამორბის...

იცის მისმა უსათნოესმა მეუღლემ, ჩვენმა გმირთაგმირმა რძალმა, გულნა'სიმ, რომ ურჩ თანამეცხედრეს ამ დროს მამაზეციერიც ვერ დააკავებს...

ისღა დარჩენია, ფანჯარა გამოაღოს, თვალი მაინც მოჰკრას, ვის მანქანაში ჯდება ოთარი და გამარჯვებულ თანამეინახეთ დაადევნოს: „ნუ დაალევინებთ, გეხვეწებით! "

მერე იწყება იმპროვი'საციის ჩანჩქერი... ათასი სატირი დახტის გარშემო...

ვირტუო'სი მაესტროს ხელ'ში ათრთოლებული, აცეკვებული,

ახარხარებული გიტარა... გულში ჩამწვდომი, საოცრად ქართული და უაღრესად ორიგინალური მელოდიები, ხან ლირიულ-სევდიანი, ხანაც პამფლეტურ-მსუსხავი ლექსები...

მოწყენა ჭუჭრუტანიდან მიიპარება...

მომნუსხველია ოთარის სიმღერაც, კაზმული სიტყვაც, კალამ-ბურიც...

იგი შენს თვალწინ პატრუქივით იწვის...

უშურველად იხარჯება...

გადამდებად ნერვიულია...

თითქოსდა დღეს ყველაფერი უნდა მოასწროს...

თითქოსდა ბოლო სუფრასე ზის (ღმერთმა დაგვიფაროს)...

მეორე დღეს კი ყველაფერი თავიდან იწყება...

მისთვის სულერთია; ვინ არიან ამფსონები. რა ფენას ეკუთვნიან... იერარქიის რომელ კიბეზე სხედან...

დიდთან დიდია, პატარასთან - პატარა. ოღონდ ისე კი, რომ შინაგანად არასოდეს იცვლება, თავის თავს, თავის სტილს არ ღალატობს. ეგ არის, იუმორის გრძნობასმოკლებულ კაცს ვერ იტანს მხოლოდ.

ასეთია ოთარ რამიშვილის პორტრეტი.

ხშირად მიფიქრია; რა გაუსაძლისი იქნებოდა ცხოვრება, ოთარი რომ არ არსებობდეს.

ძვირფასო მკითხველო!

შენ, ვისაც ოთარ რამიშვილის ახალ ლექსებთან შეხვედრა გელის, ერთი თხოვნით მოგმართავ და უნდა შემისრულო:

ნუ შეხედავ ამ წიგნს ოდენ ერთი-მეორეს რითმის ბაწრით გადაბმული ლამაზი სიტყვების ქარავანს...

კითხვის დროს შეეცადე, ოთარის გრძნეულ მუსიკას მიუსადა-გო ისინი (უმეტესობა ხომ სასიმღერო ტექსტებია).

...და, როცა შენი ყური გაივსება პოეტი-კომპოზიტორის ზღა-პრული ჰანგებით, წამით მოხუჭე თვალი და დაინახავ ამ წიგნიდან ამოსულ, ლოცვად აღერილ, ყელამდე ღვთიურ ალში გახვეულ ოთარ რამიშვილს...

ჩამქრალი სანთელი

ამ წიგნის ავტორი კარგახანია აღარ არის ამ ქვეყანაზე.

როცა მისი ლექსების გაცრეცილი რვეული მომიტანეს, ცოტა არ იყოს, ეჭვით შევხედე ახლობელთა სურვილს - გერმანე ვასაძის ლექსები წიგნად დასტამბულიყო.

თქვე კაი ხალხო, სიცოცხლეში არ აქვეყნებდა ეს კაცი ლექსებს და ხომ არ შეეაწუხებთ მის წმინდა სულს სხვადასხვა დროის ლირიული ფიქრების გამომზეურებით მეოქი.

დავიწყე კითხვა.

პირველ ლექსს 1924 წელი აწერია, უკანასკნელს -1965.

სწორედ რომ პირველივე ლექსმა დაბადა ეს წიგნიც და ჩემი მცირე წინასიტყვაობაც.

...თავისუფლებაწართმეული, პირქვედამხობილი საქართველო გმინავს. ოცდახუთმა თებერვალმა დამოუკიდებლობის კოშკი დაანგრია, ჩეკას ჯურღმულებში ბორკილდადებული რაინდები გმინავენ, ქაქუცა ჩოლოყაშვილი შეფიცულთა რაზმს აკოწიწებს, ღველფში შეხვეული შეთქმულების ნაღვერდალი სადაცაა ალს მოიკიდებს და ამ დროს ახალგაზრდა პოეტი, რომელსაც ჯერ თვრამეტიც არ შესრულებია, წერს;

ნისლი მოედო ვრცელ ტრამალებს, მთებსა და ველებს,
ისმის სამარის ყრუ ძახილი სიამით მთვრალის,
და საქართველოს უსასოოდ დაკრეფილ ხელებს
ცრემლი ეფრქვევა თმაგაწეწილ ცივ თებერვალის.

...ბებერი მიწა მოუთმენლად, მედგრად გრიალებს,
თავისუფლება რომ გახვიოს ეკლიან ფრთებში,
ჰორიზონტებზე კაეშანი გაიშრიალებს
ზღაპარი მეფობს გაფითრებულ, თოვლიან მთებში...

დამეთანხმებით, ეს ლექსი მეამბოხე ბიჭის დაწერილია. იგი, რა თქმა უნდა, არ დაბეჭდილა, მაგრამ, როგორც ჩანს, შეთქმულების დამარცხების, წითელი ტერორის გაბატონების სინამდვილემ ისე დაუმსხვრია ახალგაზრდა პოეტს ოცნების ფრთები, რომ ამ პირველი ლექსის სულისკვეთება ჩაქვრა მის პოეზიაში.

მერე წერდა კანტიკუნტად, შემთხვევიდან შემთხვევამდე.

წერდა სიყვარულზე, „ბედნიერ“ სამშობლოზე, თავის ლამაზ ქალიშვილზე - ლიაზე, ტერენტი გრანელზე, იოსებ გრიშაშვილზე, შავი ზღვის ლაჟვარდ ტალღებზე, მეგობრებზე...

ახალ ლექსს ორად გადაწერდა; ერთს ადრესატს გაუგზავნიდა, მეორეს სქელ საქაღალდეში ინახავდა.

სიცოცხლის მიმწუხრზე წერა ეს ლექსები.

გამოქვეყნებაზე კი კრინტიც არ დასცდენია.

რა იყო ეს?

მან თავისთავში პოეტი, ალბათ, ვერ მოკლა, მაგრამ ისე მაღალი წარმოდგენისა იყო პოეზიაზე, რომ ლექსების წიგნის ავტორად „თავი არ ეღირსებოდა."

ან იქნებ ფიქრობდა, რომ კომუნისტების მკაცრი დრო ჭეშმარიტი პოეზიისთვის ადგილს არ ტოვებდა და საალბომო ლექსების ავტორად ჩრდილში ყოფნა არჩია?

ვინ იცის, „წითელ საუკუნეში" რამდენი პოეტური სანთელი ჩაინავლა მკრთალი ნათებით, რამდენი ნიჭი დაიგვალა და გახმა.

მხოლოდ სულით ძლიერთა გამოარღვიეს ეპოქის არტახები.

გზა დალოცოს...

ბებერ თბილისში, მთაწმინდის ძირას, პატარა ებრაულ უბანში დაიბადა და გაიზარდა დათა აჯიაშვილი.

იგი ოცს ახლახან გადაშორდა. ჯერ კიდევ განსწავლის პროცესშია და წინ სამყაროს, საკუთარი თავის შეცნობის დიდი გზა უდევს.

...და მაინც, არ არსებობს შინაგანი სამყაროს, საკუთარ არსებაში ჩაღრმავების, სულიერ ღირებულებათა გამოხატვის უფრო მობილური ფორმა - ვიდრე პოეზიაა.

ამ კრებულის პირველივე ლექსიდან მკითხველი იგრძნობს, რა მაღალი წარმოდგენისაა დათა აჯიაშვილი პოეზიაზე და მოკრძალებით ემზადება იგი თავისი პირველი პოეტური რეკულით მუზათა სასახლეში შესაბიჯებლად.

რა სიფაქიზით და მადლიერებით გაჟღენთილა ახალგაზრდა პოეტის გული ქართული სიტყვიერი კულტურისადმი, რა კარგად წვდება მის გუმანს ებრაელი ხალხის ღირსებების ათასობით საუკუნეთა წინათ დარწეული და ოცდამეერთემდე მოღწეული სუნთქვის ექო, რა გაფართოებული თვალებით, გაფაციცებული, კეთილი მზერით გასცქერის დათა აჯიაშვილი მომავალს.

მარად საწაღმართოდ, დალოცვილ გზასე ევლოს.

ძვირფასო მკითხველო

გივი თუშიშვილს მუსათა სამყაროსთან ურთიერთობის ფართო ასპარეზი აქვს.

იგი პოეტია, პროფესიონალი მუსიკოსი (კომპოზიტორი, მეგიტარე), არაერთი მშვენიერი სიმღერის და მუსიკის დარგში შესანიშნავი სახელმძღვანელოების ავტორი.

ეს თბილი, ‘სრდილი, უაღრესად ამაყი და სიყვარულში უკომპრომისო ქართველი კაცი იმ უანგარო ინტელიგენტთა მცირე ჯგუფში ნათობს, ვისაც მამული ჩინ-ტემლაკებზე არ გაუყიდია, ეროვნული სატკივარისთვის ‘სერგი არ შეუქცევია და საქართველოს თავისუფლება გულის ფიცარზე ამოუტვიფრავს.

გარემოებამ, ჩვენმა მკაცრმა დრომ როდი აქცია იგი პოეტად. გივი პოეტად დაიბადა, ხოლო მრუმე ფერები, მის სატირულ პოეზიაში რომ მოჭარბებულა, ჩვენი სინამდვილის ბუნებრივი ანარეკლია.

ვკითხულობდი ჩემი მეგობრის, გივი თუშიშვილის, ხელნაწერს და მისი მართალი ლექსით შეშფოთებულს, სურვილი გამიჩნდა, მეც თითები შემეშველებინა იმ ახალდანთებული პოეტური სანთლისთვის, ამ წიგნის ავტორს რომ აღუმართავს შეჭირვებული საქართველოს ქარიან ღამეში.

წინათქმა

რამდენი რამ თქმულა გალაკტიონზე, რა კუთხით არ განუხილავთ XX საუკუნის ქართული პოეზიის ზევსის შემოქმედება, მაგრამ თამარ პაიჭაძის გარდა არავის უკვლევია გალაკტიონი - ქართული ლექსის პერსონაჟი.

გამოწვილვითაა შესწავლილი გალაკტიონის ლექსის ვერსიფიკაციული მხარე, პოეტის მხატვრულ სახეთა სისტემა, მაგრამ თამარ პაიჭაძემდე სპეციალურად არავის შეუსწავლია პრობლემამ'ისა და მთვარის სიმბოლიკა გალაკტიონის პოეზიაში.

გასულ ასწლეულში ქართველ პოეტთა მუსა, სხვათაშორის, სამი უმშვენიერესი ბანოვანიც გახლდათ: მერი შერვაშიძე, თამუნია წერეთელი და ელენე დარიანი (ბაქრაძე). რომ არა ეს ულამაზესი ქალები, არ შეიქმნებოდა „მერი“, „თამუნია წერეთელს“... ელენე

დარიანის ცეცხლოვანი, ქართული ტემპერამენტით ათრთოლებული ლექსები.

მკითხველს ოცდამეერთე საუკუნეშიც გადმოჰყვა დღემდე პასუხგაუცემელი კითხვები — ვინ არის გორა მბორგალი და რა ადგილი უჭირავს ამაევ სახელწოდების რომანს ჭაბუა ამირეჯიბის შემოქმედებაში.

ვის ეკუთვნის XX საუკუნის მეორე ნახევრის ქართული პოეზიის მეფის გვირგვინი?

ამ კითხვებზე პასუხს იპოვით წიგნში, რომელიც ახლა თქვენს მაგიდაზე დევს.

თამუნა პაიჭაძეს გაკეალული გზით არ უვლია. კრიტიკოსთა ნაცად გზას შეგნებულად აუარა გვერდი და სცადა, იმგვარი საკითხები გაენათებინა მკვლევარ-ფილოლოგის ლამპრით, რომელთა შეფასებაშიც ლიტერატურისმცოდნეს წინამორბედნი თითქმის არ ჰყოლია და პირველს ხვდა წილად, წარმოეჩინა ორიგინალურ ლიტერატურულ პრობლემათა რთული სპექტრი.

დაუმატეთ ზემოთქმულს თამარ პაიჭაძის ღრმა, პროფესიონალური სჯანი ქართული მწერლობის კარდინალურ გზებზე და დარწმუნდებით, რომ ამ წერილების ავტორის სახით ქართულ პროფესიონალურ კრიტიკას კიდევ ერთი საიმედო ძალა, პირუთვნელი მკვლევარი და კრიტიკოსი შეემატა.

გზას დაგილოცავ!

შეიძლება ლაპარაკი საქართველოში ლიტერატურის ოდნავ სახეცვლილ, სხვა ქვეყნებისგან განსხვავებულ დანიშნულებაზე.

ჩვენში ლექსი ოდენ ტკბილ ხმათა, ლამაზ ფრაზათა, მხატვრულ სახეთა ესთეტიური ფენომენი კი არა, ბრძოლის ფორმაცაა.

ასე რომ, პოეზია საქართველოში ფუფუნების საგანი როდია.

გითხრათ სიმართლე, უკანასკნელი ათი წლის განმავლობაში შიშითა და ეჭვით შევცქეროდი საქართველოში ლიტერატურის მომავალს.

სამამულო და სამოქალაქო ომებმა, ფორმაციათა და შეხედულებათა რღვევამ, საზოგადოების პოლიტიზაციამ მწერლობა, თითქოსდა, მეორე პლანზე გადასწია.

მკითხველი წიგნს შემოსწყრა; მერე და სად — რუსთაველის სამშობლოში.

ქვეყანაში, სადაც სიტყვიერი კულტურა უმაღლეს რანგშია აყვანილი.

სადაც კასმულად თქმას ისე იცავენ და ელოლიავებიან, როგორც საგანგებო რიტუალს.

დიდხანს ვცდილობდი, ამეხსნა მწერლისადმი ეროგული მკითხველის ბოლოდროინდელი გაგულგრილების საიდუმლო.

თავის მტვრევა რებუსულ კითხვებზე პასუხის გასაცემად, ჩემდა საბედნიეროდ, დიდხანს არ დამჭირდა.

ბოლო ორ-სამ წელიწადში ისევ გამოცოცხლდა ლიტერატურული ცხოვრება, ისევ შეივსო მწერალთან შეხვედრის აუდიტორიები, ასპარეზზე კვლავ გამოჩნდნენ ახალი სახელები.

მწერალი - მოხდენილად მოლაპარაკე კაცი, კვლავ დააფასა საზოგადოებამ, რადგანაც კიდევ ერთხელ დარწმუნდა, რომ, მატყუარა პოლიტიკოსთაგან განსხვავებით, მწერალი საქართველოსთვის ყველაზე უბედურ ამ ეპოქაშიც კი ეროვნული აღმოჩნდა, ერს რომ სასთუმალთან არ მოშორებია.

იხტიბარს არ ვიტეხთ, თორემ ჩვენ, ზვიად მუსერიძის ლიტერატურული მამები, საკმაოზე მეტად დავიღალეთ.

ნამდვილი, მებრძოლი ლიტერატურა უდიდეს ენერგიას, რომ იტყვიან, გულის სისხლს მოითხოვს.

მეოცე საუკუნის მწერალთა ერთმა ნაწილმა სიტყვით ერის სამსახურის, მართლაც, რომ ნარეკლიანი გზა ვაუკაცურად გაიარა.

რასაკვირველია, ხსენების ღირსადაც არ ვთვლი იმ ლიტერატურულ თაგუნებს, ხელისუფლების სავსე ბეღლებში ახლაც რომ დაცუნცულებენ.

დადგა დრო, როცა ჩვენს წინაშე მთელი სიმწვავით დადგა კითხვა: ვინ მოდის ?!

იქნება თუ არა იგი საქართველოში მწერლის მისიის სწორად გამგები, გაითავისებს თუ არა ერის ჭირ-ვარამს, იბძოლებს თუ არა მუხლჩაუხრელად ქართველი ხალხის წმინდა იდეალებისათვის.

ჩემს უმრწემეს მოკალმე-მეგობართაგან, ვისი ახალგაზრდა ლიტერატორთა რიგებიდან გამორჩევისა და ასპარეზზე გამოყვანის ბედნიერებაც მარგუნა ბუნებამ, ერთი ზვიად მუსერიძეა.

ზვიად მუსერიძე ის იმედია ჩემთვის, არც ისე დიდი ხნის მერე ლიტერატურიდან (და ცხოვრებიდანაც) წასვლას რომ გამიადვილებს.

მას ჯერ ოცდახუთიც არ შესრულებია.

წიგნი, რომლის კითხვასაც ამ შესავალი წერილის შემდეგ შეუდგებით, პოეტის პირველი წიგნია.

ზვიად მუსერიძე თავის პატარა სამშობლოს, სწორედ რომ პოეტის უკიდეგანო თვალსაწიერიდან ხატავს.

ნახეთ, რა მასშტაბებია:
უნდა განიხვნას ზეცა კრიალა,
იდუმალება გაცხადდეს უნდა,
დედამიწაზე არა ყრია რა,
თვინიერ დარდით გადამწვარ გულთა.

მზის გარშემო მოხეტიალე, ცოდვით სავსე გუნდას ადარებს დედამიწას პოეტი.

ნახეთ, რა სრულყოფილი, ლექსიკურადაც ჩამოქნილი პოეტური ნოველაა:

წამი წუთს ძლივს მიათრევს,
მიწას ადევს ტაბუ ...
როდის გადაისამთრებს
როდის, როდის, ბაბუ?

პასუხს ხავსი ედება,
ზედ თვალთნამიც ერთვის...
-მალე გამომზევდება,
ჩემო ბიჭო, შენთვის.

-შენთვის?! -აკრთობს შავთმებას
თეთრწვეროსნის კილო,
-ჩემთვის აღარ დათბება,
შვილო!

თეთრწვერა და შავთმება
მუდამ ასე სხედან,
ერთს დრო ციმციმ აკლდება,
ერთს კი – ემატება.

ზოგი ბუნდოვანებას გამოდევნებული ცრუინტელექტუალი პოეზიას სხვაგან, გამოგონილ სამყაროში და ღვარჭნილ სტრიქონებში ეძებს, სინამდვილეში კი იგი აქ არის, ამ ორ, ერთი შეხედვით, უპრეტენზიო სტროფში:

კარს არ ვკეტავო რკინის ძელით-მითხრა ბიცოლამ,
რაც შენ აქ ხარო-ვბინადრობ მის მოპირდაპირეულ,
რასაც ამბობდა, ყავლაშვილმა კარგად იცოდა.
სხვა, ზედმეტ ახსნა-განმარტებას მე არ ვაპირებ.

სახლი-კარღია...
გაფრთალაღდნენ სულში გედები...
რარიგ კარგია,
როცა ვინმეს ეიმედები.

თქვენ, ალბათ, ყურადღება მიაქციეთ სიტყვას „გაფრთალაღდნენ". ეს კომპოზიტი მე სხვა პოეტთან არ მინახავს („ფრთალაღი" - შემხვედრია, მაგრამ „გაფრთალაღდნენ" არა). ახალი სიტყვების შექმნა-შემოტანა იმის ნიშანია, რომ მწერალს ქართული სიტყვის ბედაური დამორჩილებული ჰყავს. მაგ.

ოდითგან, სადაც მტერი უხვად შემოგვდგომია,
იქ ჩვენთა გმირთა წინაპართა ძვალთსადგომია.

„ძვალთშესალაგი" კი არა, სწორედ რომ „ძვალთსადგომიაო", აქ პოეტი იმასაც მიგვანიშნებს: სულები კი არ განისვენებენ, სწორედ რომ, დღესაც სადარაჯოზე დგანან.

კიდევ გნებავთ სიტყვის დაურვების მშვენიერი ნიმუში?

ჩემს ყოფაში ორი ელდა
ასე შემომორიელდა.

დამილოცნია დიდი, მიხვეულ-მოხვეული, ეკლიანი, ხიფათიანი, მაგრამ უაღრესად ვაჟკაცური, ღვთიური გზა ზვიად მუსერიძისთვის.

ამ კრებულის ავტორის პოზიციის და ამჟამინდელი განწყობილების დასახასიათებლად ეს პატარა ლექსი გამოდგება.

ჩემს შამქორსა და ერწუხს,
ჩემს ასპინძას და კრწანისს,
ჩემი ყოველი დღე წუხს
უსასოობას ხვალის.

ბოლო არ უჩანს ლოდინს,
სევდას, სადამდე გმალო.
აბრიალდები როდის,
ჰე, საქართველოს ხმალო!

ვინძლო, ისე გაედგას შენს სიტყვას, ჩემო ზვიად, ხალხის გულში ფესვი, რომ იმ ნანატრი ხმლის აბრიალებაში და იმ ძლევის ყიჟინაში ლომის წილი დაგედოს.

ჩემი დარდი ხარ...

(პუბლიცისტიკა)

სიტყვა მწერალთა XX ყრილობაზე

იოსებ გრიშაშვილი, თქვენ რომ, ძირითადად, სიყვარულის ტრუბადურად და მშვიდ პოეტად იცნობთ, 1921 წლის 25 თებერვალს, რუსის მიერ საქართველოს დაპყრობის დღეს, ასე მიმართავდა „ახალ ხელისუფლებას“:

თქვენ ამბობდით: საქართველომ
რაც არ უნდა გაიბრძოლოს,
დიდ რუსეთის გუბერნიად
გადიქცევა მაინც ბოლოს.

ჰა, აღსრულდა, თქვენ მოხვედით,
ჩვენ... მიგიღეთ ცრემლით ცხელით,
მაგრამ ხალხი არ შეგინდობთ –
რუსის ხიშტით შემოხველით.

რატომ გაგახსენეთ ოთხმოცი წლის წინათ დაწერილი ეს სტრიქონები? იმის ხაზგასასმელად, რომ ჭეშმარიტი მწერალი უმძიმეს ვითარებაშიც ახერხებდა, თავისი ხალხის გვერდით მდგარიყო და მისთვის „გულის მოსაფხანი“ სიტყვა ეთქვა.

ამ ფონზე მით უფრო დასანანია დღეს ხელისუფლების დუდუკსე დაროკებული ზოგიერთი თანამოკალმის პოზიცია.

ჩემს წინ გამოსული ორატორი მწერალთა სოციალურ დაუცველობაზე, ეკონომიურ სიდუხჭირეზე ლაპარაკობდა.

რას მიქვიან ჩვენს პირად გასაჭირზე წუწუნი მაშინ, როდესაც ქვეყანა იღუპება, საქართველო ხელიდან გვეცლება.

დღეს აქ საქართველოს დაღვრემილ ჭირისუფალთა ყრილობაა და ერთხელ კიდევ შეგახსენებთ მწერლის ვალს ისტორიის წინაშე. დიახ, მწერალია უპირველესი პასუხისმგებელი ერის ბედისათვის და რა განსაკუთრებულ პირობებს, რა კეთილდღეობას ვითხოვთ იარაღით მოსული, მარიონეტული ხელისუფლებისაგან?

მწერალიც ისევე ღარიბულად უნდა ცხოვრობდეს, როგორც დღეს მისი სამშობლო, საქართველო ცხოვრობს.

მწერალიც ისე უნდა იტანჯებოდეს, როგორც თავისუფლების სურვილის გამო სამაგალითოდ დასჯილი მისი ქვეყანა იტანჯება.

ჯერჯერობით აქ ეროვნულ სატკივარზე არცეროს კრინტიც არ დაგიძრავთ.

რა ეროვნული სატკივარი გვაქვს?

აქ შემოსელისას აფხაზეთიდან ლტოლვილ ქართველ მწერ-

ლებს ვესაუბრებოდი და თვალს ვერ ვუსწორებდი, მრცხვენოდა მათი.

აფხაზეთი და სამაჩაბლო ლამის მივივიწყეთ და დღესაც ყოველდღიურად ვკარგავთ ქართულ მიწებს.

გუშინ რუსმა ორი კილომეტრით გადმოსწია საზღვარი ჯვრის უღელტეხილზე, ამ დილით სოფელი ფიჭვნი წაგვართვა, ახლა ამ წუთში პანიკისის ხეობას გვართმევს...

ვინ, თუ არა მწერალმა, უნდა შეაჯანჯღაროს ხელისუფლება, რომ ამ უკანასკნელმა ყურებიდან ბამბა გამოიღოს და ქვეყანას მიხედოს?

ახლახან რუსეთის ვიცე-პრემიერი-კლებანოვი სტუმრობდა საქართველოს. მასთან დახურულ კარს მიღმა ორსაათიანი საუბრის შემდეგ შეევარდნაძემ განაცხადა: სხვათაშორის, დიდი უბედურება არ იქნება, გუდაუთის სამხედრო ბაზა რუსის ჯარის სარეაბილიტაციო ცენტრად გადაკეთდესო.

ვის ჯანმრთელობაზე ზრუნავს საქართველოს ხელისუფალი? იმ რუსის ჯარისკაცისაზე ხომ არა, ამ საუკუნეში მეორედ რომ დაგვიპყრო, ამ შვიდი წლის წინათ 30 ათასი პატრიოტი ბიჭი რომ მოგვიკლა და 300 ათასი თავის სამშობლოში ლტოლვილად აქცია?

საქართველოს დარბევის დროს თუ რუსის ჯარისკაცმა ხელი გაიკაწრა, ა, ბატონო, გუდაუთის სარეაბილიტაციო ბაზა და დროზე გამოჯანმრთელდი, რომ ახალი ენერგიით დედა უტირო კავკასიასო, ვეუბნებით?

სტამბოლის სამიტზე მსოფლიოს ორმოცდაცამეტმა სახელმწიფომ გადაწყვიტა რუსის სამხედრო ბაზების საქართველოდან დაუყოვნებლივ გატანა და განა ჩვენი ხელისუფლების „ბრძნული მინიშნება“ მსოფლიოს პროგრესული აზრის წინააღმდეგ წასვლას და დამპყრობლის მხარდაჭერას არ ნიშნავს?

ვინ მისცა უფლება საქართველოს პრეზიდენტს, ქართველი ერის დაუკითხავად გადაწყვიტოს სამხედრო ბაზების გატანა-დატოვების საკითხი? განა ეს აფხაზეთის ხელმეორედ და ამჯერად სამუდამოდ გაყიდვას არ ნიშნავს?

რუსის უღლით გაწამებული ქართველი ხალხი ხომ თითებზე ითვლის საქართველოდან გასათრევ ტანკებს და გულისფანცქალით ელოდება იმ დროს, როცა უიარაღოდ, რუსული ხიშტის გარეშე დარჩება პირისპირ აფსუათა სეპარატისტულ ხელისუფლებასთან?

ამ და სხვა ეროვნულ სატკივარზე უნდა ვისაუბროთ დღეს აქ დინჯად, აუჩქარებლად, ჭკუადალაგებულად.

ნუთუ არ გაღელვებთ, რომ ქართული აღარ გაისმის საქართველოს ტერიტორიის მესამედზე?

ვთქვათ გატეხილად; ჩვენს წიგნებს მკითხველმა ზურგი რომ შეაქცია, მნიშვნელოვანწილად ჩვენი ბრალიც არის. განა ყველანი დავრჩით ილიას ანდერძის ერთგული, განა ყველანი ვარისხებთ ერის გაღვიძების ზარებს, განა არაერთ ჭეშმარიტ მწერალს არა ვხედავთ ხელმწიფის ნავში ჩამხტარს და თბილად მოკალათებულს?

აქ გულთა შორის კავშირზე ითქვა. სად დაიკარგა სწორედ „კავშირი გულთა შორის?" რატომ დავრჩით გაღმა-გამოღმა, რატომ დავიფანტეთ, რატომ გავთითოკაცდით?

რატომ ვერ ვხედავ დღეს, ამ დარბაზში მუხრან მაჭავარიანს, ოთარ ჩხეიძეს, მიხეილ ქელეიძეს, ვახუშტი კოტეტიშვილს, სოსო სიგუას, ნოდარ წულეისკირს და სხვათა მრავალთა?

რაღა დროს ზვიადისტობა და შევარდნაძისტობაა? განა ჩვენ, ყველანი, საქართველოს გადარჩენის საკითხში ერთად არა ვართ? რომელი ქართველი მწერალია საქართველოს მტერი?

მწერალთა კავშირი ნიადაგ მოფუსფუსე, ეროვნული სკას უნდა წააგავდეს, მწერალთა სასახლეში ყოველ კვირას უნდა იმართებოდეს ეროვნული სჯანი, დისპუტები, ლიტერატურული საღამოები, იუბილეები. ჩვენ კი, რაღაც სხვა, არამწერლური საქმიანობით გართულებს, ჩვენი დიდი პაპის - აკაკი წერეთლის, 160 წლისთავიც გამოგვეპარა.

რატომ აღარ სრუნავს მწერალთა კავშირი სისხლის განახლებაზე -ახალგაზრდა მწერლებზე?

ძლივს, ჭაპანწყვეტა - ვაინაჩრობით შემოვიყვანე დღეს ამ დარბაზში ხუთი ახალგაზრდა უნივერსიტეტელი მწერალი. იცით, რატომ გამიჭირდა მათი შემოყვანა? მწერალთა კავშირში მოსაწვევი ბარათები არ მომცეს.

გადახედეთ ერომანეთს, განა ეს ყრილობა ბებერ მწერალთა ყრილობა არ არის? რა ყრილობაა ის ყრილობა, რომელსაც ახალგაზრდები, თუნდაც სტუმრის სტატუსით არ ესწრებიან? დავინტერესდი და გაირკვა, რომ ყველაზე ახალგაზრდა წევრი ჩვენი მწერალთა კავშირისა უკვე ორმოცს მიტანებულია.

კიდევ ბევრი რამ მინდოდა მეთქვა, მაგრამ, სამწუხაროდ, დრო აღარ მრჩება.

ორი სიტყვით რომ გითხრათ, მე გამოვედი აქ, ორ პრობლემაზე რომ გამემახვილებინა ყურადღება:

პირველი: არასოდეს, არცერთი წუთით არ დაივიწყოთ, რომ მწერალი ერისკაცია - ერის გუშაგია. იფიქრეთ და იზრუნეთ

საქართველოს ბედზე, არისხეთ ‘სარები ერის გასაღვიძებლად!

მეორე: ჩემთვის ყველა მწერალი ძვირფასია თუნდაც იმიტომ, რომ იგი ჩემი გაწამებული თანამოკალმეა. როცა „მინაწერების წიგნს“ ვწერდი, შეეცადე, ყველა თქვენთაგანის ლიტერატურული პორტრეტის ორიოდე შტრიხი მაინც მიმეწოდებინა მკითხველისათვის. ვერ დავმალავ, ამ დარბაზშიც სხვდან ახლა მწერალთა კავშირის დაშლის, მწერალთა სიის შემცირების მოსურნენი. ეს ხომ მწერალთა რიგების ხელახალი წმენდა იქნებოდა, მეგობრებო. ეს ხომ ერთხელ უკვე იყო ავბედით ოცდაათიან წლებში.

ჩვენ ახლა ყველაზე მეტად ერთმანეთის პოვნა, ერთმანეთთან მისვლა, ერთი მი‘ნისთვის ერთ მუშტად შეკვრა გვჭირდება, დაუდგეთ პირად წყენაზე, ადამიანურ ჭირვეულობაზე მაღლა, ახლა ამისი დრო არ არის.

მივცეთ გაერთიანების მაგალითი საქართველოს!

მხარს ვუჭერთ

აფხაზეთისა და სამაჩაბლოს მშვიდობიანი დაბრუნების იმედი გადაიწურა.

თითქოსდა მსოფლიომ პირი შეჰკრა საქართველოს წინააღმდეგ.

გაერომ არ იქნა და არ დაგვიჯერა, რომ აფხაზები სწორედ რომ ჩვენ, ისტორიული, ძირძველი ქართველები ვართ, ხოლო ჩვენს მიწაზე დღეს ქართველთმკვლელებად გაჯეჯილებული სეპარატისტი აფსუები ჩრდილოეთ კავკასიიდან ჩვენი ნებართვით ჩამოსახლებული, ჩვენს უბეში შეფარებული ტომები არიან.

სხვისი ბამბაც ჩხრიალებს, ჩვენი კაკალიც - არა.

გაერომ არც ქართველთა დღემდე ისტორიაში უმაგალითო გენოციდი დაგვიჯერა აფხაზეთსა და სამაჩაბლოში. თითქოსდა არც ყოფილა აკვანში ქართველი ჩვილების ჩაკვლა, უასაკოთა მასობრივი გაუპატიურება, სტადიონზე ქართველთა თავებით ფეხბურთის თამაში...

ხან ჩვენ პრე‘ზიდენტს ჩამოართმეეინა მეტროპოლიამ ხელი აფსუათა პირსისხლიანი ატამანისთვის, ხან სეპარატისტთათვის საღი აზრის ჩასაგონებლად თბილის-სოხუმის გ‘ზებს ამაოდ

თელავედნენ ჩვენი სახელმწიფო მინისტრები, პორთფელიანი თუ უპორთფელო ჩინოვნიკები, მაგრამ დღეს უკვე, თუ პოლიტიკური მატყუარა და თავისი ხალხის დაუძინებელი მტერი არ არის, საქართველოში აღარაფის სჯერა, რომ აფხაზეთს მოლაპარაკებით დაუბრუნებთ.

მაშ, რა ექნათ, შეუეგუოთ ჩვენს დაღუპვას, ჩვენს განახევრებას, შეეირცხვინოთ ყველამ ჩვენი თავი მომავალ თაობათა წინაშე?

ვითქმეინოთ ხეალის საქართველოს; დადედლებული ჩვენი მამაბიძანი თხებივით გამოიქცნენ და მერე ხელიც აღარ გაუნძრევიათ თავიანთი მიწების დასაბრუნებლადო?

მაშ, მშვიდად ყაძინოთ ჩვენს სახლებში, ჩვენსავე საწოლებზე მომხვდურნი? მშვიდად ეუცქიროთ, როგორ ადიან ჩვენს კიბეებზე ყაჩაღები და როგორ მედიდურობენ ჩვენს გაშენებულ მანდარინის ბაღებში?

ხომ დარწმუნდით, ქართველნო, რომ არც ღმერთმა გაგვიჩინა ამ ათ წელიწადში სამართალი და არც კაცმა.

სინდისი არ აწუხებს გადამთიელს, რომელიც სხვის სახლკარს დაეპატრონა და ისე არხეინად გრძნობს თავს, თითქოსდა ასეც უნდა მომხდარიყო.

ჩვენ „გენიოსი“ პოლიტიკოსები ღირსეულ დაბრუნებაზე ცრუ დაპირებებით დღესაც გვატყუებენ, სინამდვილეში კი აფხაზეთ-სამაჩაბლოს დაბრუნებისთვის ერთი გონივრული, ერთი გაბედული ნაბიჯიც არ გადაუდგამთ.

გინახავთ სადმე ხელისუფლება (თუ იგი გამყიდველი ხელისუფლება არ არის) ყოველ ექვს თვეში თავისივე ნებით უგრძელებდეს საქართველოში ყოფნის ვადას დამპყრობლის ჯარს?

გაგიგონიათ, უმაღლეს საკანონმდებლო ორგანოს-პარლამენტს, დაედგინოს საოკუპაციო ჯარის დაუყოვნებლივ გასვლა და აღმასრულებელ ხელისუფლებას პარლამენტისთვის თავზე დაეხიოს ეს ლამის ერთადერთი, გონივრული გადაწყვეტილება?

ასეთი შემაძრწუნებელი უცნაურობანი (რბილად რომ ვთქვათ) მხოლოდ საქართველოში ხდება.

საქართველოს მწერალთა დარბაზი მხარს უჭერს ყველა ძალას, ვისაც მოთმინების ფიალა აევსო, ვინც იმედის თითის წოვას თავი გაანება და პარტიზანული მოძრაობის განახლების მომხრეა.

ჩვენ ისიც ღირსების საქმედ მიგვაჩნია, რომ პარტიზანული მოძრაობის ერთერთი მებაირახტრე სახელოვანი ქართველი მწერალი და გულმხურვალე მამულიშვილი, ოტია იოსელიანი, ბრძანდება.

იცოდეს ყველამ, თავისი სახლ-კარის დაბრუნებისთვის მებრძოლი პარტიზანი მშვიდობიან აფხაზს არას ერჩის. იგი თავის თანაშეზრდილთან, ნათესავთან და მეზობელთან კვლავაც მშვიდობიანად თანაცხოვრებას აპირებს. ჩვენი სამიზნე სხვის სახლში ხვლიკივით შეპარული, სხვის ქონებას დაპატრონებული ქართველთა მოძულე გადამთიელია მხოლოდდამხოლოდ.

დროა, გონს მოეგოთ, აფსუებო!

იცოდეთ, ქართველს მოყვრობაც ღირსეული შეუძლია და მტრობაც.

სინდისს მოუხმეთ; ვის სახლში ცხოვრობთ, ვის ნაოფლარს ეპოტინებით?!

ვის გვერდით დავდგებით...

ადგილობრივი თვითმმართველობის საარჩევნო მარათონი დაძაბულ ატმოსფეროში მიმდინარეობს.

თითქოსდა პარტიებს თვალი აეხილათ და აღარ სურთ, ეს არჩევნებიც მოქალაქეთა კავშირის ყბადაღებული მეთოდების მსხვერპლად აქციონ.

თავის მხრივ ბოლო ათწლეულის არჩევნების უკვე გამოცდილი, პროფესიონალი გამყალბებლები პოზიციათა დათმობას არ აპირებენ. ისინი სრულიად აუხსნელი მანქანებით ისევ შეძვრნენ საარჩევნო კომისიებში და თავიანთ ნებას ჰკარნახობენ, ერთი შეხედვით, გულუბრყვილო (მაგრამ პრეზიდენტის ეროგულებაზე დაფიცებულ) აკადემიკოსებს.

ერთი სიტყვით, არჩევნებისწინა სურათი არასახარბიელოა, ხოლო პერსპექტივა - კიდევ უფრო სავალალო.

ძვირფასო ამომრჩევლებო!

ჩვენი საზოგადოების სიმპათიებს ამ არჩევნებში მხოლოდდამხოლოდ კანდიდატთა ის თვისებები განსაზღვრავს, რაც ეროვნული ცნობიერების განმტკიცებას უკავშირდება.

იბრძვი ჩვენი ერის გადარჩენისთვის? იცავ ჩვენს ეროვნულ თვითმყობადობას — ენას, მამულს, სარწმუნოებას? თანმიმდევრული ხარ საქართველოში გაუქმებული ეროვნების აღდგენისა და

ქართული ენის სახელმწიფო ენად გამოცხადებისათვის ბრძოლაში? მარტო სიტყვით კი არა, საქმითაც ექომაგები ქართულ კულტურას, ქართულ გენოფონდს, ჩვენს წმიდათაწმინდა სალოცავებს? ასეთ შემთხვევაში ეროვნული ცნობიერების გადარჩენის საზოგადოების მხარდაჭერა გარანტირებული გაქვს.

ვისდა დაუმალოთ, არაერთი პარტია და მოძრაობა იჩემებს ამ ბოლო დროს ეროვნული ცნობიერების დაცვის ბელადობას, მაგრამ „აღორძინების" საქმენი სხვათა „ტკბილ დაპირებებს" აშკარად გადასწონის.

ჩვენ კარგად ვიცით, ვის დავუდგებით გვერდით მოახლოვებულ არჩევნებში.

იმედითა და მოლოდინით...

სიხარულით და სიამაყით ვაუწყებთ მწერლებსა და მკითხველ საზოგადოებას ჩვენი ლიტერატურული ცხოვრების თვით ჩვენთვისვე მოულოდნელ, ერთ ხასგასასმელ სიახლეს:

მოგეხსენებათ, უკანასკნელ ათწლეულში მკითხველთა ერთი ნაწილი მწერლობას გაუგულგრილდა. თანამედროვე მწერალთა თხზულებებს ვინღა ჩივის, მაღაზიათა ვიტრინებში კლასიკოსთა წიგნებიც ხელუხლებლად იდო, ლიტერატურულ საღამოებს ხალხი ნაკლებად ეტანებოდა და მწერლობაშიც ახალი სახელები იშვიათოსე იშვიათად ჩანდა.

უკანასკნელ თვეებში მოხდა უაღრესად მნიშვნელოვანი ფაქტი, რამაც ჩვენი ლიტერატურის ხვალინდელი დღისადმი იმედითა და მოლოდინით განგვაწყო.

მკითხველი შეამჩნევდა, რომ ასპარეზზე ლამის ერთბაშად გამოჩნდა და „ასი მწერლის გაზეთის" ფურცლებზე თავიანთი პირველი ნაწარმოებები შემოგვთავაზა ორმოცამდე უაღრესად ნიჭიერმა ახალგაზრდა მწერალმა.

სოციალურ-ეროვნული პრობლემების გაბედული დაყენება, ღრმა პატრიოტიზმი, მწერლის, როგორც ერის გონიერი მრჩეველის, ფუნქციის სწორი გააზრება, პასუხისმგებლობის გრძნობა ქვეყნისა და ისტორიის წინაშე - აი, რა გამოარჩევს ჩვენი მწერლობის ახალ ცველას, მორიგეობით თითქმის ყველა ნომერში რომ ამშვენებენ ჩვენს ლიტერატურულ გამოცემებს და უკვე ფარზე ასიდეს თავი-

ანთი, ფრთაშესხმულ დაპირებად ქცეული გვარ-სახელები.

ამაზე უფრო სასიამოვნო რა უნდა იყოს იმათთვის, ვისაც ჩვენი ბედკრული ქვეყნის ხვალინდელი დღისა სწამს და სჯერა.

ეს გარემოება მით უფრო სასიამოვნოა, რომ ამ ახალგაზრდა მწერალთა დიდმა უმეტესობამ „საქართველოს მწერალთა დარბაზში“ გაწევრიანება მოიწადინა და ილიას გზაზე შემდგარ სიტყვის მსახურთა ფერხულში ჩადგა.

არდავიწყება მოყვრისა ...

ძვირფასო მეგობრებო

მოგეხსენებათ, საზოგადოების გულგრილობამ, შინაური მღვდლის შეუნდობლობამ და ნიჭის ვერშეცნობის სინდრომმა რამდენჯერ მოგვგვარა სინანულის თითზე კბენანი, მაგრამ უკვე ყველაფერი დაგვიანებული გახლდათ.

არის ჩვენს შორის ნიჭიერი ახალგაზრდა პოეტი, თეიმურაზ ფირცხალაიშვილი. მას ჯერ ოცდაათიც არ შესრულებია და წუთისოფელმა არაერთგზის შეასვა შხამის ფიალა:

ჯერ იყო და, უკანასკნელ თვეებში სამი უახლოესი ადამიანი მიაბარა მიწას. ბედისწერამ ესეც არ აკმარა; თირკმლების უმძიმესი ავადმყოფობა შეჰყარა და ამჟამად ხელოვნური თირკმლის აპარატზეა მიერთებული.

აღმართში ქვამიწეული ახალგაზრდა ამაყი კაცი, თვითონ არაფერს გვთხოვს; ჭირში ჩავარდნილი მოძმისთვის ხელისგაწვდენა ჩვენი სულიერი მოთხოვნილება უნდა იყოს, თუ ჩვენ ადამიანები ვართ საერთოდ და სიკეთის გრძნობა კიდევ შეგვრჩა.

16 მაისს, 2 საათზე, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სხდომათა დარბაზში თეიმურაზ ფირცხალაიშვილის შემოქმედებითი საღამო გაიმართება.

მივმართავთ ყველას, ვისაც პოეზია უყვარს და ეული, სნეული პოეტის დახმარების სურვილი აქვს.

მობრძანდეს და იქვე, დარბაზშივე, სახელდახელოდ, თავისი მოკრძალებული შენატანით თავისი კაიკაცობა დაამტკიცოს.

იქნებ, გადაუდებელი მკურნალობისთვის აუცილებელი ორიოდე გროში მაინც შევუგროვოთ თეიმურაზს ამ მკაცრ დროში, როცა დღეში 45 ლარი მხოლოდდამხოლოდ პალატისა და აპარატის გადასახადისთვის ძლივსღა ჰყოფნის.

„შვილო, ზურაბ, სადამდი?!“

მამულიშვილნო!

ერის ჭირისუფალთა ძალისხმევამ, როგორც იქნა, შედეგი გამოიღო და ამ დღეებში პარლამენტი განიხილავს კანონპროექტს „სახელმწიფო ენის შესახებ“.

კანონპროექტის ავტორებმა ზედმეტი სიფრთხილე გამოიჩინეს და ჯერ ეუთოს შეუთანხმეს საქართველოში ქართული ენის სახელმწიფო ენად გამოცხადება.

ეუთომ მცირე ეოემანის შემდეგ ნება დართო საქართველოს, ჰქონდეს სახელმწიფო ენა, მაგრამ, როგორც ჩანს, კანონპროექტში, „რესპუბლიკის დემოგრაფიული სპეციფიკიდან გამომდინარე“, შესწორებანი შეიტანა.

ეუთოს მიერ დაუთოვებულ კანონპროექტში ისეთი ნაღმია ჩადებული (განსხვავებით დედამიწაზე არსებული სხვა ქვეყნების შესაბამის კანონებისაგან), რომ თმა ყალყზე დაგიდგებათ:

კანონის III თავის XII მუხლი უფლებას აძლევს ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებს-საკრებულოებს, ხმის უმრავლესობით მიიღონ გადაწყვეტილება „სახელმწიფო ენასთან ერთად ადგილობრივი მოსახლეობის უმრავლესობისათვის გასაგები სხვა ენის გამოყენების შესახებ“, რაც იმას ნიშნავს, რომ:

„ა) ჩაატარონ სხდომები და სხვა ზეპირი მოსმენები შესაბამის არასახელმწიფო ენაზე.

ბ) საკრებულოს იურისდიქციის ტერიტორიაზე მუდმივად მცხოვრებ ფიზიკურ პირთან ზეპირი ანდა წერილობითი ფორმით ოფიციალური ურთიერთობა დაამყარონ შესაბამის არასახელმწიფო ენაზე.“

უბრალო, „არამეცნიერულის ენითა“, ეს იმას ნიშნავს, რომ ეროვნულ უმცირესობებით დასახლებულ რეგიონებში სახელმწიფო ენა ქართული არ იქნება. თუ საკრებულოთა სხდომებს არაქართულად ჩაატარებენ და წერილობით ურთიერთობასაც მათდამი დაქვემდებარებულ დაწესებულებებთან თავიანთ ენაზე დაამყარებენ, გამოდის, ქართული ენა მათ აღარაფერში სჭირდებათ. დედაქალაქთან წერილობითი კონტაქტი ხომ რეგიონებს ისედაც იშვიათად აქვთ, რაკი ქართული აუცილებელი არ იქნება არაქართული მოსახლეობისთვის, ბუნებრივია, მისი შესწავლით თავს არავინ აიტკივებს.

როცა ეუთოს ექსპერტს, ჯონ პაკერს, ჰკითხეს: ჩვენს მეზობელ სომხეთს და აზერბაიჯანს მიღებული აქვთ კანონი „სახელმწიფო

ენის შესახებ“, მაგრამ მსგავსი „გამონაკლისი“ არაა დაშვებული, საქართველოს რატომ გინდათ მოახვიოთ თავს ეს „ნახევრად კანონიო“, „ექსპერტმა“ დაუფიქრებლად უპასუხა; სომხეთი და აზერბაიჯანი დემოგრაფიულად სუფთა ქვეყნებიაო.

კეთილი და პატიოსანი, საფრანგეთში ეთნიკურად წმინდა ფრანგი 32 პროცენტია, მაგრამ არც საფრანგეთი იძლევა უფლებას, სახელმწიფო ენის პარალელურად სხვა ენებმაც ისახელმწიფოვოს (?!); ამაზე ექსპერტმა ერთობ დამაბნეველი, ბუნდოვანი პასუხი გასცა. ბოლოს დასძინა, რა იცით, რომ საფრანგეთში ნამდვილი ფრანგი 32 პროცენტია, იქ ხომ საბუთებში ყველას ეროვნება „ფრანგი“ უწერიაო.

აი, რისთვის იყო საჭირო, პატივცემულო „ურაპატრიოტებო“, რომ, რაკი ევროსაბჭოში შევედით, ჩვენი საბუთებიც ევროპულად აგვეწყო და ეროვნების გრაფაში ყველასთვის განურჩევლად ავტოქტონური ერის ეროვნება ჩაგვეწერა.

ჩვენი აუხსნელი ლოიალობა სტუმარი ერების მიმართ კიდევ არაერთ გაუგებრობას დაუდებს საფუძველს. საქართველოსთვის „ქართველი“ რომ საბუთებითაც ის იყოს, რაც საფრანგეთისთვის - „ფრანგი“, ეუთოს ექსპერტი ვერ იტყოდა, თქვენთან განსაკუთრებული დემოგრაფიული სურათიაო.

ჩვენმა პარლამენტმა კი ეროვნება „ქართველი“ ხელაღებით გააუქმა და სახელმწიფოში ავტოქტონური (ძირითადი) ერი დოკუმენტალურად აღარ არსებობს.

შვილო, ზურაბ, სადამდი ?!“ ამაოდ შევბღავით უგუნური შვილებისგან გაყიდულ საქართველოს, რომელსაც, თუ პარლამენტის ეროვნულმა ძალებმა არ იმარჯვეს, კიდევ ერთ მტრულ კანონს მოახვევენ თავზე.

კონსტანტინე გამსახურდიამ რა დააშავა?

აბაშაში კონსტანტინე გამსახურდიას სახლ-მუზეუმი სავალალო მდგომარეობაშია.

მთავარი გზიდან რომ გადაუხვევ, შვიდი კილომეტრი ოღრო-ჩოღრო, მოუკირწყლავ, კისრისმოსატეხ ორმოებიან შუკაში უნდა იჯახირო, როგორმე მუზეუმს რომ მიაღწიო.

ჭიშკარი საიმედოდ ჩარაზული კი არა, რკინის სკოპებით სამუდამოდ აჭედილი დამხვდა.

მუზეუმის წინ მცხოვრებ ქალბატონს ვთხოვე და დირექტორის -ჩიტო პერტენავას, სახლამდე მიმეგზურა.

ჩიტო ოცდაათიოდე წლის თავაზიანი კოლხია.

როგორც იქნა, გამიღო ეზოში შესასვლელი და „სახლმუზეუმს“ მათვალიერებინებს.

ეზოში ნახევრადაშენებული, გადაუხურავი საექსპოზიციო დარბაზი ზესზეულად ლპება, უწესრიგოდ მიმოყრილი ბეტონის ფილები ძეძე-ბალახს დაუფარავს. ოდის უკან გამსახურდიებისეული ჯარგვლისთვის ოთხი უძველესი წაბლის ფიცარი გაუძვრია ვიღაცას და წაუღია. გაპარტახებულის შთაბეჭდილებას სტოვებს აქაურობა.

რა ხდება მეთქი, ჩიტო, ვეკითხები.

თქვენს მტერს, ბატონო რევაზ, რაც აქ ხდება. კბილებით მიხდება აქაურობის დაცვა. მუზეუმის გახსნის დღეს რომ ოთხმოცდაშვიდი დიდი ძელსკამი დადგეს ეზოში, ხომ ხედავთ, დღეს არცერთი აღარ არის.

სად წავიდამეთქი ძალსკამები, ჩიტო?

სად წავიდოდა, მოიპარეს. შეამჩნევდით, ალბათ, ჯარგვალს რომ ფერდები აქვს ამოღებული. ან საოჯახო საჭიროებისთვის წაიღო ვიღაცამ, თუ არა და, ნანისპირს შემოხეტებულმა მოქეიფე-მეთვეზვეებმა დასწვეს უთუოდ.

ნუთუ ხელისუფალთაგან გული არავის შესტკივა „დიდოსტატის მარჯვენის“ ავტორზე. იგი ხომ XX საუკუნის პირველ ნახევარში ყველაზე აქტიური გამგრძელებელი იყო დიდი ილიას საქმისა. ნუთუ, არ იცის ხელისუფლებამ, რომ მთელს სამეგრელოში კონსტანტინე გამსახურდიას მუზეუმზე უფრო მნიშვნელოვანი მუზეუმი იშვიათად მოიძებნება. ამასწინათ ხორგაში ვნახე მშვენივრად დაცული ალიო მირცხულავას სახლმუზეუმი, აქაურებს რაღა ღმერთი გაგიწყრათ მეთქი, ჩიტო, ვეკითხები პერტენავას.

ბატონო რევაზ, ზვიად გამსახურდია რომ ჩამოაგდეს, იმ დღესვე შეწყდა მუზეუმის ესოში მშენებლობა და ღვთის ანაბარად, საქურდლად დააგდეს ამოდენა მასალა. კულტურის სამინისტროს და სხვა უწყებებს დიდი კონსტანტინეს ხსენებაც არ უნდოდათ. რაც დირექტორი ვარ, შვიდჯერ მივაკითხე კულტურის სამინისტროს, თუ არ არის საჭირო, დავხუროთმეთქი მუზეუმი, მაგრამ ბუნდოვანი დაპირებებით მისტუმრებდნენ. ახლა ვფიქრობ, ეშინოდათ, ვაი თუ, გამსახურდიას ხსენებით პრეზიდენტი გავანაწყენეთო.

ერთხელაც არ მინახავს ამ ბოლო დროს, ამ ესოში შემოსული არცერთი ოფიციალური პირი. მეტსაც გეტყვით, თქვენ მობრძანდით დღეს, თორემ ორი წელია არცერთ მწერალს თავი არ შეუწუხებია კ. გამსახურდიას მუზეუმის დათვალიერებით. საოცარი ამბავი ხდება, ბატონო რევაზ, ექსკურსიაზეც არავინ დადის. სკოლის მასწავლებლებს მაინც რამ გაუცივათ გული. მოიყვანონ მოწაფეები, ანახონ, სად დაიბადა „მთვარის მოტაცების“ დამწერი, ფიცში ვერ ჩავიყოლებ, მანანა არჩვაძე - გამსახურდია ბრძანდებოდა შარშან. შემოირბინა აქაურობა, ექსპოზიციის იმ ადგილზე, სადაც კ. გამსახურდიას მკვლეართა ფოტოები ჰკიდია, ხოსო სიგუას სურათმა აღაშფოთა. ამას აქ რა უნდა, ამ მოღალატესო და უწაუწა ჩამომახსნეეინა სურათი. უკვე ორი წელია 15 მაისს ტრადიციული „კონსტანტინეობა“ აღარ იმართება. ჩვენი კუთხე, როგორც ჩანს, სხვა უფრო გრანდიოზული საქმეებით არის დაკავებული, ვიდრე „კონსტანტინეობის“ ჩატარება გახლავთ. მრცხვენია იმის თქმაც, ბატონო რევაზ, რომ ორი წელია, ხელფასი არ მიმიღია, თუმცა ჩემი ხელფასი რა მოსატანია იმასთან შედარებით, რომ ღმერთმაც და კაცმაც თვით კონსტანტინე გამსახურდია მიივიწყა. ისე, სამეგრელოს დღევანდელი თავკაცები კ. გამსახურდიას ციტატებით ომახიანად იწონებენ ხოლმე თავს სუფრაზე.

მე თქვენ მოგმართავთ, ძველი აბაშის შემოგარენში მცხოვრებო ქართველებო, სხვას უკვე აღარავის აღარ მიემართავ:

გამაგებინეთ, რა მოხდა, რამ გაგიცივათ გული ჩვენი წმინდა ადგილების და დიდი სახელების მიმართ. მე კარგად ვიცი, რომ საქართველო დავსებული და გაყიდულია, მაგრამ თქვენ? ვის რას ელოდებით, ნუთუ არავინ აღმოჩნდა თქვენში, რომ შაბათობაზე ახალგაზრდები შეეკრიბა, ესოში ძეძვი და ხვიარა მოგეცელათ, ჯარგვალი შეგეკეთებინათ, პატრონიანის იერი მიგეცათ აქაურობისთვის.

ვის იმედზე ხართ? იმ ქვეყნისა, სადაც ცრუ მამლური ძიძგი-

ლაობა აღარ თავდება? სადაც უდიდეს ქართველ პროსაიკოსს და საქართველოს პირველ ეროვნულ პრეზიდენტს დღემდე ანგარიშს უსწორებენ? სადაც კონსტანტინე გამსახურდიაზე ყველაზე საინტერესო წიგნის დამწერის და მწერლის მრავალტომეულის ყველაზე თანამიმდევრული, თავდადებული გამომცემლის სურათს ჩამოხევენ? სადაც ადამიანებს შეუძლიათ, მუზეუმის ეზოდან ძელსკამები მოიპარონ და საკუთარ ეზოში დაიდგან?

ყველა ყველა და, გენიალურმა კონსტანტინე გამსახურდიამ რაღა დააშავა?

რა ღღეში ხარ, ჩემო უბედურო საქართველოვ!

გავილვიძოთ!

ქვეყანა მაშინ შენდება და მშენდება, როცა თანხმობა, მშვიდობა სუფევს.

ნერვებაძიგძიგებული, გულაჩქარებული, ჭირში ყელამდე ჩაფლული კაცი ვერ დაწერდა „ვეფხისტყაოსანს“, ვერც ბანას, ოთხთა ეკლესიას, ოპიზას და სვეტიცხოველს ააშენებდა.

საუკუნე მთავრდება და, როგორც ჩანს, ჩვენ კიდევ კარგა ხანს არ გვიწერია მშვიდი ცხოვრება.

საქართველოს ცხოვრებას რომ მიაყურადო, გეგონება, მთავარი საქმე ის იყოს, ვინ იქნება მინისტრი და ვინ - ვაზირთუხუცესი.

საშინელმა სევდამ შემიპყრო, ოცდახუთში მინისტრებს რომ ვამტკიცებდით.

ნუთუ ასე ძვირფასია მინისტრის სკამი, ნუთუ შეიძლება, პარლამენტი თორმეტი საათის მანძილზე იმაზე მოაცდინო კაცმა, რომ მინისტრის კანდიდატურა „ახლოით ჩხრიკო“ და გაუთავებლად „ემზადო კენჭისყრისათვის“?

რა უთავბოლო თამაშია, რა დამტკიცება-გაშავების მარათონია.

მერედა, ვისთვის, რისთვის?

ამ გაღლეტილ, დაქცეულ, დამარცხებულ ეკონომიკაგაყინულ ქვეყანაში მინისტრები უნდა გარბოდნენ და ჩვენ უნდა ვეხვეწებოდეთ, დარჩი, ცოტა ხანს კიდევ გვემსახურეო.

სინამდვილეში კი რა ხდება; გაფაციცებული სახეები, საპარლამენტო-საკომიტეტო და საკომისიო მოსმენები... ცოდვა- მადლის მისხალ-მისხალ აწონვა, ურთიერთობათა გაუთავებელი რკვევა...

ვერავინ გაარკვევს, რატომ ათავისუფლებენ ერთს და რა ნიშნით ირჩევენ მეორეს.

არსად არ იწერება, თუნდაც გათავისუფლებული მინისტრის პირად საქმეში, რომ იგი გაათავისუფლეს ამისა და ამის გამო.

გინდა ქვეყანა დააქციე, პასუხს არავინ მოგთხოვს.

სტალინის დროს კაცს რომ გადაირჩ-გადააყენებდნენ, იქვე მიაყოლებდნენ: გათავისუფლდეს დაშვებული სერიოზული შეცდომების გამოო. მერე კი, თუ მეორე დღესვე არა, ცოტა ხანში შენი პარტიულობის საკითხს დააყენებდნენ და, ვინ იცის, იქნებ „კუტუსკაც" არ აგცდენოდა.

დღეს ჩვენთან ყველაზე დიდი „დასჯა" მინისტრობიდან გათავისუფლებაა.

და რაკიღა ოდენ გათავისუფლებით ვემაყოფილდებით, სკამმორყეული ფიქრობს; ჩანს, პარლამენტში ისეთი მიამიტი ადამიანები სხედან, წარმოდგენა არა აქვთ, როგორ „ჩავძირე საქმე," ამიტომაც მოდი, გალმა შევედავები, წყალს ავამღვრევ და, ვინ იცის, იქნებ ამღვრეულ წყალში ფაცერს მეორეჯერაც მოჭყეესო თევზი.

მშვიდი, გაწონასწორებული, დინჯი ცხოვრება არ გღირსებიდეთო, დაგვწყევლა ვიღაცამ და, თუ რამე აგვიხდა მისხალ-მისხალ, სწორედ ეს წყევლა გახლავთ.

ამ ბოლო დროს მავანთა დაუცხრომელი მეცადინეობით ქვეყნის გაერთიანება-დამშვიდებისკენ სერიოზული ნაბიჯები გადაიდგა; უპირველესად იმას უნდა გაესვას ხაზი, რომ ბათუმის პრობლემა მოწესრიგდა, დამთავრდა გაუთავებელი ღრენა ცენტრსა და რეგიონს შორის. შევარდნაძემ და აბაშიძემ საქართველოს სასარგებლოდ დათმეს პირადული სიმპათია-ანთიპატიები, ხელი გაუწოდეს ერთმანეთს და ქვეყანას გულზე მოეშვა, აჭარის ავტონომიის სტატუსი თავის ადგილზე „ჩაჯდა" საქართველოს კონსტიტუციაში.

მართალია, სასურველი ურთიერთობისგან ჯერ შორსა ვართ, ჯერ კიდევ ბოლომდე განსაზღვრული არ არის ცენტრსა და ავტონომიას შორის უფლებრივი თანაფარდობა, ჯერ კიდევ ვერ შეუგნია ცენტრს, რომ აჭარას თავისი თანამდებობრივი კვოტა უნდა ჰქონდეს სახელისუფლებო სტრუქტურებში (თუნდაც ერთი მინისტრი მაინც უნდა ჰყავდეს), მაგრამ დროთაგანმავლობაში ყველაფერი მოწესრიგდება.

რაც მთავარია, უნდობლობის ყინული გალღვა და ურთიერთობა ნათელი, გამჭვირვალე საყრდენებზე შენდება.

მეორე თავმოსაწონებელი ჩვენს საშინაო პოლიტიკაში, დიდი

ეროვნული შერიგების დასაწყისს რომ ალამაზებს, გახლავთ პარლამენტის მიერ 91-92 წლების მოვლენების შეფასება და პრეზიდენტის მიერ პოლიტპატიმრების (აგრეთვე სხვა მსჯავრდებულების...) გათავისუფლება.

და რომ მეგონა, იქნებ ცოტა ხანს დამშვიდდეს ქვეყანა, ოცდამეერთე საუკუნეში მაინც არ გადაგვეცეს პოლიტიკური კინკლაობა-შენ-ნემობის სახელმწიფოებრიობის მღრნელი ჭია მეთქი, თურმე შევმცდარვარ.

პოლიტიკურმა კრასანებმა ახალი კონფლიქტი წამოიწყეს.

ხელისუფლების გადანაწილების მაღალი არენიდან ახალი ზვავი დაეშვა, და თუ შეეარდნაძემ არ იშეეარდნაძევა, შეიძლება, ამ ზვავმა მარტო ათას ბრძოლაში გამოჯეგილ-გამოცდილი პოლიტიკოსის მმართველობის კი არა, ჩვენი სახელმწიფოებრიობის დასასრულიც მოაახლოვოს.

ამ საფრთხის შესახებ არაერთგზის გააფრთხილა ქართულმა მწერლობამ ხელისუფლება, მაგრამ მავანნი იხტიბარს არ იტეხდნენ, თითქოსდა არაფერი ხდებოდა, თითქოსდა ილია ჭავჭავაძის გმობიდან ერთი ნაბიჯი არ იყო დარჩენილი ქართული სახელმწიფოებრიობის ხელეყოფამდე.

მოხდა ისე, რომ ხელისუფლების მაღალ ეშელონებში გააღწია არაეროვნულად მოაზროვნე და, პირდაპირ ვიტყვი, არაეროვნული, არაქართული წარმოშობა - მენტალიტეტის მქონე ახალგაზრდების ჯგუფმა.

სამწუხაროდ, მათი ხელდასხმა პრეზიდენტის დასტურით მოხდა, მაგრამ პრეზიდენტს ამ შემთხვევაში ბრალს ვერ დავდებთ; ჯერ ერთი იმიტომ, რომ მას სურდა, ახალგაზრდები გამოეყვანა არენაზე და მათთვის სახელმწიფოს პოლიტიკურ-ეკონომიური მართვის საიდუმლოებანი ესწავლებინა, მეორეც - შუბლზე არაფის აწერია, რა ეროვნული წარმოშობის არის და რა დამოკიდებულება აქვს ქართველი ერის უწმინდესი ატრიბუტების მიმართ.

შეტევა ქართული სახელმწიფოებრიობას წინააღმდეგ ორმიმართულებით, ორ ეტაპად წარიმართა:

ჯერ იყო და დამოუკიდებელი ქართული სახელმწიფოს მოქალაქის პასპორტიდან გააქერეს ეროვნების გრაფა და ყველანი „საქართველოს მოქალაქეებად“ გვაქციეს. ეს მაშინ, როდესაც დედამიწაზე ვერ იპოვით სხვა სახელმწიფოს, რომლის პასპორტშიც არ იყოს გრაფა „ნეიშენალიტი“, „ნასიონალიტე“ ანუ ნაციონალობა. სიტყვა „ნაციონალობა“ ევროპაში ეროვნულობის კი არა,

მოქალაქეობას ნიშნავსო, უტიფრად გვატყუებდნენ ახალგაზრდა რეფორმატორები. სინამდვილეში კი „ნაცია“ მსოფლიოში დღემდე გამოცემულ ყველა ლექსიკონში სხვა არა არის რა, თუ არა ერი.

ქართული ეროვნულობის წინააღმდეგ მომართულ ამ პირველი შეტევისადმი პროტესტის ნიშნად რამდენიმე პატრიოტმა ამოიგმინა, უმრავლესობამ კი წაუყრუა და ამ წაყრუების შედეგად ის მოჰყვა, რომ ცოტა ხნის შემდეგ (ამჯერად უკვე ქურდულად, ყოველგვარი დადგენილების გარეშე) ეროვნება ამოიღეს პირადობის მოწმობიდან, ხოლო 1998 წლის 14 ოქტომბერს პარლამენტმა მიიღო კანონი, რომლის ძალითაც ეროვნება წაშალეს ყოველგვარი დოკუმენტიდან.

მაშ ასე, საქართველოს გაუქმების პირველი ეტაპი მოგებულია, „ქართველი“, „ქართველი ერი“, „ქართველობა“, რასაც წამდაუწუმ იმეორებდნენ ეროვნული მოღვაწენი, ფორმალურად უკვე გაუქმდა. ამის მიღწევა ვერ შეძლეს ბოლშევიკებმა, „ახალგაზრდა რეფორმატორებმა“ კი დამარცხებულ, დალაჩრებულ, ჩაძინებულ საქართველოში ეს მოახერხეს.

ახლა მეორე ეტაპი უნდა დაიწყოს, გაიფიქრეს „რეფორმატორებმა “ სახელმწიფოს დანგრევა ოდენ საპარლამენტო დადგენილებებით ვერ მიიღწევა, მთავარია ქართველთა გონებიდან ამოვშალოთ აქა-იქ მბჟუტავი ეროვნული სიამაყის საფუძველი. შევანიშნოთ მისი ყური იმ აზრს, რომ ეროვნულ სიწმინდეებზე საუბარი პროვინციალიზმია, რომ ეროვნულ-გამათავისუფლებელი მოძრაობა საევროპო, გლობალურ პროცესებთან შედარებით ჩამორჩენილობა და ანაქრონიზმია, რომ ილია ჭავჭავაძე და აკაკი წერეთელი სუსტი პოეტები არიან, ხოლო პოლიტიკოსმა რომ დღეს ვაჟა-ფშაველას ციტატებით ისაუბროს, იგი „ქაჯად“ ჩაითვლება და, საერთოდ, საქართველოს არავითარი წვლილი არ შეუტანია მსოფლიოს ცივილიზაციაში, იგი ოდენ ბერძნული კულტურის ნამტვრევია... და საერთოდ, ქართველებს არც ამ საუკუნეში გვყავს მწერლები, ისინი ოდენ „ბანძები“ არიან და სხვა არაფერი. რაც შეეხება ქართულ ენას, უაზრობაა საუბარი მის განვითარებაზე და ე.წ. სახელმწიფოობაზე. ქართულ ენას ის ებღაუჭება, ვინც უცხო ენები არ იცის.

ხომ შეიძლება, ასეთ უკეთურ აზრებს ეურადღება მიაქციოს ახალგაზრდამ, წამით გამოერკვეს იგი „რეფორმატორთა მიერ მიწვდილი ბანგისაგან, ერთი წუთით მოიცალოს საშუალო სქესის შოუმენთა კონცერტ-ვაკხანალიისაგან და იკითხოს - სად წაიღეთ ჩემი ეროვნება, რატომ მიგინებთ იმას, ვინც საქართველო დღემდე

მოიტანა და თავის მოწამებრივი სიკვდილით ანდერძად დამიტოვა მამულის სიყვარული?

ვაირეფორმატორს ამასაც მსა პასუხი აქვს; მისასალმებელია თანამედროვე ახალგაზრდობის პასიურობა, ეს იმას ნიშნავს, რომ მას პოლიტიკურ ბრძოლაში იოლად ვერავინ აიყოლიებსო. ენაბრგვილი რეფორმატორის ამ „ღრმა ფილოსოფიას“ მიყურადებული ახალგაზრდა - პასიურობა კარგი ყოფილაო, იტყვის, გვერდს შეიცვლის და ახლა უფრო ღრმად ჩაიძინებს.

პატრიოტიზმმა რომ არ გაიღვიძოს, მაღალ მატერიებზე რომ არ იფიქროს ქართველმა, საჭიროა, მისი სული დაადედლო, უპერსპექტიეობის გრძნობა ჩაუნერგო, სამხედრო-პატრიოტული აღზრდის სისტემა მოშალო, გმირები აღარ უხსენო, სამამულო ომი უაზრო ომად გამოუცხადო... თანაც ლუკმა-პურზე, განათებაზე, მიუსაფრობაზე ზრუნვით ისე გაართო, რომ თავმოყვარეობა დაკარგოს, წიგნისთვის დრო აღარ დარჩეს.

„ახალი საქართველოს მშენებლებმა“ ამასაც მიაღწიეს.

ერთი საეროვნო კულაპტარი დარჩა - ჩვენი ბრწყინვალე მართლმადიდებლობა, და იმასაც დაუწყეს ჩასაქრობად სულის ბერვა. მართლმადიდებლობა ხომ ჩვენთვის ოდენ რელიგია არ არის, იგი ჩვენი კულტურის, ჩვენი თვითმყობადობის ერთერთი ბურჯია და რით შეიძლება მოშალო ეს ბურჯი, ორიათასი წლის რწმენა შეურეიო ქართველს?

საქართველოს მტრებმა მართმადიდებლურ აღმსარებლობას, ჩვენს წმინდა ეკლესიას სხვადასხვა საეჭვო მიმართულების სექტები დაუპირისპირეს. სექტათა მოლაშქრედ კი ის სუსტი ნებისყოფის, ნახევრადმშიერი „მორწმუნენი“ იპოვეს, ერთი ტომარა ფქვილისთვის და კვნიტა შაქრისთვის სულს რომ გაჰყიდიან.

ეროვნული ცნობიერების წინააღმდეგ ყართოსმაშტაბიანი ბრძოლა გაშლილია. ცრურეფორმატორებმა ქართველთა წინააღმდეგ ბრძოლაში რამდენიმე უკიცი, გონებაჩლუნგი სნობი და ფსიქიკაშერყეული ასრიან-გარეგნობიანად პათოლოგიური ახალგაზრდები ჩაითრიეს.

რა დროს ქართველობაა, რა დროს ეროვნებაა, რა დროს სახელმწიფოებრივი რელიგიაა, რა დროს მწერლობაა, ეგდა გვაკლია, მწერალს და ერისკაცს ლუკმა ვუწილადოთ - გაჰყვირიან ისინი ყოველ მოსახვევში და გამკითხავი არავინ არის.

არც ზრდილობა, არც უფროს-უმცროსობა, არც ღირსების პატივისცემა... უტიფრობა სახეზე აწერიათ, ხოლო ზოგი მათგანის

დუმორეულ ტუნებს და ავადმოწკურულ თვალებს რომ შეხედავთ, მოგინდებათ, ურჩიოთ მის მშობლებს, რომ ფსიქიატრთან მიიყვანონ, ან სახლიდან იშვიათად გამოუშვან, მაგრამ, ჩანს, მშობლებიც მათი „რეფორმატორი შვილების“ პროგრესულ იდეებს ი'სიარებენ.

არც თუ დიდი ხნის წინათ შეატყვეს ცრურეფორმატორთა ლიდერებმა, რომ ეროვნული ცნობიერების მოშლით საქართველოს დანგრევა შეიძლება გაჭიანურდეს, რაკიღა ერს ქომაგებიც ჰყავს, ამიტომაც ქვეყნის დასამარებისთვის ახალი სამი'სნე აღმოაჩინეს:

პირველი ფართომაშტაბიანი შეტევა ეროვნული სახელმწიფოს წინააღმდეგ, როგორც მოსალოდნელი იყო, კრახით დამთავრდა ეროვნული სახელმწიფოს მოშთობის აშკარა დასაწყისი იყო პარლამენტის კომიტეტების თავმჯდომარეთა იმპულსური გადადგომა. საკუთარი ქვეყნისადმი პარლამენტის მსგავსი პროტესტი მსოფლიო ისტორიამ არ იცის. ახლა დიდიცა და პატარაც ბოდიშს იხდის, გაგვაბრიყვეს, ჩვენი ბრალი არ არისო, მაგრამ ყველამ მშვენივრად იცის, რომ ხელისუფლების გადანაწილებისთვის ბრძოლის ამ ეტაპზე არაეროვნულად მოა'როვნე ყმაწვილებმა 'შედეგს ვერ მიაღწიეს, სახელმწიფო მინისტრად, სურდათ თუ არ სურდათ, გაწონასწორებული მეცნიერი მოვიდა.

უმრავლესობის მონოლითური გუნდი დრტვინავს. მოქკავშირი გარეგნულად არაფერს იმჩნევს და სიტყვით პრე'სიდენტს ერთგულებას ეფიცება, მაგრამ თავის ძალას ჯერჯერობით იმითღა ავლენს, რომ პრეზიდენტის წარმოდგენილ მინისტრობის კანდიდატს „აშავებს“. თანაც ბოდიშს მოაყოლებს, ეს ხომ ბუნებრივი საპარლამენტო ცხოვრებაა. ამით იმ ფინიას წააგავს, სპილოს რომ უყეფს და თან კუდს რომ უქიცინებს, რაკიღა თვითონაც ეშინია.

არც პრეზიდენტი გვყავს ეროვნული და არც პარლამენტის სპიკერატ-უმრავლესობა.

არაქართული ცნობიერების შეტევა ქართულ ცნობიერება'ზე კვლავ გრძელდება.

პრე'ზიდენტს უფლება არა აქვს, ყურადღება თუნდაც წამით მოადუნოს, მაგრამ აშკარაა, რომ დაბერდა და შეცდომას შეცდომაზე უშვებს.

ზოგიერთ „პოლიტიკოსს“ პრესის თავისუფლება ილია ჭავჭავაძის გმობის თავისუფლება ჰქონია.

ვაი, ასეთ სამართალს, ვაი, ასეთ საქართველოს!

არაქართული ცნობიერება ყოველდღე, ყოველ საათს აკეთებს თავის საქმეს.

ამასწინათ მთაწმინდაზე გვიხმეს, გიორგი ლეონიძის ასი წლისთავის აღსანიშნავად პოეტის საფლავზე ძეგლი დაიდგა. უნდა გენახათ ჩვენი გაოცება, როცა ძეგლის გახსნაზე სიტყვა არ მისცეს არაცერთ ქართველ მწერალს, და არც თავად პრეზიდენტს...

მეორე დღეს ოპერის თეატრში გაიმართა გიორგი ლეონიძის საიუბილეო საღამო. აქაც „რეჟორმატორებს" ორიგინალურად გადაეწყვიტათ, გიორგი ლეონიძის იუბილეზე ოდენ კონცერტი გაემართათ და პოეტის ღვაწლის წარმოსაჩენად სიტყვა არ ეთქვა არცერთ ქართველ მწერალს, არცერთ პოლიტიკურ თუ საზოგადო მოღვაწეს...

ვის მწირ გონებაში გაკრთა ასეთი „რეფორმატორული" აზრი? რაო, აღარ გვყავს მწერლები, არ არსებობს მხატვრული სიტყვა?

ეაი, ასეთ საქართველოს, ვაი, ასეთ ყოფას, ეროვნულ სიწმინდეებისადმი ასეთ უგნურ დამოუკიდებულებას.

კიდევ ერთხელ ვაფრთხილებ ქვეყანას: საქართველოს გადაგვარების მოსურნეთა ლაშქარი კბილთა ღრჭიალით მოდის.

გაეიღვიძოთ, სანამ გვიან არ არის!

ჩემი აზრი

ახლა ბევრს კამათობენ ქართულ დროშაზე. ამბობენ, რომ ახლანდელი სამფეროვანი დროშა უნდა შეიცვალოსო. თუმცა ჯერ-ჯერობით დამაჯერებელი არგუმენტებით ვერავინ დაასაბუთა დამოუკიდებელი საქართველოს დროშის შეცვლის აუცილებლობა, მაგრამ რაკი ჩვენ გარეგნული ეფექტების, შეცვლა - შელამაზების გ'ასაზე ვდგავართ (ოითქოს თუნდაც ყველა'ზე მომხიბლველი დროშის მიღებით ეშველებოდეს ჩვენს დაკარგულ დამოუკიდებლობას და დანგრეულ სახელმწიფოებრიობას), ვთქვათ, დავეთანხმეთ დროშის შეცვლას. რომელი და როგორი დროშა ავაფრიალოთ? ხუთჯვრიანი „გორგასლიან-დავითიანი", რომელიც, როგორც აკაკი ბაქრაძემ თვალნათლივ გვიჩვენა, იერუსალიმის დროშის ზუსტი ასლი ყოფილა და, სამწუხაროდ, ჩვენ ვერაფრით დავამტკიცებთ, საუკუნეების მიღმა ებრაელებმა მიითვისეს ჩვენი „გორგასლიან-დავითიანი" თუ ჩვენ გადავიღეთ ებრაელთაგან (რაც უფრო საფიქრებელია) იერუსალიმის დროშა?

ჩემი ფიქრით, დროშა ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი სიმბოლოა. იგი ქვეყნის ერთ პოლიტიკურ სხეულად გაერთიანებას, თუ გნებავთ, ერთ მუშტად შეკვრას უნდა უწყობდეს ხელს. ამიტომაც არ შეიძლება, დროშა რელიგიური ორიენტაციის გამომხატველი იყოს; მითუმეტეს, ისეთ სახელმწიფოში, რომლის ეროვნული მოსახლეობა ერთი რელიგიის მიმდევარი არ არის. ერის რელიგიური კუთვნილება არ არის გამოტანილი ამერიკულ, ინგლისურ, ფრანგულ, გერმანულ, ესპანურ, იტალიურ, ჩინურ, იაპონურ... დროშებზე.

თუ ჩვენთვის სხვა სახელმწიფოთა დროშები დიდ ავტორიტეტს არ წარმოადგენს და მაინცდამაინც რელიგიური პოზიცია უნდა ჩანდეს ქართულ სახელმწიფო დროშაზე, ამას დიდი სიფრთხილე და სხვადასხვა რელიგიის მიმდევართადმი უაღრესად ფაქიზი დამოკიდებულება სჭირდება.

გაუეცილს გატეხილი სჯობია და პირდაპირ გეტყვით: ყოველთა ქართველთა მსოფლიო კონგრესის, დემოგრაფიული საზოგადოების და საზოგადოება „თვისტომის“ ბოლო მონაცემებით დღეს მსოფლიოში 16 მილიონი ქართველი ცხოვრობს. აქედან სამი მილიონი ქრისტიანია, თორმეტი მილიონი - მუსულმანი, ხოლო ერთ მილიონამდე ქართველი არცერთ რელიგიას არ აღიარებს.

როგორ მოვიქცეთ? ქართულ სახელმწიფოებრივ დროშაზე მარტოოდენ ქრისტიანული ჯვარ-სიმბოლიკის ხაზგასმით უხერხულად ხომ არ ვუპირისპირდებით ჩვენს მუსულმან ძმებს? რატომ არ ვფიქრობთ იმაზე, რომ მუსულმანმა ქართველმა შეიძლება არც თუ დიდი სურვილ-სითამამით აფრიალოს ჩვენი ხუთჯვრიანი დროშა? რაო, მზად ვართ „გორგასლიან-დავითიანის“ მონურ-ტრადიციული სიყვარულით მოვიმდუროთ ჩვენი ხვალინდელი სახელმწიფოებრივი სიძლიერის ერთი ღონიერი პერსპექტიული ძალა-მუსულმანი ქართველი?

არა, ბატონებო, არ ვიქნებით მართალი. ჩემთვის ქართული სახელმწიფოებრიობის და ქართული ეროვნულობის ატრიბუტი სრულიადაც არ არის მისი რელიგიური აღმსარებლობა. დროშაზე ჩვენი ეროვნულ-ისტორიული ფენომენის რაიმე სიმბოლური ნიშანი უნდა ბრწყინავდეს, ერთიანი ქართული სახელმწიფოს პერსპექტიული მონოლითურობის გარანტად უნდა იქცეს ქართული დროშა და რელიგიურობის „ჯორულ უცილებლობას“ (რუსთ.) აუცილებლად ანგარიში უნდა გავუწიოთ, იქნებ ვიფიქროთ იმაზე, რომ ჩვენს დროშაზე ორივე რელიგიის (ქრისტიანული, მუსულმანური) მშვიდობიანი თანაარსებობის კვალი ჩანდეს.

გლობალური შეტევა ეროვნულობაზე

ქართულ ეროვნულ ცნობიერებაზე გლობალური შეტევა მიმდინარეობს, გამუდმებით გვიხედნიან ყურს ეროვნულის ფაშიზმთან გაიგივებით და ჩვენც ვდუმვართ... დუმილი კი, ბატონებო, ყოველთვის როდია ოქრო...

როცა ვაცხადებ, რომ ქართულ ეროვნულ ცნობიერებაზე გლობალური შეტევა ხორციელდება, საფუძველიც მაქვს. ნიჰილისტები, მოშურნენი და სხვისი კარგი კაცობით განაწყენებული ადამიანები საქართველოში ყოველთვის იყვნენ, მაგრამ, სამწუხაროდ, ჩვენი ეროვნული ატრიბუტების და სულიერი საგანძურის წინააღმდეგ ბრძოლამ ბოლო 2-3 წელიწადში არნახული მასშტაბები მიიღო... ილია ჭავჭავაძეს მტრები არც სიცოცხლეში აკლდა და არც მოწამეობრივი სიკვდილის მერე დაკლებია, ასეთი ბედი ხვდა მას წილად. თავგადაკლულად იბრძოდა ქართული, ეროვნული ცნობიერების დამკვიდრებისათვის, იბრძოდა, რათა მსოფლიო პოლიტიკური რუკიდან საქართველო არ წაშლილიყო. აი, ამისათვის მიუსაჯეს მას სიკვდილი კოსმოპოლიტებმა... ბოლშევიკებმა...

-მარქსიზმი სხვა არაფერი იყო, თუ არა კოსმოპოლიტური, უტოპიური მოძღვრება, რომლის მთავარი პოსტულატი უსამშობლობის, უეროვნულობის დამკვიდრება გახლდათ მთელს მსოფლიოში. პროლეტარს არა აქვს სამშობლო-ამტკიცებდა მარქსი. მოგეხსენებათ, თავად მარქსი და ენგელსი უსამშობლო ადამიანები იყვნენ, მათ ხელს აძლევდათ, მოეხვიათ ადამიანებისათვის თავს ეს უსამშობლობის, ერთა ათქვეფის საშინელი თეორია, თუმცა ერი, რომელსაც ისინი ეკუთვნოდნენ, ებრაელი ერი, ისეთი ძლიერი აღმოჩნდა, რომ 26 საუკუნე შეინარჩუნა თავისი რჯული, ეროვნული თვითმყოფადობა და შექმნა თავისი სახელმწიფო, ერთ-ერთი ძლიერი მთელ მსოფლიოში.

მარქსის „ერთა ათქვეფის თეორია" დღესაც აქტუალურია, ოღონდ ახლა მას „მსოფლიო ინტეგრაციას" უწოდებენ. სიტყვა ეროვნული, ლამის ფაშიზმით შეცვალონ...

XXსაუკუნის დასაწყისში იდგა ეს პრობლემა და ილია ჭავჭავაძე ებრძოდა გააფთრებით ამ მოძალებულ უსამშობლობის თეორიას. ილია წერდა „ჩატეხილი ხიდის" გამთლიანებაზე, როცა კოსმოპოლიტები ამტკიცებდნენ - კლასთა შერიგება აბსურდიაო... სამშობლოა უმთავრესიო - გულადუღებული მოთქვამდა ილია და სოციალ-დემოკრატებმა ერთხმად დაადგინეს - მოკლულ იქნას ეს

ქართველობას ჩაბღაუჭებული ილია ჭავჭავაძე დ აღასრულეს განაზრახი... და XX საუკუნის ბოლოს ილიას ისევ კლავენ. დღევანდელ ნეომარქსისტებს რომ უთხრა - ეს თქვენ ხართ ნეომარქსისტებიო, გაიოცებენ, მარქსიზმის დაუძინებელი მტრები ვართო, მაგრამ მათი ყოველი ნაბიჯი ისეთივე უმწიფარია, როგორც იმ სოციალ-დემოკრატებისა, სოფელ ბახვში რომ ერის სულიერი მამის სასიკვდილო განაჩენს მოაწერეს ხელი.

ეროვნულ იდეოლოგიას „კატასტროფული სისულელე“ უწოდა... თავისუფლების ინსტიტუტელმა ყმაწვილმა, როგორც ჩანს, არ იცის, რომ სულ ახლო წარსულში ამ იდეოლოგიას შეეწირნენ მისი თანატოლები აფხაზეთსა და სამაჩაბლოში და ისინი კატასტროფას ეროვნული ღირსების გაქრობაში ხედავდნენ...

— დაქირავებული არიანო, ამბობენ მათზე, მაგრამ მე საამისო .საბუთები არ გამაჩნია და ვერ მოვეკვები ამის მტკიცებას, მაგრამ ფაქტია, შეგნებით მოსდით, გაუნათლებლობით თუ მწირი კულტურით, ენერგიამოწღვავებულნი უტიფრობამდე მიდიან და სავალალო საქმეს აკეთებენ. მე შევძრწუნდი მათი საქციელით უნივერსიტეტში.

მე რომ უნივერსიტეტის სტუდენტი ვყოფილიყავი, შარაძე ფეხს ვერ შემოდგამდა აქ... თქვა ამასწინათ ერთმა ახალგაზრდამ... და შევბრუნდი.

თბილისის ივ. ჯავახიშვილის სახელობის უნივერსიტეტი, პირველ რიგში, არის გურამ შარაძის, როინ მეტრეველის, მარიკა ლორთქიფანიძის, ოთარ ჯაფარიძის, ლევან სანიკიძის და ყველა ღირსეული პროფესორ-მასწავლებლის... ფაშისტი გურამ შარაძე უნივერსიტეტში როგორ შემოუშვესო, -გაგონილა ასეთი წრეგადასული თავხედობა? რა ჯიღა ედგმება თავს შარაძეს იმით, რომ უცხოეთის დახავსებული არქივებიდან კოლოსალური შრომის შედეგად ამოაქვს ქართული მამულიშვილების ხელნაწერები? ქართული საქმისათვის შეწირულ მამისტოლა კაცს, თავისი ბედით დაჩაგრულს, ფაშისტს რატომ უწოდებ? ან რა თქვა ფაშისტური, უამრავ სახელმწიფოში რაკი მათი რელიგიის საწინააღმდეგო პოსტულატები აქვთ „იეღოველთა“ სექტას, აკრძალულია ეს სექტაო... და არ არის ასაკრძალი სექტები? აგერ ახლა არ იყო, რომელიღაც სექტის წევრებმა უცხოეთში თავი რომ დაიწვეს? ადამიანი შევიდა თავის ე.წ. სალოცავში, მერე გაშიშვლდნენ, ჩაატარეს რაღაც რიტუალური ორგია და შეასრულეს თვითლიკვიდაციის საშინელი სცენა.

დაღუპულთაგან 72 ბავშვია, და ეს უფრო მკვლელობაა, ვიდრე

რიტუალური თვითმკვლელობა.

სექტანტები, პირველ რიგში, ბავშვებს უწამლავენ გონებას. ბავშვი ხომ გაუთვითცნობიერებულია რელიგიურად... რას ერჩიან, რატომ არომეკენ ღვთისაგან ბოძებულ სიცოცხლეს, ბედნიერები იქნებიან, ჩვენთან ერთად რომ დაიწვებიანო... ისე გაბედნიერდა საქართველოს დამაწყევარი... ღმერთმა დაგვიცვას ასეთი სექტებისაგან, ისიც გვეყოფა, ვინც მომძლაერდა და ებრძვის მართლმადიდებლობას ჩვენსავე მიწაზე. ეროვნული ცნობიერების გადაგვარებასთანაა ეს პრობლემაც დაკავშირებული. აბა, მამული ხომ წაგვარითვეს და წაგვართვეს, მესამედიდა დაგვრჩა და ვყელყელაობთ ახლა ამ მესამედ მიწაზე, განუხრელად ვატყუებთ ქართველ ერს - მალე დავიბრუნებთო ტერიტორიებს... სიმწრით მეცინება, ჩემს დღიურებს რომ ვეკურცლავ, იანვარში აფხაზეთი ჩვენი იქნება - გამოცხადდებოდა და ვიწერდი მეც... ამ ექვსი წლის მანძილზე იმდენი ასეთი „იანვარი" მაქვს მონიშნული, გული მისკდება...

განსაკუთრებით „საინტერესოა" ის გააფთრებული „თავდასხმები", სადაც ამტკიცებენ, არავითარ საჭიროებას არ წარმოადგენს, რეკვიზიტებში მითითებული იყოსო ეროვნება ან სახელმწიფო აფინანსებდესო ქართულ მწერლობას... ეს „დაფინანსებაც" თვითონ დაარქვეს, თორემ 25 ლარზეა საუბარი... ამაყები არიან ქართველი მწერლები, დამირეკეს და მთხოვეს - საზოგადოების თვალში მთლად მათხოვრად ნუ გვაქცევ, ნუ იკლავ თავს, არ გვინდა ეს 25 ლარიო... ამ დროს ვიცი, რომ 70 წლის ქართველ მწერალს, რომელიც 20-30 წიგნის ავტორია, არც ეს კაპიკები აქვს და ნელ-ნელა დნება სახლში და ეს საარსებო მინიმუმი რომ გამეჩინა მათთვის, ყელისგამოღადრამდე გავეკვიროდი პარლამენტში.

ერთსათიანი სიტყვით მიპასუხა ერთმა ახალგაზრდა პარლამენტარმა და „დაამტკიცა", არავითარი 25 ლარი არ ეკუთვნით მაგ ქართველ მწერლებს, მე არ ვიცნობ მათო - აი, ეს იყო მისი არგუმენტი... რომ არ იცნობ ამ მწერლებს, ეს შენი პრობლემაა, პატარა ბიჭო, შენ ვერ მოიცალე ქართული წიგნისთვის, ქართული მწერლობა რა შუაშია? და კიდევ კარგი, ბარამიძე რომ არც პრეზიდენტია და არც ფინანსთა მინისტრი, თორემ ხომ მოკლავდა მშიერს ანა კალანდაძეს.

როგორ ფიქრობთ, რამდენად გამართლებული იყო, იეღოველთა საკითხი ბ-ნ კოდუას განეხილა სოციოლოგიის კათედრაზე?

სოციოლოგიის კათედრას არავითარი საერთო არა აქვს რელიგიასთან, მაგრამ იმ მოსამართლემ, რომელსაც, ალბათ, გარკვეუ-

ლი სიმპათიები ჰქონდა' იეღოველთა სექტის მიმართ, მოძებნა წინასწარი დასაყრდენი და მოტივით - უნივერსიტეტი ხომ ეროვნული კერაა, იქ ვაგზავნი საქმეს და მათი დასკვნით გამოვიტან მერე სასამართლო დადგენილებასო, გადასცა საქმე კოდუას... ეს არის უპრეცენდენტო შემთხვევა, როდის იყო სასამართლო დადგენილება უნივერსიტეტის დასკვნებს ეყრდნობა? ან თავად რა უსუსური იყო „რუსთავი 2"-ის ეთერში პროფესორი კოდუა, რა უმეცრებებს აფრქვევდა...

—უსუსური იყო თუ არ იყო ბ-ნი კოდუა, ამაზე საუბარი დღეს ბევრს არაფერს ნიშნავს, ფაქტია, რომ სასამართლომ საქმე მისი „მარწმუნებლების" სასარგებლოდ გადაწყვიტა...

— ამიტომ ვამბობ სწორედ, რომ ეროვნულ ცნობიერებაზე შეტევა მიმდინარეობს სხვადასხვა ინსტიტუტების სხვადასხვა სამიზნეებიდან სხვადასხვა რაკურსით... ეს ასე რომ არ იყოს, სად მცალია მე, რევაზ მიშველაძეს, თავი ვუყადრო იმ უმწიფარა ყმაწვილებს, თვალდაჭუტულნი მიკროფონში ერთსა და იმავე სისულელეებს თუთიყუშივით რომ იმეორებენ? ამ ე.წ. „თავისუფლების ინსტიტუტი"-ს მთელი შეხედულებები სწორედ რომ მარქსიზმის გადამღერებაა - უეროვნებო თანაარსებობის იდეის, როგორ წარმოვიდგენდი, რომ XX ს-ის ბოლოს ილიას დაცვა მომიწევდა? რა სჭირს ილიას ჩემი დასაცავი ქართველი ერის თვალში? „საქართველოს არ ჰყოლია პოეტები, „ბანძები" ჰყავდაო" - სახეგაცისკროვნებულმა რომ მოგვახსენა ერთმა ახალგაზრდა პოეტმა. „ახალი აღმოჩენა" „ახალი სიბრძნით" გვკვეებავს - ეროვნული ენის განვითარებაზე ისინი ლაპარაკობენ, ვინც უცხო ენა არ იცისო, ითქვა ამასწინათ. „საცოდავმა" აკაკი შანიძემ, არნოლდ ჩიქობავამ, გრიგოლ რობაქიძემ, კონსტანტინე გამსახურდიამ თურმე, არ იცოდნენ უცხო ენები, მარტო ბერძენიშვილმა და მისმა მეგობრებმა იციან, მაგრამ მარტო ის და მისი ორიოდ ამფსონი რომ იყვნენ, ანომალიად ჩავთვლიდი ამას, მაგრამ პარლამენტმა შარშანწინ ეროვნება გააუქმა საქართველოში...

საქართველოს მოჭრილი ძუძუ

ათი წელია, საქართველოდან ფეხი არ გამიდგამს.

ათმა მრისხანე წელმა ჩემი ცხოვრების წესიც შეცვალა და ეროვნულმა ბრძოლამ ჩემი არსება ისევ მოიცვა, რომ თავს ვერავითარ შემთხვევაში ვერ მივცემდი ისეთი „ფუფუნების“ უფლებას, როგორიცაა საზღვარგარეთ წასვლა.

არც ახლა მქონდა დიდი სურვილი მოგზაურის ზურგჩანთის აკიდების, მაგრამ უარი ვერ ვუთხარი ჩემს უსაყვარლეს მეგობარს, ყოველთა ქართველთა მსოფლიო კონგრესის პრეზიდენტს, ბ-ნ რევაზ ჩხეიძეს.

ცდუნება კი, მართლაც, დიდი იყო; სამი რამ მქონდა ოცნებად საზღვარგარეთ მოსახილველი: ტაო-კლარჯეთი, ფერეიდანი და ისრაელი. ყოველთა ქართველთა კონგრესის დელეგაციის წევრობა ამ ოცნებათაგან ერთერთს მისრულებდა.

მიზანი - დავათვალიერო თურქეთის მიერ მიტაცებულ ტერიტორიაზე მდებარე ტაო-კლარჯეთის ისტორიული ძეგლები.

მიუხედავად იმისა, რომ ჩვენ, საქართველოს ე.წ. მენშევიკური ხელისუფლებისაგან განსხვავებით, გამოვიჩინეთ ორჯონიკიძისეული კომუნისტური გულუხვობა და ახლახანს თურქეთს ხელი მოვუწერეთ, რომ მასთან ტერიტორიული პრეტენზიები აღარ გაგვაჩნია, მიუხედავად იმისა, რომ ჩვენი ხელისუფლების წარმომადგენელი ნებისმიერ დონეზე თურქეთში გამოსვლისას არც კი ახსენებს საქართველოს მოჭრილ ძუძუს - ტაო-კლარჯეთს, ქვეყანამ იცის, რომ ლენინის გამცემლური ხელშეკრულების ძალით თურქეთის შემადგენლობაშია დღეს უძველესი ისტორიული საქართველო, კუთხე, სადაც ქრისტიანობის და ქართული ცივილიზაციის აკვანი დაირწა - ტაო-კლარჯეთი. თურქეთში დღეს რვა მილიონი ქართველი ცხოვრობს და ამ ქვეყნის ფარგლებში 200-მდე ქართული ისტორიული ძეგლი მოიძევება.

რა მეტაოკლარჯეთებოდა, როცა, რაც ახლა გვაქვს, იმასაც გვართმევენ ჩვენი უილაჯობით და უნიათობით. აგერ, ა. გუშინ დავკარგეთ აფხაზეთი და სამაჩაბლო, ხოლო დღეს ჩვენი ბრძნული გადაწყვეტილებით მეორედ დავთმეთ გალი, როცა ოცდახუთმა სომეხმა რომ საქართველოს კუთვნილ ჯავახეთში, ახალქალაქში არ შეგვიშვა, ასევე ბრძნული ტაქტიკით მტერს ზურგი ვუჩვენეთ და სამარცხვინოდ გამოვბრუნდით, ამით საქართველოს ისტორიაში კიდევ ერთი სამარცხვინო ფურცელი ჩავწერეთ, ხოლო ქართველ-

თა პატრიოტულ აღტკინებას ეს უკვე მერამდენედ ლახვარი ჩავეცით.

მაშ ასე, 20 აგვისტოს დილის 6,30-ზე გავდივართ თბილისიდან.

11 საათზე ახალციხის საბაჟოსთან ვართ. ზრდილობიანმა ქართველმა მებაჟეებმა სალმითა და პირზე კოცნით ათ წუთში მწვანე შუქი აგვინთეს, რუსებმა და თურქებმა კი სამი საათი გვაყურყუტეს მოსაწყენი, გამოგონილი საბაჟო პროცედურებით.

მე მგონია, ქართველი მებაჟეები აქ ისე, საოქმოდ დგანან (ჩვენ ხომ დამოუკიდებელ ქვეყანას გვათამაშებენ), სინამდვილეში კი მთავარი მებაჟეები რუსები და თურქები ყოფილან. კიდევ რუსი თუ იდგა ჩვენს საზღვარზე, არ მეგონა. ვინ ხართ-მეთქი, ვკითხე რუს მებაჟეს-ესენგეს საზღვარს ვაკონტროლებთო. აგერ, თუ არ ვართ იმპერიის საზღვრებში, ძვირფასო ყოფილო პარლამენტარებო, ასე ერთხმად და ზეიმით რომ მიეცით ხმა საქართველოს შესვლას ესენგეში.

არსად მსოფლიოში არ მინახავს ასეთი აზიური სიბრიყვე, რაც ამ საბაჟოზე ხდება, შეიძლება მებაჟის საქმე 15 წუთში გაკეთდეს. დასავლეთში ასეც ხდება. შემოვა მებაჟე, გადასცემს სიას, შეამოწმებს პასპორტებს, მანქანა გაივლის რენტგენოხიდ'ზე და თავისუფალი ხარ. აქ არა! სამი საათი უნდა გალოდინონ, დაგამცირონ. უნდა გაგათანაბრონ მარტოხელა კუსტარ-სპეკულიანტთან, გამოგძალონ სწორედ საბაჟოსათვის გადანახული ორიოდე გროში და სამი საათის მერე გაგიშვან.

ასეთია მკაცრი აზიური (თურქულ-რუსული) საბაჟო სისტემა.

ოთხის ნახევარზე, როგორც იქნა, დავაღწიეთ თავი თურქულ-რუსულ საბაჟო-ფაცერს.

რომ არ დამავიწყდეს, აქვე ჩამოვთვლი ჩვენი დელეგაციის შემადგენლობას: რევაზ ჩხეიძე (ხელმძღვანელი), არქიტექტორი არჩილ მინდიაშვილი (სამების ტაძრის პროექტის ავტორი), კინორეჟისორი დავით ურუშაძე, არქიტექტორი თემურ ბერიძე, ისტორიკოსი ქეთევან აბაშიძე, კინოოპერატორი თენგიზ მოდებაძე და მე.

გავიარეთ გიგანტური დერეფანი მაღალი მთებისა, ალპური საძოვრების უნაპირო ამფითეატრი და არტაანში ჩავედით.

ამ გზით გააქციეს გიორგი სააკაძე საქართველოდან. ძლივს ვიპოვეთ ბანას ტაძრის მახლობლად თურქული სოფელი ფენეკია.

მძღოლებმა ხომ ვერ მიგვასწავლეს, ასეთი სახლი არ გაგვიგონიაო. ფენეკიდან სამას მეტროშია ბანა და ვერც ფენეკელებმა „გაიხსენეს" ჩვენი ისტორიული ძეგლი. ბოლოს ერთი ჭარმაგი კაცი გამოჩნდა და სომხები ხართო? გვკითხა. არა, გურჯები ვართ და

ქართულ მონასტერს, ბანას, ეეძებთმეთქი. აქაო, ქართული მონასტერი საერთოდ არ გამიგონია, თქვენ, ალბათ, სომხურ საყდარს, ბანას, კითხულობთო.

სომხურსო! ვინ გითხრათ მეთქი, რომ სომხურია. გაიცინა. შარშან სომეხი ტურისტები(?!) იყვნენ ჩამოსულნი და აქ მცხოვრებთ ფურცლები დაგვირიგეს, გთხოვთ, ჩვენს მონასტერს-ბანას, მოუაროთო. თანაც ამ თხოვნას საჩუქრებიც მოაყოლესო. ასე „ერთგულად და თანმიმდევრულად“ ეპატრონებიან სომხები ტაო-კლარჯეთის კულტურას. ეს ახლა არ დაწყებულა. მსოფლიოს არაერთ სახელოვნებო ცნობარში ოშკი, ხახული, ბანა, იშხანი, ოპიზა, შატბერდი, ოთხთა ეკლესია... სომხური კულტურის ძეგლებადაა მონათლული. უნდა მოიცალონ ჩვენმა ხელოვნებისმცოდნეებმა, ერთხელ კიდევ შეადარონ VII-XII საუკუნეების ქართული და სომხური ხუროთმოძღვრების ძეგლები. საბუთებით უნდა დაამტკიცონ სომეხთა პრეტენზიების უსაფუძვლობა.

ასე კითხვა-კითხვით (რაც ეჭვს ბადებს და ჩვენს გარშემო საიდუმლო სამსახურის მუშაკთა სკისებურ მოძრაობას თვალსაჩინოს ხდის) და უფრო ისტორიულ-გეოგრაფიული რუკების შემწეობით ვიკვალავთ გ'სას სხვა ძეგლებისაკენ.

საერთო, რაც ყველა უძვირფასეს ძეგლს სჭირს, ისაა, რომ თურქეთის ხელისუფლებას ერთი, თუნდაც უმნიშვნელო ნიუანსითაც კი არ უეჭველი ქართველი ერის ღირსება-სიმდიდრე, გენიალური ტაძრები სახელმწიფოებრივი ზრუნვის საგნად. მოსახლეობას კი თვითნებურად უ'სრუნვია ამ ძეგლთა დაქცევა-გაუქმებისთვის. ზოგი ბოსლად გადაუკეთებია, ზოგი მეჩეთად უქცევია, ზოგი კი, უბრალოდ, დაუნგრევია და ჩუქურთმოვანი ძვირფასი ქვებით მიწური სახლები აუშენებია. ვინ არიან ისინი? ვინ ცხოვრობს ქართული ისტორიული ძეგლების გარშემო? თურქი მოსახლეობა. ორმოციან-ორმოცდაათიან წლებში თურქეთის ეშმაკმა ხელისუფლებამ გაითვალისწინა ქართველთა მოსალოდნელი სურვილი ტაო-კლარჯეთის დაბრუნებისა (რისი სუნიც უკვე ტრიალებდა ჰაერში, სტალინის ბოლო საქციელში ეტყობოდა ეს) და ქართველები შუა თურქეთში გაასახლა.

მივდივართ კაპადოკიისკენ. ჩავუარეთ იულიუს კეისრის მიერ დაარსებულ ქალაქ კარსერს. ეს კაპადოკიის ძველი დედაქალაქია. სად წავიდნენ ქალაქის დამაარსებლები?

როცა თურქებმა დაიპყრეს კაპადოკია და ბერძნები განდევნეს, თურმე კარგა ხანს იძახდნენ დამარცხებული ბერძნები: არა უშავს,

ჩვენ დიდი კულტურის ქვეყანა ვართ, მსოფლიო არ შეურიგდება ბერძენთა გენოციდს, მალე დავბრუნდებით ჩვენი ხელით აშენებულ კაპადოკიაშიო, მაგრამ მოტყუვდნენ. მსოფლიო გულგრილი აღმოჩნდა კაპადოკიის ტრაგედიის მიმართ. ამ ფაქტმა აფხაზეთსამაჩაბლოს ბედი გამახსენა და გული შემეკუმშა.

კონუსისებური კაბადოკია, მილიონი წლების განმავლობაში კირქვის ქანები რეცხა ქარმა და ქარაშოტმა, დარჩა ეკლესიებისხელ კონუსისებური, გიგანტური თეთრი ქვები. გამზადებულ-გადარჩენილი ნაგებობა, ბუნებრივი გუმბათით დამშვენებული. საჭიროა მიადგე იმ კონუსს და გამოკვეთო გინდა საყდრის ინტერიერი, გინდა საცხოვრებელი ბინა.

კაბადოკიაში ერთმანეთს ერწყმიან პირველყოფილ ადამიანთა სადგომები, წარმართული სალოცავები და ქრისტიანული კულტურა.

რაც მომთაბარე თურქებმა კაბადოკიელ ქრისტიან ბერძნებს შეუტიეს, საცოდავ შევიწროვებულ მორწმუნეთ მიწისქვეშა სამალავები უკეთებიათ, რამდენიმე ადგილას მთელი მიწისქვეშა ქალაქია გაშენებული.

კაბადოკიაში ყოველი ფეხის ნაბიჯზე შეხვდებით გოგრის და ნესვის ბაღებს. გადაყვითლებულია ნესვით და გოგრით იქაურობა. არავითარი ღობე, არავითარი დარაჯი. წარმოვიდგინეთ, ეს რომ თბილისთან ახლოს იყოს, ფოთოლს არ შეარჩენდნენ, ყუნწშივე მოიპარავდნენ ნაყოფს...

თურქეთის გზები ცალკე თემაა. ლამის მთელი თურქეთი მოვიარეთ და დაკერებული ასფალტი არ გვინახავს. სანიმუშოდ მოჭილ - დახაზულ გზებზე საგზაო ფირნიშებია და ერთადერთი წარწერა: „ნელა“ „იავაშ“. გამახსენდა ჩვენს გზებზე სახიფათო მოსახვევთან წარწერები: „მძღოლო, წინ საშიში მოსახვევია!“ სანამ ამხელა წარწერას წაიკითხავდეს გაქანებული მანქანიდან წერაკითხვას არც თუ დიდებულად დაუფლებული მძღოლი, ხომ ამოყო თავი ძირულას ციე ტალღებში. ნუთუ არაა საკმარისი ერთი სიტყვა: „ფრთხილად“ ან „ნელა!“

ჩვენი გიდი, უნივერსიტეტის კურსდამთავრებული, მახარე ჯანაშვილი-ინგილო ყმაწვილი- ნამდვილი პატრიოტი თავისი ქვეყნისა და ქართული კულტურის შესანიშნავი მცოდნეა.

ამ ბოლო წლებში, მოგეხსენებათ, ქართველებმა გაიდარბაზეს თურქეთი. ამიტომაც ქართველს ამ ქვეყანაში იშვიათად როდი შეხვდებით. თუ „საგასტროლოდ“ ჩამოსული ქართველი მეძავები თა-

ვიანთ ეროვნებას მალავენ და უხერხული შეკითხვების აცილების მიზნით თანამემამულეებს, რამდენადაც ახერხებენ, გაურბიან, სამაგიეროდ, ყოველ ფეხის ნაბიჯზე გაჩერებენ თურქეთის მოქალაქე ქართველები. ასე შემოგვარტყეს ალყა არზრუმში ქართველებმა, რომლებიც ამ ქალაქის გარეუბანში დიდ კომპლექსს აშენებენ. ჩვენაო, გვითხრეს, აქ ყველაზე კარგი მშენებლების სახელი გვაქვსო დაგდებული. კაბადოკიაშიც გავიცანით ქართველები, ოჯახებით იყვნენ ჩამოსულნი ანკარიდან და სტამბულიდან წმინდა ნინოს ქალაქის დასათვალიერებლად.

თურქეთის ტერიტორიის ლამის ორი-მესამედი უდაბნოა.

მიდიხარ რუხ ტრამალებზე. ბუჩქიც არსად გხვდება. ჩერდები კემპინგზე, ხალვათობაა. ქირაობ ტრაქტორისმოტორიან საბარგო მანქანას და უგზო ბილიკს ზევით მიუყვები. საშიში ციცაბო აღმართი. ერთი კილომეტრი, ორი, სამი... და შუა უდაბნოში იფეთქებს წალკოტი, მყვირალა მწვანე ქვიშისფერი მთების უბეში. მიუახლოვდები და შენს წინ აღიმართება გიგანტური, ოქროსფერი მონასტერი...

ვინ აშენებდა, რა ხელმა და გონებამ დააპროექტა, მასალა როგორ ამოსიდეს ამ სიმაღლეზე...

ოთხთა ეკლესია...

გრანდიოზული სამნავიანი ბაზილიკა. სიმეტრიული გენიალობა. რაც ვნახეთ, სულ სხვადასხვა სტილია. რა მაშტაბები, რა სისადავე... გენიალურია! არაფერი მსგავსი მსოფლიოში არ მინახავს. ვისაც ტაო-კლარჯეთის ეკლესია-მონასტრები არ უნახავს, ის ძნელად წარმოიდგინეს, რა სიმდიდრის პატრონი ვართ-შეიძლება, კოცნით გარსშემოუარო. რა წინაპარი გვყოლია.

ერთი რამ იგრძნობა ამ ზღაპრულ სიდიადეში. აბა, ტაძართა მშენებლებს არსად ეჩქარებოდათ, არ იგრძნობა ზურგსუკან არც თურქთა და არც აზიის ტრამალებიდან დაძრულ სხვა მტერთა სუნთქვა. ახლა ყველაფერს ეტყობა, რომ პატრონი ერი ამ საგანძურისა, პატრონი ქვეყანა არ არსებობს. ხავსს შეუჭამია. ხეები ამოსულა ნავთა შეერთებაზე. ავიდეთ, დავიკაპიწოთ, ეს ხავსი მაინც მოვაცილოთ, ღამე აქვე გავათენოთ, მოვეპატრონოთ მეთქი.

ჩამოვუარე ოთხთა ეკლესიას მარტომ და ხავსი ავაგლიჯე, ხელები დამისისხლიანდა, მაგრამ არ მოვეშვი. ბევრი ვერაფერი, მაგრამ ცოტა ხელი ხომ დავატყვევ.

ვის ველოდებით. ხომ ხედავთ, რომ სახელმწიფო უილაჯოა. ხომ უნდა დავიწყოთ ოდესმე...

წამოსელისას ართვინის ვილაიეთის გუბერნატორს (იგივე ართვინის მერი), ომერ ბიუკენტს, ვეახლეთ. თავაზიანად მიგვიღო.

ვთხოვეთ ქართული საკვირაო სკოლის გახსნაში შემწეობის აღმოჩენა. პასუხის მოცემა გაუჭირდა. განათლების სამმართველოს უფროსს უხმო. სამმართველოს უფროსი გურჯი აღმოჩნდა.

ჩვენ ვუთხარით, რომ გადამჭრელ პასუხს მათგან ველოდებით. უბრალოდ, ორი რამის დასაზუსტებლად მოვედით: ხომ არ არის თვით ბატონი გუბერნატორი ამგვარი სკოლის გახსნის პრინციპული წინააღმდეგი და შეძლებს თუ არა ამგვარი სკოლა სამეურნეო ანგარიშზე არსებობას. დავაზუსტეთ, რომ სკოლა იქნება მხოლოდ-დამხოლოდ ქართული წერა-კითხვის შემსწავლელი და, რასაკვირველია, პოლიტიკისაგან თავისუფალი.

უნდა გენახათ ჩვენი გაოცება, როცა თურქმა მოხელემ თავიდან ბოლომდე მოიწონა ჩვენი წინადადება, თანხმობა ბრძანა და აღგვითქვა, პირადად გამოგიყოფთ ნებისმიერ თურქულ სკოლაში 3 ოთახს თქვენი კურსებისთვის და კონტიგენტის შოვნაშიც დაგეხმარებითო. გამომშვიდობებისას კი დელიკატურად დასძინა -იმედია, სწორად გამიგებთ, რომ ამ საქმეს საგარეო და განათლების სამინისტროების შესაბამისი წერილი და საქართველოს პრეზიდენტის დასტური სჭირდებაო.

მაშ ასე, თურქეთში ქართული სკოლის შექმნას საფუძველი უკვე ჩაყრილი აქვს.

ახლა ჯერი ჩვენზეა.

ნუ გავახარებთ მტერს!

აჭარის დელეგაცია ახლახანს თბილისს ესტუმრა.

ჩამოვიდნენ თავიანთ დედაქალაქში სხვადასხვა უწყების წარმომადგენლები ზოგიერთი საკითხის გასარკვევად და მოსაგვარებლად.

სხვათაშორის, აინტერესებდათ:

რატომ აცხადებენ ასე ენერგიულად გაზეთები, რომ თბილისსა და ბათუმს შორის ურთიერთობა დაიძაბა.

რას უნდა მივაწეროთ მასმედიის საეჭვოდ გაფაციცებული ყურადღება აჭარისადმი.

რატომ მიფუჩეჩდა „ურეკის ინციდენტის" გამოძიება.

რა საბუთი აქვს ბრალდებულ თემურ ხაჩიშვილს, როცა აცხ-

ადებს, რომ მზადდება ტერაქტი ასლან აბაშიძის წინააღმდეგ.

რატომ ფერხდება (რბილად რომ ვთქვათ) ტელევიზიაში ბათუმიდან გამოგზავნილი რეპორტაჟები.

გაიხსენე, ძვირფასო მკითხველო, დედაქალაქში არაერთგზის დარეკული ხმები:

ძმებო, რატომ მოგვანატრეთ თავი, რატომ არ ჩამოდიხართ აჭარის ხელისუფალნი თბილისში. აკი ჩვენ პირველი დახმარებისთანავე გვახლებით ხოლმე ბათუმში. ნუთუ არაფერი გაინტერესებთ, არაფერი გაქვთ გასარკვევი?...

და აი, ჩამოვიდნენ.

ვაჟა ლორთქიფანიძის კაბინეტიდან პირღიმილიანნი გამოვიდნენ.

მიხარია, რომ ჩამობრძანდით, აბა, სად უნდა წასულიყავითო, ყველა თქვენთვის საინტერესო საკითხზე ამომწურავ პასუხს მიიღებთო, ბატონმა ვაჟამ.

მერე სტუმრები იმ უწყებებს ეახლნენ, ვისთანაც რაღაც-რაღაცეები უნდა გაერკვიათ.

ვერცერთ საკითხზე ვერ მიიღეს ამომწურავი კი არა, თუნდაც მიახლოებული პასუხი.

გაზეთებს ჩვენ ჭკუას ვერ ვასწავლით, რასაც ხედავენ, იმას სწერენო. რაც შეეხება „აჭარლების გაქართველებას“, სახელმწიფო კანცელარიის თანამშრომელს, გ. მამულიას, ეს შეცდომა, ალბათ, უნებლიედ მოუვიდა და ბოდიშს მთელი აჭარის წინაშე იმიტომ არ იხდის, რომ თავმოყვარე კაცია, თანაც ბავშვი არ გეგონოთ, პროფესორია და სახელმწიფო მოხელეა, მინისტრთა კაბინეტში, სწორედ ყველაზე ფაქიზი საქმე-სარეპატრიანტო სამსახური აბარიაო.

აგაშენათ ღმერთმაო, მხრები აიჩეჩეს სტუმრებმა.

ურეკის ინციდენტის გამოძიება იმიტომ მიფუჩეჩდა, რომ მხარეთა დაკითხვა საფუძვლიანად ვერ შეეძელითო(?!), ჟვანიას ვერ შეებედეთ, ხარაბს კი ყივანახველა აქვს და ლაპარაკი არ შეუძლიაო.

რაც შეეხება თემურ ხაჩიშვილს, რა საბუთი შეიძლება ჰქონდეს ოთხკედელშუა მოქცეულ კაცს, ალბათ, იხუმრაო. თუ ძალიან გაინტერესებთ, მობრძანდით, ჰკითხეთ და დარწმუნდებით, რომ ხაჩიშვილი შიგადაშიგ ხუმრობს კიდეცო.

მივიდნენ ხაჩიშვილთან აუდიენციაზე აჭარის დელეგატები, ელენე თეოდორაძესე რომ არაფერი ვთქვათ, დღეს საშუალოდ ხუთი ჟურნალისტი მაინც ესაუბრება ხაჩიშვილს, ყოფილი გენერალური პროკურორი ვახტანგ რაზმაძე კი არ შეუშვეს.

აფსუს, ბატონო ვახტანგ, სულ რამდენიმე წლის წინ ტუსაღის ნახვა მოგენდომებინათ და ციმციმ მოგართმევდენ კაბინეტში.

ტელეფონით მაინც მელაპარაკეთო, რაზმაძემ.

ხაჩიშვილის ციხის ტელეფონი გამორთულია აბონენტის მიერ ტელეფონის გადასახადის გადაუხდელობის გამო, მოახსენეს ვახტანგს.

აგაშენათ ღმერთმაო, ჩაილაპარაკა ვახტანგ რაზმაძემ და, თუ ძალიან დაეჭვებული არა, ღრმად ჩაფიქრებული კი დაეშვა უმაღლესი სასამართლოს აჟურული კიბეებიდან.

რაც შეეხება ბათუმიდან გამოგზავნილი ტელერეპორტაჟების შეფერხებას, სხვა რამეზე ჩვენ პასუხს ვერ ვაგებთ, მაგრამ ეს უკანასკნელი ნამდვილად ბათუმის მიზეზით ხდებაო.

ამ ბოლო დროს თარგამაძე სიუჟეტებს აუტანლად დაგვიანებით გვაწვდის. ვზივართ პირველი არხის თანამშრომლები და გულისფანცქალით ველოდებით: აი, ახლა მოვა ბათუმიდან გულისგამახარებელი რეპორტაჟი, აი, ახლა შემოფრთხიალდება თეთრი მტრედივით აჭარელი ჟურნალისტ-შიკრიკიო, მაგრამ... იმედი რომ გადაგვეწურება და უაჭარისსიუჟეტოდ მოვამზადებთ გადაცემას, პროგრამა როცა უკვე დამტკიცებულია (კიდევ კარგი, მოსკოვთან შეთანხმებულიო, არ უთქვამთ, რ.მ.), სწორედ მაშინ დაგვიდებენ მაგიდაზე „აჭარულ დღიურს", მერე რაღას ვუშველით... ნერვებმოშლილნი ვზივართ და ვეტირითო.

რაც შეეხება მეორე დღეს აჭარელ ჟურნალისტთა ნახელავის ეთერში გაშვებას, ჩვენ ტელევიზიის ხელმძღვანელები კი გექვია, მაგრამ სინდისი მთლად კი არ დაგვიკარგავს, როგორ ვაკადრებთ ასლან აბაშიძეს, რომ აჭარის სიუჟეტი ერთი დღის დაგვიანებით გადავცეთო.

იცოდეს ღმერთმა, ჩვენ ობიექტური ხალხი ვართ და აჭარაზე დადებით სიტყვას სანთლით დაეძებთ, არ დავმალავთ, ერთადერთი, ვისი გამოჩენაც არ გვეპიტნავება ეკრანზე, ქართველი მწერალია (და ისიც არა ბათუმელიო, რ.მ.).

გულდამდუღრული ბრუნდებოდა აჭარის დელეგაცია თბილისიდან.

გზაში ნელნელა ხასიათი უკეთდებოდათ. რა მოხდა, ქვეყანა ხომ არ დაქცეულა. ბიუროკრატია ყველგან ბიუროკრატიაა. იქნებ კარგადაც მოიქცნენ, კიტოვანი რომ არ გვაჩვენესო.

იქნებ ყოფილ თავდაცვის მინისტრს და „არძინბას რისხვას" ისეთი რამ ეთქვა, რომ განხეთქილების ვაშლად გაგორებულიყო

ბათუმსა და თბილისს შორისო.

ურეკს რომ მიუახლოვდნენ, ერთმა მათგანმა მანქანაში თბილისის ტელევიზია ჩართო.

ბევრი სტუმარი ეწვია დღეს თბილისსო, აუწყებდა ქვეყანას რეპორტაჟის ავტორი, ბევრმა მოგვინახულა, მაგრამ აჭარის დელეგაციასავით თითი არავის დაუქნევიაო.

რა არის ეს?!

იქნებ უფრო მოზომილად გეთქვა, ძმაო ჟურნალისტო?

რა ბუზანკალი შეგიძვრა ასეთი, სიყვარულის თავანკარა მდინარის ამღვრევა რომ განგიზრახავს?

იქნებ გაჩუმება სჯობდა, მაგრამ თავს ვერ მოვერიე.

ძილი გამიკრთა, ეს რომ მოვისმინე.

ვისა აქვს მშვიდი ძილი, მე რომ მქონდეს დღეს საქართველოში.

გავცქერი ჩემი სამშობლოს სანახებს და ერის ძილღვიძილს ჩემებურად ვგუშაგობ.

ჩვენს უილაჯობა-სიმცირეზე სხვასავით ვწუხვარ და ყივილით გარს ვუვლი საქართველოს შეკრეჭილ მიწა-წყალს.

რაც დაგვრჩა, ესეც არ წაგვართვასმეთქი მოძალებულმა გადამთიელმა.

მტერი ხომ შავ დღეს გვაყრის, ჩვენი ბედოვლათობითაც მშვენივრად ვესიდებით ქვეყანას უფსკრულისკენ.

ნუ გაგაკვირვებთ ჩემი სურვილი, ქვეყნის გადარჩენაში დავიდო წილი.

საკმარისია ერთხელ გავიელო გულში - „რა ჩემი საქმეა", რომ აზრს დაკარგავს ჩემი, ისედაც ულიმღამო არსებობა ამქვეყნად.

მიუხედავად იმისა, ძველებურად აყურადებს თუ არა საქართველო მწერლის ხმას და მიაჩნია თუ არა კალმის კაცი მის სულიერ წინამძღოლად, ან, თუ გნებავთ, მებაირახტრედ, მე ჩემი უნდა ვთქვა.

არცერთ პარტიას არ ვეკუთვნი, არავისგან ვარ დავალებული, თავზე ხელის გადასმა-ყურადღებით რომ ვინმეს მუნდირის დამცველი და მეხოტბე ვიყო.

რასაც ვწერდი და ვწერ, ჩემი სინდისის კარნახით ვწერდი და იქნებ მქონდეს მორალური უფლება ჩემი საქვეყნო ფიქრის გაცხადებისა, როცა საქმე ჩემთვის ყველაზე ძვირფასს - სამშობლოს შეეხება.

ამჯერად აჭარაზე ვაპირებ ორიოდე სიტყვის თქმას .

როცა ხელისუფლებისა და ჟურნალისტთა მშფოთვარე აზრი აჭარისკენ შებრუნდება და პოლიტიკურ ვნებათა ბარომეტრ'ს აჭარის თემა წითლად აინთება ხოლმე, რკინის ქალამნებს ჩაიცვამ და ტბელ აბუსერიძის კუთხეს მივაშურებ, „ათასჯერ განაგონ'ს ერთხელ ნანახის უმჯობესობის" ანდაზას გადევნებული.

ჩავალ, რათა მწერლის გუმანს მივანდო ნანახ-განცდილის ანალიზი და ჩემი შეხედულება მქონდეს ამ მშვენიერ კუთხე'ს სახვალიო ლიტერატურული გაკვეთილების მოსამზადებლად.

საქართველოს უძველესი ფუძე-აკვნის ძებნით გართულმა, ოცი წლის მეოცნებე ბიჭმა, ერთ დროს ფეხით მოვიარე ეს ღვიძლქართული კუთხე და იმ წლებმა დაუდო სათავე ჩემს უკიდეგანო სიყვარულს დედააჭარისადმი.

მაშ ასე, შევეცდები, არ გავექცე მასმედიის მიერ ატიუტივებულ ყველაზე მტკივნეულ პრობლემებს.

ასლან აბაშიძისადმი წაყენებულ ყბადაღებულ პრეტენზიებს და პოლიტიკანთა რისხვიან ბარათებს „ბრალდებებს" დავარქმევ, პასუხით კი ყველა მათგანს ჩემი მოკრძალებული ცოდნის პოზიციიდან ვუპასუხებ.

ბრალდება პირველი: ასლან აბაშიძის დაჟინებით, აჭარის უ'სენაესმა საბჭომ დაადგინა ბათუმის და ქობულეთის მერები ხალხმა აირჩიოს საყოველთაო დემოკრატიული არჩევნების საყუძველ'ს.

ეს ხომ საქართველოს კონსტიტუციის იგნორირებაა, ეს ხომ სეპარატიზმიაო. ამით ხომ ასლან აბაშიძე პრე'ზიდენტის როლს უგულვებელყოფსო. აკი კონსტიტუციაში გარკვევით წერია, რომ დიდი ქალაქების მერებს პრე'ზიდენტი ნიშნავსო.

ჯერ ვნახოთ, რომელი ფორმა უფრო დემოკრატიულია - არჩევა თუ დანიშვნა?

ვის უფრო გაჰყვება ხალხი - თავის არჩეულს თუ ზემოდან თავსმოხვეულს?

რასაკვირველია, თავის არჩეულს.

ახლა იმ არგუმენტს გავუსინჯოთ კბილი, თავის დროზე მერთა დანიშვნის გასამართლებლად პიტნასავით რომ გეჩრიდნენ ცხვირში.

დიდი ქალაქების მოსახლეობა ჯერ მზად არ არის (პოლიტიკურ სიმწიფეზეა ლაპარაკი რ.მ.) იმისათვის, რომ ქალაქის მერი თვითონ აირჩიოსო.

ამ ლოგიკით თურმე საჩხერის და ამბროლაურის მოსახლეობა

მომწიფებულია ქალაქის მერის ასარჩევად, თბილისის, ქუთაისის ან ბათუმის მოსახლეობა კი-არა.

რა შეატყვეს ასეთი უმწიფრობის კონსტიტუციონერებმა თბილისის, ქუთაისის და ბათუმის მცხოვრებთ?

პარლამენტის და პრეზიდენტის ასარჩევად მზადაა დიდი ქალაქის მცხოვრები, აი, მერის ასარჩევად კი, ჯერ კიდევ მომწიფება სჭირდება.

რა ბედენა-ჩიქვანია ასეთი ქალაქის მერი, რომ პრეზიდენტის არჩევას განდობენ და მერისას არა?

ხომ არ იმალება აქ აღვირის „ხელიდან არ გაშვების" ნაცადი კომუნისტური მეთოდი?

ჩემს დანიშნულს, როცა მინდა, ყურს ავახევ, ხალხის არჩეული კი, რა ვიცი, ხვალ რა ჭკუაზე დადგება.

საცოდავი ფოთი... ჩვენი საუკუნის დასაწყისში მზად ყოფილა ქალაქის თავის ასარჩევად. აირჩია კიდეც „ფოთის აღმშენებელი"-დიდი პუბლიცისტი ნიკო ნიკოლაძე.

ამის მერე ლამის ასი წელი გავიდა და ახლა, როცა საუკუნე იწურება, ვერ ვანდობთ ფოთს, ქალაქის თავი თვითონვე აირჩიოს.

ვაითუ, კიდევ გამოჩხრიკოს ფოთმა ახალი ნიკო ნიკოლაძე, რომელსაც ერთ მშვენიერ დღეს სურვილი გაუჩნდება, ზემოდან წამოსულ მითითებათა ნიაღვარს ეჭვიანი ღიმილი შეაგებოს.

ვიღუპებით, ბათუმისა და ქობულეთის თავებს თვით ბათუმელები და ქობულეთელები აირჩევენ. თავით (კინაღამ სხვა რამ წამომცდა) კაკალს ამტვრევს ზოგიერთი „მგზებარე პუბლიცისტ-პოლიტიკოსი".

იქნებ მართლა დაიქცა ქვეყანა და ქარს გაატანა სიმწრით მიღებული ჩვენი კონსტიტუცია ასლან აბაშიძემ?

იმ კონსტიტუციაზეა ლაპარაკი, ძვირფასო მკითხველო, რომელშიც საქართველოს სახელმწიფოებრივ-ტერიტორიულ მოწყობაზე ავტორები დელიკატურად სდუმან, ხოლო აჭარის სტატუსი საერთოდ განსაზღვრულიც არ არის.

შეიძლება საქართველოს პრეზიდენტს ამდენი „ჰაის სმით" მართლა ეფიქრა, რატომ გამიხადა უკვანტო საქმე საკვანტოდ ასლან აბაშიძემ, რა მოხდებოდა, თვით მასთანვე შეთანხმებით ბათუმის და ქობულეთის მერების დანიშვნაზე მე მომეწერა ხელიო, მაგრამ პრეზიდენტისგან აჭარაზე „შეშლილი ხარის" გაკეთების მსურველთ კოვზი ნაცარში ჩაუვარდათ;

შევარდნაძემ 28 სექტემბრის რადიოინტერვიუში მშვიდად განაცხადა; ბათუმის და ქობულეთის მერთა არჩევანში არაფერი არ

არის არაკონსტიტუციური. ჩემს მიერ მერების ერთპიროვნულად დანიშვნა დროებითი ღონისძიება გახლდათ. შეიძლება ამ ფაქტს (მერების არჩევის, რ.მ.) ექსპერიმენტული მნიშვნელობა ჰქონდეს და მთელი საქართველოს მაგალითად გამოდგესო.

თურმე, როგორც ჰქუხს, ისე არა წვიმს.

ბრალდება მეორე: ასლან აბაშიძის წინადადებით ფრაქცია „აღორძინებამ" უარი თქვა საქართველოს პარლამენტის პლენარულ სხდომებსა და კენჭისყრებში მონაწილეობაზე.

ამაზე რაღა პასუხს გაგვცემს აჭარის თავი? ეს ხომ ფაქტიურად საკანონმდებლო ორგანოსთვის ზურგის შექცევას ნიშნავსო, პილპილობენ ოპონენტები.

ჩავხედოთ ჩვენს მიერვე არჩეულ პარლამენტს, რომლის არჩევის დემოკრატიულობასა და ობიექტურობაზე მითქმა-მოთქმა დღემდე არ შეწყვეტილა, ხოლო მის ქმედითუნარიანობაზე ღაღადებს არაერთი მკვდრადშობილი კანონი.

ცხოვრების ქარავანი ცალკე თავისი გზით მიიზლაზნება, პარლამენტი კი თავისი მღელვარე ყოველდღიურობით ნათობს. აცხობს და აცხობს უმწიფარა კანონებს.

მერე ისეთივე მგზნებარებით შეაქვს გაუთავებელი შესწორებანი ახალმიღებულ კანონებში.

როცა კანონს საიმედოდ მოარგებს სიტუაცას და ამა თუ იმ კლანის ინტერესებს, დამშვიდდება და „სრულყოფილ კანონს" მაღალ სახელმწიფოებრივ თაროზე შემოდებს, სპიკერი კი საკანონმდებლო არდადეგებზე მოუხმობს გონებრივი შრომით დაღლილ პარლამენტარებს.

ხალხზე ზრუნვაში გაჭაღარავებული პარლამენტარები არც არდადეგების დროს ისვენებენ; კაპიკ-კაპიკ დანაზოგი ფულით ფეშენებლურ გემს დაიქირავებენ და პარლამენტართა საყვარელი სახეების ნახვამონატრულ ამომრჩეველებს ცისფერი ეკრანიდან ხშირად აჩვენებენ „მოდრეიფე ხომალდის" შორიახლო სელაპებივით მოდგაფუნე პარლამენტის სპიკერატს და უბრალო პარლამენტარებსაც.

მასამ პარლამენტის ლაღობას რომ არ მიბაძოს და „არ გაირყვნას", შიგადაშიგ „ტელესიუჟეტში" იმ კადრებსაც ჩაურთავენ, სველ სასირცხო ადგილებზე პირსახოცშემოხვეული ბრძენი პარლამენტარები როგორ მუშაობენ ახალ კანონთა ურთულეს პროექტებზე.

ჩაპალსტუხებულ-ჩასმოკინგულმა დეპუტატებმა რა ულტრაკანონ-

ებით აგვაყვავეს, ხომ ცნობილია და ევას კოსტუმში გამოწყობილი პარლამენტარები რა ხეირს დაგვაყრიან, ესეც არაა ძნელი მისახვედრი.

იბადება ექვსთვიანი, უდღეური კანონები და, თითქოს იცისო, რა შვილების პატრონიცაა, ჩვენი პარლამენტი თავს არ იწუხებს მის მიერ მიღებულ კანონთა ცხოვრებაში გატარებაზე.

ამის გარდა ჩვენს პარლამენტს ერთი „სიკეთეც" სჭირს - იგი გამაღიზიანებლად ერთსახოვანია.

ღმერთმა შეარგოს, ვინც იზრუნა, რომ საქართველოს საკანონმდებლო ორგანო, ფაქტიურად, ერთი პარტიით ყოფილიყო დაკომპლექტებული.

ვის დავუმალო, განა პატივცემულ მკითხველს უკეთ არ მოეხსენება, რომ ჩვენს სამოქალაქო უმრავლესობას სხვა პარტიათა წარმომადგენლები მხოლოდ „სპექტრის შესაქმნელად", მხარის დამამშვენებლად ჰყავს.

დამისახელეთ თუნდაც ერთი შემთხვევა, მოქალაქეთა კავშირს ანუ უმრავლესობას თავის სხდომაზე გადაეწყვიტოს, ეს ასე უნდა იყოსო და პარლამენტის კენჭისყრაზე ვერ გაეტანოს.

მაშ რისთვის, ვისთვის არის ეს მოჩვენებითი „დებატები" და ხმების თვლა?

ახლა ამ უკანასკნელზე მოგახსენებთ ორიოდ სიტყვას.

კენჭს უყრიან აღორძინების მიერ შემოტანილ პროექტს ბათუმის ნავსადგურის ორ ნავმისადგომზე თავისუფალი ეკონომიკური ზონის შემოღების შესახებ.

ასლან აბაშიძემ მთელ საქართველოს განუცხადა, მომეცით თავისუფალი ეკონომიკური ზონა და შემოსავლის 90 პროცენტს საქართველოს ბიუჯეტს შევმატებო.

როგორ ფიქრობთ, რამდენი იქნებოდა წელიწადში თავისუფალი ეკონომიკური ზონით მოპოვებული ეს 90 პროცენტი? არც მეტი, არც ნაკლები, 3,5 მილიარდი დოლარი.

ხედავთ, ძვირფასო მკითხველო, საქართველომ თავისუფალ ეკონომიკურ ზონაზე უარის თქმით უკანასკნელ ორ წელიწადში 7 მილიარდი დოლარი დაკარგა.

არაფერია 7 მილიარდი ჩვენისთანა გაღლეტილი ქვეყნისთვის?

ატყდა პარლამენტზე „აზრთა ჯახაჯუხი"; ღმერთო კი მომკალი, რა გაგვიჭირდა საშვიდმილიარდდოლაროო? სჯობს, უკანალზე გაცრეცილი შარელით ვიაროთ, ვიდრე ასლან აბაშიძის მიერ გამდიდრებული ბიუჯეტით „ვინხარმამას" ვიძახდეთო.

კარგად ვიცით ჩვენ, რას ნიშნავს თავისუფალი ეკონომიკური ზონაო.

როგორც კი აჭარას ორ ნაკმისადგომს გავუთავისუფალ ზონებთ, იმ წამსვე „დაჩაგრული“ აფხაზეთიც მოითხოვს თავისუფალ ეკონომიკურ ზონასო.

ბარე ორი მამალი იყივლებს, სანამ აფხაზეთი თბილისს თხოვნით კარზე მიადგებოდეს, არ დამლუპო, სოხუმში თავისუფალი ეკონომიკური ზონა დამიკანონეო.

აფხაზეთმა კარგახანია დაიკანონა თავისთვის სასურველი ყველა „ზონა“ და თუ ბევრს „ვუჩუჩხურებთ“, იმ ორიოდე, ში'შისგან ფერწასულ ქართველსაც გამოგვიყრის „დამოუკიდებელი აფხაზეთის“ ტერიტორიიდან.

ასლან აბაშიძემ უსაგნო კამათით მიყენებული წყენა გულში გაინელა და „აღორძინებას“ ურჩია, პარლამენტი გონიერია, კანონპროექტი კენჭისყრაზე დააყენეთ, მე მგონი, სადი ა'სრი გაიმარჯვებსო.

დააყენეს თავისუფალი ზონის საკითხი საქართველოს პარლამენტის კენჭისყრაზე.

ვერ გაიმარჯვა. სადმა ა'სრმა.

დრო გარბის, დაკარგულ შვიდ მილიარდს მალე დაკარგული 3,5 მილიარდი დაემატება.

აჭარას თავისი უმაღლესი საბჭო ჰყავს.

ხომ შეეძლო ასლან აბაშიძეს, აჭარის პარლამენტზე გადაეწყვიტა თავისუფალი ეკონომიკური ზონის საკითხი და ჯიუტად ჩაეჩურთა საქართველოს ბიუჯეტის ყულაბაში წელიწადში 3,5 მილიარდი დოლარი?

უარს იტყოდა ამ უნებლიე საჩუქარზე საქართველოს დამორცხვებული ხელისუფლება?

იქნებ არ ეთქვა უარი, მაგრამ ასლან აბაშიძემ სწორედ სეპარატიზმის წინააღმდეგ გაილაშქრა. როცა საქართველოს პარლამენტის ეს უკანონო უარი კანონად მიიჩნია, გაჩუმება ამჯობინა.

ერთი რამ კი აგრძნობინა ჩვენს უმაღლეს საკანონმდებლო ხელისუფლებას:

დროებით უარს იტყვის „აღორძინება“ კენჭისყრებში მონაწილეობაზე, რაკიღა ფაქტიურად „აღორძინებაც“ და სხვა ფრაქციებიც პარლამენტში ამინდს ვერ ჰქმნიან. „მოქ-ს რაც სწადიან, იმას იქმს, უმრავლესობის წესითაო“.

გამოვიდა „აღორძინება“ კენჭისმყრელთა კოჰორტიდან, მაგრამ

არსად არ წასულა, მისი წევრები ისევე თბილისში არიან, სექციების მუშაობაში მონაწილეობას იღებენ და საქართველოს ბედი ისევე აწუხებთ, როგორც აქამდე აწუხებდათ.

ბრალდება მესამე: რატომ არ ჩამოდის ასლან აბაშიძე თბილისში?

ეს საკითხი მეც გულწრფელად მადარდებს და მაფიქრებს.

არაერთხელ ვესაუბრე ამ თემაზეც აჭარის ლიდერს.

ჯერ იქიდან დავიწყოთო, მითხრა, ზოგი ენაჭარტალა რომ მაბრალებს, თითქოს თბილისს საქართველოს დედაქალაქად არა ვცნობდე და საქართველოს ხელისუფლებას არ ვემორჩილებოდეო.

მომიძებნეთ თუნდაც ერთი სიტყვა, რომ მე საქართველოს პრეზიდენტის მიმართ ურჩობა, ან უპატივცემლობა თუნდაც მინიშნებით გამომეხატოსო.

ან პრეზიდენტს თუ სადმე უთქვამს, ასლან აბაშიძე საქართველოს ხელისუფლებას არ სცნობს და მომითვინიერეთ როგორმეო.

პრეზიდენტი და მე ტელეფონით უფრო ხშირად ვსაუბრობთ, ვიდრე ზოგ „არამკითხე მამიდას" ჰგონია და როცა საჭიროა (ვთქვათ, პრეზიდენტის არჩევნები!), ერთმანეთს ისე ვუდგავართ გვერდით, როგორც საჭიროაო.

რაც შეეხება თბილისში ჩამოსვლას, ამ საკითხზე ჩემი მოსაზრება მაქვს. მე არ მსურს დაცვით გარემოცულმა ვიარო იმ ქალაქში, სადაც სტუდენტობა გავიარე და თხუთმეტი წელი ვმსახურობდიო.

თუ მე ექსკორტის გარეშე, თავისუფლად გავიელი რუსთაველის და აღმაშენებლის პროსპექტებზე, დარწმუნებული ვარ, დიდ პრობლემებს და საზრუნავს გაუჩენ შესაბამის სამსახურებს, რაკიღა ჩემი უთავბოლო, უსამართლო ლანძღვით მავანთ თბილისში საქმეში ჩამხედავი მომდურალი გამიმრავლესო.

არავის ეწყინოს და ჩემს სათაყვანებელ დედაქალაქთან ჩემი პრეტენზიებიც მაქვსო.

განა საქართველოს ჭეშმარიტი გულის, ან თავისი ცხოვრებით ცხოვრობს ის ქალაქი:

სადაც უპირველეს ეროვნულ ბუდეს-თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტს, საძირკველში ამონალს უდებენ ასაფეთქებლად და წელიწადში ორჯერ ხანძრის კვამლში ახვევენო.

სადაც პარტიის ლიდერებს თავს ესხმიან და უმოწყალოდ ხოცავენო.

სადაც ქუჩაში გამოსული ათიოდე ოპოზიციონერისა ისე ეშინ-

იათ, რომ ყოფილი პრეზიდენტის ქვრივის თვალწინ ქალებს ხელ-ჯოხებით ერეკებიან, ხოლო ამის შემყურე ქ-ნ მანანას წამდაუწუმ გული მისდისო.

სადაც თავისუფლების მსოფლიო ინსტიტუტის თანამშრომელ ახალგაზრდებს ცემა-ტყეებით ჰყრიან შავი ფერის მანქანებში.

სადაც საქართველოში ერთერთი ყველაზე პოპულარული გაზეთის მებრძოლ რედაქტორს ქუჩაში, თავისი რედაქციის წინ ხვდებიან და რევოლვერის ტარით ცხვირპირს ამტვრევენო.

სადაც, ლტოლვილთა ყრილობა რომ ჩაატარონ, ფილარმონიის დასაქირავებლად, ძლივს მოგროვილ 4 ათას ლარს იხდიან, მაგრამ ფილარმონიის შენობასთან შეკრებილ დელეგატებს სამი თითის კომბინაციას უჩვენებენო (სხვათაშორის, ამის თაობაზე პირველ ოქტომბერს საქართველოს ომბუდსმენმა, დავით სალარიძემ, განაცხადა: უსამართლობად მიმაჩნია ფილარმონიის შენობაში ლტოლვილთა არშეშვება. ბოლოსდაბოლოს, რას იტყოდნენ ისეთს, რაც ათასჯერ არ თქმულა და არ დაწერილაო, რ.მ.).

სადაც ლეგიტიმურად არჩეულ პრეზიდენტს თავის კაბინეტში თავს ესხმიან, გაქცევას აიძულებენ და მერე ჯიხაშკარში თავშეფარებულს ტყვიით საფეთქელს უხვრეტენო.

სადაც ასევე კანონიერად არჩეულ პრეზიდენტს ქუჩაში დემონსტრაციულად უსაფრდებიან და კანონადის ცეცხლში ახვევენ, მანქანას მრისხანე „მუხით“ უფეთქებენ, ხოლო ბედნიერი შემთხვევის წყალობით სასწაულებრივად გადარჩენილი პრეზიდენტი რიგითი პოლიციელის მანქანით გაარღვევს ცეცხლის რკალს და თავისი რეზიდენციისაკენ გაეშურებაო.

ტერორი მარტო პრეზიდენტზე თავდასხმა როდია, ტერორია უმწეო ჟურნალისტზე თავდასხმაც, მართლის მთქმელ კაცზე ძალადობაც, ამიტომ ვფიქრობ, რომ თბილისში ტერორი მძვინვარებსო.

ახლა კი თქვენ განსაჯეთ თბილისში ჩემს დროებით (ხასს ვუსვამ, დროებით) ჩამოუსვლელობას აქვს თუ არა საფუძველიო.

ბრალდება მეოთხე: ასლან აბაშიძე საეჭვო კავშირს აბამს ახალქალაქთან, ხოლო „აღორძინება“ „ჯავახკის“ ლიდერებს ეთათბირება ჯავახეთის აჭარასთან მიერთებაზე.

ესეც „უჩემოდ ვინ იმღერეთას“ ნაცნობი მოტივია.

ხომ საყოველთაოდ ცხადია, რომ ამ ორიოდე თვის წინათ 25-მა შეიარაღებულმა სომეხმა ახალქალაქში ქართული ბატალიონი არ შეუშვა.

ის ბატალიონი არც ისე ჯაბანი ბიჭებისაგან შედგებოდა და

როგორმე შეაღწევდა ახალქალაქში, მაგრამ ინციდენტს მოერიდა.

მერე „ჯავახეთის“ სოგიერთმა ლიდერმა სომეხთა „გაბუტვის“ მიზეზთა ახსნაც სცადა;

ათეული წლების განმავლობაში ვერცერთი ქართულის მასწავლებლის გამოგზავნა ვერ მოახერხეთ სომხურ სკოლებში და კიდეე აქეთ გვსაყვედურობთ, ქართული რატომ არ იცითო.

ათეული წლების განმავლობაში ერთი ბანკიც ვერ გახსენით ახალქალაქში და აქეთ გვსაყვედურობთ, რატომ არაა თქვენთან ლარი ენერგიულ ბრუნვაშიო.

გერის მდგომარეობაში ვართ. ჰუმანიტარული დახმარება ჩვენამდე არ მოდის, ხელფასებს წარმოუდგენლად გვიგვიანებენ. შთაბეჭდილება ისეთი გვრჩება, თითქოს ფინანსთა მინისტრის ბადეში ჯავახეთი საერთოდ არ ზისო.

დახმარებაზე როცაა საქმე, გავიწყდებით და ახლა მხოლოდ საწვრთნელ მინდვრად გაგახსენდათ ჯავახეთიო?

იქნებ მცირე, მაგრამ იყო სიმართლის ნატამალი სომეხთა პრეტენზიებში.

ამ დროს ჩადის „აღორძინება“ ახალქალაქში.

ფქვილს და კონსერვებს უფასოდ ურიგებს მოსახლეობას.

ბათუმიდან ჩასულნი გულახდილად ესაუბრებიან სომხებს ჩვენი ქვეყნის საეროო გასაჭირზე.

„ჯავახეთი“ დაშოშმინდა, ძველებურად აღარ ყელყელაობს. ასლან აბაშიძე აცხადებს, რომ საქართველოში ახალი ავტონომიების გაჩენის პრინციპული წინააღმდეგია.

რა საეჭვო კავშირზეა ლაპარაკი?

რაო? შენ ვინ გკითხავდა სომეხთა დაშოშმინებას, სომხები მე უნდა დამეშოშმინებინაო?

თუ „ჯავახეთი“ აჭარასთან შეერთების სურვილს გამოთქვამს (რაც საქართველოს პარლამენტის დასტურის გარეშე არ მოხერხდება), ან ამით რა ქვეყანა დაიქცევა?

საით წაიყვანს ჯავახეთს ასლან აბაშიძე?

იქნებ თურქეთში, როგორც ეს ზოგ თავგახურებულ ოპონენტს ჰგონია?

მერედა ეს ასლანს კიდეც რომ მოუვიდეს თავში, სომხებს თურქეთთან შეეროება უნდათ? ესენი ხომ 1915 წლის ჟლეტას გადარჩენილ სომეხთა ნაშიერებია, საქართველოს ძირძველ მიწაზე ჩვენ რომ შევიფარეთ.

თუ აჭარა დააშოშმინებს ხალხს და მოუვლის ახალქალაქის

პრობლემებს, განა ამით დიდი საქართველოს საქმეს არ გააკეთებს?

აღარ უნდა დაერწმუნდეთ, ბოლოსდაბოლოს, რომ ასლან აბაშიძე ქართული ორიენტაციის და მხოლოდ ქართული ორიენტაციის კაცია?

მის წარმომაველობას რომ თავი დავანებოთ, არაფერს გეუბნებათ აჭარის ლიდერის დიდზე დიდი მეცენატობა ქართული კულტურისადმი?

არაფერს გეუბნებათ რუსული კაზარმების დანგრევა შუა ბათუმში და მის მაგივრად მართლმადიდებლური ეკლესიის გახსნა?

არაფერს გეუბნებათ ხულოში სასულიერო სემინარიის გახსნა, სადაც 1500 ახალგაზრდა სასულიერო განათლებას ეუფლება?

განა ყველა რელიგიისადმი შემწყნარებლობა, ასე რომ გამოარჩევს ასლან აბაშიძეს, სწორედ რომ ქართველი კაცის ისტორიული თვისება არ არის?

ახალქალაქისადმი მოფერებაში ზოგმა ჩვენმა მეგობარმა, ვფიქრობ, სხვა საშიშროება დაინახა-არიქა, ასლან აბაშიძემ სომხები გადაიბირა და მომავალ არჩევნებში ისინი სწორედ „აღორძინებას" მისცემენ ხმასო.

აი, სად მარხია ძაღლის თავი.

ბრალდება მეხუთე: ჩოლოქში გზა გადაკეტილია. ოპოზიციონერები იძულებული ხდებიან, თბილისიდან ტრაპიზონში ჩაფრინდნენ და სარფის გავლით შემოაღწიონ აჭარაშიო.

სინდისში ჩაიხედოს, ვინც ამას ამბობს, გულ'ხე ხელი დაიდოს და დაასახელოს თუნდაც ერთი შემთხვევა, რომ ჩოლოქიდან მშვიდობიანი, უიარაღო მოქალაქე უკან გააბრუნეს.

ვინ გეკითხება პოლიტიკურ ორიენტაციას, ვინ კითხულობს, რა იდეებით გაქვთ თავი გამოტენილი?

ვის გაუჩხრიკეს მანქანა, ვის ამოუტრიალეს ჯიბეები?

ბევრია საქართველოში ისეთი თავაზიანი პოლიციელებისაგან შემდგარი საგუშაგო, როგორიც ჩოლოქშია?

რკინაბეტონის ბლოკები დააწყვეს მაშინ, როცა განუკითხაობა იყო ქვეყანაში, როცა ავტომატიან-ბეტეერიანი ბანდფორმირებები იწევდნენ აჭარაში სათარეშოდ.

რა არის იმაში ცუდი, რომ ტანკებს და შარაგზის ყაჩაღებს არ გაათელინა ასლან აბაშიძემ აჭარა?

ახლა, როცა საქართველოში შედარებით დაწყნარდა, ხომ აიღეს ჩოლოქთან რკინაბეტონის ბლოკები?

ვერ შეამჩნიეთ, ძვირფასო ოპოზიციონერებო, რომ რკინაბეტონის ბარიერები ჩოლოქთან აღარ არის?

ვერც ის შეამჩნიეთ, რომ რკინაბეტონის ბლოკებმა ჩოლოქიდან თბილისის შესასვლელისკენ გადმოინაცვლა?

რატომ არ ტეხთ განგაშს, რა უნდა თბილისის შესასვლელთან რკინაბეტონების ბარიერებსო?

ცხოვრობს აჭარაში ნიჭიერი ინჟინერი და ორგანიზატორი ზვიად ცეცხლაძე.

იმის შემდეგ, რაც ქართველებს გაგრა და ბიჭვინთა წაგვართვეს, ფაქტიურად 'ხღვა'ზე ნორმალური დასასვენებელი სახლი არ გაგვაჩნდა.

ზვიად ცეცხლაძემ აჭარის ლიდერის დავალებით და ხელდასხმით ჩაქვში უსარმა'სარი კომფორტული დასასვენებელი კომპლექსი ააშენა.

ამ ზაფხულს ერთი დღით შევიარე; მთელი თბილისი იქ იყო. ნეიტრალური ინტელიგენტური ელიტის გვერდით ასლან აბაშიძისადმი აშკარად მტრულად განწყობილი პირებიც ისვენებდნენ.

ყურადღებიანი, ტაქტიანი ზვიადი ყველას ხელგაშლით მასპინძლობდა.

სიტყვას მოჰყვა, თორემ ან ეს რა სალაპარაკოა, ქართველი კაცი საქართველოში სადაც უნდა, იქ დაისვენებს.

ბრალდება მეექვსე: ასლან აბაშიძე ლოიალურადაა განწყობილი ბათუმში დაბანაკებული რუსული ჯარის ნაწილებთან.

რა უნდა აკეთოს ასლან აბაშიძემ, უნდა გაებუტოს ბათუმის ბაზა'ზე მყოფ რუს ჯარისკაცებს, თუ ყურზე უნდა უკბინოს იქ მოკალათებულ რუსის გენერლებს?

უკბენს და კარგ ჩიტსაც დააჭერინებენ.

რაო, ასლან აბაშიძემ შემოიყვანა საქართველოში რუსის სამშვიდობო ჯარი?

რაო, ასლან აბაშიძემ მიიღო ესენგეში საქართველოს შესვლის ერთპიროვნული გადაწყვეტილება?

რაო, ასლან აბაშიძის დადგენილებით დავუკანონეთ 25 წლით რუსის ჯარს საქართველოს სამხედრო ბაზები?

რაო, ასლან აბშიძემ დააყენა რუსი მებაჟეები სარფში და ახალციხეში?

რაო, ასლან აბაშიძე უგრძელებს ყოველ ექვს თვეში რუსის „სამშვიდობო ჯარს" საქართველოში ყოფნის მანდატს?

დაადგინა საქართველოს პარლამენტმა, გავიდეს რუსის ჯარი

საქართველოს ტერიტორიიდანო და ასლან აბაშიძე წინააღმდეგია?

ჩვენს მიერ გაფუჭებულ საქმეს ასლან აბაშიძეს რატომღა ვაბრალებთ?

რა ნამუსით ვეძებთ სხვის თვალებში ბეწვს, როცა საკუთარში დირეც ვერ შეგვიმჩნევია?

მოვაშოროთ აჭარას ნერვიულ-ეჭვიანი მზერა.

ჩვენ სხვა ვიკითხოთ.

როგორ არ მინდა ამ წერილში იმ „სხვაზე" საუბარი.

არა, არ დავეშვები იმ „ფხიზელი" კოლეგების დონეზე, ჭიქა წყალში ქარიშხლის დატრიალება რომ შეუძლიათ, ხმა რომ აუკანკალდებათ, ასეთი „სიბრძნე" იღაღადონ; „თურქი მესხებიც ისევე მალე გაქართველდებიან, როგორც აჭარლები გაქართველდნენო". მანამდე კი (სანამ აჭარლები გაქართველდებიან) „საქართველოს ისტორიის მე-4-ტომი მაინც გამოგვეცა თურქულ ენაზე და მიგვეწოდებინა იგი თუნდაც აჭარელი მუსლიმებისათვის", არც ერთ გაზეთში გამოქვეყნებული ცხრილის უვიც შემდგენელთ გავუმართავ კამათს, სერიოზულად რომ გვაუწყებს; საქართველოში ცხოვრობენო „69%-ქართველები, 9%-სომხები, 6%-რუსები, 6%-აჭარლები, 5%-აზერბაჯანლები, 3%-ოსები... დემოგრაფიის ამ გენიოსს არაფერი აქვს ნათქვამი იმაზე, რამდენი პროცენტია საქართველოში მეგრელი, იმერელი, სვანი, გურული, რაჭველი...

ეს ყველაფერი ისეთი სისულელეა, რომ საწინააღმდეგოს მტკიცებით მკითხველს შეურაცხყოფას ვერ მივაყენებ.

ასჯერ გაზომე და ერთხელ გასჭერიო, ბრძენს უთქვამს,

ნუ დავასხამთ წყალს მტრის წისქვილზე.

ნუ წამოვეგებით წამქეზებელთა ანკესზე.

ზის ჩრდილში ახლა ავის მოსურნე და ჩვენს გულუბრყვილობაზე ეცინება.

მან თავის საქმე გააკეთა. უნდობლობის ღადარს სული უბერა და ახლა ძმათა შორის ცეცხლის გაჩაღებას ელოდება.

ნუ გავახარებთ მტერს, ძმანო ქართველნო!

ხმა ამოვიღოთ, სანამ ფერმის გოჭებივით დაგვნომრავენ...

1999 წლის 14 იანვრიდან ძალაში შევიდა პარლამენტის მიერ 1998 წლის ოქტომბერში მიღებული და პრეზიდენტის მიერ 28 დეკემბერს ხელმოწერილი კანონი, რომლის ძალითაც საქართველოში დაბადებულ ბავშვებს დაბადების მოწმობაში ეროვნება აღარ ჩაეწერებათ.

მაშ ასე, ეროვნება აღარ გვიწერია პასპორტში, პირადობის მოწმობაში... ახლა დაბადების მოწმობიდანაც ამოგვიღეს.

აღსრულდა დამპყრობელი რუსეთის ორსაუკუნოვანი ოცნება საქართველო უკვე აღარ არის ეროვნული სახელმწიფო. საქართველოს ხელისუფლებამ ნებაყოფლობით თქვა უარი იმაზე, რასაც საუკუნეთა განმავლობაში გულმხურვალე მამულიშვილთა მკლავი და გონება შეეწირა.

ჩვენი ისტორია ხომ ფაქტიურად ქართველობის შენარჩუნებისთვის ბრძოლა იყო.

ჩვენ გვათათრებდნენ და არ ვთათრდებოდით.

ჩვენ გვარუსებდნენ და არ ვრუსდებოდით.

დაისვენეთ, ქართველნო, ამიერიდან ქართველობისთვის ბრძოლა აღარ მოგიწევთ. ხელისუფლებამ ქართველობა გააუქმა და ამით საქართველოც გააუქმა.

ცრემლითა და ტკივილით ვწერ ახლა ამ სტრიქონებს და ხელისუფლების ოსპის წვენით დანაყრებული ნაძირალას ქირქილი ჩამესმის – დაანებე, რევაზ, თავი მკერდზე პატრიოტული მჯიღის ცემას და ქართველი ხალხის გაღიზიანებას, პარლამენტმა და პრეზიდენტმა უკეთ უწყიან, რასაც აკეთებენ.

მე ჩემსას მაინც ვიტყვი და კიდევ ერთხელ შევეცდები ჩემი ღრმად ჩაძინებული ერის გაღვიძებას.

უშუქობით და შიმშილით დაბეჩავებული მოქალაქე ამ ჩემს ქადაგებაზე წამით გაირინდება. მოგცლია ერთი – ერთს ჩაილაპარაკებს და თავისი გზით წავა.

დრო გავა. იქნებ შუქიც გაჩნდეს ჩვენს ფანჯრებში და იქნებ კუჭის პრობლემაც მოვაგვაროთ, მაგრამ ის, რაც ხელისუფლებამ ამ საშინელი კანონით გააფუჭა, აღარ გამოსწორდება და ჩვენი დასამარების ტოლფასია.

ყოველ ქვეყანას ჰყავს თავისი მკვიდრი, ძირეული, ისტორიული, სახელმწიფოს შექმნის სათავესთან მდგომი, ე.წ. ავტოქტო-

ნური ერი – საქართველოსთვის ასეთი ერი ქართველი ერია.

ორი ავტოქტონური ერი, მაგალითად, აფსუა და ქართველები აფხაზეთში, ან ოსი და ქართველი შიდა ქართლში, როგორც ამას ზოგი ჭკუანაღრძობი ისტორიკოსი ამტკიცებდა და ახლაც ამტკიცებს, ერთ ტერიტორიაზე მხოლოდ ქართველი ერია.

ამიტომაც ისტორიული სამართლიანობა და ყველა საერთაშორისო სახელმწიფოებრივი კანონი მოითხოვს, რომ საქართველოში, როგორც ქართველების ერთადერთ სამშობლო-ქვეყანაში, დაცულ იქნას საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობა, სახელმწიფო ენა იყოს ქართული ენა და საეროოდ, მთელ ქვეყანაში დომინირებდეს ქართული ეროვნული კულტურა.

სინამდვილეში რა მდგომარეობაა დღეს საქართველოში?

მაშინ, როდესაც ჯერ კიდევ მეფე ფარნავაზის დროს ჩვენს ქვეყანაში გარდა ქართულისა, სხვა ენა „აღარ იზრახებოდა", დღეს, მეოცე საუკუნის ბოლოს, საქართველოს 300 ათასი კვადრატული კილომეტრიდან (დავით აღმაშენებლის ეპოქა) შერჩა მხოლოდ 47 ათასი კვადრატული კილომეტრი და ამ ხელისგულისოდენა ტერიტორიაზეც ქართული აღარ ისმის მარნეულის უსარმაზარ რაიონში, ქართულს ვეღარ გაიგონებთ სომხებისგან თითქმის უკვე მიტაცებულ ჯავახეთში.

ასეთ დროს საქართველოს ხელისუფლება აუქმებს „ქართველს", როგორც ეროვნების აღმნიშვნელ ცნებას.

ამიერიდან ჩვენ ვერაფრით დავამტკიცებთ, რომ ქართველები ვართ.

ეს იმას ნიშნავს, რომ ლაპარაკი უნდა შევწყვიტოთ ქართული კულტურის პრიმატზე საქართველოში და უარი უნდა ვთქვათ საერთოდ ეროვნულ-გამათავისუფლებელ მოძრაობაზე. დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლაზე, ყოველგვარ ეროვნულ მოძრაობაზე.

ამიერიდან ყველა დღეს ცოცხალი ეროვნული მოღვაწე, თავისი ერის არსებობის გახანგრძლივებისთვის ყველა მებრძოლი ფუნქციადაკარგულად უნდა ჩაითვალოს.

ჯერჯერობით ხელისუფლებამ დაგვიტოვა ქართულ ეროვნულ სახელმწიფოზე მიმანიშნებელი ორი რამ, – საქართველოს სახელწოდება და საქართველოს უღიმღამო, არასრულყოფილი კონსტიტუცია. აგრეთვე ჩვენი, ქართველობის დამამტკიცებელი საბუთი – სახელი და გვარი.

რაკიღა ქართველს ყოველგვარი მორალური უფლება წაერთვა საქართველოში მისი, როგორც ისტორიული პატრონის ფუნქციაზე

ილაპარაკოს, ულმობელი დრო უფრო მეტი სისასტიკით გააკეთებს თავის საქმეს.

ნელ-ნელა მოსდგებიან თავის ქვეყანაში თავისივე ხელისუფლების მიერ ეროვნულად კასტრირებულ ქართველებს სტუმარ ერთა წარმომადგენელები.

რატომაა სწავლა-განათლება ქართულად? რატომ ჭიკჭიკებს ქართულად რადიო-ტელევიზია? რატომაა სახელმწიფო ენა ქართული?

იქნებ ვინმე გულუბრყვილო ფიქრობს, რომ სომხები და აზერბაიჯანელები ამ უდღეური კანონის მიღების შემდეგ უარს იტყვიან თავიანთ ეროვნულობაზე და, აქაოდა საქართველოში ვცხოვრობთო, ხელადებით გაქართველდებიან?

როცა განკითხვის ჟამი დადგება, საქართველო იმპერიას თავს დააღწევს და ყველას ღვთისა და კაცის წინაშე ჩადენილი დანაშაული მისხალ-მისხალ მოეკითხება — დღევანდელ ხელისუფლებას მთავარ ბრალდებად წაუყენებენ პასპორტიდან, პირადობის და დაბადების მოწმობიდან ეროვნულობის აღმნიშვნელი გრაფის ამოღებას, რაც პერსპექტივაში მსოფლიოს რუკიდან საქართველოს წაშლის, საქართველოს გაქრობის მცდელობის ტოლფასია.

საიდან გამომაქვს ასეთი მკაცრი დასკვნა? ნუთუ ასე დიდი მნიშვნელობა აქვს საქართველოში მცხოვრებ აურაცხელ ერთაგან პასპორტში ეროვნული განსაზღვრულობის ჩაწერებას?

მე კარგად მესმის, რომ აფხაზეთი და სამაჩაბლო მარტოოდენ ჩვენი ხელისუფლების უნიათობით და მტრებთან იმპერიაში საქართველოს შებრუნების მუხანათური გარიგებით არ დაგვიკარგავს, არც ჩვენი, დაგეგმილი ეკონომიური სიდუხჭირე მგონია მარტოოდენ მთავრობის უვიცობის ბრალი...

ძნელი დროა... იმპერიამ გვიმუხთლა, არაერთი ხელშეკრულება თავზე დაგვახია. ხელისუფლების ორჭოფული პოლიტიკის გამო მსოფლიომ თავი არ გამოიდო ჩვენს დასაცავად...

ამერიკა რასაც გვეხმარება საერთაშორისო დიპლომატიურ-სამართლებრივი თვალსაზრისით, დიდი რისკის ფასად გვეხმარება. ჩვენ ხომ ფაქტიურად თითსაც არ ვანძრევთ დასავლეთის მიერ ჩვენთვის გაწეული ამაგი მორალურად მაინც რომ გავამყაროთ. ჩვენ ხომ ჩვენი ნებით შევეკვეთ თავი მოდერნიზებულ ახალ საბჭოთა კავშირში - „სნგ“-ში და, მიუხედავად საქართველოს მიმართ რუსეთის აშკარა ზიზღისა („სნგ“-ში შესვლის შემდგომ ჩვენი მდგომარეობის გაუარესებაში რომ გამოიხატა), არც ვფიქრობთ სნგ-დან გამოსვლაზე, არსად, არცერთ დონეზე მინიშნებითაც არ ვეუბ-

ნებით რუსეთს, აფხაზეთ-სამაჩაბლო დაგვიბრუნე, თორემ სნგ–ს დავტოვებთო და ნატოს მივეკედლებითო.

ვიყოთ მიმტევებელნი, გავიხსენოთ „არცოდნის“ ქართული ანდაზა. გარემოებით და ჩვენი გეოპოლიტიკური მდგომარეობით მსოფლიოს გადახალისების გარდამავალი პერიოდით ავხსნათ ჩვენი უბედურება და საქართველოს დაქცევის პირას მიყვანილი დანაშაული ჩვენც, უბრალო მოქალაქეებმაც, გადმოვინაწილოთ... მაგრამ პასპორტი?

აქ მაინც რა გამოუვალი მდგომარეობა გვქონდა? იქნებ ვინმე გვაძალებდა ქართველებს, პასპორტში დაბადების მოწმობაში ქართველი წაიშალეთ და ამით საქართველოს ისტორიულ მიწასე მათს პრიორიტეტს, ქვეყნის უმთავრესი მკვიდრისა და პატრონის ქართველისეულ პრეტენზიას ბოლო მოუღეთო?

არ არის ასე?

საქართველოს ახლანდელმა ხელისუფლებამ ერთი ხელის მოსმით წაშალა ის, რაც საქართველოს არსებობის უპირველესი გამართლება იყო და რამაც აქამდე სასწაულებრივად გადაგვარჩინა – ეროვნული თვითმყობადობისთვის ბრძოლა.

განა, როგორც უკვე ვთქვი, მთელი ჩვენი ისტორია ქართველების შენარჩუნებისთვის ბრძოლა არ არის? განა ჩვენი კულტურის უპირველესი პრობლემა „ნუ გათათრდების“ გადაძახილი არ არის საუკუნიდან საუკუნემდე?

სასაცილოდ ჩანს ახლა საქართველოს დღევანდელი ხელისუფლების ურაკოსმოპოლიტური და არაეროვნული პოლიტიკიდან გამომდინარე მთელი ჩვენი ლიტერატურა – რისთვის დაშერნენ ჩვენი კლასიკოსები ფარნავაზიდან დღემდე? რატომ შეჰღაღადა იოანე საბანისძემ მერვე საუკუნის ზეცას ცრემლმორევით – „აღვერიენით ერსა უცხოსაო!“

ის, რაც ჩვენმა გმირმა წინაპრებმა სისხლით და კბილებით დაიცვეს, ჩვენმა ხელისუფლებამ ერთი ხელის მოსმით გააუქმა.

მე, რევაზ მიშველაძე, და საქართველოში მცხოვრები ყველა ამიერიდან გაურკვეველი ეროვნებისა ვართ.

მორალური უფლება აღარ მაქვს, ვწერო სტატიები. საქართველოში ქართველთა რაოდენობა დღითი დღე მცირდება, ამა და ამ კუთხეში ქართველების ჭაჭანება აღარ არის მეთქი.

ვინაა ქართველი? საიდან დამიმტკიცებს, რომ ის ქართველია? ჯერ კიდევ ცოტა ხანს ამ პოლიგლოტურ საუკუნეში ქართულად რომ ლაპარაკობს და ქართულ სიმღერებს რომ მღერის?

აზრი დაკარგა ყოველგვარმა დემოგრაფიულმა სტატისტიკამ.

ჩვენი ხელისუფლება აწი მოსახლეობის აღწერას იმის გასარკვევად კი არ ჩაატარებს, თუ რამდენი ქართველი ცხოვრობს საქართველოში, არამედ - იმის დასადგენად, თუ რამდენი „საქართველოს მოქალაქე“ ცხოვრობს საქართველოს მიწაზე.

„საქართველოს მიწა“ ვახსენე ახლა და შეძრწუნებულმა მიმოვიხედე, რას ჰქვია საქართველოს მიწა და ისტორიული მიწები საერთოდ, ეს მიწა ხომ საქართველოში მცხოვრებ ყველა ერს (სტუმარია თუ მასპინძელი) თანაბრად ეკუთვნის? მეტყვის ჩემი სინდისგაცლილი ულტრაოპონენტი.

დაანებეთ თავი, ქართველებო, პატრიოტულ მჯიღის ცემას მკერდზე და გულუბრყვილო შუასაუკუნურ ღაღადს: ეს მიწა ჩემმა წინაპრებმა სისხლით შემომიხაზესო, – გეტყვით თვითონ გაურკვეველი ეროვნების საქართველოს სახელმწიფო მოხელე დღეს, და შენ, ჭიპსეც რომ გასკდე ვერ დაამტკიცებ (და კიდეც რომ დაამტკიცო, რა აზრი აქვს), რომ დავით აღმაშენებლის და თამარ მეფის მემკვიდრე ხარ, რომ შენ ვალად გაწევს, მომავალ თაობებს საქართველო შეუნარჩუნო.

მტერი სამი ეროვნული ნიშნის წართმევას ცდილობდა ტრადიციულად – ენის, მამულის და სარწმუნოების.

იმ სულკურთხეულმა, ვინც მამული საბრძოლოდ და შესანარჩუნებლად დაგვიკანონა, შიგ ის აზრი ჩადო, რომ არსებობს ერთი წმინდათაწმინდა კუთვნილება, ისტორიული მიწა, მამული. სწორედ ისტორიულ მიწას გვართმევდნენ. რას ჰქვია გვართმევდნენ? მხარზე როდი იკიდებდნენ და სხვაგან როდი მიჰქონდათ, უბრალოდ, გვიპყრობდნენ, ჩვენს მიწას მტრები მიიერთებდნენ და საქართველოს ისტორიულ მიწაზე უცხოტომელი სახლდებოდა. ეს იყო მამულის წართმევა. ასე წაგვართვეს ტაო-კლარჯეთი, ლორე, საინგილო, სოჭის ოლქი, აფხაზეთი, სამაჩაბლო...

ახლა კი ხელისუფლებამ პირში ჩალა გამოგვავლო. დარჩენილი ერთი ბეწო ტერიტორიისათვის ბრძოლის იურიდიული უფლებაც არ დაგვიტოვა.

საქართველოს მიწა თურმე თანაბრად გვეკუთვნის მეც, ალიყურბან ოღლისაც, ვართაპეტ ტიგრანიანსაც და ივან ივანიჩ ივანოვსაც.

ხმა ჩაიწყვიტე, ქართველო. აღარავითარი ისტორიული მიწა არ არსებობს, მერე რა, რომ ცოტნე დადიანმა, დემეტრე თავდადებულმა, ცხრა ძმა ხერხეულიძემ და სამასმა არაგველმა საკუთარი სისხლით გააპოხიერა ეს მიწა...

ახლა სხვა დრო. ახლა შენც და სხვანიც, არაქართველნიც,

საქართველოს მოქალაქეები ხართ!

მერე რა, რომ უცხოტომელს შენი „ვეფხისტყაოსანი“ და ეარ-ძია ფეხებზე ჰკიდია, მერე რა, რომ უცხოტომელი თითსაც არ გაანძრევს, ქართველმა რომ ქართული ენა არ დაკარგოს. მერე რა, თუ მტერი დაგესხა, უცხოტომელი საქართველოში ქართველის დასაცავად ხმალს არ მოიქნევს და პირიქით, შეიძლება ამღვრეულ წყალში თევზი დაიჭიროს, საქართველოს ახალ-ახალი მიწები მი-იტაცოს (ჯავახეთი)...

დამთავრდა გიორგი სააკაძეობანა და მღვდელთეედორობანა, ახლა ინტერნაციონალიზმის დროა, საქრთველო ქართველის ისე-თივე სამშობლოა, როგორი სამშობლოცაა აქ დაბადებული რუ-სისთვის, სომხისთვის, აზერბაიჯანელისთვის! გაჰყვირის ნაძირა-ლა კოსმოპოლიტი.

კრინტი არ დაძრა, ქართველო, შენი მიწის დასაცავად. მითუ-მეტეს ახლა, როდესაც პარლამენტის „დიდებული“ მიწის კანონით საქართველოს მიწა უმოწყალოდ იყიდება ნებისმიერ „ფულის ტომა-რაზე“.

აი, რა დრო დაგვიყენა, ბატონებო, ჩვენმა „საყვარელმა“ ხე-ლისუფლებამ.

ჯერ ამ ოთხი წლის წინათ პასპორტში წაგვიშალეს ეროვნუ-ლობის აღმნიშვნელი გრაფა, მაგრამ პირადობის მოწმობაში დაგვი-ტოვეს, რომ არ გვეყვირა და ხელისუფლების გამყიდველური პოლი-ტიკა სამარცხვინო ბოძსე არ გაგვეკრა, მსაკვრულად გვანუგეშეს: პასპორტი მარტო საზღვარგარეთ წასასელელად უნდა გამოიყ-ენოთ, ხოლო ის, რაც ყოველდღიურად გჭირდებათ, პირადობის მოწმობაა – პირადობის მოწმობაში ხომ დაგიტოვეთ „ქართველიო“. შარშანწინ კი ადგნენ და ქურდულად, ყაჩაღურად, სრულიად უბო-დიშოდ და უსირცხვილოდ პირადობის მოწმობიდანაც ამოგვიღეს ეროვნულობის გრაფა.

ამით ეროვნება „ქართველი“ საქართველოში დოკუმენტალუ-რად დაასამარეს.

ეს არ უკადრებიათ ბოლშევიკებს, ეს არ უქნიათ ფაშისტებს თავიანთ დაპყრობილ ტერიტორიებზე.

საქართველოს საეალალო დემოგრაფიული მდგომარეობა მოგეხ-სენებათ. ჩვენი არამკვიდრი, არაისტორიული სტუმარი ერების გამ-რავლების ტემპი გაცილებით მაღალია, ვიდრე ქართველებისა.

დღეს საქართველოში ქართველები, სინდისიერ აღწერას ვინ ჩაატარებს, თორემ 49 პროცენტზე მეტი არ ვიქნებით. სულ რაღაც

80-100 წელიწადში გამრავლების ამ ტემპით თუ ვიმსჯელებთ, საქართველოში ქართველთა რაოდენობა 31-35 პროცენტამე დავა.

კავკასიაში საქართველო და მხოლოდ საქართველოა ჩვენი ბედოვლათი ხელისუფლების წყალობით ეროვნული გადაშენების კატასტროფის წინაშე.

ლამის ორმოცი წელია საქართველო აქციეს „ინტერნაციონალურ ლაბორატორიად". ეროვნულ თავმოყვარეობადაკარგული ხელმძღვანელები ხელადებით ასახლებენ ჩვენს მიწასე ყველა გადამთიელს.

აზერბაიჯანში არ ცხოვრობს არცერთი სომეხი, სომხეთში არ ცხოვრობს არცერთი აზერბაიჯანელი... საქართველოში კი ცხოვრობს ნახევარმილიონამდე სომეხი, ნახევარმილიონამდე აზერბაიჯანელი, სამასი ათასი რუსი.

სულ რაღაც სამი-ოთხი თაობის შემდეგ ჩვენს მიწასე გამრავლებული სომეხ ან თათარი პრეზიდენტობის კანდიდატად თავისი ერის წარმომადგენელ რომელიმე „საქართველოს მოქალაქეს" წამოაყენებს და, დარწმუნებული ბრძანდებოდეთ, საქართველოს არაქართველი პრეზიდენტი მოევლინება.

აი, რას ნაუყარა საფუძველი დღეს საქართველოს ხელისუფლებამ.

შედეგი? არაქართველი პრეზიდენტი იზრუნებს იმისთვის, რომ ქართული კულტურა შენარჩუნებულ იქნას, რომ „ევფხისტყაოსნის" ახალი გამოცემა არ მოაკლდეს ქართველ ერს?

რატომ უნდა იყოს საქართველოში სახელმწიფო ენად ქართული, რატომ უნდა იყო, სწავლა - განათლება მხოლოდ ქართულ ენაზეო და ბოლოს რატომ ჰქვია ამ ქვეყანას „საქართველო" მაშინ, როდესაც აქ „საქართველოს მოქალაქეები" და სხვა ერის შვილები არანაკლები ვართო. გადავარქვათ „საქართველო" და ახალი რეალობის შესაბამისად „სააზერსომხურსაქართველო" ვუწოდოთო.

იტყვის და პარლამენტზე, სადაც უმრავლესობა ჩვენი დღეს სტუმარი, მაგრამ ხვალ მასპინძელი „ძმები" იქნებიან, საქართველოს სახელს გადაარქმევენ.

ყველაფერი იქითკენ მიდის.

კოსმოპოლიტი მმართველები დღეს თვალში ნაცარს გვაყრიან, არ უწერიათ ამერიკელებს, დანიელებს და ნორვეგიელებს ეროვნება პასპორტში და არ იქცევა ქვეყანაო.

ეს არის საშინელი დემაგოგია.

საქართველოს სრულიად განსხვავებული გეოპოლიტიკა და დემოგრაფიული ვითარება აქვს.

ამერიკას, დანიას და ნორვეგიას ეროვნული გადაგვარების საფრთხე არ ემუქრებათ, თუკი გააჩნიათ მათ ეროვნული თვითმყოფადი სახე საერთოდ.

საქართველოს კი ირგვლივ ისტორიული მტრები ახვევია.

საქართველოს ულამაზესი მიწა-წყლის მითვისებას ორი ათასი წელია ცდილობენ კარის მეზობლები და ნაწილობრივ მიაღწიეს კიდეც მიზანს.

მტრებს არა მარტო თავდასხმით განადგურება აქვთ არსენალში, არამედ - საქართველოს მშვიდობიანი დაპყრობაც, მოყვრულად, მეზობლურად შემოპარვა, ჩვენს მიწაზე გამრავლება და მერე უეცრად ზურგში ხანჯლის ჩაცემაც.

ასე მოგვექცნენ სომხები, რომლებიც თურქეთის ცნობილ სომეხთამუსრვას გადაურჩნენ, ჩვენ შევიფარეთ და ქართულ მიწაზე დავასახლეთ. სამაგიერო უანგარო მასპინძლობისთვის იმით გადაგვიხადეს, რომ ჯავახეთს გვართმევენ (თუ უკვე წართმეული არ არის), ასე მოგვექცნენ ჩრდილოეთიდან უმიწობას და შიმშილს გამოქცეული აფსუები და ოსები. ერთნი აფხაზეთის მიწაზე დავასახლეთ, მეორენი – სამაჩაბლოში, შიდა ქართლში. როცა გაგვიჭირდა, ისტორიის ტევრში ცოტა წავიფორხილეთ, ორივემ – აფსუამაც და ოსმაც, ხანჯალი გაგვიყარა ყელში, ჩვენ – ქართველები, გაგვყარა ჩვენი სახლებიდან და ჩვენს ეზო-მარანს დაეპატრონა.

ასეთია საქართველოს „კეთილშობილ სტუმართა“ დამოკიდებულება მასპინძლის მიმართ.

ჩვენ კი ჭკუა ვერ ვისწავლეთ.

რას მიქვიან „სამშობლო“, მოუკვდა პატრონი! მოდით, გაწეწეთ, გაიყავით, დაინაწილეთ!

საქართველოს ხელისუფლება ყველანაირად ხელს შეგიწყობთ.

საქართველოს შენარჩუნებისთვის ბრძოლას უკანონოდ გამოაცხადებს იმით, რომ ქვეყნის კანონიერ პატრონს, პასპორტში მისი ეროვნული გარკვეულობის წაშლით პატრონის უფლებას წაართმევს.

ამერიკაში, დანიასა და ნორვეგიაში ხომ არ უწერიათ პასპორტში ეროვნება – ეს მტკნარი სიცრუეა. უწერიათ, როგორ არ უწერიათ. „ნეიშენალიტი“ სხვა არაფერია, თუ არა ეროვნება.

დედამიწაზე არავის რომ არ ეწეროს, ქართველს მაინც უნდა ჰქონდეს ჯიბეში მისი ქართველობის დამამტკიცებელი საბუთი.

ნორვეგიის და დანიის ირგვლივ ისეთივე მაღალკულტურული ერები სახლობენ, ამერიკას, ნორვეგიას და დანიას ტერიტო-

რიებს არავინ ართმევს, ნორვეგია და დანია არ არის რელიგიური კუნძული მუსლიმანურ ოკეანეში.

ნუთუ იმისთვის დაშვრა ილია ჭავჭავაძე საქართველოს გადარჩენის სამოცწლოვან მარათონში, ნუთუ იმისთვის დაწერა „ქვათა ღაღადი", რომ მეოცე საუკუნის ბოლოს თავისუფალ, დამოუკიდებელ საქართველოს მთავრობას „ქართველი" ამოეგდო პიროვნების მაუწყებელი საბუთებიდან?

ერთი წუთით მაინც თუ დაფიქრებულა საქართველოს ხელისუფლება, როგორ შეხედავდნენ ამ ფაქტს კონსტანტინე გამსახურდია, გალაკტიონი, გრიგოლ რობაქიძე, გიორგი ლეონიძე, ლადო ასათიანი, ან თუნდაც ირაკლი აბაშიძე და იოსებ ნონეშვილი?

ძალიან გაიხარებდნენ, პასპორტში მათთვის ეროვნება „ქართველი" რომ წაეშალათ?

1958 წელს, ავანტიურისტ ხრუშჩოვის მძვინვარების დროს, აზერბაიჯანის ხელისუფლებამ ისტორიულ საინგილოში მცხოვრებ 30 000 ქართველს პასპორტები ჩამოართვა, ოთხი თვის შემდეგ დაუბრუნა შეცვლილი გვარითა და ეროვნებით. მაგალითად, „მიქელაძეს" გვარად „ყურბანოვი" ჩაუწერა, ხოლო ქართველის ნაცვლად - ეროვნება „აზერბაიჯანელი". თანაც გააფრთხილა ყველანი, თქვენი ნამდვილი გვარი და ეროვნება დაგიბრუნეთ, ვისაც ხელს არ გაძლევთ ეს ახალი სახელი და ეროვნება, აიკარით გუდა-ნაბადი და წადით საინგილოდანო.

ეს იყო გაუგონარი ბოროტება. ჩვენ ხომ საქართველოში არცერთი აზერბაიჯანელისთვის ეროვნება არ შეგვიცვლია.

ამ ოთხიოდე წლის წინათ რეზო ჩხეიძემ, ლევან სანიკიძემ და ამ სტრიქონების ავტორმა პრეზიდენტ ალიევს ყოველთა ქართველთა კონგრესის სახელით წერილი მივწერეთ თხოვნით, აღედგინა სამართლიანობა და დაებრუნებინა ქართველთათვის ქართველობა.

არც ამბავი, არც ხაბარი.

ვინ გიპასუხა, ვის დაკარგვიხარ, ვის ეძებ.

რა სასაცილოდ ჩანს ჩვენი ჩალიჩი დღევანდელი ვითარების ფონზე.

თურმე გავიდოდა ცოტა ხანი და ჩვენც - რეზო ჩხეიძესაც, ლევან სანიკიძესაც, შოთა ნიშნიანიძესაც, გურამ შარაძესაც, რევაზ მიშველაძესაც (კონგრესის ხელმძღვანელებზე მოგახსენებთ) და ყველა ქართველს წაუშლიდნენ პასპორტში ეროვნებას.

რატომ უნდა ვიყო მე უფრო მადლიერი იმ საბჭოთა პასპორტისა, რომელშიც „ეროვნება - ქართველი" მიწერია. რატომ უნდა მიმაჩნდეს უფრო სანდოდ იმპერიის მიერ გაცემული საბუთი, იმ-

პერიისა, რომელსაც მთელი სიცოცხლის განმავლობაში ეებრძოდი?

აი, რა მიყო დამოუკიდებელი საქართველოს ხელისუფლებამ — ეროვნება დამაკარგვინა.

ეროვნება-რომელიც ყველაზე მეტად სწორედ ახლა მჭირდებოდა, როცა კულტურათა და ეროვნებათა აღრევის ურთულესი ოცდამეერთე საუკუნე მოდის.

„ვაი, სირცხვილო, სადღა არის შენი სიწითლე".

საქართველოს გაყიდვა, განადგურება და ჩაძირვა რომ ჩქარი ტემპით მიმდინარეობს, ამის შესახებ შვდი წელია, ვყეფ, მაგრამ განმკითხავი არავინ არის, ლამის სასიკვდილოდ ჩაძინებული ქართველი ერი ვერ იქნა და ვერ გავაღვიძე.

ეროვნული ხელისუფლების დამხობას, აფხაზეთის და სამაჩაბლოს დაკარგვას, ახალ იმპერიაში („სნგ") ყურით შეთრევას, ქვეყნის დაგეგმილ ეკონომიკურ გაჩანაგებას ხალხი დუმილით შეხვდა. ცხვრის ფარასავით მიჰყვება იგი მარიონეტულ ხელისუფლებას და აი, შედეგად: 14 იანვარს, დასტური მიეცა საქართველოს უეროვნებო სახელმწიფოდ გამოცხადებას, ე.ი. მსოფლიოს ეროვნულ-პოლიტიკური რუკიდან საქართველოს წაშლას. ეს კატასტროფის დასაწყისი არ არის, ეს კატასტროფაა.

დიდი ხანია (რაც რუსეთმა დაგვიპყრო) დაიწყო საქართველოს განხალხების, გადაჯიშების პროცესი, ხოლო ბოლო ოცდაათ წელიწადში (სამწლიანი დამოუკიდებლობის პერიოდის გამოკლებით) იგი არნახულად გაიფურჩქნა. საქართველოს წაუშალეს ეროვნული საზღვრები და იგი კოსმოპოლიტიზმის სასინჯ ქვად, „ინტერნაციონალურ ლაბორატორიად" აქციეს. კომუნისტი ხელმძღვანელები მოსკოვს ამაყად მოახსენებდნენ იმის შესახებ, რომ საქართველოში, ამ კურორტრესპუბლიკაში, ასამდე სხვადასხვა ერის წარმომადგენელი ცხოვრობს, რომ საქართველო უკვე აღარ არის ქართველების ქვეყანა.

საქართველოში კომუნისტთა მმართველების „მეორედ მოსვლის" ჟამს კვლავ წარმატებით გაგრძელდა დაწყებული. ამ ოთხი წლის წინათ დამოუკიდებელი საქართველოს მოქალაქის პასპორტიდან გაქრა ეროვნების მაუწყებელი გრაფა. ერის პროტესტით (თუმცა, სადღაა ერი და სადღაა პროტესტი) შეშინებულმა ხელისუფლებამა თავი მელური ფანდით გაიმართლა: პასპორტი ძირითადად საზღვარგარეთ წასასვლელად გჭირდებათ, სამაგიეროდ, პირადობისა და დაბადების მოწმობებში ხომ დაგიტოვეთ ეროვნება „ქართველიო." ორ წელიწადში ხელისუფლებამ, როგორც დაგეგ-

მილი ჰქონდა, ქურდულად, გამოუცხადებლად, პირადობის მოწმობიდანაც ამოიღო ეროვნება. გამოხდა ხანი და ახლა შიმშილით, უიმედობით, უსინათლობით, უსახლკარობით ილაჯგაწყვეტილი ქვეყნის დასამარება ხელისუფლებამ იმით დააგვირგვინა, რომ ეროვნების აღმნიშვნელი გრაფა დაბადების მოწმობიდანაც ამოიღო.

ეს მრავალტანჯული საქართველოს საბოლოო განადგურების აქტია.

შეიძლება ითქვას, რომ 1999 წლის 14 იანვრიდან საქართველოს, როგორც ეროვნული სახელმწიფოს, არსებობა შეწყდა.

რაც ვერ შეძლეს საქართველოს დაუძინებელმა მტრებმა 3500 წლის განმავლობაში, საქართველოს დღევანდელი ხელისუფლების მსუბუქი ხელით გაკეთდა.

ეს სავალალო კანონი ჩვენს პარლამენტს 1998 წლის ოქტომბერში მიუღია, პრეზიდენტს კი საახალწლოდ, 1998 წლის 28 დეკემბერს მოუწერია ხელი.

რამდენიმე პარლამენტარს შევხვდი და რომ ვკითხე, რა დაგიშავათ ქართველმა ერმა, ასე რომ გაგიწირავთ -მეთქი, ყველამ ხელები გასავსავა, რას ამბობ, ალბათ, რაღაც გაუგებრობა იქნება, არ გვახსოვს, საერთოდ ასეთი კანონპროექტისთვის რომ კენჭი გვეყაროსო.

დავიჯერო, რომ თვით უსამშობლო, გაურკვეველი ეროვნების რამდენიმე პარლამენტარმა „გააპარა" ერის დამღუპველი კანონი?

თუ დღესვე მთელი საქართველო არ აღსდგა ამ კანონის წინააღმდეგ, თუ ყველა დაწესებულებამ არ დაგმო იგი სპეციალური რეზოლუციით და ის რეზოლუციები პარლამენტს არ გაუგზავნა, თუ პრეზიდენტმა საგანგებო ბრძანებულებით დღესვე არ შეაჩერა ანტიეროვნული კანონის მოქმედება, ხოლო პარლამენტის საგანგებო სესიამ დაუყოვნებლივ არ აღადგინა პასპორტში, პირადობისა და დაბადების მოწმობებში ეროვნების აღმნიშვნელი რეკვიზიტი, უნდა ჩავთვალოთ, რომ ამ ეპოქის ქართველებმა ჩავიდინეთ გაუგონარი ისტორიული დანაშაული: ისტორიის არენიდან ნებაყოფლობით გავიყვანეთ უდიდესი ცივილიზაციის მქონე უძველესი ქვეყანა - საქართველო.

თუ ეს კანონი ცხოვრებაში გატარდა:

აშრსმოკლებულად, ფუჭ საქმიანობად ცხადდება ქართველი ერის მრავალსაუკუნოვანი ბრძოლა ქართველობის შენარჩუნებისთვის.

აშრს კარგავს ქართველ გმირთა უმაგალითო თავშეწირვანი საქართველოსთვის, ამაოდ დამშვრალა ყველა ქართველი კლასი-

კოსი, ვინც ერისა და ქვეყნის გადასარჩენად არისხებდა ზარებს ამ თხუთმეტი საუკუნის განმავლობაში.

გაუქმებულად ცხადდება ყოველი ეროვნული საზოგადოება და საერთოდ, წერტილი ესმება საქართველოს ეროვნულ-გამათავისუფლებელ მოძრაობას.

ამ კანონით ქართველს ქართული მიწის ისტორიული მეპატრონის და თავისი ქვეყნის უპირველესი ქომაგის მორალური უფლება წაერთვა.

აზრს კარგავს ყოველგვარი დემოგრაფიული სტატისტიკა.

დონკიხოტობად ცხადდება საქართველოში ქართველი ხალხის გამრავლებისთვის სახელმწიფოებრივი ზრუნვა.

მოსახლეობის აღწერა აწ და მარადის იმის დასადგენად კი არ ჩატარდება, როგორია სხვადასხვა ერთა დემოგრაფიული თანაფარდობა საქართველოში, არამედ - იმის დასადგენად, თუ რამდენი „საქართველოს მოქალაქე" ცხოვრობს საქართველოში.

ამ კანონს გაუჩუმდებიან მხოლოდ საქართველოს, როგორც სახელმწიფოს, გაქრობის მოსურნე, დერვიში ხალხის წამომადგენლები, ხოლო ნებისმიერი თავმოყვარე, თავისი ერის პატივისმცემელი მოქალაქისთვის იგი საშინელი შეურაცხყოფაა.

პარლამენტში გამართულ პრესკონფერენციაზე პროფესორმა აბონ ციციაშვილმა განაცხადა: მე ჩემი ებრაელობა საერთოდ ათი ათას წელზე მეტი, ხოლო საქართველოში 2600 წელი შევინარჩუნე და ვინ ბედავს, მე პასპორტსა თუ დაბადების მოწმობაში „ებრაელი" წამიშალოსო.

ასე იტყვის ყველა პატიოსანი სომეხი, პატიოსანი აზერბაიჯანელი, პატიოსანი რუსი...

საქართველოში დღეს ქართველი მოსახლეობა 49 პროცენტიც არ იქნება. (გავითვალისწინოთ სამოქალაქო და სამამულო ომები, 800 000 ქართველის გაქცევა საქართველოდან). მოგეხსენებათ, რომ საქართველოში ჩვენი სტუმარი ერების გამრავლების ტემპი ქართველთა გამრავლების ტემპს ბევრად აღემატება. ასე რომ, სულ რაღაც 50 წელიწადში საქართველოში ქართველები ვიქნებით ლამის 30-35 პროცენტი - ე.ი. ეროვნული უმცირესობა.

ორმოცდაათი წლის შემდეგ აღარ იქნება ცოცხალი უმეტესობა საშუალო ასაკის თანამედროვე ქართველთაგან და ძალიან მეჭვება, მიუხედავად მათი დიდი, ჯიუტი სურვილისა, პარლამენტის დღევანდელი შემადგენლობა ან დღევანდელი პრეზიდენტი მართავდნენ ქვეყანას.

დაიწყება საქართველოს „გარდაქმნის" ფართო მოძრაობა.

ჩვენს მიწაზე მომრავლებულ უცხო ტომთა ენერგიული წარმომადგენლები დაიწყებენ წუწუნს: რატომ არის საქართველოში სახელმწიფო ენა ქართული, რატომ არის სწავლა ქართულ ენაზე, რა საჭიროა ქართული თეატრები, ან ტელერადიომაუწყებლობა რატომ ჭიკჭიკებს ქართულად? და საერთოდ, რატომ ჰქვია ამ ქვეყანას საქართველო? ვინ არიან და სად არიან ქართველები?

აქა-იქ სასწაულებრივად შემორჩენილი ქართველი პატრიოტები წამოიკნავლებენ, რომ ისინი დავით აღმაშენებლის და შოთა რუსთაველის მემკვიდრენი არიან დ თავიანთ ისტორიულ სამშობლოში ცხოვრობენ, რაც „უმრავლესობის" ულმობელ წარმომადგენლებს სასაცილოდაც არ ეყოფათ.

უმრავლესობა უფრო შორს წავა. დაასახელებენ არაქართველ პრეზიდენტობის კანდიდატს და საქართველოს (საეჭვოა, რომ ეს სახელი შერჩეს) პრეზიდენტად მოეელინება უცხოტომელი, რომელიც ფეხებზე დაიკიდებს შენს დემეტრე თავდადებულს, შენს ცოტნე დადიანს.

აი, რატომ ვთქვი, რომ 1999 წლის 14 იანვრიდან საქართველოს, როგორც ეროვნული სახელმწიფოს, არსებობა შეწყდება.

არსად, მსოფლიოს არცერთ ქვეყანაში ქვეყნის ისტორიული, მკვიდრი ეროვნება იგნორირებული არ არის. ყველა ნორმალური ხალხი ან კბილებით იცავს თავის ეროვნულ სახელმწიფოს, ან მის შექმნას ესწრაფვის.

თუ სადმე, ეროვნული სახის არმქონე ქვეყანაში მცხოვრებთ პასპორტში ეროვნება არ უწერიათ, ჩვენ მათ ვერ წაბაძავთ.

ამერიკას ეროვნული გადაგვარების საფრთხე არ ემუქრება.

ამერიკის ირგვლივ არ ცხოვრობენ მის მიწა-წყალზე თვალგაშტერებული, მისი დამხობის მოსურნე მეზობლები.

საქართველოს, ამ უმაღლესი კულტურის მქონე ქვეყნის, ირგვლივ კი ზოგი ისეთი დამპყრობლურად აქტიური ტომი ცხოვრობს, რომლის კულტურაც ჩანასახოვან მდგომარეობაშია.

და ბოლოს, ჩვენ ვართ ქრისტიანული კუნძული მუსულმანურ ოკეანეში და ჩვენ თუ „აღვერიენით ერსა უცხოსა" (იოანე საბანიძე, VIIIს), უსათუოდ დავიღუპებით.

XXI საუკუნის უსიერ ტევრში ჩვენმა ბედოვლათმა ხელისუფლებამ ისე მოიძულა ჩვენი შთამომავალნი, რომ უტოვებს აურაცხელ ვალს და გამესამედებულ საქართველოს.

...და რაც ყველაზე სავალალოა, მშვიდობიან დამპყრობთან კვეთებაშიც კი, ისინი ვერაფრით დაასაბუთებენ, რომ ქართველები არიან.

ეს არის პიროვნების უფლებისა და თავისუფლების გაუგონარი ხელყოფა.

გუშინ ქუჩაში ამ ფაქტით აღშფოთებული ჩემი ყოფილი სტუდენტი შემხვდა და თვალცრემლიანმა მითხრა: ბატონო რევა'ს, მე საქართველოში აღარ ვიცხოვრებ, წავალ ისეთ ქვეყანაში, სადაც მოქალაქეს ჯერ კიდევ იმდენ პატივს სცემენ, რომ პირადობის მოწმობაში ეროვნებას უწერენო.

არც ახლა ამოიღოთ ხმა, მამაცო და ამაყო ქართველებო, რე'სინის ხელკეტების ცემით თავპირდაბეჟილ ოციოდე ქალს მიანდეთ საქართველოს გადარჩენა.

თუმცა... ჯერ კიდევ გვაქვს ეროვნების მიმანიშნებელი (მხოლოდ მიმანიშნებელი) ერთი პატარა რეკვიზიტი - გვარი და სახელი (მამის სახელი უკვე ამოიღეს პასპორტიდან). მოვლენათა განვითარება მაფიქრებინებს ასეთ ავ წინათგრძნობას. ჩემი კოსმოპოლიტური პარლამენტის მორიგი კანონი ის იქნება, რომ მალე გვარ-სახელსაც წაგვიშლიან და, როგორც საკონცენტრაციო ბანაკშია, ნომრებს ჩამოგვირიგებენ.

ვიაროთ მერე ფერმის გოჯებივით ყურდანიმრილმა ქაროველებმა დუნიაზე.

მამულიშვილნო

არა და არ გვეშვება „გაიძვერა მოყვარე".

ვერ იქნა და ვერ ამოვაკვეთინეთ დამპყრობელ რუსს ფეხი საქართველოდან.

რა „სიკეთეც" რუსის ხიშტმა დაგვმართა („ღმერთმა უკანვე მისცესო", ილია რომ ბრძანებდა), ხომ ცხად'ხე უცხადესია, მაგრამ ჩვენ მარიონეტული ხელისუფლების ლაჩრულ სალტომორტალეს დასასრული რომ არა აქვს, სავალალო სწორედ ეს არის.

ძლივს ერთადერთი ეროვნულ-ვაჟკაცური დადგენილება მიიღო ჩვენმა პარლამენტმა რუსის „სამშვიდობო" ჯარის საქართველოდან გაყვანის შესახებ, ძლივს დაიძრა სათავესთან კლდე-ტინებში გაჩხერილი ციეი ერისა და მმართველების გაერთმთელების მაცნედ და ეს იმედიც ჩაიფერფლა.

ახლახანს კოდორის ხეობაში მშიდობიანი მოსახლეობის განუწყვეტელი დაბომბვების საპასუხოდ ჩვენს მიწა-წყალ'ხე სამასი მეციხოვნე-ჯარისკაცი ჩავაყენეთ და დაბომბვებიც შეწყდა. ამ

სამოოდე დღის წინ კი „ქართულმა მხარემ“ ჩვენს ეროვნულ ღველფს წყალი გადაასხა. კოდორის ხეობიდან ქართველ მესაზღვრეთა გამოყვანას მოაწერა ხელი.

ეს იმას ნიშნავს, რომ მსგავსად გაგრა-სოხუმის, ოჩამჩირე-გალის და ცხინვალ-პანკისისა, კოდორის ხეობასაც ვუთმობთ მტერს.

საქართველოს უმოწყალო გაყიდვა-გასხვისება გრძელდება.

გაეიღვიძოთ, მამულიშვილნო!

გამოვიღვიძოთ, ქართველნო!

ამ ბოლო დროს წამდაუწუმ ამოტივტივდება ხოლმე ჩემს გონებაში ილია ჭავჭავაძის - „ოჰ, ღმერთო, ღმერთო, სულ ძილი... ძილი... როსდა გვეღირსოს ჩვენ გაღვიძება“.

ადრე ეს მწერლის ლამაზი ფრაზა მეგონა, როგორ შეიძლება ერმა ჩაიძინოს, ერთეულთა ძილი ერის ჩაძინებას ხომ არ ნიშნავს-მეთქი.

დღეეანდელი საქართველოს შემყურე ასე არ ეფიქრობ.

საქართველოს ღრმად სძინავს.

ქვეყანა, რომელმაც იმპერიის არტახების გაგლეჯის მაგალითი მისცა „მოკავშირე რესპუბლიკებს“ და ერთერთმა პირველმა გამოაცხადა სურვილი თავისუფალ, დამოუკიდებელ ქვეყნად ჩამდგარიყო მსოფლიოს პოლიტიკურ ფერხულში, დღეს სამარცხვინოდ დადეღლებულად, პირშიწყალჩაგუბებულად გამოიყურება.

რუსეთმა მიაღწია თავის უმთავრეს მიზანს - ქართველთა შორისვე გამოძებნილი თავისი ერთგული დამქაშებით ერში არასრულფასოვნების სინდრომი დანერგა.

არარაობის, დაუცველობის, უსუსურობის ავადმყოფობითაა შეპყრობილი დღეს ქართველთა უმეტესობა.

რუსეთის წინააღმდეგ ომში (1992-93) დამარცხების გათამაშებით საბოლოოდ დაანოქეს და დააბნიეს ქართველი ხალხი.

ისტორიული აქტიურობის, მოვლენებზე მასობრივი რეაგირების უნარი დაუკარგეს.

ადამიანი ცხვრად აქციეს. ხალხს ჩაუნერგეს სავალალო შეგნება იმისა, რომ იგი ყოჩს მიდევნებული თავის მოკანტურე ფარაა მხოლოდ და თუ მის წინ მიმავალი ცხვრების დუმებს წამით მოაცილებს თვალს, აუცილებლად გადაიჩეხება.

ეს გაკეთდა რეკორდულად მოკლე დროში, სულ რაღაც ხუთიოდე წლის განმავლობაში.

ახლა, როცა ერს ქვეყნის ბედზე პასუხისმგებლობის გრძნობა დაუკარგეს, ძნელი როდია მისი მართვა, საითაც გინდა, იქეთ მიატრიალებ.

ხმის ამომღები თითქმის აღარავინ დარჩა. ადრე გახმაურებულ „ეროვნულ მოღვაწეებს“ ბოლომდე სულიერი „წამალი“ არ ეყოთ და მღვიმეებიდან შემკრთალ-შეშინებული თვალებით იმზირებიან. ერთნი მშობლიურ ხალხს შემოსწყრნენ – როგორ შეეგუე ჩრდილში ჩემს მიგდებას, რატომ განგაში არ ატეხეო, მესამენი კი სამარცხვინო მედროვენი აღმოჩნდნენ. სკამებზე გაყიდეს საქართველო.

თითზე ჩამოსათვლელია იმათი რიცხვი, რომელნიც პასუხისმგებლად თვლიან თავს სამშობლოს ბედის წინაშე.

დანარჩენები განზე გადგნენ და სეირს უყურებენ.

ლამის დაგვავიწყდეს, რომ იმ სამსჯავროს გარდა, განაჩენის წაკითხვით და კაცის ციხეში გაგზავნით რომ მთავრდება, არსებობს სხვა სამსჯავროც; მას მორალური პასუხისგება, სინდისის სამსჯავრო, ხალხის სამართალი ჰქვია.

ახლა „მე ვარ და ჩემი ნაბადის“ დროა. ისტორიის სამსჯავროს არად დაგიდევენ, იმ აზრით არიან შეპყრობილნი, როგორმე სარფიანად ჩაამთავრონ თავისი წილი წუთისოფელი და „ჩემს შემდეგ ქვა ქვაზე დადუღებულას“ ფიქრს შეუპყრია არაერთი ხელისუფალი.

ქვეყნის ტოტალური ჩაძინების დროს შეიძლება მხოლოდ არავის აწუხებდეს სინდისის განაჩენი, არავინ ფიქრობდეს იმაზე, რომ ხვალის საქართველო, ისტორია პასუხს მოსთხოვს.

მხოლოდ ჩაძინებულ ქვეყანაში შეიძლება:

პოლიტიკური შეფასება არ მისცე დამოუკიდებელი საქართველოს ხელისუფლების იარაღით განდევნის ფაქტს.

არავინ აგოს პასუხი სამოქალაქო ომის გაჩაღებისათვის.

არავინ აგოს პასუხი იმისთვის, რომ ქვეყანას ვერ ააცილეს 1992-93 წლის რუსეთ-საქართველოს ომი.

არავინ აგოს პასუხი მტერშემორტყმულ გაგრაში საწყობებიდან ქართველ მებრძოლებზე იარაღის არგაცემისთვის და მტრისთვის ქალაქის ჩაბარებისთვის.

არავინ აგოს პასუხი იმისთვის, რომ ხალხს დაუმალეს 1992-93 წლების ომის ჭეშმარიტი სახე და სამამულო ომი აფხაზეთის კონფლიქტად, საქართველოს ეთნიკურ შინაომად გამოაცხადეს.

არავინ აგოს პასუხი მტერმომდგარი სოხუმიდან მძიმე ტექნიკის და არტილერიის გამოტანისთვის და მებრძოლი ბიჭების შიშ-

ველი ხელებით მრისხანე მტერსშეტოვებისთვის.

არავინ აგოს პასუხი ქართველ მოხალისეთა ლაშქრის მატერიალურ-ტექნიკური უზრუნველყოფის სამსახურის მოშლისთვის და უსაკვებოდ დარჩენილი ჯარის-მშვიდობიან მცხოვრებთა ხბო-გოჭებსე მონადირეთა ბრბოდ ქცევისთვის.

არავინ აგოს პასუხი სამეგრელოს უმოწყალოდ დარბევისთვის.

არავინ აგოს პასუხი საკუთარი პოლიტიკური სიბეცის ერის სიმხდალეზე და საქართველოს რომელიმე კუთხის ღალატზე გადაბრალებისთვის.

არავინ აგოს პასუხი იმპერიაში საქართველოს ხელახლა შეთრევისთვის.

არავინ აგოს პასუხი ქვეყნის ეკონომიკის მოშლისთვის და მსოფლიოს ჰუმანიტარული დახმარების ხელში შემყურე, მათხოვარ ქვეყნად საქართველოს გადაქცევისთვის.

არავინ აგოს პასუხი ახალგაზრდობის მორალური გარყვნისთვის, მათთვის პატრიოტული ორიენტირების მოშლისთვის, მორალური აღზრდის ოდენ რელიგიურ აღზრდაზე დაფუძნებისთვის, ნარკოტიკების ბაზრად ქვეყნის ქცევისთვის და ახალგაზრდობისთვის მარტოოდენ კაფე-ბარებში და „კაეეენებში" მოგრიალე არსებათა უღიმღამო ფუნქციის დატოვებისთვის.

არავინ აგოს პასუხი იმისთვის, რომ ხალხს უმალავდე საქართველოს ჭეშმარიტ პოლიტიკურ მდგომარეობას და ქვეყანას რუსეთის მიერ დაპყრობილ-დამონებული კოლონიის ნაცვლად თავისუფალ, დამოუკიდებელ, დემოკრატიულ ქვეყნად აცხადებდე.

არავინ აგოს პასუხი იმისთვის, რომ 1993 წლის ოქტომბერში ფოთში შემოსულ დამპყრობლის ცხრა კრეისერს ყანწით ხელში შეეგება, უფრო მეტიც, მტრის ტანკში მოკალათდა და ზუგდიდში შეგრიალდა.

არავინ აგოს პასუხი იმისთვის, რომ ისინი, ვისაც სახელმწიფოს მეთაურმა ომის ბედი, ჯარისკაცთა ბედი მიანდო, სოხუმიდან ფაცხა-ფუცხით გამოიქცნენ და დამარცხებულ „სარდლებს" მოგვიანებით დიდ გმირობად ჩაუთვალეთ საკუთარი ქალაქების-სუგდიდის, სენაკის, აბაშის, მარტვილის, სამტრედიის, ხონის აღება.

არავინ აგოს პასუხი იმაზე, რომ ქართველს დღეს პასპორტში ეროვნება „ქართველი" არ უწერია.

არავინ აგოს პასუხი იმისთვის, რომ ოთხი წელია აბუჩად იგდებს ოთხასიათასამდე ლტოლვილს აფხაზეთის და სამაჩაბლოს უსათუოდ ამ წელს დაბრუნების ცრუ, უნაპირო დაპირებებით.

ამ სიის გაგრძელება შეიძლება, მაგრამ რისთვის, ვისთვის

გავაგრძელო, ჩაძინებულ ხალხს, ალბათ, არც ის აინტერესებს, რას ფიქრობს ქვეყნის ბედზე ერთი ქართველი მწერალი.

მხოლოდ ჩაძინებულ ქვეყანაში შეიძლება მოხდეს, რომ დღისით-მზისით შუაქალაქში ოცდაათამდე მძიმედ შეიარაღებული ტერორისტი შემოგეპაროს და კოკისპირული სროლა აუტეხოს შენს პრეზიდენტს.

მხოლოდ ჩაძინებულ ქვეყანაში შეიძლება შენს საზღვარს გადამთიელი აკონტროლებდეს.

მხოლოდ ჩაძინებულ ქვეყენაში შეიძლება, ტრიბუნაზე იდგეს მოყრანტალე კაცი და მტრის მიერ მოწყობილ ტერაქტს (რომელსაც შევარდნაძემ სრულიად სწორად „საერთაშორისო ტერორიზმის გამოვლენა“ უწოდა) იყენებდე შენი მყრალი მიზნებისთვის; ელდანაკრავ პრეზინდეტს ჩასძახოდე, დაიწყე ოპოზიციის წინაღმდეგ რეპრესიები, თორემ უარესი მოგივაო.

მხოლოდ ჩაძინებულ ქვეყანაში შეიძლება პარლამენტმა დამპყრობელი რუსის ბაზების დაუყოვნებლივ საქართველოდან გატანის ნაცვლად ამ ბაზათა გაკონტროლების „გაბედული“ დადგენილება მიიღოს. ვინ გაგაკონტროლებინებს რუსეთის სამხედრო ბაზას. მიდი და სცადე; მე პარლამენტის კომისია ვარ და ბაზის ტერიტორია უნდა გავაკონტროლოთქო. პანღურს ამოგკრავს რუსის „სალდათი“ და უკან გამოგაბრუნებს.

ძლივს შევარდნაძემ სამოცდაათის პარმაღთან სწორი პოლიტიკური ორიენტაცია აირჩია, ყელში ამოუვიდა რუსეთის უტიფარი სალტო- მორტალე და აშკარად დაიკავა დასავლეთური პოზიცია.

არ აპატია „ჩრდილოელმა ძმამ“.

როგორ თუ შენ ჩვენი ყურმოჭრილი მონა აღარა ხარო.

დანარჩენი ტექნიკის საქმე იყო.

ამიტომ ჩავთვალე შევარდნაძისთვის ტყვიის სროლა ყველა ქართველისთვის თოფის მიშვერად, მიუხედავად მისი ადრინდელი პოლიტიკისადმი ჩემი არაერთი უთანხმოებისა.

გამოვიღვიძოთ, ქართველნო!

მტერს მტერი დავარქვათ, მოყვარეს-მოყვარე.

სანამ „ცხერის ფარის“ სინდრომს არ მოვიცილებთ და თვითეული ჩვენთაგანი ქვეყნის ბედზე პასუხისმგებლად არ ჩავთვლით თავს-არაფერი გვეშველება.

შევწყვიტოთ თავის მოტყუება

არასოდეს არ ყოფილა საქართველოში ხელისუფლების მიერ ისე იგნორირებული მწერლისა და მეცნიერის აზრი, როგორც დღესაა.

ამ ხელისუფლებამ იგნორირებულჰყო ერის გონებისა და სინდისის - ინტელიგენციის შეხედულება ამა თუ იმ პრობლემაზე, ინტელიგენციის კომპეტენტური აზრი იმის შესახებ, თუ როგორ მოეაწყოთ ცხოვრება უკეთესად.

ხელისუფლება თავისი შესდუდული ცოდნის პოზიციებიდან ბნელში ხელის ცეცებით, ოკეანეში შეცურებული უიალქნო ნავივით მიჰყვება დინებას და ამ უკომპრომისო სვლის შედეგი აშკარაა. ხუთი წელი მიიწურა, რაც ახლანდელმა ხელისუფლებამ ჩაიგდო ხელში ძალაუფლება, მაგრამ ვერც ეკონომიკას და ვერც პოლიტიკას სასიკეთო ვერა დაატყო რა.

ზოგი უმეცარი „სწავლულის" თვალში ქილიკის საგნადაა ქცეული მეცნიერების ამა თუ იმ კონკრეტული პრობლემის შესასწავლად აღმოცენებული დარგობრივი მეცნიერებათა აკადემიები. ამ აკადემიის წევრებს „თვითმარქვია აკადემიკოსებად" მოიხსენიებენ მაშინც, როდესაც ჭეშმარიტი მეცნიერებათა აკადემია სწორედ ასეთ აკადემიას შეიძლება ეწოდოს. აკადემიას, რომელიც ერთი დარგის, თანამოაზრე კომპეტენტურ მეცნიერთა საკრებულოა და არა ის, ე.წ. დიდი აკადემია, რომელთა წევრების სია, როგორადაც უნდა ემცხეთოს მავანთ და მავანთ, ცეკაში პირადი სიმპათია-ანტიპატიების და ძმაკაცობის პრინციპით დგებოდა.

ჯერ არ ყოფილა შემთხვევა, საქართველოში მოქმედი აკადემიის რომელიმე ბირთვი ეხმოთ რთული ეკონომიკური თუ პოლიტიკური საკითხების გადაწყვეტის დროს ძლიერთა ამა ქვეყნისათა და თავისი კომპეტენტური აზრის გამოთქმა ეთხოვოთ.

მე, პირადად, ამას გულისტკივილით, საქმის წინ წაწევის სურვილით ვამბობ. არც ამბიცია მალაპარაკებს და, მითუმეტეს, არც გულდაწყვეტილი გახლავართ. მადლობა ღმერთს, რევაზ მიშველაძეს არაერთი ტრიბუნა გააჩნია, რომ ერს თავისი სათქმელი უთხრას.

პოლიტიკურ-ეკონომიკურმა დილეტანტიზმმა და დალტონიზმმა ლამის წალეკოს ქვეყანა.

მოიშალა ეროვნული ორიენტირები. ქართველობა არასრულფასოვნების სინდრომით დაავადდა. სამშობლოსთვის თავდადებულ

ჭაბუკთა უმეტესობის ყაჩაღებად გამოცხადებით ახალგაზრდობას მიბაძვის ობიექტი მოუსპეს, რწმენა დააკარგვინეს.

ტოტალურმა უწიგნურობამ, ერის მოძღვრის - მწერლისადმი, ხელისუფლების აგდებულმა დამოკიდებულებამ ის გამოიწვია, რომ საზოგადოებამ ზურგი აქცია ავტორიტეტებს, ერისთვის დამაშვრალ პიროვნებებს. სკოლებში პატრიოტული აღზრდის სრულმა იგნორირებამ გამოიწვია პრაქტიციზმის სენით შეპყრობილი, გულგრილი, პასიური ახალგაზრდობის მომრავლება.

თითქმის ყოველი მესამე ნარკომანია, ხოლო ყოველი მეათე - იმპონტეციით დაავადებული ან მამათმავლობისკენ მიდრეკილი.

ამ დროს საქართველოს გადასარჩენად ხელდაკაპიწებულნი უნდა ვირჯებოდეთ ახლა, სწორედ ახლა ისე, როგორც არასდროს.

ქუჩაში შეხვედრილი ასი ახალგაზრდიდან კი ოთხმოცი ვერ გეტყვით, რომელ წელს იყო რუსეთ-საქართველოს ომი აფხაზეთისთვის.

ერთერთ შეხვედრაზე ამ სტრიქონების ავტორს ახალგაზრდების ერთმა ჯგუფმა პირდაპირ განუცხადა: თუ ღმერთი გწამთ, ნუ გვაქებთ და ცვედნებსაც ნუ გვეძახით. ჩვენ ერთხელ ვცხოვრობთ ამ ქვეყანაზე და არავითარი სურვილი არა გვაქვს, თქვენი ვაჟივით აფხაზეთის უაზრო ომში დავტოვოთ სიცოცხლე. აფხაზეთი ჩვენი პრობლემა არ არის, თქვენი თაობის პრობლემაა. ჩვენ იქ არ დაგვისვენია და ზღვის ნოსტალგია სრულიადაც არ გვაქვს. ჩვენ ჩვენი პრობლემებით ვცხოვრობთო.

ვაი, რომ ასე მარტო დეგრადირებული, სულდამახინჯებული ბიჭები და გოგონები კი არა, ლტოლვილი ახალგაზრდებიც აზროვნებენ, ისინი თავიანთ მშობლებს ხვეწნა-მუდარითაც კი ვერ გამოჰყავთ არძინბას საპროტესტო აქციის გასამართავად.

არ აინტერესებთ აფხაზეთი და სამაჩაბლო-მორჩა და გათავდა.

ახლა ყველანი ქუჩაში უნდა გამოვიდეთ და მსოფლიოს გასაგონად დავარისხოთ ზარები საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის აღსადგენად.

ამისათვის, პირველ რიგში, საჭიროა ეროვნული გამთლიანება.

ეროვნული მთლიანობა ოპოზიციონერთათვის ტერორისტობის დაბრალებით და გოჩა ესებუების დახოცვით არ მიიღწევა.

ექვსი წელია, არ ცხრება ე.წ. „სვიადისტური მოძრაობა“ და არც ჩაცხრება, სანამ ფაქტიური ხელისუფლება 1991-92 წლის დეკემბერ- იანვრის მოვლენებს შეფასებას არ მისცემს.

შეფასება იმას როდი ნიშნავს, მაინცდამაინც გადადგეს ახ-

ლანდელი ხელისუფლება, როგორც დამნაშავე და ასპარეზი დაუთმოს ზვიად გამსახურდიას ხელისუფლებაში მოკალათებულ რამდენიმე ოდიოზურ ფიგურას.

სამწუხაროდ, ზვიად გამსახურდია აღარ არის ცოცხალთა შორის. ზვიად გამსახურდია ხალხის მიერ კანონიერად არჩეული პრეზიდენტი იყო და მის ჩამოგდება-განდევნაში დამნაშავეა რუსეთი, რომელმაც, ჩვენდა სავალალოდ, ეს სამხედრო გადატრიალება ისე, როგორც 9 თებერვლის ტერაქტი რენეგატი ქართველებისვე ხელით ჩაიდინა.

საჭიროა, დაუყოვნებლივ დაიშალოს ახლანდელი პარლამენტი, სამართალში იქნან მიცემულნი დეკემბერ-იანვრის მოვლენების დამნაშავენი ორივე მხრიდან, მოეწყოს საყოველთაო ეროვნული არჩევნები და ახალ პარლამენტში ისე, როგორც ხელისუფლებაში, სათანადო ადგილი დაეთმოს ზვიად გამსახურდიას რაზმის ჭკუათმყოფელ წარმომადგენლებს.

ერთხელ და სამუდამოდ უარი უნდა ვთქვათ რუსეთის კოლონიად დარჩენაზე. იძულებითი ვასალობა, რაც დღევანდელმა ხელისუფლებამ საქართველოს თავს მოახვია, დამღუპველია ჩვენი ქვეყნისათვის.

საქართველოს უნდა ჰყავდეს ეროვნული არმია და არა რუსის ჯარის უღიმღამო ფილიალი.

სასწრაფოდ უნდა გავაუქმოთ საქართველოში რუსეთის სამხედრო ბაზები და უნდა ვაიძულოთ დამპყრობელი რუსეთი, უკანასკნელმა რუსის ჯარისკაცმაც დატოვოს საქართველოს ტერიტორია.

საგარეო პოლიტიკა დამოუკიდებლობისთვის მებრძოლი საქართველოსთვის უნდა იყოს აშკარად პროდასავლური.

ამისათვის საჭიროა, დაუყოვნებლივ გამოვიდეთ სნგ-დან.

ყოველგვარი იმედი იმისა, რომ რუსეთი წართმეულ ტერიტორიებს ყბადაღებული შეხვედრა-მოლაპარაკებებით დაგვიბრუნებს, ამოიწურა.

ამიტომ საჭიროა, შეეწყვიტოთ თავის მოტყუება, უარი ვთქვათ რუსეთის საშუამავალო როლზე, გავიყვანოთ საქართველოდან ე.წ. სამშვიდობო ძალები (სინამდვილეში „ეგზეკუცია“) და წართმეული ტერიტორიების დაბრუნება ვცადოთ იმ გზებით, რა გზებითაც საერთოდ ისტორიულად იბრუნებენ წართმეულ მიწებს. მთავარი ამ გზათა შორის შეუწყვეტელი პარტიზანული ბრძოლაა.

ქართული ფენომენი

მეოცე საუკუნე იწურება.

საქართველო ოცდამეერთე საუკუნეს დაპერობილი, გალახული, ეკონომიურად დაუძლურებული, მგლოვიარე ხვდება.

ამ საუკუნეში რუსეთის იმპერიამ ორჯერ დაგვიპერო.

ჯერ იყო და ოქტომბრის რევოლუციის შედეგად სამწლიანი დამოუკიდებლობა მოვიპოვეთ (1918-21), მაგრამ წითელმა რუსეთმა ვერ აიტანა თავისუფალი საქართველო და მეთერთმეტე არმიით გადაუარა ჩვენს თვითმყობადობას.

ამ ხუთიოდე წლის წინათ მეორედ შეტორტმანდა „ბოროტების იმპერია“, საქართველომ დრო იხელთა და თავისუფლების ნიავს შეუშვირა შუბლი, მაგრამ ამჯერადაც ხანმოკლე აღმოჩნდა ჩვენი დამოუკიდებლობა (1990-93).

თითქოსდა ისტორია განმეორდაო, ამჯერადაც, სწორედ რომ დამოუკიდებლობის სამწლიანი ციკლიდა დაგვაცალეს.

1992-93 წლების რუსეთ-საქართველოს ომში რუსეთმა სასტიკად დაგვამარცხა. ქვეყანას დაშლისა და განადგურების საფრთხე შეუქმნა და ყელსეთოკშემობმული ამჯერადაც ძალით შეაბრუნა იმპერიაში (სნგ-ში).

თუ 1991 წელს, კოჯრიდან, 25 თებერვალს თბილისში შემოსულმა ჯარმა თბილისის თავზე წითელი დროშა ააფრიალა და რუს წინამძღოლ კიროვს მხარს მაშინ ქართველი კაცი-ორჯონიკიძე „უმშვენებდა“, 1993 წლის 5 ოქტომბერს ფოთში შემოსული მტრის ცხრა კრეისერიდან გადმოსული ტანკები დასავლეთ საქართველოს შემოესივნენ და, სამწუხაროდ, ზუგდიდისაკენ დაძრულ გენერალ ბალტინის ტანკებში ქართული „ხელისუფლების“ ყურმოჭრილი წარმომადგენლებიც ისხდნენ.

მაშ ასე, პატარა საქართველომ ერთ საუკუნეში ორი ომი გადაიტანა მრისხანე და ძლიერ მეზობელთან-რუსეთთან.

შედეგი? საქართველოსთვის ფრიად სავალალო.

დავით აღმაშენებლის დროს, XII საუკუნეში საქართველოს ტერიტორია დაახლოებით 300 000 კვადრატულ კილომეტრს შეადგენდა.

უთანასწორო ომებში თითქმის მესამედი დაეკარგეთ და მეოცე საუკუნემდე 111 000 კვ. კმ-ით მოვალწიეთ.

სწორედ საბედისწერო მეოცე საუკუნეში ჯერ ტაო-კლარჯეთი აჩუქა რუსეთმა თურქეთს, მერე, გასაბჭოების შემდეგ, ლორე

ჩამოგვაჭრა და სომხეთს გადასცა, საინგილო-აზერბაიჯანს, ხოლო სოჭის ოლქი თვით მიიმატა.

დავამთავრეთ რუსეთთან პირველი ომი (1921) და დავრჩით 69 ათასი კვ. კმ-ზე. მოგვიანებით საბჭოთა რუსეთმა 2 000 კვ. კმ. წაგვართვა.

მეორე ომში (1993) რუსეთმა კვლავ მიიტაცა ძირძველი ქართული ტერიტორიები-აფხაზეთი და სამაჩაბლო; ამჯერად 25 ათასი კვ. კმ და ამჟამად საქართველოს ტერიტორია 42 000 კვ-კმ. გახლავთ.

ამ საუკუნეში 111 ათასიდან 42 ათასამდე... რა კარგი ფაქტი აქვს მეისტორიეს რუსეთ-საქართველოს „მეგობრობის" დასახასიათებლად?

ჩვენ'ზე „მ'სრუნველმა" რუსეთმა აფხაზეთიდან (საქართველოს ერთერთი ძირძველი ეთნიკური კუთხე-სამეგრელოს, იმერეთის, კახეთის, სვანეთის... მსგავსად) 1993 წლის 27 სექტემბერს 300 000 მ'შვიდობიანი მცხოვრები ერთი საათის განმავლობაში გამორეკა.

მსგავსი რამ თავიანთი სისასტიკით ცნობილ ფაშისტ დამპყრობლებსაც არ ჩაუდენიათ.

მეტიც, როცა სახლ-კარიდან გამოდევნილი ქართველნი კოდორ-ჭუბერის ტანჯვის გზაზე მიირწეოდნენ, თოვდა და დედებს ჩვილები ხელ'ში ეყინებოდათ. ამ დროს დამსჯელი რუსეთი იმდენად გ'ულქვა აღმოჩნდა, რომ მან უფლება არ მისცა მსოფლიოს სამა'შველო სამსახურებს, უბედურ ლტოლვილებს მიხმარებოდნენ.

უამრავი ქალ-ბავ'შვი ჩაიხუმქრა თოვლში.

ზოგი ქარაფებიდან გადაეშვა და თვითმკვლელობით დაასრულა სიცოცხლე.

მე ეფიქრობ, ამ „პატივისცემას" არასოდეს დაუვიწყებს რუსეთს საქართველოს ისტორიული მეხსიერება.

საქართველოს დამპყრობელი არ უკვირს.

ჩვენი ისტორია მითაჟამიდან დღემდე საკუთარი მიწების დაცვისათვის ბრძოლის ისტორიაა.

გასაკვირი ის გახლავთ, რომ რუსეთმა საქართველოს მიმართ ორივე საშინელი დანაშაული (1921, 1993) ჩაიდინა დღისით-მზისით, მთელი მსოფლიოს თვალწინ, ყოველგვარი პოლიტიკური მოტივებისა და სინდისის ქენჯნის გარეშე, ხოლო მსოფლიოს საზოგადოებრივი აზრი გულგრილი დარჩა საქართველოს სატკივრის მიმართ.

1921 წლის ოკუპაციის დროს „ერთა ლიგამ" უპასუხოდ დატოვა საქართველოს თხოვნა და ჩვენი ემიგრანტი ხელისუფალნი ამაოდ ატალახებდნენ ევროპის თუ ამერიკის დიპლომატთა კაბინეტებს,

საქართველოს გულისთვის თავი არავინ გამოიდო.

რუსეთის მიერ საქართველოს 1998 წლის დაპყრობის შემდეგ „მამაცმა შვიდეულმა“ (მსოფლიოს დიდ სახელმწიფოთა კავშირი) პირში წყალი ჩაიგუბა. საქართველოს ღარიბი ნათესა

ელ ერში ნერგავენ არასრულფასოვნების სინდრომს.

უკვე აშკარად გაისმის (თვითგვემის გუნებაზე მდგომი ზოგი „ერისკაცის“ პირიდანაც კი), რომ ქართველები უშრომელ შემოსავალ'ზე გადაგებული, ომის არამცოდნე, ძმათა მკვლელი და განდიდების მანიით შეპყრობილი ერი ვართ, რომ ჩვენს არსებაში ძალუმად ფეთქავს ხელისუფლებისაკენ სწრაფვის, სკამების მოპოვების ნერვი, რომ არ გაგვაჩნია ერთ ძალად შეკვრის, გაერთიანების ნიჭი და ამდენად, დამოუკიდებელი პოლიტიკის გატარების ხელოვნებაც უცხოა ჩვენთვის.

არასრულფასოვნების სიმდრომის გაღვივება მიმართულია ერთი მი'ზნისკენ: სურთ ჩასძახონ საქართველოს, რომ ამაოდ ეძიებს თავისუფლებას, რადგანაც რუსეთისგან განცალკევებით მას არსებობა არ შეუძლია, რომ დამოუკიდებელ საქართველო ვერ იარსებებს, მას ან, ქართული გენიდან გამომდინარე, შინაომები მოუღებენ ბოლოს, ან მუსულმანი მეზობლები გასრესენ.

მართალია, რუსეთს საქართველოს დამონების სხვა საშუალებებიც მოეპოვება თავის არსენალ'ში (საქართველოს ტერიტორიაზე სამხედრო ბა'ზების შექმნა, ეროვნული ჯარის სრულყოფასე კონტროლი, ახალგა'ზრდობაში დროისტარებისა და უდარდელობის განწყობილებისთვის ხელ'შეწყობა, ნარკოტიკების შემოტანა...), მაგრამ ძნელი მისახვედრი როდია, რომ ამ „მშვიდობიან დროს“ ქართველ ერსე მტრის შეტევის გენერალური მიმართულება ქართულ ფენომენ'ზე გადის.

„ფენომენი“ ბერძნული სიტყვაა და იშვიათ, უჩვეულო, განსაკუთრებულ მოვლენას ნიშნავს, ქართული ფენომენი კი პირობითი სამუშაო ტერმინი გახლავთ და იმ განსაკუთრებით ხასგასასმელი ნიშან-თვისებების ერთობლიობაა, რაც ქართველი ერის არსებობაში მყღავნდება. ამრიგად, ქართული ფენომენი ურთულესი ცნებაა და მოიცავს ქართველი ერის თვითმყობად ბუნებას, განსხეულებულს კულტურის, ისტორიის, პოლიტიკის თუ ეკონომიკის სფეროებში. რა თქმა უნდა, ცივილი'ზებულ სამყაროში ეროვნული ნიშან-თვისებები მეტ-ნაკლებად ყველა კულტურული ერის საკუთრებაა, რაკიღა ინფორმაციის საშუალებათა ფეიერვერკის გამო მსოფლიო საგრძნობლად „დაპატარავდა“, მაგრამ კულტურათა შორის შუასაუკუნური ღობეების მოშლამ ამა თუ იმ ერის მიერ საუკუნეთა განმავლობაში შემუშავებული განმტკიცებული ნიშნები ვერ წაშალა. ყველა ისტორიულ ხალხს თავისი „სახე“ ჯერ კიდევ შემორჩა და ამაშიცაა მსოფლიოს მშვენიერების საიდუმლო. სიმ-

პტომები, რომლებსაც ქვემოთ ჩამოვთვლით, განა სხვა ერებს არ ახასიათებთ, მაგრამ ქართულ ფენომენად იმიტომ მივიჩნეთ, რომ საუკუნეებმა ამ თვისებებს ქართული ელფერი შესძინა, ქართულმა ხასიათმა თვისებური გზასადენი მისცა, ან ქართველების ყოფაში მომეტებულად თვალშისაცემად იგრძნობა და იცნობა ეს ეროვნული აქსესუარები.

ქართული ფენომენის შესწავლას უდიდესი მნიშვნელობა აქვს სწორედ დღეს, როცა საქართველო თავისი ისტორიის უმძიმეს დღეებს განიცდის, როცა ჩვენ ლამის საბედისწერო მოსახვევთან ვდგავართ, საჭიროა ქართველს სწორი წარმოდგენა შეეუქმნათ თავის თავზე, გავამხნევოთ და სიამაყის გრძნობა დაეუბრუნოთ, დავანახოთ ღირსებაცა და ნაკლიც, რათა, თავის ძალებში დარწმუნებულმა, თამამად გააბიჯოს ისტორიის უსიერ ტყვრში.

მსოფლიოს ცასე ათასწლეულთა განმავლობაში ეპოქის ულმობელმა გრიგალებმა გადაიქროლეს და თან წარიტანეს მსოფლიო ცივილიზაციის აკვნის დამრწევი ერები.

აფრიკის ცხელ ზეცას შეჰყურებენ პირამიდები. ფარაონის სარკოფაგზე ახლაც დევს მეუღლის მიერ ოთხიათასხუთასი წლის წინათ დაწყობილი ყვავილები, ხოლო სფინქსის ქანდაკების, პირამიდების და დაბალზამების ცოდნის შემქმნელი ეგვიპტელები აღარ არიან.

ისტორიის ქარტეხილებს გაჰყვნენ ფინიკიელნიც. ფინიკიელთა მიერ მსოფლიოსთვის მიძღვნილი უძვირფასესი საჩუქარი - ანბანი, კი არსებობს და მადლიერების გრძნობით განაწყობს მილიონებს აწ გარდასულ ფინიკიელთა მიმართ.

ულმობელია დროის ნემესიდა, აღიგავენ პირისაგან მიწისა შუმერები, ეტრუსკები, ბიზანტიელნი, ურარტუელნი თუ ჰონტოელნი, მაგრამ, ისტორიული ლოგიკის თითქოსდა საწინააღმდეგოდ, ქართველნი ჯერ კიდევ არსებობენ, საქართველო ისევ ფეთქავს.

ულმობელ მეხთატეხაში საქართველოს გაძლების საიდუმლო ქართული ფენომენის უმთავრეს ნიშანში-სამშობლო მიწის უსაზღვრო სიყვარულშიც - უნდა ვეძებოთ.

სამშობლოობის გრძნობა ქართველს, ლამის ინსტინქტივით, დედის მუცლიდან დაჰყვება. მთელი ჩვენი ისტორია და ლიტერატურა პატრიოტიზმზე, მშობლიური მიწის დაცვის ნიჭზეა აგებული და, სწორედ, რომ გარეშე მტრებთან უთანასწორო ბრძოლის ეპიზოდებითაა სავსე. მამულისათვის ბრძოლის ისტორიას ოქროს ასოებით შერჩნენ დავით აღმაშენებლის, თამარ მეფის, ცოტნე დადიანის, გიორგი სააკაძის, ერეკლე მეფის, მღვდელი თეოდორეს,

სამასი არაგველის, დემეტრე თავდადებულის, ცხრა ძმა ხერხეულიძის და სხვა წამებულთა წმინდა სახელები.

სამშობლოსათვის თავდადების გრძნობა წამითაც რომ არ ჩამქრალა ქართველ კაცში და რომ ამ თვალსაზრისით ქართული გენი ერთიანი და მონოლითურია, ახლახანს რუსეთ-საქართველოს ომშიც დამტკიცდა. ოცდაათიათასმა მოტყუებით განიარაღებულმა ჭაბუკმა უკანასკნელ სისხლის წვეთამდე იბრძოლა რუსის კომპიუტერული ტანკების წინააღმდეგ, ხოლო ექიმმა გია აბესაძემ ინსპირირებულ სამოქალაქო ომში ძმათა შერიგებისთვის თავი დაიწვა და ამით უკვდავების შარავანდედით შემოსა თავისი სახელი.

საუკუნეების განმავლობაში დაპყრობილი იყო საქართველო. იგი მსოფლიოს უდიდეს იმპერიათა სათარეშოდ იყო ქცეული, მაგრამ ქართველი ხალხი მონობას ერთი დღითაც არ შეგუებია. თავისუფლებისა და მტრისათვის სამაგიეროს გადახდის ცეცხლი არასოდეს ჩამქრალა ჩვენს გულში. ამიტომაც ვერ გვიმორჩილებდა ბოლომდე მტერი. თავს ვერ გვახვევდა თავის ნებას. ჩვენს ეროვნულ ატრიბუტებს თავგანწირულად ვებღაუჭებოდით და თავდახსნისთვის ისტორიის ხელსაყრელ მომენტებს ვეძებდით.

რუსეთმა მის მიერ დაპყრობილ ხალხთა უმეტესობას მზაკერული პოლიტიკით თავს მოახვია თავისი ენა და კულტურა. საბჭოთა იმპერიის არსებობის სამოცდაათი წლის მანძილზე ლამის გაარუსა „მოძმე რესპუბლიკები“, საქართველო კი გარუსების მოსკოვურ ტალღას არა და არ აჰყვა. ქართულის სახელმწიფო ენად გაუქმების პროექტს რუსთაველის პროსპექტზე ასიათასიანი დემონსტრაციით უპასუხა და იმპერიის შტაბი იძულებული გახადა, უკან დაეხია.

დღეს ძალუმად ფეთქავს ქართული გენი ულმობელი მტრების მიერ წაგვრილ ჩვენ მიწებსე: ტაო-კლარჯეთში, სოჭის ოლქში, ლორესა და საინგილოში, ქართველობა, როგორც სისხლის ყიელი, წამითაც არ გამქრალა იქ მცხოვრებთა შორის და მრავალტანჯული ადამიანები მოთმინებით შესცქერიან ისტორიის ჟამთა სვლას, რათა საქართველოს კვლავ დაუბრუნდეს მოჭრილი ძუძუ.

გმირობის სასწაულებს სჩადიოდნენ ქართველი მხედრები მომხდურთა წინააღმდეგ ბრძოლაში, დიდგორის ომში სამოციათასიანი ლაშქრით დავით აღმაშენებელმა თურქ-სელჯუკთა თითქმის ნახევარმილიონიანი ჯარი დაამარცხა. მტრისთვის ზურგის ჩვენება, ღალატი საშვილიშვილო სირცხვილად ითვლებოდა. ხალხური მოლექსე მოუწოდებდა არაგვს, ლაფით „გამასპინძლებოდა“ გამო-

ქცეულს: „თუ ვინმე გამოქცეული, ურცხვად მოადგეს შენს კიდეს, ლაფი აჭამე შერცხვენილს, რომ სახლში ვეღარ მოვიდეს...“

„ჩვენ გამოვიქეცით სოხუმიდან, ომი არ შეგვეძლებია, ჩვენ დამარცხებული ერი ვართ!“ ჩასძახიან დღეს ქართველობას მოსკოვის მიერ დადგმულის ოსპის წვენის ჯამებსმიმსხდარი, სულგაყიდული პოლიტიკოსები და ამით სურთ (დაჟინებით ვიმეორებ) ერში არასრულფასოვნების, ომის უმეცრობის სინდრომი გააღვივონ, რათა საქართველო რუსეთის მორჩილ რესპუბლიკად გადააკეთონ.

მარიონეტი პოლიტიკოსები „დავალებას“ ვერ შეასრულებენ, საქართველომ კარგად იცის, რომ ჩვენი შვილები უკანასკნელ ომშიც მამაცურად იბრძოდნენ, რომ ჩვენ დავმარცხდით არა ერთი მუჭა აფსუების არარსებულ ჯართან, არამედ - ორასმილიონიანი რუსეთის კბილებამდე შეიარაღებულ მხედრობასთან, რომ დიდგორის ომში ქართულ მხედრობას დავით აღმაშენებელი წინამძღოლობდა, ხოლო რუსეთის წინააღმდეგ აფხაზეთის ომში ქართველ მოხალისეთა ლაშქარს საკუთარი შვილების გადამმალავი ომის ელემენტარული კანონების არამცოდნე, მტერთან წინასწაგარიგებული და კორუმპირებული მარშლები და გენერლები სარდლობდნენ.

სამშობლოს დაცვის ძვალრბილში გამჯდარი ნიჭის და მტრისადმი შეუპოვრობის გარდა ქართული ფენომენი რაინდობას და მიმტევებლობასაც გულისხმობს, მსოფლიოში ცნობილია ჩვენი უკიდეგანო სიკეთე და ტოლერანტობა. „ოდეს მტერსა მოერიო, ნუღარ მოჰკლავ, დაიყოვნე!“ რვაასი წელია მოგვძახის რუსთაველი და განა „ვეფხისა და მოყმის ბალადა“ ან ვაჟას „სტუმარ-მასპინძელი“ მტრის დანდობის, შეწყალების უკვდავი შეგონებით არ არის გაჟღენთილი?

ქართველის ხასიათში არ არის სისასტიკე და ველური შეუბრალებლობა. ჩვენი ომების ისტორიაში ვერ ნახავთ მაგალითს, ქართველს მტრის ჩვილი აკვანში ჩაეკლას, ან ტყვის მაჯა გადაეხსნას და სისხლი დაელიოს, ან მის წინააღმდეგ მებრძოლი ბიჭების თავებით ფეხბურთი ეთამაშოს, როგორც ეს აფსუა ნაძირალებმა გააკეთეს. წაქცეულს არ დავკრავდით და ღირსეულ მტერს მარჯვენას არ მოვჭრიდით, თუმცა იმის მაგალითიც არაერთი გვქონდა, შენდობილმა მტერმა რომ გვიმუხთლა და ზურგში ხანჯალი ჩაგვცა. სისასტიკე ულმობელმა ისტორიამაც ვერ აქცია ქართული ხასიათის ნიშნად.

ტოლერანტობა ვახსენეთ და აქვე უნდა გავუსვათ ხაზი ქართულ ფენომენად ქცეულ ჩვენს ათასწლოვან დიპლომატიას. დიაღაც, რომ უნიკალურია ამ მხრივ ქართველ მეფეთა გამოცდილება. მე-

ზობელ ქვეყნებთან ურთიერთობის, მრავალეროვანი სახელმწიფოს შეუმცდარად მართვის დიდებული სკოლა შექმნეს ბაგრატიონებმა. კაცმა რომ თქვას, დავით აღმაშენებლის, თამარისა და ბაგრატ მესამის ხელმწიფურ ხელოვნებას მსოფლიოს დიპლომატიურ სკოლებში უნდა ასწავლიდნენ.

რა სასაცილოდ გამოიყურება დღეს ქართული დიპლომატიის სასახელო ტრადიციებთან შედარებით ქართველი „მსოფლიო პოლიტიკოსების" უდღეური „მოღვაწეობა", ჯერ იყო და ოთხმოცდაათიანი წლების დასაწყისში, დამოუკიდებლობის ნიავმა რომ დაგვქროლა, გაყოყოჩდნენ და ერთდროულად გამოუყვეს ენა, პოლიტიკური ბრანწი უჩვენეს ვერაგ რუსეთსაც, ტურა-მელა ჩრდილოეთ კავკასიელ მეზობლებსაც და ამერიკასაც. მერე, ე.წ. სახელმწიფო საბჭოს გადაწყვეტილებით, საბედისწერო ომი გამართეს, ახლა ყოვლად გაურკვეველ, სუმბურულ პოლიტიკას ადგანან. ხან მოთმინების ფიალა აეესებათ და რუსეთს ბრალს სდებენ, შუამავლად არ ვარგიხარო (განა თვითვე არ მოიწვიეს რუსეთი? თვითვე არ შეიყვანეს ერთპიროვნული გადაწყვეტილებით საქართველო სნგ-ში?), მეორე დღეს თავიანთი „გაბედულებისა" თვითონვე შეეშინდებათ და თავზე ნაცარს იყრიან-ყველა პრობლემის გასაღები მოსკოვში დევსო. დავით აღმაშენებელმა კი შესანიშნავად უწყოდა ისტორიული მომენტის შერჩევის ხელოვნება. იცოდა, სადაც სიტყვა ვერ ჭრიდა, ხმალს უნდა გაეჭრა, მან სწორედ მაშინ დაჭრა მტერს და გააგდებინა თბილისი, როცა იმპერია დაუძლურებული იყო. ჩვენ კი პირველნი მოვეყვით რუსეთის იმპერიის ნანგრევებში. ნუთუ დავით აღმაშენებლისეული სიბრძნე მეზობლებთან ურთიერთობისა არაფერში უნდა გამოდგომოდათ ჩვენს უწიგნურ, არაპროფესიონალ პოლიტიკოსებს?

ქართული ფენომენი ჩვენს ისეთ ზნე-ჩვეულებებშიც და ტრადიციებშიც აშკარად ჩანს, როგორიცაა სტუმარ-მასპინძლობა, მეგობრობა და ძმადნაფიცობა, ან ქალისადმი მოწიწება და რაინდული პატივისცემა.

სტუმარი ღვთისაგან, გაიგონებთ საქართველოში და დღესაც, უკიდურესი ეკონომიური სიდუხჭირის ვითარებაში, ქართველი უკანასკნელ პერანგს გაჰყიდის, რათა სტუმარს ღირსეულად დაუხვდეს. განა შემთხვევით დაიბადა ხალხური ლექსი:

ჩვენი გოგიტა-ქართველი
ახირებული კაცია,
შიმშილით კუჭი უხმება,
სტუმარს დაუკლა ეაცია.

ძმად გაფიცვის, ძუძუმტეობის, ფიც-ვერცხლის ჭამის, მორდუობის, სისხლით განდობის, ძუძუზე კბილის დაჭერით დაძმობილების უძველესი ტრადიციები ჯერ კიდევ ქრისტიანობამდე აკავშირებდა, ანათესავებდა ადამიანებს ჩვენში და ურთიერთგატანის, ურთიერთისთვის თავდადების გრძნობით მსჭვალავდა.

დედაკაცისადმი, როგორც სიცოცხლის საწყისისადმი, დედისა და ქალისადმი ქართველი კაცის რაინდული დამოკიდებულება ცალკე შესწავლის ღირსია. საქართველო ხომ ის ქვეყანაა, სადაც მარჩენალ მიწასაც დედამიწას ეძახიან და არასოდეს არ ილახებოდა ქალის უფლებები. ჩვენში ქალთა ემანსიპაციაზე ლაპარაკიც კი სასაცილო იყო ყოველთვის თუნდაც იმიტომ, რომ შუა საუკუნეების მსოფლიოში ერთერთმა პირველებმა გავამეფეთ ქალი(თამარი) და მამაკაცის გვერდით ქალის შესაძლებლობათა განვითარების სწორედ ჩვენეული მეთოდის წყალობაა, რომ მსოფლიოში დღეს ქართველი ქალის ფენომენი არსებობს და ქართველი მანდილოსნები აიძულებენ მსოფლიოს, ამ ფენომენს (თუნდაც ჭადრაკში გამოვლენილს) ანგარიში გაუწიონ.

ქართული ფენომენი მჟღავნდება აგრეთვე ქართველი კაცის საოცრად პოეტურ და რომანტიულ ბუნებაში, ხელოვნებისადმი უდიდეს სიყვარულში, ჩვენ მომღერალი და მოლექსე ერი ვართ. საქართველოში კაზმული სიტყვა, ლექსთა თქმა, შაირობა, კაფიობა საუკუნეთა განმავლობაში ეროვნული ტრადიციის დონეზე იყო და სწორედ ამის წყალობაა, რომ თავი გამოვიჩინეთ „ერის დიდებისა და ღირსების გამომხატველ“ (ილია) ამ სფეროში სწორუპოვარი ქართული ფოლკლორით და იგავმიუწვდომელი კლასიკური მწერლობით, მარტო იმის აღნიშვნა კმარა, რომ მეხუთე საუკუნიდან რომანებს ვწერდით, ხოლო მეთორმეტე და მეოცე საუკუნეებში მსოფლიოს მივეცით თავისი დროის ორი უდიდესი პოეტი-მოაზროვნე: შოთა რუსთაველი და გალაკტიონ ტაბიძე. ჩვენი ბიბლია, ქართველთა ეროვნული პასპორტი, სწორედ რუსთაველის „ვეფხისტყაოსანი“ გახლავთ.

ახლა ხელოვნების სხვა დარგებს ჩავხედოთ. განა ქართული ფენომენის კამკამა ფაქტი არ გახლავთ ქართული მუსიკა? მსოფლიოს ხალხთა დიდ ნაწილს ხალხური სიმღერა საერთოდ არ გააჩნია, საქართველოში კი ბაგეს გახსნი თუ არა, ერთბაშად მოწყდება სმენას ათასამდე უბრწყინვალესი ხალხური სიმღერა. დავუმატოთ ამას გენიალური ქართული ხუროთმოძღვრება. როცა რუსეთის იმპერიაში შევდიოდით, ტურისტულ ბუკლეტებში შავით თეთრზე

ეწერა-მთელი საბჭოთა კავშირის ტერიტორიაზე 36 ათასი მატერიალური კულტურის ძეგლია და აქედან 28 ათასი საქართველოს ტერიტორიაზეაო. მსოფლიო ხუროთმოძღვრების ძვირფას ძეგლებად ნათობენ საქართველოში გელათი, სვეტიცხოველი, გრემი, ალავერდი, ნიკორწმინდა, კვეტარა, ვარძია, უფლისციხე, გარეჯი... განა ქართველ ფენომენზე სერიოზული საუბრის საბაბს არ იძლევა ცეცხლოვანი ქართული ცეკვა, ქართული ფერწერა, თვითმყოფადი ქართული თეატრი, საოპერო თუ კინოზელოვნება?

„ქართულს ქართველისდარად-სრულყოფილად ვერავინ იცეკვებს, რასსა არ ეყოფა", წერდა გრიგოლ რობაქიძე და ეროვნულ ამბიციურობაში ან ურაპტრიოტობაში ნურვინ ჩაუთვლის გრიგოლ რობაქიძეს იმ გარემოებას, რომ ამ ჭეშმარიტმა ესთეტმა და ფილოსოფოსმა მთელი თავისი სიცოცხლე ქართული გენის განსაკუთრებულობის, ქართული ფენომენის სიდიადის დამტკიცებას შეალია.

ქართული ფენომენი მჟღავნდება ჩვენს უძველეს, რაფინირებულ ენამეტყველებაში.

ქართული ენა მსოფლიოს უმდიდრეს ენათა რიგს მიეკუთვნება, ჩვენს განმარტებით ლექსიკონში ას თორმეტიათასამდე სიტყვაა შეტანილი, მაშინ, როცა მსოფლიოში არსებობენ ხალხები, რომელთა სიტყვების რაოდენობა ექვსასს არ შორდება. არც მოქნილობით და ტკბილხმოვანებით დაუდებს ტოლს ქართული ენა მსოფლიოს სხვა ენებს. ბევრი ქართული სიტყვა თვით მოვლენის ფონეტიკურ-მუსიკალური ხატია. (მაგ. „ბერგვინვა", „ჩურჩული", „ბრძანება"...), რაც ენის უძველესობასა და პირველყოფილებაზე მიუთითებს. ქართული ენა ქართველ კაცთან ერთად დაიბადა და მის მიერ იხვეწებოდა ათასეული წლების განმავლობაში. მარტო ის რად ღირს, რომ სიტყვა „გულთან" დაკავშირებით სამასამდე იდიომი გვაქვს ქართულში და ჩვენს ენას გვირგვინად ადგას მსოფლიოს თოთხმეტი ანბანიდან ერთერთი ულამაზესი, გრაფიკულად უაღრესად სრულყოფილი ქართული ანბანი.

არ შეიძლება გვერდი ავუაროთ ქართული ფენომენის კიდევ ორ გამოხატულებას, რბილ, კაცთმოყვარე ქართულ იუმორს და ქართული სუფრის ტრადიციას, ანუ თამადობის ინსტიტუტს.

იუმორის გრძნობა ერის ინტელექტუალური დონის მაჩვენებელია და ქართული ხალხური იუმორი თუ ჩვენი მწერლობის არაერთი ბრწყინვალე ძეგლი (მარტო სულხან - საბა ორბელიანი და დავით კლდიაშვილი რად ღირს) გახლავთ იმის უტყუარი დასტური, რომ ქართველ კაცს იუმორი უმძიმეს წუთებში არ ტოვებდა და იქნებ

იუმორის თვისებაც იყო ის ძალა, ჩვენს ხალხს საუკუნეთა ავ დგანდგარში რომ გააძლებინა.

სამაგალითოა ქართული სუფრის წეს-რიტუალიც. თამადობა სუფთა ქართული ფენომენია და დედამიწაზე ტრადიციულად მხოლოდ ქართულ სუფრას ახასიათებს.

მხედველობაში ნუ მივიღებთ გაჭიანურებული სუფრის ზოგიერთ გაუკუღმართებულ ნიშანს და შევხედოთ ქართულ სუფრას, როგორც გონივრული სჯა-ბაასის, ურთიერთობის გარკვევის, ჭეშმარიტი ლხინის, სიმღერა-ცეკვის, მოსწრებული სიტყვა-თქმების, ურთიერთდაახლოვების და დამეგობრების ასპარეზს. ღვინის კლასიკურ სამშობლოში - საქართველოში, ამ ღვთიური სითხის მოხმარებაც ზომიერად და ლაზათიანად იცოდნენ. ქართველი კაცი მთვრალ-გამობრუებუული იშვიათად დგებოდა სუფრიდან. გამოცდილი თამადა სუფრაზე ურთიერთნდობის, ურთიერთგაგების სასიამოვნო ატმოსფეროს ჰქმნის,. ყველას თავისას მიაგებს: ადღეგრძელებს სუფრის წევრებს და გარდა იმისა, რომ დაახასიათებს თვითეულ მათგანს-სამომავლოდაც დალოცავს და სიკეთეს, მიზნის შესრულებას უსურვებს. სუფრა'ზე საუბრობენ სამშობლოს ბედზე, იხსენებენ მშობლებს, ადღეგრძელებენ დედმამიშვილებს და მეგობრებს. არც გარდასულნი ავიწყდებათ. ასე რომ, ქართული სუფრა უბრალოდ ტრაპეზი, პურობა კი არ არის, არამედ - მთელი აკადემიაა და სუფრის წევრები ერთმანეთს კარგად გაცნობილ-დაახლოვებულნი, ხშირად ერთი ფიქრით, ერთი მი'ზნით გამსჭვალულნი შორდებიან და ჩვენისთანა მცირერიცხოვანი ერისთვის ეს ცოტას როდი ნიშნავს.

ქართულ ფენომენზე შეტევა გრძელდება.

მტერმა ერის მნიშვნელოვან ნაწილს ეროვნული ატრიბუტებისადმი გრძნობა მოუსპო.

მისხალ-მისხალ დაგეგმილი ოპერაციებით ქვეყანა კლდეზე გადაჩეხეს და მერე მაშველ ბაგირთა გადაგდების ილუ'ზიით, მოჩვენებითი სტაბილიზაციით დაარწმუნეს ჩვენი თანამემამულენი, რომ პროვინციული ფაში'ზმია ეროვნული ფენომენის გაძლიერებისთვის, ერის თვითმყობადობისთვის, დამოუკიდებლობისა და თავისუფლებისთვის ბრძოლა.

ყბად აიღეს, დასცინეს ეროვნულ-განმათავისუფლებელ მოძრაობას და მისი ბელადები ფიზიკურად გაანადგურეს.

გაუთავებელი მასობრივი ზეიმებით, კაფე-ბარების და სამეჯლისო შოუდარბაზების ქსელით, აგრეთვე ნარკობი'ზნესის ფარუ-

ლი წახალისებით მიაღწიეს, ახალგაზრდების დიდი ნაწილი ეროვნული საფიქრალისთვის მოეცილებინათ და განზე გაეყვანათ. შექმნეს პოლიტიკისადმი (ე.ი. სამშობლოს ბედისადმი) ინდიფერენტულად განწყობილი ახალგაზრდა თაობა.

გართობის ნირვანაში მოტყუებით შეცურებული ახალგაზრდები ადრე თუ გვიან გონს მოეგებიან, მაგრამ უკვე გვიან იქნება.

ქართველს პასპორტში ეროვნულობის აღმნიშვნელი გრაფა წაუშალეს, ქართულ მიწაზე უცხოენოვან სასწავლებლებს და კოლეჯებს ხსნიან. ეკონომიური სიდუხჭირის ბადეში ჰხვევენ ადამიანებს და აიძულებენ სამშობლოს დატოვებას.

ლამის მილიონამდე მცხოვრები გაიქცა ოთხმილიონიანი საქართველოდან. ბევრი მათგანი ჰოლანდიის ნარკომანთა საკონცენტრაციო ბანაკში ათენ-აღამებს, ბევრნი მეძავობის და დღიური ლუკმისთვის ათასგვარი დამამცირებელი საქმიანობისთვის გასწირეს. ემიგრირებული ახალგაზრდობის ერთი ნაწილი ალფონსობით ირჩენს თავს, ზოგი, თურმე, ჰომოსექსუალისტთა კლუბებშიც ზის და კლიენტს ელოდება.

საქართველოში კი, გამესამედებულ, დახოქებულ, მშიერი ლტოლვილებით სავსე საქართველოში, დღედაღამ ზეიმ-კონცერტებს მართავენ, რათა სანახაობის დაფდაფებით ამოავსონ ადამიანის სული.

საქართველო მაშინ დაიწყებს კვდომას, როცა ეროვნულ ფენომენს მოუშლიან.

ამიტომაც, ახლა, როგორც არასოდეს, ჩვენი ვალია, ერის გაღვიძების ზარები ვრეკოთ მკლავების დაწყვეტამდე.

ზიზღი უნდა გამოვუცხადოთ ქართველთა განსაკუთრებულობის ირონიით შემყურე და ქართველთა უეჭველ ღირსებებზე მოქირქილე ყველა დილეტანტს და ქვეგამხედვარე „მოყვარეს“.

პატიოსანმა ინტელიგენტმა (ასეთები ჯერ კიდევ დარჩნენ) ყოველის ღონისძიებით უნდა ეცადოს, ქართველ კაცს თავისი ისტორიული მისია მოაგონოს, მის ღირსება-ნაკლოვანებებზე სწორი წარმოდგენა შეუქმნას და ამით „სიძნელე გზისა გაუადვილოს.“

გამოფხიზლდით, ქართველნო!

მამულიშვილნო!

სადაცაა ჩამთავრდება ოცდამეეროე საუკუნის პირველი წელი, კიდევ ერთი უბედური წელი ჩვენს უახლეს ისტორიაში.

საქართველოს დაშლა, დაჩოქება, გადაგვარება გრძელდება.

სწორედ ამ წელს ერთხელ კიდევ აბუჩად აგვიგდო გაეროიანებული ერების ორგანიზაციამ აფხაზეთის პრობლემაზე მიღებული უკბილო, არაფრისმთქმელი, მკვდრადშობილი რეზოლუციით.

ძველებური ცინიზმითა და ულმობლობით გეეპყრობა რუსეთი.

ჩვენი მიწა-წყლის ზოგჯერ დამიზნებითი, ზოგჯერ შესაშინებელი დაბომბვების და ჩვენი „გულადი, უშიშარი" მოსახლეობის პანიკა-ფეთებისადმი არაჩვეულებრივი მიდრეკილების შედეგად, თითქმის დაიცალა ქართველებისაგან კოდორისა და პანკისის ხეობები, ჯავახეთი და მთათუშეთი.

ილუზიები იმის შესახებ, რომ „კეთილი ძია" მოგვხედავს, დღითიდღე ფერმკრთალდება და ქრება.

ლამის უნათესავო ერი ვართ და ჩვენთვის რომ თავს არავინ გამოიდებს ამ დუნიაზე, კარგად ეხედავთ.

ყველამ კარგად დაინახეთ, რა თითისქნევით ელაპარაკებოდა რუსეთის პრეზიდენტი საქართველოს პრეზიდენტს და, რაკი ძალა აღმართსა ხნავს, ჩვენი პრეზიდენტი დასჯილი მოწაფესავით სდუმდა, რომ „ურუსთა" მეტი რისხვა არ გამოეწვია.

როგორც ჩანს, დაუცველობა და უსახსრობა ამ საუკუნეშიც ჩვენი ბედისწერაა და ჩვენ თვითონვე მაინც მივხედოთ ჩვენს თავს, გავიხსენოთ ჩვენთა წინაპართა მაგალითი, როგორ გაძელქვდებოდნენ ხოლმე და რა თავგანწირვით იცავდნენ ქართული მიწის თითოეულ ნაკვეთს.

რა დაგვემართა, ისე როგორ დავდედლდით, რომ თვითმფრინავის ყოველ გადაფრენაზე და ყოველ საპროვოკაციო დაბომბვაზე მამაპაპეულ სამკვიდროს ვტოვებთ და გამოვრბივართ.

მტერსაც ეს უნდა. უცერემონიოდ შევა და თქვენს სახლ-კარს დაიკავებს.

გამოფხიზლდით, ქართველნო!

ვისგან ვათავისუფლებთ აფხაზეთს?

ამასწინათ მიჩვენეს 1998 წელს მოსკოვში დაბეჭდილი საქართველოს რუკა.

დავხედე თუ არა, სიბრაზისაგან სული შემიგუბდა და რომ არ წავქცეულიყავ, სკამის სასურგეს დაეყრდენი.

სადღაა ვეფხვივით გაწოლილი საქართველო, ამ საუკუნეში მცხოვრებთ რომ თვალი გექონდა მიჩვეული.

თავმოჭრილი (ფიზიკური და მორალური გაგებით) და ქედამოცლილი ვეფხვის მსგავსია ახლანდელი საქართველოს რუკა.

დიახ, უკვე გვიხედნიან ყურსა და თვალს ჩვენი ჩრდილოელი „ძმები", შეეჩვიეთ, ქართველებო, თქვენი ქვეყანა სულ ეს არის. ორმოცდაშვიდი ათასი კვადრატული კილომეტრი, ნაცვლად სამოცდაშვიდისა (ლაპარაკია ათი წლის წინანდელ ტერიტორიაზე), დაეტიეთ თქვენს კანში, თორემ, თუ ჭკუით არ იქნებით, დარჩენილსაც შეგაკრეჭთ და დაგტოვებთ შორაპანსა და თბილისს შორისო.

რა ექნათ, რა ვიღონოთ?

ექვსი წელი მიიწურა, რაც შორიდან ვუყურებთ ჩვენს ესო-გარემოს და ჩვენი გადამწვარი სახლ-კარის სანახავად ჩვენს მიწაზე ვერ შეგვიღწევია.

ექვსი წელი საკმაოზე მეტი დროა დასაფიქრებლად, მტერ-მოყვარის გასასიგრძეგანებლად, საგულისხმოდ იმისა, თუ სად დაეუშვით შეცდომა და რა უნდა ვაკეთოთ წართმეულის დასაბრუნებლად.

მოლაპარაკება-მოთათბირებით და გაერო-ევროპარლამენტის მკვდრადშობილი რეზოლუციებით რომ აფხაზეთს ვერ დავიბრუნებთ, ეს აშკარაა.

სისულელეა, თუ შეეძელით და მსოფლიო აფსუათაგან ქართველი ერის გენოციდში დაეარწმუნეთ, მერე თავი ქუდში გვაქვსო, ჩვენი გულუბრყვილო პოლიტიკოსები რომ გვარწმუნებენ.

რა ჩონჩხები და დოკუმენტ-სურათებიც უნდა დაულაგო მაგიდაზე, დასავლეთს გულს ვერ აუჩუყებ.

საქართველო ორ დიდ აქლემს შორის გაჭყლეტილი კოზაკია.

ჩვენ ლამის უპატრონო (კინაღამ „უმეგობრო" წამომცდა, რადგანაც ჩვენს მიერ გამოგონილი „საქართველოს მეგობრები" დიდად ვერაფერს გვშველიან) ხალხი ვართ დედამიწის სურგზე.

ღარიბი ნათესაივით გვიღიმიან „მეგობარი" ზესახელმწიფოები და მათს ნახევრადთანაგრძნობაში იკითხება; ძალიან გვიყვარხართ,

მაგრამ თქვენი გულისთვის თეთრ დათვს ვერ გავანაწყენებთო.

ჩვენს ხელისუფლებას კი მხოლოდ დრო გაჰყავს და ეშმაკი მწყემსივით გვაიმედებს-ცოტაც მოითმინე, გასაფხულსე იონჯა ამოვაო.

ამასობაში დრო გადის.

აფხაზეთიდან ხელატატებით გამოყვანილი ძუძუთა ბავშვები სკოლაში წავიდნენ, ათი წლის ყრმანი მოწიფულნი გახლავან, ჩვენ, ასაკოვანნი, ექვსი წლით დავბერდით.

ცრემლიანი მოლოდინის ექვსი წელი ცოტა არ არის. ეს ტანჯვის, გოლგოთის ექვსი წელიწადია.

აჰა, ჩვენი კომპასიანი თუ უკომპასო კვეთების მეშვიდე წელს შეიქმნა „აფხაზეთის გათავისუფლების პარტია“.

ვისგან ვათავისუფლებთ აფხაზეთს?

ნუ შეკრთებიან მშვიდობიანი, მშრომელი, სტუმართმოყვარე აფხაზნი. ჩვენ აფხაზეთს აფხაზებისგან არ ვათავისუფლებთ.

არც იმის გარჩევას ვაპირებთ, ვინ არის ჭეშმარიტი აფსუა და ვინ - გვარგადაკეთებული, მაგრამ თავისი ნებით გააფსუებული ქართველი.

ჩვენ ნამდვილ მტრებს თქვენს ზურგს უკან ვხედავთ იმ ბოროტი ძალის სახით, იგავის კურდღელი რომ მგელს დააჭიდა; მიდი, ნუ გეშინია, მე აქა ვარო.

ჩვენი პარტია რუსი დამპყრობლისაგან აფხაზეთის გათავისუფლების პარტიაა.

ამ მოძრაობამ აფხაზეთის შემომტკიცების მრავალ გზათაგან ყველაზე ოპტიმალური, ყველაზე სწორი, ჭეშმარიტად ბრძნული გზა უნდა იპოვოს და ამ გზისკენ მიმართოს ილაჯგაწყვეტილი საქართველოს სულისკვეთება.

„ილაჯგაწყვეტილი“ მეთქი, წამომცდა.

ჯერ, როგორც ჩანს, ილაჯი ბოლომდე არ გაგვწყვეტია, მოთმინების ფიალა პირთამდე არ ავსებულა. ჯერ ისე არ გავმწარებულვართ, ქართველნო, რომ სიკვდილ-სიცოცხლის ზღვარი სუნთქვაშეკრულ-მახვილჩაბღუჯულმა ლაშქარმა ძლევის ყიჟინით გადავლახოთ.

აი, მაშინ კი, მაშინ დიდგორის გმირთა აჩრდილნი დადგებიან ჩვენს გვერდით და უკან დასახევ გზას საკუთარი ძვლებით ჩაგვიხერგავენ.

მიმართვა

ბატონებო!

1999 წლის 14 იანვრიდან საქართველოში მოქმედებს პარლამენტის მიერ მიღებული კანონი, რომლის ძალითაც პირადობის დამადასტურებელი ყველა საბუთიდან ამოღებულია ეროვნების აღმნიშვნელი გრაფა.

ქართული ეროვნული სახელმწიფოს გაქრობა სამი თვეა დაკანონდა.

ეროვნული თვითლიკვიდაციის ტრაგიკული პროცესი გრძელდება.

ჩვენი ერის არსებობის ამ საბედისწერო მოსახვევზე მამულიშვილთა მიერ დარისხებული ზარებისათვის ხელისუფლების სასმენელი დახშული აღმოჩნდა.

პარლამენტის ხელმძღვანელობა დუმილით შეხვდა საქართველოს მცხოვრებთა აბსოლუტური უმრავლესობის სურვილს ეროვნების აღდგენის თაობაზე. არაფრად ჩააგდო ქართველ მწერალთა, მეცნიერთა, სტუდენტთა კოლექტიური განცხადებანი, მთელ ქვეყანაში ჩატარებული კრებების რეზოლუციები და მოწოდებანი.

სამწუხაროდ, არც პრეზიდენტს ეყო სიმტკიცე და ერთპირობა. აღმოჩნდა რა პარლამენტის ზოგი ეგზალტირებული წევრის ზეწოლის ქვეშ, მან არ შეასრულა დანაპირები ერის წინაშე და ვეტო არ დაადო ამ სამარცხვინო კანონს; პარლამენტს საკითხის განხილვა გაურკვეველი დროით გადაადებინა, რითაც მწვანე გზა მისცა მის მიერ შეცდომით ხელმოწერილი კანონის მოქმედებას. ვურჩევ პრეზიდენტს, დაუყოვნებლად გადადგას ქვეყნის ხელმძღვანელის ავტორიტეტისათვის აუცილებელი ნაბიჯი- გამოიყენოს ვეტოს უფლება.

საქართველოში უკვე იბადებიან უეროვნებო ბავშვები და ერის გაქრობის პროცესი დაწყებულია.

გაუგონარი ამბავი ხდება. ღღითიდღე ვკარგავთ ქართველები საქართველოში ძირითადი, ავტოქტონური ერის იურიდიულ და მორალურ უფლებას და ამას მშვიდად უმსერს „ეროვნული ხელისუფლება“.

საჯაროდ ვადასტურებ რა ჩემს უღრმეს პატივისცემას საქართველოში მცხოვრები ყველა ერის მიმართ, ვაცხადებ, რომ მომხრე ვარ პირადობის დამადასტურებელი საბუთების ეროვნული მოდელისა (ფრანგული, გერმანული...) და კატეგორიული წინააღმდეგი ვარ იმ შუალედური, ულტრაკოსმოპოლიტური, დედლური მოდელისა, რომელსაც პარლამენტი გვთავაზობს ეროვნულობის

აღნიშვნის უარყოფის სახით.

ან გადავიდეთ მთლიანად ევროპულ მოდელზე, ან დარჩეს ქართველი ქართველად, სომეხი-სომხად, აზერბაიჯანელი-აზერბაიჯანელად, მესამე გზა დამღუპველია.

ამ მსაკვრულ-თითლიბაზური მოდელით ჩვენ ჩვენი ხელით ვიჭრით ეროვნულ ფესვებს და გადაჯიშების უფსკრულისაკენ მივექანებით.

ეროვნულ ძალებს უკანასკნელ ხანს გააფთრებით დაუპირისპირდნენ ისტორიის სანეხვეზე კარგა ხნის წინათ მოსროლილი ნერვებსუსტი და გონებაჩლუნგი მოქალაქენი.

ატარებენ შეშლილთა ყრილობებს, გაჰყვირიან არარსებულ ფაშიზმზე, ილია ჭავჭავაძეს და ვაჟა-ფშაველას ყაელგასულ პატრიოტებად აცხადებენ, საეჭვოდ ენაგასივებულნი პირში ენას იმდენად მაინც ატრიალებენ, რომ საკუთარი მშობელი ლანძღონ, ხოლო საეჭვო ფსიქიკისა და რეპუტაციის მქონე კდემაგაცლილი ბელადი-ქალბატონები ქალთა ტერორისტული რაზმეულების შექმნას ესწრაფვიან და უდანაშაულო მსმენელს, საკუთარი ბიოგრაფიით არგუმენტირებული, ასეთი სექსუალური აფორიზმით აპურებენ: „სამშობლო მამაკაცი არ არის, რომ წამდაუწუმ იცვალო.“

ვაი, ჩვენს მოსწრებას!

უბედურება ის გახლავთ, რომ ერის გადარჩენის სურვილს ეს ჯოჯოხეთის მოციქულნი თავის გამოჩენის და ქულების დაგროვების მცდელობად ჩაგითვლიან, შენს ცრემლიან-ტკივილიან ღაღადისს აბუჩად იგდებენ, ტალახს გესვრიან და ყოველის ღონისძიებით ცდილობენ, წონასწორობა დაგაკარგვინონ, თავიანთ დონეზე დაგიყვანონ.

სისინებენ, ქირქილებენ, იწყევლებიან, იკბინებიან, პირმრუშობენ და უნიჭოდ ანგლობენ.

უტიფრობას საზღვარი არა აქვს, სატანური დაყდაყის ცემით და გამცემლური ყეფით ლამის გადაფარონ ერის ჭეშმარიტი ხმა.

ვხედავ, ბევრი თქვენთაგანი სასოწარკვეთამ შეიპყრო; მაინც არაფერი გამოვაო და გაეუჩდა, განზე გადგა.

ზოგი ფიქრობს; შვიდი თვე დარჩათ, არჩევნებამდე როგორმე გაძლებთ, მერე კუდით ქვას ვასროლინებთ ამ პარლამენტს და ახლი პარლამენტი გაასწორებს ძველის შემზარაე შეცდომებსო.

არ დაიჯეროთ, „მსგავსი ყველაი მსგავსსა შობს“.

ჩვენ თუ არ გამოვფხიზლდით, სამუდამოდ დავაგვიანებთ.

ახლა დუმილი დანაშაულია.

ნუ დავიღლებით, ნუ დავომობთ ჩვენს ეროვნულ მეობას, ჩვენს ქართველობას.

ნუ ხტუნავთ, ნუ ყვანცალებთ!

რა არ იღონეს დემოკრატიის დაუძინებელმა მტრებმა, ცენტრალიზებული, ერთპარტიული, ერთპიროვნული მართვის მომხრე ძალებმა, რომ ჩვენს მახსოვრობაში ერთადერთი, თითქმის გაუყალბებელი არჩევნებით მოსული საკრებულო არ შეეშვათ ქალაქის მერიაში და სხდომები არ გაემართა.

მსოფლიოში უპრეცენდენტო შემთხვევა მოხდა. ხუთი თვით დააგვიანებინეს ცენტრალურ საარჩევნო კომისიას საკრებულოს უფლებამოსილების ცნობა: ე.წ. ხუთი თვით გადადეს თბილისის დემოკრატიული, კოლექტიური მმართველობა.

ბოლოს სამართალმა პური ჭამა და დედაქალაქის ხმოსნები საქმეს შეუდგნენ.

პირველივე სხდომებზე სააკაშვილის საკრებულომ პრეზიდენტის მიერ ერთპიროვნულად დანიშნული თბილისის მთავრობა გადაყენა (ბუნებრივიც იყო), უფასო სასწრაფო დახმარების შემოღების და უკანონო მშენებლობათა შეჩერების საკითხი დააყენა.

დაასახელოს ვინმემ საქართველოში თუნდაც ერთი კაცი, რომელიც კატეგორიული წინააღმდეგია ქალაქის პრემიერ-ვიცეპრემიერთა შეცვლისა, უფასო სასწრაფო დახმარებისა და უკანონო მშენებლობათა შეჩერების.

მაშ, რატომ აგუგუნდა საკრებულოსთვის ალიკაპის ამოსადებად დედაქალაქის ის მშვენიერი მოედანი, არც ისე დიდი ხნის წინ რომ მსოფლიო პროლეტარიატის ბელადის ძეგლი ამშვენებდა?

რატომ დაირაზმნენ ასე ერთსულოვნად შემოქმედებითი ინტელიგენციის წარმომადგენლები და მწყობრი ნაბიჯით შეცვივდნენ (რისი უფლებაც არა და არ ჰქონდათ) საკრებულოს სხდომაზე?

საკრებულო დედაქალაქის პარლამენტია, ხოლო პარლამენტის სხდომაზე შეჭრის (ამას პოლიტიკურ-სექსუალურ ენაზე ზეწოლას ეძახიან) უფლება არავისა აქვს.

თუ ვინმეს უნდა გახარებოდა, დედაქალაქის მმართველობას ახალმა სიომ რომ დაჰქროლა, რომ გაჩნდა თუნდაც პაწაწკინტელა იმედი - ხელიდან გამოგლიჯონ მაფია-ოლიგარქებს გაწამებული თბილისის ელექტრონით და გაზით მომარაგება - მათ შორის პირველნი ერის ქომაგნი, ხალხის „გონება და სინდისი“ მუზის მსახურნი უნდა ყოფილიყვნენ.

სამწუხაროდ, ასე არ მოხდა. სირცხვილის სიწითლემ აგვიტანა, ტელევიზიით საკრებულოს დარბაზის შტურმი რომ ვიხი-

ლეთ. ცხარედ, პირაქაფებით იღაღადეს „ჭეშმარიტება“ ჩვენმა სახელოვანმა მწერალ-მეცნიერ-არტისტებმა. ისე ცხარედ, რომ ისეთმა გაწონასწორებულმა დეპუტატმაც კი, როგორიც ლეონ გაჩეჩილაძეა, ველარ მოითმინა და წამოიძახა: საათზე მეტია ლაპარაკობთ, თქვეკაი ხალხო, და ვერ გავიგე, რა გსურთ. თუნდაც ერთი საქმიანი წინადადება მაინც დაგეყენებინათ, რომ კენჭი გვეყარაო.

დაგვერწმუნეთ, ძვირფასო მკითხველებო, სახალხო - სახელოვნო დიპლომატიის ობერორდენოსან წარმომადგენლებს ვანო ზოდელავა ფეხებზე ეკიდათ.

ქეთი დოლიძის სახით კი კორუმპირებულმა ხელისუფლებამ ქართველ დედათა ის მატარებელი აამოძრავა, 1993 წელს აფხაზეთის დაკარგვის სავალალო დღეებს რომ უმწიკველო, თეთრი მანდილით დაჰფარფატებდა; თუმცა არც იქეთა მხარემ მიაპყრო ყური და არც აქეთამ, რაკიღა მთელმა საქართველომ კარგად იცოდა ამ თეატრალიზებული მატარებლის შინა არსი.

ერთმა „ხალხისთვის საყვარელმა“ ინტელიგენტმა ხომ პირდაპირ განაცხადა; აქ პრეზიდენტის სკამისთვის იბრძვიან და სისხლი დაიღვრებაო. სისხლი ერთხელ უკვე დაღვარეთ, ძვირფასო „ინტელიგენტებო“, შევარდნაძის მოსკოვიდან ჩამოსაყვანად და ახლა მეორედ გინდათ დაღვაროთ შევარდნაძის შესანარჩუნებლად?!

დამშვიდდით, ნუ ხტუნავთ, ნუ ყვანცალებთ! რომან გოცირიძე კი არ არის სისხლის დამღვრელი, არამედ თქვენი კოლეგა ბაკებიანი პოეტი, სამეგრელოს დასჯას რომ მოითხოვდა.

ქვეყანა არ დაქცეულა, უბრალოდ, თბილისში საკრებულოს სახით ახალი, დემოკრატიული მატარებელი ჩამოდგა..

რა ბანგი გასვეს...

„გატარდება ქმედითი ღონისძიებანი“, „შეიქმნა კომისია“, „საინტერესო ძვრები შეინიშნება“... ამ ფრაზებს ათი წელია სატყუარასავით სჩრის პირში მარიონეტული ხელისუფლება ქართველ ხალხს. ქმედითი ღონისძიებების, შექმნილი კომისიების და საინტერესო ძვრების ამაო იმედით დაპურებული საქართველო კი დღითიდღე, ლაფში ჩაფლული, ურემივით ჩვენს თვალწინ იძირება გამყიდველობისა და განუკითხაობის ჭაობში.

კონკრეტულ კითხვაზე-შესრულდება თუ არა პარლამენტის დადგენილება რუსის საოკუპაციო ჯარის საქართველოდან გაყვანის შესახებ? კურდღელივით დამფრთხალი ხელისუფლება

ათაზროვნად გვპასუხობს: -„გატარდება ქმედითი ღონისძიებანი“.

კონკრეტულ კითხვაზე-აღსდგება თუ არა საქართველოში გაუქმებული ეროვნება? მატყუარა ხელისუფლება ოცაზროვნად გვპასუხობს: - „აღსდგება, აპა რას იზამს“.

კონკრეტულ-კითხვაზე-გავიყვანთ თუ არა ქართველ მეცხოვნეებს კოდორის ხეობიდან და დავტოვებთ თუ არა იქ მცხოვრებთ ბედის ანაბარა? „ბრძენი, შეუმცდარი“ ხელისუფლება ასაზროვნად გვპასუხობს: „საინტერესო ძვრები შეინიშნება“.

ჩვენ? ამ მრავალნაცადი ტყუილით გულდაჯერებულნი, ჯიუტად პირმოკუმულნი, თავის კანტურით გაბეზრებულნი, ვწყვეტთ აქციას პანკისის ხეობასთან და შინ ვბრუნდებით. სამი თვით ზუგდიდის სიღრმეში(შტაბი!) გადაგვაქვს ენგურის ხიდთან გამართული აქცია, ფიქრს ვიწყებთ იმაზე, ნაჩქარევი ხომ არ იყო პარლამენტის დადგენილება დამპყრობელი რუსის საქართველოდან გასტუმრების შესახებ.

მიმოფრინავენ ფუნქციონერები, იქმნება კომისიები, მიიღება წყალწყალა რეზოლუციები... შიმშილმორეული პატიოსანი მშრომელი, გაუბედურებული ლტოლვილი კი ზის თავის ღარიბულ სამფეხაზე და იმედის თითს ლოკავს.

რა ბანგი გასვეს ასეთი, უბედურო საქართველოვ, რომ ვერ იქნა და ვერ იღვიძებ!

ხელს მაინც ნუ შეუშლით!

მამულიშვილნო!

ადამიანის უფლებათა დამცველ ერთერთ ფრიად სოლიდურ დაწესებულებაში გამართული „საიდუმლო სერობა“ მეორე დღეს სამარცხვინო ფაქტით დაგვირგვინდა.

გატაცების თუ დაპატიმრების მიზნით თავს დაესხნენ მოძღვარ ბასილ მკალავიშვილს.

განგება მამა ბასილის მხარეს აღმოჩნდა და თავდამსხმელებმა დავალება ამჯერად ვერ შეასრულეს. მრევლმა მომხვდურნი განაიარაღა და კარგახნის შემდეგ, პოლიციის მაღალჩინოსანთა შუამდგომლობის შედეგად გაათავისუფლა.

აფერუმ, თქვენს ვაჟკაცობას, სამართალგამრიგენო!

ქვეყანაში მოთარეშე ყაჩაღური ჯგუფებისა და აყვავებული კორუპციისთვის ვერ მოგიელიათ, მაგრამ მამაცნი აღმოჩნდით ერთი

პატიოსანი, მართლმადიდებლობისთვის თავდადებული მღვდლის წინააღმდეგ ბრძოლაში.

მერე და, იცით თუ არა თქვენ, რომ თუ ბასილ მკალავიშვილს და მის თანამებრძოლებს გაარერებთ, თითქმის აღარვინ დარჩება, წინ აღუდგეს მოზღვავებულ უბედურებას სხვადასხვა სექტების (პირველ რიგში, იეღოველების) სახით, ჭილყვავივით რომ შესევიან ჩვენს ქვეყანას და მალემრწმენთა მოსყიდვით ძირს უთხრიან ჩვენს რჯულს.

ეროვნული ცნობიერების საზოგადოება პროტესტს გამოთქვამს ბასილ მკალავიშვილის წინააღმდეგ მიმართული ყოველგვარი შანტაჟის წინააღმდეგ და აფრთხილებს ხელისუფლებას: თუ ხელს არ შეუწყობს, ხელი მაინც არ შეუშალოს მოძღვარს თავის კეთილშობილურ საქმეში.

ცრუდემოკრატიულ ინსტიტუტთა გალიფრებულ წარმომადგენლებს მამა ბასილი თვითონ მოუვლის — ჯვრისა და ხატის შეწევნით.

გონს მოვეგოთ!

საქართველოს ბედკრულ ისტორიაში ახალი ერა დაიწყო.

ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა ჩვენი თავდაცვისუნარიანობის გაძლიერების პირველი ქმედითი ნაბიჯები გადმოდგა და ამით მსოფლიოს განუცხადა, რომ საქართველოს არავის დააჩაგვრინებს.

უმწეო საქართველოსთვის ამაზე სასიხარულო რა უნდა იყოს.

როგორ დავუკარგავთ; საქართველოს პრეზიდენტმა მოვლენათა ცხელ კვალზე, როგორც იქნა, განაცხადა, რომ ამერიკის ამ კეთილშობილურ ნაბიჯს მიესალმება, ხოლო რუსეთს რაც შეეხება; „რუსეთს დღემდე საქართველოსთან დადებული არცერთი ხელშეკრულება არ შეუსრულებია“.

ზედმეტად ფრთხილმა და, ცოტა არ იყოს, მშიშარა პარლამენტმაც კი არწყენინების არტახები გაარღვია და პენტაგონის დახმარებას მოწონების, მხარდაჭერის დადგენილება შეაგება.

დამპყრობელი, იმპერიული, ამბიციური რუსეთი, შეიძლება ითქვას, გააცოფა ამერიკის ამ ანტიტერორისტულმა ღონისძიებამ.

მიხვდა რუსი, რომ თავისსავე დაგებულ ხაფანგში გაება.

ამასწინათ რუსეთის საგარეო საქმეთა მინისტრმა განაცხადა; ეჭვი მაქვს, ბენ ლადენი პანკისის ხეობაში იმალებაო.

ბავშვიც მიხვდება, რომ ამ განცხადებით რუსეთს, აქაოდა „მოძმე ქართველ ხალხს“ ბენ ლადენისგან გავათავისუფლებო, პანკისის ხეობაში სამშვიდობო ოპერაციის ჩატარება სურდა.

რას ნიშნავს რუსის „სამშვიდობო ოპერაცია“, ნათლად ეტყობა ათი წლის წინათ საიმედოდ „წართმეულ აფხაზეთს“ და სამაჩაბლოს.

მიუხვდა ამერიკა თეთრ დათვს მსაკვრულ მიზანს და თვითონ აიღო ტერორისტებისგან საქართველოს გაწმენდის ინიციატივა.

და მაშინ, როცა რუსეთმა იგრძნო კავკასიაში „იანკის“ დამკვიდრების საშიშროება, განგაში ატეხა.

როგორ გაბედაო საქართველომ, უჩვენოდ ამერიკელების მოწვევა. ძვირად დავუსვამთ ამ თავხედობას. ნუთუ არ ფიქრობს საქართველოს ხელისუფლება, რომ ამით საქართველოს დაშლა-დანგრევას უწყობს ხელსო. გქონდეთ ამერიკელების მიერ „გაწმენდილი“ პანკისი, მაგრამ ამ ამერიკული სიმპათიებით თქვენ სამუდამოდ კარგავთ აფხაზეთს, სამაჩაბლოს, ჯავახეთს, აჭარას და სამეგრელოსაცო...

რას არ ათქმევინებს თურმე „პოლიტიკოსს“ სიბეცე და ბოროტება.

ბოლო დღეების რუსული ისტერია, არც მეტი, არც ნაკლები, მხოლოდ იმას ნიშნავს, რომ პუტინის სახელმწიფოს ჩვენ კელავ მის ყურმოჭრილ მონად, ვასალად, გავლენის სფეროდ მივაჩნიავართ.

დამპერობლის ფსიქოლოგია ყველგან ერთნაირია, მაგრამ ჩვენ იმ ქართველისა გაგვკვირვებია, ფერდაკარგული რომ ჩიფჩიფებს; ურუსოდ დავიღუპებით, ურუსოდ საქართველოში ბალახი აღარ ამოვა, რუსია ჩვენი ერთადერთი პატრონი და ნიადაგ რუსის კალთაში უნდა გვედოს თავიო. ერთმა ჩინოვნიკმა ისიც კი განაცხადა; პანკისში სრული სიმშვიდეა, კრიმინალები და ტერორისტები იქ არ არიან და არავითარი ოპერაციის ჩატარება საჭირო არ არისო.

და ეს მაშინ, როცა პანკისის ხეობას კარგახანია ველარ აკონტროლებენ ჩვენი ძალოვნები, ფულის გადაუხდელად ვერცერთ მძევალს ვერ გავათავისუფლებთ, შეირბენს პანკისში ჩვენი ოპერჯგუფი, მიიხედ-მოიხედავს და, ე მანდ რამე ხიფათს არ გადავეყაროო, ღამის გაუთევლად უკანვე გამოიქცევა... ეს მაშინ, როცა თავგასული ბანდიტები პანკისის ხეობაში მშენებარე ელექტროსადგურს წამდაუწუმ აფეთქებენ და ფერხორციანი (განსხვავებით აფხაზეთიდან და სამაჩაბლოდან დევნილებისგან, რომელთაც შიმშილისგან ადამიანის ფერი აღარ ადევთ) ჩეჩენი ლტოლვილები პრინციპულად აცხადებენ, ჩვენ საქართველოდან ფეხსაც არ მოვიცვლითო.

რუსეთუმე ქართველთა გულისამრევ წუწუნს ამ ბოლო დროს დასასრული არ უჩანს, მაგრამ ამ უამურ ხმებს იმათი ბანიც შეერევა ხოლმე, ვინც თავისი ორიენტაციით თითქოსდა დასავლეთისკენ იხრება, მაგრამ ყოველივე ქართულისადმი აუხსნელ ზიზღს ამჟღავნებს:

- ქართველი ერი არშემდგარი ერია. ქართული ენა საყველპურო ენაა. რა დროს ეროვნულ ცნობიერებასეა საუბარი, როცა არცერთი „გამოჩენილი ქართველი" ფაქტიურად ქართული წარმოშობისა არ გახლავთ!... ყრანტალებენ ისინი.

ჩვენს გაზეთში ამასწინათ სულმნათი აკაკის დაუბეჭდავი ლექსი, „გარეწარი", გამოვაქვეყნეთ. „რა დროს ერია, რა დროს ნაცია,"- ამბობს სკვითურად მოჭიკჭიკე ქართველი და ეს სიტყვები საკმარისი აღმოჩნდა, რომ მისთვის პოეტს - ერის ფხიზელ გუშაგს, „გარეწარი" ეწოდებინა.

რა დაგემართათ, რა დაგიშავათ ასეთი, ბატონებო, თქვენმა სამშობლომ? რა ასეთი თაფლი წაგაცხოთ ხელზე რუსმა, რომ ვერა და ვერ შელევიხართ?

იქნებ 1801 წელს სახელმწიფოებრიობა არ გაგვიუქმა, იქნებ ეკლესიის ავტოკეფალია არ წაგვართვა? იქნებ ქართული წერაკითხვა არ აგვიკრძალა? იქნებ სისხლში არ ჩაახშო ყველა ამბოხება საქართველოს თავისუფლებისკენ მიმართული? იქნებ ტაოკლარჯეთი, ლორე, საინგილო, სოჭის ოლქი, აფხაზეთი, სამაჩაბლო... არ დაგვაკარგვინა? იქნებ თავზე არ დაგვახია ყველა საძმოსამშვიდობო ხელშრეკრულება მარიონეტული ხელისუფლების მიერ „გაიძვერა მოყვარესთან" დადებული?

დროა, გონს მოვეგოთ, ქართველნო!

ისტორია გამოცდას გვიწყობს; ვართ თუ არა დამოუკიდებლობის და თავისუფლების ღირსი. ქართული სახელმწიფოს შენება ჩვენი სულიერი მოთხოვნილებაა, თუ მონობამ იმდენად დაგვაჩიავა, რომ თავის აწევის, წელში გამართვის უნარი აღარ შეგვრჩა.

აი, სადამდე მივედით

მოქკავშირის უდღეური მმართველობის ეპოქა სამარცხვინო კრახით დამთავრდა.

შევარდნაძე ადრეც იყო მიმხვდარი არაპროფესიონალი მოქალაქე ბიჭუნების ორმხრივი აგენტურის მშვენიერებას, მაგრამ უმადურ შვილიშვილებს ყური მაშინ აახია, როცა გაუცნობიერებე-

ლი ბრბოს ყურადღებით განებივრებული ნორჩი რეფორმატორები პრეზიდენტის სკამს წაეპოტინენ.

კი მაგრამ, მე სად მიშვებთ, საით მიმაფრენთო, იკითხა შევარდნაძემ და „ბაბუს“ ეს ნახევრადხუმრობა „ხალხზე მზრუნავ“ მანჰეტენელთ მეორე დღესვე შავად ექცათ.

მარცხს იოლად არ შეგუებიან.

ერთი კიდეე გაიყრილობეს შევარდნაძესთან შესაძვრომის საპოვნელად; რომ არ გამოუვიდათ, „ნაციონალისტები“ დაირქვეს, მაგრამ ხალხმა არ მიიღო იმათი ნაციონალისტობა, ვინც საქართველოში ეროვნება გააუქმა.

სასოწარკვეთილებმა თავიანთ ოკეანისგაღმელ პატრონებს მიაკითხეს, მაგრამ იქაც ცივად შეხვდნენ.

სადაა თქვენი დაპირებები - თავკვეხიანად ამერიკულ ცივილიზაციაში ინტეგრირებული საქართველო? აკი შევარდნაძის თავს ჩამოგიტანთო?! ამისთვის გზარდეთ და გეფერეთ? ამისთვის გაძლიეთ გრანტები და ტრანშები?! – ჰკითხეს ჩვენს „ყოჩაღ ბიჭებს“ ამერიკაში და ზრდილობიანად კარი მიუხურეს.

ეს მხოლოდ ერთი თავია იმ ტრაგიკომედიისა, რომელსაც ჩვენს თანამედროვეობაზე ჭეშმარიტი მწერალი უსათუოდ დაწერს, მაგრამ საქართველოს რა, ბატონებო?

ქვეყანას რომ არც მოქალაქეთა კავშირის დამხობით ეშველა?

მოქკავშირის ცარიელი სკამები ნაწილობრივ უკვე შეავსეს მედროვეებმა.

რომ იცოდეთ, რა სასაცილოა პარლამენტში ნაცად მედროვე-ინტელიგენციის ყურება. ერთად სხედან ხელისუფლების უკანალში ძვრომა-ტრიალით თავგადატვლეპილი ინტელიგენტი გვამები და ადრე რომ მოქკავშირის პატარა წაწკიპურტების გამო ავად აიფხორებოდნენ, როგორ გაბედეთ რეფორმატორთა გაკრიტიკებაო - თვალში თითს გვკრავდნენ, ახლა სწორედ ისინი რეფორმატორებს „უვიცებს“, „მოღალატეებს“ და „გრანტიჭამიებს“ ეძახიან.

ასეთი პრინციპული კომინტელიგენცია გვყავს, რას ვიზამთ.

სახელისუფლებო ეშელონებიდან ჟვანია-სააკაშვილის გუნდის გადმოსმა გრძელდება, მაგრამ არ გეგონოთ, რომ თითო მათს ადგილს ჭეშმარიტი ოპოზიციონერები იკავებდნენ. პრეზიდენტი და მისი წრე მედგრად იცავენ ერთხელ და სამუდამოდ დამკვიდრებულ პრინციპს - არცერთი მინისტრი, არცერთი გამგებელი ოპოზიციონერთა რიგებიდან!

ღმერთმა მშვიდობით მოახმაროთ ის მორყეულ-მოფამფალებული სკამები, მაგრამ „ჩვენ სხვა გვატირებს, ისა ვთქვათ“

კარგი რომ გვჭირდეს, გაგვიკვირდებოდა, მაგრამ ჩვენი სამშობლო დღითიდღე ხელიდან გვეცლება.

ყოველ დღეს ახალ-ახალი სატკივარი მოაქვს, დღითიდღე უახლოვდება დანა ღვთიშობლის ტარიგის ყელ-კისერს.

დამპყრობელი რუსის ჯარს რომ ვერ შეელეოდა ჩვენი ხელისუფლება, იქედან უნდა გვცოდნოდა, რომ ათი წლის განმავლობაში ერთხელაც არ გაუმხილა მსოფლიოს, „აფხაზეთი და სამაჩაბლო რუსმა“ წაგვართვაო.

ახლა დიდი „გასვლა-გამოსვლაა“ „ძალოვნებს“ შორის პანკისის პრობლემაზე. თურმე მსოფლიო ტერორიზმის ჭიპი პანკისი ყოფილა.

გელაევს ვინ დაეძებს, თურმე ბენ ლადენიც დაულანდავთ პანკისში.

მალე „ერთობლივი ოპერაციას“ ჩაგვატარებინებენ და მეორე დღეს, როგორც რუსის წესია, შეგვატოვებენ ხელში ჩრდილოეთ-კავკასიელ ყაჩაღებს.

კიდევ ერთ საბედისწერო შეცდომას უშვებს საქართველოს ხელისუფლება.

თუმცა, ერთი ცხვრისკენ და ერთი მგლისკენო. ..აქვე უნდა შევნიშნოთ, რომ სრულიად აუხსნელია ზოგი ჩეჩენი ლტოლვილის გაჯიუტება: ჩვენ პანკისიდან ფეხსაც არ მოვიცვლითო. თქვე კაი ხალხო, რუსეთთან საქართველოს ომის დროს რუს-აფსუებს რომ გვერდით დაუდექით და აფხაზეთი დაგვაკარგვინეთ, დიდსულოვნად გაპატიეთ. ჩეჩნეთიდან ოტებული უბეში შეგიფარეთ, გაგათბეთ, დაგაპურეთ, ქართულ მიწაზე ბეწვიც არ ჩამოგვარდნიათ და ახლა კი, პრინციპულად რომ აცხადებთ, ფეხსაც არ მოვიცვლითო, საკადრისია?

რაო, ამ ჩვენ ტერიტორიაზე პატარა ჩეჩნური სახელმწიფო მოიწყვეთ, თუ როგორაა თქვენი საქმე?

თქვენ სტუმართმოყვარე მთიელი ხალხი ხართ და, მოგეხსენებათ, სტუმრობას თავისი ვადა და წესრიგი-აქვს.

უკვე დავიწყეთ კოდორის ხეობიდან ჩვენი მეციხოვნეების „ღირსეულად“ გამოყვანა. ხეობა კარგა ხანია ფაქტიურად დაცარიელდა მოსახლეობისაგან, ეს იმას ნიშნავს, რომ დაუთმეთ დამპყრობლებს ჩვენი მიწა–წყალი, კოდორის ხეობა.

თუმცა საქართველოს „ტრადიციული სტუმრების“ შემყურეთ, ჩვენ უკვე აღარაფერი გვიკვირს.

კიდევ ერთმა ჭირმა იჩინა თავი:

მ�ცა, მაცა, საქართველოს ხელისუფლებისათვის ჯავახეთი ისევ პრობლემაა, ჭირმა თავი არ დამალა; გინდათ თუ არა, ავტონომია მოგვეციო — ასევე ჩვენს მიწაზე შემოხიზნულ-გამრავლებული „სომეხი ძმები“ არც თუ მოკრძალებით მოითხოვენ.

მთელს დედამიწაზე ყველგან გადაწყვეტილია ე.წ „ეროვნულ უმცირესობათა“ პრობლემა.

ყველგან, ნორმალურ სახელმწიფოში, სხვადასხვა ეთნიკური ჯგუფები ავტოქტონური ერის მოქალაქეობა-ნაციონალობის, ევროპარლამენტის და გაეროს მიერ განსაზღვრულ წესს ემორჩილებიან. მითუმეტეს, როცა გვერდით ეროვნული უმცირესობის ძირითადი სახელმწიფოა. უმცირესობათა კანონზე სახელმწიფოს მიერთების შემთხვევაშიც, მას არა აქვს ავტონომიის მოთხოვნის უფლება, რადგანაც ამ მოთხოვნის ქვეშ სხვისი მიწის მიტაცების და თავის სახელმწიფოსთან მიერთების მხატვრული მიზანი იმალება.

აი, სადამდე მიგვიყვანა მოქალაქეთა კავშირის მიერ საქართველოში ქართველი ერის ავტოქტონურობის გაუქმებამ.

რაკი ავტოქტონური აღარ არსებობს, კეთილ ინებეთ, და ავტონომია მოგვეციოთ, გაიძახიან სომხები.

ხელისუფლებავ, ნუ აქციე საქართველო მეწველ ფურად, ნუ წაგვი'შალე ეროვნული თავმოყვარეობა, ნუ დაგვასვი თავზე ყველა ხიზანი და დერვი'ში.

ეროვნების აღდგენაზე კრინტიც არ დაუძრავთ

მამულიშვილნო!

წარმოსადგენადაც კი ძნელია ის მასშტაბები, ქართული ეროვნული ცნობიერების წინააღმდეგ ბრძოლა დღითიდღე რომ იძენს.

ჩვენ რომ გვეგონა, უფრო ფართო და ყოვლისმომცველი ბრძოლაა წამოწყებული ქართული ეროვნული ფესვების ამოსაძირკვად.

მეათასეჯერ ვიმეორებთ; დედამიწაზე საქართველო ერთადერთი სახელმწიფოა, სადაც გაუქმებულია ავტოქტონური ერის ეროვნება „ქართველი“.

სიტყვა „ქართველი“ არსად, პიროვნების ვინაობის დამადასტურებელ არცერთ საბუთში არ იწერება. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ „ქართველი ერიც“ აღარ არსებობს, დიახ, საერთაშორისო სამართლებრივ ინსტანციებში ჩვენ ვერაფრით ვერ დავამტკიცებთ, რომ სახელმწიფო „საქართველოს“ შემქმნელი ერი ვართ.

შევარდნაძის ცეკასმდივნობისდროინდელმა სურვილმა,

გარდაექმნა საქართველო უეროვნებო, კოსმოპოლიტურ- ინტერნაციონალურ ლაბორატორიად, ხორცშესხმა მისი პრეზიდენტობის დროს ჰპოვა.

ხმის ჩახლეჩამდე გაჰყვირის ორიოდე პარლამენტარი გაუქმებული ეროვნების დაუყოვნებლივ აღდგენის საჭიროებაზე, იმართება კანონპროექტის საჯარო განხილვები, „საკომიტეტო მოსმენები", კონსულტაციები „გაეროსთან", მაგრამ საქმე არ იძვრის, ყინული არ ლღვება.

მოვიდა პარლამენტში პრეზიდენტი. რაზე არ ილაპარაკა თავის ორსაათიან მოხსენებაში, მაგრამ საბუთებში ეროვნების აღდგენაზე კრინტიც არ დაუძრავს.

მაშ, რა ეროვნულ სახელმწიფოს აშენებს საქართველოს ხელისუფლება, თუ სიტყვა „ქართველი" და „ქართული" ხმარებიდანაა ამოღებული და უსარგებლო, მოძველებულ, პროვინციულ სიტყვებად ითვლება?

დრო გადის, ეროვნული ცნობიერების დაუთოვებას ხელისუფლების ცხელი, ინტერნაციონალური უთოთი ბოლო არ უჩანს.

შევაღვიძოთ ერი, მწერლებო!

მამულიშვილნო!

საქართველოს ცაზე რომ ორიოდე დღით გადაიკარა და დამპყრობელმა მანანასავით არ დაგვაყარა ბომბები, დამშვიდების საბაბს როდი გვაძლევს.

საქართველოს დასჯის პუტინისეული პროგრამა სრული სელით მოემართება.

ეგ არის, ამერიკამ და ევროსაბჭომ, ცოტა არ იყოს, შეაფიქრიანა რუსი გენერლები.

ბუშის განცხადებამ; თუ ვინმე შეეცდება ჩაერიოს პანკისის ოპერაციაში მესამე ძალად, ამით საფრთხე იქ მყოფ ამერიკელ ჯარისკაცებსაც შეექმნებათ და ჩვენ უყოყმანოდ დავდგებით საქართველოს მხარეზეო, მადა დაუკარგა რუსის გენერლებს, კბილებს რომ ილესავდნენ ჩვენი ქვეყნის კიდევ ერთხელ დასაპყრობად.

გაღმა შემოდავებებს და ცილისწამებებს ბოლო არ უჩანს:

26 სექტემბერს, თურმე, 180 პანკისში გაწვრთნილი ბოევიკი გადასულა პანკისიდან სამაჩაბლოში, სამაჩაბლოდან-ჩრდილოეთ ოსეთში და ჩრდილოეთ ოსეთიდან-ინგუშეთში.

იმ ასოთხმოც „ბოევიკს“, თურმე, ლამის დაუმარცხებია ხუთიათასამდე რუსი ჯარისკაცი, მაგრამ ბოლო წუთებში პუტინის ვეფხვებს უმარჯვეიათ და 50 მოუკლავთ, ხოლო 6 ტყვედ აუყვანიათ.

ამ „ოპერაციაში“, თურმე, თავიდან ბოლომდე საქართველოა დამნაშავე.

რუსული მასმედია ახალ ხლაპარს თხზავს; თითქოსდა შვამერს ოპერატიულად ეთქვას ამ დანაშაულზე საქართველომ პასუხი უნდა აგოსო.

კრილოვის „მგელი და კრავისა“ არ იყოს, რა შუაშია საქართველო?

იქნებ ჩეჩნეთ-რუსეთის ომიც საქართველომ წამოიწყო?

იქნებ საქართველოა დამნაშავე იმაშიც, რომ, თურმე, 180 ჩეჩნი ბოევიკი თავისუფლად გადავიდა რუსის მიერ კონტროლირებად სამაჩაბლოში, იქედან-ოსეთში, ოსეთიდან - ინგუშეთში და ინგუშეთიდან - ჩეჩნეთში - რაო? რუსეთის საზღვარიც ჩვენ უნდა დაგვეცვა?

აქვეა საზიზღარი ტყუილიც; თურმე ჩეჩენ ბოევიკებს გზამკვლევად ქართველი ჰყავდათ, რომელმაც ამ სამსახურისათვის ფული ჩაიჯიბა.

ასე უსინდისოდ, ყოველგვარი ლოგიკის გარეშე იქმნება რუსეთში მტრის ხატი, უტიფრად აცხადებენ, რომ სამხრეთიდან დიდი საშიშროება ელის დედა-რუსეთს. ერთ მშვენიერ დღეს შეიძლება ქართულმა თვითმფრინავებმა მოსკოვი დაბომბონ!

რას ველოდებით, მოთმინების რუსული ფიალა ხომ კარგახანია აივსო, დავკრათ საქართველოს და გავათავოთო, - აღშფოთებას ვერ მალავს დუმა.

უშიშროების მინისტრის მოადგილის, ლაშა ნაცვლიშვილის, უწყინარ განცხადებას: ვცდილობთ, დაუპატიჟებელი სტუმრები თავიანთ მიწაზე დავაბრუნოთო, რუსეთის მრისხანე გამოხმაურება მოჰყვა - აკი ვამბობდითო.

თურმე ჩეჩენი ლტოლვილები პანკისის ხეობაში ადგილზე უნდა ჩაგვეხოცა.

ჯერ ერთი, ქართული ჯარის შესვლამდე „ბოევიკები“ იქედან გაიკრიფნენ, ჩვენი მხარე ყოველდღიურად აპატიმრებს ეჭვმიტანილებს, ლტოლვილებს (ჩვენმა სიკეთემ რომ ახალი თავსატეხი გაგვიჩინა) წინადადება მიეცათ, დაბრუნდნენ თავიანთ სამშობლოში...

არაო, უნდა დაგეხოცათო, რასაკვირველია, ეს ხელს აძლევს რუსეთს.

ამას მოჰყვება კავკასიის შინაომი.

მთელი მუსლიმანური კავკასია საქართველოს წინააღმდეგ აიფოფრება, რუსი კი ჯერ სეირს ნახავს, მერე ძერასავით ადვილად დააცხრება დასუსტებულ მოქიშპეებს.

ამერიკა, მართლაც, რომ გადაგვეფარა ამ დღეებში.

საქართველოზე რუსის ხიშტის ავმა დამიზნებამ ამერიკას ერაყის ოპერაცია გადაადებინა.

დიდი პატივია ამერიკის პრეზიდენტის მიერ საქართველოს საგარეო საქმეთა მინისტრის მიღება და მასთან ორსაათიანი საუბარი.

საქართველოსთანა ნახევრადსახელმწიფოს საგარეო საქმეთა მინისტრებს კი არა, ბუში არაერთი ქვეყნის პრეზიდენტის მისაღებადაც ვერ იცლის ამ დღეებში.

არც თბილისში გამართული ნატოს სემინარია შემთხვევითი.

ნატო თავის მომავალ წევრად რომ მოგვიაზრებს, აშკარა ხდება, ხოლო რუსეთის დელეგაციის ჩამოუსვლელობა თბილისის ნატოს სემინარზე ცუდის ნიშანია.

სად არიან, რატომ არ იღებენ ხმას უდანაშაულო სერგი ივანოვის აგრესიული განცხადებებისაგან საქართველოს დასაცავად ელდარ შენგელაიას, ჯანსუღ ჩარკვიანის, თამაზ ჭილაძის და გენო კალანდიას მეგობრები, საქართველოზე სიზმრებით შეწუხებული ევტუშენკო, ეზნესენსკი, როჟდესტვენსკი, ახმადულინა? რაო, აღარ ენატრებათ „ნაპარეული“ და „ჩახოხბილი“.?

საბჭოთა ინტერნაციონალიზმის იდეა კარგახანია გაკოტრდა. რუსეთი იმპერიულ მიზნებზე ხელს არ იღებს და კელავინდებურად ჩასანთქმელად გვეღირება.

ამ ისტორიულ ჟამს მხოლოდამხოლოდ თქვენ ბრძანდებით, საქართველოს მწერალთა დარბაზის ირგვლივ შემოკრებილო ეროვნულო მწერლებო, ის შემოქმედნი, ჭეშმარიტების ღაღადისი რომ შეგიძლიათ და გევალებათ.

შევაღვიძოთ ერი. ჩვენი დამოუკიდებლობის დასაცავად აღვანთოთ და დავრაზმოთ მილიონები. გაბედულად, შეუპოვრად ვაუწყოთ მსოფლიოს, რომ საქართველო იმპერიის ყულფში თავის გაყოფას აღარ აპირებს, რომ ილია ჭავჭავაძის სამშობლო რუსის უღელს აღარ დაიდგამს ქედზე.

ესაა სკოლის აღორძინება?

მამულიშვილნო!

თუ გახსოვთ, ამ ორი წლის წინათ ეროვნული ცნობიერების გადარჩენის საზოგადოება რომ შევქმენით, ზოგმა „ურწმუნო თომაჟ" ეჭვის თვალით შეხედა ამ ახალი მოძრაობის დანიშნულებას: უმჯობესია ქვეყნის ეკონომიკის აღორძინებაზე ვიზრუნოთ, ეროვნული ცნობიერება ისედაც ძვალ-რბილში გვაქვს ქართველებს, ეროვნულ ცნობიერებას რა გადარჩენა უნდაო.

კი ყოფილა საჭირო? ჩვენს მიერ ზარების დარისხება? ჰქონია საფუძველი ჩვენს შეშფოთებას იმის შესახებ, რომ საქართველოს წინააღმდეგ გლობალურ ლაშქრობაში მტრის პირველი სამიზნე სწორედ რომ ჩვენი ეროვნული თვითმყოფადობა, ჩვენი ენა, მამული და სარწმუნოებაა.

საქართველოში ქართველი ერი დოკუმენტალურად რომ გააუქმეს, ქართული ენის სახელმწიფოდ ენად გამოცხადებას რომ დღემდე ვერ მივაღწიეთ, ამასე არაერთგ'ხის გაუწყეთ. ახლა ნახეთ, მტერმა საიდან მოგვიარა: რაკი დარწმუნდა, რომ უფროსი თაობის წარმომადგენელთა ფსიქიკიდან ეროვნულს ვეღარ ამოშლის, გადაწყვიტა, სკოლიდანვე დაიწყოს საქართველოს მანქურთიზაცია. მოზარდ თაობას მოუშალოს ეროვნული თვითშეგნება, საიდანაც ერთი ნაბიჯიღა დარჩება საქართველოს სახელმწიფოს გაუქმებამდე.

აი, შედეგიც: განათლების სამინისტროს მიერ შემუშავებული სასკოლო რეფორმის პროექტი ითვალისწინებს სკოლებში ცალკე საგნებად არ ისწავლებოდეს ქართული ენა და საქართველოს ისტორია. ეს საგნებიო, გვარწმუნებენ, სხვა საგნებს უნდა შეერწყასო: ქართული ენა - მშობლიურ ლიტერატურას, საქართველოს ისტორია კი - მსოფლიო ლიტერატურის ისტორიასო.

კომუნისტების დროს სიცოცხლის ფასად დაუჯდათ ქართველ სასოგადო მოღვაწეებს ქართულ სკოლებში სწავლების ქართულად შენარჩუნება, ქართული ენის და საქართველოს ისტორიის ცალკე საგნებად შემოღება და დახეთ საკვირველებას, დამოუკიდებელ საქართველოში გვიუქმებენ წვითა და დაგვით შენარჩუნებულ იმ საგნებს, რომლის გარეშე ეროვნული ცნობიერების მოქალაქე არ აღიზრდება.

ჯერჯერობით ეს სამუშაო პროექტიაო, ბრძანებდა განათლების მინისტრის ერთეროი ენაჭიკჭიკა მოადგილე. ვიცით, გვინახავს ასეთი „სამუშაო პროექტები", მერე რომ კანონად იქცევა და ახალ უბედურებად დაატყდება ჩვენს ტანჯულ ქვეყანას.

ესაა სკოლის აღორძინებისთვის ზრუნვა, მინისტრო კარტოზიავ? ესაა შენი პასუხი უცხოეთის მიერ სასკოლო რეფორმისთვის გამოყოფილ სამოცმილიონიან გრანტზე? ასე გასწავლეს? ამ ფულს რომ გაინაღდებს შენი უწყება, პირველ რიგში ქართული ენის და საქართველოს ისტორიის სწავლება გააუქმეო?

კიდევ ერთი შეტევა

ყველაფერს თავისი მიზეზი აქვს და, ბუნებრივია, დიდგორის მემორიალის ხელჰყოფასაც.

აქ მარტოოდენ ხელის მოთბობის სურვილი როდი ჩანს. ქართული ისტორიული ძეგლის გაჩანაგებაში ყოველივე ქართულისადმი ზიზღი და პროტესტი იგრძნობა.

ქურდობაც არის და ქურდობაც. ეს ქურდობა ეროვნული ცნობიერებისგან დაცლილმა ნაძირალებმა ჩაიდინეს.

აქაოდა ქვეყანა, სახელმწიფო უკვე აღარ არსებობს, ხალხს ეროვნული სიამაყე აღარ გააჩნია და სიამაყის მომგვრელ-შემხსენებელი „დეკორაციები" რაღაში ჭირდებაო.

„საქართველოზე" შეტევის კიდევ ერთი ეპიზოდის მოწმენი გავხდით. სხვას რას მოველოდით ქვეყანაში, სადაც პარლამენტმა ეროვნება „ქართველი" გააუქმა, სახელმწიფო ენად „ქართული" ვერ ცხადდება, ხოლო კულტურის მინისტრი იმდენად უნიათოა, რომ უძველესი ცივილიზაციის აკვნად ხმობილ საქართველოში სწორედ ხელოვნებაა ბედის ანაბარად მიგდებული. ჩვენი ტელევიზიის პირველი არხი კი მოსახლეობაში ეროვნული ცნობიერების გაღვივების ნაცვლად იმით უფროა დაკავებული, ვინ ვის აჭამა ალიყური საარჩევნო კომპანიის დროს, ან რომელი უმწიფარა პოლიტიკანი რომელ „კოალიციაში მოიაზრება"...

„საქართველოს მწერალთა დარბაზი" სწორედ ეროვნულ მწერალთა ის მონოლითური კავშირია, ძვირფასო მწერლებო, რომელიც დიდი ილიას ანდერძის დაცვისა და საქართველოს თავისუფლებისათვის, მისი ეროვნული ატრიბუტების შენარჩუნებისთვისაა მოწოდებული.

მაშ, ვაფხიზლოთ ერი და ვარისხოთ ზარები ვიგინდარათა ყოველი ამგვარი, უკეთური ნაბიჯის საწინააღმდეგოდ.

ჩვენს ეროვნულ თვითმყობადობას ხელჰყოფენ, ამაზე უკეთესი თემა რაღა გინდა, ახალგაზრდა მწერალო. ქათმის მჩინჩლავი დერვიშის თემას თავი ანებე და ჩვენი უბედური ქვეყნის სადღეისო პრობლემებს ჩაუღრმავდი, თორემ ისე უცებ იქცევი საუკუნეთა წინაშე პასუხისმგებელ წინაპრად, რომ უკან მოხედვასაც ვერ მოასწრებ.

სირცხვილია

ამერიკელი სამხედრო ინსტრუქტორების თბილისში ჩამოსვლა მარტოოდენ ჩვენი ჯარისკაცების წავარჯიშების კეთილშობილური მიზნით რომ არ იყო გაპირობებული, ყველას კარგად მოეხსენება.

ეს იმას ნიშნავს, რომ საქართველოს ბედში რაღაც სასიკეთოდ შეიცვალა. ეს იმას ნიშნავს, რომ საქართველოს თანმიმდევრული ბრძოლა დამოუკიდებლობის მოსაპოვებლად მსოფლიომ შენიშნა და დასავლეთმა პირველი ნაბიჯი გადმოდგა ჩვენს დასახმარებლად. ეს იმას ნიშნავს, რომ საქართველოს მსოფლიოს პოლიტიკაში აღარ განიხილავენ რუსეთის არჩივად, რუსეთის გავლენის სფეროდ, დიდ (მაგრამ ალაგ-ალაგ ჟანგისგან შეჭმულ) რუსულ კრეისერზე გამობმულ უიალქნო ნავად.

დიპლომატიაში ზერელედ ჩახედულიც კი მიხვდება, რომ ამერიკისთვის იოლი როდი იყო ამ ნაბიჯის გადმოდგმა. ჯერ ორასი წლის წინათ დამკვიდრებული ფსიქოლოგიური ბარიერი უნდა გადალახულიყო. ხომ ნახეთ, როგორ აყაყანდა დუმა; რა უნდა ამერიკელს საქართველოშიო, პანკისი ჩვენია და საქართველოცო. რა გაშმაგებით დაესხა თავს დასავლეთისკენ იმედით მზერალ საქართველო-ბატკანს რუსული მასმედია.

...მაგრამ მშვენიერი ჩანაფიქრი მაინც განხორციელდა. მაღალი, მხარბეჭიანი ამერიკელი ოფიცრები თბილისში დააბიჯებენ და საქვეყნოდ აცხადებენ, რომ ყველაფერს იღონებენ ქართული ჯარის ბრძოლისუნარიანობის ასამაღლებლად.

და ამ დროს ვაშინგტონის ბაზაზე-რუსეთისთვის წართმეულ ამ ერთადერთ სამხედრო ბაზაზე, ლამის საჩვენებელ ბაზად რომ უქცევია ჩვენს ღარიბ სარდლობას, ამერიკის ნაჩუქარ სამხედრო საჭურველს იპარავენ.

ეს ვართ სულ, ბატონო თავდაცვის მინისტრო? რას იტყოდენ

ის პატიოსანი ინსტრუქტორები? იქნებ ჯერ არ მივსულვართ ინ-სტრუქტაჟის იმ პუნქტამდე, რომ დარაჯმა, სამხედრო პატრულმა პატრულირების სამი საათის განმავლობაში როგორმე არ უნდა დაიძინოს?.

სირცხვილია...

სამარცხვინო არჩევნები

ძვირფასო მწერლებო!

სხვა მაღალ მისიათა შორის ორი რამეც გვევალება; მართლად ავსახოთ ჩვენი ეპოქა და თანამედროვე საზოგადოებას დავანახოთ ნამდვილი სახე, რათა „ძმამან ქართველმან" უკეთესი გაითავისოს, ხოლო სიმრუდე თვისი გაისწოროს.

ამიტომაც ჩვენი დარბაზის განცხადებები ზოგჯერ ახალახალი თემებისკენ მიმნიშნებელიც იქნება.

სადა ხართ, ილია ჭავჭავაძევ, ჩეხოვო და მარკ ტვენო, თორემ ჩვენი თვითმმართველობის არჩევნებს კალმის კაცი საუკუნეებს არ დაუტოვებდა საქილიკო-საბიაბრუოდ?

ხომ ნახეთ, რა გამეტებით უხათქუნებდნენ ქართველები ცხვირ-პირში ერთმანეთს აბაშისა თუ ზუგდიდის გამგებლის სკამებისთვის?

გადამთიელ აფსუებთან კურდღლებად ვიქცევით ხოლმე, აი, ერთმანეთს კი არ დავზოგავთ, ცხვირიდან ძმარს ვადენთ, მერე და რისთვის? საკრებულოში რომ ერთი ბატით მეტი გვყავდეს.

თბილისში რა მოხდა?

ლამის ნახევარ თბილისს ბიულეტენები არ დაურიგეს, ე.ი. ხმის მისაცემად არ მიიწვიეს და ახლა აცხადებენ, მხოლოდ 48 პროცენტმა მიიღო მონაწილეობაო.

არჩევნებამდე გულმოდგინედ ატყუეს გულუბრყვილო თბილისელები: უფასო მკურნალობას, უფასო განათლებას და შევარდნაძის მოშორებას დაპირდნენ. მერე, როცა „მოტყუებული მასისგან" ხმები მიიღეს, მართლა ეროვნულ და მართლა ნაციონალურ პარტიებს გადაალაჯეს და საკრებულოში მოხვდნენ, ერთბაშად შეკრთნენ, შეშინდნენ.

დედაქალაქმა „საქმე რომ მოგვთხოვოს", მაშინ რაღა ვქნათ? დაუსვეს თავს კითხვა და, რაკი ყალბი დაპირებების გამნაღდებლები არ იყვნენ, ერთბაშად უკან დახევა, ჩირგვებში მიმალვა სცადეს.

პინგ-პონგის ბურთივით ერთმანეთს იქეთ-აქეთ ესვრიან

საკრებულოს თავმჯდომარის სკამს, რათა სადამსჯელო ფირფიტასავით შეატოვონ ერთმანეთს თავმჯდომარის სავარძელი და სამიოდე თვის მერე თავი იმართლონ: მე რომ ვეოფილიყავ თბილისის საკრებულოს თავმჯდომარე, მთებს დავძრავდი, „მტკვარს ყლაპს ვუ'სამდი," განათება-განათლებას, აირ-წამალს არ მოგაკლებდითო.

რას აკეთებს ცენტრალური საარჩევნო კომისია?

კომისიას თავისი მუცლის გვრემა აქვს. პრეზიდენტის გარემოცვამ იცნოსა; სულერთია, ნათელაშვილი მოვა საკრებულოს თავმჯდომარედ თუ სააკაშვილი, ჩვენს დუდუკზე არცეროი არ იცეკვებსო და გა'უგონარი დავალება მისცეს საარჩევნო კომისიას: ე, მანდ ხელმეორედ გადათვალეთ ხმები. ჩვენი წინასწარი ხედვით, ბრძნული და შეუცდომელი გუმანით ლეიბორისტებს და ნაციონალისტებს არ უნდა გაემარჯვათო.

კანცელარიის ყურმოჭრილი მონა-ცენტრალური საარჩევნო კომისია, კი (რა თქმა უნდა, ყველა წევრს არ ვგულისხმობთ) ქოთანს ყურს საითაც უნდა, იქეთ გამოაბამს. ლუარსაბისა არ იყოს, „გაფრენილანი", იტყვის და არც ამოიოხრებს, მე შენ გეტყვი, პასუხს მოთხოვს ვინმე.

„გადათვლიან" ხმებს. ახალ „გამარჯვებულებს" აღმოაჩენენ და მერე დაიწყება, რაც დაიწყება.

ჭეშმარიტად დედა შვილს არ აიყვანს.

აბა, რა გეგონათ.

ეს საქართველოა, ძმავ, საქართველო!

ფიცი მწამს...

მამულიშვილნო!

საქართველოს დღევანდელი, კომუნისტების მიერ შეკრეჭილი ტერიტორიის გარეთ დარჩენილ ქართველთა მდგომარეობა რომ სავალალოა, ამა'ს არაერთხელ გვითქვამს; ამჯერად კი მთელი ამ „სიმშვენიერის" ერთ ფაქტზე გავამახვილებთ ყურადღებას.

იმპერია დაინგრა, საქართველო და აზერბაიჯანი გარემოებამ მეგობარ, ურთიერთმოთანამშრომლე ქვეყნებად აქცია. ნავთობსადენები ჩვენი დაახლოვების ის ცოცხალი არტერიებია, ერთმანეთთან შუღლისა თუ ქიშპობის უფლებას რომ არა და არ მოგვცემს, მაგრამ...

საქართველოს პარლამენტის დელეგაციამ ა/წ თებერვალში

ბაქოში აზერბაიჯანის პრეზიდენტ გეიდარ ალიევთან მიაღწია შეთანხმებას იქაური ქართველებისთვის (ინგილოები) ისტორიული, ნამდვილი გვარების დაბრუნების შესახებ. ბატონმა ალიევმა უსამართლობად მიიჩნია ინგილოთათვის ქართული გვარების აზერბაიჯანულით შეცვლა და განაცხადა, რომ დაუყოვნებლივ გასცემდა განკარგულებას, რათა გვარების დაბრუნების მსურველთა თხოვნა ყოველგვარი შეფერხების გარეშე შესრულებულიყო.

სამწუხაროდ, ბატონი პრეზიდენტის დაპირება სიცრუე აღმოჩნდა. კახის და ზაქათალას რაიონებში მცხოვრებლებს არა მარტო უკმეხად აუქნიეს ხელი და განცხადებები გვარების დაბრუნებაზე შუბლზე მიაფარეს, არამედ კიდევ უფრო გააააზერბაიჯანულეს მათი საპასპორტო რეჟიმი, არა თუ ქართული გვარების დაბადების მოწმობაში, ახლა ქართული სახელების ჩაწერის ნებასაც აღარ აძლევენ საინგილოში ახალშობილთა მშობლებს.

რა ხდება? იქნებ ჩვენ, ქართველებიც, ასე ვიქცეეთ და გვარებს ვართმევთ მარნეულში მცხოვრებ მეგობარ აზერბაიჯანელებს? არა და არა, მსგავსი საქციელის ერთი მაგალითიც არ არსებობს.

საქართველოს პრეზიდენტს იმისთვის სადა სცალია, აიღოს ტელეფონი და თავის მეგობარ ალიევს ინგილოთა გვარების დაბრუნება სთხოვოს; მას უფრო „დიდი", „მსოფლიო" საკითხები აქვს გადასაწყვეტი.

ჩვენს საზოგადოებას არ სურს დაიჯეროს, რომ პრეზიდენტმა ალიევმა საქართველოს პარლამენტის დელეგაცია, რბილად რომ ვთქვათ, მოატყუა.

„თეთრი დათვის" აჩრდილი გვიახლოვდება

მამულიშვილნო!

რაზეც მწერალთა დარბაზი ერთი კვირის წინ (№26) გაფრთხილებდათ, უკვე თითქმის რეალობადაა ქცეული.

ჩვენ ვშიშობდით, რომ ამერიკა ერაყის დაბომბვაში რუსეთისგან თანხმობის მიღების საფასურად რუსს საქართველოს ტერიტორიაზე პარპაშის თავისუფლებას მისცემდა.

არ გვეგონა ჩვენი წინათგრძნობა ასე მალე თუ გაცხადდებოდა. ჯერ იყო და აშშ-ს ადმინისტრაციამ მკაცრად შეაფასა 23 აგვისტო. ცალსახად ამცნო მსოფლიოს, რომ პანკისის მიმდებარე სოფლების დაბომბვა რუსული თვითმფრინავების ნახელავია და ამ თვითნებობაზე „ჩრდილოელმა მეზობელმა" პასუხი უნდა აგოს.

რომ იტყვიან, „გულს იმედი ჩაგვესახა“, პუტინიც ცოტა არ , შეფუცხუნდა, მაგრამ სადამ ჰუსეინის რეჟიმის დამხობაზე ტერორიზმის ლიკვიდაციაში ამერიკის მოკავშირე რუსეთისგან დასტურის მიცემის მეორე დღესვე, 9 სექტემბერს ამერიკის სახელმწიფო მდივანი აცხადებს, რომ საქართველოს რუსეთის გარეშე პანკისში წესრიგის დამყარება გაუჭირდება და უმჯობესია, საქართველომ რუსეთის ხელისუფლებასთან გამოძებნოსო საერთო ენა.

დიახ, არ ულირს ამერიკას დღეს საქართველო იმად, რომ ჩვენი გულისთვის თავი გამოიდოს და. რუსეთი მოიმდუროს. რუსეთისთვის კი საქართველო უპირველესი სტრატეგიული მნიშვნელობის ობიექტია. დაკარგავს თუ არა რუსი საქართველოს, კარგავს მთელ კავკასიას. კავკასიაში გაბატონებისთვის კი „თეთრი დათვი“ ორას წელზე მეტია იბრძვის.

რას ვიზამთ, ჩვენ კიდევ დიდხანს ვიქნებით მუხლგაუმაგრებელი სახელმწიფო, ანუ ისეთი ნახევარადსახელმწიფო, თავის ბედს რომ თვით ვერ განაგებს და ზღვაში მოტორჩამქვრალ კატარღასავით ხან ერთი კრეისერი გამოიბამს ბუქსირზე, ხან მეორე.

ახლო მომავალში სავარაუდოა, მოვლენები რუსული სცენარით განვითარდეს:

რუსეთის მასმედია მოუხშირებს საქართველოს ხელისუფლების ლანძღვას და მსოფლიოს ყურადღების მიპყრობას იმ ფაქტზე, რომ პანკისში როსტოვის, სტალინგრადის და მოსკოვის მშვიდობიან მოსახლეთა ამფეთქებლები იმყოფებიან, რომელთაც ქართული სამხედრო შენაერთები „ვერ ელევიან“... ცოტა არ იყოს, მართლაც, გადამეტებული სიკეთის ბრალი ხომ არ არის, რომ ორი ათასამდე ჯარისკაცი პანკისში 9 ბრალდებადაუმტკიცებელი ქისტის დასაჭერად შეგვიყვანია.

თუმცა სწორედ ამერიკის შეგულიანებით მოხდა ის, რომ ჩვენ პანკისის ხეობას, ანუ ჩვენს მიწას, მოვეპატრონეთ. ნეტავ, ამერიკის დახმარებითვე ორი ასეთი ოპერაცია ჩაგვატარებინა აფხაზეთის და სამაჩაბლოს დასაბრუნებლად.

შვეიცარიასთან გატანილი საპასუხო გოლისა არ იყოს, ვაი, თუ დიდხანს არ შეგვარჩინოს ამერიკამ ღიმილი სახეზე და სიამაყე გულში. როგორც კი პანკისში რუსის შენაერთები შევლენ, ჩათვალეთ, რომ მთელი საქართველო ოკუპირებულია ჩრდილოელი აგრესორის მიერ და დასავლეთმა კიდევ ერთხელ გვიღალატა (იმ თხის მდგომარეობაში ჩაგვაგდო, რომ შეაგულიანეს და მგელს შეაჭამეს).

მივმართავთ ყველას, ვისაც სამშობლოსათვის უცემს გული:

ყველა არხით, ყველა საშუალებით ვამცნოთ მსოფლიოს, რომ საქართველო რუსის უღელს ქედზე აღარ დაიდგამს და იმპერიის ყულფში თავს აღარ გაყოფს.

თუ პანკისში რუსის ჩექმა დაჩნდა, გამოვაცხადოთ საყოველთაო ეროვნული დაუმორჩილებლობა, ისე, როგორც ნახეყარმილიონიანმა ჩეჩნეთმა.

გავიგოთ ერთხელ და სამუდამოდ, რომ საქართველოს ქართველის გარდა არავინ დაიცავს.

რა უფლება აქვს

ბატონებო!

საქართველოს პარლამენტმა ორჯერ მიიღო დადგენილება აფხაზეთიდან და სამაჩაბლოდან რუსეთის ე.წ. სამშვიდობო ძალების გაყვანის შესახებ; საქართველოს პრეზიდენტი კი აშკარად უპირისპირდება საკანონმდებლო ორგანოს და აცხადებს, რომ იგი ამ „ნაჩქარევ“ დადგენილებებს არ შეასრულებს.

საინტერესოა, რატომ მიანიჭა პრეზიდენტმა თავის თავს მონარქის განუსაზღვრელი უფლებები? ვინ მისცა მას უფლება, პარლამენტის მიერ დიდი განსჯითა და რუდუნებით მიღებულ გადაწყვეტილებას ერთ სიტყვით გამოუტანოს განაჩენი („ნაჩქარევია“) ყოველგვარი ახსნა – განმარტების გარეშე?

რა არის „ნაჩქარევი“?

პარლამენტს თავისი წარმომადგენლობითი პოლიტიკური სპექტრით განა უფრო მეტი საშუალება არა აქვს, მიაყურადოს ხალხის გულისთქმა-განწყობილებას, ვიდრე ერთ კაცს -თუნდაც იგი ხანდაზმული და გამოცდილი პოლიტიკოსი იყოს?

ჩვენმა ისტორიულმა დამპყრობელმა-რუსეთმა, მსოფლიოს თვალწინ წაგვართვა აფხაზეთი და სამაჩაბლო. ჩააყენა თავისი ჯარი ოკუპირებულ ტერიტორიაზე, თავზე დაგვახია ყველა საერთაშორისო ნორმა და გაეროს დადგენილება, ამასაც არ სჯერდება; ახლა ჯავახეთს და პანკისს ეპოტინება... და ამ დროს საქართველოს პრეზიდენტი საოკუპაციო ჯარს „სამშვიდობო შენაერთს“ არქმევს და მსოფლიოს წინაშე არ აცხადებს, რომ აფხაზეთ-სამაჩაბლო, არც მეტი, არც ნაკლები, დაპყრობილია.

განა არ ვიცით, რომ რუსეთი ჯარს საქართველოდან პარლამენტის დადგენილებით არ გაიყვანს, რომ ქართული მიწების მტარვალთაგან გამოხსნას მსოფლიოს კეთილი ნება და ამერიკის დიდი

ძალისხმევა დაჭირდება, მაგრამ შენ, დაპყრობილმა ქვეყანამ, ხომ უნდა შექმნა სამართლებლივი დოკუმენტი შენი საზღვრების, შენი პოზიციის დასაცავად, თუნდაც ისტორიის წინაშე თავის გასამართლებლად?

ყველაფერს რომ თავი დავანებოთ, რატომ იგდებს პრეზიდენტი აბუსად საქართველოს მიერ არჩეულ პარლამენტს, რატომ იგნორირებულჰყოფს მის სამართლიან, ეროვნულ გადაწყვეტილებას?

პარლამენტთან ასეთი აშკარა დაპირისპირების შემდეგ ნუთუ აქვს მას მორალური უფლება იპრეზიდენტოს და კამათელივით აგორიოს საქართველოს ბედი?

დანაშაულებრივი დუმილი

მამულიშვილნო!

საქართველოს მწერალთა დარბაზი შეშფოთებით გაუწყებთ, რომ ჩვენი ქვეყანა რუსეთის სამხედრო ინტერვენციის აშკარა საფრთხის წინაშე დგას.

გაიხსენეთ მეოცე საუკუნეში ჩვენი ჩრდილოელი მეზობლის ომის გამოუცხადებლად ორჯერ მუხანათურად შემოჭრა საქართველოში 1921 წელს და 1992 წელს. მაშინაც ანტირუსული ინტერია თვით რუსეთმა მოაგვარა, მაშინაც „საქართველოს საშველად" გამოეშურა რუსის დამსჯელი ექსპედიცია.

სიტუაცია ოცდამეერთე საუკუნეშიც მეორდება. ჩეჩენ პარტიზანთა გადაცემაზე საქართველოს მხარის მიერ უარის თქმა, რუსეთის სამხედრო მოსამსახურის - ზაიცევის, გაურკვეველი სიკვდილი პანკისში, წესრიგის დამყარების ნახევრადმორცხვული მცდელობა სრულიად საკმარისი აღმოჩნდა რუსეთის ხელისუფლებისთვის საქართველო ტერორისტების მფარველობაში, ანტირუსული ძალების მხარდაჭერაში დაედანაშაულებინა.

დენთის კარზე ვსხედართ და ჩვენი მშველელი არავინ არის.

23 აგვისტოს რუსმა აგრესორმა პანკისის ხეობა მუხანათურად დაბომბა არის მსხვერპლი ცინიკოსმა აგრესორმა ეს დაბომბვაც უსირცხვილოდ საქართველოში გადაღებილ თვითმფრინავს დააბრალა.

არ გაგიკვირდეთ, ხვალ რომ რუსეთის ბომბდამშენები გამოჩნდნენ თბილისის ცაზე და რუსთაველზე რუსული ტანკები შემოგრიალდნენ, როგორც იმ ავად სახსენებელ 1991 წლის მიწურულს.

როგორც ყოველთვის, რუსეთის პოლიტიკა ახლაც ულოგიკო

და კონტროლსდაუქვემდებარებელია. რუსეთი არ ასრულებს სტამბოლის შეთანხმებას, მსოფლიოს ენას უყოფს და ჯიუტად არ გააქვს თვისი სამხედრო ბაზები საქართველოდან, არ გვიბრუნებს წართმეულ მიწებს – აფხაზეთს და სამაჩაბლოს, განუწყვეტლივ ბომბავს ჩვენს ტერიტორიას, პროვოკაციებს გვიწყობს კოდორსა და პანკისში, საქართველოში მცხოვრებ სეპარატისტებს ორმაგ მოქალაქეობას აძლევს, წამდაუწუმ გვითიშავს გაზს და ელექტრო დენს.. საერთაშორისო კონვენციის იგნორირებით რუსეთის ტერიტორიაზე საქართველოს თვითმფრინაველების ფრენას კრძალავს...

ომის გამოცხადება მეტი კი არაფერია.

განა „თეთრ დათვს" გაუჭირდება საქართველოში ქართველი ერის მოღალატეთა მოძიება? რიგში ჩადგებიან ჩვენი სახელოვანი კომუნისტური ინტელიგენციის წარმომადგენლები „ქართველი ერის თხოვნაზე ხელმოსაწერად. მათ ხომ მოსკოვის ნოსტალგია ისედაც „გულს უღრღნით". განა 21-ში და 22-ში ქართველებმა არ „თხოვეს" რუსეთს, ვიღუპებით, საქართველო დამოუკიდებელ ქვეყნად ყალიბდება, სასწრაფოდ შემოდით, თორემ ხვალ გვიან იქნებაო.

ამერიკა? ამერიკა, დიადაც რომ ჩვენი მეგობარია და ქართველი ხალხი მას იმედით შეჰყურებს, მაგრამ როგორც ჩანს, ამერიკისთვის ჯერ ისე „ძვირფასი" არ გავმხდარვართ, რომ ჩვენი გულისთვის თავი გამოიდოს. თუ გვეხმარება, ისე უნდა დაგვეხმაროს, როგორც ისრაელს ეხმარება უახლესი საომარი ტექნიკით და, თუ საქმე მოითხოვს, შეიარაღებული ძალითაც, თორემ ორმოცდახუთი სამხედრო მწვრთნელი-ინსტრუქტორი საქართველოსთვის ამ ისტორიული ქარიშხლის წინ ვერაფერი ნუგეშია.

ესეც არ იყოს, ამერიკას ახლა სხვა უახლესი მიზნები აქვს. მისი სამხედრო მანქანა ერაყისკენ არის მიმართული და პატარა საქართველო, როგორც ჩანს, ნაკლებად ადარდებს. რუსი ერაყის მეკავშირეა, საერთაშორისო ტერორიზმმა ამერიკა და რუსეთი ერთი სამიზნის წინაშე დააყენა, მაგრამ რუსი რისი რუსია, შეთანხმება ბოლომდე შეასრულოს. არაო. ერაყს ვინც დაარტყამს, ჩემი მტერიაო.

ამერიკა საბოლოოდ თავისას გაიტანს, მაგრამ, ვაითუ, რუსეთმა ერაყის დათმობაში საქართველო მოითხოვოს...

მაშინ კი აისრულებს რუსი თავის საწადელს. ძმრად ამოგვადენს დამოუკიდებლობის სურვილს. ისევ დაედგმება რუსის ჩექმა საქართველოს ყელზე და ამჯერად, ვინ იცის რამდენი ათწლეულით, ან იქნებ საუკუნეებითაც.

ეს რომ არ მოხდეს, საქართველოს ხელისუფლება ახლა დღეგ-ადამ საგანგაშო ზარებს უნდა არისხებდეს; მსოფლიოვ, ყური მოგვაპყარ, რუსეთი მეოთხეჯერ გვიპირებს დაპყრობასო.

საქართველოს მარიონეტული ხელისუფლება კი დანაშაულებრივად დუმს.

რამ გადაგვარჩინა, რა გადაგვარჩენს...

მითაჟამის დროინდელი ამბავია; ევრაზიის გასაყართან, ორ ზღვას შუა უსიერ ტყეთა ქარაფებზე დაკიდულ გამოქვაბულთა წიაღი პატარა ტომმა დატოვა, მყლაპავჭაობიან ლერწამ-ლაქაშებში გამოტოპა და დიდი მდინარის შესართავთან დასცა კარავი.

გავლენ ათასწლეულები... ეს ტომი გაიზრდება, გამრავლდება, ლამის დანარჩენი სამყაროსგან იზოლირებულად, თვითმყოფად კულტურას შექმნის, უსარმაზარი მუხის ტანისგან ნავს გააკეთებს და ახლომახლო ადგილთა დასაზვერად ზღვაში შეცურდება

მეზობლები ჯერ კიდევ ტყეებში დაშლიგინობენ და წვერკაუიანი ისრებით დასდევენ ნადირს. ხალიბური ფოლადის წრთობას კი არა, ბრინჯაოს იარაღსაც საუკუნეები აშორებთ.

კიდევ რამდენიმე ათასი წელი და ცნობისმოყვარე მეზღვაურები ნაპირნაპირ ხეტიალში შუმერებს და ფინიკიელებს, სფინქსთა ეგვიპტეს და ეტრუსკებს წააწყდებიან.

ცივილიზაციის კუნძულთა შორის იდუმალი კავშირი მყარდება. დედამიწის გარდამქმნელთა ფერხულში გუშინდელი პატარა ტომი - ქართველთა წინაპარიც ებმება.

მერე მოვლენ ბერძნები და აიეტის სამეფოს „გეორგიანებს“ - მიწათმოქმედთა ქვეყანას დაარქმევენ, ირგვლივ მცხოვრები ურდოები თავისუფლებისმოყვარე ურჩებს „გურჯებს“ ეძახიან. ჩვენი წინაპარი კი, სანამ „საქართველოს“ - ქართველთა ქვეყანას დაარქმევდნენ, ხან „ეგრისელად“ ინათლება, ხან - „კოლხად“, ხან - „პონტოელად“.

უკვე შეუმჩნეველი ვეღარ დარჩები, კავკასიონის მაღალ მწვერვალთა ჩრდილში თავს ვეღარ დაიმალავ. საქართველოსკენ გზა კარგახანია გაიწალდა და „პატარა მარგალიტის“ დასამონებლად რიგში დგებიან უსარმაზარი იმპერიები.

მოდიან ბერძნები, რომაელები, ბიზანტიონნი, არაბები, თურქ-

ელჩუკები, მონღოლები, ოტომანნი, სპარსნი, რუსები...

დედამიწაზე თითქმის ყველა იმპერიის უღელი გამოვიარეთ.

საუკუნეთა განმავლობაში დამპყრობლის კირთების ქვეშ ყოფნას თან ახლდა ყველაზე საშიში რამ – ეროვნული გადაგვარების საფრთხე.

სასწაულებრივად მაინც გადავრჩით და ოცდამეერთე საუკუნეს მოვუკაკუნეთ.

მსოფლიოს გრანდიოზული არენიდან გაქრნენ უძველესი ცივილიზაციის მქონე სახელმწიფოები, რომელთა არსებობას დღეს მხოლოდ მსოფლიოს კულტურაში მათ მიერ შეტანილი წვლილითღა ვეცნობით. ეს წვლილი კი, მართლაც, განსაცვიფრებელია. მაგალითად, ძველმა ეგვიპტელებმა გამოიგონეს ადამიანთა, ცხოველთა და ფრინველთა დაბალზამების საიდუმლო, ეგვიპტისა და ლონდონის მუზეუმებში შეგიძლიათ ნახოთ ოთხი ათას ხუთასი წლის წინათ გარდაცვლილ ადამიანთა მუმიები, რომელთაც სახის ფერი, თმა და კანიც შენარჩუნებული აქვთ, ხოლო ტუტანჰამონის ოქროს კუბოზე ახლაც აწყვია ყვავილები, ოთხი ათას ხუთასი წლის წინათ მისმა თანამეცხედრემ რომ დაალაგა. ის ყვავილებიც ბალზამის წყლით არის ნაპკურები და ამიტომაც გუშინდელი მოკრეფილი გეგონებათ.

შუმერებმა და ფინიკიელებმა დედამიწის ცივილიზაცია მსოფლიოს ერთერთი საოცრებით – ანბანით, გაამდიდრეს. სამწუხაროდ, დღეს აღარც ეგვიპტელები ჩანან, აღარც შუმერები, ფინიკიელები და ეტრუსკები. უფრო მეტიც. ასწლეულების განმავლობაში იკვლევენ მეცნიერნი და დღემდე ვერ ამოხსნეს დაბალზამების თუ პირამიდების აგების საიდუმლო, ისტორიის ულმობელმა ქარიშხლებმა უდიდესი ცივილიზაციები გადაიყოლეს, საქართველო კი გადარჩა.

დღეს ჩვენ სიამაყით ვამცნობთ კაცობრიობას, რომ უძველესი კულტურის ერი ვართ. შეგვიქმნია მსოფლიო მნიშვნელობის მატერიალური თუ სულიერი კულტურა და დღესაც ღირსეულად ვჩანვართ მოწინავე კაცობრიობის რანგებში.

გადავრჩით, მაგრამ ჩვენმა ულმობელმა ისტორიულმა ბედმა არერთგზის სასტიკად გვაჯანჯღარა და ხშირად უფსკრულის პირასაც დაგვაყენა.

ასე გასინჯეთ, XII საუკუნეში დავით აღმაშენებლის დროს საქართველოს ტერიტორია 300 000 კვ. კმ-ს მოიცავდა, დღეს კი საქართველოს ხელისუფლების იურისდიქცია მხოლოდ 45 000კვ.

კმ-ზე ერცელდება. მეოცე საუკუნეს შეეხვდით 111 000 კვ. კმ-ით და დახეთ ბედის ირონიას; მარტო XX საუკუნეში 66 000 კვ.კმ დავკარგეთ.

რასაკვირველია, არც XX საუკუნე იძლეევა მცირე ერების დამშვიდების და მათი სრული გადარჩენის გარანტიას.

ამიტომაც საჭიროა, გავისიგრძეგანოთ საქართველოს გადარჩენის მიზეზები და ჩვენი მომავალი ცხოვრება ავაგოთ ამ გამძლე საერდენებთან ურთიერთობაზე.

ჩემი ფიქრით, საქართველოს ვერმოსპობის საიდუმლო შემდეგმა ფაქტორებმა განაპირობა.

პირველი: ეროვნული მდგრადობა. ქართველთა ეროვნული ცნობიერება ნამოეალიბდა მტრულ გარემოცვაში, ამიტომაც ჩვენი წინაპრები თვალისჩინივით უფრთხილდებოდნენ ეროვნულ ატრიბუტიკას - ეროვნულ კუთვნილებას, ანუ ქართველობას, ქართულ წარმოშობას, ენას, ეროვნულ ცნობიერებას. ნაციონალურ ნიშანთვისებებს, მართლმადიდებლობას, ეროვნულ ზნე-ჩვეულებებს და ტრადიციებს... ცდილობდნენ, შეენარჩუნებინათ ნაციონალური სიწმინდე და „არ აღრეულიყვნენ ერსა უცხოსა“. მათ კარგად იცოდნენ, რომ ენის, ტერიტორიის თუ სარწმუნოების დათმობა ეროვნულ სიკვდილს ნიშნავდა. ამიტომაც თაეგამოდებით ებღაუჭებოდნენ, საუკუნეების განმავლობაში აწრთობდნენ და ფარავდნენ ქართულ ფენომენს.

საქართველოს სახელმწიფოებრიობის, ეროვნული თვითმყობადობის გაქრობის მოსურნე მტერმა ამ ბოლო დროს სწორედ იმ მხრიდან შემოგვიტია, რომელი მხრიდანაც მეტნაკლებად დაცული გვეგონა თავი.

ჯერ ჩვენს წმინდათაწმინდა ეკლესიას სექტანტები შეუსიეს და მცირედ მორწმუნეთა მოქრთამვა - გადაბირებას ათასი ბინძური ხერხით ცდილობენ, მერე ეროვნულობის რეკვიზიტი ამოიღეს საბუთებიდან და ამით ეროვნება „ქართველის“ სამუდამო გაქრობა დააკანონეს.

დღეს ასეთი სურათია ეროვნული მეობის შენარჩუნებისათვის ბრძოლის ფრონტზე, საქართველოს ეროვნული ძალები (მათ შორის კათოლიკოს-პატრიარქი) დაბეჯითებით მოითხოვენ დაბადების მოწმობებში ეროვნულობის გრაფის აღდგენას. საეჭვო ეროვნული წარმოშობის, საეჭვო ფსიქიკის და ზუფრო საეჭვო განათლების „პოლიტიკოსები“ კი მაქინაციებით, ცილისწამებებით, უტიფრობით, გააფთრებით ებრძვიან გონიერ საქართველოში ღრმად დამკვიდრებულ ა'ხრს საქართველოში ეროვნების შენარჩუნების შესახებ,

სამწუხაროდ, ამ „ცრურეფორმატორებს“ მხარდამჭერნი პარლამენტშიც ჰყავთ. ახლახან „სახელმწიფო ენის კანონის“ შირმით გაუგონარი კანონი შემოგვთავაზეს. ამ კანონით, ქართული ენა საქართველოში ნახევრად სახელმწიფო ენა იქნება.

მეორე ფაქტორი, რამაც საქართველო გადაარჩინა, გახლავთ იმედის მძლე საყრდენები. ქართველი კაცი იმედს სასოწარკვეთილების ყველაზე მძიმე წუთებშიც არ კარგავდა. ჩვენი მცირერიცხოვნობის გამო ომებში, რა დასამალია, ხშირად ემარცხდებოდით. იმპერიათა ურიცხვი ლაშქარი გვძლეოდა, მაგრამ საქართველოს გონებაში ყოველთვის კიაფობდა მომხვდურისაგან თავის დაღწევის იმედი. ხოლო, როდესაც დამპყრობელი იმპერია ტორტმანს დაიწყებდა, საქართველო ხმალს იშიშვლებდა და ასე გაიკაფავდა გზას თავისუფლების ყურეებისაკენ.

დიახ, ქართველ ერს ჰქონდა პერიოდები, როდესაც იგი მტერს თითქოსდა დროებით დაემორჩილებოდა, მაგრამ ეს იყო მოსანევნებელი მორჩილება. ქართველის ბოლომდე მოტეხვა, ბოლომდე გათათრება ან გარუსება ვერ ხერხდებოდა ქართული გენის არანაკუნლებრივი სიძლიერის გამო.

მესამე „საიდუმლო“, რამაც ჩვენი ვერგაქრობა განაპირობა, გახლავთ იუმორის დიდი გრძნობა. ქართულ ფოლკლორში უამრავი მაგალითია სიდუხჭირესთან, თუ გნებავთ, სიკვდილთანაც ქართველი კაცის შექილიკება - შეხუმრებისა. ჩვენი მაღალი უბოროტო იუმორის გრძნობა ეროვნული ხასიათის ის ნაწილია, ქართველთა ოპტიმიზმს რომ განაპირობებს.

გაუთავებელი, სულისდამღრღნელი სევდა, მუდმივი გლოვა ქართული ხასიათის განმსაზღვრელი, ტიპიური თვისება არ არის. უდიდესი ისტორიული ტრაგედიები ქართველს იუმორის დიდმა ნიჭმაც გადაატანინა. იუმორმა იგი „ჭირსა შიგან“ გააამაგრა. ძალა და სიმხნევე შემატა. ფილოსოფოსებს კარგახანია დადგენილი აქვთ, რომ მსოფლიოში „გაუცინარი ტომებიც“ არსებობენ. განვითარების დაბალ დონეზე მყოფი ადამიანები თითქმის არ იცინიან. იუმორის მაღალი დონე ერის მაღალი ინტელექტის გამოვლინება დასტურია.

სამთაგან მთავარი მაინც, რამაც ჩვენი ეროვნული მდგრადობა, ჩვენი გადარჩენა განაპირობა, პატრიოტიზმია.

ქართულმა კულტურამ, ქართულმა ხელოვნებამ დიდებულად გამოხატა სამშობლოს სიყვარულის თემა (თვალსაჩინო მაგალითებად უამრავი ქართული ხალხური სიმღერა და ალგეთში მდგარი მერაბ

ბერძენიშვილის საოცარი ქანდაკება - „კიდეეაც დაიზრდებიან“ - გამოდგება), მაგრამ ეს კეთილშობილური გრძნობა ყველაზე ნათლად ქართულ ლიტერატურაში აღიბეჭდა. ამიტომაცაა ქართველი მწერალი ერის სულიერი მებაირახტრე.

მსოფლიოს არაერთი ქვეყნის ლიტერატურის ისტორიის არაერთ სქელ წიგნს გავცნობიეარ, სპეციალურად მიძებნია პატრიოტული მოტივის კვალი დასავლეთის თუ აღმოსავლეთის არაერთი ქვეყნის მწერლობაში, მაგრამ მხოლოდ და მხოლოდ თითო-ოროლა მაგალითს თუ წაეწყდომიეარ. ქართული ლიტერატურის უპირველესი და მთავარი მოტივი კი პატრიოტული მოტივი გახლავთ. ეს ფაქტი განაპირობა, უპირველეს ყოელისა, ჩვენმა ეროვნულმა ძნელბედობამ, ხოლო ერს, რომელსაც ძვალ-რბილში გასჯდომია სამშობლოსათვის თავდადების წმინდათაწმინდა გრძნობა და, რომელსაც მამულს შეწირული ამდენი სახელოვანი შვილი ჰყავს, სიკვდილი არ უწერია.

„სამშობლოს არვის წავართმევთ,
ჩვენც ნურვინ შეგვეცილება,
თორემ ისეთ დღეს დავაერით,
მკვდარსაც კი გაეცინება“, -

საუკუნეებს გასძახის პოეტი და ამ ერთ სტროფში აკუმულირებულია ქართული ხასიათი, სხეა ერებისადმი ჰუმანური დამოკიდებულებაც და მომხვდურთა წინააღმდეგ ბრძოლის მსადეოფნაც.

მხატვრული ლიტერატურისადმი გულგრილობის ამ ბოლო ათწლეულში შეინიშნება ერთგვარი აგდებული დამოკიდებულება პატრიოტული თემების მიმართ. მართალია, თანამედროეე ჭეშმარიტ ქართველ მწერალთა შემოქმედებაში პატრიოტული ნერვი დღესაც ძალუმად ფეთქავს, მაგრამ პათოლოგიური გონება-გარეგნობის ზოგ „რეფორმატორს“ სამშობლოს სიყვარულის ლიტერატურული გარსხეულება მწერლობის გუშინდელ დღედ მიაჩნია.

არის წყება და წყება პოეტებისა, პატრიოტულ ლექსებს რომ თითქმის აღარ წერენ. მარად დაჭიმული ქართული ეროვნული ნერვი ამგვარი ლიტერატორების გონებაში კარგახანია მოშეებულია და რაღაც ერუ, ამორფულ, არაქართულ ხმას გამოსცემს.

სკოლებში იშვიათ'ხე იშვიათად ატარებენ ეროვნულ გმირთა გახსენების საღამოებს, ეროვნული დროშები დაწესებულებათა საწყობების კედლებსღა ამშვენებენ და ამიტომაც შედეგმაც არ დააყოვნა: საქართველოში კარგახანია აღარ ისმის ძლევის ყიჟინა, ახალგა'სრდები დაეითფერულს თითქმის აღარ იზომებენ წელზე

და წარომეული ტერიტორიების დაბრუნება პოლიტიკურ მოლაპარაკებათა იმედზე დააგდეს.

სამშობლოს სიყვარული სახადი როდია, რომ შეგეყაროს და გარკვეული დროის შემდეგ განიკურნო.

სამშობლოს სიყვარული ის გრძნობაა, მარად რომ თან გახლავს და უკანასკნელ ამოსუნთქვამდე გატარებს დავით აღმაშენებლის, ცოტნე დადიანის, ილია ჭავჭავაძის მიერ ნაჩვენებ გზაზე;

აშკარაა, რომ ეს გრძნობა ცა და მიწასავით შორს არის ახალი ჯურის უსამშობლო კოსმოპოლიტებისა და ვაირეფორმატორთა გრძნობა-გონებისგან.

შეიძლება თამამად ითქვას, რომ ყველაზე ძნელი და ტრაგიკული საუკუნე საქართველოსთვის მეოცე საუკუნე იყო.

მეოცე საუკუნეში ორჯერ გადავიტანეთ ომი საუკუნის ყველაზე აგრესიულ დამპყრობელთან - რუსეთთან.

ჯერ 1921 წლის თებერვალში არ გვაპატია რუსმა სამწლიანი, უდღეური დამოუკიდებლობა. მე-11 არმია შემოგვისია და წითელ იმპერიაში ყურით შეგვათრია.

მეორედ 1992 წელს მოინდომა ჩვენი სასტიკად დასჯა დამოუკიდებლობის, თავისუფლების სურვილისათვის. ამჯერადაც ომის გამოუცხადებლად დაგვესხა თავს, დაგვამარცხა და, წაგვართვა რა აფხაზეთ-სამაჩაბლო, კვლავ მოინდომა (ამჯერად უკვე, ვინ იცის, რამდენი ხნით) საქართველოსე გაბატონება.

გამძვინვარებული მონსტრი ურჩ საქართველოს კბილებით გლეჯდა. ერთ საათში სამასი ათასი ქართველი გამოყარა აფხაზეთიდან და კოდორ-ჭუბერის ტანჯვის გზაზე მიმავალთა დასახმარებლად წითელი ჯვრის ვერტმფრენებსაც არ მისცა უფლება განწირულთათვის, თუნდაც მიწაზე დაუშვებლად, მედიკამენტები მაინც მიეწოდებინათ.

ასეთი ცინიზმით თვით ჰიტლერელებსაც არ უსახელებიათ თავი.

ესეც არ იკმარა რუსმა. 1921 წელს უკვე ნაცადი მეთოდით, 1993-ში საქართველოში სამოქალაქო ომი ააგორა.

ქვეყანა სისხლისგან იცლებოდა. საქართველოს სახელმწიფოს გაუქმებამდე და სრულ ქაოსამდე დღეები იყო დარჩენილი.

...და მაშინ დაჩოქებული საქართველო ყურით შეათრიეს რუსეთის გავლენის სფეროში, წითელი იმპერიის კვალდაკვალ შექმნილ სნგ-ში.

სნგ-ში შესვლიდან სულ რაღაც ერთი კვირის შემდეგ მიეფეთ შევარდნაძესთან საქართველოს თავისუფლების დაკარგვის გამო საყვედურის სათქმელად.

ერთი საათის განმავლობაში მიმტკიცებდა მასპინძელი, რომ სხვა გზა არ იყო. ქართველი მწერლის პატრიოტულ აღტკინებას („გაეწყდეთ, მაგრამ ცხო ხალხს ნუ ვიბატონებთ") ჩემთვის არცთუ გასაგები არგუმენტები დაუპირისპირა და, რომ ვერაფერს გახდა, ცოტა არ იყოს, გაბრაზებულმა მითხრა: „რეზო, მართლა სახელმწიფოს მეთაური ხომ არ გგონივარ, სადღაა ან ჯარი, ან სახელმწიფო. აი, ახლა, ამ წუთში, შენ რომ ჩემს კაბინეტში ზიხარ, ვერტმფრენიდან კიბით დაეშვება „გრუპა ზახვატა" ჩვენს თავზე. როგორც ქორი წიწილებს, ისე აგვიტაცებენ მე და შენ ჰაერში და ჩვენს სიკვდილსაც ისევ ქართველებს დააბრალებენ".

გულდამდუღრული ჩამოვდიოდი იმ დღეს კიბეებზე და ჩვენს სიმცირე- მიუსაფრობაზე ვფიქრობდი.

მეოცე საუკუნე უძნელესი ჩვენთვის მარტოოდენ რუსეთთან გადატანილი ორი ომის გამო არ ყოფილა.

ოთხმოცდაათიან წლებში დაიწყო მსოფლიოს ხელახალი გადანაწილება და საქართველო - სააღდგომო თეთრი კრავი, ორი იმპერიული მგლის - ამერიკის და რუსეთის საომარ ველზე ლამის ყველაზე გამოსაჩენ ადგილზე აღმოჩნდა დაბმული თავისი საბედისწერო გეოპოლიტიკის გამო.

რუსული დრაკონი საქართველოს ყოველ მოსახვევ - ჩქერში ახვევდრებს ფაცერს და, მართლაც, რომ განსაცვიფრებელი ალღოიანობა, უტყუარი გათვლა გვჭირდება, რომ თავი გადავირჩინოთ.

„მეამბოხე გონების" დიპლომატია საქართველოს ხელაღებით მიაყენებდა ან რუსეთის, ან ამერიკის ყურესთან. პირველს ამერიკა არ გვაპატიებდა და დახმარების სასიცოცხლო ჟანგბადს გადაგვიჭრიდა, მეორეს კი რუსეთი არ გვაპატიებდა და რასაც ნიშნავს რუსული დასჯა, არაერთგზის გამოგვიცდია.

წარმოიდგინეთ, რა სულიერ მღელვარებად უჯდება ქართულ პოლიტიკურ ელიტას, რომ დასავლეთის ორიენტაციას ლამის დაუფარავად ამჟღავნებდეს და იმდენი მოახერხოს, რომ ხანდახან გამძვინვარებულ თეორ დათვსაც გადაუსვას თავზე ხელი.

აბა, სცადეთ და მართეთ საქართველო ნაჯახური, „გამჭვირვალე" პოლიტიკით, ბატონებო. თითი დაუქნიეთ რუსეთს, შეაშინეთ იგი რუსეთის მიერ დანატოვარი საორკვირაოდ გარემონტებული ტანკებით. ხომ კარგად ეხედავთ, რა დღე დააყარა დაუნდობელმა დამპყრობელმა ინქერიას. სახლი არ დგას მთელ ჩენნეთში.

იცოცხლეთ, კარგი იყოს, აგრესორი რომ ამხილო მსოფლიოს

თვალწინ და ყველაფერს თავისი სახელი დაარქვა, მაგრამ სანამ მსოფლიო ჩვენთვის თავს გამოიდებდეს. ჯერ კიდევ დიდი სიფრთხილე გვმართებს.

ხვალვე რომ შემოიყვანოს რუსმა ტანკები საქართველოში და თბილისს ქვემეხები დაუშინოს, ჩვენ ისეთი იღბალი გვაქვს, ჩენინეთის ნახევარ ყურადღებას არ მოგვაქცევს მსოფლიო.

გაერო ერთ უღიმღამო რეზოლუციას გამოიტანს - უმჯობესია საქართველო და რუსეთი მოლაპარაკების მაგიდას მიუსხდნენო, იტყვის და ამით დამთავრდება ყველაფერი.

მე დასავლური ორიენტაციის გახლავართ. მადლიერებით აღვიქვამ ამერიკის მიერ საქართველოს დასახმარებლად გადმოდგმულ ნაბიჯებს, მაგრამ თუ ამერიკისგან ჩვენი უსაფრთხოების რაიმე გარანტი არ გვექნება, თუ ამერიკა არ აამუშავებს საქართველოს დასაცავად რუსეთზე ზემოქმედების პოლიტიკურ-ეკონომიკურ ბერკეტებს და მხოლოდ ინსტრუქტაჟის დონეზე დარჩება, შეიძლება, რუსმა ავად მოიქნიოს კუდი საქართველოში.

ნაბიჯ-ნაბიჯ, დინჯად, „მძიმე-მძიმედ" (როგორც კახელები იტყვიან) უნდა ვაშენოთ ჩვენი სახელმწიფოებრიობა.

გაწონასწორებული პოლიტიკით იმდენს უნდა მივაღწიოთ, რომ მსოფლიოს ვჭირდებოდეთ, ეკონომიკური და პოლიტიკური ფუნქცია უნდა მოვიპოვოთ, ზესახელმწიფოები ანგარიშს უნდა გვიწევდნენ. ჩვენი ხმა კნუტის კნავილად კი არა, ლომის (თუნდაც ლომის ბოკვერის) ბუხუნად უნდა ჩაესმოდეთ, მაშინ სხვა თვალით შემოგვხედავენ და ჩვენს გასაჭირსაც გაისიგრძეგანებენ.

მე, ერთ ქართველ მწერალს, პრეტენზია მაქვს, საქართველოს ყოველდღიურობის მაჯაზე მედოს ხელი და მისი განუწყვეტელი გულისფეთქვა მესმოდეს.

განა არ ვიცი, რა მძიმე დღეში ვართ.

განა ვერ ვამჩნევ, ეკონომიკური სიდუხჭირის ზღვართან მივედით.

განა ვერ ვხედავ, რომ ზღაპრის ფასკუნჯივით ლუკმა-ლუკმა ყლაპავს რუსი საქართველოს ტერიტორიას.

...და მაინც, ყველაზე გაუსაძლის წუთებშიც კი არ მტოვებს ქართველი კაცის განუყრელი გრძნობა - იმედი!

მოდის იმედი ჩემთან და გარემოებისგან გულშეღონებულს ფეხზე წამომაყენებს.

ღმერთმა იმედი ნუ მოგვიშალოს.

პირველი კრეისერის ექო

ბაქო-ჯეიჰანის ნავთობსადენი სქემა-პროექტის ნაჭუჭიდან უკვე გამოვიდა და XXI საუკუნის საიანვრო ათვლის წერტილით თავის ისტორიას იწყებს, როგორც ეპოქის უდიდესი სამრეწველო გიგანტი, რომელმაც არაერთი სახელმწიფოს ეკონომიური განახლება-გამაგრების მისია უნდა იტვირთოს.

იგი ოდენ ნავთობგამტარი „ტრუბა“ (როგორც ცინიკურად უხმობენ ‘ხოგნი) როდი იქნება. იგი ენერგოშიმშილიდან იხსნის თანამედროვე ურბანისტულ მსოფლიოს, ხოლო საქართველოს სასიცოცხლო ძარღვად ჩაედგმება, გადარჩენის არტერიად გაუელის გარდიგარდმო.

გარდა კოლოსალური ფულადი შემოსავლისა (ასე რომ სჭირდება ჩვენს გაძვალტყავებულ ბიუჯეტს), ბაქო-ჯეიჰანის ნავთობსადენი ა'ხერბაიჯანს და საქართველოს ევროპის წამყვან ქვეყნებთან ისე საიმედოდ დააკავშირებს, იმგვარი სიმბოლური, ეკონომიკური ბაწრით გადააბამს, რომლის გაწყვეტასაც მსოფლიო ნგრევაღა თუ მოახერხებს. „მსოფლიო ნგრევას“ კი ერთმანეთთან სასიცოცხლოდ დაკავშირებული ჩვენი პლანეტის ხალხები, თუ ღმერთი არ გაგვიწყრა, აღარ დაუშვებენ.

უკვე მოადგა უნიკალური, სქელკედლიანი, უჟანგავი მილებით დატვირთული პირველი გემი ფოთის ნავსადგურს, ხოლო ამ „ქვეყნის გადამრჩენი“ პროექტის გარშემო სკეპტიკოსთა ჩურჩულ-ქილიკი ჯერ კიდევ არ ჩამცხრალა.

რას ჩასჭიდებიან ურწმუნო თომები და როგორია მათი გადარწმუნების საბუთიანობა?

ჯერ იყო და ბაქო-ჯეიჰანის ნავთობპროექტს პოლიტიკური შეფერილობა მისცეს და გაჭვირვდნენ საქართველოს მომავალ პოლიტიკურ-ეკონომიკურ დაკაბალებაზე. აქაოდა, ეს ნავთობსადენი საქართველოს დააკომპლექსებს, ნავთობით დაინტერესებული ევროპა- ამერიკის კოალიციაში სამუდამოდ ჩართავს და ჩვენს ქვეყანას ნეიტრალიტეტს (?!) დაუკარგავს. მსოფლიო პოლიტიკაში თავისუფალი მანევრირების საშუალებას აღარ მისცემსო.

საქმის მცოდნე პოლიტიკოსისთვის ამ მითის გაქარწყლება ძნელი სრულიად არ გახლავთ. განა საქართველოს დიპლომატიის უმთავრესი თანამედროვე ამოცანა დასავლეთის სტრუქტურებში ჩართვა -ინტეგრირება არ არის? განა ნატოში გაწევრიანება და ამერიკასთან თანასწორუფლებიანი უმჭიდროესი მეგობრობა არ არის საქართველოს გადარჩენის ერთადერთი გზა? გაიხსენეთ უახ-

ლოესი დღეები (დღეები და არა წლები), რომ ამერიკა არა, ფეხს შეგვადგმევინებდა რუსი ჩვენსავე ტერიტორიაზე პანკისის ხეობაში? განა ნატოს და ამერიკის მიერ საპერსპექტივოდ გამაგრებული ზურგით არ მოვითხოვთ დღეს გულიანად რუსის სამშვიდობო შენაერთების საქართველოდან გაყვანას, სრულიად უკანონოდ გაცოცხლებული სოჭი-სოხუმის სარკინიგზო მიმოსვლის გაუქმებას და რუსეთის საპასპორტო ანექსიის შეჩერებას? სხვა რა ძალა გვაქვს ჩვენ, დაეუპირისპირდეთ ჩრდილოელი დათვის მგლურ მადას, ზღაპრის ფასკუნჯივით რომ ჩვენივე ხელით გვაჭრევინებს და ერთიმეორეზე ყლაპავს საქართველოს მიწა-წყალს.

„ქვეყნის გადამრჩენი" მხოლოდ ლამაზი ფრაზისთვის არ მიხსენებია. რაკი დასავლეთის ენერგოუსრუნველყოფის ერთერთი მთავარი ძარღვი საქართველოზე გაივლის, დასავლეთი თვით იქნება დაინტერესებული სტაბილური, მშვიდი საქართველოთი. განა ნავთობსადენის დაცვა, პრიმიტიულად რომ ვთქვათ, უპირველესად საქართველოს დაცვას არ ნიშნავს? ხომ არ ავიწყდება ვინმეს „კეთილისმსურველ" მეზობელთა რა ოკეანე გვივლის ირგვლივ? ხომ არ ჰგონია ვინმეს, რომ დღესაც არ გვაქვს დამიზნებული საქართველოს ჩაყლაპვა-გაძარცვის მოსურნე მეზობელთა მახვილი თვალი? განა ამ ავმა მზერამ არ გააწამა საქართველო საუკუნეთა განმავლობაში? ამ სასიცოცხლო ნავთობპროექტის ხორცშესხმისთანავე ამერიკა თვით იზრუნებს, რაც შეიძლება მალე გაწევრიანდეს საქართველო ნატოში, ხოლო ნატოში გაწევრიანება კი, მოგეხსენებათ, საქართველოს სახელმწიფოს ფიზიკური გადარჩენის უპირველესი გარანტია.

ამ ნავთობსადენით საქართველო ახალ პოლიტიკურ-ეკონომიკურ ფუნქციას შეიძენს. მოგეხსენებათ, თანამედროვე მსოფლიო ისეთი მკაცრი და პრაქტიკულ-მერკანტელურია, რომ უძველესი კულტურის მქონე, ქეიფის მოყვარე, მოარშიყე ქართველებისთვის ლამაზი თვალების გამო არავინ გამოიდებს თავს. დღეს ვინმემ რომ მოგხედოს, უნდა სჭირდებოდე, ან სტრატეგიულად, ე. ი. გეოპოლიტიკით, ან ეკონომიური ძაფით უნდა იყოს შენთან მიბმული. განა ცოტა მაგალითი იცის მსოფლიომ, რამდენი სახელმწიფო გადაარჩინა მხოლოდ იმ გარემოებამ, რომ მასზე დიდ იმპერიათა შემაერთებელი გზები გადიოდა, ან უბრალოდ, პატარა ქვეყანა გზაჯვარედინზე მდებარეობდა? ქართული პოლიტიკური აზრი ყოველთვის ეძებდა საშუალებას, რომ საქართველოს სახელმწიფოთა თანავარსკვლავედში თავისი ფუნქცია ჰქონოდა. ახლა ამ ფუნქციის შეძენის შანსი გაგვიჩნდა და როგორ შეიძლება იგი ხელიდან გავუშვათ?

მეორე „საბუთი“, ბაქო-ჯეიჰანის მოწინააღმდეგენი რომ წამდაუწუმ ცხვირწინ უფრიალებენ გულუბრყვილო, გაუცნობიერებელ თანამოაზრეებს, მოსალოდნელი ეკოლოგიური კატასტროფის საფრთხე გახლავთ.

ასპროცენტიანი ეკოლოგიური უსაფრთხოება მსოფლიოს არცერთ წერტილს არა აქვს. ნებისმიერ ქვეყანაში ყოველ წამს შეიძლება მიწისძვრამ მოსრას ქალაქები, ან ამოქმედდეს ვულკანი და ახლომახლო ყველაფერი წალეკოს. აღარას ვამბობ იმ ალბათობაზე, რომ დედამიწას მეტეორიტი დაეჯახოს და მთელი თანამედროვე ცივილიზაცია გაანადგუროს.

...და განა ამის შიშით ადამიანები არ აგებენ ქალაქებს, არ წერენ წიგნებს და არ გაჰყავთ ნავთობსადენები თავიანთი ცხოვრების უკეთ მოსაწყობად?

დაინტერესდი და ზედიზედ სამჯერ დავესწარი გია ჭანტურიას სამსაათიან გამოსვლებს ბაქო-ჯეიჰანის მარშრუტის სარგებლიანობის ხასგასასმელად და იმ შიშის განსაქარვებლად, ყოველი ქართველის გულში რომ შეიძლება გაჩენილიყო; ნუთუ ბაქო-ჯეიჰანი, მართლაცდა, დამოკლეს მახვილივით დაეკიდება ბორჯომის ხეობაზე, და რაც მთავარია, ნუთუ მოსალოდნელი ავარიის შემთხვევაში სამუდამოდ უნდა დავემშვიდობოთ ბორჯომის უნიკალურ მინერალურ წყლებს? გარდა ამისა, კორპორაციის ოფისიდან გამოვითხოვე და გულდასმით წავიკითხე ნავთობსადენის ტექნიკური უსაფრთხოებისა და დროთა განმავლობაში მისი საიმედოობის შესახებ არსებული მთელი ტექნიკური ლიტერატურა. ექსპერტებთან გულდასმითმა საუბრებმა საბოლოოდ დამარწმუნა, რომ ნავთობსადენისგან მოსალოდნელი საფრთხე იმდენად უმნიშვნელოა მისი საჭიროების გიგანტურ აუცილებლობასთან შედარებით, რომ ოწინარის მეორე მხარეს არც ჩანს.

რაოდენი კეთილსინდისიერებით, გულდასმით მომზადებული ლექცია-საუბრით, სკრუპულოზური ახსნა-განმარტებებით და, რაც მთავარია, ოპონენტებისადმი უღრმესი პატივისცემით მიიჩქაროდა გია ჭანტურია სხვადასხვა აუდიტორიასთან შესახვედრად. არ დაუტოვებია უყურადღებოდ არც უმაღლეს სასწავლებელთა სტუდენტები, არც მეცნიერ-სპეციალისტთა ჯგუფები და არც იმ რეგიონთა უწყებანი, რომლის სიახლოვესაც ნავთობსადენი გაივლის. მე თუ საზოგადოებრივი აზრისა და მასათა განწყობილების რაიმე გამეგება, სრული პასუხისმგებლობით უნდა ვთქვა, რომ ბ-ნი გიას მხარეს არსებულმა სიმართლემ და კორპორაციის პრეზიდენტის მტკიცე,

არგუმენტირებულმა გამოსვლებმა საქართველოს მოსახლეობის უმეტესობა ბაქო-ჯეიჰანის ნავთობის მხარდასაჭერად განაწყო.

ჯერ ერთი, ნავთობსადენი უშუალოდ ბორჯომის ხეობიდან 16 კილომეტრის მოშორებით გაიელის და მინერალური წყლების მოპოვების ადგილს მთაგრეხილთა მთელი წყება აშორებს. ნავთობსადენი სტანდარტულზე ორჯერ უფრო სქელი უჟანგავი მილებისგან მონტაჟდება, მას უკეთდება მეტრნახევრიანი ბეტონის დამცავი საფარი და, გარდა ამისა, ნავთობსადენი უსრუნველყოფილია ულტრათანამედროვე ჩამკეტი კომპიუტერულ-კიბერნეტიკული დანადგარით, რომელიც ავარიული სიგნალის დროს ყოველ ორ კილომეტრში ავტომატურად კეტავს მთელს ნავთობსადენს.

დავამთავრებ იმით, რაც ზემოთ ვაუწყე მკითხველს.

ნავთობსადენის მშენებლობა დაიწყო. მოსამზადებელი პერიოდი უკან დარჩა. მილებით დატვირთული პირველი უსარმაზარი ხომალდი უკვე ფოთის პორტში დგას. ორი წელიც და ჩვენ მოწმენი გავხდებით იმისა, თუ როგორ დადგებიან ერომანეთის გვერდით მსოფლიოს უპირველეს სახელმწიფოთა პრეზიდენტები, რათა საქართველოს სახელმწიფოს მის ტერიტორიაზე ახალი ეკონომიური გიგანტის დაბადებასთან ერთად მისი გადარჩენაც მიულოცონ.

მეტს რაღას გვიზამს!

ახალი წლის შემობრძანება, როგორც ქართველებს გვჩვევია, ლაზათიანად ვიზეიმეთ. ჩვენ ხომ „ლხინისმოყვარე", „გაუტეხელი" ერი ვართ.

ახალი წლის ღამეს ოცი ათასამდე თბილისელი ახალგაზრდა ისე თავფეხაწყვეტით ბრაციბრუც-ყვანცალებდა თავისუფლების მოედანზე, გარედან შემხედვარეს ეგონებოდა, ეს ქვეყანა არც ომში დამარცხებულა ათიოდე წლის წინ, არც მესამედი ტერიტორია დაუკარგავს, არც 30 ათასი მოხალისე-მეომარი დაღუპვია რუსის წინააღმდეგ უთანასწორო ომში, არც სამასი ათასი ლტოლვილი ჰყავს, არც რუსის საოკუპაციო ჯარი უდგას ზუგდიდთან შუა საქართველოში და არც თოთხმეტლარიანი პენსიით ეტანჯება მოსახლეობაო.

ქვეყნის დაცინვა, ახალგაზრდების მასიური გამოთაყვანება იყო ქალაქის მთავარ მოედანზე მოწყობილი საახალწლო ორგია-ვაკხანალია, ხოლო შინ დარჩენილებს თავისი უგემოვნობით, სიყალბით, დათვური იუმორით გული გაგვიწყალა საახალწლო გადაცემებმა, ასე ენერგიულად რომ რეკლამირდებოდა მთელი თვის განმავლობაში.

თუმცა ეს სტრიქონები ჩაშლილი საახალწლო ზეიმის გამო არ იწერება. ორიოდე წელი დარჩა ბალტინის ტანკებით მოსულ ხელისუფლებას და, სწორედ, რომ ასეთი გულისამრევი ზეიმებით უნდა გამოგვეთხოვოს.

ჩვენი საოქმელი ამჯერად სხვა რამ გახლავთ.

ჩარიხინდა საახალწლო ზეიმი, მიწყდა დაფდაფების ხმა და ნამთვრალევ საქართველოს ეუწყა, რომ რუსეთმა გაანაახლა პასპორტების გაცემა აფხაზეთსა და სამაჩაბლოში. აფხაზეთის მოსახლეობის 70 პროცენტი უკვე რუსეთის მოქალაქეა.

გიხაროდენ!

მაშ ასე, რუსმა ომით წაგვართვა აფხაზეთი და, ნუ გეშინიათ, ღირსეულად დავბრუნდებითო, გვამშვიდებდა მარიონეტული ხელისუფლება.

რუსმა საზღვარი ზუგდიდთან გადმოიტანა და, ნუ გეშინიათ, დროებითი მოვლენაა, მოლაპარაკებებით დავაბრუნებთ აფხაზეთსო, გვატყუებდა გამყიდველი ხელისუფლება.

რუსმა სოჭი-სოხუმის სარკინიგზო მაგისტრალი აამოქმედა და, ნუ გეშინიათ, ეს „ერთჯერადი მიმოსვლაა“.

რუსმა აფხაზეთში მცხოვრებთ რუსეთის მოქალაქეობა დაუმტკიცა და, ნუ გეშინიათ, ეგ ჯერ კიდევ არაფერს ნიშნავსო, ცეცხლზე ნავთს გვასხამს ჩვენი უნიათო ხელისუფლება.

კიდევ რა უნდა მოიმოქმედოს დამპყრობელმა რუსმა, რომ აფხაზეთ-სამაჩაბლო სამუდამოდ დაკარგულად მივიჩნიოთ, ყოველგვარი მოლაპარაკება ფუჭ საქმედ ჩავთვალოთ და იმ გზას დავადგეთ, რასაც მტრისადმი დაუმორჩილებელი ყოველი ნორმალური ქვეყანა დაადგებოდა.

ჰიტლერს აზრადაც არ მოსვლია, მის მიერ დაპყრობილი რუსეთის ტერიტორიაზე მშვიდობიანი მოსახლეობისთვის გერმანიის მოქალაქეობა მიეცა.

მსოფლიოში პირველი და ერთადერთი შემთხვევაა სხვა ქვეყანა სხვა ქვეყნის მოქალაქეებს დღისით-მზისით უსირცხვილოდ თავისად მიითვლიდეს, თავის მოქალაქეობას აძლევდეს.

ნუთუ ასე უნაპირო და უძირო ჩვენი მოთმინების ფიალა?

ხმა ამოიღე, პარლამენტო, ხმა ამოიღე, პრეზიდენტო!

სანამ ვისხდეთ გულხელდაკრეფილნი?

სად არის გაერო, ევროპარლამენტი, რას იქმან „საქართველოს მეგობრები?" კიევში შეხვდა პუტინი საქართველოს გაბრაზებულ პრეზიდენტს, ნატურმორტი აჩუქა, მაგრამ რკინიგზას რაც შეეხება, რა ვქნა, უფლება არა მაქვს, კომერციულ ფირმათა საქმეებში ჩავერიოო. საჩუქრით გულაჩუყებულ ჩვენს პრეზიდენტს წართმეულ აფხაზეთ- სამაჩაბლოზე კრინტი არ დაუძრავს.

ამ მდგომარეობასთან შეგუება საქართველოს სიკვდილს ნიშნავს.

განვაახლოთ ფართომასშტაბიანი პარტიზანული მოძრაობა!

მოღალატეებად გამოვაცხადოთ საქართველოს ყველა მოქალაქე (მათ შორის აფხაზეთსა და სამაჩაბლოში მცხოვრები, რა ეროვნებისაც უნდა იყოს), ვისაც რუსეთის მოქალაქეობის პასპორტი უდევს ჯიბეში!

ყოვლის ღონისძიებით ხელი შევუშალოთ სოჭი-სოხუმის რკინიგზას.

წინ აღვუდგეთ რუსეთის მიერ საქართველოს ტერიტორიის ფაქტიურ მიტაცებას.

უსაშველო არაფერი გვჭირს

კიდევ ერთხელ გაფაჩუნდა „აფხაზეთის საკითხი" გაეროში.

უშიშროების საბჭომ ერთხმად „დააფიქსირა" დროა, მოპირდაპირე მხარეები მოლაპარაკების მაგიდას მიუსხდნენო". მერე კოფი ანანმა დიდსულოვნად ამოიოხრა და „საკითხის განხილვა" (რაც ფაქტიურად არ დაწყებულა) დამთავრებულად გამოაცხადა.

გაეროსგან სხვას არც არას ველოდით.

პილატესავით დაიბანა ხელი გაერომ და ერთხელ კიდევ ახდა „სხვისი ჭირი-ღობეს ჩხირის" ბრძნული ქართული ანდაზა.

ამ დროს კი საქართველოს მოთმინების ფიალა პირთამდეა სავსე.

ქვეყანა ძრწის და ვულკანივით დუღს.

ლტოლვილი მეომარი რუსთაველზე თავს იწვავს და მომიტინგეთა კარავს პოლიცია მეორე მხარეს სამკვდრო-სასიცოცხლოდ ჩაბღაუჭებია.

რა ჰქნას, „პოლიციასაც თავისი საქმე აქვს".

ხელისუფლებამ სკამის შესანარჩუნებლად კვლავ დუბინკიან მხედრობას მიმართა.

საკუთარი ხალხის წინააღმდეგ ხომ დევის ძალა აქვს ყოველ ქართველს.

რა'სეც გინდა, ხელს მოგიწერო, ერაყის დაბომბვაზეც დაგეთანხმებიო, ეუბნება რუსი ამერიკელს, ოღონდ ქართველებისთვის აფხა'სეთს ნუ დამაბრუნებინებო.

აფხა'სეთის მითვისება'ზე სამი საუკუნე ვოცნებობდიო.

და ამერიკაც მორცხვად დუმს.

კანცელარიაში გამოცხვება და ამერიკის საელჩოს გამოიელის „ბუშის წერილი", რომელშიც ქართულ მხარეს მიანიშნებენ, გაუგრძელოს „რუს სამშვიდობოებს" მანდატი.

ესეც არ კმარა? მაინც ფაფხურობს პარლამენტში ორიოდე თავწასაგდები „მამალი", რუსის ჩექმა გავიდეს საქართველოდანო?

ახლა გაეროს და ევროპარლამენტის სახელით დაავალებენ საქართველოს პრეზიდენტს (რა თქმა უნდა, ამაზეც ჩვენი მხარე იზრუნებს), დაუყოვნებლივ მოაწერე ხელი დამპყრობელი რუსის სამხედრო ჩექმის კიდევ ეროი ვადით პარპაშს საქართველოშიო.

ამასობაში აფხა'სეთი რუსეთის „დე ფაქტო" პროვინციად იქცევა, რაკილა იქ მცხოვრებთა (მათ შორის არაერთი გამყიდველი ქართველიცაა) ოთხმოც პროცენტს რუსეთის მოქალაქედ აცხადებს მოსკოვი.

„ვინ მეტყვის, რა მოხდება, რუსის სამშვიდობო ჯარი რომ გავიდეს!" ამ აკვიატებული ფრაზით გვაშინებს საქართველოს ხელისუფლება.

არაფერიც არ მოხდება.

იმ დღესვე დადგებიან ჩვენი მესაზღვრეები ფსოუზე, იმ დღესვე გავამაგრებთ ჩრდილოეთის ჭიშკრებს და, რაც მთავარია, მოვიწვევთ საერთაშორისო დამკვირვებლებს, რათა რუსეთმა მორიგი პროვოკაცია არ გაბედოს.

რუსის ტანკს რომ ვერ დაიგულებს გვერდით ჩვენი ძმა აფსუა, სიამოვნებით დათანხმდება „ფართო ავტონომიის" იმ სტატუსს, ლამის დამოუკიდებლობას რომ ანიჭებს საქართველოს მიწაზე ჩამოსახლებულ „დიდი კულტურული ტრადიციების მქონე" ჩრდილოკავკასიელ ტომს.

თავიდათავი აქ რუსია.

ასე რომ, ნუ მიგვერეკება გაერო აფსუასთან მოლაპარაკებისკენ. „მოდაეე მხარეებს" მხოლოდ საქართველო და რუსეთი წარმოადგენენ.

რაც მთავარია, მტკნარი სიცრუეა, საქართველო რუსის წასვლის შემდეგ მომთაბარე ყაჩაღთა სათარეშოდ გადაიქცევაო, ჩვენს გენიოს პოლიტიკოსებს რომ დაუჟინიათ.

რუსის წასვლისთანავე ამოქმედდება გაეროს წესდების მეშვიდე პუნქტი და გაერო-ნატოს ერთობლივი ძალები დაიცავენ აფხაზეთში მტკიცე მშვიდობას.

ასე რომ, ქართველმა ხალხმა თაგვის ლომად ქცევის ზღაპრის კბილები კარგახანია მოიცვალა. ჩვენ უსაშველო არაფერი გვჭირს.

მსოფლიოს კეთილი ნება გვინდა, სხვა-არაფერი.

თქვენ ჩემთანა ხართ...

(გახსენებანი, საიუბილეო მიმართვები, გამოსვლები)

ვაჟკაცი იყო...

ზურაბ ანჯაფარიძე ქართული ფენომენის ყველა სანაქებო ნიშნით დაჯილდოვებული კაცი იყო.

იგი თხემით ტერფამდე ქართველი გახლდათ.

სილამაზის ტრფიალი, დარდიმანდი, იუმორის გრძნობის მქონე პედანტიზმსა და გერმანულ პუნქტუალობას არად დაგიდევდათ. შეეძლო, საათობით მჯდარიყო სუფრასთან და მამაპაპურ ლხინს მისცემოდა. მერე იმასაც არ ინაღვლებდა, თუ ამ „ქართული სენის" წყალობით წონაში მოიმატებდა და აბესალომის ჩოხა წელზე არ შემოწვდებოდა.

თვითნაბადი ტალანტი იყო.

მუდამ თავის იმედი ჰქონდა და, თუმცა ეოკალურ სრულყოფაზე ბევრს მუშაობდა, ვერ ვიტყვი, რომ გაფაციცებით ასრულებდა დიდი მომღერლის ყველა საეალდებულო შინაგანაწესს.

იგი რესო ლაღიძესავით ლაღი და თავისუფალი ცხოვრების წესით გამოირჩეოდა.

ერთი სიტყვით, ვაჟკაცი იყო.

ზურაბ ანჯაფარიძესთან უამრავი შეხვედრიდან ერთს გამოვარჩევ (დანარჩენს სხვა დროისათვის შევინახავ).

1981 წლის სექტემბერში გოგი ცინცაძემ - რესპუბლიკის ავტოინსპექციის უფროსმა, დახვეწილმა ინტელიგენტმა და ღირსეულმა კაცმა, ასეთი ექსპერიმენტი ჩაატარა: - ავტოინსპექციის ახალი კადრების შერჩევა კორუმპირებული საგამოცდო კომისიის ნაცვლად საზოგადოებრივ საბჭოს დაავალა.

საბჭოში პროფესიონალ იურისტებთან ერთად ზურაბ ანჯაფარიძე და მე შეგვიყვანა.

კვირაში ერთხელ ვიკრიბებოდით და საქართველოს ავტოინსპექციას ახალი კადრებით ვავსებდით.

პირველი სხდომა.

შემოდის ავტოინსპექტორობის მაძიებელი.

— აბა, ამ კაცს თუ იცნობ? -ზურიკოსკენ უთითებს გოგი ცინცაძე.

— ვიცნობ, —ზურაბს თვალს არ აშორებს ახალგაზრდა.

— ვინ არის? —ეკითხება გოგი.

— უფროსია.

— რისი უფროსია?

კომისია ხითხითებს .

— უფროსია, საერთოდ... ჩვენი... ვისი უნდა იყოს, - არ იბნევა „აბიტურიენტი“.

— რა გვარია?

— არ ვიცი - გამოტყდა მომავალი ავტოინსპექტორი.

— კარგი - ეს კაცი ვინ არის? - ახლა ჩემ'ზე უსვენებს გოგი.

რასაკვირველია, ვერც მე მცნობს.

— თავისუფალი ხარ, ზურაბ ანჯაფარიძე და რევაზ მიშველაძე რაკი არ გაუგონია, მე ისეთი ავტოინსპექტორი არ მჭირდება.

„ჩაჭრილი“ დარცხვენილი გადის.

სამიოდე წუთში მეორე შემოდის.

— ვინ არის ეს კაცი? - ჩემსკენ იშვერს ფანქარს ცინცაძე.

— ზურაბ ანჯაფარიძეა, - ამაყად პასუხობს გამოსაცდელი, კომისია სიცილისგან ცრემლებს ვერ იკავებს.

— კარგი, ეს ვინ არის? - ახლა ზურაბისკენ ანიშნებს.

— რევაზ მიშველაძე.

— წადი, თავისუფალი ხარ. გაერკვიე პატარა ვინ-ვინ არის და ექვსი თვის მერე მოდი, - ასეთია კომისიის თავმჯდომარის განაჩენი.

შემოდის მესამე.

— ზურაბ ანჯაფარიძე და რევაზ მიშველაძე თუ გაგიგონია?!

— რავა არა, ბატონო. მაგენის სახელი ვინ არ იცის.

— სახეზე თუ იცნობ ორივეს?

— სახეზე... ახლოდან არა... რომელი რომელია, ვერ გეტყვით, მარა აქ რო ბრძანდება ორივე, ნამდვილად ვიცი.

კომისია იცინის.

— რო გააჩერო ანჯაფარიძე ან მიშველაძე, ჭკუის სწავლებას და დაჯარიმებას დაუწყებ?! -კატეგორიულია გოგი:

— რავა გეკადრებათ, ბატონო. კეთილ მგზავრობას ვუსურვებ და, თუ ჯიბეში მექნა, თითო კამფეტს ვაჩუქებ ორივეს.

ჰომერული სიცილი.

— კი მაგრამ, რომ ვერ იცნობ, რომელი რომელია?

— თვითონ მეტყვიენ, ბატონო, არ დამიმალავენ, ნუ გეშინია.

გოგი მესამე „მაძიებლის“ ჩაჭრასაც აპირებდა, მაგრამ ზურაბი და მე ხელში ვეცით.

— ნუ შეაძულე ამ ბოვშებს ჩვენი თავი. შენ აქ გამომცდელებად დაგვიძახე თუ საფრთხობელებადო, -იცინოდა ზურაბი.

ისეთი ლამაზი, გულიანი სიცილი (მარტო სახეთვალებით კი არა, მთელი ტანით იცინოდა) მერე იშვიათად მინახავს.

როგორც წესი, ყველა გამოცდა სუფრით მთავრდებოდა.

სუფრაზე ზურაბის ნახვას არაფერი სჯობდა.

ლხინის უფალი, ჭეშმარიტი მოქეიფე, სიტუაციის ბატონ-პატრონი იყო.

სუფრაზე ისე გრძნობდა თავს, როგორც თევზი წყალში.

რომელ საოპერო მომღერალთან არ მიქეიფია, მაგრამ ზოგი სუფრულ სიმღერაზე არ აგყვებოდა, ზოგი ყელს მოერიდებოდა, ზოგი შენთან (არაპროფესიონალთან) სიმღერას იუკადრისებდა, ზოგს, რა დასამალია და უბრალოდ, არ შეეძლო. ოდენ ორკესტრის ჟღერისას იღებდა საჭირო ხმა-ტონალობას.

ზურაბი აქაც შეუდარებელი იყო. ერთი წამითაც არ მოგახვევდა თავს თვის დიდ პროფესიონალიზმს და კლასიკოსობას.

პირველი შეხვედრიდანვე შეეეწყვეთ ერთმანეთს და იმერულ, მეგრულ, კახურ სიმღერებს ვაგუგუნებდით.

ავტოინსპექციის ხელმძღვანელობა ისე შეგვეჩვია, რომ რამდენჯერმე იხვებზე სანადიროდაც კი მიგვიწვიეს.

მერე „საპატიო ავტოინსპექტორის“ წიგნაკით და ორ-ორი სასტვენით დაგვაჯილდოვეს.

გაათავისუფლეს გოგი და სხვა ხელმძღვანელობას საზოგადოებრივი საგამოცდო კომისია აღარც გახსენებია.

მარტოსულთა თავშესაფარი

ბატონებო!

ამ სახლიდან გავიდა იგი ორმოცი წლის წინათ მარტის სუსხიან დღეს.

გავიდა ავადმყოფობით გაბეზრებული, დაღლილი მოხუცი.

დატოვა გაშლილი მაგიდა... მელანშეუმშრალი ფურცელი, თითქოსდა ერთი ოთახიდან მეორეში გადიოდა.

იცოდა, რომ აღარ დაბრუნდებოდა.

მან ყოველთვის იცოდა, სადაც მიდიოდა.

გავიდა რამდენიმე საათი და საავადმყოფოს დერეფანში გრძნეული კაცის ბოლოთის ცემა საუკუნის გაფრენით დასრულდა.

მარადისობასთან წილნაყარი მარადისობას შეუერთდა.

როცა დამტვერილი ყუთებიდან ხელნაწერებს და ფოტოსურათებს ვალაგებდით, ექსპოზიციის გამწყობნი შევკამათდით: ზოგს

სურდა, გალაკტიონის დიდებულ ლექსთა სტროფები გაგვეკრა კედელზე, რათა სტუმარი მეფე-პოეტის გრძნეული სიტყვით დამტკბარიყო, მე მინდოდა, ამ ოთახებში გალაკტიონის პირადი ცხოვრება მოგვეხილა. თავის დროს ასე იდუმალი და სფინქსისებური, მაგრამ დღეს უკვე ცხადი და დასურათხატებული.

მინდოდა, იმ დროის გულნამცეცა ჩინოვნიკებისადმი ბრალდებად კედელზე გაგვეკრა გალაკტიონის განცხადებები სავსე უფულობის, უფეხსაცმელობის და უბინაობის ჩივილით.

მინდოდა, ყველას წაეკითხა ეს ერთსტროფიანი ქუხილი გალაკტიონისა, განშორებისას რომ დაგვიტოვა:

სინამდვილეს არ ვემდური,
არ ყოფილა თითქმის.
არყოფილზე საყვედური
არასოდეს ითქმის.

არა და, იყო სინამდვილე... მკაცრი სინამდვილე, რომელიც ყოველდღიურად სთავაზობდა პოეტს დამცირებას, იგნორირებას, წიგნის გამოცემის გაჭიანურებას, გამადიდებელი შუშით ცქერას სტრიქონებში.

ამ სინამდვილემ მიიყვანა გალაკტიონი ცხოვრების მიმწუხრს საბედისწერო ნაბიჯამდე.

ვერ მოვუარეთ.

და აი, „ურჩი გადამხდელი" თავის ბინაში დაბრუნდა.

აქაც მისმა ჯიუტმა ნებამ იძალა და აგვიყოლია.

ეს ბინა თავშესაფარი იქნება ყველა მარტოსული, სასოწარკვეთილი, ამ მგლურ დროში შეჭირვებული კაცისთვის, ვისაც პოეზია უყვარს - თუ კი პოეზიის სიყვარული ჯერ კიდევ შეგვრჩა ყოველდღიურობის ამ ბაზრული გნიასით გათანგულთ.

გალაკტიონის მყუდრო ბინაში სულს მოიბრუნებენ იმედის ვარსკვლავის მაძიებელნი, სამშობლოს უბედური სვეტ-ბედით თავდამძიმებული ადამიანები, ვისაც გალაკტიონმა ანდერძად დაუბარა: „მამულს გული, უპირველეს ყოვლისა."

ისინი ამ სახლში საჩუქრად მიიღებენ მეოცე საუკუნის უპირველესი პოეტის სევდიან წიგნს- მთვარის სხივებით მოქსოვილსა და ვერცხლისფერი ათინათით მოსილს... და კიდევ ერთხელ გაიგონებენ განწირული კაცის ნერვიულ ჩურჩულს:

ეს გიორგის, ეს თევდორეს,
ეს ტარიელს, ეს კი მოსეს,
ჯერ ვითვლებით ქართველებად
თუ არ გაგვაესკიმოსეს.

წავიდა პოეზიის მეფე

წავიდა ჩვენგან მეოცე საუკუნის მეორე ნახევრის საქართველოს პოეზიის მეფე, შოთა ნიშნიანიძე.

გალაკტიონ ტაბიძის შემდეგ ამ საუკუნეში შოთა ნიშნიანიძეზე დიდი პოეტი არ გვყოლია:

შოთა ნიშნიანიძე იყო სინდისი ჩვენი დროის ქართული პოეზიისა.

ვერ გაიხსენებთ შოთა ნიშნიანიძის ფუჭ, ცარიელ, ან ამპარტავნობითა და პიროვნული ჭირვეულობით დატვირთულ სტრიქონს.

დიდი იყო იგი პოეტური მასშტაბებით, ბრწყინვალე სახეობრიობით, ქართული ლექსის ტრადიციებისადმი ერთგულებით, მოქალაქეობრივი პოზიციით...

დიდი იყო როგორც პიროვნება; კეთილი, მიმტევებელი, უანგარო, ვაუკაცი ამ სიტყვის ყველაზე კარგი მნიშვნელობით.

თანაც ყველა ჭეშმარიტი გენიოსივით, ბავშვივით სუფთა, მიმნდობი და გულუბრყვილოც.

შოთა ნიშნიანიძე იმ თითზე ჩამოსათვლელ ქართველ მწერალთა შორის ნათობს, უაკანასკნელი ათწლეულის მიზეზთა გამო დაქცეულ საქართველოში მშვიდი ყურეები რომ არ უძებნია, გულნამცეცობა რომ არ შეეტყობია და ხელმწიფის ნავში არ ჩამხტარა, არც განაპირებულა ზოგი თვითმარქვია გენიოსივით და ქვეყნის გასაჭირისთვის ზურგი არ შეუქცევია.

ყოველთვის წინა ხაზზე იყო, გაბედული, უკომპრომისი, სამშობლოსთვის თავდადებული, ქვეყნის დამოუკიდებლობასთვის კალმით მებრძოლი, უშიშარი მეციხოვნე.

მახსოვს, ამასწინათ ქართველი მწერლების ერთმა ჯგუფმა ქართული ეროვნების დამასამარებელ კანონს ბრძოლა რომ გამოეუცხადეთ, საპროტესტო განცხადებაზე პირველებმა შოთა ნიშნიანიძემ და ანა კალანდაძემ მომიწერა ხელი. მესამე 'დიდი პოეტი" კი, აქაოდა ხელისუფლებას არ ეწყინოსო, უკანსვლით გავიდა და გაუჩინარდა.

შოთა ნიშნიანიძეს მაშინ ზლუქუნი წასკდა. პირველად ენახე ატირებული ეს დევივით კაცი. რა მოგვიდა მეთქი, რომ ეკითხე, ცრემლიანი თვალებით შემომხედა, მეტი რა უნდა მომივიდეს, იქამდე მივედი, განცხადებაზე ვაწერ ხელს, რათა მშობლიურმა ხელისუფლებამ ქართველად დამტოვოსო.

მერე კვირა არ გავიდოდა, არ დაერეკა, რა შედეგი მოყვა ჩვენს

განცხადებასო, და როცა ეპასუხობდი, ერუ კედელი დახვდა მეთქი, ერთხანს სდუმდა და ყურმილში მისი გახშირებული სუნთქვა მესმოდა.

წავიდა ჩემი უპირველესი მეგობარი, შოთა ნიშნიანიძე, და თან წაიღო საქართველოს ატკიებული დიდი გული.

მჯერა, მომავლის საქართველო ადრე თუ გვიან შოთა ნიშნიანიძეს იქ მიუჩენს ადგილს, სადაც ეკუთვნის-გალაკტიონის გვერდით, მთაწმინდაზე.

იძინე მეფური ძილით

გღრღნიდა, გხრავდა შენს დევურ სხეულში ჩაბუდებული სიკვდილი. დღითიდღე გვეცლებოდი ხელიდან... და მაინც, მოულოდნელად წახვედი. „მგონი, გიყვარვარ, უფალო, მგონი სიბერეს მიპირებ". ერთ ლექსში რომ დაიკვნესე. არც თუ მთლად შეგისრულა უფალმა. დაბერება ვერ მოასწარ.

ჩვენს ხსოვნაში ღონიერი ქედით და ხარის თვალებით შუახნის კაცად დარჩი.

„არ შეგეშინდეს, შოთა, იცოდე, ოთხმოცი წლის იუბილეზეც გითამადებ-მეთქი", გითხარი ამ რამდენიმე დღის წინ რეანიმაციის განყოფილებაში თეთრი ხალათით ამოპარულმა.

გამიღიმე და ჭერს დაუმიზნე თითი.

მიქელ-გაბრიელის საქმეაო.

ალბათ, ალალი, ბავშვური ღიმილი იცოდი. რა შემბრალე გული გქონდა. ოთახში ადგილს ვერ ეპოულობ. რა საშინელებაა, ვსივარ და შენთან გამოთხოვების სტრიქონებს ვწერ.

თითქოსდა ფრთები დამემსხვრა და მარტო დავრჩი ჩემს ულიმღამო წუთისოფელში.

დარჩენილი დღეები შენი სიკვდილით უფრო გამიუამურდა.

დაგკარგე ჩემი უპირველესი მეგობარი, ჩემი ჭირისა და ლხინის განუყრელი თანაზიარი.

თუმცა, ჩემი ტკივილი რა ბედენაა, როცა შენი — შოთა ნიშნიანიძის წასვლით მსოფლიო პოეზიამ დაკარგა ერთი უძლიერესი ბურჯთაგანი, ხოლო საქართველომ - მეოცე საუკუნის მეორე ნახევრის ქართული პოეზიის მეფე.

ამ ტიტულს მოკრძალებით შეგახსენებდი ხოლმე შენ'ს დაწ-

ერილ საიუბილეო წერილებში, ან ნაჩუქარ წიგნებზე გიწერდი.

შენებურად, მორცხვად იღიმებოდი.

შენი ფასი და ადგილი შენზე უკეთ ვინ იცოდა, მაგრამ შენი განსაცვიფრებელი სისპეტაკე და თავმდაბლობა ტრიბუნას გარიდებდა და კულისებისკენ გექაჩებოდა.

ახლა შენს ცხედართან მდგარი საქვეყნოდ ვაცხადებ, რომ ამ საუკუნეში გალაკტიონ ტაბიძის შემდეგ შენზე დიდი პოეტი არ ჩანს.

შენ უკვე ისტორიას ეკუთვნი და სრულიადაც არ არის უხერხული, მკითხველს შენს კანონიერ ადგილზე მივანიშნო.

თანამედროვეთა ყაყანი შენ უკვე ეეღარ მოგწვდება. იმ მოქილიკე - მოყაყანეთ ვგულისხმობ, ჯერ სიკვდილის წინ „მეორე შოთას“ ირონიით სუნთქვა თუნდა წამით რომ დაგიმძიმეს და ახლაც, შენი დაკრძალვის ადგილზე, „ბრძნული ბჭობით“ უკანასკნელი ანგარიში რომ გაგისწორეს.

მორჩა, მეტს ვეღარას გაუნებენ ის არამკითხე მედროვენი, სიცოცხლეში თავიანთ ღინღლშეპუტულ ფრთებს რომ გატოლებდნენ და შენი დიდება შურდათ.

შეუნდე ყველას, ბრძენკაცო.

შენ, შოთა ნიშნიანიძეს, იქ, მაღლა, მთაწმინდაზე, გალაკტიონის გვერდით ხვალინდელი, უფრო ჭეშმარიტი და ღირსეული საქართველო მიგიჩენს საუკუნო განსასვენებელს.

შეუნდე ყველას და იძინე შენი მეფური ძილით.

ბრძენი

ბრძენი კაცი გახლავთ ოტია იოსელიანი.

მის ნათქვამს დიდი ფასი და ასპარეზი აქვს.

ბრძენი ჩვეულებრივი მოკვდავისგან იმით განსხვავდება, რომ, ჯერ ერთი, რასაც იტყვის, ჭეშმარიტებაა, მერე მისებურად იტყვის, ორიგინალურად, შთამბეჭდავად.

ამ ბოლო დროს ორჯერ მოვკარი ტელევიზორში თვალი და ორივეჯერ გულში გამიარა ოტიას ნათქვამმა:

„შეიძლება ქვეყანა მოწყალების, დახმარების იმედზე იყოს? ყოველ გაზაფხულზე რო თესლია მიწაში ჩასაგდები, ამას გახსენება უნდა? სანამდე ვიყოთ სხვის იმედზე. დახმარებას ვინც იძლევა, ისაა კაცი, თვარა ვინც იღებს - მათხოვარია. როუყაყიო თავმოყვარეობა, თქვე კაი ხალხო...“

„მეც კი წამიკითხავს-დამიწერია ერთი ორი წიგნი, მარა ამნაირი ფილოსოფია არსათ ამომიკითხავს, სად ისწავლეს ამ, ნამეტანი წათამამებულმა ბოვშებმა ასეთი რამე: წავშალოთ ეროვნებაო. ჩვენ დევიმახსოვროთ რო ქართველები ვართ, სომხებს, თათრებს და რუსებს ქე დაავიწყდებათ და ყველა გაქართველდებაო. იფ, არ ოუწყვიათო საქმე? ქართველს თუ ქართველობა წაუშალეთ, ვის იმედზე ტოვებთ ამ საქართველოს? მე არ მცხვენია ქართველობის და ვისაც რცხვენია, ჯანდაბის გზა ჰქონია...“

ამას ამბობს ბატონი ოტია საოცარი უბრალოებით, მისთვის ჩვეული იმერული კილოთი, უშუალოდ, ბუნებრივად, თუ გნებავთ, უმაღლესი არტისტიზმითაც.

რა მძიმე, ტევადი და ძვირფასია ოტია იოსელიანის ლიტერატურული ხურჯინი.

„ვარსკვლავთცვენამ“ ახალი ეტაპი დაიწყო ქართულ პროზის ისტორიაში. ჭეშმარიტი ლიტერატურის მაღალ თაროზე დევს ქალის ფსიქოლოგიის ღრმა ცოდნით გამსჭვალული რომანი „იყო ერთი ქალი“ და მსოფლიო ომში საქართველოს მონაწილეობის უტყუარი მხატვრული ეპოპეა „შავი და ცისფერი მდინარე“.

გონების თვალიდან არ მშორდება ოტია იოსელიანის ბრწყინვალე ნოველა „ჩქარი მატარებელი“.

დედაქალაქის კარუსელს და, თუ გნებავთ, ცენტრის მაცდურ ყაყანსაც გარიდებული თავისი განუყრელი გრძელი მუნდშტუკით, ნიკოტინისგან შეყვითლებული თითებით და სვანური ქუდით ათასში ერთხელ შემოივლის მწერალთა კაეშირში...

არავის არაფერს თხოვს, „ცხოვრებას როდი იგვარებს“, ჯილდოწახალისებებს არ მიელტვის, უბრალოდ, თავს შეახსენებს მწერალთა ოჯახს.

ოტია იოსელიანს აქვს მწერალთა კავშირში ხმამაღლა ლაპარაკის უფლება.

იგი მაღალნიჭიერი მწერალი და სამაგალითო მოქალაქეა.

მეამაყება, რომ ოტიას მეგობართა შორის ვითვლები.

მახსოვს, ოცი წლის ყმაწვილს მთელი სვანეთი შემომატარა თავისი ძველი „ვოლგით“. თუ მწერლობას აპირებო, მეუბნებოდა, დაიმახსოვრე: კაბინეტში არ დაჯდე, მწერლობა მოგზაურობას მიმატებული ლიტერატორის ნიჭიაო. მეორეც; ამბის გამოგონება არ დაიწყო, ცხოვრება თვითონ გიკარნახებს ყველაფერსო. მესამე: მთავრობას ახლოს არ გაეკარო, თორემ ინანებ. ჯერ დედამიწაზე ხალხის საყვარელი მთავრობა არცერთ ქვეყანას არ ჰყოლიაო.

დიდი ამაგი დასდო ქართულ თეატრს. „სანამ ურემი გადაბრუნდება“ და „ექვსი შინაბერა...“ არასოდეს ჩამოვა სცენიდან.

თუ ვინმეს ითქმის: არ გადრეკილა, არ შეცვლილაო, სწორედ ოტიასია ‘ყედგამოჭრილი.

სამოცდაათი შუახნის ასაკია. ჟამთა ცელა რას დააკლებს, ისე მკვიდრადაა ნაშენი, ისე ხმელია და ჩაკირული, შიგნიდან გამომწვარი, შებოლილი, გაუხუნარი, პეწიანი, მკლავღონიერი და კალამმადლიანი...

ასეთია ჩემი ოტია.

მეციხოვნე

ბატონო ლევან, -

თუ სიცოცხლემოძულებული სკეპტიკოსი, დღევანდელი საქართველოს შემყურე, დაიჩივლებს: გაიგეთ ერთხელ და სამუდამოდ, ალარ არის თქვენი დრო, მწერლებს ყავლი გაგივიდათო, - შენს სახელს გავახსენებ.

თუ გულგატეხილი ქართველი ეჭვით შეხედავს ჩვენს განწირულ სულისკვეთებას და მეტყვის – რას აკეთებთ თქვენ, ქვეყანა რომ იქცევა, რატომ ხმას არ იღებთ მწერლებიო, ისევ შენს სახელს გავახსენებ და გავაჩუმებ.

შენ, შენი გაუბედურებული ქვეყნის ჭეშმარიტი მესიტყვე-მოურავი ხარ.

გულს მითბობს და მტერთა დასათრგუნად ჩახმახს მომაძებნინებს ხოლმე შენი მამლურ-ყინჩური დგომა სამშობლოს სადარაჯოზე, შენი ცნობისწამრთმევი ყივილი-არ დანებების, არ დათმობის, არ დაჩოქების!

აღარ ჰგავს საქართველოს რუკა ძველთაძველ ქართულ დროშას. იგი უკანასკნელად შარშანწინ დაიფხრიწ-დაიტრუსა სასტიკ იმპერიასთან კვეთებაში, მაგრამ იგი მაინც არსებობს, უბიდან უბეში გადადის, ქართველთ ახალი ბრძოლებისათვის აღაგზნებს და რაზმავს.

საქვეყნო ზრუნვა-ფუსფუსში სამოცდაათი წელი წამოგპარვია.

შენს წიგნებს ერთი გრძელი თარო გაუვსია ჩემს ბიბლიოთეკაში, შენს მღელვარე წიგნებს. 'მღელვარეს" იმიტომ, რომ ჩაძინებული წიგნებიც არსებობენ. ერთხელ გაანათეს ასეთმა წიგნებმა ჩვენი სულები და ახლა, ვალმოხდილნი, ბიბლიოთეკის აკლდამაზე ჩანან კარგად შენახულ მუმიებად. შენი წიგნი კი, სადაც შემხვედრია, ან მაგიდაზე უდევთ, ან-სასთუმალთან. ყდაგაცვეთილ, ფურცლებაფუებულ, სახაზავჩადებულ შენს წიგნს ეტყობა, რომ იგი სულ ახლახანს ეჭირათ ხელში და ისევ ჩქარა მიუბრუნდებიან.

რა შორიდან ამოჰყევი ისტორიას, სად არ მოიძიე ქართველთა ფესვები და ჩვენი ეროვნული ბედისწერის გაშიშვლებული ხმალი ჩვენს დღეებამდე შემოაბრიალე-როგორც დამაშვრალმა მემატიანემ და ერის ჭირისუფალმა.

შენი ტემპერამენტის გადამკიდეს, შენ არ შეგეძლო, ციცი გონების მეცნიერ-ისტორიკოსის ჩაჩი მოგერგო თავზე და მშვიდად, აუღელვებლად გეწერა.

შენი წიგნი ყვირილს ჰგავს და ამიტომაა შენი სტრიქონები დატეხილი, ემოციებით, მხატვრული პასაჟებით სავსე.

შენი სტილიც უაღრესად ორიგინალურია: მეცნიერ-მწერლის მხატვრულ-ჩუქურთმოვანი სტილი, ქართული ენის წიაღიდან, ამ გრძნეული სალაროდან, ამოგაქვს სიტყვები და ახალ ელფერს ანიჭებ.

იქნებ, ახლა, როგორც არასდროს, სჭირდება ქართველს შენი ცეცხლოვანი სიტყვა; იქნებ, ახლა, როცა ქვეყნის ჩაძინების მსურველნი რუსთაველის ერზე აგდებით ლაპარაკობენ, შენმა წიგნებმა უნდა მოჰგვაროს ხალხს ეროვნული სიამაყე და საკუთარ ტანჯულ ისტორიაში, როგორც სარკეში, ჩაახედოს, საკუთარი ღირსებაც დაანახოს და 309 სირცხვილიც გაახსენოს მათი არგამეორების მწარე გაკვეთილად.

ამ ქვეყნად არაფერიც არ შეცვლილა. ქართველთა ბედს ისევ აბურთაევებს ისტორიის ულმობელი ნემეზიდა.

ისევ იპყრობენ იმპერიები მცირე ერებს, ისევ ცდილობენ, ჩაკლან ერში თავისუფლების და დამოუკიდებლობის სურვილი. დღისით-მზისით მსოფლიოს თვალწინ ართმევენ მიწებს და უმოწყალოდ ხოცავენ უდანაშაულო ადამიანებს.

და როგორადაც უნდა გვიკვირდეს, დღევანდელ მსოფლიოში არ არსებობს საერთაშორისო სასამართლო, პოლიტიკური არბიტრი, რომელიც აგრესორს თუ არ ალაგმავდა, ბავშვთა კვლისაგან თავისშეკავებისკენ მაინც რომ მოუწოდებდა.

1992-93 წლების რუსეთ-საქართველოს ომში საქართველო უმოწყალოდ დაისაჯა თავისუფლების სურვილისათვის. სეპარატისტები თავის სახლ-კარიდან გამორეკილ ქართველებს დასცინიან და გამკითხავი არავინ არის.

შენ, შენ-ნამუსიანმა ისტორიკოსმა, მხატვარ-მემატიანემ, უნდა დაარქვა მოვლენებს თავისი სახელი და ერს ჭირისაგან თავის დახსნის გზები უჩვენო.

ვინძლო, ეროვნულმა სმენამ, პატრიოტის გეშმა არ გიღალატოს. ვინძლო, არ დაიღალო, ხმალი არ ჩააგო!

ჯერ საქვეყნო გზა გასაწალდ-გასაკაფია, მტერ-მოყვრისთვის პასუხია გასაცემი. ჯერ სიმართლის ნერგი მოსაველელია, ბედის კვიცი გასახედნია, ერის სიმტკიცის ნაღვერდალი გასაღვივებელია, თავისუფლების კოცონი დასანთებია...

მოტყუებით ჩახოცილი ჩვენი შვილების სისხლი ასაღებია:

გახსოვდეს, ქვეყნის გადარჩენის ბასტიონზე გულმაგრად მდგარი ბერი მეცხოვნე ხარ, ბრძენი და ენამჭევრი მეცხოვნე.

ანდერძად დაგვირისტებული შემოქმედება

რუსთაველის პრემიის ლაურეატი, ფრიდონ ხალვაში, მეოცე საუკუნის ქართული ლიტერატურის ღირსეული წარმომადგენელია.

კლასიკოსი ჰქვია მწერალს, რომელსაც შეუძლია, ათასობით მკითხველი ერთი გრძნობით აღანთოს, ერთ მუშტად შეკრას.

ფრიდონ ხალვაშის ნაკალმარს ეს მადლი, დიაღაც, მოსდგამს.

ფრიდონ ხალვაშის მხატვრული აზროვნება თვითმყობადია. ნასესხები თემებითა და პრობლემებით კი არ ყელყელაობს, საკუთარი სათქმელი, მისეული სახეები და ორიგინალური ფერებით მოჩითული ლიტერატურული საუფლო აქვს.

ფრიდონ ხალვაშის ფრაზა და თხრობის სტილი დაკვირვებულ მკითხველს სხვისაში არ აერევა.

ვალმოხდილი ჰქვია მწერალს, რომელსაც საზოგადო მოღვაწის მანტია მოუსხამს, თავის ქვეყანას უვლის და გუშაგობს, აფხიზლებს და ერის თავისუფლებისათვის წმინდა ბრძოლაში აქტიურად მონაწილეობს.

ფრიდონ ხალვაში ჭეშმარიტი ერისკაცია. ნიადაგ მოფუსფუსე, ნიადაგ კეთილი ფიქრით აღძრულ-შებოჭილი, ყოველ საქვეყნო - სასიკეთო საქმეში ჩართული და წილდადებული.

ბარე ხუთი ათეული წელია ვიცნობ და არ მახსოვს საქართველოს რომელიმე საბედისწერო ისტორიულ მოსახვევთან მისი ოუნდაც წამიერი ორჭოფობა, წონასწორობის დაკარგვა, გამრუდებული სიტყვა...

იგი გამჩენმა უტყუარი ეროვნული ალღოთი დააჯილდოვა.

როცა საქართველოს თავზე შავი ღრუბლები გროვდება, უნდობლობის ჭია გულს გიღრღნის, სასო წარგეკვეთება და ვაი-ვაშს მოჰყვები, სწორედ მაშინ გამოჩნდება ფრიდონი, ხელს ჩაგაელებს, წამოგაყენებს, გულისმოსაფხან სიტყვას გტყორცნის და გაგიყოლიებს.

ფრიდონ ხალვაში ქართული მწერლობის რაინდი იმიტომაც არის, რომ ჩვენი დედა-აჭარა ლიტერატურაში ყველაზე სრულად სწორედ მან დახატა. აჭარის სატკივარი დიდი ჭირისუფლის გულით და ყალმით აგვირისტა, მერე კი მაღლა ასწია მთელი საქართველოს დასანახავად.

სამოცდაათი წლისთავის იუბილეზე მე ფრიდონ ხალვაშს აჭარის სულხან-საბა ვუწოდე და რაც დრო გადის, ჩემი შედარების ნამდვილობაში დღითი-დღე ვრწმუნდები.

მემლექეთზე თქმული ფრიდონ ხალვაშის მარილიანი სიმღერების ექო იმ გუგუნს უერთდება, საუკუნეთა სიღრმიდან, რომ მოედინება და „მაგრად დექო", მოყვასს რომ ანჯღრევს და აფხიზლებს.

ფრიდონი საქართველოს ერთი გულმამაცი ციხისთავია.

მისი ცხოვრება, მართლაც, რომ ომში კვეთება იყო ამ სამოცი წლის განმავლობაში, რაც მწერლის ჩაფხუტ-მუსარადი დაიმშვენა და საქვეყნო გარჯას შეუდგა.

ამაყად დადის ვალმოხდილი ფრიდონ ხალვაში მისი ერთი მშვენიერი ლექსის მარადიული მამალივით, რომლის სასიცოცხლო ყივილსაც გაღვიძების ომახიანი დილა მოჰყვება ხოლმე.

დიდხანს ეველოს.

სასიქადულო პიროვნული ღირსებებით შემკული კაცია. პიროვნების ყადრი იცის. გულნამცეცობა და აჩქარება შორს არის მისგან. გასაჭირში მყოფთათვის ძმურად ხელის გაწედაც შეუძლია და მცირე შეცოდებათა სულგრძელი პატიებაც.

ფრიდონის სიტყვას დამაჯერებლობის და გულის გათბობის გრძნეულება სწორედ იმის გამო აქვს, რომ მედროვე კაცის ბაგეთაგან კი არა, ალალი გულიდან, სუფთა სინდისიდან მოედინება.

ჭეშმარიტი პროფესიონალის მონდომებით ძერწავს საოქმელს.

რამდენი ხანია ამეკეიატა და არ მშორდება მამულის დროშაზე დაწერილი ლექსის ეს ღრმადსიმბოლური სტრიქონები: „ვინ იცის, დროშა დაკეცილი რას ელოდება-წითელი, როგორც ალიონი ივნისის თვეში, აბრეშუმია, თუ დამუჭავ, სულ ერთი პეშვი, მაგრამ თუ გაშლი, ქარებს ცეცხლად წაეკიდება“.

ეს ლექსი ფრიდონ ხალვაშმა ოთხმოცდაათიან წლებამდე, ქართული ეროვნული მოძრაობის აუვირთებამდე დაწერა.

ვინც კომუნისტურ ტირანიას მოსწრებია, მიხვდება, რომ იოლი როდი იყო წითელი ცენზურისთვის გამოგეპარებინა ეს ნაღვერდალივით სტრიქონები.

სამოცდათხუთმეტი წლისაა ქართული მწერლობის „დიდი ბაბა“.

ისევ მხნედ და ეაჟკაცურად არის.

ხმალი ჯერ ქარქაშში არ ჩაუგია.

მოგონებების და ანდერძის საწერად ჯერ ვერ ვიცლიო, იტყვის ხოლმე.

განა მთელი მისი დიდებული შემოქმედება მშობელი ქვეყნის მოელისა და მისთვის თავდადების ანდერძი არ არის მომავალ თაობათათვის სამოქმედო პროგრამად დაგვირისტებული.

ამაგდარი მეცნიერი და მოქალაქე

პედაგოგიურ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, მეცნიერების დამსახურებული მოღვაწე, პედაგოგიურ მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი, იაკობ გოგებაშვილის სახელობის მედლის კავალერი- ავქსენტი ესტატეს ძე მიშველაძე 85 წლისაა.

ბატონი ავქსენტის ცხოვრების გზა ქართველი პედაგოგის და მეცნიერის პატიოსნად, ეაჟკაცურად, მუხლჩაუხრელად გავლილი გზაა.

1915 წელს მარტვილის რაიონის სოფელ თამაკონში დაბადებულმა ქუთაისის პედაგოგიური ინსტიტუტის ფილოლოგიის ფაკულტეტი ლადო ასათიანთან ერთად დაამთავრა. სწორედ დიდი პოეტი

იყო მისი უპირველესი მეგობარი და ხელისმომკიდე.

ინსტიტუტის წარჩინებით დამთავრებისთანავე ა.მიშველაძე აკადემიკოსმა ანგია ბოჭორიშვილმა ასპირანტურაში დატოვა, ახალგაზრდა ფილოლოგს კი გულმა სკოლისკენ გაუწია და კარგა ხანს მასწავლებლობდა დრანდისა და მარტვილის სკოლებში. იყო არაერთი სკოლის დირექტორიც და განათლების განყოფილების თანამშრომელიც. ბოლოს, პედაგოგიური გამოცდილების მქონე ბ-ნი ავქსენტი ასპირანტურას კვლავ მიუბრუნდა და წარმატებით დაიცვა საკანდიდატო და სადოქტორო დისერტაციები.

ორი ათეული წელი ქუთაისის პედაგოგიურ ინსტიტუტში იმუშავა, 1963 წელს საცხოვრებლად თბილისში გადმოვიდა და ჯერ სულხან-საბა ორბელიანის სახელობის პედინსტიტუტის პედაგოგიკის კათედრის დოცენტი გახლდათ, მერე – პედაგოგიკის საკვლევსამეცნიერო ინსტიტუტის უფროსი მეცნიერმუშაკი. და ბოლოს, მასწავლებელთა დახელოვნების ინსტიტუტის პედაგოგიკის კათედრის გამგე.

სადაც უნდა ემუშავა, ბატონი ავქსენტი ირგვლივ მყოფთ კაცური კაცობისა და პატიოსანი მოქალაქეობის მაგალითს აძლევდა.

ტკბილმოუბარი ლექტორი, ახალგაზრდა მეცნიერთა გულისხმიერი ხელმძღვანელი თვით გახლავთ შესანიშნავი ოჯახის მამა-ოთხი შვილის აღმზრდელი და ღირსეული მეუღლე.

პედაგოგიური საზოგადოებისათვის დღესაც შეუცვლელ სამაგიდო წიგნებად ითვლება ბატონი ავქსენტის ნაშრომი მოზარდთა ქცევის თავისებურებების, გაკვეთილის სტრუქტურისა თუ ეროვნული სკოლის შენების ურთულესი პრობლემების შესახებ.

ახლახანს გამოვიდა მხცოვანი პროფესორის მოგონებათა უაღრესად საინტერესო წიგნი „რას ვემსახურებოდი“.

85 წლის მეცნიერი და უანგარო მოღვაწე დღესაც ჩვეული ენერგიითაა ჩაბმული ცხოვრებაში. მის პირუთვნელ სიტყვას პედაგოგ-მეცნიერთა ფორმირებისთვის ავტორიტეტის ძალა აქვს.

...დრო თავისას შვრება. სხედან ჩვენს წინ ვალმოხდილი ადამიანები: ბატონი ავქსენტი მიშველაძე და მისი ღირსეული თანამეცხედრე, დამსახურებული პედაგოგი ქ-ნი თინა გველესიანი. სხედან და ბრძოლით, შრომით, იმედებით აღსავსე უკან დარჩენილ დღეებს გასცქერიან.

მოგონებებში, შვილთა და შვილიშვილთა ჟრიამულში ინაველეა შემოდგომის წვიმიანი დღე.

გაგიმარჯოს

ჩემო ვალიკო!

იმ დღეს ლილოს ბაზარში მუხლამდე ტალახში მივტოპავდით, ჩვენი ჟურნალი რომ გაგვესაღებინა და სტამბის ვალი მაინც გადაგვეხადა.

ისე დავიღალე, ლამის უკან გამობრუნება გადავწყვიტე.

შენ წინ მიდიოდი გრძელი ნაბიჯებით. შენს გამოხუნებულ ქუდსღა ვხედავდი ბაზრულ ჭყლეტა-გნიასში.

ცოტა ნელა იარე მეთქი, მოგაძახე, მუხლებს ქარი ამოვაღებინოთმეთქი.

შესდექ, მომიბრუნდი ღიმილით:

აბა, მე რა ვოქვა, ხვალ სამოცდაათი მისრულდებაო.

ისე, სხვათაშორის, დამიგდე და შეტრიალდი.

წამოგეწია სამოცდაათი შენი ქვეყნის უბედურბედით გულდაკოდილს, საბაზრო ეკონომიკით დასეტყვილს და სტრიქონთან ჭიდილით დამაშერალს.

პატიოსანი, მართალი კაცი თუ ვინმეა დღეს, შენცა ხარ - ვალერიან მამუკელაშვილი.

იუმორით აღსავსე, ჯიუტად იმედიანი, გაუტეხელი, უკეთურთა წინააღმდეგ დაუცხრომლად მებრძოლი, კარგი მოთხრობების და პუბლიცისტური წერილების ავტორი.

რა არი სამოცდაათი, მაგრამ რამოდენა გზა გამოგიელია შენი ვეებერთელა ნიანგისფერი პორთაელით. ეს გზა საწაღმართო გზაა. ოგი ჩვენს ეროვნულ წისქვილებზე გადის... რედაქციები, კულტურის ცენტრები, მუზეუმები...

მარტო მცხეთის ქალაქ-მუზეუმის აღორძინება - განმტკიცებას რა ჯანი შეალიე.

დინჯი, ბრძენი კახელი ხარ, ჭირში უღალატო, ლხინში სასურველი.

ერთად დავაარსეთ მე და შენ ჟურნალი „ღიმილი“.

შენი გაუნელებელი ენთუზიაზმის ბრალიცაა, ამ ჯიბგირულ დროში, მოქალაქეთა მიერ წიგნის მიმართ გაუცხოვების და მასობრივი გამოკრეტინების ათწლეულში, ჩვენი ჟურნალი რომ ისევ ფეთქვას და ცოტაოდენ ეროვნულ სითბოს მაინც ასხივებს.

მიდიხარ შენ მაღალი, ღონიერი, დაუღლელი, კეთილსაგსლიანი და მოგყვები მეც.

გაგიმარჯოს, ჩემო ვალიკო.

გათოშილი სულის გასათბობად

ამ წიგნში თქვენ წაიკითხავთ ჩვენი დღეების შემსარავ ამბებს, პოეტის მიერ ფარზე აღმართულს და საქვეყნოდ გამზეურებულს: შარაგზის ყაჩაღები საბავშვო ბაღს ძარცვავენ და ბავშვებს უშაქროდ ტოვებენ.

ძმა ძმას ავტომატს უღერებს, გალიგვებულ კერასთან მიმჯდარი ქართველი სტუმარს ემალება... და ამ დროს საოცარი რამ ხდება; პაპა ღვთისავარმა მგელს ტყვია განგებ დააცილა: გაუშვი, წავიდეს, ეგეც ჩემსავით მონადირეაო, რა იყო ეს? ქართული სიქველისა და რაინდობის გამოვლინება ამ, მართლაც რომ, მგლურ დროში?

...ქვეყანა კი მრუდე გზით მიემართება.

საქართველოს უჭირს.

უნიათობა, სიცივე, შიმშილი, ტყუილ-ფლიდობა გამეფებულა ირგვლივ. იმედის ნაპერწკალი ძლივსღა ბუუტავს.

...და ამ დროს ალექსანდრე დიდებაშვილი წერს ნირვანში მყოფი პოეტის დატკბილებულ სტრიქონებს კი არა, სამდურავის, შეძახების, გამოღვიძების, გაკიცხვის სტრიქონებს.

ამ სტრიქონებს ავტორი „ღობეზე ჩამოსაკიდ ლექსებს“ არქმევს.

გულწრფელად გეტყვით, მომეწონა და შემეხარბა ეს სათაური.

დიახ, საქართველოს დღეს ღობეზე ჩამოსაკიდი ლექსები სჭირდება.

წაიკითხეთ ალექსანდრე დიდებაშვილის ეს ახალი წიგნი. თუ გსურთ, გაიგონოთ სასოწარკვეთილი ქართველის კვნესა.

თუ კიდევ შეუძლია პოეზიით გათბობა თქვენს გათოშილ სულს.

დიახ, ხუმრობამაც გადაგვარჩინა

მურთაზ აბაშიძემ პირველი ნახატი-ხუმრობები რომ გამოაქვეყნა, ყურბალიშსე მთელემარე კომუნისტური ხელისუფლება შეიშმუშნა.

ცხადი იყო: გიგლა ფიერცხალავას და ჯემალ ლოლუას მესამე ძმა (უმცროსი ხომ ხლაპრებში ყველაზე მამაცია) შეემატა.

- რა უნდა? - იკითხეს ძლიერთა ამა ქვეყნისათა.

მაშინ ასე სჯეროდათ: თუ თავს წამოსწევდი და „საათივით აწყობილ ქვეყანას" წკიპურტს წაკრავდი, ესე იგი, რაღაც გინდოდა.

მალე გაირკვა, რომ მურთაზ აბაშიძეს არაფერი არ სურდა, გარდა იმისა, რომ არ შეეძლო, არ ეხატა.

ახალბედა მხატვარი ყელზე დაადგა ოფიციალურ პრესას (სხვა პრესა მაშინ სად იყო), პრობლემად ექცა მთავლიტს და რედაქტორს.

„ნიანგში" შვიდ ნახატს რომ მიიტანდა, ერთს დაუბეჭდავდნენ და ექვს შინ ატანდნენ.

- ის ერთიც საკმარისი იყო, რომ ცეკას ბიურო რედაქციის მიმართ ამჯერად „მითითებით" დაკმაყოფილებულიყო.

მურთაზ აბაშიძე კი იზრდებოდა და იზრდებოდა.

შეიძლება თამამად ითქვას, დღეს იგი საქართველოში ყველაზე მახვილყალმიანი, უშიშარი და გამოჩინებული მხატვარ-კარიკატურისტია.

ამასწინათ ერთ გაზეთში მურთაზ აბაშიძის ასეთ „ხუმრობას" წაეაწყდი.

კაცი წყალში იხრჩობა. ნაპირზე მდგომი ძაფით ღირსების ორდენს აწვდის.

- არ მინდა, ბატონო, ღირსების ორდენი, მაშველი რგოლი გადმომიგდე! - ყვირის დასახრჩობად განწირული.

- არ გეშინია - მეიქი? - ვკითხე.

- ისი, მაგდენი ჭკუა კი აქვთ, რომ ნახატის გამო არ დამიჭირონ და მეტს რას ვაშავებ? - თავისებურად, მოჩვენებით-მიამიტურად მიპასუხა, თორემ მშვენიერად იცის, რომ ამგვარი წკიპურტებით ძილს უფრთხობს იმათ, ვისაც სამინნედ ამოირჩევს.

თავისი ფასიც მშვენიერად იცის.

ყოველთვის მინდა ვუპატრონო, რამეში გამოვადგე, რაკიღა ვიცი, რომ ოდენ პროფესიონალური მხატვრობით დღეს თავის

დარჩენა ძნელია. არა და, მურთაზი სწორედ, თავისი ხალხის საუკეთესო შვილების მსგავსად, პატიოსნად, ღარიბულად ცხოვრობს.

მოვაწყე ერთგან რედაქციაში მხატვრად. მცირე ხელფასით, მაგრამ მაინც ხელფასით.

ორი თვის მერე შემხვდა.

- ისი... წამეველი იქიდან. ჩემს ნახატებს პატარ-პატარას ბეჭდავდა. წარწერა ლუპით უნდა წაგეკითხა, თავის სისულელეებს კი დიდი შრიფტით აწყობდა.

ვირბინე, ვირბინე და, როგორც იქნა, სხვაგან ვუშოვე შტატი.

სამ თვეში ისევ უმუშევარია.

ახლა რაღა ბზიკმა გიკბინა-მეთქი, ვკითხე.

- ისი... რედაქტორმა თემების მოცემა დამიწყო, - იღიმება, - თუ გავბედავდი და ვეტყოდი, - ეგ კი მართალია, მაგრამ ხუმრობა არ არის შით და ვერ დავხატავ-მეთქი, წყინდა. ავდექი და გავერიდე.

სადაც უნდა შევხვდეთ, კუთხეში მივდგებით, გაცვეთილ საქაღალდეს გაშლის და წუოის შემდეგ ორივენი ვხარხარებთ, მე - მისი უბადლო ნიჭის გამო, ის კი კმაყოფილი იმით, რომ გამაცინა.

მოდი და ასეთ რამეზე ნუ გაიცინებ:

კარებში სამი ნიღბიანი ბანდიტი დგას:

მოხუცი ქალი - მობრძანდით, ბატონო, მარა ფული კი არა, უთოც არა მაქვს, რომ გამაუთავოთ!

ეს ერთი. ახლა მეორე „ხუმრობა“.

ცელიანი სიკვდილი მინისტრის მისაღებში:

- მინისტრმა მთხოვა, ბიუჯეტი შეგვიმცირეს და პენსიონერების გაწყვეტაში დამეხმარეო.

მესამე „ხუმრობა“.

კაცი ორთქლმავლის საჭესთან:

- ორთქლმავალი კი მოვიპარე, მაგრამ თურქეთში რანაირად გავიტანო გასაყიდად?

„ხუმრობა“ მეოთხე.

სხდომის თავმჯდომარე:

- რა უნდა ელაპარაკო, ასეთ ოპოზიციას. ჩვენ დიდი ნავთობის გადაქაჩვაზე ვლაპარაკობთ, ეს კი მეკითხება, კანალიზაციის მილი გაგვისკდა და რა გეშველებაო.

„ხუმრობა“ მეხუთე.

სმენაზე გაჭიმულ პოლიციელებს სამმართველოს უფროსი მიმართავს:

- კორუფციის წინააღმდეგ საბრძოლველად ადგილზე იარ!

მეექვსე „ხუმრობაზე" ლამის სული შემიგუბდეს სიცილისაგან. ორი გაუბედურებული კაცი დგას:

- მეშველა, რავაც იქნა. ცოლი თურქეთში მომიწყო ჟვანიამ, ბოზის ადგილი უშოვა.

მერე და მერე, სიცილისგან სულს რომ მოვითქვამ, იწყება ჩვენი შეხვედრის მთავარი და სერიოზული ნაწილი.

- სად წევიღო, ვის მივუტანო, სად დავაბინაო?

ის რედაქტორი გაბედულია, მაგრამ იუმორის გრძნობა არა აქვს, იმას ნახატი-ხუმრობები არ უყვარს, ის ქვეშეფსიაა, შეშინდება, ის დაბეჭდავს, მარა სულ ჟგ ვაწუხო?

ეუხსნი, ეაგულიანებ, შენი მისელით არავის აწუხებ. პირიქით, შენი გამოჩენა ყოველი ნამუსიანი რედაქტორის კაბინეტში მისთვის სიხარულის მმომგვრელი უნდა იყოს მეთქი.

როცა ნახატებს მისამართებზე გავანაწილებთ, მერე იწყება ჩვენი შეხვედრის მესამე, შედარებით ნაკლებადსერიოზული მომენტი.

თვალებს მოწკურავს, ქუდის შიგნით კეფას იფხანს და, ალბათ, მეორიათასედ მეკითხება:

- გაბროვოში იუმორის მსოფლიო ფესტივალის ლაურეატები რომ გახდით შენ, ჟვანეცკი, გორინი და არკანოვი, რომელი წელი იყო?

- ოთხმოცდახუთი!

- რატომ არ შეიძლება იმნაირი, იუმორის მსოფლიო ფესტივალი ბათუმში ან ქუთაისში გავმართოთ. ჩვენ ხომ იუმორის კლასიკური ქვეყანა ვართ.

მეორიათასედ ვპასუხობ.

- რა დროს იუმორის ფესტივალია, მურთაზ, ამ დამშეულ ქვეყანაში, ამ გაუსაძლის დროში...

- ისი... სწორედ მაგიტო გეუბნები. იუმორი მარტო ბრძოლის იარაღი კი არ არის, გაძლების საშუალებაცაა...

ოღონდაც, ჩემო მურთაზ, ოღონდაც.

იუმორის მაღალმა გრძნობამაც გადაგვარჩინა ჩვენ, ქართველები, და საუკუნეთა საშინელი საცრის დგანდგარ-ტაკატუკში აქამდე მოგვიყვანა.

ერის ჭირისუფალი

თუ სადმე ეროვნული სერობაა, ლევან სანიკიძეს მოსაწვეები ბარათი არ სჭირდება.

ფართო ნაბიჯებით, ერთი წერტილისკენ მიმართული მსერით, წელში გამართული გაივლის იგი დერეფანს, შეაღებს კარს და კუთხეში მიდგება.

ტრიბუნიდანაც და დარბაზიდანაც დაიძვრებიან.

„უქარქაშო ხმლების“ ავტორი ხომ არაფერს იტყვის?

სათქმელი როგორ არა აქვს.

ტრიბუნასთან დინჯად, ფიქრაყოლებით მიდის. გზაში პირველ ფრაზებს აწყობს და მაინც მიკროფონთან მცირეხანს გაეუხდება, თითქოსდა სმენადქცეულ დარბაზს ამოსუნთქვის საშუალებას აძლევსო. მერე მკაფიოდ, ძველქართული ინტონაციით, ქარში და ხეებში ხმანაწრთობი მებაირაღის ხმით იწყებს:

„მე გეტყვით აბა, უარესი დღეც დაგვდგომია, მაგრამ გადაეურჩენილვართ, გაგვიძლია“.

ყველა ყველა და მას დაეჯერება.

ლევან სანიკიძე ჰაიჰარად, უსაბუთოდ არაფერს იტყვის.

თითებზე ჩამოსათვლელ საყვარელ წიგნთა შორის, მკითხველს თაროზე შორს დასადებად რომ ვერ გაუმეტებია, „უქარქაშო ხმლებიც“ არის.

ახლა, როცა საქართველო იმპერიისგან დამორჩილებულ-დათრგუნვილია, მკითხველი ლევან სანიკიძის მიერ მხატვრულად დაწერილ მატიანეს კოპებშეკრული, მუშტმოკუმული ჩასცქერის და სახვალიო ბრძოლებისათვის ემზადება.

„უქარქაშო ხმლების“ ყველა თავიდან ბრძოლის ყიყინა და განწირული კივილი მოისმის და, როცა თავისი წარსულის ხილვით გულდაწურულს, ცრემლი დაუბინდავს მსერას, წიგნის ფურცლებიდან ოსტატის ჩურჩული ჩაესმის:

„მაინც კიაფობდა ნაპერწკალი ნაცარმორეულ ქართულ კერაზე.

იმსხვრეოდნენ უქარქაშო ხმლები.

მაგრამ იჭედებოდა ახალახალი დავითფერულნი, რადგან ჩაუმქრალად ენთო ცეცხლი ქართულ ქურაზე“.

„309 ქართული სირცხვილი“ ჰქვია ლევან სანიკიძის ერთერთ ახალ წიგნს.

„სახელოვან“ ქართულ სირცხვილებზეა იგი დაწერილი.

პირველი სირცხვილია ქრისტეშობამდე მეოთხე საუკუნეში საქართველოს მეფე საურმაგის მიერ თანამემამულეთა დასათრგუნავად ჩრდილოეთ კავკასიიდან ძურძუკთა და ოსთა ჩამოყვანა, ხოლო 309-ე სირცხვილი ბოლშევიკთა მიერ 1921წ. საქართველოს გაყიდვა-განსხვისება გახლავთ.

შემდგომ, არანაკლებ სახელოვან, ეროვნულ სირცხვილთა შესახებ ამ წიგნში არაფერია თქმული.

ეკითხულობდი ქართულ სირცხვილთა ისტორიას და სიბრაზისაგან ტუჩებს ვიკვნეტდი; შინაომი, ქიშპობა, შური, ამბიციურობა, სურგში ხანჯლის ჩაცემა.

და მაინც, ვფიქრობდი გულში, სამასცხრავე ისტორიულ სირცხვილს ყარავს დავითისა და თამარის ხანა, „ვეფხისტყაოსანი", ალავერდი, ვარძია, სვეტიცხოველი...

არც კი ვიცი, სხვაგან დაწერილა თუ არა წიგნი დიდ ეროვნულ სირცხვილებზე, არადა, ყველა ერის ისტორია სავსეა მსგავსი მაგალითებით.

თუ სხვა ქვეყნებში არ შექმნილა მსგავსი წიგნი, მითუმეტეს დიდია „309 სირცხვილის" მნიშვნელობა.

მერე რაა, რომ ისტორიის ანალებიდან ამოკრეფილი და ერთად დალაგებული 309 სირცხვილი შემზარავ შთაბეჭდილებას ახდენს, სამაგიეროდ, სახელოვანი მწერალი დიდ გაკვეთილ-რჩევას გვაძლევს იმისას, თუ როგორ არ უნდა ვიცხოვროთ, რა შეცდომები არ უნდა დავუშვათ.

ამიტომაც დიდია ამ წიგნის ზნეობრივი მნიშვნელობა.

თუ ამ ათიოდე წლის წინათ „უქარქაშო ხმლებით" ლევან სანიკიძემ ეროვნული სიამაყე მოგვგვარა და თვითრწმენა განგვიმტკიცა, ახლა ჩვენი ისტორიის სამარცხვინო ფურცლებიც გადაგვიშალა და მწარედ ჩაგვაფიქრა.

„309 სირცხვილიც" სწორედ რომ „უქარქაშო ხმლების" ავტორს უნდა დაეწერა.

ლევან სანიკიძე მძაფრი ენებების, ვაჟკაცობის, სამშობლოსათვის თავდადების აპოლოგეტია.

„უქარქაშო ხმლებით", „ლედა ისტორიით", „გიორგი ათონელის სავედრებლით", „მოწამეთა წიგნით", „სამას-სამასით", „გიორგი სააკაძით", „მესამე დასის საქართველოთი" ხომ ქართველად მოქცევის დრამატულ ისტორიას, ქართული სულის უკვდავებას უმღერა, ალექსანდრე მაკედონელის, იულიუს კეისრის ანტიკური საბერძნეთის და რომის ისტორიაც იმდენად იყო მისი ყურადღების

საგანი, რამდენადაც დიდთა სახელთა მატიანეში თავისი ხალხისთვის საგულისხმო რასმე აღმოაჩენდა.

ქართულ თეატრს ათეული წლების განმავლობაში ამშვენებდა ლევან სანიკიძის ჰეროიზმითა და ზომიერი, მაღალი იუმორით დამუხტული პიესები: „გაიუს გრაკხუსი", „მედეა", „ნერონი", „ქუთათურები", „ყიჩაღი შემომეყარა", „არქეოლოგიური ქრონიკა".

ქართულ პრესას ორმოცდაათი წელია მოჰყვება ლევან სანიკიძის მგზნებარე პუბლიცისტიკაც.

რაზე ტეხს განგაშს, რას ჩასძახის მოყვასს ერის ჭირისუფალი?

„-კერია არ მოშალოთ, ფუტი არ გააცივოთ, წმინდა საფლავებს მოუარეთ, ძმამ ძმაზე ხელი არ აღმარ,თოს, მტერი არ გააცინოთ, პარტახი არ გაამრავლოთ, ქართული ფენომენი გავაძლიეროთ, გავმრავლდეთ, შურმა არ გეძლიოს..."

თვითონაც ამ პრინციპებით ცხოვრობს.

ერის ბედზე პასუხისმგებლად თვლის თავს და ქვეგამხედვართა, მედროვეთა წინაშე წარბებაწევით საუბარს, ავ მუსაიფსაც არ ერიდება.

მის ოთარაანთქვრივულ პირშიმთქმელობას, უკომპრომისობას და მაღალპატრიოტულ განწყობას მაგალითის ძალა აქვს და არაერთ გზასაცდენილს საწაღმართოდ მოაქცევს ხოლმე.

ნუ გაიხარებენ თანამედროვე საქართველოს წყლულთა მხილველი მტრები.

ერი, რომელსაც ლევან სანიკიძე ჰყავს, ღვთისაგან განწირული არ არის!

გამომცემლობის ლომი

ვინც ბატონ ვალერიან გამყრელიძეს იცნობდა, არ შეიძლება, არ დამახსოვრებოდა მისი სიცილი. გულიანი სიცილი იცოდა.

რა დიდებული თქმაა „გულიანი სიცილი" და რა ზუსტად გამოხატავს მოვლენას.

სწორედ რომ, გულიანად მოდიოდა მისი სიცილი. სახე გაუნათდებოდა.

თავს უკან კი არ გადასწევდა, როგორც ხარხარის დროს იციან ხოლმე, პირიქით, თავჩაქინდრული იცინოდა... შემოგხედავდა და უფროდაუფრო უმატებდა სიცილს. ლამაზად იცინოდა, უხდებოდა სიცილი.

სწორედ რომ, გადამდები სიცილით იცინოდა.

ვერც მიუხვდებოდი, რაზე უფრო იცინოდა, იმაზე, რაც შენ, თითქოსდა (შენი ჭკუით), სასაცილო რამ უამბე, თუ უფრო იმაზე, რაც უამბე, სწორედ შენ რომ მიგაჩნდა სასაცილოდ.

უმშვენიერესი სანახავი იყო, როცა იცინოდა გამომცემლობის ლომი და ქართული წიგნის მაესტრო.

გათვალიერებდა სიცილის დროს; თითქოსდა, მადლობას გიხდიდა, რომ ამ პირქუშ დროში სიცილის ერთი წამი აჩუქე.

ჩვენი შეხვედრები ყოველთვის მოკითხვა-სალმებით იწყებოდა და „დაუჩქარე, დაუჩქარეთი" მთავრდებოდა.

როცა ვკითხავდი; ხომ კმაყოფილი ბრძანდებით, ახალ „ბინაში" ხომ ეტეყა გამომცემლობა მეთქი, სინანულით მეტყოდა:

„საერთოდ კი, მაგრამ პირველი კორპუსი მაინც სხვააო. რაც იქეთ გადამაგდეს, ხშირად ვეღარ ჩამოვდივარ ხოლმეო".

პირველ კორპუსში შემორბენილი (საოცრად ჩქარი სიარული იცოდა) თვალის დახამხამებაში შემოიელიდა მისთვის სასურველ კაბინეტებს და დეკანატებს.

თუ მოვკრავდი თვალს რექტორის კაბინეტიდან „სიჩქარეაღებულს," იმწუთშივე ავედევნებოდი.

წამის მესამედს დამითმობდა პირზე კოცნისთვის. გაუჩერებლად, სირბილ-სირბილში მკითხავდა:

„რა შვრები, როდის მოგაქვს?"

„ჯერ აწყობაც არ დაუწყიათ მეთქი", შევჩიელებდი.

„კაცო, შენ იმას თავი დაანებე, ახალი, ახალი როდის მოგაქვს?" „ეკრებ მასალებს, ნოემბრამდე მოვიტან". „დაუჩქარე, დაუჩქარე!", დამიგდებდა ამ ორ სიტყვა-დავალებას და სტამბის კიბეებს ჩაირბენდა, საამწყობო საამქროს გამგისთვის რომ „ჭირი მოეჭამა".

„ააწყვეთ დროზე „პირველი სხივი", შემჭამეს ბავშვებმა, მტერი ჩავარდა ახალგაზრდა მწერლების ყბაშიო".

ოცდახუთი წელი ახალგაზრდა მწერალთა ჟურნალ „პირველ სხივს" ვრედაქტორობ და, ბატონი ვალერიანის დიდის რუდუნებით, „პირველი სხივის" არცერთი ნომერი არ ჩავარდნილა.

დამწყებ ლიტერატორთა თანადგომას ღირსების საქმედ თელიდა.

სიყვარულით გადაფურცლავდა ასაწყობად მიტანილ კრებულს, ალაგ-ალაგ თვალს ჩაჰკრავდა, მერე შემომხედავდა და მისებურად, თვალებმოწკურვით, შეთქმულივით მკითხავდა:

„არის ვინმე? მოდის?"

„არიან, სხვათაშორის, ამ ბოლო დროს კარგი ლიტერატორები მოვიდნენ“.

„ვინ, მაინც?“

გვარებს რომ დავუსახელებდი, სარჩევში მოძებნიდა და ჩაიკითხავდა.

კითხვის დროს თავს კმაყოფილებით აქნევდა, შიგადაშიგ: „ეს კარგია, ამას არა უშავს, შენ საერთოდ ნურცეროს ნუ გაათამამებ, გზას ნუ გაუიოლებ“.

ბატონი ვალერიანისეული განუმეორებელი სიცილის ერთი ეპიზოდი უნდა გავიხსენო:

სტამბაში ნიკო ბერძენიშვილი შემხვდა: „მთავლიტს „პირველი სხივი“ გამოუბრუნებია და ბატონი ვალერიანი გიბარებსო“.

მივედი. ქაღალდებში იყო ჩაფლული, სკამზე მიმითითა და კარგა ხანს ჩემსკენ არ გამოუხედავს.

ნელნელა გავაპარე თვალი.

მთავლიტის მიერ „დაჩეხილ“ „პირველ სხივს“ კითხულობდა. გულდასმით, ტუჩების მოძრაობით, ჩაკეცილ გვერდებს დაუბრუნდებოდა და სტრიქონ-სტრიქონ „ყლაპავდა“, პაუზის დროს ჭერს აღაპყრობდა თვალს.

ბოლოს, როცა მეგონა, საერთოდ დავავიწყდი მეთქი, შემომხედა და კარგახანს მრავალმნიშვნელოვნად მიყურა.

-კიდევ კარგი, რომ გამოჩნდი.

გისმენთმეთქი, ბატონო ვალერიან.

-გადავიკითხე ეს ყველაფერი ხელახლა, ამ სახით ვერ გამოვცემთ. ნამეტანი მიგიშვია ბავშვები. ეს გასწავლა ბესომ? ბესო რომ „ალმანახს“ მოიტანდა, სტრიქონი არ იყო საორჭოფო შიგ. მიგვიხურავენ ამ „პირველ სხივს“ და ეგ იქნება.

მთავლიტზე არაფერს მეუბნება. მთავლიტის ხსენება საერთოდ აკრძალული იყო.

მეც არ ვიმჩნევ, რომ „პირველი სხივის“ შეჩერება ბატონი ვალერიანის მიერ ჟურნალის „ხელახალი გადაკითხვის“ ბრალი არ არის.

ეჭვიანად შემომხედა.

-შენ ახლა... შენ თვითონ მოხვედი, თუ გაგაფრთხილა ვინმემ?

-ჩემით მოვედი.

რამდენადაც მოუხერხდა, ნაწყენი კაცის ნიღაბი აიფარა ლამაზ სახეზე .

-არ შეიძლება ასე, ჩემო კარგო. შენ ახალგაზრდა ხარ და წინ

უნდა წახვიდე. ფრთხილად უნდა ვიყოთ, რა ამბავია, ერთ ნომერში ოთხი ლექსი ეკლესიაზე. ამ ახალგაზრდა პოეტებმა ოხვრის მეტი არაფერი იციან? ან ეს კობეშავიძე რომ წერს: „ჟანგმა შეჭამა დავითფერულიო“, მკითხველმა რა ქნას, მაგალითად? ხმალი თუ ჟანგმა შეჭამა, ლექსი უშველის? გავწმინდოთ, გავხეხოთ, გავლესოთ და ეგ იქნება.

ამას რომ მეუბნება, ათასი ეშმაკი ჰყავს თვალებში, მათვალიერებს, აბა, რა შთაბეჭდილებას მოახდენს მისი ნათქვამი. უკან დამხვევი ვარ თუ არა:

-ბატონო ვალერიან, შარის მოდება ყველა სტრიქონზე შეიძლება. მითხრან მაშინ, რამდენი ლექსი შეიძლება ეკლესიაზე, მაგათ ცხრა პარასკევი აქვთ კვირაში.

-ვის მაგათ?

-კარგად იცით თქვენ, ვისაც ვგულისხმობ. იმ „ოხვრებს“ ყველას დავაკვირდი რედაქტორობის დროს. არსად არაა სოციალური ოხვრა, რისიც მაგათ ეშინიათ. სასიყვარულო ოხვრებია პატარ-პატარა. ესეც არ შეიძლება! დავითფერულს რაც შეეხება, პოეტი ამბობს; ზოგიერთ მუზეუმ'ში ისტორიულ ექსპონატებს სათანადოთ არ უვლიანო, ამიტომ აწუხებს დავითფერული, ხმალი გავლესოთ და დავერიოთ მტერსო, უწერია სადმე?

ჯერ გაკვირვებით შემომხედა და უეცრად ჰომერული ხარხარი აუტყდა, თვალში ცრემლი ჩაუდგა, ისე გამეტებით, მქუხარედ იცინოდა. მეც გადამედო მისი ლაღი, მძლეთამძლე სიცილი.

-შენ ვინ ყოფილხარ! ეს რა მითხარი. პატარპატარა ამოოხვრებია, აბა?! არ არის საშიში?! წვრილმანი კვნესაა მხოლოდ?! აგაშენა ღმერთმა. არ უვლიან მუზეუმებში ექსპონატებს ხომ? იჟანგება ხმლები და ამაზე წუხს პოეტი? აგაშენა ღმერთმა, მეც არ ვთქვი?! მეც არა ვთქვი?!

სიცილი მოწყვიტა. ცრემლი მოიწმინდა. შემომხედა და ისევ ახარხარდა.

როდის როდის მოერია თავს, ცოტა ხანს გაჩუმდა და წყნარად, შეთქმულივით მითხრა:

-ა, შემომხედე... მაგათთან ომმა გამითეთრა ეს თმები. გაგიგონია შენ: „პატარა მელია დიდ მელიას ატყუებდაო?“ მე კი ვიცი, ერთი დამწყები პოეტის ამოოხვრა ქვეყანას რომ არ დააქცევს, მაგრამ იმათ იციან? ა, წაიღე ეს და სადაც ჩაკეცილია, ის ადგილები შეარბილე. ძალიან არა. ისე, სათქმელად, ფიცში ჩასაყოლებლად. ვითომ წავიმუშაავეთ ჩვენც ავტორებთან. ხმლის დაჟანგვა

იყოს, თუ ძალიან გინდა, მაგრამ ლექსს ან სათაური შევუცვალოთ, ან ეპიგრაფად მივაწეროთ: „ზოგიერთი მუზეუმის მუშაკს“, ა? მიმხვედრი მაინც მიხვდა... ისე, კაი ჯიბგირი ხარ შენც!

ილლიაში „პირველსხივამოჩრილი“ კისრისტეხვით ჩამოვრბოდი კიბეზე.

ვიცოდი, ალმანახის ახალი ნომერი გადარჩენილი იყო.

წინათქმა დავით ნავდარაშვილის წიგნისა

დავით ნავდარაშვილო!

ამ წიგნში შენს ვეებერთელა დარდს ეჭიდები.

ხრავს შენს გულს ეგ დარდი, მაგრამ ჯერ ვერ მოგრეკია, არ გაღუნულხარ, ხმაში ბზარი არ შეგპარვია.

ამ წერილს შენი კოლეგა და მეგობარი გწერს.

ღმერთმა ისე ინება, რომ ორივეს შვილდაკარგული მამები გვქვია. ხომ აქამდეც`გვესმოდა, მაგრამ ახლა უფრო მეტად გვესმის ერთმანეთისა.

ვისაც შვილი არ დაუკარგავს, ის ჩვენს წუხილს ვერ გაიგებს. ღმერთმა ნურც გააგებინოს, ნურც გამოაცდევინოს.

კარგი წიგნი დაგიწერია.

ხომ ხედავ, ტირილსაც 'შეფასება უნდა თურმე, ამიტომაც წამომცდა, კარგი წიგნი დაგიწერია მეთქი. თორემ, კაცმა რომ თქვას; ვაუკაცმა ვაუკაცს როგორ უნდა უთხრას, რა ლამა'ად სტირიო.

მე შენ ვაუკაცად გიცნობ... ჩაუქ კაცად, სიტყვის კაცად, მალამო კაცად... .სხვისი ხვაშიადის გამზიარებლად, შენი ჰაის შეძახილები და გამხნევებები მახსოვს... შენი ცეცხლოვანი გამოსვლები მახსოვს... შენი გრიგალა ლექსები 'სეპირად ვიცი.

ახლა სვეტიცხოველში, ჯვარცმასთან მდგარს, თეალცრემლიანს გხედავ ხოლმე კელაპტრით ხელში.

ჰო... ეგრე... კაცს სევდა უხდება კიდეც, მაგრამ სევდამ არ უნდა შეგჭამოს, არ დაგაძაბუნოს.

ჩვენ ხომ ჩვენს ბედისწერაში ვერაფერს შევცვლით.

მაცხოვრის თქმისა არ იყოს, ეროი ღერი თმის გაოეთრებაც არ შეგვიძლია თავზე.

დარდმორეული, მტირალა კაცი ცუდი სანახავია. საწყალობელია... მტერი არ უნდა გავახაროთ.

მე შენსე ექვსი წლით ადრე დამსეტყვა ბუნებამ, ესე იგი, მაქვს მორალური უფლება, „გამოცდილება“ გაგიზიარო.

ხომ ხედავ, ტკივილმა ფარ-ხმალი ვერ დამაყრევინა, ისევ ვნამ-გალვხანჯლობ, ჩემს საყვირალს გავყვირი, ხალხში ვურევივარ, კალამსაც არ ვასვენებ...

გვიან ღამით, წუთისოფლის ჯღანჯღარისგან დაღლილ-გასა-ვათებული, კარს რომ მივიკეტავ და ჩემს ბალიშსე მივეგდები, მაშინ მივეცემი ხოლმე ჩემს უსაშველო დარდს, მაგრამ ქვეყანა მტირალ რევა'ს მიშველაძეს ვერ ხედავს.

ეგ კი, ვინ იცის, იქნებ სხვებისთვისაც იმედია.

ამ წერილს შენი ახალი წიგნის წინათქმად გიგზავნი.

იქნებ ჩემმა სიყვარულ-თანაგრძნობამაც ამ შენს გულმდუღარე ლექს-ტირილს მკითხველისკენ გზა გაუნათოს.

აბა შენ იცი, დარდს არ გაეთელეინო.

მალე ჩამოგაკითხავ მცხეთაში და ერთიც გავიაროთ, სუდაზნიდან გადმოეხედოთ ჩვენს ბედკრულ მამულს.

წინათქმა პაატა შამუგიას წიგნისა

1993 წელს რუსმა ქართველები აფხაზეთიდან რომ გამოყარა, დეენილ ქართველთა შორის გალელი როსტომ შამუგიაც იყო.

როსტომს ლტოლვილის მწარე პური რუსთაველის პროსპექტზე არ უძებნია, დამამცირებლად მიიჩნია მეჯიხურე-მეწვრილმანის იძულებითი საქმე, დღიური ლუკმის საშოვნელად რომ ეწევიან მისი თანაბედელნი, სოფელი დიდიაო, თქვა, მოკიდა თავის სამ პატარა ბიჭს ხელი და დედაწულიანად კახეთს მიაშურა.

შუაგულ კახეთში, ვეჯინში, თბილად მიიღეს, რომ იტყვიან, უბეში შეიფარეს როსტომ შამუგიას ოჯახი კახელებმა.

დაასახლეს, დააპურეს, მარჩენალი მიწა გამოუყვეს...

როსტომმაც ხელი გამოიღო და ცხოვრობს ახლა შამუგიების მრავალრიცხოვანი ოჯახი კახეთში.

შენ კახელდები თუ კახელებს ამეგრელებმეთქი, ხუმრობით ეკითხე,

ხან როგორა და ხან როგორო, ღიმილით მიპასუხა.

როსტომის შუათანა ბიჭი, მაღალი, მკვირცხლფეხება, მიმი-ნოსცხვირა პაატა შამუგია ჩვიდმეტი წლის არის და, რაც მთავარ-ია, შესანიშნავ ლექსებს წერს.

ახალგაზრდა ნიჭიერმა პოეტმა უკვე გააცნო თავი მკითხველს გაზეთებიდან და ჟურნალებიდან, „უსამანო გზა“ კი მისი პირველი წიგნია.

ჩვიდმეტ წლამდე მოასწრო ამ ფაქიზი ბუნების, გულიანმა ბიჭმა, ენახა ადგილის დედასთან, ტოლ-სწორებთან განშორების სიმწარე, გამოევლო დევნილთა გოლგოთის გზა, ეგრძნო შიმშილიც და კეთილ თვისტომთა უანგაროდ გამოწვდილი პურის გემო.

ეს ყოველივე პაატა შამუგიას ლექსებში აისახა.

ჭეშმარიტ სახეობრიობას, უშუალობას, დახვეწილ სტრიქონს, ამღერებულ რიტმს სევდაც ახლავს.

ეს იდუმალი დვრიტა და გულწრფელი დარდი პაატას პოესიის თანამგზავრია. იგი ლექსს დრამატიზმს მატებს და მკითხველის ინტერესს იწვევს.

ვულოცავ ჩემს ქვეყანას პაატა შამუგიას სახით ერთი მართალი პოეტის დაბადებას.

ამღერებულ რითმებზე მონადირე

ჩემი თაობის მწერლებს კარგა ხანია დაათოვა წლებმა იმ თოვლით, არასოდეს რომ არ დნება და გაასაფხულის ნიაღვრებს რომ აღარ ემორჩილება.

მალე დაუბერავს ულმობელი დროის ქარბორია და შემოდგომის ფოთოლივით აგვაქანავებს.

ჩვენმა სასტიკმა ეპოქამ ჯერ იყო და მწკრივში ჩაგვაყენა ლიტერატურის ურა კვიცები, ულმობლად გვხედნა და გვათრია, მერე, ვინც მათრახის ტკაცუნს არ დაემორჩილა, ურჩ აღსასრდელებად მიგვიჩნია, ფარზე აგვზიდა და მიგვატოვა.

ფარზე აზიდულთა შორის ერთი გამორჩეული - ჯემალ ინჯია გახლავთ.

ამ ლომისფაფარა პოეტში კოლხის დახვეწილობა და ქართლელის პირდაპირობა საოცარი ჰარმონიით შერწყმია ერთურთს.

ალალი, მიმნდობი, უეშმაკო, ნიადაგ შთაგონებული, ამღერებულ რითმებზე მონადირე, თავიდან ფეხებამდე ლიტერატურული კერპით მონუსხული, ყელამდე ჩაფლული სიტყვის წიაღში-ასეთია ჯემალ ინჯია.

მთელი ცხოვრება დიოგენივით ჭეშმარიტ კაცებს დაეძებს. ამ ძებნაში ადამიანთა ხან ერთ ჯგუფს მიეახლება და ხან მეორეს...

უამური სახით, შეწუხებული თვალებით გამოშორდება ავადმოუბართ და უკვირს; ლექსის, სიყვარულის, სათნოების გარდა სხვაც რომ აქვთ მავანთ სასაუბრო და საზრუნავი. რამ გაუცივათო გული, რანაირად ძლებენ, წელიწადი მთელი ისე ჩაიელის ზოგიერთისთვის - წიგნს რომ არ გადაშლიან და ჯავარსიტყვას რომ არ ჩაჰკრავენო თვალს.

სასტიკი დროამეთქი, ზემოთ მოგახსენეთ.

იყო კი ოდესმე ჭეშმარიტი პოეტისთვის პოეტურად მლმობელი და მყუდრო ეპოქა?

არ ვუფრთხილდებით, არა, პოეტის ნერვებს. მის ფაქიზ სულში, პრაქტიციზმის ტლანქ ხელებს ვაფათურებთ და ოდენ გარდასულ შემოქმედზე გვრჩევია სინანულის თითზე კბენანი.

ემსახურა თავის ქვეყანას მართალი, მგზნებარე, ლამაზი სიტყვით ჯემალ ინჯია.

გამოატარა თავისი ოცი წიგნი ცენზურის ლაბირინთებში და ორივე ხელით მოგვიტანა გულის სისხლით გამთბარი ეს ძვირფასი ტვირთი, მაგიდაზე დაგვიდო და მორცხვად განზე გადგა.

თანამედროვეთაგან ნურვინ დაიტრაბახებს, ამა თუ იმ მწერლის შემოქმედება კარგად ვიცი, პირველი სტრიქონებიდანვე თვალს ვადევნებო.

ვერავინ ვერავის მიადევნებს თვალს, მითუმეტეს იმ დროში, როცა აისბერგის მსგავსად მწერლის შემოქმედების ერთ მესამედს ხედება წილად მწვანე შუქი, ორი მესამედი კი სკივრში რჩება.

ჯემალ ინჯია არა მხოლოდ მხატვრული სიტყვით გუშაგობს საქართველოს. იგი უანგარო საზოგადო მოღვაწე გახლავთ, ათეული წლების განმავლობაში თავკაცობს საქართველოს მწერალთა კავშირის ქართლის განყოფილებას.

ოთხი ტომი შეადგინა ჯემალ ინჯიას თხზულებებმა; ორი ტომი ლექსებისა, ერთი ლიტერატურულმა წერილებმა და პუბლიცისტიკამ, ერთიც თარგმანებმა. (ესენინი, მაიაკოვსკი, ბლოკი, პუშკინი, ედგარ პო...).

წავიკითხე თავიდან ბოლომდე ნიჭიერი მწერლის ნაჯაფარ-ნაკალმარი, კალეიდოსკოპივით გავადევნე თვალი მის მიერ ნამუსიანად გავლილ გზას ჭეშმარიტი მწერლისას და ჩემს თავს გამოეუტყდი: ჯემალ ინჯიას თურმე აქამდე კარგად არ ვიცნობდი. ეჭვი არ მეპარება, ამას იტყვის მკითხველიც, ამ ოთხტომეულს რომ წაიკითხავს.

ეს, რაც შეეხება მწერლობას.

მაგრამ ვის გაუყვია ერთმანეთისგან მწერალი და პიროვნება, მითუმეტეს, როცა ჯემალ ინჯიასთან ფრიად სასიმოვნო გარემოებას უნდა გავუსვა ხაზი - პოეტი საზოგადო მოღვაწე; ეს ორი ფენომენი ერთმანეთს ერწყმის და აწონასწორებს მის პიროვნებაში.

განა ცოტა ნიჭიერმა მწერალმა შეირცხვინა თავი უკანასკნელ წლებში ხელმწიფის ნავში ძრომა-ხტომით და საქართველოს თავისუფლების განსყიდვის ქარტიაზე ხელმოწერით.

ჯემალ ინჯია მტკიცედ იდგა. კონიენქტურის მტვერი არ გაკარებია მის პოეტურ სულს. ლერწამივით არ გახრილა და თბილი ყურეები არ უძებნია.

მის გულზეც გადაიარა ოთხმოცდაათიანი წლების ქარაშოტებმა და ახლა ამ წიგნში ეულად მდგარს, სევდამორეულს და დაპყრობილი სამშობლოს ბედით მგლოვიარეს ხანდახან იმედის სხივი გადაურბენს სახეზე...

ჯემალ ინჯიას უფლება აქვს წელში გამართული შეხვდეს თავისი ქვეყნის განთიადს, საეჭვოდ რომ იგვიანებს მეკობრული საუკუნის წიაღ და წიაღ.

...მან კაცურად იცხოვრა.

„ასი ახალი ნოველის“ წინათქმა

ამ ბოლო, ხუთ წელიწადში ჩემმა სამშობლომ მთელი თავისი ძნელბედი ისტორიის აჩქარებულ-აკუმულირებული სვე გაიარა.

ეროვნული რევოლუცია... სამწლიანი თავისუფლება... ქვეყნის არსებობის მთელ მანძილზე საშინელი ომი ყველაზე დიდ მტრეთან-რუსეთთან... სამოქალაქო ომი... ქართველ მარიონეტთა დახმარებით საქართველოს ხელახალი ანექსია.

სირცხვილით ვიწვი, რა სიამაყით ჰყვებიან ხელისუფალნი, თუ როგორ ჩაუჯდნენ ჯალათ ბალტინს ტანკში და როგორ შემოგრიხინდნენ ზუგდიდში.

საქართველოს და ჩემი პირადი (სამამულო ომში ერთადერთი შვილის დაღუპვა) უბედურებით გამოწვეული სტრესის გამო ერთხანს კალმის დანახვა მეჯავრებოდა.

მეჩვენებოდა, რომ ყოველივე ამაო იყო და წყალში გადასაყრელად მემეტებოდა აქამდე წვითა და დაგვით დაწერილი ჩემი ორმოციოდე წიგნი.

ერთ დღეს „შანსის“ რედაქტორი მეწვია და მთხოვა, გაზეთის

ყოველი ნომრისათვის თითო ახალი ნოველა მიმეწოდებინა. ეს მკითხველთა დაკვინებული თხოვნაა, ყველა ყველა და, თქვენ არა გაქვთ გაჩუმების უფლებაო.

არ ვიცი, მკითხველთა სურვილი რამდენად უმაგრებდა ხურგს ამ თხოვნას, მაგრამ შევთანხმდით, რომ ას უახლეს ნოველას ერთიმეორეზე ნომერგაუშვებლად მივაწვდიდი გაზეთს.

ჩემს თავს ვაჯობე.

კვირაში სამჯერ გამოდის "შანსი", ე.ი. კვირაში სამ ნოველას ვწერდი.

სხვა შემთხვევაში ას ნოველას ჩვეულებრივ, ალბათ, ხუთ წელიწადზე ადრე ვერ დავწერდი.

გაზეთი მიმარბენინებდა, მაგრამ ვცდილობდი, მხატვრულ პროზაში ჟურნალიზმი არ შემპარვოდა, მოვლენათა ცხელ კვალზე დაწერილ ნოველებს ნაჩქარევობა არ დატყობოდა.

ეს კი ტიტანურ ძალისხმევას მოითხოვდა.

დავიღალე, მაგრამ პირობა შევასრულე.

არც კი ვიცი, არის თუ არა სხვა მაგალითი, მწერალს თითქმის მთელი წლის განმავლობაში გაზეთის ყველა ნომერში თითო ნოველა დაებეჭდოს.

მომიტევოს მკითხველმა და ამ წიგნის ავტორს გულწრფელად აქვს დაპერობილ-გათელილი, გაყიდული საქართველოს ყოველდღიურობის მხატვრული მატიანის შექმნის პრეტენზია.

თეიმურაზ ლანჩავა — 50

ჩემო თეიმურაზ!

იმ რჩეულ მწერალთა შორის მეგულები, ვისაც ერთი სტრიქონითაც გამოვიცნობ. შენი კაზმული სიტყვის გრძნეული სკივრი ცალკე დგას ქართულ ლიტერატურაში; იგი შენეული ფერებით, ხმებით, ხასიათებითაა სავსე.

სიტყვას ჰაიჰარად არ ისვრი, კალამს მხოლოდ მაშინ კიდებ ხელს, შენეული, კონკრეტული სათქმელი რომ მოგეძალება. შენი ნოველის ერთი სიუჟეტი მეორეს არა ჰგავს. ეს ჭეშმარიტი მწერლის თვისებაა. სიკეთის შუქი ჩაღვრილა შენს ნაწერებში. მიტევების, სიყვარულის, თანალმობის, მოფერების, დანდობა-გატანის მწერალი ხარ.

კატეგორიული, სხვათა ხმამაღლა მოსამართლე-განმკითხავი არა ხარ ხოლმე შენს ლიტერატურულ განსჯა-ხატვაში. არ ჰყვირი

და გულზე ხელს არ იბრაგუნებ. მიანიშნებ, სიმართლისკენ მოახედებ მკითხველს და ჩუმად, მორცხვობაგარეული ღიმილით მოძღვრავთუ დამიჯერებ, არ წააგებ, ჩემო კეთილო, თუ არა და, შენი საქმე შენ იციო.

ესეც ჭეშმარიტი, ნამდვილი მწერლის თვისებაა.

მედროვე მწერალი არა ხარ. შენს სიტყვას ფასს სდებ, იცი, რომ გაფრენილ სიტყვას ქამანდით ველარ დაიბრუნებ და ისიც კარგად მოგეხსენება, მწერალი ერის სულიერ მებაირახტრეს რომ ჰქვია და დროის დუდუკზე დაროკება რომ არ ეკადრება.

დიდი გამოცდა მოუწყო ბოლო ხუთწლეულმა ქართველ მწერალს. შენ იცი, ბევრმა ჩვენმა „სახელოვანმა" თანამოკალმემ ვერ დაიჭირა ეს გამოცდა და თავი შეირცხვინა, ლამის წყალში გადაყარა ათეული წლების განმავლობაში ნაქსოვ-ნაგვირისტალი, ერი რომ გვერდით დადგომას სთხოვდა, სწორედ მაშინ წასძლია სულმა და მარიონეტთა ბანაკში აღმოჩნდა.

შენ იმთავითვე სწორი ეროვნული პოზიცია გეჭირა და შენს სწორფერ-მეგობართა რაზმსაც გადასდე შენი განწყობილება, როგორც შემიტყვია და, რა ჩემი შეტყობა უნდა, ქვეყანამ დაინახა.

მადლობელი ვარ ჩვენი დიდი მამის, წმინდა ილიას, კვალში დგომისთვის, შენი მეზობელ-მასწავლებლების – დავით კლდიაშვილის და ნიკო ლორთქიფანიძის იდეების ერთგულებისთვის.

ორმოცდაათს დაღვინებული, ხელდამშვენებული შეხვდი.

პროფესიონალი მწერალი და საზოგადო მოღვაწე ხარ.

შენს ხმას ქვეყანა ისმენს და ელის. მჯერა, შენი სინდისის ხმა არასოდეს გიღალატებს და განზე არ გაგახედვინებს .

„მაგრად დექ". წინ მეორე ორმოცდაათწლეული და მონობისგან დასახსნელი საქართველოა.

სიკვდილშიც ვაჟკაცი

სულ შემართული, სულ ანთებული, სულ აღგზნებული...

„გაიგე?“ მკითხავდი და ჩვენი საზოგადო წყლულის ახალ გამონაჟონზე მიმაქცევინებდი ყურადღებას. თან რისხვით ანთებულ თვალებს აკვესებდი - „ახლავე უნდა დავწეროთ! ახლავე უნდა წავიდეთ-!“

ჩვენი მეგობრობის ლამის ორმოცი წლის მანძილზე ჩათვლეთმილი მოშვებული, სასოწარკვეთილი არ მინახავხარ.

ქვეგამხედვართა რისხვა, ერის შეურაცხმყოფელთა მოპასუხე, მოძმის საშველად შეაბჯრული...

შენ, სიცოცხლით და სიყვარულით გაუმაძღარმა, ვაჟკაცურად იცხოვრე.

ბოლომდე დაიხარჯე.

სიკვდილშიც ვაჟკაცი იყავ.

შენებურად, დგაფუნით, ზღვაში ჯიქურ შემსკდარი ზღვამ ჩაგისუნთქა, გურამ.

სხვანაირად შენი სიკვდილს ვერც წარმოვიდგენდი.

არ ისურვე მოხუცებულ გურამ ფანჯიკიძედ დამახსოვრებოდი საქართველოს.

ყველა სურათზე, რაც ერთად გადაგვიღია, ილიმები.

ასე... ლამაზი ღიმილით ივლი შენს საქართველოსთან ერთად.

სიტყვა
თქმული ქუთაისის საჯარო ბიბლიოთეკის 120 წლისთავზე ა\წ 14 ნოემბერს

ბატონებო!

ნოემბრის ამ ცივ საღამოს თქვენ გამოიარეთ ქუთაისის უსინათლო, ტალახიანი ქუჩები და მობრძანდით თეატრში ჰუმანიტარული დახმარების მისაღებად ან დაკარგული დივიდენდებზე საჩივლელად კი არა-ბიბლიოთეკის იუბილის აღსანიშნავად.

ეს სამი წლის გაუმთბარი დარბაზი, მე, ესოდენ სავსე, კარგა ხანია არ მინახავს.

იარუსებზეც კი ტევა არ არის.

მოვდიოდი ახლა მიკროფონისკენ და ვფიქრობდი: ქალაქი, რომელსაც შეუძლია წიგნის გადარჩენის ზეიმზე ასე ერთსულოვნად მოვიდეს, დიდებული ქალაქია და ერი, რომელმაც ეს სიყვარული დაბადა, სიკვდილს არ აპირებს:

ეს იმას ნიშნავს, რომ თქვენ კარგად იცით; ბიბლიოთეკა უპირველესი განძთსაცავია, სიბრძნის სალარო, სტრიქონებად ქცეული უკვდავ ფიქრთა სავანე, გნებავთ, საძვალე.

გზად ჩვენი კულტურის პატრიარქმა, ოთხმოცი წლის ჭაბუკმა ბ-ნმა აკაკი ძიძიგურმა მითხრა: შეიძლება თბილისის ეროვნული ბიბლიოთეკა ექვსი თვით დავხურო, რადგანაც ჭერიდან წვიმა ჩამოდის, ხოლო წიგნთსაცავს ობი და ნესტი დაეპატრონაო.

იცით თუ არა თქვენ, რომ ეს ნაწილობრივ ქართული მეცნიერების განვითარების შეჩერებას ნიშნავს.

ბაბილონის ხანძრის მიერ გამოწვეულ უმთავრეს უბედურებად მეისტორიე ბიბლიოთეკის დაწვას მიიჩნევს. ახლახანს თემურ შაშიაშვილი ამერიკაში იყო. მან იქედან, როგორც მითხრეს, არაერთი ქვეყნისთვის სასარგებლო გარიგება ჩამოიტანა და ჩიკაგოში, ალბათ, უჩვენეს სახანძრო დაცვის ავტომატური ცენტრი, როგორ ფიქრობთ, ამერიკის ამ მრავალმილიონიან ქალაქში რომელია სახანძრო დაცვის ნომერ პირველი ობიექტი? ქალაქის მერია, ან უამრავი ბანკი თუ დეპარტამენტი? არამც და არამც - ჩიკაგოს ცენტრალური ბიბლიოთეკა.

ასე უვლიან წიგნს ამერიკელები.

დღეს, როცა წიგნის შექმნა -შენახვას მძიმე დღეები უდგას, როცა ზოგი უწყების ხელმძღვანელი ენერგიულად ცდილობს წიგნის, გაზეთის გამოცემა შეწყდეს საქართველოში ხელოვნურად შექმნილი ბარიერების შედეგად, ე.ი. მწერალმა ვერ გააღვივოს ეროვნული გრძნობა მკითხველებში, ვერ უთხრას თავის ერს გულისმოსაფხანი სიტყვა, ვერ ჩასძახოს: არ ჩაგეძინოს, უარესი დღეც გინახავსო, დამერწმუნებით, რა დიდი მნიშვნელობა აქვს ამ სევდიან -იმედიან შეკრებას.

საქართველოს ახლა, სწორედ რომ, მწიგნობარი კაცი, წიგნისკენ მიბრუნება, ბიბლიოთეკის „საყდრულ მეუდროებაში“ დაბრუნება სჭირდება, რათა გაისიგრძეგანოს, რა სჭირს, ვინ არის მტერ-მოყვარე, რა ძალებმა აიძულეს იმპერიის ბნელ სტომაქში შებრუნება.

ამიტომაც მინდა, ჩემი გამოსვლა წარსულთა დიდებათა მოგონებით კი არა, მომავლისაკენ მიმართული მსერით დავამთავრო.

გაუმარჯოს იმ პირველმომსველელს, პირველმკითხველ ყმაწვილს, ხვალ დილით პირველი რომ დააკაკუნებს საჯარო ბიბლიოთეკის კარს, მოსასხამის ჯიბეში მუშტებჩაწყობილი, საყელოაწეული აიელის კიბეებს; ცივ დარბაზში მაგიდას მიუჯდება და წიგნს გადაშლის.

მჯერა, რომ ამ ღვთიურ სიჩუმეში დაიბადება ქართველთათვის საჭირო, მონობისაგან თავდამხსნელი ფიქრი, ხვალ თუ ზეგ ქვეყანას რომ მოედება, ერთ კოცონად აგიზგიზდება და მოჩვენებითს კი არა, ჭეშმარიტად თავისუფალ, დამოუკიდებელ საქართველოს მოიტანს.

მოვიხედავ და აღარა ხარ

სამოცდახუთის გახდი, ზაურ.

სიბერე გვიცაცუნებს მხრებზე ხელებს.

შენ ამ სტრიქონებს ვეღარ წაიკითხავ და ვეღარ შემეხმიანები. სამაგიეროს ვეღარ გადამიხდი, როცა მე გავხდები სამოცის და სამოცდახუთის.

ტელეფონში ექსპრომტს ვეღარ წამიკითხავ. მერე იმ ექსპრომტს „ნიანგის" კონვერტში ვერ ჩადებ და დიდი ასოებით ვეღარ დააწერ „რევაზ მიშველაძეს".

"გადაუარა ბალახმა საფლავს.

სიცოცხლის წერტილს,

ჩემოვის შენ როგორ არა ხარ,

მე აღარა ვარ შენოვის".

არ დაგვემდურო მეგობრებს, თუ ყველამ ვერ შეგისრულეთ შენს ღია სამარესთან დანაპირები - ნანას და ელისოს უშენობას არ ვაგრძნობინებთ, ხშირად მივაკითხავთო.

თუ გახსოვს, გეუბნებოდი: უბედურება რომ მწია, ცა რომ გამისკდა; ერთი წელი თითქმის დუმდა მეოქი ჩემი ტელეფონი.

მაშინ ორიეს გვიკვირდა ეს.

ასე ყოფილა წუთისოფლის ბრუნვა-ტრიალი. შენი გულდამდუღრული ცოლ-შვილი თავიანთ უსაშველო დარდთან მარტო დავტოვეთ. შენ კი ყოველთვის ჩვენთანა ხარ.

რედაქციის წინ გასეთის ჯიხურთან მდგარს მეჩვენება, რომ გრძელი მოსასხამით, დიდი ჩანთით, ტუჩმოკუმული და თვალანთებული, ხელის კანკალით მოდიხარ ჩემსკენ.

მოვიხედავ და არა ხარ.

მონატრება ძალიან გაცვეთილი სიტყვაა იმისთვის, რომ ახლა შენთან ჩემი დამოკიდებულება გამოხატოს. მაკლიხარ.

აქეთ კარგი არაფერი ხდება.

ვძიგძიგებთ, ცხოვრებას ვალებს ვუსტუმრებთ, გაყიდულ მამულს ვტირით, უკვე გამხნევების უნარიც დავკარგეთ, ვყეფთ, ვიღრინებით, ჭრილობებს ვიხვევთ, ვრეფორმობთ, გულს ვიოხებთ, სევდის აბლაბუდას ვქსოვთ და ნელნელა გიახლოვდებით.

ლიტერატურის ფხიზელი გუშაგი

ლიტერატურის შემფასებელი, მკითხველ'ხე მისი 'ხემოქმედების გამთვლელი და მხატვრული ნაწარმოების ავ-კარგის გამრჩევი კაცი - მწერლობაში შეუცვლელი კაცია.

იწერება ლიტერატურის მატიანე. ლიტერატურის ისტორიის დიდ წიგნში ყველას თავისი ნათელი ადგას და იმ წვლილით მოჩანს, რაც მშობლიური მწერლობის დიდ ტაძარში შეუტანია.

რაღა თქმა უნდა, ლიტერატურის ისტორიის დამწერს უცდომელი ალღო, დახვეწილი გემოვნება და მიუკერძოებლობის ნიჭი უნდა ჰქონდეს.

ასეთი ნიჭი მოჰმადლა ბუნებამ ავთანდილ ნიკოლეიშვილს.

მეოცე საუკუნის მწერლობის შესახებ სქელტანიანი ნაშრომები დაწერეს ნაცადმა პარტიულმა კრიტიკოსებმა.

იმ წიგნებში „პოეტი უმღეროდა სოციალისტურ სინამდვილეს", ხოლო პროზაიკოსი „კომუნიზმის მოქალაქის სულიერი აღ'ხრდისთვის" ძალ-ღონეს არ იშურებდა.

დრომ ლიტერატურის ისტორიის ახალი წიგნის შექმნა, საეტაპო თხზულებათა ახლებური შეფასება მოითხოვა.

ახლებურად შემფასებელთა ლაშქრის ერთი ღონიერი გენერალი ავთანდილ ნიკოლეიშვილია.

აქამდე „ცისფერყანწელთა სკოლა" ლიტერატურულ სიყვითლეთა სიას „ამშვენებდა" და ოდენ მოდასაყოლილ ახალგა'ხრდა მწერალთა გატაცება იყო. ავთანდილ ნიკოლეიშვილმა ნათლად დაგვანახა ამ სკოლის მაღალინტელექტუალური როლი ქართული ლექსის განახლებაში და საარქივო მასალებზე დაყრდნობით იმ გოლგოთისკენ გაგვახედა, პაოლოს და ტიციანს რომ მოუწყო ოცდაჩვიდმეტმა.

აქამდე გამსახურდიას „მთვარის მოტაცება“ და ლეო ქიაჩელის „გვადი ბიგვა“ ოდენ „საკოლმეურნეო აღმაელობის ეპოპეა იყო“. ავთანდილ ნიკოლეიშვილმა ამ ნაწარმოებთა ისეთ შტრიხებზე მიგვაქცევინა ყურადღება, სოციალისტური ყოფის აშკარა კრიტიკის ფუნქციასაც რომ დააკისრებდა ამ მაღალმხატვრულ თხზულებებს.

შარშან გელათის აკადემიის სხდომაზე ავთანდილ ნიკოლეიშვილის გალაკტიონზე დაწერილი მოხსენება მოვისმინე, ჭეშმარიტად ახალი სიტყვა თქვა „ლურჯა ცხენების“ ავტორზე აკადემიკოსმა.

გალაკტიონის კრიტიციზმზე და პოლემიკურ პათოსზე გაამახვილა ყურადღება. აშკარა გახდა, პოეტი არაერთგზის და არაერთგან აქილიკებდა და ირონიის ქსელში ახვევდა კომუნისტურ სინამდვილეს და „ძლიერთა ამა ქვეყნისათა“.

დრო ელვისსისწრაფით გარბის.

ჩემს თარო'ზე ავთანდილ ნიკოლეიშვილის ახალ-ახალი წიგნები ჩნდება.

მე მას ვენდობი. ვიცი, რომ მისი სიტყვა კონიუნქტურის მტვერსარიდებული, ობიექტური და არგუმენტირებულია.

უანგარო, სპეტაკი მოქალაქეა ავთანდილ ნიკოლეიშვილი და კალმით სამსახურის გარდა, არაერთ საორგანიზაციო საგუშაგოზეც ირჯება თავისი ქვეყნისთვის.

ქუთაისის უნივერსიტეტის ღირსეული რექტორია.

„სულ წინ და მაღლა“, ჩემო ავთანდილ.

სიტყვა წარმოთქმული გორის იაკობ გოგებაშვილის სახელობის სკოლაში შეხვედრაზე

ძვირფასებო!

კარგად ვიცი რომ ქართლის შუაგულში, მრავალტანჯული „გორის ციხე“ მახლობლად ვამბობ ამ სიტყვას და ისიც შეგნებული მაქვს, რომ ამ ორასწლოვან სკოლაში, სადაც ვაჟა-ფშაველა სწავლობდა, შეხვედრა მომიწყვეთ და ამით მთელი ქართული მწერლობისადმი სიყვარული გამოხატეთ.

სასიმოვნოდ გამაოცა თქვენმა ყურადღებამ. სკოლის დირექტორის, ჭეშმარიტად დიდი პედაგოგის ქნ ცირა ქრისტესიაშვილის შესავალმა სიტყვამ, მასწავლებელთა და მოსწავლეთა გულწრფელმა გამოსვლებმა და, რაც მთავარია, ჩემი ნოველებიდან აქ წამოდგენილმა სცენებმა.

მთავარი ის როდია, როგორი იყო თქვენი მსახიობური ოსტატობა, ჩემთვის მნიშვნელოვანი გახლავთ — რომელ ნოველას მიაქციეთ ყურადღება, რა დიალოგები შეარჩიეთ, თქვენი ამჯამინდელი განწყობილება და გულისთქმა რომ გამოგეხატათ.

ცრემლი მომადგა, რომ გისმენდით. ჯერ ერთი იმის გამო, რომ გარჯილხართ და მთელი გვერდები ზეპირად გისწავლიათ, მეორეც, იმ მწარე სინამდვილის გააშრებამ დამაყენა სენტიმენტალურ ხასიათზეწ, რაიც აქ სათქმელი, იქნებ არც გახლავთ, მაგრამ ვის გაუმხილო თუ არა თქვენ; საქმე ისაა, რომ თქვენს მიერ შერჩეულწაკითხულმა თუ გასცენიურებულმა ნოველებმა განმიმტკიცა რწმენა, რომ ტრაბახში არ ჩამომართვა და, თურმე, გულისმოსაფხან სიტყვას ვამბობ ამიტომაც მით უფრო მიკვირს, ჩემს ნოველებს ქართული თეატრი სათოფეზე რომ არ ეკარება.

ვიცი, უადგილო ადგილას დავიჩივლე, მაგრამ სად თქვას „სიტყვამ გულსა“ თუ არა თქვენთან -ოცდამეერთე საუკუნის მოქალაქეებთან.

მადლობელი ვარ რომ საკუთარი თავისადმი რწმენა დამიბრუნეთ. მადლობელი ვარ, რომ რუსთაველის პრემიის მოსაპოვებლად წარდგენილი ჩემი „ასი ნოველა“ გულდასმით წაგიკითხავთ. ცრემლის და იმედით ვწერდი ამ წიგნს, სწორედ თქვენთვის, ჩემი ამიკოსკბილა მოზარდებისათვის ვწერდი უპირველესყოვლისა. გამოგიტყდებით, აღარც მეგონა ახალგაზრდები ჩემს ნაწერებს თუ კითხულობდით გავკადნიერდები და პირდაპირ გეტყვით - არ მეგონა, თუ რამეს კითხულობდით საეროოდ.

არ გეწყინოთ, ამის თქმის საფუძველი მაქვს.

მე ვინ ოხერი ვარ, ისე გავთამამდე, საჯაროდ მოვითხოვო თქვენი ყურადღება.

ჩემი კი არა, თბილისში, რუსთაველის პროსპექტზე რამდენი წელია ხელუხლებლად დევს ილია ჭავჭავაძის, ვაჟა-ფშაველას, კონსტანტინე გამსახურდიას, გალაკტიონ ტაბიძის წიგნები.

მსოფლიოს ყველა დროის ყველაზე უკეთესი წიგნი - „ვეფხისტყაოსანი“ არ იყიდება შოთა რუსთაველის სამშობლოში.

ეს სირცხვილზე მეტია, ძვირფასებო.

მიზეზი მარტოოდენ უფულობა არ გახლავთ. იქვე მშვენიერი მაზანდა აქვს „მალბოროს“ და „ქემალს“, „სნიკერსს“ და „ნატს“, საღეჭ რეზინას და ფალსიფიცირებულ არაყს.

ვეუბნები ჩემს სტუდენტებს; რამ გაგიცივათ ასე გული, ხომ შეიძლება, ერთი დღე „უმალბოროდ“ და „უსნიკერსოდ“ გადაატარ-

ოთ და გალაკტიონის რჩეული იყიდოთმეთქი.

შეაყარე კედელს ცერცვი.

ერის სულიერი მოძღვარი, თუ გნებავთ ბელადის, უპირველესად მწერალია.

ჭეშმარიტ მწერალ'ს ე მოგახსენებთ და არა ქარაქუცა მედროვეებ'ს ე.

სწორედ მწერალი აღვიძებს ნიადაგ თავის ხალხს და ნათელი მომავლისკენ მიუძღვრება.

ხელისუფლების ზოგიერთ წარმომადგენელს გულ'ზე ეკლად ესობა მწერლის ტიტული-ერის მამად იწოდებოდეს.

ფულით გაქსუებული ფუნქციონერი ფიქრობს;აბა, მე ვინა ვარო. მე, რომელსაც შემიძლია მწერალი შიმშილით მოვკლა, განა მწერალ'ს ე ნაკლები საბუთი მაქვს ერის მებაირახტრედ ვიწოდებოდეო?

რომ არ არის ასე?

ერის მამის სახელი ოდენ ძალაუფლებას რომ არ მოაქვს?

ილია ჭავჭავაძის დროს რამდენიმე თანამდებობიანი კაცი იყო საქართველოში ოფიციალურად ილია'ზე დიდ ძალაუფლებას რომ ფლობდა, მაგრამ ერის მამად სწორედ ილია ჭავჭავაძე შერაცხა ქართველმა ხალხმა, არ დაგიმალავთ, დღესდღეისობით ქართული მწერლობის ერთი უკეთესი რაზმი, სამშობლოს თავისუფლებისთვის თანმიმდევრულად მებრძოლი რამდენიმე მწერალი ეწევა ილია ჭავჭავაძის ჭაპანს.

ენდეთ, ყური დაუგდეთ მათ.

ისინი არ მოგატყუებენ. განსაცდელში ჩავარდნილ ქვეყანას გაბედნიერებულად არ დაგიხატავენ ლაფში ჩაფლულ ურემს შინ მიტანილად არ მოგაჩვენებენ.

ახლა ზამთარია და ცივა საქართველოში.

ზამთრის სუსხს როგორმე გაუძლებდა კაცი ჩვენს სულშიც რომ არ ციოდეს.

აქედან ორი ნაბიჯზეა წართმეული სამაჩაბლო. დგანან გამოკეტილი სახლები. მათკენ მიმავალ ბილიკზე უკვე ბალახი ამოვიდა. ზოგ სახლში გადამთიელი დაბინავებულა და ენას გვიჟოფს.

დგას ახლომახლოს რუსის ავტომატიანი ჯარისკაცი და ჩვენს სახლში არ გვიშვებს.

დიახ, ამ ბოლო ათ წლეულში ლამის მესამედი საქართველო წაგვართვა რუსმა და როცა ჩვენი მიწების დაბრუნებას მოვთხოვთ, უტიფრად გვატყუებს მოელი მსოფლიოს თვალწინ.

რა ჰქნას მთავრობამ, როცა თავს ‘სევით ძალა არ არის.

ჩემთვის არცერთმა სახელმწიფომ, მათ შორის ყველა‘ზე ღონიერმა ამერიკის შეერთებულმა შტატებმაც კი, ერთი საპროტესტო ნოტა არ გაუგზავნე ელცინს; რას ერჩი, რატომ ტანჯავ პატარა საქართველოსო.

მეტსაც გეტყვით, უცხოეთ‘ში მცხოვრებმა „დიდმა ჰუმანისტებმა“- მწერლებმა, არტისტებმა, მხატვრებმა ერთი უბრალო კოლექტიური წერილიც არ მისწერეს რუსეთს - რატომ არ უბრუნებ რუსთაველის ქვეყანას წართმეულ მიწებსო.

ასე ჩაგვტოვა მსოფლიოს ურჩხულის ხელ‘ში და შიგა და შიგ ღარიბი ნათესავივით გვიღიმის.

რა ვქნათ, განწირული ვყოფილვართო ვთქვათ და დავიკრიფოთ გულ‘ზე ხელი?

არამც და არამც!

როგორც სხვა დროს, გასაჭირის ჟამს, დღესაც კვლავ მწერლობას მივაყურადოთ, რათა „ღრუბელი რომ განიმცვრევა“. ძლევის ყიჟინა´ დავაგუგუნოთ.

„ერთობა ჩვენთვის ტახტია მტრებისთვის სახრჩობელაო“, უთქვამს პოეტს. ერთად მდგარი, ერთმუშტად შეკრული საქართველო თავის ისტორიულ მისიას დღესაც შეასრულებს.

ჩვენს წინ დამპალი ომპერიის ლიბომორყეული ბასტიონები ჩანან.

მჯერა, თქვენისთანა ჭკვიანი და მამაცი გოგო-ბიჭები საქართველოს მტრის ხელ‘ში არ ჩატოვებენ!

გამოხმაურება

ლუარა სორდიას სადისერტაციო ნაშრომისა „გალაკტიონ ტაბიძის სახე-სიმბოლოები“, რომელიც წარდგენილია ფილოლოგიურ მეცნიერებათა დოქტორის სამეცნიერო ხარისხის მოსაპოვებლად.

ავტორი აანალიზებს გ.ტაბიძის სახე-სიმბოლოთა სოციალურ-პოლიტიკურ, ეროვნულ და ფილოსოფიურ მნიშვნელობა-ორიგინალურობას. ამასთან ერთად ცდილობს, დაადგინოს ამ სახე-სიმბოლოთა ემოციური, ბგერწერულ-ფერწერული ღირებულება. ლ.სორდია სპეციალურად უღრმავდება „ქრისტიანული მოტივების“, „ქრისტიანული აღმსარებლობის“ საკითხების არსებობას გ. ტაბიძის პოეზიაში.

ნაშრომი დაყოფილია რვა თავად. შესავალში საუბარია გალაკტიონის თანამედროვე ეპოქის ეროვნულ-პოლიტიკურ და სოციალურ პრობლემებზე, გახსნილია პოეტის რევოლუციასთან დამოკიდებულების არსი.

ნაშრომის I თავი წარმოადგენს გალაკტიონის საღმრთო სიმბოლიკის გამოვლენის, მისი წყაროების გათვალისწინებისა და ამ ხაზით სახის ორიგინალობის დადგენის ცდას. ავტორი მეცნიერული კვლევის ფონზე წარმოაჩენს საკუთარ ლიტერატურულ მიგნებებს, რაც, უპირველეს ყოვლისა, გამოიხატება გალაკტიონის სახე-სიმბოლოთა სპეციფიურობისა და მხატვრული ღირებულების წარმოჩენაში. აღნიშნულის კვლევას კი დისერტანტი წარმართავს არეოპაგიტიკულ და მაჰმადიანურ მწერლობასთან ურთიერთმიმართებაში:

ნაშრომის მეორე თავში - „გალაკტიონის შედეგრთა სახეების კვალდაკვალ"-გაანალიზებულია სახე-სიმბოლოები შემდეგი ნაწარმოებებისა: „ეფემერა", „მამული", „უსიყვარულოდ", „მზეო თიბათვისა", პოემა „მშვიდობის წიგნი", ავტორი საუბრობს საღმრთო სიყვარულის მოძღვრებაზე. უნდა ითქვას, რომ აღნიშნულ თავში ერცლად არის გაანალიზებული ღმერთის სიმბოლოდ ჩაფიქრებული „მძიმე მტევნები", „უკვდავი ღვინო", „ცისფერი ღვინოები" და ა.შ. „წმინდა ემბაზის" სახით წარმოჩენილი გახლავთ ღვთისმშობლის სახეხატიც.

ნაშრომის მესამე თავში ლ. სორდია ცდილობს, განსაზღვროს მარიამის ადგილი გალაკტიონის სახისმეტყველებაში იმ უმთავრესი ნიუანსების გათვალისწინებით, რაც წინ უსწრებდა გალაკტიონის ეპოქას, ეს გახლავთ ბიბლია, სახარება, ჰიმნოგრაფია, გოეთე, დანტე, და ქართული კლასიკური პოეზია.

„ზღვა და გალაკტიონის პოეზია"- ასეა დასათაურებული სადისერტაციო ნაშრომის მეოთხე თავი. აღნიშნულ თავში ლ. სორდიას მიზანს წარმოადგენს, აჩვენოს ზღვის სიმბოლური გააზრების ტრადიციები, ბიბლიის, სასულიერო პოეზიის, ღვთისმეტყველების, XIXს-ის კლასიკური ლიტერატურის მაგალითების ფონზე და წერს: „იგი ცხოვრებას ზღვას ადარებს, ზღვა არის უპირველესი და უდიდესი საიდუმლოება, თავისუფლების, დაუმორჩილებლობის, მრავალსახეობის, სიწმინდის, ოცნების, პოეტის სულის ამოუწურაობის, მარადიული სიახლის სიმბოლო".

გარდა ამისა, ამავე თავში საუბარია ქარზე, როგორც გალაკტიონის ლირიკის თავისებურ პერსონაჟზე.

ავტორის სიტყვებით თუ ვიხელმძღვანელებთ, „გალაკტიონი იყო ზეციური სიმბოლოსა და მიწიერი მამულის ბინადარი ერთდროულად, იგი ორ სამყაროში მკვიდრობდა, ორი ქვეყნის საზღვარზე იდგა“, ამიტომაც პოეტი ავითარებს საღმრთო სიყვარულის იდეას, რომლის მიმანიშნებელი სიმბოლოების განხილვასაც აწარმოებს ლუარა სორდია აღნიშნულ თავში.

რაც შეეხება „მშვიდობის წიგნის სიმბოლიკას“, ნაშრომის ავტორი მიიჩნევს, რომ „მშვიდობის წიგნი“, რომელიც თავის დროსე ვერ გაიგო სალიტერატურო კრიტიკამ, ისეთივე გენიალურია, როგორც მისი სწორუპოვარი ლირიკა. საინტერესოა როგორც იდეურად, ისე მხატვრული სრულყოფილებით, რითმებით, სახეებით, მდიდარი ლექსიკით, ასეთი დასკვნის უფლებას კი, რა თქმა უნდა, ღრმა მეცნიერული კვლევა-ძიება იძლევა.

ნაშრომში ვრცლად არის საუბარი შ.რუსთაველისა და ი. ჭავჭავაძის ტრადიციებზე.

ლ. სორდიას ნაშრომი წარმოადგენს ახალ სიტყვას ფილოლოგიურ მეცნიერებაში. ხაზგასმით უნდა აღინიშნოს, რომ ლ.სორდიამ უკანასკნელ წლებში გამოაქვეყნა უაღრესად საინტერესო გამოკვლევები გალაკტიონის შემოქმედებაზე საერთოდ და პოეტის სახის მეტყველებაზე კერძოდ. სარეცენზიო გამოკვლევა თვალნათლივ გვიჩვენებს, რომ გალაკტიონოლოგიაში დადგა დრო, პოეტის შემოქმედების ბიოგრაფიის, ცალკეული მოტივების და ნაწარმოებთა კლასიფიკაციის ტრადიციული პრაქტიკიდან გადავიდეთ ახალ საფეხურზე, პოეტის მხატვრული სამყაროს, მისი სახე-სიმბოლოების და მედიტაციური თვითმყობადობის შესწავლაზე. ამ ახალი სკოლის, ახალი საფეხურის ერთერთი პირველი მერცხალი ლუარა სორდია გახლავთ.

წინამდებარე რეცენზია დამტკიცებულია თსუ უახლესი ქართული ლიტერატურის კათედრის სხდომაზე (8.V.97წ). კათედრა ერთხმად უჭერს მხარს ლუარა ილიას ასულ სორდიასთვის ფილოლოგიურ მეცნიერებათა დოქტორის სამეცნიერო ხარისხის მინიჭებას.

ჯუმბერ ჯანდიერი

იგი ხელოვნებისთვის დაბადებული და ხელოვნებისთვის შეწირული კაცია.

ჯუმბერ ჯანდიერი სამუშაო ოთახი სახელოვნო ღვიმეს წააგავს. მისი ამ მღვიმის ბინადარი ქართული სიდარბაისლით, ბიბლიური თმა-წვერითა და ჯვალოს ჩოხით სხვა საუკუნის კაცის შთაბეჭდილებას ახდენს მნახველზე, მარტო გარეგნული შტრიხებით კი არა, თავისი ცხოვრების წესითაც. იგი ამაყია და შეუვალი, მოკრძალებული და ღირსეული.

ჩვენი დღეების ატრიბუტები - ცხრა აპრილის სისხლიან ველზე დათოვლილი ყაყაჩოების ფოტო და როიალზე ცხელ სამუშაოდ გაშლილი თარიღიანი კლავიატურა თუ გასცემს დროს, თორემ სხვა მხრივ ჯუმბერ ჯანდიერი დიდ ტაძარში მოფუსფუსე იმ მარადიულ წმინდა ბერს წააგავს უკვდავი სულის სამსახურისთვის, რომ მოვლენილა ამ ქვეყნად და დიდ ნათელთან ზიარებით თვალდახრილს საკუთარი ტკივილიან-სიხარულიანი ცხოვრება რომ, ლამის დავიწყნია.

ყველამ კარგად იცის, ამ მღვიმის ზღურბლს დაფნის გვირგვინებს გამოდეკნებულთა შური და ყაყანი ვერ გადმოაბიჯებს. ორმოცდაათს გადააცილებულ ჯუმბერ ჯანდიერს, რომელმაც ოცდათხუთმეტი წელი ხელოვნების სამსახურს შესწირა, არაფერი გააჩნია ამქვეყნად თავისი შეუბღალავი სახელისა და გვარის გარდა. იგი, საქვეყნოდ ცნობილი და პოპულარული მუსიკოსი, პატიოსნად, ჩუმად აკეთებს მისი ჭეშმარიტი ნიჭის საკადრის საქმეს და როცა მშობლიური ხელოვნების ცისთავანზე მართლა ჰანგის ზარების დაარისხებს, თვით ვალმოხდილი და შუბლზეოფლგადამდინარე, განზე გადგება ხოლმე, უცხოსავით, შემოსწრებულივით, შეცბუნებულივით მიაყურადებს მადლიერი მსმენელის მქუხარე ტაშს, თითქოსდა ეშინია იმ ტაშმა მის მყუდრო მღვიმეს არ მიეღწიოს და ხელოვანს ღვთიური ფიქრი არ გაანწყვეტინოს.

ჯუმბერ ჯანდიერის მუსიკა ღრმად ეროვნულია და ნატიფი. ამ სტრიქონების ავტორს, ქართველ მწერალს სხვა მიზეზებთან ერთად ერთი საბაბიც აქვს, დიდად პატივს სცემდეს კომპოზიტორის ქნარს. ჯ. ჯანდიერმა ხომ ერთერთმა პირველმა მიაქცია ყურადღება თანამედროვეობის უდიდესი პოეტის - გალაკტიონის სულის მუსიკას და მგოსნის სწორუპოვარ ლექსებზე შექმნა უაღრესად პოპულარული სიმღერები: „დედაო ღვთისავ“, „ქარი“, „მზეო თიბათვისა“...

ჭეშმარიტი პროფესიონალი, თვითმყობადი ნიჭის მქონე. შემოქმედების თვითეულ ნერვით სამშობლო ქვეყნის ჭირ-ვარამთან შენივთული კაცი, - ასე ახასიათებენ ჯუმბერ ჯანდიერს იმ წრეებში, სადაც კარგად ესმით ჭეშმარიტი ხელოვნების ფასი.

მუსიკოსისთვის ფართო აღიარების მომტანი - „თეთრი რაში არ დაიდგამს უნაგირს", 1988 წლის საუკეთესო სიმღერად რომ გამოცხადდა, თვით ავტორის საამდროო განწყობილების მკაფიო გამოხატულება და ხელოვანის ამბოხებული სულის კეთილია მისეე ერის ხასიათსა და ტემპერამენტ ასე კარგად რომ მიესადაგა.

ჯუმბერს ჯანდიერის სახელი და გვარის პოპულარობას თავის არისტოკრატიულობისა და ალიტერაციულობის გარდა, უპირველესად, ამ გვარის მატარებელი კაცის ხელოვნებაში მართლად ცხოვრება და ზეცით მომადლებული ნიჭი იწვევს.

საკავშირო ფირმა „მელოდიამ" ორჯერ უკვე გამოსცა კომპოზიტორის საავტორო ფირფიტა „დისკი-გიგანტი".

ჯუმბერ ჯანდიერის სიმღერებს საქვეყნოდ ცნობილი შემსრულებელნი ჰყავს - ნანი ბრეგვაძის, ჰამლეტ გონაშვილის, ბუბა კიკაბიძის, ეთერ კაკულიას, მედეა ძიძიგურის, სოსო პავლიაშვილის, მერაბ სეფაშვილის, მანანა თოდაძის, თეიმურაზ წიკლაურის, ეკა მამალაძის, მაია ჯაბუას, თემურ თათარაშვილის და სხვათა სახით.

ყური დაუგდეთ ჯუმბერ ჯანდიერის ხან სევდიან, ხან ომახიან ჰანგებს, იგი თავისუფლებისათვის ბრძოლაში ერთ მუშტად შემართული ერის ერთგული მოლაშქრის სიმღერაა.

რედაქტორისაგან

მთავრდებოდა სისხლიანი მეცხრამეტე საუკუნე და უფრო სისხლიანი და შფოთიანი საუკუნე იწყებოდა.

დეკემბრის ერთ სუსხიან საღამოს ბაქო-თბილისის მატარებელს თვრამეტიოდე წლის, გრუსათმიანი, ყელმხარსე ჭრელრიდეშემოხვეული, გამხდარი, ლამაზთვალება ახალგაზრდა მიუახლოვდა.

ვაგონის თათარ გამცილებელს რუსულად ჰკითხა; სითბოში ვერ ვიძინებ, ღუმელს ძალიან ხომ არ აცხელებთო.

ფიქრი ნუ გაქვს, საერთოდ არ ვანთებ; ქვანახშირი გაგვითავდაო, ღიმილით, თვალმოჭუტვით უპასუხა მევაგონემ და მერე მოერიდა კიდეც, მსუბუქი მოძრაობით კიბეზე აწეულისთვის ბილეთი მოეთხოვა.

უბილეთო მგზავრს არ ჰგავსო, მისი სუფთა რუსულით და დამაჯერებელი ინტონაციით დაასკვნა თათარმა.

მგზავრმა კი ამასობაში ვაგონი გაიარა და ბოლო მერხზე ფანჯარასთან მიჯდა. ჩაცვეთილ ქურთუკში თავჩაგრული ფიქრებს მიეცა.

სასულიერო სემინარიიდან გარიცხეს. მერე პოეზიაში სცადა ბედი და არც თუ წარუმატებლად, ბოლოს პოლიტიკისკენ გაუწია გულმა. თბილისელ სოციალისტთა შორის იმდენ „ბრძენს და თავდაჯერებულს“ წააწყდა, მიხვდა, მათან უაზრო კამათს გადააყოლებდა ძვირფას წლებს და გაერიდა.

პრაქტიკული რევოლუციონერის სკოლა უნდა გაევლო და ბაქოში მიეშურებოდა.

გრძნობდა, დიდი საქმეებისთვის იყო გაჩენილი.

...და მაინც, ჭვარტლიანი ვაგონის კუთხეში მიმჯდარი ბიჭი, რომელსაც უბილეთობის გამო ათიოდე წუთში კონდუქტორთან ურთიერთობის გარკვევა მოუწევდა, ვერც კი წარმოიდგენდა, რომ გავიდოდა ხანი და მსოფლიოს შეცვლიდა, დედამიწის ფაქტიური გამგებლობა ელოდა.

ისტორიამ გენიალური პიროვნება ბევრი როდი იცის.

თუ ლიტერატურა და ხელოვნება ასე თუ ისე მაინც გვანებივრებს გენიოსებით, პოლიტიკაში ისინი ოდენ თითზე ჩამოსათვლელია.

სტალინი ალექსანდრე მაკედონელის, იულიუს კეისრის, ნაპოლეონის გვერდით ნათობს.

სტალინის ჯერ კიდევ ცოცხალი თანამედროვენი დღემდე ასწორებენ უკანასკნელ ანგარიშს მასთან.

მხრებს ატოლებენ, საკუთარი არშინით ზომავენ, მის პირად ცხოვრებაზე თუ ნათესავთა წრეზე სტალინის „კვალის“ ძებნით გართულნი ზოგჯერ მკვდარ გენიოსს ებუტებიან, არც კი ფიქრობენ, რომ ისინი სადღაც ქვეეთ ჩარჩნენ, სტალინი კი მსოფლიოს ისტორიამ ისეთ მაღალ ფირზე აზიდა, საიდანაც უბრალოთა ჭირვეულობა და საერთოდ, ჩვეულებრივი მოკვდავნი ჭიანჭველებივით ჩანან.

ორმოცდაათი წელი გავიდა სტალინის გარდაცვალებიდან. დაინგრა სტალინის მიერ შექმნილი უდიდესი იმპერია, მაგრამ სტალინის ფენომენისადმი მსოფლიოს ინტერესი უფროდაუფრო იზრდება.

ისტორია დიდ პოლიტიკოსს მხოლოდ მისი ბიოგრაფიის შტრიხებით კი არა, უპირატესად საბოლოო შედეგით ზომავს.

საბოლოო შედეგი კი ის გახლავთ, რომ სტალინმა დაამარცხა

მეოცე საუკუნის უპირველესი ბოროტება - ფაშიზმი.

. შექმნა უძლიერესი სახელმწიფო რკინისებური დისციპლინითა და კანონის უზენაესობით.

მართალია, მკაცრი იყო ამ სახელმწიფოს შენების გზა, მაგრამ როდის დამკვიდრებულა კანონი სიმკაცრის გარეშე.

ჩვენი საქმე ოდენ სტალინის შეფასება არ არის.

იგი თითქმის შეფასებულია და გონიერ, ობიექტურ შემფასებელთა მიერ ერთხმადაა შერაცხული გენიოსად.

ჩვენი ამოცანა უმთავრესად სტალინის ფენომენის ამოცნობაა.

ამოსაცნობია მისი გენიალური უბრალოება. მსოფლიოს უპირველეს თავებთან დიპლომატიური ომის მოგების გასაოცარი უნარი, გულთმისნური გამჭრიახობა, ფოლადისებური გაუტეხლობა...

ამოსაცნობია მისი ლამის შექსპირული ფრასა; „მე გენერალს ჯარისკაცში არა ვცვლი“ - ნათქვამი სწორედ მაშინ, როცა საქმე შვილის ყოფნა -არყოფნას შეეხებოდა.

ბევრი რამ არის პასუხგაუცემელი, მიუხედავად იმისა, რომ უკანასკნელსამ ათწლეულშიც უამრავი სქელტანიანი წიგნი შეიქმნა სტალინზე.

გაცვეთილ ჩექმამაზარიანი გენერალისიმუსი დღესაც სფინქსის თავსატეხს უჩენს მის ცხოვრებაზე დაფიქრებულთ.

ქართველს სტალინისათვის აქამდე, თუ არ ვცდები, ცალკე წიგნი არ მიუძღვნია.

ჩვენი მეცნიერები და მწერლები საინტერესო (მაგრამ კომპილაციურ) წიგნებს წერდნენ ნაპოლეონზე, ალექსანდრე მაკედონელზე, სტალინზე კი თავს იკავებდნენ, ალბათ, იმ ანდაზის ერთგულებით-შინაურ მღვდელს რომ შენდობა არა აქვს.

ნავსი ნაპოლეონ ქარქაშაძემ გატეხა.

ბევრი რამ წამიკითხავს სტალინზე, მაგრამ მუდამ ველოდი ქართველი კაცის მიერ დანახულ სტალინს.

არა მხოლოდ იმიტომ, ავტორს ქართული გენის უნიკალურობა რომ ეჩვენებინა, უბრალოდ, მაინტერესებდა ქართული სარკმლიდან ობიექტურად დანახული მეოცე საუკუნის ყველაზე დიდი პოლიტიკოსი.

ეს წიგნი არც სტალინის განდიდებას ემსახურება და არც მარტოოდენ თეთრწვეროსანი პენსიონერებისთვის, ე.წ. „სტალინისტთათვის“ არის დაწერილი.

ისე, კაცმა რომ თქვას - არჩეული გზისადმი ერთგულებაში,

ნებისყოფის სიმტკიცეში, სახელმწიფოებრივ უკომპრომისობაში ყოფაცხოვრებით უბრალოებაში... არ გვაწყენდა, რომ ყველანი სტალინისტები ვიყოთ.

სტალინის პოლიტიკურ სიდინჯე-გამჭრიახობას და მილიონთა გულების დაპყრობის მისეულ მეთოდებს მსოფლიოს დიპლომატიურ სკოლებში ასწავლიან და მაგალითად უსახავენ მომავალ დიპლომატებს.

ძვირფასო მკითხველო.

შენს წინაშე დიდი ქართველის ცხოვრებაზე დაწერილი უაღრესად მართალი წიგნია.

ნაპოლეონ ქარქაშაძე კარგად ფლობს მკითხველის გულამდე მისვლის საიდუმლოს.

წიგნი თავიდან ბოლომდე ბელეტრისტული სიღრმითა და დამაჯერებლობით გამოირჩევა.

არა მარტო ოსტატური სტრუქტურა-კომპოზიცია, გამართული ქართული და საკითხის ცოდნა იქცევს ყურადღებას, ალაგ-ალაგ შთამბეჭდავი მხატვრული პასაჟიც გაიბრწყინებს თქვენს წინაშე. საილუსტრაციოდ ერთ ადგილს ამოვწერ:

„კამენევმა სახკომსაბჭოს სხდომის დამთავრების შემდეგ, როგორც ყოველთვის, სახელით მიმართა სტალინს.

-იოსებ! იოსებ!

სტალინმა, რომელიც მის გვერდით იჯდა, წაიყრუა. ქაღალდებს მეტი გულმოდგინებით ჩააკვირდა.

-იოსებ, იოსებ! -ისევ გაიმეორა კამენევმა და სცადა მის მკლავს ხელით შეხებოდა.

უცებ სტალინმა თავი ასწია და კამენევს ისეთი თვალით შეხედა, რომ ეს უკანასკნელი ქანდაკებასავით გაშეშდა.

„ბოდიში, იოსებ ბესარიონის ძევ, მე მგონი, ხელი შეგიშალეთ!“

იმ დღიდან კამენევს მისთვის სახელით არასოდეს მიუმართავს“ (გვ. 38).

ამგვარი, მხატვრულად დახვეწილი ადგილები წიგნში ცოტა როდია.

მიხარია, რომ სტალინზე, მისი სიდიდის ამოსაცნობად, უაღრესად შთამბეჭდავი წიგნიც მისმა თანამემამულემ დაწერა.

ნაპოლეონ ქარქაშაძის „სტალინს“ თაობები წაიკითხავენ.

ოქროპირი

1960 წლის სექტემბერია, რიცხვი არ მახსოვს.

ჯერ „კარგი სწავლა“ არ დაწყებულა. ზაფხული სი'სარმაცისაგან თავი ვერ დაგვიღწევია. თანაც ცხელა. ლექტორებიც ცოტა არ იყოს, უხალისოდ მთქნარებ-მთქნარებით გვიკითხავენ ლექციებს.

ვახტანგ ნათაძეს დავესწარი და მეორე ლექციიდან გამოვიპარე.

უნივერსიტეტის ბაღში შოთა ჩანტლაძეს ვუ'სივარ გვერდით და თეთრი ტაძრის შეღმართზე ამსვლელ-ჩამომსვლელს ვათვალიერებთ.

შოთა ჩანტლაძე საოცარი არტისტიზმით, ეშმაკურად მოჭუტული თვალებით და სწორედ რომ მხოლოდ ჩანტლაძისეული ირონიით, თითოეულ მათგანს ახასიათებს.

უფრო დიდი გასართობი არ არსებობს, ჩემს თვალწინ სამოციანი წლების ქართული ინტელიგენციის პარადია. მიდი-მოდიან ისინი სერიოზული სახეებით, შთაგონებული თვალებით და ვერც კი წარმოიდგენენ, რომ ზის აგერ, უნივერსიტეტის ბაღში, „ეშმაკის ფეხი“ შოთა ჩანტლაძე, რომელსაც სასაცილოდ არ ჰყოფნის მათი ფუსფუსი და მიმოდგომა: შოთა ჩანტლაძე, რომელმაც ყველას შესახებ ყველაფერი იცის.

ჭადრების მხრიდან საშუალოზე დაბალი ტანის, ლამა'ზებაკისერა მოხუცი მოდის. ნაცრისფერი შარვალი და პარუსინის, ლიპაჯიბეებიანი, თეთრი კიტელი აცვია. ქუთაისური კეპი მოუხდია და მ'ზის მხარეს იჩრდილავს. სხვებივით არ ჩქარობს. ნელა, კახელები რომ იტყვიან, „მაყვალ-მაყვალ“, სალამ-სალამ, ღიმილ-ღიმილ მოდის.

-ახლა ეს მინახე... დააკვირდი, დააკვირდი... რომელი ვასაძე და გოძიაშვილი, არტისტი თუ ვინმეა, ეს არის. აპაპაპა... ხომ პატარაა, შეხედე, რა მაღლა იყურება...

-ვინ არის?

ერთი შეხედვით პენსიაზე გასულ კოლმეურნეობის თავმჯდომარეს ჰგავს. აცვია ძველმოდურად. მანამდე რამდენიმე პროფესორმა ჩაიარა ჭილოფის შლაპიანი, ჰალსტუხ-ხელჯოხიანი პროფესორების ფონზე, ეს ყელთან საკინძეშეხსნილი, ჭარმაგი კაცი რომელიმე სტუდენტის პროვინციიდან ჩამოსულ ბაბუას ან, უკეთეს შემთხვევაში, ფინაგენტს მივამსგავსე.

-ნახე, ნახე, ქუდი ვოროშილოვივით არ უჭირავს? ო, რა ჯიუტი ვინმეა...

-ვინ არის, არ მეტყვი?

-აბა, ეგ არის ვინც არის. შალვა ნუცუბიძეა.

მე მხოლოდ მეორე კურსის სტუდენტი ვიყავ - მაშინ, მაგრამ შალვა ნუცუბიძესე ბევრი რამ ვიცოდი. გაგებული მქონდა, რომ ქართული ფილოსოფიის ამ ტიტანმა ფსევდო დიონისე არეოპაგელი პეტრე იბერად მოუქცია თავის სამშობლოს, რომ აღმოსავლური რენესანსი აღმოაჩინა და ქართული კულტურა შუასაუკუნეების ხიდად გასდო აღმოსავლურ-ევროპულ კულტურებს შორის და, რაც მთავარია- რუსულად თარგმნა „ვეფხისტყაოსანი“.

აღგზნება-გაოცებისაგან ენა დამება და მარჯვენა ყურმა შუილი დამიწყო. როგორ, კაცი, რომელსაც სადედამიწო ცივილიზაციის ერთი დიდებული აღმოჩენა ეკუთვნის, კაცი, რომელმაც სათარგმნელად „ვეფხისტყაოსანს“ შეჰბედა და მსოფლიოს ერთი უდიდესი წიგნი მისთვის არამშობლიურ ენაზე აამეტყველა, მართლაც, რომ გოლგოთისმსგავსი შრომის გადამხდელი შალვა ნუცუბიძეა ეს ჩია კაცი, კეპმინრდილული დაღლილი ნაბიჯით რომ მოდის აგერ ა, ჩვენს თვალწინ?

ღმერთო, რა ბედნიერებაა.

მე ცოცხალი შალვა ნუცუბიძე ვნახე. ის შალვა ნუცუბიძე, რომლის გამონათქვამებს და ცხოვრებისეულ ეპიზოდებაც მამაჩემი ლამაზ, რომანტიკულ-საბირულ ნოველებად მიამბობდა ხოლმე.

ზემოდან დავით გამეზარდაშვილი წამოვიდა. ძვირფასკოსტუმიანი, ხელპაპკიანი ბატონი დავითი აჩა-ბაჩა ნაბიჯებით. სტუდენტური ლოგიკით მე ახლა ჩემს დეკანს უნდა დავემალო, ლექციიდან გამოპარული უნივერსიტეტის ბაღში ვსივარ. ვზივარ კი არა, ახლა უკვე ედგავარ, ახლა შევამჩნიე, რომ ჩემდაუნებურად, ინსტიქტურად ავმდგარვარ.

ისინი ერთმანეთს შეხვდნენ. ბატონი დავითი ღიმილით, მოწიწებით მსრუნველი მოწაფის გამომეტყველებით რაღაცას ეუბნება, შალვა ნუცუბიძე თავისი ღირსების სრული შეგნებით, დარბაისლური სიამაყით რაღაცას პასუხობს.

დავით გამეზარდაშვილი დაემშვიდობა და კარებთან მისულს ერთხელ კიდევ მოჰხედა. ჭიშკრისკენ გზა განაგრძო და რომ გაგვისწორდა, დამიძახა.

-მიშველაძე!

მივირბინე.

-ლექცია არ გაქვს შენ?

-კი... პატივცემულო...

ჩემს ლუღლუღს ყურადღება არ მიაქცია.

-აქანა დასაჯდომად გამოგიშვა მამაშენმა ქუთაისიდან? შოთა ჩანტლაძის აყოლა გარგია?ახლა... გამეიხედე... შალვა ნუცუბიძე ატარებს საჯარო ლექციებს ოთხმოცდაცამეტში. გავარდი ახლავე. მოუსმინე ყურადღებით. უკეთესს ვერაფერს წაიღებ ამ უნივერსიტეტიდან. გესმის?!

მადლობა მოვახსენე. შოთასთან არ მივბრუნებულვარ. კენგურუს ნახტომებით დავეწიე ბატონ შალვას და ოთხმოცდაცამეტში ერთი ფეხით შევასწარი.

აუდიტორიაში ტევა არ იყო.

შემოვიდა დიდებული მოძღვარ-ქადაგი და თან რაღაც არაჩვეულებრივი, არამიწიერი ათინათი შემოჰყვა. კეპი მაგიდა'ზე დადო. კედელთან მიმდგართ ხელით გვანიშნა აუდიტორიის შუაგულისაკენ. მარჯვენა იდაყვით ტრიბუნას ჩამოეყრდნო, ჩაახველა და დაიწყო.

-ახლა პეტრე იბერი... პეტრე იბერზე თქვენ არაფერი გეცოდინებათ. არ გაქვთ ხომ მისი არაფერი წაკითხული? საიდან გექნებათ, როცა არაფერი დაბეჭდილა. არა და გვყავდა დიდი კაცი - პეტრე იბერი...

წამით შეჩერდა. ტუჩებ'ზე ორი თითი ჩამოისვა და განაგრძო.

ლაპარაკობდა ოდნავ გაბზარული, მაგრამ ვაჟკაცური ხმით,

სიტყვებს მკაფიოდ გამოთქვამდა. ყველა ბგერა მოჰქონდა მსმენელამდე.

არავითარი მაღალფარდოვნება ლექციის დასაწყისში. წარმოიდგინეთ პათეტიკისაგან გაცლილი, ნელი ტემპით საუბრობდა. მერე და მერე თითქოსდა ენერგია მოემატაო. მეტი გ'ხნებით, ცეცხლოვანებით, წარმოიდგინეთ, სათანადო ჟესტიკულაციითაც გაუტია და გაგვიყოლია. კონტაქტს აუდიტორიასთან წამითაც არ კარგავდა. „თქვენ როგორ ფიქრობთ, მართალი იყო თუ არა პეტრე იბერი?!"

ჩაგეკითხავდა ჟამიჟამ და ამით გვაიძულებდა, მისხალ-მისხალ მივყოლოდით ლექტორის ფიქრთა მოძრაობას. არავითარი ზუსტმეცნიერული უცხოურ ენციკლოპედიურ ტერმინოლოგია, არავითარი ხელოვნური დახლართვა აზრისა ('სოგს რომ განსწავლულობა ჰგონია), შალვა ნუცუბიძე ლექციას კითხულობდა ყველასთვის გასაგებსა და მისაწვდომს.

ქრისტიანულ რელიგიასთან ფსევდო დიონისეს დამოკიდებულება ისე კრიტიკულად წარმოგვიდგინა, რომ ახლა ეჭიქრობ, პეტრე იბერის ნააზრევში თავისი პირადი შეხედულებებიც ჩაამატა. ბოლოს დასძინა, მიკვირს, ამდენი კრიტიკული ა'ზრის პატრონ პეტრე

იბერს როგორ აცდა ინკვიზიციის კანონიო.

ლექცია ისევე მშვიდად დაამთავრა, როგორც დაიწყო.

დაღლა სრულებითაც არ ეტყობოდა.

გამომრჩა ერთი რამ, ათიოდე წუთის დაწყებული ჰქონდა ლექცია ბატონ შალვას, აუდიტორიაში შოთა ჩანტლაძე რომ შემოვიდა, სკამი შემოიტანა და იქვე კუთხეში მიჯდა.

ხუთი ლექცია წაიკითხა იმ წელს ოთხმოცდაცამეტში შალვა ნუცუბიძემ.

ხუთივე ლექცია ხუთი თითივით მახსოვს.

არცერთი სტრიქონი არ ჩამიწერია, მაგრამ ხანდახან სტუდენტებთან საუბრისას ხშირად დამიჭერია თავი იმაში, თუ როგორ დამიგდია ჩემი სათქმელი და გადავსულვარ შალვა ნუცუბიძის ნააზრევის ინტერპრეტაციაზე ზოგჯერ მისივე ინტონაციითაც კი.

არა და ეს იყო ლამის ორმოცი წლის წინ.

მახსოვს შოთა რუსთაველზე რომ ლაპარაკობდა:

„ბევრი რუსთველოლოგოსი დავგროვდით ახლა საქართველოში... რუსთაველმა ბევრი ჩემი კოლეგა გამოათაყვანა... მეშინია, მეც ასე არ დამემართოს... ზოგი ენათმეცნიერი ისე გათავხედდა, რუსთაველს ენას უსწორებს. ამგვარი შეთამამება რუსთაველთან ჩვეულებრივ გაგიუებით მთავრდება. დადიან ქვეყნად რუსთაველისაგან გაჭყლეტილი, „იდეა-ფიქსით“ შეპყრობილი ცრუმეცნიერნი. რუსთაველის სტრიქონს რომ კბილი გაუსინჯო, დავით გურამიშვილი თუ არა, ილია ჭავჭავაძე მაინც უნდა იყო. „ვეფხისტყაოსანს“ ერთი საოცარი თვისება აქვს. შეგიტყუებს და ფიქრის საღერღელს აგიშლის. შენც გენიოს შოთას მხარს უტოლებ და მის ახსნას ცდილობ. დიახ, „ვეფხისტყაოსანი“ ციდან დაშვებულ ზღაპრულ თოკს წააგავს. შენსკენ ექანები და გგონია, მოიახლოვე. ამ დროს თურმე მან მიგიზიდა და შეუმჩნეველად აგწია მაღლა... მაღლა, ღრუბლებს ზემოთ, საიდანაც გადმოხედვა საშიშია და გადმოვარდნა უარესი!“

ჩვენც ასე გწევდა მაღლა ოქროპირი სილამაზის ცისფერი ბილიკებით. როცა დარწმუნდებოდა, რომ მის უსადო ლოგიკას მინდობილნი ალალად მიეყვებოდით, წამით შეჩერდებოდა და ფრთხილად დაგვიშვებდა დაბლა.

უკანასკნელად კვლავ უნივერსიტეტის ბაღში ვნახე, ზამთარი იყო. მოტეხილი მეჩვენა.

ჯავახიშვილის და მელიქიშვილის ძეგლებს შორის მიმოდიოდა. შეჩერდებოდა, დააკვირდებოდა, რაღაცას ჩაილაპარაკებდა და უკან ბრუნდებოდა.

საკუთარი ბიუსტის ადგილს ხომ არ ეძებდა?

სამოციანი წლებია.

ახალგაზრდა მწერალს სამიოდე წერილი მაქვს გამოქვეყნებული და ამდენივე პატარა ნოველა.

მაქვს მშვენიერი მადა, დიდი სახვალიო გეგმები. არა მაქვს ფული და, რაც მთავარია, თავშესაფარი.

მწერალთა კავშირის პირველ მდივანს - სერგი ჭილაიას მივაკითხე, იქნებ დამეხმაროთ, გამონაცვალი ოთახი გამომიყოთ, მუშაობის ელემენტარული პირობები მაინც რომ მქონდეს-მეთქი.

ჩემამდე თუ მიმართე ვინმესო.

არ დამიმალავს - ერთმა მითხრა, მწერალთა კავშირის წევრი რომ იყო, დაგეხმარებოდითო, მეორემ - წიგნი, რაკი ჯერ არ გამოგიცია, ჩვენი მეურვეობის საგნად არ ითვლებითო. მესამემ - იცი თუ არა, რომ თბილისში აკაკის და ვაჟასაც არ ჰქონდათ ბინებიო.

გაეცინა, სწორად უთქვამთო.

წამოვდექი, ბოდიში შეწუხებისთვის. გავუყვები ჩემს მოსაწყენ გზას და, თუ ღმერთმა გადმომხედა - წიგნი გამოვეცი, ბინა გავახერხე და ცნობილი მწერალი გავხდი, მოგაკითხავთ-მეთქი.

იჯექი ცოტა ხანს, რა გეწყინა, შე კაცო, ჯერ ხომ წყალი არ გადამიწურავსო.

ამ დროს კარს მილმა ხმამაღალი ლაპარაკი მოისმა და ტყავისჯუბაჩიან - გალიფეშარველიანბოხოხიანმა კონსტანტინე გამსახურდიამ შემოაღო კარი.

— არც შენი ტელეფონი არ მუშაობს, სერგი?! აშკარად აღელვებული ჩანდა.

ბატონმა სერგიმ წითელი ყურმილი აიღო, ყურ'ს მიიდო და ისევ თავის ადგილას დააბრუნა.

— მუშაობს! მობრძანდი, კონსტანტინე ბატონო.

ტელეფონი მაგიდისკენ გამოუჩოჩა. ქართული მწერლობის ქორა მახშვი დაჯდა. ბეჭდიან თითს ნერვიულად ათამაშებს.

წამოვდექი და შეუმჩნეველად გასვლა დავაპირე.

— იჯექი, კაცო, —ხელი დამიქნია მასპინძელმა.

— მომეცი ერთი ის წიგნი ინაურს მინდა ველაპარაკო, ბ-ნი სერგი მიხვდა, რომელ წიგნზეც იყო ლაპარაკი. მთავრობის ტელეფონების წიგნაკიც მიაწოდა და ინაურის ტელეფონი ზეპირად უთხრა.

აგიკრიბავ მე თვითონ — ტელეფონი მიიწია — ზვიადს გაფიცებ, ბატონო კონსტანტინე, არ ეჩხუბო.

— მომეცი, მომეცი. მე ვიცი რა უნდა გავაკეთო.

— არ იქნება კაბინეტში. ამ დროს ცეკაში არიან — ხავსს ჩაებღაუჭა ბ-ნი სერგი.

— შენც სრდილობიან უარს მეუბნები?! —ხმას აუწია სტუმარმა, — ბოლოს და ბოლოს არ მეკუთვნის თვეში ერთხელ მთავრობის აპარატით ლაპარაკი?

— როგორ გეკადრება, ბატონო კონსტანტინე, შენია ეს მწერალთა კავშირი და შენ გემსახურებით ყველა. ა, ბატონო, ინაურს კი არა, თუ გინდა მჟავანაძეს ელაპარაკე.

ნომერი აუკრიბა და მიაწოდა.

უშიშროების მინისტრს ბ-ნმა კონსტანტინემ წინასწარი მოკითხვისა და რეკერანსების გარეშე აჯახა — რაშია საქმე, აღარ გათავდა ჩემი დევნა?! რას ამოიჩემეთ ეს ბავშვი, მე ხომ გამიმწარეთ სიცოცხლე, რამდენჯერ უნდა გითხრათ, იცის ამის შესახებ ვასილ პაპლოვიჩმა არაფერი არაა გვიან, ერთ საათში კეთდება ეგ. მოწვეულია, ტურისტად კი არ მიდის რას იტყვის ის ხალხი.

ხან „დიდოსტატის მარჯვენის“ მრისხანე ავტორს შეეცქეროდი, ხან ბატონ სერგის ამ უკანასკნელს ოდნავ შიშნარევი, მაგრამ კეთილი ღიმილი შეჰყინვოდა სახეზე.

მერე დიდხანს ჩასძახოდა ყურმილს ბატონი კონსტანტინე — კარგი... კარგი... გმადლობთ... სიტყვა სიტყვაა...

ტელეფონი დადო, ბ-ნ სერგის თვალი ჩაუკრა და გაულიმა.

— ჯიბგირები.

— გავაკეთებო?

— რა მეტი გზა აქვს — წამოდგა — კარგად იყავი, სერგი.

მწერალთა კავშირის მდივანმა მწერალთა კავშირის — „ურჩი წევრი“ კარებამდე მიაცილა.

ეს იყო ჩემი პირველი შეხვედრა კონსტანტინე გამსახურდიასთან და სერგი ჭილაიასთან.

ამ შეხვედრიდან ორი კვირის თავზე მე ყველასთვის უცნობი ახალგაზრდა მწერალი ბ-ნი სერგის წყალობით ერთი პატარა ოთახის მფლობელი გახლდით და ქვეყანა ჩემი მეგონა .

ლამის ოცდახუთი წელი იმუშავა ბ-ნმა სერგიმ მწერალთა კავშირის პირველ მდივნად. იმუშავა ერთგულად, უღალატოდ, საქმის ცოდნით და სიყვარულით.

სამოცი წელია ემსახურება იგი თავის ქვეყანას როგორც მწერალი - კრიტიკოსი, პუბლიცისტი, მეცნიერი.

სამოციან-სამოცდაათიან წლებში გამართულ ყველა ეროვნულ

საქმეში, საერო გამოცემებსა და საქვეყნო ღონისძიებებში ლომის წილი უდევს.

ძნელ წლებში სუფთად გამოატარა მწერალთა შემოქმედების „ახლოით გამჩხრეკისა“ და ორგანიზატორის მანტია, ვერ იპოვით ოცდაათიან წლებში (თუ მერეც) გამოქვეყნებულ ვერც ერთ კოლექტიურ თუ ინდივიდუალურ განმაქიქებელ, გამანადგურებელ წერილზე სერგი ჯილაიას ხელმოწერას (რითაც ასე ისახელა თავი არაერთმა მისმა თანამოკალმემ სუსხიან ოცდაჩვიდმეტში).

ჭეშმარიტი პროფესიონალი, თავით ფეხამდე ინტელიგენტი, სიკეთით აღსავსე კაცი იყო.

როგორც პროზაიკოსმა სამუდამოდ დაამახსოვრა საქართველოს თავი „ეკატერინე ჭავჭავაძით“ და „ქრონიკებით“. ეპოქის უტყუარი საბუთები დახატა ოსტატურად დაწერილი პუბლიცისტური ნარკვევებით.

როგორც კრიტიკოსმა ოციოდე სქელტანიანი წიგნი უძღვნა თანამედროვე მწერლის როლისა და ადგილის გარკვევას ჩვენს მღელვარე საუკუნეში.

როგორც მეცნიერმა რამდენიმე თანამოკალმესთან ერთად საფუძველი ჩაუყარა ფილოლოგიური მეცნიერების ახალ დარგს — უახლესი ქართული ლიტერატურის ისტორიას და შექმნა პირველი სახელმძღვანელო ამ დარგში.

სიცოცხლის ბოლო დღეებში, ენაწყლიანი ლექტორი და სტუდენტებისათვის საყვარელი პროფესორი იყო. მეცნიერთა არაერთი თაობის აღმზრდელი.

ახლახანს ოთხმოცდახუთისა გახდებოდა.

დახვეწილი ინტელიგენტი, ავკარგიანი მოქალაქე, მართალი მწერალი, პატიოსანი, უამბიციო კაცი სერგი ჭილაია დიდხანს დასჭირდება საქართველოს.

მშვიდად და უდრტვინველად

შოთა!

პანაშვიდზე შენი ცოლ-შვილის ცრემლიან თვალებს გავერიდე და სამუშაო ოთახში შენს სკამზე ჩამოვჯექ.

საოცარი, არაამქვეყნიური სიმშვიდე დამეუფლა.

შენი მაგიდა აულაგებიათ. აღარც გაშლილი წიგნები ჩანს და აღარც მელანშეუმშრალი ქაღალდები.

თაროებზე, წიგნების წინ, შენი საყვარელი ადამიანების სურათებია.

უკვე ეტყობა ყველაფერს, რომ ამ ოთახის პატრონი, მეოცე საუკუნის მეორე ნახევრის ქართული პოეზიის მეფე და დიდი ბავშვი, წავიდა.

მომეჩვენა, რომ ფეხაკრეფითაც აღარ დადიან შენს ოთახთან, ხელი რომ არ შეგიშალონ.

თუმცა, უკვე ხელს ვეღარავინ შეგიშლის.

აღსრულდა, რისიც ყველაზე მეტად გვეშინოდა. თუმცა გერმანელმა ექიმმა მითხრა: ოპერაცია წარმატებულია, ორ წელიწადს მაინც იცოცხლებსო, მაგრამ, როგორც ეტყობა, მიქელ-გაბრიელი სხვაგვარად სჯიდა.

რა უმწეო ვარ, რომ იცოდე. წევხარ ჩემი უპირველესი მეგობარი სასიკვდილო სარეცელზე და ვეღარაფერს გშველი.

მაპატიე, სახესე ღიმილშეყინულმა რომ გითხარი საავადმყოფოში ამას წინათ, ოთხმოცი წლისთავის იუბილეზეც უნდა გითამადომეოქი.

მაპატიე, ჩემი უნიჭო არტისტობით გულს რომ გიკეთებდი, დღეს უკეთ გამოიყურები-მეოქი.

დაგტირი, ჩემო შოთა.

დაგტირი, ჩემო სულიერო ძმაო, და ვგრძნობ, რა მარტო დავრჩი ამ ქვეყანაზე.

აწი ფროებს ვეღარ დაგატოლებენ, ვერც მოქილიკეთა უბადრუკი ყაყანი მოგწვდება.

შენი გრძნეული პოეზიის, შენი დიდი ეროვნული ღვაწლის სათანადოდ დასაფასებლად ხვალინდელი საქართველო იზრუნებს.

იძინე შენი მეფური ძილით, მშვიდად და უდრტვინველად.

ლაცი

უნივერსიტეტის ჟურნალისტიკის ფაკულტეტის მესამე კურსის სტუდენტებს დეკანმა, დავით გამეზარდაშვილმა, გამოგვიცხადა; ხვალ გიორგი ჯიბლაძის ლექცია გაქვთო.

გიორგი ჯიბლაძე მაშინ უმაღლესი და საშუალო სპეციალური განათლების მინისტრი იყო.

ცხრილში სექტემბრიდან გვეწერა, მოუთმენლად ველოდით, მაგრამ ოთხჯერ გაგვიცდა და მერე იმედი გადავიწურეთ.

შემოვიდა ოდნავ ტანსრული, საშუალოზე მაღალი, საფეთქლებთ-

ან შეჭაღარავებული ლამაზი კაცი და თითქოს ახლახანს დაწყებულ საუბარს აგრძელებსო:

-ბოდიში უნდა მოგიხადოთ, ყმაწვილებო. ჩემი ბრალი არ არის, აქამდე რომ ვერ მოვაღწიე თქვენამდე. ვუთხარი დათიკოს, ვერ შეეძლებ ლექციების კურსის წაკითხვას მეთქი, მაგრამ დაგიჯერებს რამეს დათიკო? არ გამამხილოთ და თემსაბჭოს ცხენიეით ათ საქმეში ვარ გაბმული. ამის გარდა ყველა ფუჭი საქმეა. ლექცია და კალამი - ეს ორი რამ მიტაცებს ყველაფერზე მეტად. შევეცდები, დაგარწმუნოთ, რომ არც ერთი და არც მეორე არ დამიბრალებია ჩემი თავისთვის.

სანამ ლექციას დაიწყებდა, თვალი მოგვავლო. მესამე მერხზე ვიჯექი გასუსული.

რატომღაც ჩემთან მოვიდა, დამაკვირდა.

-მიშველაძე!?

-დიახ, ბატონო, - წამოვდექი.

-მოიცა, შენ იქნები რეზო, უფროსი გოგო ჰყავს ავქსენტის, რა ჰქვია?

-ნათელა.

-სწორია, ნათელა.

-რომ გეთქვა ახლა შენ, მიშველაძე არ ვარო, შეიძლება გული გამსკდომოდა! ნეტავი, მე თუ ვგავარ ისე მამაჩემს, რომ შენ დაუმსგავსებიხარ ავქსენტის.

მერე აუდიტორიას მიუბრუნდა.

-საოცარი ამბავი მოხდა ახლა, ამ წუთში, ამ ოცი წლის წინათ, მაშინ ახალბედა ლექტორი ქუთაისში მიმიწვიეს ლექციების წასაკითხად. ჩემი პირველი ლექციების კურსი ოფიციალურად, როგორც ლექტორმა, ქუთაისში დავიწყე, ფილოლოგიის ფაკულტეტზე, სტუდენტებზე ორი-სამი წლით ვიქნებოდი უფროსი, ვინ იყვნენ, თუ იცით, ჩემი პირველი სტუდენტები? ლადო ასათიანი, ავქსენტი მიშველაძე, გიორგი შალამბერიძე, ლევან კიკნაძე, შოთა ქურიძე... აი, ახლა შემოვდივარ ოცი წლის მერე აუდიტორიაში და აგერ არ ზის ავქსენტი მიშველაძე? ეტყობა, ებერდები, ასეთი რამ ჯერ არ დამმართნია, იცით, რა მოხდა? უკანა მერხისკენ გაეიხედე, ლადო ასათიანს ვეძებდი.

ეს თქვა და წამით გაჩუმდა. თითქოსდა ცრემლიც გაუკრთა თვალებში. მოვიდა და თავზე ხელი გადამისვა.

გაგვათბო, აგვაღელვა ამ პირველმა ლირიულმა სცენამ საქვეყნოდ ცნობილი მწერლისა და მეცნიერის მიერ უცნობ სტუდენტებთან ასე ბუნებრივად გათამაშებულმა.

სტუდენტისათვის თავზე ხელის გადასმა მისი ჩვეულება იყო. ლექციის კითხვის დროს აუდიტორიაში დადიოდა, ზოგს მხარზე დაადებდა ხელს, ზოგს თავზე გადაუსვამდა.

რა ძვირფასი, ნაზი, მძიმე და თბილი იყო ტკბილმოუბარი მოძღვრის ხელი, ახლა რომ ვიხსენებ.

ესთეტიკას გვიკითხავდა. ისე ლაღად მოძრაობდა მისი გონება არისტოტელე-ბუალოსა და ილია ჭავჭავაძეს შორის. არტისტი იყო. მთელ გვერდებს ამბობდა ზეპირად მსოფლიოს ცნობილ ფილოსოფოსთა ნაწერებიდან, ლექციის დროს ქართულ ნიადაგს არასოდეს წყდებოდა, ერთს თუ ბერძენი ავტორისას იტყოდა, ცხრას ქართველისას მიახმარდა.

ფართო განათლების, მრავალმხრივ განსწავლული ლექტორი იდგა ჩვენს წინაშე. ვგრძნობდით, მისი დიდი ერუდიცია ერთი კურსის ფარგლებში ვერ ეტყოდა. ბევრის თქმა სურდა, მოესწრო და შუბლს შეიჭმუხნიდა, ზარის წკრიალი რომ დაურღვევდა აზრთა მდინარებას. შესვენების გარეშე გვიკითხავდა ლექციას. ოთხმოცდაათ წუთს გაუსერებლად, განსაცვიფრებელი ექსტაზით საუბრობდა. ვგრძნობდით, ჩვენს თვალწინ ჰქმნიდა, ზოგჯერ ახალი აზრი განსე გაიტეუებდა და იმას გაჰყვებოდა. ლექციის კითხვის დროს საკმაოდ პოლემიკურიც იყო. არც ისეა საქმე, ზოგს რომ ჰგონიათ, იტყოდა, გვარს არ დაასახელებდა, მაგრამ იმპროვიზირებული ციტატით მიგანიშნებდა, ვისზე იყო ლაპარაკი.

ახალი ლექციის დაწყების წინ გვკითხავდა: აბა შემახსენეთ, რაზე შევჩერდითო. აინტერესებდა, რამდენად მივყვებოდით უსადო ლექტორის აზრთა მდინარებას.

გამოცდის დროს ბილეთები არ გაუშლია მაგიდაზე. თითო შეკითხვას გვისვამდა და შეუმცდარად იგებდა, ვინ რა „ბაგაჟის პატრონი“ ვიყავით. ჩვენს ჯგუფში ხუთიანზე და ოთხიანზე ნაკლები ნიშანი არ დაუწერია.

იმ პირველმა შეხვედრამ და ბატონი გიორგის მიერ ჩემს მიმართ გამოჩენილმა ყურადღებამ ისე გამათამამა, ერთ დღეს მინისტრის მისაღებში მთხოვნელთა შორის აღმოვჩნდი.

ჩემმა რიგმა რომ მოაღწია, კინაღამ გადავიფიქრე, ნერვიულობისაგან თითები გამეყინა. ეს რა სითამამე ჩავიდინე, ვინ ვარ მე, მესამეკურსელი ლაწირაკი, ამხელა კაცთან აუდიენციას რომ ვითხოვ და ასეთ ძნელ საქმეზე მეთქი.

კარებშივე შემომეგება, ჩანს, სახეზე შემატყო სინდისის ქენჯნის კვალი, დამიყვავა, ამხანაგივით გამიშინაურდა; რა ხდება უნი-

ვერსიტეტში, ქუთაისიდან ხომ არაფერი ისმისო, ვერ წარმოიდგენ, როგორ მენატრება ქუთაისიო.

სწორედ ქუთაისთან დაკავშირებულ საკითხზე გაწუხებთ მეთქი, ბატონო გიორგი, საცხოვრებლად თბილისში გადმოვედით, ოთხივე და-ძმა აქ ვსწავლობთ. ბინა უკვე გადმოვცვალეთ, მამაჩემის სამსახურზე იქნებ რამე მისაშველოთმეთქი.

გაეცინა. შვილიც შენნაირი უნდაო. კი მაგრამ, თვითონ ვერ მოვიდა ავქსენტიო?

მამაჩემი ქუთაისშია და იმის თავს გეფიცებით, არ იცის, მე თუ გავბედე ამ საკითხზე თქვენი შეწუხება მეთქი.

ცოტა შეფიქრიანდა.

ვერაა ეგ მთლად კარგი საქმეო, ასე იცლება ქუთაისი. ყველა თბილისისკენ გამოვრბივართ, თუმცა არც მე მაქვს თავი გამოსაყოფი, მეც ქუთაისიდან ლტოლვილი ვარო .

აიღო ყურმილი და პუშკინის სახელობის პედინსტიტუტის რექტორს დაურეკა.

ერთ კარგ საქმეზე უნდა შეგაწუხოო. ჩემი ქუთაისელი მეგობარი, ავქსენტი მიშველაძე, მოვა შენთან, ვიცი, ძალიან გიჭირს, მაგრამ უნდა მიიღო როგორმე, მეტს აღარ გთხოვ ამ წელიწადს არაფერსო, კარგი, კარგიო, არ დაგავიწყდეს, თუ კაცი ხარ, სირცხვილი არ მაჭამო ამ ხალხთანო, და ყურმილი დადო.

გავვარდი ფოსტაში და მამაჩემს დავურეკე: ქუთაისში სასწრაფოდ ჩამოდი, პუშკინის ინსტიტუტში გიორგი ჯიბლაძე შტატს გიკეთებს მეთქი.

ნუ სულელობო, მამაჩემმა, ჯიბლაძე ღმერთისტოლა კაცია, მე ვერ შევაწუხებ პირად საკითხებზეო.

შევაწუხე კიდეც და გადაწყვეტილიცაა ეგ ამბავი მეთქი.

...დიდხანს ყვებოდა მამაჩემი ჩემს ზღვარდაუდებელ სითამამეზე, ან როგორ გაბედა, ან რამ მოაფიქრებინა სტუდენტ-ღლაპს მამის საკითხზე მინისტრთან შესვლაო.

ასეთი იყო ბატონი გიორგი.

კეთილი, უნგარო, დიდბუნებოვანი, მოხდენილი, ლაზათიანი... ყოველი ღირსებით შემკული კაცი.

ბრძოლის სურვილი არ დაიკარგოს
(ზურაბ კუხიანიძე - 70)

ზურაბ, ძვირფასო!

სამოციდან სამოცდაათამდე ისე ჩქარა გარბის დრო, მოხედვასაც ვერ მოასწრებო, ვიღაცამ მითხრა.

მართლა ასე ყოფილა. სამოცის მოსალოცად რიგში ჩამდგართ, აჰა, შენი სამოცდაათიც წამოგვეწია.

მერე? რა შეიცვალა ამით? თავზე ბეწვიც ვერ შეგირხია ათწლეულმა. სულ არ ჰგავხარ შენივე ლექსის ბერიკაცს, შემოდგომის ფოთლებს რომ აცილებ მხრებზე, რაკიღა „თავის წლების ჰყოფნის სიმძიმე“.

შენ ძველებურად მკვირცხლი და სასიყვარულოდ, სასიკეთოდ ნიადაგ დაუსარელი, ძველებურად შემართული ზურაბ კუხიანიძე ხარ.

ჩემოვის, ათასი მიზეზის გამო, უაღრესად ახლობელია შენი მართალი პოეზია, ჩვენი სანუკვარი იმერეთის კოლორიტით გაჯერებული შენი ღიმილიანი მოთხრობები, შენი უზადო თარგმანები.

ნიჭიერი, ხელხვავიანი მწერალი და მოღვაწე ხარ. პროფესიონალი თუ ვინმეზე ითქმის, პირველ რიგში, შენა ხარ.

უწიგნოდ ერთი დღეც არ მინახავხარ.

ჩვენ ლიტერატურისთვის კარგ წლებში ვიცხოვრეთ და გულდასაწყვეტი არაფერი გვაქვს.

მახსოვს, ლექსს რომ წაიკითხავდი, სცენის კიბეზე როგორ გარხევდა პარტერში აგრგვინებული ტაში.

მახსოვს შენი წიგნის ვერშოვნით შეწუხებული მკითხველიც.

ახლა სხვა დროა. ბედაურნი ნაბდის თაველაში დგანან, ფლოქვებიდან ნაპერწკლებს ლამის აღარ ჰყრიან და „ვირებს რჩებათ მოედანი“.

ნეტავ, არ მოვსწრებოდით ამ დროს. ჩვენს ლიტერატურულ სიყმაწვილეში ხომ ვერ წარმოვიდგენდით, რომ ერს თავისი უერთგულესი, ბრძენი მოძღვრის - მწერლის, მიმართ ინტერესი გაუნელდებოდა.

გულს ნუ გავიტეხო, ჩემო ზურაბ, მჯერა ქუდზე კაცის დაძახებას, საღათას ძილისაგან ქვეყნის გაღვიძებას, თავისუფლებისთვის შემართულ ლაშქარს კელავაც ვიხილავთ და იმ ლაშქარში იქნები შენ -ბერი ლუხუმივით მკლაეღონიერი და მართალსიტყვა.

ახლა, მთავარია, არ გაგიტკბეს სიბერის ბუხარი, არ განელდე, არ დაოკდე, ბრძოლის ჟინი არ გაგითავდეს, ხალთაში შენახული მახვილი დროდადრო მოსინჯე ხოლმე... დაგჭირდება!

ჭეშმარიტი მოღვაწე და ულალატო კაცი

ჩემო როინ,

ჩვენ ახლა შემოდგომის გრძელ და მოსაწყენ დაღმართთან ვდგავართ.

ცოტა ხანს მუხლებს ქარს ამოვაღებინებთ, უკან მოვიხედავთ და ჩავუყვებით.

სამოცი წელი ცოტა არ არის, განსაკუთრებით იმისთვის, ვისაც ბავშვობაში მსოფლიო ომის გუგუნი მიწვდა და მამა კედელზე დაკიდებული გადიდებული სურათიდანღა ახსოვს. ვისაც არც შიმშილი დაკლებია და გაცვეთილლანჩიანი ფეხსაცმლის ტარების სიმწარეც უგემნია. ვისაც მკაცრი „ამხანაგოც“ არაერთხელ მოუსმენია და სამსახურიდან სრულიად უმიზეზოდ დათხოვნის მძიმე წუთებიც განუცდია, ვისაც უსამართლო კრიტიკის სუსხი არაერთგზის მიწვდენია და თავისუფალი საქართველოს დამხობის ჟამიც განუცდია...

ეს ყველაფერი ჩვენს სულზე წარუშლელ დანალექს ტოვებს და იქნებ უფრო ნაადრევადაც გვიახლოვებს არყოფნის წუთებს უფრო ნაადრევად გვიახლოვებს არყოფნის წუთებს, უფრო ნაადრევად, ვიდრე მშვიდი ცხოვრების შემთხვევაში.

განა რამდენ სამოცს იძლევა არსთაგამრიგე.

მაშ, დავასწრებ მსახვრალ „დროთა სრბოლას“ და დღითიდღე გაცრეცილი მეხსიერების ორმოცდაათწლოვანი ნისლოვანებიდან გამოვიხმობ მაყვალთვალება მკვირცხლ ყმაწვილს, დინჯი ნაბიჯებით მოსიარულეს ობლისთვის დამახასიათებელი გულწრფელობით და შიგადაშიგ ნაღვლიანი გამოიხედვით გამორჩეულს, ოდენ საკუთარი თავის მოიმედეს; ნიადაგ ხელწიგნიანს და ლიდერის თვისებით იმთავითვე დაჯილდოებულს...

შენი პირველი საჯარო გამოსვლაც მახსოვს სკოლის გრძელ დერეფანში. ქუთაისის ქართულ დივიზიაში შენი ჩირაღდნიანი მოწოდებაც, შენი პირველი ჩანახატიც, პირველი წიგნიც და, ალბათ, მეპატიება, ახლაც შენი, დაბრძენებული კაცის - სახელოვანი ისტორიკოსის და დიდებული რექტორის, ტრიბუნასთან მისვლის

დროსაც ისევ იმ მღელვარება-ნერწყლებით რომ გიგდებ ქურს, თითქოს პირველად გამოდიოდე.

დაეჭდნენ და დაიბრეშემდნენ [illegible]

შენს მიერ გაკეთებულის სახსომით თუ გავიარშინებ, არც ისე მოკლე ნანს წუთისოფელი.

რამდენ საქვეყნო საქმეს დაადგი თავი, რამდენ წმინდა სახელს ააცილე დავიწყების მტვერი, რა დიდებული სანუქარი უძღვანი ერს ქართული ენციკლოპედიის სახით და რა ძნელ წლებში გამოატარე შენი სათაყვანო უნივერსიტეტი.

უღალატო კაცი ხარ, ჭეშმარიტი მოდვაწე და მეხლნაცხერელი პატრიოტი.

ივანე ჯავახიშვილის კვალში ნამდვარს ობიექტური, საბუთიანი საუკუნეებში სწორედ მზირალი ისტორიკოსის მანტია გიმშვენებს ყართო მხრებს.

ქართველ მწერალთა ოჯახშიც ნაფიობ ყემთეის სამაგიდო წიგნებია შენს მიერ ახლახანს დაწერილი მშვენიერი ნარკვევები მწერლისა და ისტორიის ურთიერთკავშირზე და ირაკლი აბაშიძეზე.

შენ, დუღაბიანთ მეხსიერების პატრონს, შეგიძლია, საათობით ზეპირად თქვა ქართველ პოეტთა ლექსები და მთელი გვერდები ხელხან-საბას, ილია ჭავჭავაძისა თუ კონსტანტინე გამსახურდიას თხზულებებიდან.

შარშან, ქუთაისში, ნვენს მშობლიურ სკოლაში, რომ გვეხმეს და წლებით დამძიმებულნი მერხეს ძლივს დაუტოვეთ, შენს თვალწინ ცრემლიც მახსოვს, როცა ქართულის მასწავლებელმა, ორმოცდახუთი წლის წინანდელი გაეკეთლებული საკონტროლო წერის რვეულები დაგვიდო წინ.

ქართულ წერაში შენ ხუთიანი გეწერა, მე - ოთხიანი.

იქნებ ვარა სამხარაძის მიერ ნვენთეის წინასწარ სიმბოლურად ნვენი გასასვლელი ცხოვრების შეფასებაც იყო ეს.

როცა მართლა დაებერდებით, ძალიან დაებერდებით და ფარნეა ახიდულნი აღარ ვიქნებით, ნაეჭიდოთ ხელი ერთმანეთს და ერთხელ კიდევ ერთად მივაკითხოთ ნვენი სიყმაწვილის ბილიკებს ამ ცხოვრებისთვის საბოლოო ანგარიშის ნასაბარებლად.

სიტყვა წარმოთქმული სოხუმის უნივერსიტეტის ოცი წლისთვის იუბილეზე 1999 წლის 21 მაისს

ბატონებო!

რუსის მიერ თავიანთი სამკვიდროდან გამოყრილმა ქართველებმა ამ ექვსი წლის წინათ გამოიარეს კოდორ-ჭუბერის გოლგოთის გზა.

ისტორია სამარადჟამოდ ილაპარაკებს „ჩრდილოელი ძმის“ მიერ ქართველთა ამ უმაგალითო, უსასტიკეს რბევაზე.

დევნილთა გრძელ ქარავანს მოჰყვებოდნენ დელეგმას გადარჩენილი სტუდენტები და პროფესორები.

მოჰყავდათ მასწავლებლებს მოსასხამქვეშ შეფარებული თავიანთი შეგირდები.

კრიჭა შეჰკვროდათ მოძღვარი და ცხოვრებაში ჯერ გამოუწრთობ ელდაცემულ ყმაწვილებსაც.

მე გახლდით მოწმე, თბილისის ერთერთ სკოლაში როგორ ელოდნენ ოთარ ჟორდანია და ოთარ ჭურღულია თავიანთ მრევლს.

ნელნელა იკრიბებოდნენ ისინი-თავსარისგან ჯერ ბოლომდე ვერ გამორკვეულნი - წვერგაუპარსავნი, უჭალსტუხო და უსანთო პედაგოგები; ზოგ მათგანს უძირო სევდა რომ ჩადგომოდა თვალებში, ხოლო მკერდზე რუსის ტყვიით განგმირული შვილის ან სხვა ახლობლის შავარშიაშემოვლებული სურათი უჭირდა.

ვფიქრობდი მაშინ; ლტოლვილი ხელისუფლება და ლტოლვილი მწერალი მესმის, მაგრამ ლტოლვილი უნივერსიტეტი როგორ იარსებებს მეთქი.

როგორც კრუხმა ძერისგან დაფეთებული წიწილები, ასე შემოიკრიბა ენერგიულმა და კეთილშობილმა რექტორმა სოხუმის უნივერსიტეტის სტუდენტ-თანამშრომლები და კვლავ წიგნ-ფანქარი მოაძებნინა.

დედა-უნივერსიტეტიც ფრიად გაისარჯა, რათა სოხუმის „ალმამატერს“ დევნილობის მძიმე წლები შეუმსუბუქოს.

მეც მაქვს პატივი აფხაზეთის უნივერსიტეტის თანამშრომლად ვიწოდებოდე და როცა აუდიტორიაში შევდივარ, დებიუტანტი ლექტორივით ეღელავ-ლიტერატურის ისტორიაზე საუბრისას ხშირად „სიტყვა გამექცევა“ ხოლმე და იმ პრობლემაზე ვიწყებ საუბარს, ურომლისოდაც საქართველოს არსებობა ვერ წარმომიდგენია.

აფხაზეთის და სამაჩაბლოს საქართველოსგან მოკვეთა დანა-

შაულად ჩაეთელება მთელ საუკუნეს და ვისაც როგორ შეგვიძლია, უნდა ვახმიანოთ საქართველოს გამთლიანების დაფდაფები.

არამარტო ფენიქსებრ აღსდგა აფხაზეთის უნივერსიტეტი, ღონიერი ნაბიჯებით დაიწყო წინსვლა და დღეს იუბილეს ზეიმობს.

ფილიალის ან უნივერსიტეტის ქართული უჯრედის იუბილეს კი არა - მთელი სოხუმის უნივერსიტეტის იუბილეს. იქეთაც და აქეთაც ყველა კაცურ კაცს ახსენებს, ვისთან ერთადაც საქართველოს ძირძველ მიწაზე საუნივერსიტეტო განათლების ჭაპანი უწევია.

არ დავმალავ, მაღიზიანებს ხოლმე ლტოლვილთა გაუთავებელი დაიმედება ფუჭასიტყვაობით და უშედეგო სამმხრივ-ოთხმხრივი მოლაპარაკებებით. ისიც კი მოშლის ნერვებზე მხოლოდერთგული მეტეოსამსახური ღღეში სამჯერ რომ მოგვახსენებს; რა ამინდია სოხუმში, იმ მშობლიურ სოხუმში სადაც აფხაზეთის უნივერსიტეტის სტუდენტები და ლექტორები ექსკურსიაზეც ვერ ჩადიან.

თითქოსდა ანთეოსივით ახალი ენერგია შეიძინაო-განსაცვიფრებელია ის სიცოცხლისუნარიანობა და შემოქმედებითი აზრის მსქეფარება, აფხაზეთის უნივერსიტეტში რომ სუფევს.

კვირა არ გავა მორიგ ღონისძიებაზე რომ არ მოგვიხმოს ოთარ ჟორდანიამ — დისერტაციების დაცვა, ახალი წიგნის პრეზენტაცია, შეხვედრები გამოჩენილ მწერლებთან და მეცნიერებთან და ა.შ. და ა.შ.

მადლობა ყოველივე ამისთვის თქვენ, ჩემო ძვირფასო კოლეგებო.

თქვენს მოთმინებას, იმედს და რწმენას გაუმარჯოს.

ამ მაღალი ტრიბუნიდან მინდა მივმართოო ჩემს ძვირფას მეგობრებს - როინ მეტრეველს და თამაზ ნადარეიშვილს:

თქვენ ხელისუფლებასთან ხელი მიგიწვდებათ და გადაეცით პრეზიდენტს - ძალიანაც ნუ წაუჭერენ ხელს საარენდო გადასახადით მაეანნი და მაეანნი აფხაზეთის უნივერსიტეტს:

ლტოლვილმა უნივერსიტეტმა, მე მგონი, მძიმე სულიერი გამოცდა ღირსეულად ჩააბარა და დაიმსახურა დედაქალაქმი იგი რომელიმე შენობაში უფასოდ შეიფაროს.

და ბოლოს განსაკუთრებული სიყვარულით მინდა მივესალმო იმათ აი, ახლა კარებთან რომ შეჯგუფულან და მაღლა იარუსს რომ ავსებენ - ჩემს უმრწემეს მეგობრებს - სტუდენტობას.

დარწმუნებული ბრძანდებოდეთ, ბატონებო, ისინი ჩვენზე უკეთ, უფრო გულოვნად იბრძოლებენ აფხაზეთის დაბრუნებისთვის!

მაღალ ზნეობრივი

ბატონი სერგო ათეული წლების განმავლობაში იყო უნივერსიტეტის პროორექტორი.

განსხვავებით იმ პერიოდის ზოგი სხვა პროორექტორისაგან, სერგო ჯორბენაძე „მუშა პროორექტორი“ იყო. უნივერსიტეტის ხელმძღვანელობა მისთვის სხვა დიდ საქმეთა შორის „გამოსატანიებლად“ არასოდეს ქცევულა. ყოველდღე მოიხელთებდით კაბინეტში მჯდომს და საქმით გართულს.

ზუსტად არც ახლა ვიცი, რა საკითხების გადაწყვეტა ეხებოდა, როგორც პროორექტორს, მაგრამ ჩემს უნივერსიტეტელ პატრონად მე მხოლოდ სერგო ჯორბენაძეს ვცნობდი.

ხომ არიან სიკეთისთვის განცხადებული ადამიანები. გურიის ერთ პატარა სოფელში დაბადებულსა და აღზრდილს საოცარი შინაგანი კულტურა ჰქონდა. მაღალინტელიგენტური იყო მისი სალამიც, შეხვედრა-საუბარიც.

ისე მობოდიშებით და ტკბილად გიპასუხებდა სალამზე, რომ იგრძნობდი აშკარად წუხდა, სალამი რომ დაასწარი, კაბინეტში შესულს ისე გეგებებოდა, თითქოს თავის მილიონ ნაცნობში სწორედ შენ გელოდა ახლა, ამ წუთს. კარებში გამოხვენისთანავე შეგაგებებდა -მობრძანდით, რეზო! თუნდაც უამრავი სტუმარი ჰქოლოდა. მის ლექსიკონში არ იყო ამპარტავნულ-ნინოვნიკური: „დამელოდეთ ცოტა ხანს, თუ შეიძლება“.

სანამ შენ დაიწყებდი სათხოვარზე უხერხულ ბაასს, თვითონვე გაგიბამდა მუსაიფს სრულიად სხვა, განყენებულ თემაზე. „რა ამბავია მწერლობაშიო“, გკითხავდა, ან; „ერთი ამიხსენი, თუ ძმა ხარ, ვინ გეგულება ახალთაობაში ისეთი, ქეეანას სასიკეთო გზაზე რომ გაიყოლებს“. განა თვით შენზე ნაკლებად მოეხსენებოდა ამ შეკითხვათა პასუხი, მაგრამ, როგორც დიდბუნებოვან ადამიანებს სჩვევიათ, შენს პიროვნებას პატივს მიაგებდა, სათხოვრით მისულს არ გამცირებდა. „რამ შეგაწუხაო“, როდი გკითხავდა, ნელა, ლაპარაკლაპარაკში გამოგართმევდა განცხადებას, შენს თვალწინ ნააკლებდა თვალს ისე, სხვათაშორის, თითქოსდა მთავარი ეს განცხადება კი არ იყო, არამედ ის ფაქტი, რომ შენ სერგო ჯორბენაძესთან მიხვედი და ებაასები, მერე ისევე სხვათაშორის შენთვის სასურველ რეზოლუციას დაადებდა განცხადებას და ისე გამოგიწვდიდა, რომ მადლობის სათქმელადაც არ გიტოვებდა პაუზას, ახალ შეკითხვას შეგაგებებდა და კეთილ, ლამაზ ღიმილს შეგაფრქვევდა.

ნემი ურთიერთობა ბატონ სერგო ჯორბენაძესთან დაეიწყე,

როგორც პირველი კურსის ასპირანტმა პრორექტორთან და დავამთავრე, როგორც პროფესორმა, კათედრის გამგემ ჩემი უფროსი მეგობრის ცხედართან გამოთხოვებით.

დიდი სკოლა იყო ჩემთვის მასთან გატარებული ყოველი საათი.

ახლაც, ამ სიბერეში, ხშირად დამიჭერია ჩემი თავი იმაში, რომ სერგო ჯორბენაძეს ვბაძავ ახალგაზრდა კოლეგებთან დამოკიდებულებაში, კაბინეტში შემოსულს ბატონი სერგოს მანერებით ვესაუბრები.

მახსოვს, ასპირატურა რომ დავამთავრე, უპატრონო, ქუთაისელ ემაწვილს ძალიან გამიჭირდა უნივერსიტეტის შტატში მოხვედრა.

რამდენჯერმე წარმადგინეს მასწავლებლის ნახევარ განაკვეთზე დავით გამეზარდაშვილმა, მაგრამ რექტორმა ყოველთვის თავი შეიკავა.

შეეედი ბატონ სერგოსთან. ასე და ასეა ჩემი საქმე მეოქი. მაშინ სულ მეორეჯერ ვხვდებოდი და, ახლა რომ ვიხსენებ, როგორც ძველ ნაცნობს კი არა, როგორც მეგობარს, ისე შემხვდა. როგორო, გაიკვირვა, შენ აქამდე შტატში არ ხარო? დავურეკავ დავით გამეზარდაშვილს. ბ-ნი დავითი დიდხანს ესაუბრა, მე, რასაკვირველია, არ მესმოდა, მაგრამ ვგრძნობდი, როგორც იყო ეს ორი უანგარო, კეთილშობილი ქართველი კაცი მონდომებული, რომ რექტორის სრულიად აუხსნელი სიჯიუტე გაეტეხა.

მერე პარტკომს, დავით ჯიქიას, დაურეკა ბატონმა სერგომ. დავით ჯიქიამ მაშინვე ჩამოირბინა და ბევრი რომ აღარ გავაგრძელო, ამ დიდებული სამეულის ძალისხმევით ერთ კვირაში უნივერსიტეტის ლექტორი გავხდი.

რა უსამართლო და აუხსნელია წუთისოფლის ბრუნვა-ტრიალი. დღეს არცერთი მათგანი აღარაა ცოცხალთა შორის.

კომუნისტების მმვინვარების დროს უნივერსიტეტში ერთი არაჯანსაღი ტენდენცია იგრძნობოდა, რექტორის სირბილით თუ ერთი მედავითნე-ჩინოვნიკი პრორექტორის წყალობით უნივერსიტეტს „შემოეჩეინენ“ შინაგან საქმეთა და უშიშროების კომიტეტის თანამშრომლები. ისინი უხეშად ერეოდნენ საუნივერსიტეტო ცხოვრებაში. იყო ლექტორ-მასწავლებელთა დაბარება-დაკითხვები. ანონიმურ განცხადებასეც კი უნივერსიტეტის პროფესორს „სადაც ჯერ არს“ იბარებდნენ და ნერვებს უშლიდნენ. ჩემი კათედრის ერთი წევრი დილით გაფითრებული მოვიდა სამსახურში, ლექციის წაკითხვა არ შემიძლია, წნევა მაქვს, თურმე მისაღებ გამოცდებზე ამ ზაფხულს ვიღაცას მივხმარებივარ და გუშინ ახსნა-განმარტება დამაწერინეს, დღეს კი დაკითხვასე მიბარებენო.

მე მაშინ კათედრის გამგის მოადგილე გახლდით და რატომღაც ჩემს მოვალეობად მივიჩნიე ჩემს ყოფილ ლექტორს გამოვქომაგებოდი. ჩავედი ბატონ სერგოსთან.

უნდა გენახათ სერგო ჯორბენაძის აღშფოთება. გამომძიებელს დაურეკა და სთხოვა, თუ შენს მუნდირს არ დაამცირებ ჩვენთან ვიზიტი, შენი ყოფილი ლექტორის უფლებით გელაპარაკები, იქნებ დაგვდო პატივი და რექტორატში გვესტუმროო.

როცა გამომძიებელი მოვიდა, მე ავდექი და გამოსვლა დავაპირე. „რეზო, აქ იყავი, მჭირდებიო", მითხრა ბატონმა სერგომ და გვერდით მომისვა.

ჯერ დაწვრილებით გამოკითხა საქმის შინაარსი. მერე კანონს მოუხმო და გამომძიებელს მისი საქციელის არა ოდენ არაეთიკურობა, უკანონობაც დაუმტკიცა. შენაო, ეს ქვეყანა ჩალით დახურული ხომ არ გგონიაო, თანდათან ხმას აუწია, ხომ არ გინდა მინისტრს დავურეკო ახლავე და სარჩელი შევიტანო შენს წინააღმდეგ: როგორც უნივერსიტეტის პრორექტორმაო. ეგ პროფესორი, შენ რომ ახლა დასაკითხად იბარებ, სწორედ ის პროფესორია, შარშან შენს ძმიშვილზე რომ ვთხოვე და გაუკეთებელი გააკეთაო. ეს საქართველოს ერთადერთი უნივერსიტეტია და სწორედ იმიტომ აქვს ეროვნული სახლის სახელი, რომ ყველას შემწე და დამხმარეაო. უმადური შვილის საქციელს ჰგავს შენი საქციელიო. იცი თუ არა, რომ წესიერ ქვეყანაში შენისთანა ახალბედა გამომძიებელი კი არა, ქვეყნის მთავარი პროკურორი ვერ ბედავს უნივერსიტეტში შესვლას პროფესორის დასაკითხადო. გავსებულია ქვეყანა ქურდებით და მართლა მექრთამეებით, იმათ ვერაფერს უბედავთ და უნივერსიტეტი რა დაბალ ღობედ გეჩვენებათ, თუ იცითო. საზოგადო მოღვაწე ჰქვია უნივერსიტეტის ლექტორს და ვინ მოგცა საზოგადო მოღვაწის ხელჰყოფის უფლებაო, შენ რომ პროფესორს ვიღაც თაღლითის საჩივრით ნერვებს უშლი, იმ პროფესორს შენხელა ჭრილობა აქვს ომში მიღებულიო...

ჩემს თვალწინ უფროდაუფრო მაგიდისკენ ხრიდა თავს წრუწუნადქცეული გამომძიებელი, მერე თვით ბატონ სერგოს შეეცოდა და მოეფერა - არ გეწყინოს, ასე რომ გელაპარაკები, მამისტოლა რომ არ ვიყო, მე მაქვს შენს დიპლომზე ხელი მოწერილი და შენს კვალიფიკაციაზე ასე თუ ისე პასუხისმგებელი ვარო. გახსოვდეს, ჩვენ თუ არ ვუპატრონეთ ერთმანეთს, ჩვენი პატრონი და შემცოდე არავინ არის ამ დუნიაზეო.

...ასეთი იყო ჯორბენაძე; მართალი, უშიშარი პირდაპირი, კეთილი, მაღალზნეობრივი და ბავშვივით სათუთი გულის პატრონი.

მუდამ სიკეთის მთესველი

ჩემს მეხსიერებაში გიორგი შალამბერიძეს ჟამთა ულმობელი სრბოლა ვერასოდეს დანისლავს.

საშუალო ტანის, შავგვრემანი, ლამაზი პირისახის, მრკვირცხლთვალება მუდამ პეწიანად შეიძლება ითქვას, მოდურად ჩაცმული, ჩქარი ნაბიჯით მოსიარულე, უკიდეგანო იუმორის მქონე (სულ რომ მზად იყო სასაცილო რამ მოესმინა, ან თვითონ ეამბნა), უცერემონიო, მაგრამ მოყვასისთვის ხელის გამწვდენი, დამმხმარე, მშველელი უღალატო. მუსიკალური სმენა ჰქონდა, შესანიშნავად მღეროდა და ქეიფი უყვარდა...

განსაცვიფრებლად წიგნიერი კაცი იყო. მთელი ქართული მწერლობა წაკითხული ჰქონდა და ბევრი ადგილი ზეპირადაც იცოდა. შეიძლება ითქვას, დაავადებული იყო ქართული ენით.

ჩემი პირველი წიგნი რომ მივუტანე, წარბები შეჰყარა - დაბეჭვდამდე რატომ არ წამაკითხეო. ვერ გაგიბედე, გოგი ბიძია, მეთქი. თანაც მე ხომ შენი მოწაფე ვარ, მართლწერა შენ მასწავლე და, არა მგონია, ამ წიგნში ბევრი გრამატიკული შეცდომა გამპარვოდა მეთქი.

გაიცინა, სწორედ ეს მაწუხებს, გადაშლის ვიღაც და იტყვის: ვინ ასწავლა ქართული, მე იმის ასე და ისეო.

წყენა რომ შემატყო, დამიყვავა; არ გაბრაზდე, ჩვენი ენა ისეთი რთულია, შენ კი არა, ჯავახიშვილი და გამსახურდიაც ხშირად სცოდავენ, შანიძეზე რომ აღარაფერი ვთქვაო. გადამიშალე შენ თვითონ ეს შენი წიგნი ნებისმიერ გვერდზე და თუ სამ შეცდომაზე ნაკლებს გიპოვი, ჩემს სიტყვებს უკან წავიღებ და ბოდიშსაც მოგიხდიო.

გადაეუშალე ერთგან, მეორეგან, მესამეგან... ხუთ გრამატიკულ, ორთოგრაფიულ, კორექტორულ შეცდომაზე ნაკლები არცერთ გვერდზე არ იყო. იცინოდა, ხარხარებდა, რა გაცინებს მეთქი. შენს თავდაჯერებულობაზე ვიცინი, წადი ახლა და როცა რამეს დაწერ ეს ჩემი სიცილი გაგახსენდესო.

მახსოვს ერთხელ გაზეთი „კომუნისტი“ გადაშალა და გაბრაზებულმა განზე მოისროლა. ნახე, მეავანაძეს (მაშინ ცეკას პირველი მდივანი იყო) როგორ აბიაბრუებენო „ამხ.

ვასილ მუავანაძემ საჭირბოროტო პრობლემების ირგვლივ ილაპარაკაო". სწერენ ეს ხომ იმას ნიშნავს, რომ ირგვლივ, რაღაცას მიედ-მოედო და საჭირბოროტო საკითხებზე არ ულაპარაკნიაო, მუავანაძემ რომ ჩემდენი ქართული იცოდეს, კუდით ქვას ასროლინებდა ამ გაზეთის ხელმძღვანელებსო. იქნებ მართლა „ირგვლივ" ილაპარაკა და სწორი სწერია მანდ მეთქი. გაიცინა, ნუ ჯიბგირობ რეზო, ამდენი იუმორი ვინ მისცა „კომუნისტსო"

მამაჩემის კურსელი და უპირველესი მეგობარი იყო. ბოლოს მამაჩემს ისე ხშირად ვეღარ ხვდებოდა (სხვადასხვა ადგილას მუშაობდნენ), ხოლო მე და ბატონი გიორგი ყოველდღე ერთად ვიყავით, რაკიღა უნივერსიტეტი გვაერთიანებდა და ესეც არ იყოს, ფილოლოგიის ფაკულტეტის დეკანის მოადგილე გახლდათ. დღეში ერთხელ მაინც დეკანატში რომ არ შემეკლო (ვირი რომ წისქვილში შეიხედავს...), ისე შინ რა წამიყვანდა. ცოტა ხანს ბატონი ვლადიმერ ფანჩვიძე იყო დეკანი, მერე ბატონ აკაკი ურუშაძესთან მოუწია კარგახანს მოადგილეობამ. მისი მოადგილეობის დროს დეკანატში სულ ღიმილის და სიცილის განწყობილება სუფევდა. იუმორული სიტუაციის შექმნის დიდოსტატი იყო. მახსოვს რამდენჯერმე იხმო ერთი დაბნეული დოცენტი და გამოუცხადა: შენ ამა და ამ სტუდენტისთვის ამისა და ამის თხოვნით ნიშანი დაგიწერია და თუ კაცი ხარ, ახსნა-განმარტება დაწერე, რექტორატი ითხოვსო. დიდხანს, ჩიფჩიფით წერდა შეწუხებული „დოცენტი" ახსნა-განმარტებას. რომ გავიდოდა, ხმამაღლა წაიკითხავდა ბ-ნი გიორგი და კვდებოდით სიცილით.

კვირაში ერთჯერ მაინც რესტორან „ტაბახმელაში" ვქეიფობდით, შოთა ძიძიგური, აკაკი ურუშაძე, გიორგი შალამბერიძე და მე რესტორნის დირექტორი ამათი ძმაკაცი იყო და ფულს არ გვახდევინებდა.

შინ რომ გვეწვეოდა, მამაჩემი საყვედურობდა; წამართვა შენი თავი რეზომო.

მახსოვს გოგი ბიძიას „პირველი სიკეთე". მაშინ ჩვიდმეტი წლის ყმაწვილი გახლდით.

პირველ კურსზე ფილოლოგიურიდან ჟურნალისტიკის განყოფილებაზე მოვინდომე გადასვლა. ჟურნალისტიკაც ფილოლოგიურ ფაკულტეტს ეკუთვნოდა, მაგრამ უფრო მოდური (თუ პრესტიჟული) გახლდათ და კონკურსიც დიდი იყო. გადაყვანაზე ყველას უარს ეუბნებოდნენ, თუ რაიმე განსაკუთრებული შემთხვევა არ იყო. შევედი რექტორთან. ბატონმა ევგენი ხარაძემ უარით გამომისტუმრა მიდი დეკანთან და თუ დეკანი აუცილებლად ჩათვლის (და იმ აუცილებლობას დაასაბუთებს) გადაგიყვან, თუ არა და არაო. მივედი დეკანატში. გოგი ბიძია ასე და ასეა ჩემი საქმე მეთქი. დავუდე წინ განცხადება ევგენი ხარაძის რეზოლუციით – „პროფ. ვ. ვაჩნიძე დასკვნისთვი) ხარაძე“, დაჯექი აქო, გოგიმ შემოვიდა ვ. ფანჩვიძეს ბატონო ვლადიმერ, არც აცია არც აცხელა დეკანის მოადგილემ, ეს ყმაწვილი ჩვენი პირველკურსელია. მამამისი თურმე აბასთუმნის ობსერვატორიაში მუშაობს ბ-ნ ევგენისთან. რექტორმა გთხოვათ, თუ წინაღმდეგი არა ხართ, იქნებ გადაგვეყვანა ჟურნალისტიკაზეო.

რა გვარი ხარო, სათვალის ზემოდან გამომხედა ფანჩვიძემ. მიშველაძე მეთქი. რას აკეთებს მამაშენი აბასთუმნის ობსერვატორიაშიო. „მთავარი მიკროსკოპისტიაო“ მეთქი, დაუფიქრებლად ვაჯახე. სახელდახელოდ სხვა თანამდებობა ვერ მოვიგონე, რაც ობსერვატორიაში შეიძლება ყოფილიყო. წერ რამესო? მკითხა დეკანმა. კი, მოთხრობებს, ლექსებს, პიესებს და კრიტიკულ წერილებს მეთქი.

კარგი, კარგიო, გამიღიმა და ჩემს განცხადებას ქვემოთ წააწერა: „ამხ. რევაზ მიშველაძე იმედისმომცემი ახალგაზრდა მწერალია. ბ-ნი ბესარიონ ულენტი დადებითად ახასიათებს. დეკანატი შუამდგომლობს, გადაყვანილ იქნას ჟურნალისტიკის განყოფილებაზე“.

ციმციმ შევუტანე რექტორს. ბ-ნი ევგენი ცოტა არ იყოს, გაბრაზდა. ყველას უარს ვეუბნებით და თქვენ რა წითელი კვერცხი ხართო. წერით დღეს ყველა ახალგაზრდა წერს. იყავით ფილოლოგიურზე და წერეთ, ვინ გიკრძალავთო. წელში გამაცია, როცა ყურმილი აიღო და ჰკითხა დეკანს: ბატონო ვლადიმერ, მართლა ასე აუცილებელია მიშველაძის გადაყვანა

ჟურნალისტიკაზეო? იქედან ბ-ნმა ვლადიმერ ფანჩვიძემ რა უპასუხა, ვერ გეტყვით. „კეთილი, კეთილი“, ჩაილაპარაკა რექტორმა და განცხადებას დააწერა „ბრძ. გადაყვანილ იქნას, ე. ხარაძე“.

ასეთი იყო გიორგი შალამბერიძე.

ხუთ ადგილას მუშაობდა. ყველგან ყველაფერს ასწრებდა. რა იყო მისი სამუშაო წისქვილები? თბილისში სამი-ოთხი ჟურნალ გაზეთის გარდა რაც კი პერიოდული (მეცნიერული ან არამეცნიერული ხასიათის) ორგანო გამოდიოდა ყველა მათგანის მთავარი სტილისტი გიორგი შალამბერიძე იყო.

როგორ ასწრებ მეთქი რომ ვკითხავდი, მიპასუხებდა; ამას კიდევ აუვიდოდა კაცი, მაგრამ მე უნიჭო დისერტაციების სწორებამ გამასავათაო.

თხოვნაზე კაცს უარს ვერ ეტყოდა.

სიკეთის განსახიერება იყო და აკი უდრტვინველად, გაუწვალებლად უავადმყოფოდ მიიბარა უფალმა შინ ტელევიზორის წინ ტახტზე წამოწოლილი.

ღმერთმა ნათელში ამყოფოს.

მეცნიერების, ლიტერატურის სამსახურში

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი ოდენ ეროვნული ტაძარი როდია, იგი რჩეული ინტელიგენციის ერთგვარი დედასახლიცაა და მისი ბობოქარი ცხოვრების მემატიანეც.

ზოგს, უნივერსიტეტში დაფრთიანებულთაგან, ქვეყნის სამსახურის სხვა ასპარეზიც აიყოლიებს, ერთხანს კარიერის კიბეს აუყვება, თუმცა სიცოცხლის რომელიმე მოსახვევზე ერთბაშად დარწმუნდება, რომ არ არსებობს უფრო დიდი, ჭეშმარიტად ღირსების საქმე, ვიდრე ივანე ჯავახიშვილის ლიბოდადებულ ქართულ უნივერსიტეტში თუნდაც რიგით მეკელაპტრედ სამსახური გახლავთ. დარწმუნდება და კვლავ „ალმა-მატერს“ მოაკითხავს.

არიან ისეთნიც, თავიდანვე რომ მტკიცედ დგანან არჩეულ გზაზე, ცდუნების ქარბორია მათს შუბლზე ძარღვსაც რომ ვერ აატოკებს. მათ სიყრმიდანვე გაუწირავთ თავი ლექტორის დაფა-ცარცისთვის და მეცნიერის სატინის სამკლაურებისთვის, მტვრიანი არქივისათვის და უხმაურო, ხშირად ერთფეროვანი საუნივერსიტე-

ტო ცხოვრებისათვის. ისინი უნივერსიტეტშივე იღებენ ოსტატად კურთხევას და მამაშვილურ ხელდასხმას მეცნიერ-მამათაგან, აქვე ირგებენ მხრებზე პროფესორის მძიმე მანტიას და აქვე თეთრდებიან.

ამ უკანასკნელთა რიცხვს მიეკუთვნება სახელოვანი მეცნიერი ოთარ ბაქანიძე.

ჩემი სტუდენტობის დროს კარგად მახსოვს ტრიბუნაზე მდგარი სპორტული აღნაგობის, სასიამოვნო ხმა-ტემბრის მქონე, ამოდმოსაუბრე ახალგაზრდა კაცი. იგი ფილოლოგიის ფაკულტეტის რჩეულთა შორის იყო მუდამ. ერთხანს უნივერსიტეტის ხელმძღვანელთა სამეულშიც დაჩნდა. იმ სკამიდან პირდაპირ ცეკას მდივნად თუ არა, ქალაქის ხელმძღვანელად მაინც გადაჰყავდათ. ოთარ ბაქანიძესაც შესთავაზეს და, ვინ იცის, როგორ აეწყობოდა ახალგაზრდა კაცის ცხოვრება, მაგრამ წიგნისთვის დაბადებულმა ლამის კარზე მომდგარ „ბედს", გრძელკაბინეტ - ლიმუზინს უარი ჰკადრა. ვიცი მე რასაც ჰქვია ამათი დაწინაურება, ერთ დღეს მოწყინდებით, დაგაცურებენ და თავიდან დაგაწყებინებენ ცხოვრებასო.

კარგად ახსოვდა რუსთაველის შეგონება („საწუთრო კაცსა ყოველსა, ვითა ტაროსი უხდების, ზოგჯერ მზეა და ოდესმე ცა რისხვით მოუქუხდების") და მისი მშობლების ბედის უკუღმა ტრიალით გამოწვეული ელდაც დიდხანს უწამლავდა ყოფას. ოთარ ბაქანიძე ოცდაჩვიდმეტში რეპრესირებული ოჯახის შვილი იყო და გადასახლებიდან დაბრუნებულმა დედამ ქალაქში შვილების გააფთრებული, ამაო ძებნით სასოწარკვეთილმა, შემთხვევით აღმოაჩინა ლამის ქუჩის შვილებად ქცეული თავისი ათი-თორმეტი წლის „ვაჟკაცები"-ოთარი და მისი ძმა.

ბატონმა ოთარმა ეს შემაძრწუნებელი ამბავი სულ რაღაც ათიოდე წლის წინათ მიამბო და იმდენად შემძრა ოცდაჩვიდმეტისთვის ამ ტიპიურმა ტრაგედიამ, რომ ნოველა ვუძღვენი.

კარგა ხანს ფილოლოგიის ფაკულტეტს წინამძღვრობდა, მერე ლიტერატურულ ურთიერთობათა და მხატვრული თარგმანის კათედრა დააარსა და დღემდე მის მიერვე დაარსებულ კათედრას ხელმძღვანელობს.

წლებმა გაირბინეს. თითქოს გუშინ იყო. საბჭოს სხდომაზე კორნელი დანელიამ სამოცი მიულოცა, გაიკვირვა, წამოწითლდა, როგორც არაამბიციურ, კეთილშობილ ადამიანებს ჩვევიათ, რამ გაგახსენათო, ჩაილაპარაკა.

ახლა სამოცდაათისა გამხდარა.

იქნებ არც ახლა მოეწონოს ჩემს უფროს მეგობარს და მასწავლებელს მისდაუნებურად მისი ლამაზი (და სოლიდური) ასაკი, პროფესორის სიჭარმაგე რომ გაეუმხილე ქვეყანას და ისე გავკადნიერდი ამ ჭეშმარიტად ხალხისთვის დამაშვრალი კაცის, მამულიშვილის პორტრეტის შტრიხებსაც რომ გავეთამაშე.

ოთარ ბაქანიძემ ქართულ კულტურას ფართო რეზონანსი შესძინა რუსეთის, უკრაინის, მოლდავეთის, ბელორუსიის, ბალტიისპირეთის და საზღვარგარეთის სხვა უნივერსიტეტებთან სამწერლო და სამეცნიერო ცენტრებთან კავშირის დამყარებით და ფართო მთარგმნელობითი მუშაობის თავკაცობით.

ბატონმა ოთარმა პირველმა შემოიღო ჩვენში მსოფლიოს ცნობილ უნივერსიტეტებთან ფილოლოგ სტუდენტთა გაცვლის პრაქტიკა და დღეს ქართული ლიტერატურის საუკეთესო ნიმუშებს წარმატებით თარგმნიან მის მიერ სწორ „გაცვლის წესით“ მომზადებული მთარგმნელები: რაულ ჩილაჩავა, მერიკე პაუ, გრიცკო ხალიმონენკო და სხვანი. ყველა მათგანმა, შეიძლება თამამად ითქვას, განსწავლის წლები „ოთარ ბაქანიძის სახელოსნოში“ გაიარა.

ღვაწლმოსილი მეცნიერი ფართო მასშტაბის მეცნიერი და საზოგადო მოღვაწეა. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში მისი დაუცხრომელი ზრუნვა-ინიციატივით არაერთი უკრაინელი, ბელორუსი და ბალტიისპირელი მწერლის საიუბილეო საღამო და სამეცნიერო სესია გამართულა. თითქმის ყოველ წელიწადს ბატონი ოთარ ბაქანიძე ფართომასშტაბიან მეცნიერულ სიმპოზიუმს თავკაცობს.

ლიტერატურულ ურთიერთობათა შესახებ მრავალი ფუნდამენტური გამოკვლევის ავტორმა ახლახანს „უკრაინული ლიტერატურის ისტორიის“ უაღრესად საინტერესო სახელმძღვანელო შემოგვთავაზა.

მეცნიერთა ახალი თაობების აღმზრდელი, ბევრი აქტუალური მეცნიერულ-ლიტერატურული წიგნის რედაქტორ-გამომცემელი პროფესორი, ოთარ ბაქანიძე, წლების განმავლობაში სამეცნიერო ხარისხების მიმნიჭებელი საბჭოს თავმჯდომარეა და ჩვეული სიდარბაისლით, კრისტალური პატიოსნებით, დიდი ტაქტითა და მიუდგომლობით უძღვება ამ საშვილიშვილო საქმეს.

ღმერთმა დიდხანს შეარჩინოს ჭაბუკური ენერგია და ქვეყნის სამსახურში მყარად, ერთგულად დგომის ნიჭი.

ვულოცავთ

სამოცდაათი შეუსრულდა ბატონ ვახტანგ ქარუმიძეს.

თვალსაჩინო მეცნიერი და საზოგადო მოღვაწე ბ-ნი ვახტანგი დღესაც მხნედ არის და ახალი საქართველოს მშენებლობის ფერხულში დგას.

სამაგალითოა მისი ცხოვრების გზა.

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ისტორიის ფაკულტეტის წარჩინებით კურსდამთავრებულმა ისის იყო ასპირანტურა დაამთავრა და თავის სათაყვანებელ ცოდნის ტაძარში ლექციების კითხვა დაიწყო, რომ პარტიულ სამუშაოზე უხმეს. კომკავშირის რაიკომის მდივანი, კომკავშირის ცეკას განყოფილების გამგე, პარტიის სიღნაღის რაიკომის პირველი მდივანი, პარტიის ცეკას პროპაგანდის განყოფილების გამგე, ჟურნალ „კომუნისტის" რედაქტორი... ასეთია ვახტანგ ქარუმიძის ნამსახურობის არასრული ნუსხა და ამ უანგარო, სრდილობათა და მოკრძალებით აღსავსე ჭეშმარიტი ინტელიგენტის სასახელოდ უნდა ითქვას, რომ მან ცხოვრების ყველა მოსახვევი პატიოსნად, უმწიკვლოდ, სახელშეუბღალავად გაიარა და ერთგულად ემსახურა თვის სამშობლოს.

დღეს ბ-ნი ვახტანგი თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი და ფილოსოფიის აკადემიის ერთერთი თვალსაჩინო ფაკულტეტის დეკანი გახლავთ.

მკვლევართა და სტუდენტთათვის სამაგიდო წიგნებად ითვლება მისი ნაშრომები თანამედროვე ისტორიის კარდინალურ საკითხებზე. საზოგადოებისა და სამართლის ურთიერთმიმართების აქტუალურ პრობლემებზე...

ახლახანს თავის მშობლიურ სოფელ ხაშმს ვახტანგ ქარუმიძემ შესანიშნავ ისტორიული გამოკვლევა მიუძღვნა.

ბ-ნი ვახტანგი მუხლჩაუხრელად ემსახურება მშობლიურ ლიტერატურასაც. სხვადასხვა დროს მან საგულისხმო სტატიები გამოაქვეყნა ილია ჭავჭავაძის, გიორგი ლეონიძის, იოსებ ნონეშვილის, გრიგოლ ბუხნიკაშვილის, რევაზ ინანიშვილის, ქეთევან ქუჩუკაშვილის და სხვათა შემოქმედებაზე. ახლახან დაამთავრა სქელტანიანი ნაშრომი „შეხვედრები ქართველ და უცხოელ მწერლებთან", რომელსაც მკითხველი საზოგადოება მალე მიიღებს.

საქართველოს მწერალთა დარბაზი ჯანმრთელობას და ნაყოფიერ შემოქმედებით საქმიანობას უსურვებს ბ-ნ ვახტანგ ქარუმიძეს.

გვახსოვხარ, გვჭირდები!

ორმოცი მძიმე დღე გავიდა ვახტანგ ბოჭორიშვილი რომ აღარ არის ჩვეს შორის.

ორმოცი დღეა დამჭკნარი ყვავილების თაიგული დევს უხუცესი პარლამენტარის მაგიდაზე.

ორმოცი დღეა აღარ ესმის საქართველოს ჭეშმარიტი მამულიშვილის, ქვეყნისთვის თავგადაკლული სასოგადო მოღვაწის ლექსითა და იუმორით შეზავებული ცეცხლოვანი სიტყვა.

როგორ გვენატრება მის მეგობრებს და თანამოაზრეებს ბატონი ვახტანგის გონივრული რჩევა, მისი ომახიანი შეძახილი თვალებში დაღლა-დაბნევას რომ შეგვატყობდა, მისი უკომპრომისო, ქედუხრელი თანადგომა, თუნდაც დიდი ეროვნული მაესტროს მძიმე ხელმკლავსე გრძელ დერეფანში მიმავალთ რომ დაგვეყრდნობოდა ხოლმე.

გვახსოვხართ, გვიყვარხართ, გვჭირდებით, ძვირფასო, ბატონო ვახტანგ!

ნათელში იყოს

თენგიზ სანიკიძემ დატოვა საწუთრო.

საქართველოს მწერალთა დარბაზის წევრი, ქართული ფენომენის აკადემიის აკადემიკოსი, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი თენგიზ სანიკიძე უანგარო მამულიშვილი და მაღალი ღირსებით შემკული პიროვნება გახლდათ.

ექვს სექტემბერს „მწერლის გაზეთის" რედაქციაში ილია ჭავჭავაძეზე წერილი მოიტანა. ილიას მკვლელობის თარიღს შეახსენებდა მკითხველს და აფრთხილებდა; მაწანწალა ტყვია, რომელმაც ილიას შუბლი გამოიარა, კვლავაც დადის საქართველოში და თუ რჩეულ ქართველთა შუბლები არ დავიფარეთ, ვინ იცის კიდევ რა ცოდვას დაატრიალებსო.

„მაწანწალა ტყვიას" უახლოეს ნომერში გამოვაქვეყნებთ, მაგრამ ბრალი ჩვენი, რომ მას ავტორი ვეღარ წაიკითხავს.

ქართულ სიტყვას, ეროვნულ ცნობიერებას ედგა ფხიზელ გუშაგად. კალამს ქაღალდზე ტყუილუბრალოდ არ მოუსვამდა. მისი წერილები და სამეცნიერო ნარკვევები საქართველოს გადარჩენის რუდუნებით იყო ნათელმოსილი. მუდამ სიკეთის მთესველს ბავშვის ალალი და მიმნდობი გული ჰქონდა. ამიტომაც ხშირად აწყდებოდა

გულგრილობა-პირმოთნეობის კედელს და უკვირდა ხოლმე; რად ხდება ასეო, მე სიყვარულის ბადაგს ვასმევ, ის კი შხამს-სამსალით მიმასპინძლდებაო.

ისე წავიდა ამ ქვეყნიდან, რომ წუთისოფლის ავი გამოცანის ამოხსნა არც უცდია. ჩანს, არ სურდა იმ საშინელ ჭეშმარიტებაში დარწმუნებულიყო, რომ ბოროტება-სიკეთის ჭიდილში ხშირად ბოროტება იმარჯვებს.

შეხვედრისას უნივერსიტეტის დერეფანში განზე გაგიწვეედა და რა თემასეც უნდა დაეწყო საუბარი, ბოლოს სიტყვის გრძნეულებისკენ გვიტყუებდა: „იცი? ილია ჭავჭავაძეს ყველა ქართველ მწერალზე უფრო ხშირად აქვს გამოყენებული ორი სიტყვა „მამული“ და სამშობლო“

ვისაც ლექსიკონის შედგენა უცდია, ალბათ, მხოლოდ მან იცის, რა ტიტანური ძალისხმევა სჭირდება ამ საქმეს.

თენგიზ სანიკიძე თანამედროვე ქართველ ენათმეცნიერთა შორის ის გამონაკლისია, რომელმაც მთელი თავისი სიცოცხლე ილიას, აკაკის, გამსახურდიას, გალაკტიონის ლექსიკონების შედგენას მოახმარა. არც თანამედროვენი დავიწყნია; 1999 წელს გამომცემლობა „ინტელექტმა“ დასტამბა მისი ახალი ნაშრომი „რევაზ მიშველაძის ენის ლექსიკა“.

კალმითა და ლუპით ხელში მაგიდასთან მჯდომს წამოეპარა სიკვდილის აჩრდილი.

ნათელში იყოს მისი ლამაზი სული.

რა ვიცოდი...

ჩემო ქიშვარდ, ჩემო ქიშო.

მე და შენ განსაკუთრებით გვესმოდა ერთმანეთის; იქნებ უფრო იმის გამოც, ორივეს შვილების დასაფლავების უმძიმესი ხვედრი რომ გვარგუნა ბუნებამ.

ჩვენი გონების სარკმლიდან სასაცილოდ ჩანდა ადამიანთა ჭირვეულობა, ამაო ფუსფუსი, წვრილმანი კინკლაობა.

ვუცქეროდით და გვეცინებოდა.

მე და შენო, მეტყოდი ხოლმე, ისეთი ჭირი გვაქვს ნანახი, ამ ნაძირალთა ღაღვავი ნირს ვეღარ შეგვიცვლისო.

„მწერალთა დარბაზი“ რომ შევქმენით, მოხვედი და პირველი ჩაეწერე, პირველივე სხდომაზე წინადადებაც დააყენე: ამ ეროვნულ

მწერალთა კავშირში ზვიად გამსახურდია და მერაბ კოსტავაც ჩაერიცხოთ სიკვდილის მერე, საპატიო წევრებადო.

ერთხმად მოვიწონეთ შენი კეთილშობილი გულის წადილი.

გარდაცვალებამდე ხუთი დღით ადრე მოხვედი ჩემთან.

საქართველოს მკვდრეთით აღდგომას მე, ალბათ, ვეღარ მოვესწრები. რაც დრო გადის, ჩემი გაბრიელი უფროდაუფრო დაეინებით მიხმობს თავისთან, ავი სიზმრები არ მასვენებენო.

გულისგატეხა არ გამაგონო ქიშვარდი. წუწუნი არ შეგფერის. აბა მე რა უნდა ვთქვა, ათასი ჯურის ნაძირალა და არაკაცი მებრძვის. შენი მტერი კი მხოლოდ საზოგადო ბოროტებაა. ფეხით მოსიარულეთა შორის შენი მგმობელი ჯერ არ შემხვედრია მეთქი.

ქვეყნის უბედურება მიკლავს გულს, თორემ ხორციელ მტრებს როგორმე გავუსწორდებოდიო.

მაგიდაზე მშვენიერი მოთხრობა დამიდე და გამომეშვიდობე.

მოთხრობა მაშინვე სტამბაში გავგზავნე.

რა ვიცოდი, რომ შენი ბოლო სტრიქონის დაბეჭდვით სამუდამოდ გეთხოვებოდი, რომ შენი ნახელავით გამშეენიერებული გა'სეთის შენს კუბოზე დადება მომიწევდა.

ლიდერის პორტრეტი

ლამის ნახევარი საუკუნეა რაც ასლან აბაშიძე პოლიტიკაში მოღვაწეობს.

მე შეგნებულად არ ვამბობ მარტოოდენ ქართულ პოლიტიკაში მეთქი, რადგანაც ის ვინც ქართული სახელმწიფოს პოლიტიკას თავის დაღს ასვამს, თავისებურად წილს იდებს მსოფლიო პოლიტიკაშიც.

საქართველო მსოფლიო პოლიტიკის ნაწილია და იქ მიმდინარე პროცესების გარეშე ვერ წარმოიდგინება.

პოლიტიკოსთაგან ერთნი ისტორიის გაკვალულ გ'სას მიჰყვებიან, თითქოსდა მათი ფუნქცია ერთხელ და სამუდამოდ განსაზღვრა განგებამ. მათი დიდი ნაწილი რთულ სიტუაციაში მანევრირების უნარს მოკლებულია.

მეორენი თვით ქმნიან პოლიტიკას.

ისინი პოლიტიკასთან ურთიერთობის ურთულეს ნიუანსებთან შემოქმედებითი დამოკიდებულებით გამოირჩევიან.

დროის და მასათა განწყობილების შეტყობისა და მათზე რეაგირების შესაშური ალღო აქვთ.

პასუხისმგებლობის თავის თავზე აღების პრინციპულობა და ვაჟკაცობა ჰყოფნით; ამიტომაც ისინი არ ეტევიან ეპოქათა დუნე მდინარების ჩარჩოებში.

ასეთ პოლიტიკოსთა რიგს მიეკუთვნება ასლან აბაშიძე.

პოლიტიკოსის სიავკარგეზე, უპირატესად, ორი რამ ღაღადებს: მისი, როგორც მოაზროვნის თეორიული დოქტრინა, ჩამოყალიბებული პოლიტიკური პროგრამა, ცალკეული გამოსვლები, სტატიები და რაც მთავარია — უპირატესად მისი საქმეები.

ქართული სიბრძნე „საქმემან შენმა გამოგაჩინოს" უზუსტესი ფორმულაა პიროვნების ღვაწლზე პასუხის გასაცემად.

მე, ქართველი მწერალი და პოლიტიკოსი რევაზ მიშველაძე, მთელი პასუხისმგებლობით ვაცხადებ, რომ საქართველოს ისტორიაში ქართული სახელმწიფოს შენება-განახლებაში ასლან აბაშიძეს ლომის წილი უდევს.

მისი, როგორც საქართველოს უმშვენიერესი კუთხის, ქართული ცივილიზაციის აკვნის დამრწევის, მრავალჭირგადანახადი რეგიონის — აჭარის ხელმძღვანელის, უანგარო სიბრძნით, გამჭრიახობით გამორჩეულმა საქმიანობამ, ბევრწილად განაპირობა ქართული სახელმწიფოს ლიბოს გამაგრება, მისი დღევანდელი სახე.

სწორება ასლან აბაშიძეზე ქართველ პოლიტიკოსთა დიდი რაზმისათვის ურთულეს ლაბირინთებში ჭეშმარიტების ლამპრით სვლის გარანტიაა.

ქართველმა კაცმა ამ ურთულეს, ლამის გაუსაძლის ეპოქაშიც კი სიფხიზლის, სიმშვიდის მოქალაქეობრივი სიმტკიცის ორიენტირად მიიჩნია იგი.

არსებობს ასლან აბაშიძე, ესე იგი არსებობს აჭარის — საქართველოსთვის ესოდენ აუცილებელი სულიერი წონასწორობა, ანუ არსებობს საქართველოს გადარჩენის გზა.

მრავალმხრივი და მრავალსახოვანია აჭარის ლიდერის საქმიანობა.

იგი მოიცავს ყველასათვის თვალსაჩინო აღმშენებლობით საქმიანობას, მშობლიური კულტურის დაუცხრომელ მეცენატობას და საქვეყნო პრობლემათა მართლად გადაჭრა-გადაწყვეტის ხელოვნებას.

ასლან აბაშიძის, როგორც პოლიტიკოსის უმთავრესი მახასიათებელი ის გახლავთ, რომ მან შეიმუშავა მსოფლიოში სრულიად ახალი პოლიტიკური მოდელი — რეგიონისა და ცენტრის ურთიერ-

თობისა. აბაშიძეთა უძველესი, სახელოვანი ქართული გვარის წარმომადგენელი ასლან აბაშიძე ცენტრს ბრმად დამორჩილებული პოლიტიკური ვასალი კი არ არის, არამედ საქართველოს და თუ გნებავთ მსოფლიოს ნებისმიერ პოლიტიკურ ლიდერთან თანასწორი, საკუთარი ღირსების და სიამაყის სრული შეგრძნებით მოლაპარაკე, ხოლო მასებისათვის კეთილი და გონიერი მრჩეველი.

ასლან აბაშიძის, როგორც ლიდერის და პოლიტიკოსის მტკიცე ნებამ არაერთგზის აიძულა ცენტრი კორექტივი შეეტანა, უპირველეს ყოვლისა, თვით ასლან აბაშიძესთან და აქედან გამომდინარე, აჭარასთან ურთიერთობაში.

ურთულეს საქმეს შედგომია პროფესორი იური ბიბილეიშვილი. ასლან აბაშიძის, როგორც საზოგადო მოღვაწის საქმიანობის მრავალფეროვანი სპექტრიდან უმთავრესის — პოლიტიკური ლიდერის სახის გამოყოფა და დასურათხატება იოლი როდი გახლდათ.

ჩემდა სასიამოვნოდ ამ თავითვე უნდა განვაცხადო, რომ დასახულ მიზანს ბატონმა იური ბიბილეიშვილმა ჩინებულად გააროვა თავი.

წიგნს თავიდან ბოლომდე გასდევს არა მარტო ლიდერის მიერ განსრულებულ საქმეთა ზუსტი ცოდნა, არამედ პიროვნების ფსიქოლოგიურ ნიუანსებში წვდომის უნარი და, რაც მთავარია, ასლან აბაშიძისადმი უღრმესი პატივისცემა.

ჩაამთავრებთ წიგნის კითხვას და გაიფიქრებთ, რომ იპოვეთ პასუხი ავტორის მიერ არაერთგზის დასმულ უმთავრეს კითხვაზე:

ასლან აბაშიძის ყველაზე დამაჯერებელი პორტრეტი გადარჩენილი აჭარა და, ესე იგი, გადარჩენილი საქართველოა.

სარჩევი

კითხვა კითხვაში 3

ენა და მწერალი 5
პოეზიის ეკლიან სარეცელზე 8
გრიგოლ რობაქიძის პოეზია 21
„ვეფხისტყაოსნის“ იუმორი 31
სატირა და იუმორი გალაკტიონის შემოქმედებაში 38
უახლესი ტენდენციები ქართულ რომანისტიკაში 57
მე-20 საუკუნის უკანასკნელი ათწლეული და
ქართული მწერლობა 88
გვეძახდა და ხმა არ გავეცით, დაგვიკაკუნა და არ გავუღეთ . 94
ახლებურად წაკითხვის ცდა 99
ღირსია 101
შეძრწუნებული ლირიკული გმირი 108
ძახილი 110
დისიდენტური ძარღვი ფეთქავდა 112
გოდების ჟამის პოეტური მატიანე 114
მივხედით მეგრულ ფოლკლორს 116
მთავარი საქმე 118
როგორ ვჭირდებით ერთმანეთს 125
ლამპარად წამძღვარებული სტრიქონები 131
წინათქმა ოთარ რამიშვილის წიგნისა 131
ჩამქრალი სანთელი 133
გზა დაელოცოს 134
ძვირფასი მკითხველო 135
წინათქმა 135
გზას დაგილოცავ 136

ჩემი დარდი ხარ... 141

სიტყვა მწერალთა XX ყრილობაზე 143
მხარს ვუჭერთ 146
ვის გვერდით დავდგებით 148
იმედითა და მოლოდინით 149
არდავიწყება მოყვრისა 150
„შვილო, ზურაბ, სადამდი?!“ 151
კონსტანტინე გამსახურდიამ რა დააშავა? 153
გავიღვიძოთ! 155
ჩემი აზრი 161
გლობალური შეტევა ეროვნულობაზე 163
საქართველოს მოჭრილი ძუძუ 167
ნუ გავახარებთ მტერს 172
ხმა ამოვიღოთ... 187
მამულიშვილნო 200
გამოვიღვიძოთ, ქართველნო! 201
შევწყვიტოთ თავის მოტყუება 205
ქართული ფენომენი 208
გამოფხიზლდით, ქართველნო! 220
ვისგან ვათავისუფლებთ აფხაზეთს? 221
მიმართვა 223
ნუ ხტუნავთ, ნუ ყვანცალებთ! 225
რა ბანგი გასვეს... 226
ხელს მაინც ნუ შეუშლით 227
გონს მოვეგოთ! 228
აი, სადამდე მივედით 230
ეროვნების აღდგენაზე კრინტიც არ დაუძრავთ 233
შევაღვიძოთ ერი, მწერლებო! 234
ესაა სკოლის აღორძინება? 237
კიდევ ერთი შეტევა 238
სირცხვილია 239
სამარცხვინო არჩევნები 240
ფიცი მწამს... 241
„თეთრი დათვის“ აჩრდილი 242

რა უფლება აქვს 244
დანაშაულებრივი დუმილი 245
რამ გადაგვარჩინა, რა გადაგვარჩენს... 247
პირველი კრეისერის ექო 255
მეტს რაღას გვიზამს! 258
უსაშველო არაფერი გვჭირს 260

თქვენ ჩემთანა ხართ 263

ვაუკაცი იყო... 265
მარტოსულთა თავშესაფარი 267
წავიდა პოეზიის მეფე 269
იძინე მეფური ძილით 270
ბრძენი 272
მეციხოვნე 273
ანდერძად დაგვირისტებული შემოქმედება 275
ამაგდარი მეცნიერი და მოქალაქე 277
გაგიმარჯოს 279
გათოშილი სულის გასათბობად 280
დიახ, ხუმრობამაც გადაგვარჩინა 281
ერის ჭირისუფალი 284
გამომცემლობის ლომი 286
წინათქმა დავით ნავდარაშვილის წიგნისა 290
წინათქმა პაატა შამუგიას წიგნისა 291
ამღერებულ რითმებზე მონადირე 292
„ასი ახალი ნოველის“ წინათქმა 294
თეიმურაზ ლანჩავა-50 295
სიკვდილშიც ვაუკაცი 297
სიტყვა... 297
მოვიხედავ და აღარა ხარ 299
ლიტერატურის ფხიზელი გუშაგი 300
სიტყვა წარმოთქმული გორის იაკობ გოგებაშვილის
სახელობის სკოლაში შეხვედრაზე 301
გამოხმაურება 304
ჯუმბერ ჯანდიერი 307

რედაქტორისაგან 308
ოქროპირი 312
სერგი ჭილაია 316
მშვიდად და უდრტვინველად 318
კაცი 319
ზურაბ კუხიანიძე-70 323
ჭეშმარიტი მოღვაწე და უღალატო კაცი 324
სიტყვა წარმოთქმული სოხუმის უნივერსიტეტის
ოცი წლისთავის იუბილეზე 1999 წლის 21 მაისს 326
მაღალზნეობრივი 328
მუდამ სიკეთის მთესველი 331
მეცნიერების, ლიტერატურის სამსახურში 334
ვულოცავთ 337
გვახსოვხარ, გვჭირდები! 338
ნათელში იყოს 338
რა ვიცოდი 339
ლიდერის პორტრეტი 340

რევაზ მიშველაძე – ქართველი მწერალი, შოთა რუსთაველის პრემიის ლაურეატი. დაიბადა 1940 წლის 1 იანვარს ქუთაისში.

საშუალო სკოლა ქუთაისში დაამთავრა. 1958-63 წლებში სწავლობდა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში ფილოლოგიის ფაკულტეტზე. იქვე დაამთავრა ასპირანტურა და დაიცვა საკანდიდატო (1967) და სადოქტორო (1973) დისერტაციები.

პირველი წიგნი („შიგნიდან გატეხილი ციხე") გამოაქვეყნა 1963 წელს.

არის დღემდე გამოქვეყნებული 61 წიგნის ავტორი. წერს ნოველებს, მოთხრობებს, პიესებს და კრიტიკულ წერილებს.

რევაზ მიშველაძის ნაწარმოებები თარგმნილია და ცალკე წიგნადაა გამოცემული ინგლისურ, რუსულ, იაპონურ, ესპანურ, ვიეტნამურ, სპარსულ, ბულგარულ, სომხურ, აზერბაიჯანულ, ებრაულ, აფხაზურ და სხვა ენებზე.

რევაზ მიშველაძე თბილისში ცხოვრობს. არის საქართველოს მწერალთა კავშირისა და არაერთი საერთაშორისო ლიტერატურული გაერთიანების წევრი. გამოსცემს სალიტერატურო გაზეთს – „მწერლის გაზეთი" და ჟურნალს სახელწოდებით „ნუგეში". ამასთანავე არის ქართული ფენომენის სამეცნიერო აკადემიის პრეზიდენტი და თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის თანამედროვე ქართული ლიტერატურის ისტორიის კათედრის გამგე.

რევაზ მიშველაძეს სხვადასხვა დროს მინიჭებული აქვს: საქართველოს სახელმწიფო პრემია (ხუთწლედის მატიანე) – 1986, ნიკო ლორთქიფანიძის პრემია – 1987, აკაკი წერეთლის პრემია – 1993, დავით კლდიაშვილის პრემია – 1995, „მესხეთის" პრემია – 1996, ისრაელის ლიტერატურული პრემია (ჟ. „დროშა") – 1997, რუსთაველის პრემია – 1998, მემედ აბაშიძის პრემია – 1999.

რევაზ მიშველაძის ნოველების მიხედვით გადაღებულია არაერთი ფილმი, ხოლო მწერლის პიესები („სპექტაკლი ფეხით მოსიარულეთათვის", „უფანდუროდ ნამღერი", „აღსარება") წარმატებით დაიდგა საქართველოს და საზღვარგარეთის თეატრების სცენაზე.

2003 წელს რევაზ მიშველაძემ მსახიობ პავლე ნოზაძესთან ერთად დააარსა ქართული ნოველის თეატრი.